

MARTIN ΧΑΪΝΤΕΓΓΕΡ

ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Πρόλογος - Μετάφραση - Σχόλια

ΓΙΑΝΝΗ ΤΖΑΒΑΡΑ

Έκδόσεις «Δωδώνη», Αθήνα

193 Heidegger, Martin

Εἶναι καὶ χρόνος·

Μετ. Γιάννη Τζαβάρα. Ἀθήνα, Δωδώνη, 1978.

410 σ.

Τίτλος πρωτοτύπου: Sein und Zeit

1. Φιλοσοφία, Σύγχρονη-Γερμανική

Πρώτη ἔκδοση, Νοέμβριος 1978.

Πρώτη φωτομηχανική ἀνατύπωση, Δεκέμβριος 1989.

Δεύτερη φωτομηχανική ἀνατύπωση, Μάιος 1998.

ΜΑΡΤΙΝ ΧΑΪΝΤΕΓΓΕΡ

ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Πρόλογος-Μετάφραση-Σχόλια
ΓΙΑΝΝΗ ΤΖΑΒΑΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΩΔΩΝΗ»
Ε.Κ. ΛΑΖΟΣ – ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 3
ΑΘΗΝΑ 1978

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

1. Προλογίζοντας τή μεταφραστική του δουλειά στό «Μετά τά Φυσικά» τοῦ Ἀριστοτέλη γράφει ὁ Dr. P. Gohlke¹ ἀνάμεσα σέ ἄλλα ὅτι ἡ δουλειά του μόνο ὡς ἓνα εἶδος *σχόλιο* μπορεῖ νά νοηθῇ. «Δέν πιστεύω», προσθέτει, «ὅτι μπορεῖ κάποιος νά κερδίσει κάτι ἀπό μία μετάφραση τοῦ Ἀριστοτέλη, ἂν δέν ἔχη δίπλα του τό ἐλληνικό κείμενο». Νομίζω ὅτι κάτι ἀνάλογο πρέπει νά εἰπωθῇ καί γιά τήν παρούσα μεταφραστική προσπάθεια, καί μάλιστα σέ πολύ ὀξύτερο τόνο, ἂν ληφθῇ ὑπόψη ἡ αὐξημένη δυσκολία, τήν ὁποία παρουσιάζει τό κείμενο τοῦ Χάιντεγγερ. Μία τέτοια μετάφραση δέ μπορεῖ νά ἀντικαταστήσῃ τό κείμενο, παρὰ νά τό καταστήσῃ προσιτό μέσω τῆς προσωπικῆς ἐρμηνείας· ἀλλ' ἂν τό κύριο χαρακτηριστικό της εἶναι ἐρμηνευτικό, τότε ἀνοίγει ὅπως καί κάθε ἐρμηνευτική προσπάθεια ἓνα πεδίο γιά διαλογική ἀναμέτρηση, καί δέ μπορεῖ μέ κανέναν τρόπο νά διεκδικήσῃ μία τελικότητα μέσω μᾶς ὑποτιθέμενης τελειότητας. Μία *συζήτηση* πάνω στό γερμανικό κείμενο² ἔχει ἐξᾴλλου σάν κύριο μέλημά της νά θέσῃ μέ σαφήνεια τά

1. Aristoteles, *Metaphysik*. Herausgegeben, übertragen und in ihrer Entstehung erläutert von Dr. P. Gohlke, 3. Auflage, Paderborn 1972, σελ. 16-17.

2. Τό νόημα μᾶς τέτοιας συζήτησης ἔχει καί τό ἄρθρο μου «Προβλήματα καί προτάσεις γιά μία νεοελληνική μετάφραση τοῦ Sein und Zeit τοῦ M. Heidegger», δές «Φιλοσοφία» 4(1974), σελ. 449-458. Παρακάτω ξανασυζητῶ καί ἐξηγῶ πού καί γιατί ἔδωσα νέες λύσεις σέ ἐπιμέρους προβλήματα πού θίγονται σ' αὐτό τό ἄρθρο. Οἱ βασικές θέσεις του μποροῦν ὥστόσο νά συνοψιστοῦν ὡς ἑξῆς: 1. Ἡ μεταφραστική προσπάθεια στό «Εἶναι καί χρόνος» προϋποθέτει συντονισμένη κυριάρχησι τῆς ὁρολογίας, σαφῆ διαχωρισμό τῶν στερητικῶν, ἀντίθετων, συνώνυμων, σύνθετων καί παράγωγων μορφῶν μερικῶν βασικῶν ὄρων. 2. Μονοσήμαντη ὁρολογία ἀπαιτεῖ τήν ἐτυμολογική σαφήνεια καί τή γραμματική ἀντιστοιχία τῶν ποικίλων τύπων. 3. Λέξεις πού εἶναι σύνθετες μέ κοινό συνθετικό, ὅπως αὐτές πού σχηματίστηκαν μέ τό ἀπαρέμφατο Sein (Mitsein, Ganzsein, In-Sein κλπ.), ἀπαιτοῦν νά διατηρηθῇ στή μετάφραση τό κοινό τους συνθετικό, γιά νά φανῇ ἡ ἐτυμολογική τους συνάφεια. 4. Ἀναγκαῖα κρίνεται ἡ καθιέρωση οὐσιαστικοποιημένων ἀπαρεμφάτων, ἐπιθέτων καί μετοχῶν. 5. Ἡ εἰσαγωγή νεολογισμῶν, πού προκύπτει σά συμπέρασμα ἀπό τά παραπάνω, καθιστᾷ μία τέτοια μεταφραστική προσπάθεια ἐπικίνδυνο τόλμημα.

ἔρωτήματα πού μέλλουν νά προβληματίσουν, κι' ὄχι νά βιασθῆ στό νά παράσχη «ὀρθές» ἀπαντήσεις.

Ὁ παρών πρόλογος τοῦ μεταφραστῆ, οἱ ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου πού θρῖσκονται σέ ἀγγύλες καί οἱ πίνακες πού παρατίθενται στό τέλος τοῦ βιβλίου, εἶναι κατά μεγάλο μέρος ἀφιερωμένοι στά μεταφραστικά καί γλωσσικά προβλήματα πού ἀνακύπτουν κατά τήν προσπάθεια νά ἀποδοθῆ τό κείμενο στά νεοελληνικά. Ἡ γλωσσική ἐπεξεργασία δέν πρέπει νά θεωρηθῆ ὡς δευτερεύουσα σέ σύγκριση πρός τό «φιλοσοφικό πυρῆνα» τοῦ ἔργου πού παρουσιάζεται· πρέπει ἀντίθετα νά ὑπογραμμισθῆ ἡ στενή συνάφεια πού ὑπάρχει στό ἔργο τοῦ Χάιντεγγερ ἀνάμεσα στά νοήματα καί στόν τρόπο ἀπόδοσής τους, ἀνάμεσα στή συγκεκριμένη λέξη καί στό νόημα πού περικλείει, ἀνάμεσα στό ρητό νόημα καί στά ὑπονοούμενα πού ὑποδηλώνονται μέ γλωσσικά παιχνίδια. Ὁ φιλοσοφικός ἀγώνας τοῦ συγγραφέα εἶναι ἄρρηκτα δεμένος μέ τή μορφή πού πήρε ἔτσι καθώς ἐκφράστηκε, κι' εἶναι ἀδύνατο νά προσεγγισθῆ σέ βάθος, ἂν δέν δουλευτοῦν αὐτές οἱ συγκεκριμένες γλωσσικές ἐκφράσεις πού χρησιμοποιήθηκαν. Αὐτό πού σήμερα εἶναι σέ εὐρεία ἔκταση καθιερωμένο στά σεμινάρια τῶν γερμανικῶν Πανεπιστημίων, δηλαδή ἡ ἐντελῶς συγκεκριμένη ἐνασχόληση, σχεδόν λέξη πρός λέξη, μέ τό φιλοσοφικό κείμενο, ὀφείλεται κατά σημαντικό ποσοστό στό ἔργο τοῦ Χάιντεγγερ³, κι' αὐτό τό ἔργο δέ μπορεῖ μέ τή σειρά του νά προσεγγισθῆ σέ βάθος χωρίς παρόμοια ἐργασία. Ὡς συνεχές μέλημα μιᾶς τέτοιας ἀντιμετώπισης μπορεῖ παράλληλα νά στέκεται τό ἐρώτημα, μέ τό ὅποιο μᾶς θέτει ἀδιάκοπα ἀντιμέτωπους τό «Εἶναι καί χρόνος»: κατά πόσο εἶναι δυνατό νά ὑπάρξῃ σήμερα φιλοσοφική σκέψη μέ τίς παραδοσιακές λέξεις κι' ἐννοιολογικές διακρίσεις, ἢ μήπως ἀντίθετα ἐπείγει ἡ χρησιμοποίηση ἑνός καινούριου λεξιλόγιου, πού θά τοποθετήσῃ τήν ἐννοιολόγηση πάνω σέ ριζικά καινούριες βάσεις.

3. «Τεχνικά ἀποφασιστικό [στά σεμινάρια τοῦ Χάιντεγγερ] ἦταν ὅτι π.χ. δέ γινόταν κουβέντα περί τοῦ Πλάτωνα κι' οὔτε περιγραφόταν ἡ θεωρία του περί ἰδεῶν, παρά ὅτι ἕνας διάλογος ἐξεταζόταν καί παρακολουθοῦταν καθ' ὅλη τήν διάρκεια τοῦ ἑξαμήνου βῆμα πρός βῆμα, ὥσπου δέν ὑπῆρχε πιά μία χιλιόχρονη θεωρία, παρά μία ἀνώτατα παρούσα Προβληματική. Αὐτό σήμερα ἔχει ἴσως ἐντελῶς συνηθισμένο, ἐπειδή ἔτσι δουλεύουν σήμερα πολλοί· πρῶν ἀπό τό Χάιντεγγερ δέν τό ἔκανε κανένας.» (Hannah Arendt: Martin Heidegger ist achtzig Jahre alt, «Merkur», 23. Jahrgang (1969), Heft 10, σελ. 894-5).

Δέν ισχυριζόμαστε ότι μέ τήν παρούσα μετάφραση μπορεί ό άναγνώστης νά ένημερωθῆ γιά όλα δσα «συμβαίνουν» στό γερμανικό κείμενο· αρκετές φορές π.χ. έξαλείφτηκαν τά είσαγωγικά καί οί ύπογραμμίσεις τοῦ συγγραφέα, πού παίζουσι ένα αρκετά σημαντικό ρόλο μέσ στό κείμενο, όπου θεωρήθηκε ότι χάνουν τό νόημά τους στή μεταφραστική άπόδοση. Ούτε πάλι έπιχειρήσαμε νά διευρύνουμε τόν προβληματισμό πάνω στή μετάφραση σέ τέτοιο σημείο, ώστε νά θιχτοῦν προβλήματα καί θεωρίες, πού αναδύονται σήμερα μέσα στούς κόλπους τῆς Γλωσσολογίας ἢ τῆς Φιλοσοφίας τῆς γλώσσας⁴. Μία συστηματοποίηση τοῦ προβληματισμοῦ δέ μπορεί λοιπόν νά έπεκταθῆ πέρα ἀπό συγκεκριμένες ύφολογικές, όρολογικές κλπ. ιδιομορφίες τοῦ χαιντεγγεριανοῦ κειμένου καί βασικές μεταφραστικές λύσεις πού δόθηκαν. Ἡ ἀπαρίθμηση πού ἀκολουθεῖ, βοηθήθηκε ἀπό μία αντίστοιχη παρουσίαση, πού βρίσκεται στόν πρόλογο τοῦ μεταφραστή τῆς ἀγγλικῆς μετάφρασης τοῦ παρόντος έργου.

2. Βασικές ιδιομορφίες τοῦ χαιντεγγεριανοῦ κειμένου, πού παρουσιάζουσι ιδιαίτερη δυσκολία στήν προσπάθεια νά μεταφραστῆ, εἶναι οί ἑξῆς: α) Πλάθονται νέες λέξεις ἀπό παλιές ρίζες. Μία πληθώρα δρων, οί όποιοι παίζουσι σημαντικό ρόλο στήν κατανόηση τῶν νοημάτων, εἶναι λέξεις πού πρωτοεμφανίζονται σ' αὐτό τό ἔργο ἢ σέ μία πολύ περιορισμένη ἔκταση φιλοσοφικῶν κειμένων. Γιά τήν κατανόησή τους ό άναγνώστης τοῦ γερμανικοῦ κειμένου πρέπει νά ἀποκρυπτογραφή τό νόημα μέ βάση τά ἔτυμολογικά δεδομένα. β) Γίνεται ἄφθονη χρήση τῆς ἰκανότητας τῆς γερμανικῆς γλώσσας νά σχηματίζονται νέες σύνθετες λέξεις, μέ ἐπισύναψη μάλιστα περισσότερων τῶν δύο συνθετικῶν. γ) Λέξεις πού χρησιμοποιοῦνται στόν καθημερινό λόγο, συχνά μέ μία πολλαπλότητα σημασιῶν, ἀποκοῦν ἐδῶ όρολογική σημασία. Μέ αὐτό δέν χάνουν μόνο τόν καθημερινό τους χαρακτήρα, ἀλλά καί παίρνουσι ὡς ἐπί τό πλεῖστο ένα μονοσήμαντο νόημα, ἀποκλείοντάς τίς ὑπόλοιπες σημασίες τῆς καθημερινῆς χρήσης ἢ καί συνδυάζοντάς κάποιες ἀπό αὐτές. δ) Φιλοσοφικοί ὅροι πού ἔχουσι ἤδη μέσ στή γερμανική φιλοσοφική παράδοση ένα καθιερωμένο νόημα, ἀποκοῦν ἐδῶ μία ἐντελῶς καινούρια σημασία ἢ χρησιμοποιοῦνται γιά νά δηλώσουσι

4. Ἀναφέρουσι κυρίως στή θεωρία περὶ «ἀκαθοριστίας τῆς μετάφρασης» τοῦ Quine.

έντελῶς διαφορετικά φαινόμενα. ε) Παλιές ὀρολογικές λέξεις, πού σέ νεότερους φιλοσόφους ἔχουν πάρει νοήματα διαφορετικά ἀπό τήν παλιότερη χρήση τους, χρησιμοποιοῦνται μέ τά παλιά ἐκεῖνα νοήματα. ζ) Ἐπίθετα, προθέσεις, ἀντωνυμίες, σύνδεσμοι, ἀπαρέμ-
φата, μετοχές χρησιμοποιοῦνται ὡς οὐσιαστικά. Παράλληλα γίνε-
ται φανερό ὅτι κάποια ἀπό αὐτά δέν ἔχουν χάσει έντελῶς τόν
πρῶτο τους ῥόλο, ἔτσι ὥστε δέν ἐπιδέχονται π.χ. ἐπίθετα: das in-
nerweltlich Zuhandene κι' ὄχι das innerweltliche Zuhandene. η) Ἰδιωματισμοί τῆς γερμανικῆς γλώσσας ἀποκοῦν εὐρύτητα ἢ στε-
νότητα· χάνουν τό ἰδιωματικό τους νόημα, προκειμένου νά δηλώ-
σουν ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο ἓνα ἀμφισήμαντο νόημα. θ) Γίνεται εὐρεία
χρήση λογοπαίγνιων μέ βασικά ἐτυμολογικούς συσχετισμούς. Αὐτά
τά λογοπαίγνια παίζουν ἐνεργό ῥόλο στήν ἀνάπτυξη τῶν νοημά-
των, καί συχνά ἡ κατανόηση μιᾶς σκέψης εἶναι ἀδύνατη ἂν δέν
ληφθῆ ὑπόψη τό λογοπαίγνιο. Προπάντων λέξεις μέ κοινή ρίζα ἢ
κοινό πρόθεμα συσχετίζονται ἐξακολουθητικά. ι) Γλωσσικές, ἰδιω-
ματικές, νοηματικές ὁμοιότητες καί ὑπονοούμενα ὑποδηλώνονται
μέ ὑπογράμμιση λέξεων ἢ τμήματος λέξης, μέ παῦλα ἀνάμεσα σέ
συνθετικά λέξης, μέ εἰσαγωγικά. Ἡ σημασία αὐτῶν τῶν σημαδιῶν
εἶναι πολυποίκιλη, καί ὁ ἀναγνώστης ὀφείλει νά μαντεύῃ σέ κάθε
περίπτωση τί ὑποδηλώνεται. Δυστυχῶς ἡ χρήση π.χ. εἰσαγωγικῶν ἢ
παύλας δέν εἶναι πάντοτε συνεπῆς καί μερικές φορές εἶναι παρα-
πλανητική, π.χ. ἡ λέξη Ent-fernung γράφεται συχνά καί Entfernung,
μολονότι τό νόημά της δέ μπορεῖ νά συλληφθῆ, ἂν δέν διακριθοῦν
τά συνθετικά της καί δέν πάρη κάθε ἄλλο παρά τό καθημερινό της
νόημα. κ) Λέξεις πού εἶναι στά γερμανικά συνώνυμες, ἀντιδιαστέλ-
λονται ἐδῶ ἐννοιολογικά, καί προκύπτει πλήρης σύγχυση ἂν δέν
διατηρηθῆ στέρεα κατανόη ἢ διαφορετική τους χρησιμοποίηση.
Ἐτσι π.χ. οἱ λέξεις Zeitlichkeit καί Temporalität σημαίνουν βέβαια
καί οἱ δύο «χρονικότητα», ἀλλά μέ μία οὐσιαστική ἀπόχρωση. Τό
ἴδιο καί οἱ λέξεις Sache καί Ding. λ) Ἀποφεύγεται ἡ προσωπική
δόμηση τῆς πρότασης καί συνήθως χρησιμοποιεῖται ἡ παθητική
φωνή. μ) Ἡ σύνδεση τῆς δευτερεύουσας πρότασης μέ τήν κύρια
εἶναι κάποτε ἐπιβαρυνμένη μέ ἀμφισημαντότητα. ν) Ἀφηρημένα οὐ-
σιαστικά (Dasein, Angst, κλπ.) παίζουν σέ μερικές προτάσεις ῥόλο
ἀνθρώπινου ὑποκειμένου, παίρνουν δηλαδή τό νόημα ἑνός «ποιός»
κι' ὄχι ἑνός «τί». ξ) Πολλές φορές συζητιέται καί καθορίζεται τό
ὀρολογικό νόημα μιᾶς λέξης, ἀλλά συχνά ἀφοῦ αὐτή ἡ λέξη ἔχει
χρησιμοποιηθῆ ἀρκετές φορές, καί μάλιστα ὄχι ὀρολογικά ἢ μέ

ποικίλα νόηματα. Ἄλλά καί ἡ καθορισμένη ὁρολογία δέν διατηρεῖται πάντα μονοσήμαντη. ο) Ἄρκετά οὐσιαστικά κατά γενική πτώση εἶναι διφορούμενα, μποροῦν δηλαδή νά ἐκληφθοῦν καί ὡς ὑποκειμενική καί ὡς ἀντικειμενική γενική.

3. Ὡς βασικές λύσεις πού δόθηκαν στά μεταφραστικά προβλήματα τοῦ παρόντος ἔργου μποροῦν νά ἀναφερθοῦν οἱ ἑξῆς: α) Ὅπου θεωρήθηκε ἀναγκαῖο, ἔχουν πλαστή καινούριες νεοελληνικές λέξεις, οἱ ὁποῖες ἀποκοτῶν μέσα στό ἔργο ὡς ἐπί τό πλεῖστο ὁρολογικό χαρακτήρα. Ὁ ἀναγνώστης θά πρέπει, βοηθούμενος εἴτε ἀπό τήν ἔτυμολογία αὐτῶν τῶν λέξεων εἴτε ἀπό τίς ἐξηγήσεις τοῦ κειμένου καί τῶν ὑποσημειώσεων, νά κατανοήσῃ καί νά συγκρατήσῃ μνημονικά τό νόημά τους. β) Χρησιμοποιοῦνται λέξεις καθημερινῆς χρήσης μέ τό ὁρολογικό νόημα πού ὀφείλουν νά ἄρουν στό ἔργο τοῦ Χάιντεγκερ, καί μόνο γιά νά δηλωθῇ αὐτό τό νόημα. Ἔτσι π.χ. γυμνώνονται οἱ νεοελληνικές λέξεις «φαινομενικός» (πού ἔχει τή σημασία: ἐπιφανειακός, κατ' ἐπίφαση) καί «πράγμα» (λέξη πού χρησιμοποιεῖται σέ εὐρύτατη κλίμακα) ἀπό τίς καθημερινές τους σημασίες, καί χρησιμοποιοῦνται ἀντίστοιχα γιά τούς δρους *phänomenal* καί *Ding*. γ) Ὅρολογικές φιλοσοφικές λέξεις, πού ἀνήκουν στό νεοελληνικό φιλοσοφικό λεξιλόγιο, καί πού χρησιμοποιοῦνται πολυποικίλα καί μέ ἀρκετή σύγχυση, χρειάστηκε νά ἐρευνηθοῦν ἐξαρχῆς, νά καθιερωθοῦν ὡς μονοσήμαντη ὁρολογία καί νά διακριθοῦν αὐστηρά μεταξύ τους. Μόνο μέ αὐστηρή διάκριση θά μπορέσουν νά λειτουργήσουν τόσο συγγενικές ἀλλά καί τόσο νοηματικά διαφορετικές λέξεις ὅπως: *existenzial* (ὑπαρκτικός) – *existenziell* (ὑπαρξιακός), *transzendent* (ὑπερβατικός) – *transzendental* (ὑπερδασιακός), *Wirklichkeit* (πραγματικότητα) – *Realität* (ρεαλιστικότητα). δ) Ἐπίθετα, προθέσεις, ἀντωνυμίες, σύνδεσμοι, ἀπαρέμματα, μετοχές ἀναλαμβάνουν καί στά ἑλληνικά, ὅπου κρίνεται ἀναγκαῖο καί δυνατό, ῥόλο οὐσιαστικοῦ. Ἀποφεύγεται παράλληλα κάτι τέτοιο, ὅπου θεωρήθηκε ὅτι πληγώνεται τό γλωσσικό αἰσθητήριο. Ἔτσι π.χ. τά γερμανικά οὐσιαστικά *Zuhandenes*, *Vorhandenes*, *Reales* ἀποδίδονται μέ ἐπίθετα, στά ὁποῖα προστίθεται ἡ ὄχι ἐντελῶς αὐθαίρετη οὐσιαστικοποιημένη μετοχή: *ὄντα*, δηλ. «πρόχειρα ὄντα» (= *Zuhandenes*), «παρευρισκόμενα ὄντα» (= *Vorhandenes*), «ρεαλιστικά ὄντα» (= *Reales*). ε) Ἄρκετά λογοπαίγνια, ἔτυμολογικές, ἰδιωματικές κλπ. ὁμοιότητες καί ὑπονοούμενα τοῦ γερμανικοῦ κειμένου ἐξηγοῦνται σέ ὑποσημειώσεις κάτω ἀπό τό

κείμενο. Τοποθετούνται επίσης λέξεις ή εκφράσεις μέσα στο κείμενο, απομονωμένες με άγγυλες, για να δείχτη κάποια έτυμολογική συνάφεια. ζ) Όπου θεωρούμε ότι οι ύπογραμμίσεις, οι παύλες και τὰ εισαγωγικά πού υπάρχουν στό κείμενο για να ύποδηλώσουν έτυμολογικές ή άλλες όμοιότητες, χάνουν τό νόημά τους στή νεοελληνική μετάφραση, προτιμούμε να τίς άπαλείψουμε. Έπίσης αποδίδονται ελεύθερα μερικά χωρία, για τὰ όποια κρίναμε ότι μία κατά λέξη μετάφραση θά ήταν άσύμφορη. η) Όπου μία νεοελληνική απόδοση ξενίζει ή άποτελεί ελεύθερη μετάφραση, ή θεωρήσαμε σκόπιμο να φανή και ή αντίστοιχη γερμανική έκφραση για άντιπαραβολή, δέν διατάζουμε να τοποθετήσουμε τή γερμανική έκφραση μέσα στό κείμενο, απομονώνοντάς τη με άγγυλες. θ) Κατά κανόνα αποφεύγεται να μπουν σε εισαγωγικά λέξεις, πού έχει καθιερωθή να γράφονται μ' αυτό τόν τρόπο, για να γίνη σαφέστερο, πού χρησιμοποιεί ό συγγραφέας τέτοια σημάδια, τὰ όποια συχνά παίζουν άυστηρά όρολογικό ρόλο, όπως στή λέξη «κόσμος» («Welt»). ι) Για να διακριθούν κάποιες γερμανικά συνώνυμες λέξεις, πού άντιδιαστέλλονται σ' αυτό τό έργο νοηματικά, μεταφράζονται με τήν ίδια νεοελληνική λέξη, και διαφορίζονται με τό έξής έξωτερικό σημάδι: ή μία σημασία γράφεται με τό άρχικό γράμμα κεφαλαίο, ή άλλη με μικρό, π.χ. χρονικότητα (Zeitlichkeit) – Χρονικότητα (Temporalität), Πράγμα (Sache) – πράγμα (Ding). κ) Τό ούσιαστικοποιημένο άπαρέμφατο Sein αποδίδεται ως: Είμαι (με τό άρχικό κεφαλαίο), και άνάλογα άρκετές εκφράσεις πού έχουν αυτή τή λέξη ως συνθετικό, π.χ. Ένείμαι (In-Sein), Συνείμαι (Mitsein), έδωνά-Είμαι (Dasein). Σε άλλες πάλι εκφράσεις αποφεύγεται τό «Είμαι» ως συνθετικό, όπως π.χ. Wahrsein (=άληθεύειν), Zuhandensein (= προχειρότητα), Schuldigsein (=ένοχή). λ) Ξενόγλωσσα κείμενα πού ό συγγραφέας δέν μεταφράζει ή παραφράζει, μεταφράζονται κατά λέξη· αυτή ή μετάφραση απομονώνεται μέσα σε άγγυλες. Άρχαιες ελληνικές λέξεις πού παρατίθενται στό γερμανικό κείμενο, διακρίνονται στή μετάφρασή μας με άστερίσκο. μ) Δέν άκολουθείται ή συνήθεια του Χάιντεγκερ να ύπογραμμίζονται τὰ κύρια όνόματα. ν) Στο άριστερό περιθώριο τής ελληνικής μετάφρασης τοποθετείται (κατά τό παράδειγμα των γάλλων και των άγγλων μετάφραστών) ή σελίδωση τής στερεότυπης γερμανικής έκδοσης, ώστε να είναι εύκολη μία παράλληλη μελέτη του γερμανικού κειμένου. Όταν παραπέμπουμε στίς σελίδες του παρόντος βιβλίου, άναφερόμαστε πάντα σ' αυτή τή σελίδωση. ξ) Μία πληθώρα βοη-

θητικῶν ὑποσημειώσεων τοποθετεῖται μέσα σέ ἀγγύλες στό κάτω μέρος τῆς σελίδας. Οἱ ὑποσημειώσεις πού δέν εἶναι μέσα σέ ἀγγύλες εἶναι τοῦ συγγραφέα. Οἱ περισσότερες ἀπό τίς μέσα σέ ἀγγύλες ὑποσημειώσεις ἔχουν μεταφραστῆ (ὄχι πάντα κατά λέξη) ἀπό τήν γαλλική καί ἀγγλική μετάφραση τοῦ ἔργου. Σέ κάποιες ἀπό αὐτές, ὅπου ὑπάρχουν προσωπικές ἢ ἀμφισβητήσιμες ἀπόψεις, κι' ἔχουν μεταφραστῆ κατά λέξη ἀπό τά γαλλικά ἢ τά ἀγγλικά, ἀναγράφεται: Σημ. τ. γαλ. μετ. (= Σημείωση τῆς γαλλικῆς μετάφρασης) ἢ Σημ. τ. ἀγγλ. μετ. (= Σημείωση τῆς ἀγγλικῆς μετάφρασης)⁵. ο) Μία πληθώρα γλωσσικῶν καί ἐννοιολογικῶν πινάκων στό τέλος τοῦ βιβλίου εἶναι βοηθητική γιά μία βαθύτερη κυριάρχηση τοῦ κειμένου. Δέν θά ἦταν κακό νά ἐξοικειωθῆ ὁ ἀναγνώστης μέ αὐτούς τούς πίνακες πρὶν κἀν ἐπιχειρηθῆ ἡ ἀνάγνωση τοῦ κειμένου, ὥστε νά σταθοῦν ἄμεσα βοηθητικοί κατά τήν ἀνάγνωση. π) Μερικοί ὄροι ἔχουν μεταφραστῆ περιφραστικά, ὅπου θεωρήθηκε ὅτι μία λέξη δέ μπορεῖ νά χωρέσει τό νόημά τους. Δυστυχῶς αὐτή ἡ μέθοδος δέ μπορεῖ, κατά τή γνώμη μας, νά ἐφαρμοστῆ σέ *βασική* ὀρολογία ὅπως *Erschlossenheit*, *Geworfenheit* κλπ. ρ) Ὅπου θεωρήθηκε δυνατό, παρέρχεται προσωπική ἐρμηνεία στίς ἀμφισήμαντες ἐκφράσεις, εἰδῶλως διατηρεῖται καί στά ἑλληνικά ἀνάλογα ἀμφισήμαντο νόημα.

4. Ὁ Martin Heidegger γεννήθηκε τό 1889 στό Meßkirch, ἓνα χωριό στή Βάδη (Baden) τῆς Γερμανίας. Σπούδασε ἐπί 4 ἐξάμηνα Θεολογία στό Πανεπιστήμιο τοῦ Freiburg καί ἐγκατέλειψε τή Θεολογία τό 1911, γιά νά ἐπιδοθῆ στή σπουδή τῆς Φιλοσοφίας. Ἄνα-

5. Ὁφείλω νά παραδεχθῶ τήν ἀπεριόριστη βοήθεια πού μοῦ παρέσχε ἡ γαλλική (*M. Heidegger*, *L' être et le temps*, traduit de l' allemand et annoté par Rudolf Boehm et Alphonse de Waelhens, Paris, Gallimard 1964) καί ἡ ἀγγλική (*M. Heidegger*, *Being and Time*, translated by John Macquarrie and Edward Robinson, Oxford, Blackwell 1967) μετάφραση τοῦ ἔργου, τῶν ὁποίων τίς μεταφραστικές λύσεις ἀποδέχτηκα σέ μεγάλο βαθμό. Κάθε μία ἀπό αὐτές τίς μεταφράσεις ἐκπονήθηκε ἀπό δύο μεταφραστές. Μάλιστα ἡ ἀγγλική μετάφραση εἶναι καρπός ολόκληρου συνεργείου, πού βοήθησε τούς δύο μεταφραστές, οἱ ὁποῖοι ἐπιχορηγήθηκαν ἐπί τριετία γιά νά φέρουν αὐτό τό ἔργο σέ πέρασ. – Ἐδῶ θέλω νά ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνη μου γιά τόν κ. Ε. Πλατῆ, ὁ ὁποῖος μέ τήν πολύχρονη καί θαυμάριζη μεταφραστική του πείρα μοῦ παρέσχε πολύτιμη βοήθεια, συζητώντας μαζί μου καί συμβουλευόντάς με πάνω στή λύση βασικῶν μεταφραστικῶν προβλημάτων. Ὁ κ. Πλατῆς δέν φέρει βέβαια καμμία εὐθύνη γιά τή λύση πού δόθηκε τελικά σ' αὐτά τά προβλήματα.

κηρύχθηκε διδάκτορας τῆς Φιλοσοφίας τὸ 1914 χάρις στὴ διατριβὴ «Ἡ θεωρία περὶ τῆς κρίσης στὸν Ψυχολογισμό». Τὸν ἀμέσως ἐπόμενον χρόνο ἐγκρίθηκε ἡ ἐπὶ ὑφηγεσία διατριβὴ του «Ἡ θεωρία τοῦ Duns Scotus περὶ κατηγοριῶν καὶ σημασίας». Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας ἀπὸ τὸ 1923 ὡς τὸ 1928 στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Marburg καὶ τὸ 1928 ἀνακηρύχθηκε καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Freiburg, ἀπ' ὅπου πῆρε σύνταξη τὸ 1952. Πέθανε στίς 26 Μαΐου τοῦ 1976.

Τὸ ἔργο του «Εἶναι καὶ χρόνος»⁶, καρπὸς πολύχρονης ἐρευνητι-

6. Γιά μία βαθύτερη κατανόηση τοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος» προσφέρονται δύο ἀρκετὰ κατατοπιστικὰ σχολιαστικὰ ἔργα. Εἶναι τὸ *Albert Chapelle: L'ontologie phénoménologique de Heidegger. Un commentaire de «Sein und Zeit»*, Editions universitaires, Paris 1962 καὶ *Michael Gelven: A Commentary on Heidegger's Being and Time. A Section-by-Section Interpretation*, Harper Torchbooks, New York 1970· δὲς καὶ τὴν εὐμενὴ κριτικὴ πού γνώρισε τὸ βιβλίο τοῦ Gelven ἀπὸ τὴν Elisabeth F. Hirsch στὸ: *Journal of the History of Philosophy*, 9, Berkeley 1971, σελ. 400-403. Μὲ τὸ μεταφραστικο-ἐρμηνευτικὸ πρόβλημα τοῦ χαιντεγκεριανοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος» ἀσχολεῖται καὶ ὁ H. W. Schneider στὸ ἄρθρο του: *Hegel, Heidegger, and «Experience» — a Study in Translation*, στὸ *Journal of the History of Philosophy*, 10, Berkeley 1972, σελ. 347-350. Ἀναφερόμενος ἐκεῖ στὸ σχολιαστικὸ ἔργο τοῦ Gelven σὲ συνδυασμὸ πρὸς τὴ χαιντεγκεριανὴ «μετάφραση» τῆς ἐγγελιανῆς θεωρίας περὶ τῆς ἐμπειρίας, ὑποστηρίζει ὁ Schneider τὴν ἀκόλουθη ἐνδιαφέρουσα ἄποψη: «Τὸ μέλημα νὰ μεταφράζονται ἰδέες ἀπὸ ἓνα νοῦ (mind) σὲ ἓναν ἄλλο εἶναι ἀκόμα δυσκολώτερο κι' ἀπὸ μία μετάφραση ἀπὸ μία γλῶσσα σὲ μίαν ἄλλη. Ἄλλὰ οἱ δύο αὐτοὶ τύποι μετάφρασης μποροῦν νὰ ἀλληλοδοθοῦνται, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη ἡ πίστη διὰ κερδίζεσθαι καὶ μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἐμπειρία, ὅπως καὶ μὲ τὴ «Διαλεκτικὴ», καὶ μὲ τὴν προϋπόθεση διὰ οἱ ἰδέες δὲν ἐναντιώνονται στὸ νὰ εἶναι κάπως εὐκαμπτες» (δ.π., σελ. 350).

Γιὰ νὰ ἀντλήσῃ ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης καρποφόρα βοήθεια ἀπὸ τὸ κατατοπιστικὸ ἔργο τῆς *Hildegard Feick: Index zu Heideggers «Sein und Zeit»*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1968, 2., neubearbeitete Auflage, θεωρήσαμε καλὸ νὰ ἐπισυνάψουμε στὸ τέλος τοῦ παρόντος τόμου ἓναν «Πίνακα ἐννοιῶν», ὅπου ἀναγράφονται οἱ παράγραφοι καὶ οἱ σελίδες τοῦ παρόντος πρώτου μέρους τοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος», μὲς στίς ὁποῖες ἀναλύονται οἱ πιὸ βασικὲς ἐννοιες τοῦ ἔργου· αὐτὸς ὁ πίνακας ἐννοιῶν σχηματίστηκε ἐξολοκλήρου μὲ βάση τὸν Index τῆς H. Feick. Στὸ τέλος τοῦ παρόντος τόμου ὑπάρχει ἐπίσης ἓνας πίνακας, ὅπου ἀναγράφονται ὅλες οἱ ὡς τώρα ἐκπονημένες μεταφράσεις τοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος». Γιὰ μία περαιτέρω ἐμβάθυνση στὴ δευτερεύουσα βιβλιογραφία πάνω στὸ ἔργο τοῦ Χαιντεγκερ

κῆς καί διδακτικῆς δουλειᾶς, πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927 στόν 8ο τόμο τοῦ «Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung», τό ὁποῖο ἐξέδιδε ὁ Edmund Husserl. Κάτω ἀπό τόν τίτλο ὑπῆρχε ἡ ὑπόμνηση: «Πρῶτο μισό». Στό σχεδιάγραμμα τοῦ ἔργου, πού δίνεται στήν §8 (σελ. 39-40 τοῦ γερμανικοῦ κειμένου), προβλέπονται δύο μέρη, καθένα ἀπό τά ὁποῖα περιλαμβάνει τρεῖς διαιρέσεις. Τό κείμενο πού ἐκδόθηκε τό 1927 περιεῖχε τίς δύο πρώτες διαιρέσεις τοῦ πρώτου μέρους. Τό «Δεύτερο μισό», δηλαδή ἡ τρίτη διαίρεση τοῦ πρώτου μέρους καί ὁλόκληρο τό δεύτερο μέρος, ἐντέλει δέν ἐμφανίστηκε.

Ἐλπίζουμε ὅτι δέν θά γίνῃ σύγχυση τοῦ ἀδημοσίετου μέρους τοῦ «Εἶναι καί χρόνος» μέ τήν παρουσίαση τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης σέ δύο τόμους. Ὁ παρών πρώτος τόμος περιέχει μόνο τήν Εἰσαγωγή καί τήν πρώτη διαίρεση τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἔργου, ἔτσι ὥστε ὁ δεύτερος τόμος θά περιέχῃ τή δεύτερη διαίρεση τοῦ πρώτου μέρους.

παραπέμπουμε στά δύο εἰδικά βιβλιογραφικά ἔργα: 1) *H. - M. Sass: Heidegger - Bibliographie*, Meisenheim a. G. 1968, 2) *H. - M. Sass (Hrsg.): Materialien zur Heidegger - Bibliographie, 1917-1972*, Meisenheim a. G. 1975.

Ἀφιερώνεται στόν
EDMUND HUSSERL,
ἐκδήλωση σεβασμοῦ καί φιλίας

Todtnauberg, στή Βάδη, Μέλας Δρυμός
Ἐπ' εὐκαιρία τῆς 8ης Ἀπριλίου 1926¹

1. [Ἡμέρα τῶν 67χρονων γενεθλίων τοῦ Husserl]

Προοίμιο¹

Ἡ πραγματεία «Εἶναι καὶ χρόνος» πρωτοεμφανίστηκε τὴν ἀνοιξη τοῦ 1927 στὴν «Ἐπετηρίδα τῆς Φαινομενολογίας καὶ τῆς φαινομενολογικῆς ἔρευνας», τόμος VIII, πού ἐκδιδόταν ἀπὸ τὸν Edmund Husserl, καὶ ταυτόχρονα κυκλοφόρησε σὲ ἰδιαίτερο ἀνάτυπο.

Ἡ παρούσα ἀνατύπωση, πού παρουσιάζεται ὡς ἕβδομη ἐκδοση, εἶναι ἀνάλλαξη ὡς πρὸς τὸ κείμενο, ἀλλ' ἀναθεωρήθηκε ὡς πρὸς τίς παραπομπές καὶ τὴ σίξιξη. Οἱ ἀριθμοὶ τῶν σελίδων τῆς ἀνατύπωσης συμφωνοῦν μὲ ἐκείνους τῶν προηγούμενων ἐκδόσεων ἐκτός ἀπὸ λιγοστές παρεκκλίσεις.

Ἡ ἔνδειξη «Πρῶτο μισό», πού ὑπῆρχε στίς προηγούμενες ἐκδόσεις, σῆσθηκε. Μετὰ ἀπὸ ἓνα τέταρτο αἰῶνος τὸ δεῦτερο μισό δὲν θά μπορούσε πιά νά ἐπισυναφθῆ, ἂν δὲν τροποποιούνταν τὸ πρῶτο. Ὅμως ὁ δρόμος πού πῆρε παραμένει ἀκόμα καὶ σήμερα ἀναγκαῖος, ἂν τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ Εἶναι μέλλῃ νά συγκινήσῃ τὸ ἔδω-Εἶναι² μας.

Γιὰ τὴ διασάφηση αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος παραπέμπω τὸν ἀναγνώστη στὴν «Εἰσαγωγή στὴ Μεταφυσική», πού ἐμφανίστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο ἐκδοτικὸ οἶκο³. Αὐτὸ τὸ βιβλίο περιέχει τὸ κείμενο μῆς σειρᾶς παραδόσεων πού ἐκφωνήθηκαν κατὰ τὸ καλοκαιρινὸ ἑξάμηνο τοῦ 1935.

1. [Τὸ παρὸν «Προοίμιο» τοῦ συγγραφέα πρωτοπαρουσιάστηκε στὴν 7η, ἀναθεωρημένη ἐκδοση τοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος», καὶ ξανατυπώθηκε ἀναλλοίωτο στίς μετέπειτα ἐπανεκδόσεις. – Οἱ ἐντὸς ἀγγυλῶν ὑποσημειώσεις εἶναι προσθήκες τῶν ἐκδοτῶν.]

2. [Dasein, δὲς τὴν 2η ὑποσημείωση στὴ σελίδα 7. Ὅλες οἱ παραπομπές πού ἀναφέρονται στὸ παρὸν βιβλίο παραπέμπουν στίς σελίδες τοῦ χαιντεγγεριανοῦ κειμένου, πού παρατίθενται στὸ ἀριστερὸ περιθώριο τῆς μετάφρασῆς μας.]

3. [Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1953. Ἑλληνικὰ μεταφράστηκε ἀπὸ τὸν Χρ. Μαλεβίτση (Ἀθήνα, Ἐκδόσεις «Δωδώνη» 1973).]

*... δήλον γάρ ὡς ὑμεῖς μὲν ταῦτα (τί ποτε βούλεσθε σημαίνειν ὅποταν ὄν φθέγγησθε) πάλαι γινώσκετε, ἡμεῖς δὲ πρό τοῦ μὲν ὤμεθα, νῦν δ' ἠπορήκαμεν...^{*1} «Γιατί ὀλοφάνερα ἀπὸ παλιά ἐσεῖς εἶστε ἐξοικειωμένοι μὲ τὸ τί πράγματι ἐννοεῖτε ὅταν χρησιμοποιῆτε τὴν ἔκφραση 'ὄντας': ἡμεῖς ὁμως, ἐνῶ παλιότερα νομίζαμε πῶς καταλαβαίνουμε, τώρα βρεθήκαμε σὲ ἀμηχανία»². Ἔχουμε σήμερα μίαν ἀπάντησιν στὸ ἐρώτημα, τί πράγματι ἐννοοῦμε μὲ τὴν λέξιν «ὄντας»; Κατὰ κανένα τρόπο. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν νὰ τεθῆ ξανά τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα³ τοῦ *Εἶναι*. Μὰ τουλάχιστο βρισκόμαστε σήμερα ἔστω σὲ ἀμηχανία, πού δὲν καταλαβαίνουμε τὴν ἔκφραση «Εἶναι»; Κατὰ κανένα τρόπο. Πρὶν ἂν ὄλα ἐπιβάλλεται λοιπὸν νὰ ἀφυπνίσουμε ξανά μίαν κατανόησιν γιὰ τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος. Ὁ σκοπὸς τῆς διατριβῆς πού ἀκολουθεῖ, εἶναι ἡ συγκεκριμένη ἐπεξεργασία τοῦ ἐρωτήματος γιὰ τὸ νόημα τοῦ «*Εἶναι*».

1. [Ὁ ἀστερίσκος πάνω ἀπὸ μεμονωμένες λέξεις ἢ στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος προτάσεων ὑποδηλώνει ὅτι αὐτὲς οἱ λέξεις ἢ προτάσεις εἶναι ἑλληνικά στὸ γερμανικὸ κείμενο.]

2. Πλάτωνος, Σοφιστής 244a.

3. [Ὅταν λέμε «Ὁ οὐρανὸς εἶναι γαλάζιος» ἢ «εἶμαι χαρούμενος» κλπ., ἐκφράσεις καθημερινές καὶ αὐτονόητες, καταλαβαίνουμε χωρὶς πολλή σκέψιν τί λέμε (δὲς σελ. 4), ἄρα κατὰ κάποιον τρόπο κατανοοῦμε τί θὰ πῆ «εἶναι», ἔχουμε ἓνα «νόημα τοῦ Εἶναι». Ἄς προσεχθῆ ὡστόσο ἡ ὀρολογικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν λέξιν «νόημα» (γερμανικά Sinn, γαλλικά sens, ἀγγλικά meaning) καὶ στὴν λέξιν «σημασία» (γερμανικά Bedeutung, γαλλικά καὶ ἀγγλικά signification). Ὁ Χάιντεγκερ ἐξετάζει τὸν ὄρο «νόημα» στὴν σελ. 151, τὸν ὄρο «σημασία» στὴν σελ. 87 τοῦ παρόντος ἔργου.]

Προσωρινός της σκοπός είναι νά ἐρμηνεύση τό χρόνο ὡς τό μπορετό⁴ ὀρίζοντα⁵ ὁποιασδήποτε κατανόησης τοῦ εἶναι.

Ἡ ἀνάληψη ἐνός τέτοιου σκοποῦ, οἱ ἐρευνες πού περικλείονται καί ἀπαιτοῦνται καί ἡ μέθοδος γιά τήν ἐπίτευξή του χρειάζονται μία εἰσαγωγική διασάφηση.

4. [möglich (ἀγγλικά καί γαλλικά: possible). Αὐτός ὁ ὄρος μεταφράζεται συνήθως μέ τή λέξη «δυνατός», ἡ ὁποία ὁμως εἶναι στά νεοελληνικά δισημαντη, ἀναφέρεται δηλαδή τόσο σέ μία δυνατότητα (π.χ. «δοκιμάζω ὄλες τίς δυνατές περιπτώσεις») ὄσο καί σέ μία σωματική, ψυχική ἢ πνευματική δύναμη (π.χ. «ὁ δυνατός παλαιστής»). Σέ ἐκφράσεις ὄπως «ὁ δυνατός ὀρίζοντας» ἢ «τό δυνατό ὄν» (δές σελ. 6) μπορεῖ νά προκύψη σύγχυση. Γιά τήν ἀποφυγή αὐτῆς τῆς σύγχυσης ἢ σημασία τοῦ möglich μπορεῖ νά ἀποδοθῆ, κάπως ἐλεύθερα, μέ τό ἐπίθετο: πιθανός. Τέλεια ἀκριβόλογο καί μονοσημαντο εἶναι τό ἐπίθετο: μπορετός, πού ὁμως εἶναι ἀσυνήθιστο καί ξενίζει. Στήν παρούσα μετάφραση χρησιμοποιοῦμε ἐναλλακτικά καί τά τρία ἐπίθετα].

5. [Ἐπειδή ὁ Πλάτων βλέπει τήν οὐσία τῆς κίνησης κατά τρόπο ἀόριστο στό «ἐξαίφνης», πού δέν ἔχει τόπο, στέκεται μεταξύ κίνησης καί ἀκίνησιας καί δέν εἶναι μέσα σέ κανένα χρόνο («Παρμενίδης» 156d), συνάπτει ὁ Ἄριστοτέλης κάθε κίνηση μέ τό χρόνο, θεωρώντας τό χρόνο ὡς κάτι πού ὀρίζει τήν κίνηση ὄντας ἀριθμός τῆς («Φυσικά» 220b 17): κάθε κίνηση πού μετρίεται (ἀριθμεῖται) χρονικά, βρίσκεται μέσ στόν ὀρίζοντα τοῦ χρόνου. Ἄπό τόν Ἄριστοτέλη ξεκινᾷ ἡ ἐπίγνωση τοῦ Χάιντεγγερ ὅτι κατανοοῦμε κάθε τι πού «εἶναι», πάντα μέσα στά ὄρια τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται ἔτσι ὡς «ὀρίζοντας ὁποιασδήποτε κατανόησης τοῦ εἶναι».]

Παρουσίαση τοῦ ἐρωτήματος γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι

Κεφάλαιο Πρῶτο

Ἡ ἀναγκαιότητα, ἡ δομή καί ἡ προτεραιότητα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι

§1. *Ἡ ἀναγκαιότητα μᾶς ρητῆς ἐπανάληψης τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι*

Αὐτό τό ἐρώτημα ἔχει σήμερα λησμονηθῆ, ἄν καί ἡ ἐποχή μας θεωρεῖ προοδευτικό νά παράσχη ξανά τή συγκατάθεσή της στή «Μεταφυσική». Κι' ὅμως πιστεύουν πῶς εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπό τοὺς μόχθους πού θά ἀπαιτοῦσε τό ξαναφούντωμα μιᾶς *γίγαντο-ιαχίας περί τῆς οὐσίας*. Μά τό ἐρώτημα πού θίγουμε δέν εἶναι ἴνα ὁποιοδήποτε ἐρώτημα. Εἶναι αὐτό πού ἔδωσε ὀρμή στίς ἔρευνες τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Ἀριστοτέλη, πού βέβαια βουδάθηκε μετά ἀπό αὐτούς – ὡς θεματικό ἐρώτημα πραγματικῆς ἔρευνας. Τά ἐπιτεύγματα αὐτῶν τῶν δύο στοχαστῶν διατηρήθηκαν μέ πολλές μετατοπίσεις κι' ἐπιχρωματισμούς ὡς τήν «Λογική» τοῦ Ἐγγέλου. Κι' αὐτά πού ἐκείνοι ἀπόσπασαν μέ ἔσχατο νοητικό μόχθο ἀπό τά φαινόμενα, μολοντί ἀποσπασματικά καί ὡς πρῶτο ξεκίνημα, ἀπό καιρό ἀσημαντοποιήθηκαν.

Κι' ὄχι μόνο τοῦτο. Πάνω στό ἔδαφος τοῦ ἑλληνικοῦ ξεκινήματος γιά τήν ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι διαμορφώθηκε ἕνα δόγμα, πού ὄχι μόνο ἀνακηρύσσει περιττό τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι, παρά ἐγκρίνει καί τήν ἐγκατάλειψή του. Λένε: τό «Εἶναι» εἶναι ἡ πιό γενική καί πιό κενή ἔννοια, γι' αὐτό καί ἀντιστέκεται σέ κάθε προσπάθεια νά δοθῆ ὁ ὀρισμός της. Κι' οὔτε κἀν χρειάζεται ὀρισμό αὐτή ἡ γενικώτατη καί συνεπῶς μὴ καθορίσιμη ἔννοια, ἀφοῦ ὅλοι τήν χρησιμοποιοῦμε ἀδιάκοπα καί πάντα καταλαβαίνουμε τί ἐννοοῦμε μέ αὐτήν. Ἔτσι λοιπόν, ἐκείνο πού μέ τό μυστηριώδη κι'

άδιασάφητο χαρακτήρα του άνησύχησε τούς άρχαίους φιλόσοφους κι' έδωσε όρμή στο στοχασμό τους έγινε τόσο φώς φανάρι κι' αυτονόητο, ώστε και μόνο να ρωτήσης για τούτο, σέ κατηγορούν πώς έκαμες λάθος στή μέθοδο.

3 Δέ μπορούμε από τήν άρχή τής παρούσας έρευνας νά συζητήσουμε λεπτομερειακά τίς προκαταλήψεις πού ξανά και ξανά έμφυτεύουν και διατηρούν τήν πεποίθηση πώς είναι περιττό τό έρώτημα για τό Είναί. Τίς ρίζες τους τίς έχουν σέ αυτή ταύτη τήν άρχαία 'Οντολογία. Και δέ θά μπορέση νά έρμηνευτή μέ έπάρκεια εκείνη ή 'Οντολογία – όσον άφορά τό έδαφος άπ' όπου άποφοίτησαν οί θεμελιώδεις όντολογικές έννοιες, τό πόσο κατάλληλες είναι οί κατηγορίες και κατά πόσον είναι άνελλιπείς –, παρά μόνο μέ όδηγό τό ήδη πρωτύτερα διασαφηνισμένο κι' έφοδιασμένο μέ άπάντηση έρώτημα για τό Είναί¹. Θά συζητήσουμε λοιπόν αυτές τίς προκαταλήψεις τόσο μόνο, όσο για νά άποκτηθή ή έπίγνωση ότι είναι άναγκαία μία επανάληψη τού έρωτήματος για τό νόημα τού Είναί. 'Υπάρχουν τρεις τέτοιες προκαταλήψεις:

1. 'Υποστηρίχτηκε ότι τό «Είναί»^[1] είναι ή πιό γενική έννοια: *τό όν έστι καθόλου μάλιστα πάντων*². *Illud quod primo cadit sub apprehensione est ens, cuius intellectus includitur in omnibus, quaecumque quis apprehendit.* «Μία κατανόηση τού Είναί έχει εκάστοτε ήδη συμπεριληφθή σέ κάθε τι πού άντιλαμβανόμαστε από τά όντα»³. 'Αλλά ή γενικότητα τού «Είναί» δέν είναι γενικότητα γένους. Τό «Είναί» δέν περιλαμβάνει τήν ανώτατη περιοχή των όντων, όταν τά όντα άρθρώνωνται έννοιολογικά κατά γένος και είδος: *ούτε τό όν γένος*⁴. 'Η «γενικότητα» τού Είναί «ύπερβαίνει» κάθε γενικότητα πού άφορά τό γένος. Τό «Είναί», σύμφωνα μέ τήν

Σελ. 3

[1]. Οί άριθμοί πού βρίσκονται μέσα σέ άγγύλες παραπέμπουν στα σχόλια τού Χάιντεγκερ από τό «άντίγραφο τής καλύδας», πού βρίσκονται στίς σελ. 336 κ.έες.]

1. [Αυτό τούτο τό νόημα, πού θά δώση ένας έρμηνευτής στήν άρχαία έλληνική 'Οντολογία, καθορίζεται από τήν άπάντηση πού έχει δώσει πρωτύτερα στο έρώτημα για τό νόημα τού Είναί.]

2. 'Αριστοτέλη, Μετά τά Φυσικά B4, 1001a 21.

3. *Θωμά 'Ακινάτη*, *Summa Theologica* II¹ qu. 94a 2. [Ο Χάιντεγκερ έχει παραφράσει τό χωρίο.]

4. 'Αριστοτέλη, Μετά τά Φυσικά B3, 998b 22.

όρολογία τῆς μεσαιωνικῆς Ὀντολογίας, εἶναι ἓνα «transcendens» [ὑπερβαῖνον, ὑπερβατικόν]. Ἦδη ὁ Ἀριστοτέλης γινώριζε τὴν ἐν-
 ότητα αὐτῆς τῆς ὑπερβασιακῆς [transzendental] γενικότητας ὡς ἐν-
 ότητα ἀναλογίας σέ ἀντίθεση πρὸς τὴν πολλαπλότητα τῶν Ἐμπράγ-
 ματων [sachhaltig]⁵ ἀνάτατων ἐνοιῶν γένους. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀνα-
 κάλυψη, παρ' ὄλη τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὴν πλατωνικὴ διατύπωση
 τοῦ ὄντολογικοῦ ἐρωτήματος, ὁ Ἀριστοτέλης τοποθέτησε τὸ πρό-
 βλημα τοῦ εἶναι πάνω σέ ριζικά καινούρια βάση. Σίγουρα ἀκόμα
 κι' ὁ Ἀριστοτέλης δὲν κατόρθωσε νά διαλύσει τὸ σκοτάδι πού κα-
 λύπτει τίς σχέσεις αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν. Στὴ μεσαιωνικὴ Ὀντο-
 λογία αὐτὸ τὸ πρόβλημα συζητήθηκε εὐρύτατα, προπάντων στίς
 σχολές τῶν Θωμιστῶν καὶ Σκοτιστῶν, χωρὶς νά φτάσει σέ ὀριστικὴ
 σαφήνεια. Καὶ ὅταν τελικά ὁ Ἐγκελος ὀρίζῃ τὸ «εἶναι» ὡς «ἀόρι-
 στη ἀμεσότητα» καὶ τοποθετῇ αὐτὸ τὸν ὀρισμὸ ὡς βάση ὄλων τῶν
 περαιτέρω ἀναλύσεων κατηγοριῶν μὲς στὴ «Λογικὴ» του, διατηρεῖ-
 ται στὴν ἴδια κατεύθυνση μὲ τὴν ἀρχαία Ὀντολογία, μόνο πού
 παραιτεῖται ἀπὸ τὸ πρόβλημα πού εἶχε δῆ κιόλας ὁ Ἀριστοτέλης:
 ὅτι ἡ ἐνότητα τοῦ εἶναι ἀντιτίθεται στὴν πολλαπλότητα τῶν Ἐμ-
 πράγματων [sachhaltig] «κατηγοριῶν». Ἄν λοιπὸν λεχθῇ ὅτι τὸ
 «εἶναι» εἶναι ἡ πιὸ γενικὴ ἐννοια, τοῦτο δὲ μπορεῖ νά σημαίῃ
 πὼς εἶναι ἡ πιὸ σαφὴς καὶ δὲ χρειάζεται περαιτέρω ἐξέταση. Ἡ
 ἐννοια τοῦ «εἶναι» εἶναι ἀντίθετα ἡ σκοτεινότερη ἀπ' ὄλες.

4 2. Ὑποστηρίχθηκε ὅτι στὴν ἐννοια τοῦ «εἶναι» δὲ μπορεῖ νά
 δοθῇ ὀρισμὸς. Αὐτὸ τὸ συμπέραναν ἀπὸ τὴν ἔσχατη γενικότητά
 τῆς¹, καὶ μὲ τὸ δίκιο τους – ὅταν *definitio fit per genus proximum*

5. Γιὰ νά διακρίνουμε μεταξὺ τους τίς συνώνυμες, ἀλλὰ ἐννοιολογικά
 διαφορετικὲς λέξεις Sache καὶ Ding, πού καὶ οἱ δύο σημαίνουν στά γερμα-
 νικά «πράγμα», ἀποδίδουμε τὴ Sache ὡς «Πράγμα» (μὲ κεφαλαῖο), ἐνῶ τὸ
 Ding ὡς «πράγμα» (μὲ μικρὸ). Ἀντίστοιχα μεταφράζουν οἱ ἀγγλοὶ thing
 καὶ Thing. Ἀποδίδουμε ἀνάλογα ὡς «ἐμπράγματο» τὴ Dinglichkeit καὶ ὡς
 «Ἐμπράγματο» τὰ Sachheit, Sachhaltigkeit, Sachlichkeit. Δὲς τὸν πίνακα
 ἑλληνικῶν ὄρων στό τέλος τοῦ παρόντος βιβλίου. Ὁ Χάιντεγκερ θά ταυτίσει
 στὴ σελ. 213 τὸ «Πράγμα» μὲ τὴν ἀλήθεια. Ἄς ἀναλογιστῆς καὶ τὸ σύν-
 θημα τῆς φαινομενολογικῆς σχολῆς: «Πρὸς αὐτά ταῦτα τὰ Πράγματα!», δὲς
 σελ. 27-8. – Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσιαστικὴ ὀρολογικὴ διαφορὰ μεταξὺ
 ὑπερβατικῶς (transzendent ἢ transcendens) καὶ ὑπερβασιακῶς (transzenden-
 tal) δὲς τὴ 2η σημείωση τῆς σελ. 38.]

Σελ. 4

1. Δὲς *Πασκάλ*, *Pensées et Opuscules* (ed. Brunschvicg)⁶, Paris 1912, σελ.

et differentiam specificam [= δίνεται ορισμός ως προς τό εγγύτατο γένος και τήν ειδοδοιού διαφορά]. Πράγματι τό «Εΐναι» δέ μπορεί νά νοηθῆ ὡς ὄν· *enti non additur aliqua natura*: τό «Εΐναι» δέ μπορεί νά ὀρισθῆ ἔτσι, ὥστε νά τοῦ ἀποδοθῆ κάποιο ὄν². Δέ μπορεί νά δοθῆ ὀρισμός τοῦ «Εΐναι» μέ παραγωγή ἀπό ἀνώτερες ἔννοιες, μά οὔτε καί μέ ἐπαγωγή ἀπό κάποιες κατώτερες. Ἀλλά συνεπάγεται τοῦτο ὅτι τό «Εΐναι» παύει νά ἀποτελῆ πρόβλημα; Καί βέβαια ὄχι. Τό μόνο πού μπορούμε νά συμπεράνουμε εἶναι τό ἔξης: τό «Εΐναι» δέν εἶναι ὄν^[2]. Γι' αὐτό δέ μπορούμε νά ἐφαρμόσουμε στό Εἶναι κάποιον ὀρισμό, ἔτσι ὅπως ὡς ἓνα σημεῖο εὐλόγα κάνει στά ὄντα ἡ παραδοσιακή Λογική, πού ἔχει κι' αὐτή τά θεμέλιά της στήν ἀρχαία Ὀντολογία. Τό ὅτι δέ μπορεί νά δοθῆ ὀρισμός στό Εἶναι, δέν μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπό τό ἐρώτημα γιά τό νόημά του· μᾶς προκαλεῖ, ἀντίθετα, νά κυττάξουμε τό ἐρώτημα κατά πρόσωπο.

3. Ὑποστηρίζηκε ὅτι τό «Εΐναι» εἶναι ἔννοια αὐτονόητη. Ὅταν γνωρίζης ἡ ἀποφαίνεσαι κάτι, ὅταν σχετίζεσαι μέ ὄντα ἡ μέ τόν ἑαυτό σου, δέ μπορείς παρὰ νά χρησιμοποιήσης τό «Εΐναι», κι' αὐτή ἡ ἔκφραση εἶναι καταληπτή «δίχως ἄλλο». Ὅλοι μας καταλαβαίνουμε τό «Ὁ οὐρανός εἶναι γαλάζιος», ἡ τό «εἶμαι χαρούμενος» καί τά ὅμοια. Ἀλλ' αὐτή ἡ κατά μέσον ὄρο καταληπτότητα [Verständlichkeit] ἰσοδυναμεῖ ὅτι πρόκειται γιά κάτι ἀκατάληπτο [Unverständlichkeit]. Κάνει φανερό ὅτι σέ κάθε σχετισμό μέ τά ὄντα ὡς ὄντα καί σέ κάθε Εἶναι πρὸς τά ὄντα ὡς ὄντα ὑπάρχει α ῥιγοῖ εἓνα αἰνιγμα. Τό γεγονός ὅτι ζοῦμε ἐκάστοτε ἤδη μέσα σέ μία κατανόηση τοῦ Εἶναι καί ὅτι ταυτόχρονα τό νόημα τοῦ Εἶναι περιβάλλεται ἀπό σκοτάδι, ἀποδείχνει τῆ ριζική ἀναγκαιότητα μᾶς ἐπαλήψης τοῦ ἐρωτήματος γιά τό νόημα τοῦ «Εΐναι».

169: On ne peut entreprendre de définir l' être sans tomber dans cette absurdité: car on ne peut définir un mot sans commencer par celui - ci, c' est, soit qu' on l' exprime ou qu' on le sous - entend. Donc pour définir l' être, il faudrait dire c' est, et ainsi employer le mot défini dans sa définition. [Δέν εἶναι δυνατό νά ἐπιχειρήσης νά ὀρίσης τό Εἶναι, χωρίς νά πέσης στόν ἔξης παραλογισμό: γιατί δέ μπορείς νά ὀρίσης μία λέξη, ἂν δέν ἀρχίσης μέ τό εἶναι, εἴτε ἐκφράζοντάς το εἴτε ὑπονοώντας το. Γιά νά ὀρίσης λοιπόν τό Εἶναι θά πρέπη νά πῆς εἶναι, κι' ἔτσι νά χρησιμοποιήσης τήν ὀριζόμενη λέξη μέσ στόν ὀρισμό της.]

2. [Τό Εἶναι δέ μπορεί νά καθορισθῆ μέ τό νά τοῦ ἀπονεμηθοῦν ὄντικά κατηγορήματα. Δέ μπορούμε νά πούμε, π.χ.: «Τό Εἶναι εἶναι αὐτό κι' αὐτό», «Τό Εἶναι εἶναι ἔτσι».]

Μές στήν περιοχὴ τῶν θεμελιωδῶν φιλοσοφικῶν ἐννοιῶν, πόσο μᾶλλον ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἔννοια «Εἶναι», εἶναι ἀμφίβολη μέθοδος νά ἐπικαλῆσαι τό ὅτι πρόκειται γιά κάτι αὐτονόητο – καί μάλιστα ὅταν τό «αὐτονόητο» καί μόνο αὐτό, «οἱ κρυφές [geheimen] κρίσεις τοῦ κοινοῦ [gemeinen] λόγου» (Κάντιος), ὀφείλει νά γίνη καί νά παραμείνῃ ρητό θέμα τῆς Ἐναλυτικῆς («δουλειά τῶν φιλοσόφων»).

Ἐναλογιζόμενοι αὐτές τίς προκαταλήψεις δέν κάναμε μόνο φανερό ὅτι στό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι λείπει ἡ ἀπάντηση, παρά καί ὅτι αὐτό τοῦτο τό ἐρώτημα εἶναι σκοτεινό καί χωρίς κατεύθυνση. Νά ἐπαναληφθῆ τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι σημαίνει λοιπόν, νά τεθῆ πρῶτα ἐπαρκῶς τό ἐρώτημα.

5 §2. Ἡ μορφικὴ δομὴ τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι

Τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι μέλλει νά τεθῆ. Ἐάν εἶναι θεμελιώδες ἐρώτημα, πόσο μᾶλλον τό θεμελιώδες ἐρώτημα, τότε θά πρέπει νά ἀποκτήσῃ τὴν ἀρμόζουσα σαφήνεια. Πρέπει λοιπόν νά ἐξεταστῆ σύντομα, ποιά εἶναι γενικά ἡ δομὴ ἐνός ἐρωτήματος, γιά νά μπορέσῃ πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση νά φανερωθῆ ὁ ἐξαιρετικὸς χαρακτήρας τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι.

Κάθε ἐρωτᾶν εἶναι μιά ἀναζήτηση. Κάθε ἀναζήτηση λαβαίνει πάντα μιά προγενέστερη καθοδήγηση ἀπὸ τό ἀναζητούμενο. Μία ἐρώτηση ζητᾷ νά γνωρίσῃ κάποιον ὄν ὡς πρὸς τό ἂν εἶναι καί πῶς εἶναι. Ἡ ἀναζήτηση πού τείνει πρὸς τὴ γνώση εἶναι τότε μόνο ἀληθινὴ ἔρευνα, στήν περίπτωσιν πού διασαφηνίζει καί καθορίζει σέ τί ἀναφέρεται τό ἐρώτημα. Κάθε ἐρώτηση εἶναι ἐρώτηση γιά κάτι, ἔχει ἓνα ἀντικείμενο γιά τό ὁποῖο ρωτᾷ [sein Gefragtes]. Κάθε ἐρώτηση γιά κάτι ρωτᾷ κάποιον. Συνεπῶς ἐκτός ἀπὸ τό ἀντικείμενό της, μιά ἐρώτηση ἔχει καί κάποιον πού ρωτιέται [sein Befragtes]. Ἐάν ἡ ἐρώτηση ἔχῃ ἐρευνητικό, δηλαδή καθαρά θεωρητικό χαρακτήρα, ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο ρωτᾷ ὀφείλει νά προσδιοριστῆ καί νά ἀναχθῆ σέ ἔννοια. Μέσα σ' αὐτό γιά τό ὁποῖο ρωτᾷ ὑπάρχει λοιπόν τότε κι' ἐκεῖνο πού σκοπεύεις νά βρῆς [das Erfragte]: ἐκεῖνο μέ τό ὁποῖο ἡ ἐρώτηση πετυχαίνει τό σκοπό της. Αὐτό τοῦτο τό ἐρωτᾶν, μιά καί εἶναι συμπεριφορὰ ἐνός ὄντος, τοῦ ἐρωτῶντος, ἔχει ἓνα δικό του χαρακτήρα τοῦ Εἶναι. Κάνοντας μιά ἐρώτηση ἢ ρωτᾷς ἀπλῶς γιά νά περάσῃ ἡ ὥρα, ἢ θέτεις τό ἐρώτημα ρητά. Ἡ δευτέρη περίπτωσιν ἔχει τὴν ἰδιουτυπία ὅτι τό ἐρωτᾶν

δέν ξεκαθαρίζεται έντελώς, άν δέν διασαφηνιστοϋν πρώτα όλοι οι παραπάνω συγκροτητικοί του παράγοντες.

Σκοπεϋουμε νά θέσουμε τό έρώτημα γιά τό νόημα τοϋ Είμαι. Εί-
ναι λοιπόν αναγκαίο νά τό εξετάσουμε ώς πρός όλα τά παραπάνω
δομικά συστατικά.

Μία και αναζητᾶ, τό έρωτᾶν οδηγείται έξαρχῆς από τό αναζη-
τούμενο. Τό νόημα τοϋ Είμαι θά πρέπη λοιπόν νά μάς είναι ήδη
κατά κάποιον τρόπο διαθέσιμο. Ύπαινιχτήκαμε ότι κινούμαστε
πάντα ήδη μέσα σέ μία κατανόηση τοϋ Είμαι. Άπό αυτή τήν κατα-
νόηση προκύπτει και τό ρητό έρώτημα γιά τό νόημα τοϋ Είμαι, μά
και ή τάση πού μάς ώθει πρός τήν έννοιά του. Δέν ξέρουμε τί θά
πῆ «Είμαι». Άλλά ήδη όταν ρωτᾶμε: τί είναι «Είμαι»; δρισκόμα-
στε μέσα σέ μία κατανόηση τοϋ «είναι», έστω κι' άν δέ μπορούμε
νά έντοπίσουμε έννοιολογικά τί σημαίνει αυτό τό «είναι». Δέν ξέ-
ρουμε ούτε καν τόν όρίζοντα, μέ βάση τόν όποιο θά έπρεπε νά
συλλάβουμε και νά έντοπίσουμε αυτό τό νόημα. Άλλ' αυτή ή κατά
μέσον δρο και θαμπή κατανόηση τοϋ Είμαι είναι γεγονός άναντίρ-
ρητο.

Όσοδήποτε και άν κυμανθῆ ή θολωθῆ αυτή ή έκάστοτε ήδη δια-
θέσιμη κατανόηση τοϋ Είμαι, και καταντήση νά είναι γνώση μᾶς
σκέτης λέξης – αυτή ταύτη ή άοριστία της είναι θετικό φαινόμενο,
6 πού χρειάζεται διαφωτισμό. Μία έρευνα γιά τό νόημα τοϋ Είμαι δέ
μπορεί όμως νά παράσχη αυτό τό διαφωτισμό από μᾶς άρχῆς. Ό
αναγκαίος οδηγός γιά τήν έρμηνεία τῆς κατά μέσον δρο κατανόη-
σης τοϋ Είμαι θά μάς παρασχεθῆ μόνο άφου διαμορφώσουμε τήν
έννοια τοϋ Είμαι. Μόνο άν λάβουμε τό φῶς αυτής τῆς έννοιας και
δρούμε τούς συναφείς τρόπους ρητῆς κατανόησῆς της, θά ίδούμε τί
σημαίνει αυτή ή συσκοτισμένη ή άκόμη άφωταγώγητη κατανόηση
τοϋ Είμαι, ποιά μπορούν και ποιά είναι αναγκαίο νά συσκοτίζουν
ή νά έμποδίζουν μία ρητή φωταγώγηση τοϋ νοήματος τοϋ Είμαι.

Έπιπλέον μπορεί νά έχουν άναμειχτή μέ αυτή τήν κατά μέσον
δρο, θαμπή κατανόηση τοϋ Είμαι οι παραδοσιακές θεωρίες και
γνώμες γιά τό Είμαι κατά τέτοιο τρόπο, ώστε επικαλύφτηκε τό γε-
γονός ότι αυτές οι θεωρίες είναι οι πηγές τῆς κατανόησης πού έπι-
κράτησε. – Αυτό πού αναζητούμε όταν ρωτούμε γιά τό Είμαι δέν
μάς είναι έντελώς ξένο, έστω κι' άν άρχικά¹ όλωσοδιόλου ασύλλη-

Σελ. 6

1. [zunächst. Αυτή ή λέξη χρησιμοποιείται πολύ συχνά στό παρόν έργο.

πτο.

Αυτό για τό όποιο ρωτοϋμε [Das Gefragte] και σκοπεϋουμε να επεξεργαστοϋμε, εΐναι τό Εΐναι: εΐναι αυτό πού οριζιει τα όντα ως όντα, αυτό βάσει τοϋ όποιοϋ εϋουμε εκάστοτε ηδη κατανοήσει τα όντα, με όποιον τρόπο και αν τα πραγματευόμαστε. Αυτό τοϋτο τό Εΐναι τών όντων δέν «εΐναι» όν. Τό πρώτο φιλοσοφικό δήμα στό να κατανοήσουμε τό πρόβλημα τοϋ Εΐναι, συνίσταται στό μή *μϋθόν τινα διηγείσθαι*², να μήν «διηγηθοϋμε μϋθους» – δηλαδή να μήν καθορίσουμε τα όντα ως όντα ανατρέχοντας στό ότι κατάγονται από κάποιον άλλο όν, σάν να ειχε τό Εΐναι τό χαρακτηρη κάποιου μοροετοϋ όντος. Να γιατί τό Εΐναι, αυτό για τό όποιο ρωτοϋμε, πρέπει να εκτεθη με τον τρόπο πού τοϋ ταιριάζει, οϋσιαστικά διαφοροετικό από τον τρόπο με τον όποιο αποκαλύπτονται τα όντα. Κι' αυτό πού μέλλει να βρεθη – τό νόημα τοϋ Εΐναι – απαιτεί επίσης να έννοιολογηθη κατά τον τρόπο πού τοϋ ταιριάζει, κι' όχι με έννοιες πού παρέχουν στα όντα σημασιολογικό καθορισμό.

Εφόσον τό Εΐναι συμπηγνύει αυτό για τό όποιο ρωτάμε, και Εΐναι θά πη Εΐναι τών όντων, προκύπτει ότι αυτός πού θά ρωτηθη θά πρέπη να εΐναι αυτά ταϋτα τα όντα. Αυτά θά ελεγχθοϋν τρόπον τινά όσον αφορά τό Εΐναι τους. Άλλά για να μοροέσουν να μάς παραχωρήσουν τό Εΐναι τους άνόθευτα, τα όντα θά πρέπη προηγουμένως να μάς εϋουν γίνει προσιτά καθώς εΐναι καθ' εαυτά. Μιά και αυτά μέλλουν να ερωτηθοϋν, τό ερώτημα για τό Εΐναι απαιτεί να επιτευχθη και να εξασφαλισθη πρωτύτερα ό σωστός τρόπος πρόσβασης στα όντα. Άλλά ύπάρχουν πολλά πού τα όνομάζουμε «όντα», και με τα πιο πολυποίκιλα νοήματα. Κάθε τι για τό όποιο μιλοϋμε, κάθε τι πού εϋουμε κατά νοϋ, κάθε τι με τό όποιο κατά
7 κάποιον τρόπο σχετιζόμαστε, εΐναι όν· αυτό πού εΐμαστε εΐναι όν, όν εΐναι και τό πώς εΐμαστε. Εΐναι εϋγεται στό γεγονός ότι κάτι εΐναι και στό πώς τοϋτο εΐναι, στή ρεαλιστικότητα, στή παρεϋρε-

εξετάζεται όμως πολύ παρακάτω, δές σελ. 370 στή δεϋτερη διαίρεση τοϋ παρόντος εϋγον (δές και σελ. 102 τής πρώτης διαίρεσης). Τη μεταφράζουμε: αρχικά, η: απαρηγής. Ετυμολογικά σχετιζεται όμως με τον ύπερθετικό τύπο nächst, πού σημαίνει: εγγύτατα, πολύ κοντά· ένεκα τοϋτου χρησιμοποιείται από τό Χάιντεγγερ κατά την περιγραφή τής καθημερinhς, εγγύτατης, άμεσης επαφής με τον κόσμο, χαρακτηριζοντας την έμπειρία πού αποκατείται σε ένα προ-φιλοσοφικό κι' όχι θεωρητικό επίπεδο.]

2. Πλάτωνος, Σοφιστής 242c.

ση¹, στην ύπόσταση, στην αξία, στο έδωνά-Είναι²[³], στο «ύπαρ-
χει». Σέ ποιά ὄντα μέλλει νά βρεθῆ τό νόημα τοῦ Εἶναι[⁴]; Μέ
ποιά ὄντα ὀφείλει νά κάνη ἀρχή ἡ ἐξερεύνηση τοῦ Εἶναι; Μπο-
ροῦμε νά ξεκινήσουμε ἀπό ὅπουδήποτε, ἢ μήπως κάποιον ὀρισμένο
ὄν ἔχει προτεραιότητα στην ἐπεξεργασία τοῦ ἐρωτήματος γιά τό

Σελ. 7

1. [Γιά τήν παρούσα (Vorhandenheit) δές τή σημ. 6 τῆς σελ. 25.]

2. [Dasein. Ἀντιγράφων ἀπό τό βιβλίον τοῦ Χρ. Μαλεβίτση, «Ἡ φιλοσο-
φία τοῦ Χάιντεγκερ», «Δωδώνη», Ἀθήνα 1974, σελ. 56-7: «Ὁ ὄρος Dasein
εἶναι μιά κοινή γερμανική λέξη πού σημαίνει ἀπλῶς τήν ὑπαρξη, τήν πα-
ρουσία· ὡς ῥῆμα σημαίνει ὑπάρχω, παρευρίσκομαι. Οἱ φιλόσοφοι, ὠστόσο,
παρέλαβαν αὐτή τή λέξη καί τήν ἀνήγαγαν σέ φιλοσοφικό ὄρο, ἐνίοτε λίαν
δυσνόητο. Ἄλλο εἶναι τό Dasein τοῦ Ἐγγέλου, ἄλλο τοῦ Γιάσπερς καί ἄλλο
τοῦ Χάιντεγκερ. Ὁ νεωτερισμός μάλιστα τοῦ τελευταίου εἶναι τόσο ριζικός,
πού ὁ ὄρος τοῦτος στην οὐσία καθίσταται ἀμετάφραστος σέ ἄλλη γλῶσσα.
... Γιά νά τόν κατανοήσῃ κανεῖς ὡς τό βάθος του, πρέπει νά διεξέλθῃ ὅλες
τίς φιλοσοφικές συνέπειες πού συνεπάγεται ἡ χρήση του. Γιά νά ξεκινή-
σωμε ἀπλᾶ, λέμε πῶς ὁ Χάιντεγκερ ἀντί νά πῇ «ἄνθρωπος», λέγει Dasein.
Δηλαδή εἶναι ὁ φιλοσοφικός ὄρος τῆς κοινῆς λέξης «ἄνθρωπος». Σ' αὐτές
καί τίς ἐπόμενες σελίδες ὁ κ. Μαλεβίτσης ἀναλύει μέ ὀξύνεια τά νοημα-
τικά καί μεταφραστικά προβλήματα αὐτοῦ τοῦ ὄρου.

Οἱ ἄγγλοι μεταφραστές ἀφήνουν ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο αὐτό τόν ὄρο ἀμετά-
φραστο ἢ τόν ἀποδίδουν Being-there. Οἱ γάλλοι μεταφραστές τόν ἀποδί-
δουν être-là. Μολονότι στό παρόν ἐργο αὐτός ὁ ὄρος σημαίνει βασικά «ἄν-
θρωπος», ὁ Χάιντεγκερ δίνει βαρύτητα στην ἐτυμολογία τῆς λέξης: Da ση-
μαίνει ἐδωνά, ὦδε, ἐνθάδε· Sein σημαίνει «Εἶναι». Στά ἑλληνικά ὁ ὄρος
ἔχει μεταφραστή «παρεῖναι», «παρουσία», «ὦδε-Εἶναι». Ἡ προσπάθεια γιά
μετάφραση αὐτοῦ τοῦ ὄρου πρέπει, κατά τή γνώμη μας, νά ξεκινήσῃ ἀπό
τήν προϋπόθεση τοῦ ἐτυμολογικοῦ διαχωρισμοῦ ἐνός τοπικοῦ ἐπιρρήματος
καί τῆς λέξης «Εἶναι». Ὅποιος ὑποστηρίζει μιά ἐλεύθερη ἀπόδοση, θά
σκοιντάσῃ σέ ἀνυπέρβλητες δυσκολίες, ἀν θελήσῃ νά μεταφράσῃ π.χ. τήν
τελευταία παράγραφο τῆς σελ. 132 τοῦ «Εἶναι καί χρόνος», καί τίς μετέ-
πειτα σελίδες, ὅπου ἀναλύεται τό Da τοῦ Sein. Παλιότερα εἶχαμε ἰδιο-
ποιηθῆ τήν ἀπόδοση «ὦδε-Εἶναι» (δές Γ. Τζαβάρα, «Προβλήματα καί προ-
τάσεις γιά μιά νεοελληνική μετάφραση τοῦ Sein und Zeit τοῦ Μ. Heideg-
ger», «Φιλοσοφία» 4 (1974), σελ. 455). Ἐπειδή ὁμως τό «ὦδε» εἶναι ἀμφι-
σημαντό, ἔχει δηλαδή ταυτόχρονα τροπική καί τοπική σημασία, προτιμή-
σαμε ἐδῶ τό τοπικό ἐπίρρημα «ἐδωνά», πού ἀποδίδει μέ σαφήνεια καί μο-
νοσήμαντα τόν ὄρο da. Ὁ ἀναγνώστης ἄς διατηρήσῃ βασικά κατά νοῦ ὅτι
τό «ἐδωνά-Εἶναι» δηλώνει τόν ἄνθρωπο κάτω ἀπό τήν προοπτική τοῦ Εἶ-
ναι του.]

Είναι; Ποιό είναι αυτό τό παραδειγματικό^[5] ὄν, καί μέ ποιό νόημα ἔχει τοῦτο προτεραιότητα;

Ἄν τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι μέλλη νά τεθῆ ρητά καί νά πραγματωθῆ μέ πλήρη αὐτοσυνείδηση, τότε ἡ διαπραγματεύση αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος σύμφωνα πρός τίς παραπάνω διασαφηνήσεις ἀπαιτεῖ νά ἐξηγήσουμε τόν τρόπο τῆς ἐνατένισης τοῦ Εἶναι, πῶς πρέπει νά κατανοηθῆ καί νά συλληφθῆ ἐννοιολογικά τό νόημά του· ἀπαιτεῖ νά προετοιμάσουμε τή δυνατότητα τοῦ νά ἐκλέξουμε τό σωστό ὄν ὡς παράδειγμά μας καί νά ἐπεξεργαστοῦμε τό γνήσιο τρόπο πρόσβασης σ' αὐτό. Τό ἀτενίζειν, τό κατανοεῖν καί συλλαμβάνειν, τό ἐκλέγειν, ἢ πρόσβαση – ὅλοι αὐτοί οἱ σχετισμοί συναποτελοῦν τό ἐρωτᾶν, εἶναι συνεπῶς τρόποι τοῦ Εἶναι κάποιων ὀρισμένων ὄντων, τῶν ὄντων πού εἴμαστε ἐκάστοτε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, οἱ ἐρωτῶντες. Νά ἐπεξεργαστοῦμε τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι σημαίνει λοιπόν, νά κάνουμε διάφανο ἓνα ὄν – τόν ἐρωτῶντα – μέσα στό Εἶναι του. Τό ἐρωτᾶν αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος, ὡς τρόπος τοῦ *Εἶναι* ἑνός ὄντος, λαβαίνει τόν οὐσιαστικό του χαρακτήρα ἀπό αὐτό γιά τό ὁποῖο ρωτᾶ – ἀπό τό Εἶναι^[6]. Αὐτό τό ὄν, πού εἴμαστε ἐκάστοτε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, καί πού ἔχει μεταξύ ἄλλων τή δυνατότητα τοῦ Εἶναι τοῦ ἐρωτᾶν³, θά τό δηλώνουμε μέ τόν ὄρο *ἔδωνά-Εἶναι*. Γιά νά τεθῆ ρητά καί διάφανα τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι, ἀπαιτεῖται μία προγενέστερη ταιριαχτή ἐξήγηση ἑνός ὄντος (τοῦ *ἔδωνά-Εἶναι*) ὡς πρός τό Εἶναι του^[7].

Μά δέν ὑπάρχει μία φανερή κυκλικότητα σέ ἓνα τέτοιο τόλμημα; Νά θέλουμε πρῶτα νά καθορίσουμε ἓνα ὄν *μέσα στό Εἶναι του*, καί νά θέσουμε ὕστερα πάνω σ' αὐτή τή βάση τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι γενικά – τί ἄλλο εἶναι τοῦτο παρά μία κυκλική πορεία; Γιά νά ἐπεξεργαστοῦμε τό ἐρώτημά μας, δέν «προϋποθέτουμε» ἤδη κάτι πού μόνο μέ τήν ἀπάντησιν θά μᾶς πρωτοπαρασχεθῆ; Ἄλλά μορφικές ἀντιρρήσεις, ὅπως τό ἐπιχείρημα γιά «κυκλικό συμπερασμό», πού εἶναι πάντα εὐκόλο νά ἐγερθοῦν κατά τήν ἀναζήτησιν τῶν πρώτων ἀρχῶν, δέν εἶναι ποτέ γόνιμες γιά μία ἐξέταση συγκεκριμένων μεθόδων ἔρευνας. Δέν προσφέρουν τίποτα στήν κατανόησιν τοῦ δεδομένου θέματος κι' ἐμποδίζουν τή διεύθυνσιν στό πεδίο τῆς ἔρευνας.

3. [Αὐτό τοῦτο τό Εἶναι τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρίζεται ἀπό τό ὅτι μπορεῖ νά θέτῃ ἐρωτήματα, καί εἰδικά τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι, ἀπό τό ὁποῖο πηγάζουν ὅλα τά ἄλλα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Ἄλλά γεγονικά⁴ δέν ὑπάρχει κυκλικότητα σ' αὐτό τόν τρόπο ἐρωτηματοθεσίας. Μπορεῖ κάποιος νά ὀρίση τά ὄντα μέσα στό εἶναι τους, χωρίς ἀναγκαῖα νά ἔχη ρητά στή διάθεσή του τήν ἔννοια τοῦ νόηματος τοῦ εἶναι. Ἄν δέν ἦταν ἔτσι, δέν θά εἶχε ὑπάρξει ὡς
8 τώρα ὄντολογική γνώση, καί δύσκολα θά μπορέσεις νά ἀρνηθῆς τό γεγονός ὅτι ὑπῆρξε μία τέτοια γνώση. Σίγουρα τό «εἶναι» «προϋποτίθεται» σέ ὄλη τήν ὥς τώρα Ὀντολογία, ἀλλά ὄχι ὡς διαθέσιμη ἔννοια – ὄχι ὡς κάτι πού ἀναζητᾶται σάν τέτοιο. Ἡ «προϋπόθεση» [*Voraussetzen*] τοῦ εἶναι ἔχει ἀντίθετα τό χαρακτήρα μιᾶς προγενέστερης [*vorgängig*] θέασης τοῦ εἶναι, ἡ ὁποία μέ τό φῶς του ἀρθρώνει προδρομικά¹ τό εἶναι τῶν ἄμεσα δεδομένων [*vorgegeben*] ὄντων². Αὐτή ἡ ὀδηγητική θέαση τοῦ εἶναι προκύπτει ἀπό τήν κατά μέσον ὄρο κατανόηση τοῦ εἶναι, μέσ στήν ὁποία κινούμαστε πάντα ἤδη, καί ἡ ὁποία τελικά^[8] ἰδιάζει στήν οὐσιώδη σύσταση τοῦ ἐδῶνά-εἶναι. Μία τέτοια «προϋπόθεση» δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τήν ἐγκαθίδρυση ἑνός ἀξιώματος, ἀπό τό ὁποῖο νά γενεαλογῆται παραγωγικά ὀλόκληρη θεωρία. εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά ὑπάρξει «κυκλικός συμπερασμός» στήν ἐρωτηματοθεσία πού ἀφορᾷ τό νόημα τοῦ εἶναι, γιατί μέ τήν ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα δέν

4. [*Faktisch*. Αὐτή ἡ λέξη παράγεται ἀπό τό *Faktum*, πού σημαίνει: γεγονός. Ὁ Χάιντεγγερ τή χρησιμοποιεῖ συχνά καί σάν ἐπίρρημα, ὁπότε μπορεῖ νά μεταφραστῆ ἐλεύθερα ὡς «πράγματι», «στήν πραγματικότητα». Συχνότερα ὁμως ἀποκτᾷ ὀρολογική αὐστηρότητα, ὁπότε τή μεταφράζουμε «γεγονικός» καί ἐπίρ. «γεγονικά», λέξεις ἐπίσης φτιαγμένες ἀπό τό «γεγονός», σ' ἀντιδιαστολή πρὸς τό «πραγματικός», μέ τό ὁποῖο ἀποδίδουμε τά ἐπίθετα *wirklich* καί *tatsächlich*. Παρακάτω συναντιέται καί ὁ ὄρος «γεγονότητα» (*Faktizität*) σ' ἀντίθεση πρὸς τήν «πραγματικότητα» (*Tatsächlichkeit*), δέξ σελ. 56, 135.]

Σελ. 8

1. [*vorläufig*. Αὐτή ἡ λέξη σημαίνει: προσωρινά, ἀλλά ὁ Χάιντεγγερ τονίζει ἐδῶ τήν ἐτυμολογική της σύνθεση (*vor* - *läufig*), ἔτσι ὥστε ἡ λέξη παίρνει τό νόημα: προδρομικά.]

2. [Ἄκόμα καί ἡ πιό συνηθισμένη προσπάθειά μας, νά καθορίσουμε τό εἶναι μιᾶς ὁποιασδήποτε πραγματικότητας (ὅπως διαν λέμε «τό σφυρί εἶναι χρήσιμο ἐφόδιο»), βρῖσκεται κάτω ἀπό τό φῶς μιᾶς κάποιας προγενέστερης κατανόησης τοῦ τί θά πῆ εἶναι. Ἐξαιτίας τοῦ εἶναι μας, προϋποθέτουμε ἀναγκαῖα αὐτή τήν ὄχι σαφή (ὄχι ρητή) κατανόηση τοῦ εἶναι.]

πρόκειται νά ἐγκαθιδρυθῆ τίποτα μέ παραγωγική μέθοδο, παρὰ πρόκειται νά ἀποκαλυφτοῦν καί νά παρουσιαστοῦν τά θεμέλια.

Στό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ εἶναι δέν ὑπάρχει «κυκλικός συμπερασμός», ὑπάρχει ὁμως μία ἀξιοσημεῖωτη «ἀναφορά πρὸς τά πίσω ἢ πρὸς τά μπρὸς» αὐτοῦ γιά τό ὁποῖο ἐρωτᾶμε (τοῦ εἶναι), στό ἐρωτᾶν ὡς τρόπο τοῦ εἶναι ἑνός ὄντος. Τό ὅτι αὐτό γιά τό ὁποῖο ἐρωτᾶμε ἀφορᾷ οὐσιαστικά τό ἐρωτᾶν, τοῦτο ἰδιάζει στό πιό βαθύ [zum eigensten] νόημα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι. Αὐτό ὁμως σημαίνει ὅτι ὑπάρχει ἕνας σχετισμός – ἴσως μάλιστα ἕνας ἐξαιρετικός σχετισμός – ἀνάμεσα στά ὄντα πού ἔχουν τό χαρακτηρισμό τοῦ ἐδωνά-εἶναι καί στό ἐρώτημα γιά τό εἶναι³. Δέν δείχτηκε ὁμως ἔτσι ὅτι κάποιο ὀρισμένο ὄν ἔχει μέσ στό εἶναι του μία προτεραιότητα; Καί δέν ἀναδείχτηκε ἔτσι ἐκεῖνο τό ὄν, πού μέλλει νά λειτουργήσῃ ὡς παράδειγμα γιά νά ἐρωτηθῆ γιά τό εἶναι;[9] Ἄλλά μέ αὐτές τίς σκέψεις δέν ἐπιδείχτηκε ἀκόμα ἡ προτεραιότητα τοῦ ἐδωνά-εἶναι, κι' οὔτε ἀποφασίστηκε κατά πόσο τό ἐδωνά-εἶναι ἔχει τή δυνατότητα, ἢ ἀκόμα τήν ἀναγκαιότητα, νά λειτουργήσῃ σάν τό ὄν πού πρέπει κατά κύριο λόγο νά ἐρωτηθῆ. Σίγουρα ὁμως ἀγγέλθηκε κάποια πλεονεκτική θέση τοῦ ἐδωνά-εἶναι.

§3. Ἡ ὄντολογική προτεραιότητα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι

Καθὼς ὀρίζαμε τά χαρακτηριστικά τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι παίρνοντας σάν ὀδηγό μας τή μορφική δομή ἑνός ἐρωτήματος σάν τέτοιου, ἔγινε φανερό ὅτι αὐτό τό ἐρώτημα εἶναι ἰδιότυπο, κι' ὅτι ἂν σκοπεύουμε νά τό ἐπεξεργαστοῦμε ἢ πόσο μᾶλλον νά τό ἀπαντήσουμε, εἶναι ἀναγκαῖοι κάποιοι θεμελιώδεις διαλογισμοί. Ἄλλά τά ἐξαιρετικά χαρακτηριστικά τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι θά φανερωθοῦν ἐντελῶς, μόνο ὅταν θά τό ἔχουμε περιχαρᾶκῶς ἐπαρκῶς ὡς πρὸς τή λειτουργία του, τό σκοπὸ του καί τά κίνητρά του.

3. [Ἡ εἰδική σχέση, πού συνδέει τό ἐδωνά-εἶναι μέ τό ἐρώτημα γιά τό εἶναι, ἔγκειται στό ὅτι τό ἐδωνά-εἶναι χάρη στό εἶναι του θέτει αὐτό τό ἐρώτημα (ἢ τουλάχιστο εἶναι ἱκανό νά τό θέσῃ), καί ὅτι παρέχοντας μία ἀπάντηση στό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ εἶναι γενικά, καθορίζει αὐτόματα ἢ ἀναλαμβάνει νά καθορίσῃ αὐτό τοῦτο τό εἶναι του. Ἀντίστροφα ὁ καθορισμός, τόν ὁποῖο τό ἐδωνά-εἶναι ἔχει παράσχει ἐκ τῶν προτέρων στό εἶναι του, προσανατολίζει τήν ἀπάντηση πού θά θελῆσῃ μετά νά δώσῃ στό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ εἶναι γενικά. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Τά ως τώρα επιχειρημάτα μας στό νά αποδείξουμε τήν αναγκαιότητα μιᾶς ἐπανάληψης τοῦ ἐρωτήματος κινητοποιήθηκαν ἐνμέρει ἀπό τό ὅτι ἡ καταγωγή του εἶναι ἀξιοσέβαστη, μά κυρίως ἀπό τήν ἔλλειψη μιᾶς ὀριστικῆς ἀπάντησης, κι' ἀκόμη ἀπό τήν ἀνυπαρξία μιᾶς ἰκανοποιητικῆς ἐρωτηματοθεσίας. Ἴσως ὁμως θέλει κάποιος νά μάθη, σέ τί μέλλει νά χρησιμεύσει αὐτό τό ἐρώτημα. Μήπως μείνη – ἢ εἶναι πέρα γιά πέρα – ὕλικό γιά μετέωρη, θεωρητική φιλοσόφηση πάνω στίς πιό γενικές γενικότητες – ἢ μήπως ἀντίθετα εἶναι τό πιό πρωταρχικό καί συνάμα τό πιό συγκεκριμένο ἀπ' ὅλα τά ἐρωτήματα;¹

Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε τό Εἶναι ἑνός ὄντος. Ἡ ὁλότητα τῶν ὄντων, σύμφωνα πρός τίς ποικίλες τῆς περιφέρειες [Bezirke], μπορεῖ νά γίνη ἔδαφος γιά ἀνακάλυψη καί περιχαράκωση ὀρισμένων Ἐμπράγματος περιοχῶν [Sachgebiete]. Αὐτές οἱ περιοχές μέ τή σειρά τους (π.χ. ἡ ἱστορία, ἡ φύση, ὁ χώρος, ἡ ζωή, τό ἔδωνά-Εἶναι, ἡ γλώσσα κτλ.) μποροῦν νά θεματοποιηθοῦν ὡς ἀντικείμενα ἀντίστοιχων ἐπιστημονικῶν ἀναζητήσεων. Ἡ ἐπιστημονική ἐρευνα πραγματώνει ἀπλοϊκά κι' ἀκατέργαστα τήν ἀνάδυση κι' ἕναν πρῶτό ἐντοπισμό τῶν Ἐμπράγματος περιοχῶν. Οἱ θεμελιώδεις δομές κάθε τέτοιας περιοχῆς εἶναι ἤδη κατά κάποιον τρόπο ἐπεξεργασμένες ἀπό τήν προεπιστημονική πείρα κι' ἐρμηνευσί ἐκείνης τῆς περιφέρειας τοῦ Εἶναι, στήν ὁποία περιορίζεται ἡ Ἐμπράγματη περιοχή². Οἱ «θεμελιώδεις ἐννοιες» πού προκύπτουν κατ' αὐτό τόν τρόπο, παραμένουν ἀρχικά οἱ ὁδηγοί γιά μία πρώτη συγκεκριμένη ἀνακάλυψη τῆς περιοχῆς. Μά ἔστω κι' ἂν τό θάρρος μιᾶς ἐρευνας ἔγκειται πάντα σ' αὐτό τό θετικό πλησίασμα, ἡ ἀληθινή τῆς πρόοδος δέν πραγματώνεται τόσο μέ τή συνάθροιση τῶν ἀποτελεσμάτων καί τήν ἐναποθήκευσή τους σέ «ἐγχειρίδια», ὅσο μέ τήν ἀναζήτηση τῶν θεμελιωδῶν συστατικῶν ἀπό τά ὁποία ἀπαρτίζεται ἡ ἐκάστοτε περιοχή – ἀναζήτηση πού προκύπτει, κατά τό πλεῖστο ὡς ἀντίδραση, ἀπό μία τέτοια αὔξηση «θετικῶν» γνώσεων.

Σελ. 9

1. Ἐνάντια ἀπό τή θέση τῆς κλασσικῆς Λογικῆς, μία γενική ἀρχή δέν ἔχει ἀναγκαῖα ἀφηρημένο χαρακτήρα. Ἄν καί εἶναι γενικώτατο, τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι εἶναι τό πιό συγκεκριμένο, γιατί μέ τήν ἀπάντησή του ἀποφασίζεται αὐτό τοῦτο τό Εἶναι τοῦ ἐρωτῶντος.]

2. [Ἐπαινιγμός στή χουσερλιανή Προβληματική πάνω στίς περιοχιακές ὄντολογίες (Regionalontologien).]

Ἡ ἀληθινὴ «κίνηση» τῶν ἐπιστημῶν λαβαίνει χώρα δταν περισσότερο ἢ λιγώτερο ριζικά κι' αὐτοσύνειδα ἀναθεωροῦνται οἱ θεμελιώδεις ἔννοιες. Τό ἐπίπεδο ὅπου ἔχει φτάσει μία ἐπιστήμη καθορίζεται ἀπό τό πόσο εἶναι *ικανή* νά ὑποστή μία κρίση στίς θεμελιώδεις τῆς ἔννοιες. Σέ τέτοιες ἐμμενεῖς κρίσεις τῶν ἐπιστημῶν ὁ στενός σχετισμός τῆς θετικῆς ἔρευνας καί τῶν Πραγμάτων πού ἐρευνῶνται ἀρχίζει ἔξαφνα νά κλονίζεται. Στούς πιό πολυποίκιλους ἐπιστημονικούς κλάδους ἀφυπνίζεται σήμερα ἡ τάση νά τοποθετήσουν τήν ἔρευνα πάνω σέ νέα θεμέλια.

Στά *Μαθηματικά*, πού ἐπιφανειακά εἶναι ἡ πιό αὐστηρή καί πιό στέρεα οἰκοδομημένη ἐπιστήμη, ἐπέκλυσε μία κρίση θεμελιῶν. Ὁ ἀγώνας ἀνάμεσα στούς φορμαλιστές καί στούς ἐνορασιακούς ἐγκεῖται στό νά ἐπιτευχθῆ καί νά ἐξασφαλισθῆ ὁ πρωταρχικός τρόπος πρόσβασης σέ ὅ,τι μέλλει νά ἀποτελέσῃ τό ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. Στή *Φυσική* ἡ θεωρία τῆς σχετικότητας προκύπτει ἀπό τήν τάση νά παρουσιάσουν «καθ' ἑαυτήν» τή σύσταση τῆς φύσης. Ὡς θεωρία περὶ τῶν συνθηκῶν γιά μία πρόσβαση σ' αὐτή ταύτη τῆ φύση, προσπαθεῖ νά διαφυλάξῃ τό ἀμετάβλητο τῶν νόμων τῆς κίνησης ἐξακριβώνοντας ὅλους τούς παράγοντες σχετικότητας, κι' ἔτσι ἔρχεται πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μέ τό ἐρώτημα γιά τή δομή τῆς περιοχῆς πού ἐξετάζει – πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μέ τό πρόβλημα τῆς ὕλης. Στή *Βιολογία* ἀφυπνίζεται ἡ τάση νά παραμερίσουν τούς ὁρισμούς πού δόθηκαν ἀπό τό Μηχανικισμό καί τό Βιταλισμό στή ζωὴ καί στόν ὄργανισμό, καί νά καθορίσουν ξανά τό εἶδος τοῦ εἶναι κάθε τι ζωντανοῦ σάν τέτοιου. Στίς *ἱστοριολογικές ἐπιστήμες τοῦ πνεύματος* [historischen Geisteswissenschaften]¹ ἡ ὁρμή πρὸς τήν ἱστορική πραγματικότητα ἐνδυναμώθηκε ἀπό τήν παράδοση, καθὼς αὐτή μᾶς μεταβιβάστηκε μέσ' ἀπό τά ἔργα τέχνης καί τίς ἄλλες ἐκδηλώσεις: ἡ ἱστορία τῆς λογοτεχνίας τείνει νά γίνῃ ἱστορία προβλημάτων. Ἡ *Θεολογία* ἀναζητᾷ μία πιό ἀρχέγονη ἐρμηνευση τοῦ ἀνθρώπινου εἶναι πρὸς τό Θεό, ἐπιστρέφοντας καί παραμένοντας στό νόημα αὐτῆς ταύτης τῆς πίστης. Ἀρχίζουν σιγά-

Σελ. 10

1. [Σημαντικὴ στό παρόν ἔργο εἶναι ἡ ἐννοιολογικὴ διάκριση μεταξύ «ἱστοριολογίας» (Historie) καί «ἱστορίας» (Geschichte). Ἀποδίδουμε ὡς «ἱστοριολογία» τήν *ἐπιστήμη* περὶ τῆς ἱστορίας, ἐνῶ ὁ ὅρος «ἱστορία» δηλώνει τό ἱστορικὸ γίνεσθαι (Geschehen). Δές σελ. 375 καί 378 στή δευτέρη διαίρεση τοῦ παρόντος ἔργου.]

σιγά νά καταλαβαίνουν ξανά τήν ἐπίγνωση τοῦ Λούθηρου ὅτι τό «θεμέλιο», πάνω στό ὁποῖο στηρίζεται τό σύστημα τῶν δογμάτων, δέν ἔχει προκύψει ἀπό μία ἐρωτηματοθεσία ὅπου ἡ πίστη εἶναι πρωταρχική, καί ὅτι ἡ ἐννοιολόγηση αὐτοῦ τοῦ «θεμελίου» εἶναι ὄχι μόνο ἀνεπαρκής γιά τή θεολογική Προβληματική, παρά τήν ἐπικαλύπτει καί τή διαστρεβλώνει.

Οἱ θεμελιώδεις ἔννοιες καθοδηγοῦν τήν ἐκ τῶν προτέρων ὑπάρχουσα κατανόηση τῆς περιοχῆς ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὅλα τά θεματικά ἀντικείμενα μιᾶς ἐπιστήμης, καί συνάμα προσανατολίζουν ἐτσι ὀλόκληρη τή θετική ἔρευνα. Μόνον ἀφοῦ διερευνηθῆ λοιπόν μέ ἀντίστοιχα ἀπριορικό τρόπο αὐτή ἡ περιοχή, ἀρχίζουν γνήσια νά διευκρινίζονται καί νά «θεμελιώνονται» αὐτές οἱ ἔννοιες. Ἄλλά μιά καί κάθε τέτοια περιοχή ἐξορῶσεται ἀπό τό κράτος τῶν ὄντων, ἐκείνη ἡ ἀπριορική ἔρευνα χάρη στήν ὁποία ἀντιλοῦνται οἱ θεμελιώδεις ἔννοιες δέ σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρά ἐρημίνευση αὐτῶν τῶν ὄντων ὡς πρός τή θεμελιώδη σύσταση τοῦ εἶναι τους. Μία τέτοια ἔρευνα πρέπει νά προτρέξῃ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν· καί *μπορεῖ* νά προτρέξῃ. Ἀρκετή μαρτυρία γιά τοῦτο εἶναι τό ἔργο τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Ἀριστοτέλη. Μία τέτοια θεμελίωση τῶν ἐπιστημῶν διαφέρει ριζικά ἀπό τήν «Λογική», πού ἀκολουθεῖ κουτσαίνοντας, πασχίζοντας νά ἐγκατασταθῆ ὅπουδῆποτέ μέσ στήν ἐπιστήμη ὡς «μέθοδος» τῆς. Ἡ θεμελίωση εἶναι προπορευόμενη² Λογική – μέ τό νόημα ὅτι προτρέχει μέσα σέ κάποια περιοχή τοῦ εἶναι, τή διανοίγει ὀλόπρωτα ὡς πρός τή σύσταση τοῦ εἶναι τῆς, καί ἀφοῦ πετύχῃ τίς δομές τῆς τίς καθιστᾷ διαθέσιμες στίς θετικές ἐπιστήμες ὡς προφανεῖς ὑποδείξεις γιά τήν ἔρευνα. Γιά νά δώσουμε ἕνα παράδειγμα, φιλοσοφικά πρωταρχική στήν Ἱστοριολογία δέν εἶναι οὔτε μία θεωρία περὶ τῆς διαμόρφωσης τῶν ἐνοιῶν τῆς οὔτε ἡ θεωρία περὶ τῆς ἱστοριολογικῆς γνώσης, οὔτε ἀκόμα ἡ θεωρία περὶ τῆς ἱστορίας ὡς ἀντικείμενου τῆς Ἱστοριολογίας³. φιλο-

2. [produktive. Αὐτή ἡ λέξη σημαίνει: παραγωγική, καρποφόρα (ἄς διακριθῆ ἀπό τόν ὄρο deduktive = παραγωγική, δηλαδή τή λογική μέθοδο μετάβασης ἀπό τό γενικό στό ἐπιμέρους, ἀντιτιθέμενη στήν induktive = ἐπαγωγική μετάβαση ἀπό τό ἐπιμέρους στό γενικό)· ὁ Χάιντεγκερ τονίζει ὁμως ἐδῶ τήν ἐτυμολογική τῆς σύνθεση (pro - ducio), ἐτσι ὥστε ἡ λέξη παίρνει (ἐπιπλέον) τό νόημα: προπορευόμενη, προτρέχουσα, καθώς ἐξηγεῖται ἀμέσως παρακάτω.]

3. [Οἱ τρεῖς θεωρίες, τίς ὁποῖες ὑπαινίσσεται ἐδῶ ὁ Χάιντεγκερ, συνδέονται: ἡ πρώτη μέ τόν Rickert, ἡ δευτέρα μέ τόν Dilthey, ἡ τρίτη μέ τόν Husserl.]

σοφικά πρωταρχική είναι ή έρμηνεία τών πράγματι ιστορικών όντων ως προς τήν ιστορικότητά τους. Νά γιατί και ό θετικός καρπός της «Κριτικής του καθαρού λόγου» του Κάντιου έγκειται στο ξεκί-
11 νημα για τή διερεύνηση του τί ιδιάζει στη φύση σάν τέτοια, κι' όχι στην προσφορά μιās «θεωρίας» περί τής γνώσης. Ή υπερβασιακή Λογική του Κάντιου είναι άπριορική Ήμπράγματη Λογική μέ θέμα τή φύση ως περιοχή του Είναί.

Άλλά ή τέτοια έρευνα – Όντολογία στο πιό ευρύ της νόημα, πού δέ στηρίζεται σε όντολογικές κατευθύνσεις ή τάσεις¹ – χρειάζεται έναν άκόμα όδηγό. Ή όντολογική έρευνα είναι σίγουρα πιό άρχέγονη από τήν όντική² έρευνα τών θετικών έπιστημών. Παραμένει όμως άφελής και θολή, αν στίς έξερευνήσεις της για τό Είναί τών όντων παραλείψη νά ξεετάση τό νόημα του Είναί ως Είναί. Κι' άκριβώς τό νά οίκοδομηθί όντολογικά μία μή συμπερασματική [= μή παραγωγική, nicht deduktive] γενεαλογία τών πολυποίκιλων μορετών τρόπων του Είναί, άπαιτεί μία προσεννόηση για τό «τί πράγματι έννοούμε μέ τήν έκφραση "Είναί"».

Τό έρώτημα για τό Είναί αποδέλεπει συνεπώς στο νά καθορίση τίς άπριορικές συνθήκες για τή δυνατότητα όχι μόνο τών έπιστημών, πού ξεετάζουν τά όντα ως προς τούς ποικίλους τρόπους ύπαρξής τους, και πού συνεπώς κινούνται έκάστοτε ήδη μέσα σε κάποια κατανόηση του Είναί, αλλά και τίς συνθήκες για τή δυνατότητα εκείνων τών Όντολογιών, πού προηγούνται τών όντικών έπιστημών και τίς θεμελιώνουν. Κάθε Όντολογία, όσοδήποτε πλούσιο ή στερεό σύστημα κατηγοριών κι' αν διαθέτη, παραμένει κατά βάθος τυφλή και μέ διεστραμμέν³ τό βαθύτερό της σκοπό, αν δέν έχη πρωτύτερα διαλευκάνει έπαρκώς τό νόημα του Είναί, και δέν έχη κατανοήσει αυτή τή διαλεύκανση ως θεμελιώδες της έργο.

Σελ. 11

1. [Ό Ν. Hartmann, ό όποιος διδάσκει στο Marburg κατά τή στιγμή πού ό Χάιντεγγερ συντάσσει τό «Είναί και χρόνος», χαρακτηρίζει τή φιλοσοφία του ως «φιλοσοφική κατεύθυνση» και τήν αντίπαραθέτει τόσο προς τή Φαινομενολογία όσο και προς τή Μεταφυσική.]

2. [Οί όροι «όντικός» (ontisch) και «όντολογικός» (ontologisch) δέν καθορίζονται ρητά, αλλά είναι σαφές: Ή όντική έρευνα άσχολεϊται μέ τά όντα και μέ όσα συμβαίνουν σ' αυτά, ενώ ή όντολογική έρευνα διερευνά τό Είναί τών όντων.]

Αυτή ταύτη ή σωστά νοούμενη όντολογική έρευνα δίνει στο έρωμα για τό Είναί τήν όντολογική του προτεραιότητα· αυτή ή προτεραιότητα δέν συνίσταται λοιπόν άπλώς και μόνο στην παραδοχή μας άξιοσέβαστης παράδοσης και στην έπεξεργασία ενός άδιασάφητου ώστόσο προβλήματος. 'Αλλ' αυτή ή 'Εμπράγματι κι' επισημονική προτεραιότητα δέν είναι ή μόνη.

§4. *Η όντική προτεραιότητα του έρωτήματος για τό Είναί*

12 Η έπιστήμη γενικά μπορεϊ νά καθοριστή ως ένα σύνολο, πού συμπηγνύεται μέ θεμελιωτική συνάρτηση άληθινών προτάσεων³. Αύτός ό όρισμός δέν είναι ούτε πλήρης, ούτε εϋστοχει ως προς τό νόημα τής έπιστήμης. Μιά και είναι συμπεριφορές του ανθρώπου, οι έπιστήμες έχουν τό είδος του Είναί αυτού του όντος – του ανθρώπου. Αυτό τό όν στην όρολογία μας τό όνομάσαμε *έδωνά-Είναί*. Η έπιστημονική έρευνα δέν είναι ούτε τό μόνο ούτε τό πιό άμεσο είδος του Είναί αυτού του όντος. Έκτός τούτου τό *έδωνά-Είναί* υπερέχει συγκρινόμενο προς άλλα όντα, κι' άξίζει νά χρονοτριδησουμε για νά φανερώσουμε προδρομικά αυτή τήν ύπεροχή. Μέ τούτο ή συζήτησή μας θά προλάβη μετέπειτα αναλύσεις, όπου πιά οι έδω ύπαινιγμοί μας θά εκτεθούν ξεκάθαρα.

Τό *έδωνά-Είναί* είναι ένα όν πού δέν λαβαίνει άπλώς χώρα ανάμεσα σε άλλα όντα. 'Υπερέχει όντικά, από τό γεγονός ότι μέσα στο Είναί του αυτό τό όν νοιάζεται για τό ίδιο τούτο Είναί. 'Ιδιάζει όμως επιπλέον στή σύσταση του Είναί του *έδωνά-Είναί*, ότι τό *έδωνά-Είναί* μέσα στο Είναί του σχετίζεται μέ τό Είναί του ως Είναί. Τούτο πάλι σημαίνει: κατά κάποιον τρόπο και ως ένα σημείο ρητά τό *έδωνά-Είναί* κατανοεί τό Είναί του. Σ' αυτό τό όν ιδιάζει τό ότι μαζί μέ τό Είναί του και μέσω του Είναί του του έχει διανοιγή αυτό τό Είναί. *Αυτή ταύτη ή κατανόηση του Είναί άποτελεϊ ένα χαρακτηριστικό του Είναί του έδωνά-Είναί*^[10]. Τό *έδωνά-Είναί* υπερέχει όντικά κατά τό ότι *είναί* όντολογικό¹.

3. [Ο όρισμός έχει άντληθή από τίς «Λογικές έρευνες» του Χούσεργλ. Δές σελ. 357 στή δεύτερη διαίρεση του παρόντος έργου.]

Σελ. 12

1. [Έναλλακτική μεταφραστική απόδοση:... κατά τό ότι όντολογικά *είναι*.]

Τό ότι είναι οντολογικό, δέν ισοδυναμεί άκόμα μέ τό ότι αναπτύσσει Ὀντολογία. Ἄν λοιπόν διατηρήσουμε τόν ὄρο Ὀντολογία γιά τή θεωρητική ἐκείνη ξρευνα πού εἶναι ρητά ἀφιερωμένη στό νόημα τῶν ὄντων, τότε αὐτό πού ἐννοοῦσαμε λέγοντας ότι τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οντολογικό, θά χαρακτηρίζη τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς προοντολογικό. Τοῦτο ὁμως δέν θά σημαίνη ἀπλῶς ότι εἶναι ὄντικό, παρά ότι εἶναι ἔτσι, ὥστε ἔχει κάποια κατανόηση τοῦ Εἶναι.

Αὐτό^[1] τοῦτο τό Εἶναι, πρὸς τό ὁποῖο^[2] τό ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ μέ τοῦτον ἢ τόν ἄλλο τρόπο νά σχετισθῆ καί πάντα κατά κάποιον τρόπο σχετίζεται, τό ὀνομάζουμε ὑπαρξη [Existenz]. Κι' ἐπειδή δέν μπορούμε νά καθορίσουμε τήν οὐσία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἀναφέροντας ἓνα Ἐμπράγματο «κάτι» [ein sachhaltiges Was], μιά καί ἡ οὐσία του ἔγκειται στό γεγονός ότι ὀφείλει ἐκάστοτε νά εἶναι τό Εἶναι του ὡς κάτι δικό του, γιά νά δηλώνουμε αὐτό τό ὄν διαλέξαμε τόν ὄρο «ἐδωνά-Εἶναι», ὄρος πού ἐκφράζει καθαρά τό Εἶναι.

Τό ἐδωνά-Εἶναι κατανοεῖ τόν ἑαυτό του μέ βάση πάντα τήν ὑπαρξή του, δηλαδή μέ βάση τή δυνατότητά του: ἢ νά εἶναι αὐτό τοῦτο ἢ νά μὴν εἶναι αὐτό τοῦτο. Τό ἐδωνά-Εἶναι ἢ ἔχει ἐκλέξει αὐτές τίς δυνατότητες, ἢ ἔχει γλυστρήσει μέσα τους, ἢ ἔχει ἐκάστοτε ἤδη ἀνατραφῆ μαζί μέ αὐτές². Μόνο τό ἐκάστοτε ἐδωνά-Εἶναι ἀποφασίζει τήν ὑπαρξή του: εἴτε τήν ἀδράξη ἢ κι' ἂν τήν ἀφήση νά χαθῆ. Τό ἐρώτημα γιά τήν ὑπαρξη δέν ξεκαθαρίζεται [ist... ins Reine zu bringen], παρά μόνο μέ τό ὑπάρχειν. Τήν αὐτοκατανόηση πού ὀδηγεῖ σ' αὐτό τό δρόμο, τήν ὀνομάζουμε ὑπαρξιακή [existenzielle]³. Τό ἐρώτημα γιά τήν ὑπαρξη εἶναι μία ὄντική

2. [Αὐτή ἡ φράση δέν εἶναι φτιαγμένη ἐπιτυχημένα. Δέ μπορούν καί οἱ δύο δυνατότητες (νά εἴμαστε αὐτοὶ τοῦτοι ἢ νά μὴν εἴμαστε αὐτοὶ τοῦτοι) νά ἀναφερθοῦν καί στά τρία ρήματα. Μποροῦν ἴσως καί οἱ δύο νά ἐκλεγοῦν, ἀλλά μόνο ἡ ἀναυθεντικότητα μπορεῖ νά εἶναι τό ἐπακόλουθο ἐνός «γλυστρήματος», γιατί δέν πέφτουμε μέσ στήν ἀυθεντικότητα σά νά ἦταν παγίδα. Ὅσο γιά τό ἂν ἔχουμε ἀνατραφῆ ἐκάστοτε ἤδη μαζί μέ αὐτές, εἶναι ἀμφίβολο. Μπορεῖ βέβαια νά γεννιώμαστε ἀναυθεντικοί, τίθεται ὁμως τό ἐρώτημα κατά πόσο μπορούμε νά γεννιώμαστε ἀυθεντικοί. Θά μπορούσε ἀσφαλῶς νά νοηθῆ μία ἀυθεντικότητα πού μᾶς παραχωρεῖται ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλά ὁ Χάιντεγκερ ἀπορρίπτει αὐτή τήν ὑπόθεση. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

3. [Ἀποδίδουμε ὡς «ὑπαρξιακή» τήν existenzielle καί ὡς «ὑπαρξική» τήν existenziale κατανόηση. Μέ τίς ἐπόμενες προτάσεις αὐτές οἱ ἐννοίες διαχωρίζονται ρητά.]

«ἐπιχείρηση» τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Πρὸς τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖται νά ἔχη καμμία θεωρητικὴ κι' ἐξαντλητικὴ γνώση τῆς ὄντολογικῆς δομῆς τῆς ὑπαρξῆς. Τό ἐρώτημα πού ἀναφέρεται σ' αὐτὴ τὴ δομὴ ἀποβλέπει στὴν ἀνάλυση ὧσων συγκροτοῦν τὴν ὑπαρξῆ[13]. Τό σύνολο αὐτῶν τῶν δομῶν θά τό ὀνομάσουμε *ὑπαρκτικότητα* [Existenzialität]. Ἡ Ἐπιχειρηματικὴ τῆς ἔχει τό χαρακτῆρα ὄχι μᾶς ὑπαρξιακῆς, παρά μᾶς *ὑπαρκτικῆς* [existenzialen] κατανόησης. Τό μέλημα νά

13 ἀναλυθῆ τό ἔδωνά-Εἶναι ὑπαρκτικά, προδιαγράφεται ἤδη, ὧσων ἀφορᾶ τόσο τὴ δυνατότητα ὧσων καί τὴν ἀναγκαιότητά του, μὲς στὴν ὄντικὴ σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι¹.

Ἐφόσον ὁμοίως ἡ ὑπαρξὴ καθορίζει τό ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ὄντολογικὴ Ἐπιχειρηματικὴ αὐτοῦ τοῦ ὄντος προϋποθέτει ἐκάστοτε ἤδη πάντα μίαν πραγματωμένη ἀπὸ κάθε ἔδωνά-Εἶναι ἀπριορική θέαση τῆς ὑπαρκτικότητος. Τὴν ὑπαρκτικότητα τὴν ἐννοοῦμε ὡς σύσταση τοῦ Εἶναι τοῦ ὄντος πού ὑπάρχει [existiert]. Ἀλλὰ μὲς στὴν ἰδέαν μᾶς τέτοιας σύστασης τοῦ Εἶναι περιέχεται ἤδη ἡ ἰδέαν τοῦ Εἶναι. Συνεπῶς καί ἡ δυνατότητα διεξαγωγῆς τῆς Ἐπιχειρηματικῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προγενέστερη ἐπεξεργασία τοῦ ἐρωτήματος γιὰ τό νόημα τοῦ Εἶναι γενικά.

Οἱ ἐπιστῆμες εἶναι τρόποι τοῦ ἀνθρώπινου Εἶναι, κατὰ τοὺς ὁποίους τό ἔδωνά-Εἶναι σχετίζεται μὲ ὄντα πού δὲν εἶναι ἀναγκαστικά ὁ ἑαυτός του. Ἀλλὰ τό ἔδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται οὐσιαστικά ἀπὸ τό ὅτι εἶναι μέσα σὲ ἕναν κόσμον. Συνεπῶς ἡ κατανόηση τοῦ Εἶναι πού ἰδιάζει στὸ ἔδωνά-Εἶναι ἀφορᾶ ἰσαρχέγονα [gleichursprünglich] καί τὴν κατανόηση αὐτοῦ πού ὀνομάζεται «κόσμος», καθὼς καί μίαν κατανόηση τοῦ Εἶναι τῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα μᾶς εἶναι ἐνδόκοσμα προσιτά. Συνεπῶς οἱ Ὀντολογίαι, πού παίρνουν γιὰ θέμα τους ὄντα τῶν ὁποίων ὁ χαρακτῆρας τοῦ Εἶναι διαφέρει ἀπὸ τό χαρακτῆρα τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, θεμελιώνονται καί κινητοποιοῦνται ἀπὸ τὴν ὄντικὴ δομὴ τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, τῆς ὁποίας καθοριστικὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι μίαν προοντολογικὴ κατανόηση τοῦ Εἶναι.

Νά γιὰτί ἡ θεμελιώδης Ὀντολογία, ἀπὸ μόνην τὴν ὁποία ὄλες οἱ ἄλλαι Ὀντολογίαι μποροῦν νά πηγᾶσουν, πρέπει νά ἀναζητηθῆ στὴν ὑπαρκτικὴ Ἐπιχειρηματικὴ τοῦ ἔδωνά-Εἶναι.

Σελ. 13

1. [Γιὰτί τό ἔδωνά-Εἶναι ὄντας κατανοεῖ καί τό Εἶναι του καί τό Εἶναι γενικά.]

Ἐπομένως τό ἐδωνά-Εἶναι εχει μια πολλαπλή προτεραιότητα σέ σχέση πρός δλα τά άλλα ὄντα. Ἡ πρώτη προτεραιότητα εἶναι *ὄντική*: Τό ἐδωνά-Εἶναι ὀρίζεται μέσα στό Εἶναι του ἀπό ὑπαρξη. Ἡ δεύτερη προτεραιότητα εἶναι *ὄντολογική*: Καθ' ἑαυτό τό ἐδωνά-Εἶναι, ἔξαιτίας τοῦ δι τῆ ὑπαρξη εἶνα καθοριστικό χαρακτηριστικό του, εἶναι «ὄντολογικό»². Ἀλλά στό ἐδωνά-Εἶναι ὑφίσταται ἰσαρχέγονα μία κατανόηση τοῦ Εἶναι ὄλων τῶν ὄχι ἐδωνά-Εἶναι ὄντων – κι' αὐτή ἡ κατανόηση συγκροτεῖ τήν κατανόηση τῆς ὑπαρξης [Existenz]. Συνεπῶς τό ἐδωνά-Εἶναι εχει καί μία τρίτη προτεραιότητα, ὄντικο-ὄντολογική συνθήκη τῆς δυνατότητας κάθε ὄντολογίας³. Δείχτηκε ἔτσι δι τὸ ἐδωνά-Εἶναι περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ὄν εχει προτεραιότητα στό νά ἐρωτηθῆ ὄντολογικά.

Ἀλλά οἱ ρίζες τῆς ὑπαρκτικῆς Ἀναλυτικῆς εἶναι τελικά ὑπαρξιακές, δηλαδή ὄντικές. Μόνο ἂν ἡ φιλοσοφική ἐρευνα ἀδραχτῆ ὑπαρξιακά ὡς δυνατότητα τοῦ Εἶναι τοῦ ἐκάστοτε ὑπάρχοντος ἐδωνά-Εἶναι, θά καταστῆ μοροετό νά διανοιχτῆ ἡ ὑπαρκτικότητα τῆς ὑπαρξης καί νά ἐπιχειρηθῆ μία ἐπαρκῶς θεμελιωμένη ὄντολογική Προβληματική. Ἐτσι ὁμως ἐγινε ὄρατῆ καί ἡ ὄντικῆ προτεραιότητα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι¹.

Ἡ ὄντικο-ὄντολογική προτεραιότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἦταν γνωστή ἀπό παλιά, κι' ὁμως τό ἐδωνά-Εἶναι δέν κατανοήθηκε μέσ στή γνήσια ὄντολογική δομή του, κι' οὔτε κἀν ἐτέθη πρόβλημα ὄπου νά

2. [Μιά καί εἶναι τό μόνο ὄν, πού εχει προικιστῆ μέ κατανόηση τοῦ Εἶναι, τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἡ ἀναγκαία ἀφετηρία κάθε ὄντολογίας. Αὐτῆ ἡ μορφή πρότεραιότητας εχει συνεπῶς τά θεμέλιά της πάνω στήν προηγούμενη.]

3. [Ἡ τρίτη προτεραιότητα προκύπτει ἀπό συνδυασμό τῶν δύο πρώτων, ὄπου προστίθεται τό γεγονός δι τῆ κατανόηση τοῦ Εἶναι ὄχι ἀνθρώπινων ὄντων εἶναι συγκροτητικό στοιχείο τῆς κατανόησης, τήν ὄποια εχει τό ἐδωνά-Εἶναι γιά τόν ἑαυτό του. Μέ ἄλλες λέξεις, τό ἐδωνά-Εἶναι κατανοεῖ τόν ἑαυτό του μόνο παρεμβάλλοντας μέσα σ' αὐτῆ τήν κατανόηση μία ἀναφορά στό Εἶναι ὄχι ἀνθρώπινων ὄντων, κι' ἀντίστροφα τό Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων κατανοεῖται μόνο μέσ στόν ἀνθρώπο καί μέσ στήν κατανόηση πού εχει αὐτός γιά τόν ἑαυτό του.]

ἀναζητᾶται αὐτὴ ἢ δομὴ. Λέει ὁ Ἀριστοτέλης: * ἡ ψυχὴ τὰ ὄντα πῶς ἔστιν*². «Ἡ ψυχὴ (τοῦ ἀνθρώπου) εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο τὰ ὄντα». Ἡ «ψυχὴ» πού συμπληγνύει τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἔχει αἰσθησιν* καὶ νόησιν* ὡς τρόπους τοῦ εἶναι τῆς, καὶ μέ αὐτοὺς ἀνακαλύπτει ὅλα τὰ ὄντα τόσο ὡς πρὸς τὸ ὅτι εἶναι ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὸ πῶς εἶναι – δηλαδή ἐπίσης πάντα μέσα στό εἶναι τους. Αὐτὴ ἢ πρόταση τοῦ Ἀριστοτέλη, πού ἀνάγεται στήν ὄντολογικὴ θέση τοῦ Παρμενίδη, ἔγινε ἀντικείμενο χαρακτηριστικῆς μελέτης ἀπὸ τὸν Θωμᾶ Ἀκινάτη. Ὁ Θωμᾶς προσπαθεῖ νὰ βρῆ τὰ «ὑπερβατικὰ χαρακτηριστικὰ» [Transzendention], δηλαδή ἐκείνους τοὺς χαρακτήρες τοῦ εἶναι, οἱ ὁποῖοι βρισκονται πέρα ἀπὸ κάθε μορφετὸ Ἐμπράγματο κατὰ γένος καθορισμὸ ἑνὸς ὄντος, πέρα ἀπὸ κάθε modus specialis entis, καὶ πού ταιριάζουν ἀναγκαῖα μέ κάθε Κάτι, ὅτιδήποτε καὶ ἂν εἶναι τοῦτο. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια ὁ Θωμᾶς ζητᾶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ τὸ νεϋμ εἶναι ἕνα τέτοιο transcendens. Ἐπικαλεῖται λοιπὸν ἕνα ὄν, πού τὸ εἶδος τοῦ εἶναι του τὸ καθιστᾶ κατάλληλο νὰ «συνταιριάζεται» μέ ὄντα κάθε εἶδους. Αὐτὸ τὸ ἐξαιρετικὸ ὄν, τὸ ens, quod natum est convenire cum omni ente [ὄν πού ἀπὸ τὴ φύση του συνταιριάζεται μέ κάθε ὄν], εἶναι ἡ ψυχὴ (anima)³. Ἡ προτεραιότητα τοῦ «ἔδωνά-εἶναι» σὲ σχέση πρὸς κάθε ἄλλο ὄν, ἢ ὁποῖα ἐμφανίζεται ἐδῶ, μολονότι ὄχι διασαφηνισμένη ὄντολογικά, ὀλοφάνερα δέν ἔχει τίποτα κοινὸ μέ καμμία φαύλη ὑποκειμενικοποίηση τοῦ συνόλου τῶν ὄντων.–

Γνωστοποιώντας προδρομικά [προσωρινά] τὴν ὄντικο-ὄντολογικὴ προτεραιότητα τοῦ ἔδωνά-εἶναι θεμελιώσαμε τὴν ἀπόδειξη τοῦ ὅτι τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ εἶναι εἶναι ὄντικο-ὄντολογικὰ πρωταρχικό. Ἀναλύοντας ὁμως τὴ δομὴ αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος (§2) ἀνταμωθήκαμε μέ μία ἐξαιρετικὴ λειτουργία αὐτοῦ τοῦ ὄντος, ἢ ὁποῖα ἀφορᾶ αὐτὴ ταύτη τὴν ἐρωτηματοθεσία. Τὸ ἔδωνά-εἶναι ἀποκαλύφθηκε ἐκεῖ ὡς ἐκεῖνο τὸ ὄν, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐπεξεργαστοῦμε προηγουμένως μέ ὄντολογικὴ πληρότητα, ἂν σκοπεύουμε νὰ διασαφηνίσουμε τὸ ἐρώτημά μας. Ἀλλὰ τώρα φανερώθηκε ὅτι ἡ ὄντολογικὴ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἔδωνά-εἶναι ταυτίζεται μέ τὴν θεμελιώδη Ὀντολογία, καὶ συνεπῶς ὅτι τὸ ἔδωνά-εἶναι εἶναι τὸ ὄν πού πρέ-

2. de anima Γ 8, 431b 21· δὲς καὶ Γ 5, 430a 14 κ. ἔες.

3. Quaestiones de veritate qu. Ia Ic. δὲς τὴν αὐστηρότερη καὶ κάπως διαφορετικὴ «παράγωγὴ» [«Deduktion»] ὑπερβατικῶν χαρακτηριστικῶν στό opusculum «de natura generis».

πει άρχικά καί μέ θεμελιώδη τρόπο νά έρωτηθῆ γιά τό Εἶναι του.

- Ἐν σκοπεύουμε νά έρμηνεύσουμε τό νόημα τοῦ Εἶναι, τό έδωνά-Εἶναι δέν εἶναι μόνο τό ὄν πού θά πρέπη νά έρωτηθῆ
- 15** πρωταρχικά· εἶναι ἐπίσης ἐκεῖνο τό ὄν, πού μέσ στό Εἶναι του σχετίζεται ἐκάστοτε ἤδη μ' ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο ρωτοῦμε. Τότε ὁμως τό έρώτημα γιά τό Εἶναι δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά ἡ ριζικοποίηση μιᾶς οὐσιώδους τάσης τοῦ Εἶναι πού χαρακτηρίζει αὐτό τοῦτο τό έδωνά-Εἶναι – ριζικοποίηση τῆς προοντολογικῆς κατανόησης τοῦ Εἶναι.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Τά δύο μελήματα κατά τήν επεξεργασία τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι. Μέθοδος καί διάγραμμα τῆς παρούσας ἐρευνας.

§5. *Ἡ ὄντολογική Ἀναλυτική τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς διασάφηση τοῦ ὀρίζοντα γιά μία ἐρμηνεία τοῦ νοήματος τοῦ Εἶναι γενικά*

Σκιαγραφώντας τά μελήματα πού ἀπαρτίζουν τήν ἐρωτηματοθεσία πού ἀφορᾶ τό Εἶναι φανερώσαμε ὄχι μόνο ὅτι χρειάζεται νά ἐντοπισθῇ τό ὄν πού πρέπει πρωταρχικά νά ἐρωτηθῇ, ἀλλά καί ὅτι ἀπαιτεῖται μία ρητή ἰδιοποίηση κι' ἐξασφάλιση τοῦ σωστοῦ τρόπου πρόσβασης σ' αὐτό τό ὄν. Βρήκαμε ἤδη ποιό ὄν κατέχει αὐτό τόν προνομιοῦχο ρόλο στό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι. Πῶς ὅμως πρέπει αὐτό τό ὄν, τό ἐδωνά-Εἶναι, νά μᾶς γίνῃ προσιτό; Πῶς μπορούμε νά τό ἀτενίσουμε κατανοώντας κι' ἐρμηνεύοντάς το;

Καθώς ἀποδείξαμε ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι κατέχει τήν ὄντικο-ὄντολογική προτεραιότητα, μπορεῖ ἴσως ὁ ἀναγνώστης νά παραπλανήθηκε, νομίζοντας πῶς αὐτό τό ὄν πρέπει νά εἶναι ὄντικο-ὄντολογικά τό πρῶτο μας δεδομένο, ὄχι μόνο μέ τό νόημα ὅτι μπορεῖ νά μᾶς γίνῃ «ἄμεσα» χειροπιαστό, παρά καί ὅτι μᾶς ἔχει «ἄμεσα» δοθῇ τό εἶδος τοῦ Εἶναι του. Σίγουρα τό ἐδωνά-Εἶναι ὄντικά δέν εἶναι ἀπλῶς κοντά μας ἢ ἀκόμα τό πιό κοντινό μας – αὐτοί τοῦτοι εἴμαστε ἐδωνά-Εἶναι. Καί μολαταῦτα, ἢ μᾶλλον ἀκριβῶς γι' αὐτό, ὄντολογικά εἶναι τό πιό μακρινό. Σίγουρα ἰδιάζει στό πιό δικό του Εἶναι τό ὅτι κατέχει μία κατανόηση αὐτοῦ τοῦ Εἶναι, καί ὅτι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη ἐρμηνεύσει κατά κάποιον τρόπο τό Εἶναι του. Μ' αὐτό ὅμως δέ θέλουμε διόλου νά πούμε ὅτι μπορούμε νά λάβουμε αὐτή τήν ἄμεση προοντολογική ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ὡς κατάλληλο ὀδηγό, λές καί θάπρεπε νά ξεπηδήσῃ αὐτή ἢ κατανόηση τοῦ Εἶναι ἀπό μία ὄντολογική ἐμβάθυνση πού θά εἶχε θέμα τήν πιό δική του σύσταση τοῦ Εἶναι. Στό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὑπάρχει ἀντίθετα ἢ τάση νά κατανοῇ τό Εἶναι του μέ βάση ἐκεῖνο τό ὄν, μέ τό ὅποιο τό ἐδωνά-Εἶναι σχετι-

ζεται ουσιαστικά αδιάκοπα κι' άπαρχής – μέ βάση τόν «κόσμο»^[14]. Σ' αυτό τοῦτο τό έδωνά-Εΐναι, συνεπῶς καί στήν κατανόηση τοῦ Εΐναι του, ένυπάρχει αὐτό πού θά παρουσιάσουμε ὡς **16** ὄντολογική άντανάκλαση τῆς κατανόησης τοῦ κόσμου πάνω στήν έρμηνευση τοῦ έδωνά-Εΐναι.

Νά γιατί ἡ ὄντικο-ὄντολογική προτεραιότητα τοῦ έδωνά-Εΐναι στέκεται αἰτία τοῦ νά διατηρηται επικαλυμμένη γιά τό έδωνά-Εΐναι ἡ ιδιότυπη σύσταση τοῦ Εΐναι του – σύσταση πού νοεΐται ὡς «κατηγοριακή» δομή πού ιδιάζει στό έδωνά-Εΐναι¹. Τό έδωνά-Εΐναι εΐναι στόν έαυτό του ὄντικά έγγύτατο, ὄντολογικά έσχατα μακρινό, προοντολογικά ὁμως βέβαια δέν εΐναι ξένο πρός τόν έαυτό του.

Δηλώθηκε ἔτσι προδρομικά [προσωρινά] ὅτι μία έρμηνεία αὐτοῦ τοῦ ὄντος άντιμετωπίζει ιδιότυπες δυσκολίες, πού ἔχουν τά θεμέλια τους στό εΐδος τοῦ Εΐναι τοῦ θεματικοῦ άντικείμενου καί στό σχετισμό πού έπιτρέπει τή θεματοποίηση, κι' ὄχι σέ καμμία άτέλεια τῶν γνωσιακῶν ίκανοτήτων μέ τίς ὁποίες ἔχουμε προικιστή, κι' οὔτε στήν έπιφανειακά εύκολογιάτρευτη ἔλλειψη κατάλληλης έννοιολόγησης.

Στό έδωνά-Εΐναι ὁμως δέν ιδιάζει άπλῶς κατανόηση τοῦ Εΐναι, παρά κι' αὐτή ἡ κατανόηση αναπτύσσεται ἢ φθίνει μαζί μέ τό έκάστοτε εΐδος τοῦ Εΐναι τοῦ έδωνά-Εΐναι. Γι' αὐτό καί μπορεΐ νά ἔχη στή διάθεσή του πολλές έρμηνεύσεις. Οἱ σχετισμοί τοῦ έδωνά-Εΐναι, οἱ ίκανότητές του, οἱ δυνάμεις του, οἱ δυνατότητές του καί τά πελωμένα του μελετήθηκαν μέ τούς πιό διαφορετικούς τρόπους καί μέ τά πιό ποικίλα μέτρα άπό τή φιλοσοφική Ψυχολογία, τήν

Σελ. 16

1. [Ἡ λέξη «κατηγοριακός» μῆκε σέ εΐσαγωγικά, έπειδή γιά τό Χάιντεγερ ἡ έννοια τῆς κατηγορίας δέν ταιριάζει στό έδωνά-Εΐναι· τά συστατικά στοιχεία τοῦ έδωνά-Εΐναι εΐναι «ύπαρκτικά χαρακτηριστικά» (δες §9, σελ. 44). Ἄλλά ἡ κοινότυπη καί καθημερινή κατανόηση, τήν ὁποία ἔχει τό έδωνά-Εΐναι γιά τή σύσταση τοῦ Εΐναι του, ἔχει τήν τάση νά μεταχειρίζεται *κατηγοριακές* έννοιες. Ἐνεκα τούτου αὐτή ἡ κοινότυπη κατανόηση περισσότερο επικαλύπτει, παρά άποκαλύπτει. – Τό έπίθετο *katégorial* (= κατηγοριακός) προέρχεται άπό τήν έλληνική λέξη «κατηγορία» καί χρησιμοποιεΐται μέ ευρύτητα στό παρόν έργο, δες σελ. 44-5, 54 καί 88. Πρέπει ὁμως νά διακριθῆ ὀρολογικά άπό τό έπίθετο *katégorisch* (= κατηγοριακός), τοῦ ὁποίου κάνει χρήση π.χ. ὁ Κάντιος μιλώντας γιά τήν «κατηγορική προστακτική» (*katégorischer Imperativ*).]

Ἀνθρωπολογία, τὴν Ἠθική, τὶς «πολιτικές ἐπιστήμες», τὴν ποίηση, τὴ Βιογραφία καὶ τὴν Ἱστοριογραφία. Παραμένει ὁμως τὸ ἐρώτημα, κατὰ πόσο αὐτές οἱ ἐρμηνεύσεις τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πραγματώθηκαν μέ ἀρχέγονη ὑπαρκτικότητα, πού νά μπορῆ νά συγκριθῆ μέ τὴν ὑπαρξιακή ἀρχεγονωσύνη τους. Δέν ἀποκλείει ἡ μία τὴν ἄλλη, οὔτε ὁμως καὶ συμβαδίζει ἀναγκαῖα ἡ μία μέ τὴν ἄλλη. Ἡ ὑπαρξιακή ἐρμηνέυση μπορεῖ νά ἀπαιτήσῃ ὑπαρκτική Ἀναλυτική, ἀν βέβαια παραδεχτοῦμε τὴ δυνατότητα καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς φιλοσοφικῆς γνώσης. Μόνον ἂν κατορθωθῆ ἐπαρκῆς ἐπεξεργασία τῶν θεμελιωδῶν δομῶν τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μέ ρητὸ προσανατολισμὸ πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ Εἶναι, θά λάβῃ ἡ ὡς τώρα κατορθωμένη ἐρμηνέυση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι τὴν ὑπαρκτικὴ τῆς δικαίωση.

Ἡ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρέπει συνεπῶς νά σταθῆ ἡ πρώτη μας δουλειά στὴν ἐπεξεργασία τοῦ ἐρωτήματος γιὰ τὸ Εἶναι. Ἀλλὰ τότε τὸ πρόβλημα τοῦ νά πετύχουμε καὶ νά ἐξασφαλίσουμε τὸ εἶδος τῆς πρόσβασης πού θά μᾶς ὀδηγήσῃ στοῦ ἔδωνά-Εἶναι γίνεται ὀξύτατο. Μέ ἀρνητικὴ διατύπωση: δέν ἔχουμε δικαίωμα νά καταφύγουμε σὲ δογματικὲς κατασκευές καὶ νά ἐφαρμόσουμε σ' αὐτὸ τὸ ὄν καμμία αὐθαίρετη ἰδέα γιὰ τὸ Εἶναι καὶ τὴν πραγματικότητα, ὅσοδήποτε «αὐτονόητη» καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα· κι' οὔτε ἔχουμε δικαίωμα νά στριμώξουμε στοῦ ἔδωνά-Εἶναι χωρὶς τὸν πρεπούμενο ὄντολογικὸ ἔλεγχο καμμία ἀπὸ τὶς «κατηγορίες» πού συνεπάρχουν ἀπὸ μία τέτοια ἰδέα. Πρέπει ἀντίθετα νά ἐκλέξουμε ἕνα τέτοιο εἶδος πρόσβασης κι' ἐρμηνέυσης, ὥστε αὐτὸ τὸ ὄν νά μπορέσῃ νά δειχθῆ καθ' ἑαυτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ του [an ihm selbst von ihm selbst her]. Καὶ μάλιστα αὐτὸ τὸ ὄν πρέπει νά δειχθῆ καθὼς εἶναι ἀρχικά καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο [zunächst und zumeist] στὴν κατὰ μέσον ὄρο καθημερινότητά του. Σ' αὐτὴ τὴν καθημερινότητα ὑπάρχουν κάποιες δομές πού θά πρέπη νά ἐκτεθοῦν – ὄχι ὅποιοσδήποτε

17 καὶ τυχαῖες δομές, παρὰ οἱ οὐσιαστικὲς, αὐτές πού καθορίζουν ἐξ-ακολουθητικὰ τὸ Εἶναι του, ὅποιο εἶδος τοῦ Εἶναι κι' ἂν κατέχῃ τὸ γεγονικὸ ἔδωνά-Εἶναι. Λαβαίνοντας ὑπόψη τὴ θεμελιώδη σύσταση τῆς καθημερινότητος τοῦ ἔδωνά-Εἶναι θά πραγματώσουμε τότε μία προκαταρκτικὴ παρουσίαση τοῦ Εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὄντος.

Ἄν ἔτσι ἐκληφθῆ, ἡ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἔδωνά-Εἶναι παραμένει προσανατολισμένη ὁλότελα πρὸς τὸ καθοδηγητικὸ μέλημα τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἐρωτήματος γιὰ τὸ Εἶναι. Προσδιορίζονται ἔτσι καὶ τὰ ὄρια τῆς. Δέ μπορεῖ νά θέλῃ νά παράσχῃ μίαν ἀρτία ὄντολογία τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, μολοντί βέβαια θά πρέπη νά οἰκοδομηθῇ

μία τέτοια, αν πρόκειται να αποκτήσει φιλοσοφικά έπαρκή βάση ή «φιλοσοφική» Ἀνθρωπολογία. Ἀποβλέποντας σε μία πιθανή Ἀνθρωπολογία, ἢ στήν ὄντολογική της θεμελίωση, ἡ ἔρμηνεία μας θά παράσχει «τμήματα» μόνο, τμήματα ὅμως οὐσιαστικά. Ἡ ἀνάλυση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι δέν εἶναι ὅμως μόνο ἔλλειψής, παρά ἀρχικά εἶναι καί *προσωρινή* [vorläufig]. Παρουσιάζει ἴσα - ἴσα τό Εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὄντος, χωρίς νά ἔρμηνεύη τό νόημά του. Εἶναι μᾶλλον μία προκαταρκτική διασάφηση τοῦ ὀρίζοντα γιά τήν πιά ἀρχέγονη ἐρμηνευση τοῦ Εἶναι. Ὅταν διαλευκανθῆ αὐτός ὁ ὀρίζοντας, ἡ προκαταρκτική [vorbereitende] Ἀναλυτική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι θά πρέπη νά ἐπαναληφθῆ πάνω σέ ἀνώτερη καί αὐθεντικά ὄντολογική βάση¹.

Ἡ *χρονικότητα*², καθώς θά φανερώσουμε, εἶναι τό νόημα τοῦ Εἶναι τοῦ ὄντος πού ὀνομάζουμε ἔδωνά-Εἶναι. Γιά νά ἀποδειχθῆ τοῦτο, θά χρειασθῆ νά ἔρμηνευτοῦν ξανά, ὡς τρόποι τῆς χρονικότητας, οἱ δομές τοῦ ἔδωνά-Εἶναι τίς ὁποῖες θά ἔχουμε προσωρινά παρουσιάσει. Ἐρμηνεύοντας ὅμως τό ἔδωνά-Εἶναι ὡς χρονικότητα, δέν ἀπαντοῦμε κίόλα στό ὀδηγητικό μας ἐρώτημα, πού ρωτάει γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι γενικά^[15]. Σίγουρα ὅμως θά ἔχη προετοιμασθῆ τό ἔδαφος γιά νά ἐπιτευχθῆ αὐτή ἡ ἀπάντηση.

Ἐπαινητήκαμε ὅτι στήν ὄντική σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ἰδιάζει ἕνα προσοντολογικό Εἶναι. Τό ἔδωνά-Εἶναι *εἶναι* κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε, ὄντας, *κατανοεῖ* κάτι σάν Εἶναι. Διατηρώντας σταθερά κατανόη αὐτή τῆ σχέση, θά δείξουμε ὅτι ὅποτεδήποτε τό

Σελ. 17

1. [Μιλώντας ἐδῶ γιά τήν προσωρινότητα τῆς ἀνάλυσης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ὁ Χάιντεγγερ ἀναφέρεται στίς δύο «διαιρέσεις» αὐτῆς τῆς ἀνάλυσης. Ἡ πρώτη διαίρεση τοῦ παρόντος ἐργου, ἡ ὁποία παρουσιάζεται μέ τόν παρόντα πρῶτο τόμο τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης, ἀπασχολεῖται μέ τό Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι· ἡ δεύτερη διαίρεση, ἡ ὁποία θά παρουσιασθῆ μέ τό δεύτερο τόμο, θά φανερώσει τό νόημα αὐτοῦ τοῦ Εἶναι, τῆς χρονικότητας. Ἡ δεύτερη διαίρεση συμπληρώνει τήν πρώτη, ἐπαναλαμβάνοντας τήν ἀνάλυση «πάνω σέ ἀνώτερη καί αὐθεντικά ὄντολογική βάση».]

2. [Zeitlichkeit. Ὁ Χάιντεγγερ ἀναλύει τίς συνηθισμένες σημασίες τῆς χρονικότητας στήν ἐπόμενη σελίδα, ἀλλά τό νόημα, μέ τό ὁποῖο θέλει νά χρησιμοποιηθῆ αὐτή ἡ λέξη στό παρόν ἐργο, θά ἀναλυθῆ πολύ παρακάτω, στήν §65 («Ἡ χρονικότητα ὡς ὄντολογικό νόημα τῆς μέριμνας»). Ἄλλο πάλι θέλει νά δηλωθῆ μέ τῆ συνώνυμη λέξη Temporalität, ἡ ὁποία παρουσιάζεται στή σελ. 19.]

έδωνά-Εἶναι κατανοεῖ κι' ἐρμηνεύει ἄρρητα κάτι σάν Εἶναι, τό πε-
 τυχαίνει μέ βάση τό χρόνο. Ὁ χρόνος πρέπει νά ξρθῆ σέ φῶς καί
 νά νοηθῆ γνήσια ὡς ὀρίζοντας κάθε κατανόησης καί κάθε ἐρμή-
 νευσης τοῦ Εἶναι. Γιά νά γίνη τοῦτο σαφές, εἶναι ἀπαραίτητη μία
 ἀρχέγονη ἐξήγηση τοῦ χρόνου ὡς ὀρίζοντα τῆς κατανόησης τοῦ Εἶ-
 ναι μέ βάση τή χρονικότητα ὡς Εἶναι τοῦ κατανοοῦντος τό Εἶναι
 ἐδωνά-Εἶναι. Μέσα στά ὄρια αὐτοῦ τοῦ μελήματος ἀπαιτεῖται ἐπί-
 σης νά διακριθῆ ἡ ἔτσι κατορθωμένη ἔννοια χρόνου ἀπό τήν κοι-
 νότυπη κατανόηση τοῦ χρόνου. Ἡ κοινότυπη αὐτή κατανόηση φα-
 νερώθηκε στήν παραδοσιακή ἐρμηνευση τοῦ χρόνου, πού παρέμεινε
18 ἀκμαία ἀπό τόν Ἀριστοτέλη ὡς καί πέρα ἀπό τόν Μπερξόν. Σ'
 αὐτή τή συνάφεια πρέπει νά γίνη σαφές ὅτι καί μέ ποιό τρόπο
 αὐτή ἡ ἔννοια χρόνου καί γενικά ἡ κοινότυπη κατανόηση τοῦ χρό-
 νου πηγάζουν ἀπό τή χρονικότητα. Μέ τοῦτο θά ἀποκαταστήσουμε
 τήν αὐθυπαρξία τῆς κοινότυπης ἔννοιας χρόνου, πού τῆς ἀνήκει
 δικαιοματικά, ἐνάντια στή θέση τοῦ Μπερξόν ὅτι ὁ χρόνος τῆς
 κοινότυπης ἔννοιας εἶναι χῶρος.

Ὁ «χρόνος» λειτουργεῖ ἀπό παλιά ὡς ὄντολογικό, ἢ μᾶλλον ὄν-
 τικό κριτήριο γιά ἕναν ἀφελή διαχωρισμό τῶν περιοχῶν τῶν ὄν-
 των. Διακρίνουν τά «χρονικά» ὄντα (τά φυσικά συμβάντα καί τά
 ἱστορικά γεγονότα) ἀπό τά «ἄχρονα» ὄντα (τίς χωρικές καί ἀριθ-
 μητικές σχέσεις). Συνηθίζουν νά ἀντιδιαστέλλουν τό «ἐξωχρονικό»
 νόημα τῶν προτάσεων ἀπό τή «χρονική» ἐκφορά τῶν ἀποφάνσεων.
 Βρίσκουν ἐπίσης πῶς ὑπάρχει ἕνα «χάσμα» ἀνάμεσα στά «χροني-
 κά» ὄντα καί στήν «ὑπερχρονική» αἰωνιότητα, καί γίνονται προσ-
 πάθειες νά γεφυρωθῆ¹. Ἐδῶ «χρονικό» σημαίνει πάντα κάτι πού
 εἶναι «μέσ στό χρόνο» – καθορισμός πού σίγουρα εἶναι ἐπίσης ἀρ-
 κετά σκοτεινός. Παραμένει γεγονός: ὁ χρόνος, μέ τό νόημα ὅτι κάτι
 «εἶναι μέσ στό χρόνο», λειτουργεῖ ὡς κριτήριο γιά τό ξεχώρισμα
 τῶν περιοχῶν τοῦ Εἶναι. Οὔτε τέθηκε ὡς τώρα τό ἐρώτημα, οὔτε
 κι' ἐρευνήθηκε πῶς ἔφτασε ὁ χρόνος νά ἔχη αὐτή τήν ἐξαιρετική
 ὄντολογική λειτουργία, ἢ ἀκόμα μέ ποιό δικαίωμα ἀνέλαβε ἴσα-ἴσα

Σελ. 18

1. [Ὁ διαχωρισμός τῶν ὄντων, γιά τόν ὁποῖο μιᾶ ἐδῶ ὁ Χάιντεγκερ,
 κάνει χρήση τῶν ἐξῆς λέξεων: Unzeitlichkeit (τό ἄχρονο), Zeitlosigkeit (τό
 ἐξωχρονικό), Überzeitlichkeit (τό ὑπερχρονικό) καί Zeitlichkeit (τό χρονικό,
 ἢ χρονικότητα).]

ὁ χρόνος² νά γίνη ἕνα τέτοιο κριτήριο· κι' ἀκόμα λιγώτερο ἐρευνηθήκε κατά πόσο ἐκδηλώνεται τὸ ἀληθινὸ ὄντολογικὸ του βεληγεκές, ὅταν ὁ χρόνος χρησιμοποιῆται μὲ τόσο ἀφελή ὄντολογικά τρόπο. Θά ἔλεγε κανεὶς ὅτι «ἀφ' ἑαυτοῦ του» ὁ χρόνος ἀπόκτησε καὶ διατήρησε ὡς τίς μέρες μας αὐτὴ τὴν «αὐτονόητη» ὄντολογικὴ λειτουργία, καὶ μάλιστα μὲς στὸν ὀρίζοντα τῆς κοινότητος κατανόησής του.

Σ' ἀντίθεση πρὸς αὐτά, πάνω στό ἔδαφος τοῦ πλήρως ἐπεξεργασμένου ἐρωτήματος γιὰ τὸ νόημα τοῦ εἶναι πρέπει νά φανερωθῆ ὅτι καὶ μὲ ποιὸ τρόπο ἢ κεντρικὴ Προβληματικὴ ὅλης τῆς Ὀντολογίας ἔχει τίς ρίζες τῆς στό σωστά θεωρούμενο καὶ σωστά ἐξηγούμενο φαινόμενο τοῦ χρόνου.

Ἄν τὸ εἶναι μέλλῃ νά νοηθῆ πάνω στὴ βάση τοῦ χρόνου, καὶ οἱ ποικίλοι τρόποι καὶ τὰ παράγωγα τοῦ εἶναι μὲ τίς τροποποιήσεις καὶ παραγωγές τους γίνονται πράγματι καταληπτά ὅταν λαβαίνουμε ὑπόψη τὸ χρόνο, τότε γίνεται σαφές ὅτι καὶ τὸ ἴδιο τὸ εἶναι (κι' ὄχι μόνο τὰ ὄντα ὡς «μὲς στό χρόνο» ὄντα) ἔχει «χρονικὸ» χαρακτήρα. Τότε ὅμως «χρονικός» δὲ μπορεῖ πιά νά σημαίνει μόνο «ὅτι εἶναι μὲς στό χρόνο». Ἄκόμα καὶ τὸ «ἀχρονο» καὶ τὸ «ὑπερχρονικὸ» εἶναι «χρονικά» ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶναι τους, κι' ὄχι μόνο στερητικὰ σ' ἀντίθεση πρὸς κάτι «χρονικὸ» ὡς «μὲς στό χρόνο» ὄν, **19** παρὰ μὲ θετικὸ νόημα, πού βέβαια πρέπει νά διασαφηνισθῆ. Καὶ στὴν προφίλοσοφικὴ καὶ στὴ φιλοσοφικὴ χρῆση ἢ ἔκφραση «χρονικός» συναντιέται μὲ τὴ σημασία πού ἀναφέραμε· στὴν ἐρευνα ὅμως πού ἀκολουθεῖ θά τὴν χρησιμοποιήσουμε μὲ ἄλλη σημασία. Ἄλλὰ θά ὀνομάσουμε *Χρονικὸ* [temporale]¹ καθορισμὸ, τὸν ἀρχέ-

2. Ἦ Ὁ Χάιντεγκερ ὑπογραμμίζει εἰρωνικά τὴν ἀντίφαση πού ὑπάρχει στό γεγονός ὅτι ἂν καὶ ἡ μεταφυσικὴ παράδοση περιφρονᾷ τὸ χρόνο καὶ κάθε τι πρόσκαιρο, ἀναζητᾷ σ' αὐτόν (ἔστω κι' ἂν κατὰ τρόπο ἐπιφανειακά ἀρνητικὸ) τὰ μέσα γιὰ νά καθορίσῃ τὴν ἀνώτατη περιοχὴ τῶν ὄντων.]

Σελ. 19

1. [Οἱ γερμανικὰ συνώνυμες λέξεις zeitlich καὶ temporal διαφέρουν ἐννοιολογικὰ στό ἔργο τοῦ Χάιντεγκερ. Γιὰ νά δηλώνουμε τὴ διαφορὰ θά ἀποδίδουμε τὸ zeitlich: χρονικός (μὲ μικρὸ) καὶ τὸ temporal: Χρονικός (μὲ κεφαλαῖο). Ἀντίστοιχα θά διακρίνονται καὶ τὰ Zeitlichkeit (= χρονικότητα) καὶ Temporalität (= Χρονικότητα). Temporalität εἶναι ἡ χρονικότητα τοῦ εἶναι γενικά, Zeitlichkeit εἶναι ἡ χρονικότητα ὡς νόημα τοῦ εἶναι τοῦ ἐδυνά-εἶναι.]

γονο νοηματικό καθορισμό πού τό Εΐναι, οί τρόποι του καί τά χαρακτηριστικά του λαβαίνουν μέ βάση τό χρόνο. Τό θεμελιώδες οντολογικό μέλημα τής έρμηνείας του Εΐναι σάν τέτοιου έμπεριέχει τήν έπεξεργασία τής Χρονικότητας (Temporalität) του Εΐναι. Μέ τήν παρουσίαση τής Προβληματικής τής Χρονικότητας θά δοθής γιά πρώτη φορά συγκεκριμένη απάντηση στό έρώτημα γιά τό νόημα του Εΐναι.

Μιά καί τό Εΐναι μπορεί νά συλληφθής μόνο άν ληφθής υπόψη ό χρόνος, ή απάντηση στό έρώτημα γιά τό Εΐναι δέν μπορεί νά βρισκείται σέ μία απομονωμένη καί τυφλή πρόταση. Ή απάντηση δέν θά πρέπη νά νοηθής μέ τό νά παπαγαλίση κάποιος όσα αυτή ή πρόταση θά αποφαίνεται, ιδίως άν αυτή μεταδίδεται σά μετέωρο συμπέρασμα, ώς άπλή γνωστοποίηση μιās «άποψης» πού πιθανώς διαφωνεί μέ όσα ξεέραμε ώς τώρα. Τό κατά πόσο ή απάντηση είναι «καινούρια», είναι έντελώς έξωτερικό καί άσημαντο. Ό θετικός της χαρακτήρας πρέπει νά έγκειται στό νά είναι αρκετά παλιά, γιά νά μάθουμε νά συλλαμβάνουμε τίς δυνατότητες πού οί «παλιοί» έτοιμάσαν γιά μās. Σύμφωνα μέ τό πιό βαθύ της νόημα ή απάντηση θά παρέχη μία έντολή στή συγκεκριμένη οντολογική έρευνα, νά άρχίση ή αναζήτηση μέσ στον άνοιχτό πιά όρίζοντα – τούτο όλο κι' όλο θά παρέχη ή απάντηση.

Ήν λοιπόν ή απάντηση στό έρώτημα γιά τό Εΐναι μέλλη νά καθοδηγήση τήν έρευνα, τούτο σημαίνει ότι τότε θά μās πρωτοδοθής έπαρκώς, όταν θά φέρη τήν έπίγνωση ότι τό ιδιόμορφο είδος του Εΐναι τής ώστόσο Όντολογίας, ή ιστορία των αναζητήσεων της, των εύρημάτων καί άποτυχιών της είναι κάτι αναγκαίο, μιά καί φέρει τά χαρακτηριστικά αυτού τούτου του έδωνά-Εΐναι.

§6. Τό μέλημα μιās αποδόμησης τής ιστορίας τής Όντολογίας

Κάθε έπιστημονική έρευνα – καί όχι λιγώτερο από άλλες αυτή πού κινείται μέσ στον όρίζοντα του έρωτήματος γιά τό Εΐναι – είναι μία όντική δυνατότητα του έδωνά-Εΐναι. Τό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι βρίσκει τό νόημά του στή χρονικότητα. Άλλά ή χρονικότητα είναι συνάμα ή συνθήκη πού καθιστά μορετή τήν ιστορικότητα ώς χρονικό είδος του Εΐναι αυτού τούτου του έδωνά-Εΐναι, άσχετα από τό κατά πόσο ή κατά ποιό τρόπο τό έδωνά-Εΐναι είναι ένα «μέσ στό χρόνο» όν. Ό προσδιορισμός «ιστορικότητα» προηγείται αυτού πού όνομάζουν «ιστορία» (κο-

20 σομοϊστορικό γίγνεσθαι) [weltgeschichtliches Geschehen]. Ἡ ιστορικότητα ἀφορᾷ τὴν ὄντολογικὴ σύσταση τοῦ «γίγνεσθαι» τοῦ ἐδωνά-Εἶναι σάν τέτοιου· μόνον ἔνεκα αὐτοῦ τοῦ «γίγνεσθαι» εἶναι μπορετὴ μία «κοσμοϊστορία» καὶ μπορεῖ τὸ ἐδωνά-Εἶναι νά ἀνήκη ιστορικά στὴν κοσμοϊστορία. Μὲς στὸ γεγονικό Εἶναι του τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε καθὼς ἤδη ἦταν καὶ «δ,τι» ἤδη ἦταν¹. Ρητά ἢ ὄχι, τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι τὸ παρελθόν του. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον μὲ τὸ νόημα ὅτι τὸ παρελθόν του γλιστράει τρόπον τινά συν-έχεια «πίσω» του, καὶ ὅτι τὸ ἐδωνά-Εἶναι κατέχει τὸ παρελθόν ὡς ἀκόμα παρευρισκόμενη ιδιότητα, ἢ ὁποῖα ἀπὸ καιρὸ σέ καιρὸ ξαναεπιδρᾷ πάνω του. Τὸ ἐδωνά-Εἶναι «εἶναι» τὸ παρελθόν του κατὰ τὸν τρόπο τοῦ δικοῦ του Εἶναι, τὸ ὁποῖο, μὲ χοντροκομμένη διατύπωση, λαβαίνει ἐκάστοτε χώρα μὲ δάση τὸ μέλλον του. Ὅποιον τρόπο τοῦ Εἶναι καὶ ἂν ἔχη ἐκάστοτε κι' ὅποια κατανόηση τοῦ Εἶναι καὶ ἂν κατέχη, τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἀναπτύσσεται πάντα μέσα σέ μία παραδεδομένη ἐρμηνευσὴ τοῦ ἑαυτοῦ του. Μὲ αὐτὴν ὡς δάση κατανοεῖ ἀρχικά τὸν ἑαυτό του, κι' ὡς ἓνα σημεῖο διατηρεῖται μέσα σ' αὐτὴν ἀδιάκοπα. Αὐτὴ ἢ κατανόηση διανοίγει καὶ ρυθμίζει τίς δυνατότητες τοῦ Εἶναι του. Τὸ παρελθόν ἐνὸς ἐδωνά-Εἶναι – δηλαδὴ τὸ παρελθόν τῆς «γενιάς» του – δέν εἶναι κάτι πού ἀκολουθεῖ τὸ ἐδωνά-Εἶναι, παρὰ κάτι πού ἐκάστοτε ἤδη προηγείται τούτου.

Αὐτὴ ἢ στοιχειώδης ιστορικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ ἀκόμα καὶ στὸν ἴδιο νά παραμένῃ συγκαλυμμένη. Μπορεῖ ὅμως βέβαια καὶ νά τοῦ ἀποκαλυφτῆ καὶ νά τῆς δοθῆ ἰδιαιτέρη προσοχή. Τὸ ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ νά ἀνακαλύψῃ τὴν παράδοση, νά τὴ διατηρήσῃ καὶ νά τὴν ἀκολουθήσῃ ρητά. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς παράδοσης καὶ ἢ διάνοξις αὐτοῦ πού «παραδίδει» καὶ τοῦ πῶς τὸ παραδίδει, μπορεῖ νά γίνῃ αὐτοῦσιο μέλημά του. Ἔτσι τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἰσδύει στὸ εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς ιστοριολογικῆς ἔρευνας. Ἄλλὰ ἢ Ἱστοριολογία εἶναι μπορετὴ ὡς εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐρευνητικοῦ ἐδωνά-Εἶναι, μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ στὸ βάθος του Εἶναι του τὸ ἐδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται ἀπὸ ιστορικότητα. Ἄν αὐτὴ ἢ ιστορικότητα παραμείνῃ συγκαλυμμένη γιὰ τὸ ἐδωνά-Εἶναι, καὶ ὅσο παραμένει

Σελ. 20

1. [Wie und «was» es schon war. Αὐτὴ ἢ διατύπωση ὑπαινίσσεται τὸ ἀριστοτελικὸ «τί ἦν εἶναι».]

συγκαλυμμένη, τό ἐδωνά-Εἶναι δέν ἔχει τή δυνατότητα νά ρωτήσῃ ἱστοριολογικά καί νά ἀνακαλύψῃ τήν ἱστορία. Ἡ ἔλλειψη Ἱστοριολογίας δέν εἶναι ἀπόδειξη ἐνάντια στήν ἱστορικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, παρά εἶναι ἀπόδειξί της, ὡς ἔλλειπτικός τρόπος αὐτῆς τῆς ὄντολογικῆς σύστασης. Μόνον ἐπειδή εἶναι «ἱστορική» μπορεῖ μία περίοδος νά παραμείνῃ ἀνιστόρητη.

Ἄν ἀφετέρου τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχη συλλάβῃ τήν ἐσωτερή του δυνατότητα νά διασαφηνίσῃ ὄχι μόνο τή δική του ὑπαρξή στόν ἑαυτό του, παρά καί νά ἀναζητήσῃ τό νόημα αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπαρξικότητας, δηλαδή ἀπριορικά τό νόημα τοῦ Εἶναι γενικά, κ' ἂν μέ μία τέτοια ἀναζήτηση τοῦ ἀποκαλύφτηκε ἡ οὐσιαστικότητα τῆς ἱστορικότητάς του, δέν θά μπορέσῃ τότε νά ἀποφύγῃ τήν ἐπίγνωση: αὐτή ταύτη ἡ ἀναζήτηση τοῦ Εἶναι (τῆς ὁποίας ἤδη γνωστοποιήσαμε τήν ὄντικο-ὄντολογική ἀναγκαιότητα) χαρακτηρίζεται ἀπό ἱστορικότητα². Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι πρέπει λοιπόν νά λάβῃ ἀπό τό πιό βαθύ ὄντολογικό νόημα τοῦ ἐρωτᾶν ὡς ἱστορικῆς δραστηριότητος τήν ἐντολή νά ἐρευνήσῃ τήν ἱστορία του, δηλαδή νά καλλιεργηθῇ ἱστοριολογικά. Μέ θετική ἰδιοποίηση τοῦ παρελθόντος θά φτάσῃ τότε σέ πλήρη κατοχή τῶν πιό βαθιῶν του δυνατοτήτων ἐρευνας. Τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι σύμφωνα μέ τήν πραγμάτωση πού τοῦ ἀρριφίζει, δηλαδή ὡς ἀπριορική ἐξήγηση τῆς χρονικότητας καί τῆς ἱστορικότητας τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, φτάνει ἀφ' ἑαυτοῦ του στήν ἐπίγνωση ὅτι πρόκειται γιά ἐρώτημα ἱστοριολογικό.

Ἄλλά ἡ προκαταρκτική ἐρμηνεία τῶν θεμελιωδῶν δομῶν τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς πρὸς τό ἄμεσο καί κατά μέσον ὄρο εἶδος τοῦ Εἶναι του, συνεπῶς καί ὡς πρὸς τήν ἀρχική του ἱστορικότητα, θά φανερώσῃ τό ἐξῆς: ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι ὄχι μόνο ρέπει νά καταπέφτῃ [verfallen] στόν κόσμο του, στόν κόσμο ὅπου εἶναι, καί νά ἐρμηνεύῃ τόν ἑαυτό του μέ ἀντανάκλαση τοῦ φωτός αὐτοῦ τοῦ κόσμου, μά καί ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι πέφτει σὺνάμα λεία τῆς περισσότερο ἢ λιγώτερο ρητά ἀδραγμένης παράδοσης. Αὐτή τοῦ παίρνει ἀπό τά χέρια τά χαλινάρια, τό ἐρωτᾶν καί τό ἐκλέγειν. Τοῦτο ἰσχύει προπάντων γιά ἐκείνη τήν κατανόηση καί γιά τίς δυνατότητες διαμόρφωσῆς της, πού ἔχει τίς ρίζες της στό πιό ἰδιαίτερο Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι: γιά τήν ὄντολογική κατανόηση.

2. [Αὐτή ἡ πρόταση εἶναι καί μία περίληψη τοῦ παρόντος βιβλίου. Αὐτή ἡ ἐπίγνωση πού δέν θά μπορέσῃ νά ἀποφευχθῇ, θά φανερωθῇ κατά τήν πορεία τῆς πραγματείας καί ὡς καρπός αὐτῆς τῆς πορείας. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Ἡ παράδοση πού παίρνει ἔτσι τήν ἔξουσία, ὄχι μόνο δέν κάνει προσιτό ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο αὐτό πού «παραδίδει», παρά ἀντίθετα τό ἐπικαλύπτει. Μεταβάλλει κάθε τι παραδεδομένο σέ αὐτονόητο καί φράζει τήν πρόσβαση σ' ἐκεῖνες τίς ἀρχέγονες «πηγές», ἀπ' ὅπου ἀντλήθηκαν μέ, τουλάχιστο ἐνμέρει, γνήσιο τρόπο οἱ παραδοσιακές κατηγορίες καί ἔννοιες¹. Μᾶς κάνει² μάλιστα ἡ παράδοση νά λησμονοῦμε ὅτι ἔχουν μία τέτοια καταγωγή. Μᾶς βάζει νά ὑποθέσουμε πῶς οὔτε κἀν χρειάζεται νά κατανοήσουμε τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἀναδρομῆς σ' αὐτές τίς πηγές. Τόσο ὀλοκληρωτικά ξεριζώνει ἡ παράδοση τήν ἱστορικότητα ἀπό τό ἔδωνά-Εἶναι, ὥστε τοῦτο περιορίζει τό ἐνδιαφέρον του³ στήν πολυμορφία μορφεῶν τύπων, κατευθύνσεων καί ἀπόψεων τῆς φιλοσοφικῆς δραστηριότητος στίς πιό ἀπόμακρες καί ξένες κουλτούρες, καί μέ αὐτό τό ἐνδιαφέρον προσπαθεῖ νά τοῦ ἀποκρύψει τό γεγονός τῆς δικῆς του ἀνεδαφικότητος. Ἡ συνέπεια εἶναι ὅτι παρ' ὄλο τό ἱστοριολογικό του ἐνδιαφέρον κι' ὄλο του τό ζήλο γιά μία φιλολογικά «Ἐμπράγματη» ἐρμηνεία, τό ἔδωνά-Εἶναι δέν καταλαβαίνει πιά τίς πιό στοιχειώδεις συνθήκες [Bedingungen], κάτω ἀπό τίς ὁποῖες θά γινόταν ἰκανό νά ἀναδράμη θετικά στό παρελθόν καί νά τό οἰκειοποιηθῆ γόνιμα.

Εἰπώθηκε στήν ἀρχή (§1). ὅτι τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι ὄχι μόνο παρέμεινε ἀναπάντητο, ὄχι μόνο δέν τέθηκε ἐπαρκῶς, μά καί ὅτι λησμονήθηκε ἐντελῶς παρ' ὄλο τό ἐνδιαφέρον γιά «Μεταφυσική». Ἡ ἑλληνική ὄντολογία καί ἡ ἱστορία τῆς – πού μέ πολυάριθμες ἐπιμιξίες καί παρεκκλίσεις καθορίζει ἀκόμα καί σήμερα τήν ἐννοιολόγησι τῆς Φιλοσοφίας – εἶναι ἡ ἀπόδειξι ὅτι τό

Σελ. 21

1. [Σ' αὐτό τό χωρίο ὁ Χάιντεγκερ χρησιμοποιεῖ τέσσερις λέξεις πού ἀρχίζουν μέ τό πρόθεμα über-: übergibt (= παραδίδει), überantwortet (= μεταβάλλει), das Überkommene (= κάθε τι παραδεδομένο) καί überliefert (= παραδοσιακός).]

2. [macht. Ἐξ παρατηρηθῆ ὅτι ἡ λησμονία εἶναι μία ἐνεργητική στάσι καί ὄχι ἀπλῶς συνέπεια μᾶς ἀμέλειας, μᾶς ἀπουσίας μνήμης, μᾶς ἀδιαφορίας κλπ. Αὐτή ἡ σκέψι εἶναι πολύ χαρακτηριστική γιά τό ἔργο τοῦ Χάιντεγκερ.]

3. [Ἡ λέξι «ἐνδιαφέρον» (Interesse) στό Χάιντεγκερ ἔχει σχεδόν πάντα τό νόημα ἂν ὄχι μᾶς ἐπιπόλαις περιέργειας, πάντως μᾶς ἔλλειψης προσοχῆς γιά τό ὄντολογικό πρόβλημα, κι' εἶναι σχετική μέ τή λησμονία, γιά τήν ὁποία κάνουμε λόγο στήν προηγούμενη σημείωσι.]

22 *ἔδωνά-Εἶναι* κατανοεῖ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸ *Εἶναι* γενικά μὲ βάση τὸν «κόσμο»¹, καὶ ὅτι ἡ Ὀντολογία πού ἔτσι ἀναπτύσσεται ἐκπέφτει σὲ παράδοση, ἢ ὁποῖα τὴν καταντᾷ κάτι αὐτονόητο, ὑλικὸ κατάλληλο μόνον γιὰ καινούρια διαπραγματεύση – καθὼς ἔγινε γιὰ τὸν Ἑγέλο. Αὐτὴ ἡ ξερριζωμένη ἑλληνικὴ Ὀντολογία γίνεται στὸ Μεσαίωνα ἀπαρabiάστο δόγμα. Ἄλλὰ ἡ μεσαιωνικὴ συστηματοποίησή της δέν εἶναι διόλου συναρμολόγηση παραδεδομένων κομματιῶν. Ἄν καὶ οἱ βασικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὸ *Εἶναι* παραλήφθηκαν δογματικά ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες, μέσα σ' αὐτὴ τὴ Συστηματικὴ ἔλαβαν χώρα πολλὲς ἀνεκμετάλλευτες ὡς τώρα κατακτήσεις. Μὲ τὸ *σχολαστικὸ* χαρακτῆρα πού τῆς ἔδωσαν, ἡ ἑλληνικὴ Ὀντολογία διανύει στὰ οὐσιώδη της σημεῖα τὴν πορεία μὲσω τῶν «Disputationes metaphysicae» τοῦ Suarez στὴ «Μεταφυσικὴ» καὶ στὴν ὑπερ-βασιακὴ Φιλοσοφία τῶν νεώτερων χρόνων, καὶ φτάνει νὰ καθορίζη τὰ θεμέλια καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς «Λογικῆς» τοῦ Ἑγέλου. Στὸ διάβα αὐτῆς τῆς ἱστορίας ἐμφανίζονται κάποιες ἐπίλεκτες περιοχὲς τοῦ *Εἶναι*, οἱ ὁποῖες χειραγωγοῦν τὴν Προβληματικὴ: τὸ *ego cogito* [ἐγὼ σκέπτομαι] τοῦ Καρτέσιου, τὸ ὑποκείμενο, τὸ ἐγὼ, ὁ λόγος [Vernunft], τὸ πνεῦμα, τὸ πρόσωπο· ἀλλὰ ὅλ' αὐτὰ παραμένουν ἀνερώτητα ὅσον ἀφορᾷ τὸ *Εἶναι* καὶ τὴ δομὴ τοῦ *Εἶναι* τους, μὰ καὶ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ *Εἶναι* παραμελεῖται ὀλοκληρωτικά. Καὶ μάλιστα οἱ κατηγορίες τῆς παραδοσιακῆς Ὀντολογίας μεταγράφονται σ' αὐτὰ τὰ ἐπίλεκτα ὄντα ἔχοντας πάρεϊ ἀντίστοιχα μορφικὸ χαρακτῆρα κα' ἔχοντας περιοριστὴ ὀλωσδιόλου ἀρνητικά· ἄλλοτε πάλι, γιὰ νὰ ἐρμηνευτῆ ὄντολογικά ἡ ὑποστασιακότητα [Substantialität] τοῦ ὑποκειμένου, καλεῖται σὲ βοήθεια ἡ Διαλεκτικὴ.

Ἄν τώρα γιὰ χάρη αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐρωτήματος γιὰ τὸ *Εἶναι* μέλλη νὰ διασαφηνηθῆ ἡ ἱστορία του, τότε αὐτὴ ἡ σκληρυμένη παράδοση πρέπει νὰ χαλαρώση καὶ νὰ διαλυθοῦν οἱ ἐπικαλύψεις πού παρήγαγε. Νὰ πῶς ἀντιλαμβανόμαστε τὸ νὰ πραγματωθῆ μὲ ὀδηγὸ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ *Εἶναι* ἢ ἀποδόμηση ὀσων μᾶς ἔχουν

Σελ. 22

1. [Ἐδῶ καθορίζεται μία θέση, τὴν ὁποῖα ὑπερασπίζεται ὁ Χάιντεγгер μὲσα στὸ «*Εἶναι* καὶ χρόνος» σὲ σχέση πρὸς τὴν ἱστορία τῆς Μεταφυσικῆς. Μετὰ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη δέν ἀμφισβητήθηκε τὸ ξεκίνημα τῆς Ὀντολογίας ἀπὸ τὰ ὄντα «κόσμος» ἢ «φύση». Ὁ Χάιντεγгер ἀντίθετα ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναζωογονήσῃ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τοῦ *Εἶναι* παίρνοντας ὡς ἀφετηρία ἓνα ἄλλο ὄν: τὸ ἀνθρώπινο *ἔδωνά-Εἶναι*.]

παραδοθή από την αρχαία Ὀντολογία, ἔτσι ὥστε νά ἐπιτευχθοῦν οἱ ἀρχέγονες ἐμπειρίες, χάρις στίς ὁποῖες κατορθώθηκαν οἱ πρῶτοι κι' ἐφεξῆς ὀδηγητικοί καθορισμοί τοῦ Εἶναι.

Φανερόνοντας ἔτσι τήν καταγωγή τῶν θεμελιωδῶν ὄντολογικῶν ἐννοιῶν, ἐπιδείχνοντας μέσω ἐπιστημονικῆς ἔρευνας τό «πιστοποιητικό τῆς γέννησής» τους, δέν ἔχουμε διόλου σκοπό νά κάνουμε καμμία φαύλη σχετικοποίηση [Relativierung] ὄντολογικῶν ἀπόψεων. Ἀκόμα λιγώτερο ἔχουμε κατανοῦ τό ἀρνητικό νόημα τοῦ νά ξετινάξουμε τήν ὄντολογική παράδοση. Σκοπεύουμε ἀντίθετα νά ὀροθετήσουμε τίς θετικές δυνατότητες αὐτῆς τῆς παράδοσης, πού σημαίνει ὅτι θέλουμε νά τή διατηρήσουμε μέσα στά ὄρια της, τά ὁποῖα παρέχονται γεγονικά μαζί μέ τήν ἐκάστοτε ἐρωτηματοθεσία καί μαζί μέ τήν βάσει αὐτῆς σκιαγραφούμενη περιχαράκωση τοῦ μποροετοῦ πεδίου τῆς ἔρευνας. Ἡ ἀποδόμηση δέν ἔχει ἀρνητική σχέση πρός τό παρελθόν, ἡ κριτική της ἀφορᾷ τό «σήμερα» καί τό σημερινό τρόπο διαπραγμάτευσης τῆς ἱστορίας τῆς Ὀντολογίας, εἴτε τήν πραγματεύεται δοξογραφικά, εἴτε ὡς ἱστορία τοῦ πνεύματος ἢ καί ὡς ἱστορία τῶν προβλημάτων¹. Ἀλλά ἡ ἀποδόμηση δέν ἔχει σκοπό νά ἐκμηδενίσῃ καί νά θάψῃ τό παρελθόν, παρά ἔχει θετικό σκοπό· ἡ ἀρνητική της λειτουργία θά παραμείνῃ ἄρρητη κι' ἔμμεση.

Ἡ ἀποδόμηση τῆς ἱστορίας τῆς Ὀντολογίας ἀποτελεῖ οὐσιαστικά μέρος τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι, καί εἶναι μπορετή μόνο μέσα σ' αὐτή τήν ἐρωτηματοθεσία. Στό πλαίσιο τῆς παρούσας πραγματείας, πού ἀποβλέπει σέ μιά ριζική ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος, ἡ ἀποδόμηση τῆς ἱστορίας τῆς Ὀντολογίας μπορεῖ νά διεξαχθῆ μόνο μέ ἀναφορά σέ ριζικά ἀποφασιστικές φάσεις αὐτῆς τῆς ἱστορίας.

Σέ εὐθυγράμμιση μέ τή θετική τάση τῆς ἀποδόμησης πρέπει ἀρχικά νά τεθῆ τό ἐρώτημα, ἂν διόλου καί ὡς ποιό σημεῖο ἡ ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι καί τό φαινόμενο τοῦ χρόνου ἔχουν συναφθῆ θεματικά κατά τό διάβα τῆς ἱστορίας τῆς Ὀντολογίας, καί ἂν ἡ πρός τοῦτο ἀναγκαία Προβληματική τῆς Χρονικότητας [Temporalität] ἔχῃ τύχει ποτέ ριζικῆς ἐπεξεργασίας ἢ θά μποροῦσε ποτέ νά τύχῃ.

Σελ. 23

1. [Τό τελευταῖο μέλος αὐτῆς τῆς φράσης ἀναφέρεται α) στούς φιλόλογους καί στούς θετικιστές, β) στούς ἱστοριολόγους τῆς σχολῆς τοῦ Dilthey καί γ) στόν N. Hartmann.]

Ὁ πρῶτος καί μοναδικός πού διάνυσε κάποια απόσταση τοῦ ἐρευνητικοῦ δρόμου πού ὀδηγεῖ στή διάσταση τῆς Χρονικότητας ἢ ἔστω πιέστηκε ἀπό τά φαινόμενα αὐτοῦ τοῦ δρόμου, εἶναι ὁ Κάντιος. Μόνο ἂν ἐντοπιστῇ ἡ Προβληματική τῆς Χρονικότητας, θά μπορέσει νά φωτιστῇ τό σκοτάδι τῆς θεωρίας του περί τοῦ σχηματισμοῦ [Schematismuslehre]. Τότε ὁμως θά φανερωθῇ ἐπίσης *γιατί* αὐτή ἡ περιοχή ὀφείλει νά παραμείνῃ γι' αὐτόν κλειστή ὡς πρὸς τίς ἀληθινές τῆς διαστάσεις καί τήν κεντρική ὄντολογική τῆς λειτουργία. Ἐξάλλου ὁ ἴδιος ὁ Κάντιος ἤξερε ὅτι ριψοκινδύνευε σέ σκοταδιασμένη περιοχή: «Αὐτός ὁ σχηματισμός τοῦ νοῦ μας ὁσον ἀφορᾷ τά φαινόμενα [Erscheinungen] καί τήν καθαρή τους μορφή εἶναι τέχνη κρυμμένη μέσα στά βάθη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τ' ἀληθινά μυστικά τῆς ὁποίας δύσκολα θ' ἀποσπαστοῦν ποτέ ἀπό τή φύση καί θ' ἀποκαλυφτοῦν μπρὸς στά μάτια μας»². Αὐτό μπρὸς στό ὁποῖο ἐδῶ ὁ Κάντιος τροποντινά ὀπισθοχωρεῖ, πρέπει νά ἐρθῇ στό φῶς θεματικά καί ριζικά, ἂν μέλλῃ νά ἀποκτήσῃ ξεκάθαρο νόημα ἢ ἔκφραση «Εἶναι». Τελικά τά φαινόμενα πού θά φανερωθοῦν στήν παρακάτω ἀνάλυση κάτω ἀπό τόν τίτλο «Χρονικότητα», εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνες οἱ πιό κρυφές κρίσεις τοῦ «κοινοῦ λόγου», τῶν ὁποίων ἡ Ἀναλυτική εἶναι, καθὼς λέει ὁ Κάντιος, «δουλειά τῶν φιλοσόφων».

Ἐπιδιώκοντας τήν ἀποδόμησι μέ ὀδηγό τήν Προβληματική τῆς Χρονικότητας, θά προσπαθήσουμε νά ἐρμηνεύσουμε τό κεφάλαιο **24** περί τοῦ σχηματισμοῦ καί βάσει τούτου τήν Καντιανή θεωρία περί χρόνου. Ταυτόχρονα θά δείξουμε *γιατί* ὁ Κάντιος δέν μπόρεσε ἐντέλει ν' ἀποκτήσῃ ἐπίγνωση τῆς Προβληματικῆς τῆς Χρονικότητας. Δύο πράγματα ἐμπόδισαν αὐτή τήν ἐπίγνωση: πρῶτα τό ὅτι ἀμέλησε ὀλωσδιόλου τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι, καί σέ συνάφεια μέ αὐτό ὅτι τοῦ ἔλειπε μία Ὀντολογία μέ θέμα τό ἐδῶνά-Εἶναι, ἢ (γιά νά τό μεταφράσουμε στήν Καντιανή ὀρολογία) μία ἀπριορική ὄντολογική Ἀναλυτική τῆς ὑποκειμενικότητας τοῦ ὑποκειμένου. Ἀντί γι' αὐτό, ὁ Κάντιος παραλαμβάνει δογματικά τήν τοποθέτησι τοῦ Καρτέσιου, παρ' ὅλες τίς οὐσιαστικές τελειοποιήσεις πού ἐπιφέρει σ' αὐτήν. Κι' ἀκόμα, παρὰ τό γεγονός ὅτι πισωγυρίζει τό φαινόμενο τοῦ χρόνου μέσ στό ὑποκείμενο, ἢ ἀνάλυσή του πάνω στό χρόνο παραμένει προσανατολισμένη πρὸς τήν παραδοσιακή, κοινότυπη κατανόησι τοῦ χρόνου, πράγμα πού τελικά τόν ἐμποδίζει νά

2. Κριτική τοῦ καθαροῦ λόγου², σελ. 180 κ.έ.

έξεργαστή τὸ φαινόμενο ἑνός «ὑπερβασιακοῦ καθορισμοῦ τοῦ χρόνου» μέσ στή βαθύτερη δομὴ καὶ λειτουργία του¹. Ὡς ἐπακόλουθο αὐτῆς τῆς διπλῆς ἐπίδρασης τῆς παράδοσης, ἡ ἀποφασιστικὴ συν-άφεια ἀνάμεσα στό χρόνο καὶ στό «ἐγὼ σκέπτομαι» καλύφτηκε μέ ἀπόλυτο σκοτάδι· οὔτε κἀν ἐτέθη ὡς πρόβλημα.

Παραλαβαίνοντας τὴν ὄντολογικὴ τοποθέτηση τοῦ Καρτέσιου ὁ Κάντιος κάνει μίαν οὐσιαστικὴν παράλειψη: παραλείπει νὰ παράσῃ μίαν Ὀντολογία τοῦ ἐδῶνά-Εἶναι. Αὐτὴ ἡ παράλειψη παίζει ἀποφασιστικὸ ρόλο γιὰ ἐκείνη τὴν περιοχὴ, ὅπου τείνει κατὰ βάθος ὁ Καρτέσιος. Μέ τὸ «cogito sum» ὁ Καρτέσιος προβάλλει τὴν ἀξίωση νὰ παρασχεθῇ στὴ Φιλοσοφία ἕνα καινούριο καὶ σίγουρο ἔδαφος. Ἄλλ' αὐτὸ πού ἀφήνει ἀκαθόριστο, ὅταν κἀνὴ αὐτὴ τῆ «ριζικὴ» ἀρχή, εἶναι τὸ ὄντολογικὸ εἶδος τῆς *res cogitans*, ἀκριβέστερα τὸ νόημα τοῦ *Εἶναι τοῦ «sum»*. Ἐπεξεργαζόμενοι τὰ ἄρρητα ὄντολογικὰ θεμέλια τοῦ «cogito sum», θὰ πραγματώσουμε τὴ δεύτερη στάση στό δρόμο πρὸς τὴν ἀποδόμηση τῆς ἱστορίας τῆς Ὀντολογίας. Μέ τὴν ἐρμηνεία μας θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Καρτέσιος ὄχι μόνον ἐπρόκειτο νὰ ἀμελήσῃ ὀλωσδιόλου τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ *Εἶναι*, παρά θὰ φανερωθῇ καὶ γιὰτί ἔφτασε στὴ γνώμη ὅτι ἡ ἀπόλυτη θεβαιότητα τοῦ *cogito* τὸν ἀπάλλαξε ἀπὸ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τοῦ *Εἶναι* αὐτοῦ τοῦ ὄντος.

Ἄλλὰ ὁ Καρτέσιος ὄχι μόνον παραμελεῖ τοῦτο καὶ ἀφήνει συνεπῶς ἐντελῶς ἀκαθόριστη ὄντολογικὰ τῆ *res cogitans sive mens sive animus* [σκεπτόμενο πρᾶγμα, εἴτε τοῦτο εἶναι νοῦς εἴτε εἶναι ψυχὴ]. Ὄταν ἐπεξεργάζεται τὸ θεμελιῶδες ἔργο του «*Meditationes*», ἐφαρμόζει στὴ *res cogitans*, πού τὴ θεωρεῖ ὡς *fundamentum inconcussum* [ἀκλόνητο θεμέλιο], τὴ μεσαιωνικὴ Ὀντολογία. Ἡ *res cogitans* ὀρίζεται ὄντολογικὰ ὡς *ens* [ὄν], καὶ τὸ νόημα τοῦ *Εἶναι* τοῦ *ens* ἔχει ἐντοπιστῆ στὴ μεσαιωνικὴ Ὀντολογία ὡς *ens creatum* [ὄν δημιουργημένο]. Ὁ Θεός ὡς *ens infinitum* [ὄν ἀπέραντο] εἶναι τὸ *ens increatum* [ὄν ἀδημιούργητο]. Ἄλλὰ τὸ δημιουργημένο μέ τὸ εὐρύτατο νόημα ὅτι ἔχει παραχθῆ ἀπὸ κάτι, εἶναι οὐσιαστικὸ δομικὸ στοιχεῖο τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἔννοιας τοῦ *Εἶναι*. Τὸ τάχα καινούριο ξεκίνημα πού προτείνει ὁ Καρτέσιος γιὰ τὴ Φιλοσοφία ἀποκαλύπτεται ὡς ἐμφύτευση μᾶς ὀλέθριας προκατάληψης, πού

Σελ. 24

1. [Ἡ λέξη «φαινόμενο» (Phänomen) πρέπει ἐδῶ νὰ νοηθῆ μέ τὸ χαιντεγεριανό κι' ὄχι μέ τὸ Καντιανό νόημα.]

ἐμπόδισε τίς κατοπινές γενιές νά κάνουν μία θεματική ὄντολογική Ἐναλυτική τοῦ νοῦ¹ μέ ὀδηγό τό ἐρώτημα γιά τό εἶναι καί νά ἀναμετρηθοῦν κριτικά μέ τήν παραδεδομένη ἀρχαία Ὀντολογία.

Κάθε γνώστης τοῦ Μεσαίωνα διαβλέπει δι τὸ Καρτέσιος ἐξαριέ-
ται ἀπό τό μεσαιωνικό Σχολαστικισμό καί χρησιμοποιεῖ τήν ὀρολο-
γία του. Ἄλλά μέ αὐτή τήν «ἀνακάλυψη» δέν κατορθώσαμε τίποτα
φιλοσοφικά, ὅσο παραμένει σκοτεινό τό πόσο ριζικά ἐπέδρασε ἡ
μεσαιωνική Ὀντολογία στόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ μεταγενέστεροι
καθόρισαν ἢ στό ὅτι δέν καθόρισαν ὄντολογικά τή *res cogitans*. Δέ
θά μπορέσουμε νά ἐκτιμήσουμε αὐτή τήν ἐπίδραση, ἂν δέν ἐκθέ-
σουμε πρῶτα τό νόημα καί τὰ ὄρια τῆς ἀρχαίας Ὀντολογίας μέ
βάση τόν προσανατολισμό πρὸς τό ἐρώτημα γιά τό εἶναι. Μέ ἄλλες
λέξεις, ἡ ἀποδόμηση ὀφείλει νά ἐρμηνεύσει τό ἔδαφος τῆς ἀρχαίας
Ὀντολογίας κάτω ἀπό τό φῶς τῆς Προβληματικῆς τῆς Χρονικότη-
τας. Θά γίνη τότε φανερό ὅτι ἡ ἀρχαία ἐρμηνεύση τοῦ εἶναι τῶν
ὄντων εἶναι προσανατολισμένη πρὸς τόν «κόσμο» ἢ τή «φύση» μέ
τό εὐρύτατο νόημα, καί ὅτι στήν πραγματικότητα φτάνει στήν
κατανόηση τοῦ εἶναι μέ βάση τό «χρόνο». Τό ἐξωτερικό ντοκου-
μέντο γιά τοῦτο – ἀλλά βέβαια ἀπλῶς καί μόνο ἐξωτερικό ντοκου-
μέντο – εἶναι τό ὅτι ὀριζαν τό νόημα τοῦ εἶναι ὡς παρουσία* ἢ
οὐσία*, πού ὄντολογ.κο-Χρονικά σημαίνει «Anwesenheit» [παρου-
σία]². Εἶχαν συλλάβει τό εἶναι τῶν ὄντων ὡς «παρουσία», λάβαι-
ναν δηλαδή ὑπόψη ἕναν ὀρισμένο τρόπο τοῦ χρόνου [*Zeitmodus*],
τό «*παρόν*».

Ἡ Προβληματική τῆς ἑλληνικῆς Ὀντολογίας, ὅπως καί κάθε ἄλ-
λης Ὀντολογίας, πρέπει νά λάβῃ τό ὀδηγητικό τῆς νῆμα ἀπό αὐτό
τοῦτο τό ἐδωνά-εἶναι. Καί στήν κοινότητα καθῶς καί στή φιλοσο-
φική χρήση τό ἐδωνά-εἶναι, δηλαδή τό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, ὀρί-
ζεται ὡς *ζῶον λόγον ἔχον* – ὡς τό ζωντανό ἐκεῖνο ὄν, τοῦ
ὀποίου τό εἶναι καθορίζεται οὐσιαστικά ἀπό τό ὅτι μπορεῖ νά μι-

Σελ. 25

1. [Τό κείμενο λέει «Gemüt» καί δάξει τή λέξη σέ εἰσαγωγικά, πού ση-
μαίνει κατά πάσα πιθανότητα ὅτι κάνει ὑπαινιγμό στόν Κάντιο.]

2. [Ἡ ἑλληνική λέξη «οὐσία» παράγεται ἀπό τό ρῆμα «εἶναι». Ὁ Χάιν-
τεγκερ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ «οὐσία» πρέπει νά νοηθῇ ὡς συνώνυμη μέ τήν
παράγωγη λέξη «παρουσία». Ὑποδείχνει ἐπίσης τήν ἐτυμολογική ἀντιστοι-
χία τοῦ ἑλληνικοῦ οὐσιαστικοῦ «παρ-οὐσία» μέ τή γερμανική λέξη
An-wesenheit (= παρουσία).]

λάη. Τό λέγειν* (δές §7, B) εἶναι τό νῆμα πού θά μᾶς ὀδηγήσῃ σ' ἐκεῖνες τίς δομές τοῦ εἶναι, πού ἰδιάζουσιν στά ὄντα πού συναντοῦμε ἀπευθυνόμενοι λεκτικά καί διαλεγόμενοι³. Νά γιατί ἡ ἀρχαία ὄντολογία πού ἀναπτύσσεται ἀπό τόν Πλάτωνα γίνεται «διαλεκτική»⁴. Μέ τή βαθμιαία ἐπεξεργασία αὐτοῦ τούτου τοῦ ὄντολογικοῦ ὀδηγοῦ – δηλαδή μέ τήν «Ἑρμηνευτική» τοῦ λόγου* – θά προκύψῃ ἡ δυνατότητα μιᾶς ριζικώτερης σύλληψης τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι. Ἡ «Διαλεκτική», πού ἦταν ἔκφραση μιᾶς γνήσιας φιλοσοφικῆς ἀπορίας, γίνεται περιττή. Νά γιατί ὁ Ἄριστοτέλης «δέν τήν καταλάβαινε πιά», ἀφοῦ τήν τοποθέτησε πάνω σέ ριζικώτερο ἔδαφος καί τήν ἀναίρεσε. Αὐτό τοῦτο τό λέγειν*, ἡ ἀκόμα τό νοεῖν* – ἡ καθαρή ἀντίληψη⁵ κάτι παρευρισκόμενου μέσ στήν καθαρή του παρεύρεση⁶, ἀντίληψη τήν ὁποία ἤδη ὁ Παρμενίδης εἶχε λάβει ὡς ὀδηγὸ γιά τήν ἐρμηνεύση τοῦ εἶναι – ἔχει τή Χρονική δομή τῆς καθαρῆς «παρουσίασης»¹ κάτινος. Τά ὄντα πού δείχνον-

3. [im Ansprechen und Besprechen. Τό ρῆμα ansprechen ἔχει στά γερμανικά πολλές σημασίες. Σημαίνει: ἀπευθύνω μερικῆς λέξεις σέ κάποιον, προσφωνῶ κατά ὀρισμένο τρόπο, παρακαλῶ, χαρακτηρίζω κλπ. Τό ρῆμα besprechen ἔχει ἐπίσης πολλές σημασίες. Συνδυάζοντας ἐδῶ αὐτά τά ρήματα ὁ Χάιντεγκερ ἔχει βασικά κατά νοῦ τήν ἐτυμολογική τους συνάφεια πρὸς τό sprechen: μιλάω.]

4. [Ἡ Χάιντεγκερ ἀναφέρεται στήν ἐτυμολογική σχέση τῆς λέξης «διαλεκτική» μέ τή λέξη «λόγος». Ἡ λέξη «λόγος» ἔχει στά ἀρχαία ἑλληνικά πολλές σημασίες. Ὁ Χάιντεγκερ ἐρμηνεύει ἐδῶ ὡς ὁμιλία (Rede) τή λέξη «λόγος» στήν ἔκφραση: «ζῶν λόγον ἔχον». Στήν §7B ἀναλύει ἐκτενῶς τή σημασία τοῦ «λόγου» καί στίς §§34 καί 35 ὀρίζει τήν ὁμιλία (Rede) καί τή διακρίνει ἀπό τή γλῶσσα (Sprache) καί ἀπό τή ἀερολογία (Gerede).]

5. [Τό Vernehmen, τό ὁποῖο ἀποδίδουμε ὡς «ἀντίληψη», εἶναι οὐσιαστικοποιημένο ρῆμα· ἀπό τό ρῆμα vernehmen παράγεται καί τό οὐσιαστικό Vernunft, πού στά γερμανικά ἰσοδυναμεῖ μέ τή ratio, λογική.]

6. [von etwas Vorhandenem in seiner puren Vorhandenheit. Τό ἐπίθετο vorhanden σημαίνει στή γερμανική γλῶσσα: ὑπαρκτός, πραγματικός, διαθέσιμος. Μές στήν ὀρολογία τοῦ Χάιντεγκερ παίρνει ὁμως ἕνα ἐντελῶς ἰδιόμορφο νόημα: ἀναφέρεται σέ ὄχι ἀνθρώπινα (ἐδωνά-Εἶναι) ὄντα, καί ἀντιπαράθετα πρὸς τά πρόχειρα ὄντα (Zuhandenes). Ἀποδίδουμε τό vorhanden: παρευρισκόμενος, καί τή Vorhandenheit: παρεύρεση.]

ται μέσα της και γι' αὐτήν και νοοῦνται ὡς τὰ αὐθεντικά ὄντα, ἐρμηνεύονται ἔτσι μέ ἀναφορά στόν παρόν [Gegen-wart], συλλαμβάνονται δηλαδή ὡς παρουσία (οὐσία*).

Αὐτή ἡ ἑλληνική ἐρμηνευση τοῦ εἶναι πραγματώνεται ὁμως χωρίς καμμία ρητή γνώση ὄσων λειτουργοῦν ὡς ὀδηγοί της, χωρίς γνώση ἢ ἔστω κατανόηση τῆς θεμελιώδους ὄντολογικῆς λειτουργίας τοῦ χρόνου, χωρίς διείσδυση στό θεμέλιο πού καθιστᾶ αὐτή τή λειτουργία μπορετή. Ἀντίθετα: ἐκλαμβάνουν τό χρόνο ὡς ἓνα ὄν ἀνάμεσα σέ ἄλλα ὄντα και προσπαθοῦν νά τόν συλλάβουν ὡς πρὸς τή δομή τοῦ εἶναι του μέσ στόν ὀρίζοντα μιᾶς κατανόησης τοῦ εἶναι πού προσανατολίζεται πρὸς τό χρόνο ἀφελῶς και ἄρηστα.

Στό πλαίσιο τῆς παρακάτω θεμελιώδους ἐπεξεργασίας τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι δέ μποροῦμε νά παρουσιάσουμε λεπτομερῆ Χρονική ἐρμηνεία τῶν θεμελίων τῆς ἀρχαίας ὄντολογίας – κι' ἀκόμα λιγώτερο τῆς ἐπιστημονικά ἀνώτατης και καθαρῶτατης βαθμίδας ὅπου ἔφτασε ὁ Ἀριστοτέλης. Θά παράσχουμε ὁμως μία ἐρμηνευση τῆς Ἀριστοτέλειας διαπραγμάτευσης τοῦ χρόνου², ἡ ὁποία μπορεῖ νά ἐκλεγῆ ὡς *σημεῖο διάκρισης* τῶν βάσεων και τῶν ὀρίων τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης περὶ τοῦ εἶναι.

Ἡ Ἀριστοτέλεια πραγματεία περὶ τοῦ χρόνου εἶναι ἡ πρώτη λεπτομερῆς ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, ἀπ' ὄσες ἔφτασαν ὡς ἔμας. Κάθε μεταγενέστερη ἀντίληψη περὶ χρόνου, συμπεριλαμβανόμενης και τῆς Μπερξονικῆς, καθορίστηκε οὐσιαστικά ἀπό αὐτήν. Ἀπό τήν ἀνάλυση τῆς Ἀριστοτέλειας ἀντίληψης περὶ χρόνου θά γίνη ἀναδρομικά φανερό ὅτι ἡ Καντιανή ἀντίληψη περὶ χρόνου κινεῖται μέσ στίς δομές πού ἐξέθεσε ὁ Ἀριστοτέλης· πού σημαίνει ὅτι ὁ θεμελιώδης ὄντολογικός προσανατολισμός τοῦ Καντίου παραμένει ἴδιος μέ τόν ἑλληνικό, παρ' ὄσες τίς διαφορές πού προκύπτουν ἀπό τήν καινούρια ἐρωτηματοθεσία.

Τό ἐρώτημα γιά τό εἶναι δέν θά πετύχη τήν ἀληθινή του συγκεκριμενοποίηση, ἂν δέν διεξαχθῆ ἡ ἀποδόμηση τῆς ὄντολογικῆς

μερική γερμανική γλώσσα, ἀλλά χρησιμοποιήθηκε πολύ ἀπό τό Χούσερλ, και τή χρησιμοποιεῖ ἐπίσης συχνά ὁ Χάιντεγκερ. Ἐδῶ παίζει βασικό ρόλο ἡ ἐτυμολογική της σχέση πρὸς τό *gegenwärtig* (=παρόν). Τό ρῆμα *gegenwärtigen* παίρνει ὁμως συχνά και τή σημασία: φέρνω κάτι ζωηρά στό νοῦ μου. Ἐπιπρόσθετα ὁ Χάιντεγκερ τονίζει τήν ἐτυμολογία τῆς λέξης *Gegenwart* (=τό παρόν), γράφοντάς τη στήν ἐπόμενη πρόταση *Gegen-wart*, ὑπαινισσόμενος ὅτι τό πάρεμιο σημαίνει και *περιμένω* (*warten*).]

2. Φυσικά Δ10, 217b 29 – 14, 224a 17.

παράδοσης. Χάρη στο συγκεκριμένο αυτό χαρακτήρα ή αποδόμηση θά αποδείξει με πληρότητα ότι τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι εἶναι ἀπαραίτητο, κι' ἔτσι θ' ἀναφανῆ τί ἐννοοῦμε όταν μιλάμε γιά «ἐπανάληψη» αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος.

Κάθε ἔρευνα σ' αὐτό τό πεδίο, ὅπου «αὐτό τοῦτο τό Πράγμα εἶναι θατιά κρυμμένο»³, θά πρέπη νά μήν παρασυρθῆ σέ ὑπερεκτίμηση τῶν ἀποτελεσμάτων της. Διότι μία τέτοια ἔρευνα πιέζεται ἀδιάκοπα ἀπό τή δυνατότητα νά τῆς διανοιγῆ ἕνας ἀκόμα πιό ἀρχέγονος καί πιό καθολικός ὀρίζοντας, ἀπ' ὅπου θά μπορούσε νά ἀντληθῆ ἡ ἀπάντηση στοῦ ἐρώτημα: τί θά πῆ «Εἶναι»; Θά μπορέσουμε νά διαπραγματευτοῦμε σοδαρά καί μέ θετικά ἀποτελέσματα τέτοιες δυνατότητες, μόνον ἀφοῦ ἀφυπνιστῆ ξανά τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι καί φτάσουμε σ' ἕνα πεδίο, ὅπου θά μπορούμε νά ἐλέγουμε τή συζήτηση.

§ 7. Ἡ φαινομενολογική μέθοδος τῆς παρούσας ἔρευνας

Χαρακτηρίζοντας προσωρινά τό ἀντικείμενο πού ἀποτελεῖ θέμα τῆς ἔρευνάς μας (τό Εἶναι τῶν ὄντων ἢ τό νόημα τοῦ Εἶναι γενικά) μοιάζει σά νά σκιαγραφήσαμε κίόλα τή μέθοδο πού θ' ἀκολουθήσουμε. Μέλημα τῆς Ὀντολογίας εἶναι νά ἄρη τό Εἶναι ἀπό τά ὄντα καί νά ἐξηγήσῃ αὐτό τοῦτο τό Εἶναι. Ἀλλά ἡ μέθοδος τῆς Ὀντολογίας παραμένει ἕνιστα ἀμφισβητήσιμη, ὅσο ζητᾶμε νά μᾶς συμβουλέψουν οἱ ἱστορικά παραδεδομένες Ὀντολογίες ἢ παρόμοιες προσπάθειες. Μιά καί ὁ ὄρος «Ὀντολογία» χρησιμοποιεῖται στήν παρούσα ἔρευνα μέ μορφικά εὐρύ νόημα, μᾶς ἀποκλείστηκε αὐτόματα ὁ δρόμος τοῦ νά διασαφηνίσουμε τή μέθοδό μας παίρνοντας καταπόδι τήν ἱστορία τῆς Ὀντολογίας¹.

Ὅταν χρησιμοποιοῦμε τόν ὄρο «Ὀντολογία», δέ μιλάμε γιά κάποιον ὀρισμένο φιλοσοφικό κλάδο, πού στέκεται σέ συνάφεια μέ

3. Καντίου, Κριτική τοῦ καθαροῦ λόγου², σελ. 121.

Σελ. 27

1. [Μιά καί στοῦ παρόντος ἔργο γίνεται λόγος γιά Ὀντολογία στοῦ πιό εὐρύ νόημα, ἡ μέθοδος της δέ μπορεῖ νά συγγέται μέ τή μέθοδο κάποιας ἀπό τίς συγκεκριμένες Ὀντολογίες, πού ἔχουν ἐμφανιστῆ μέσ στήν ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας.]

τούς υπόλοιπους. Κι' ούτε θά πρέπει νά ἀρκεστούμε στά μελήματα κάποιου κλάδου πού παρουσιάστηκε παλιά· ἀντίθετα, μόνο μέ βάση τίς Ἐμπράγματατες ἀνάγκες ὀρισμένων ἐρωτημάτων καί τόν τρόπο διαπραγμάτευσης πού ἀπαιτοῦν «αὐτά ταῦτα τά Πράγματα», μπορεῖ ἐνδεχομένως νά διαμορφωθῆ ἕνας ἐπιστημονικός κλάδος.

Μέ τό ὀδηγητικό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ εἶναι ἢ ἔρευνά μας ἀντιμετωπίζει τό θεμελιῶδες ἐρώτημα κάθε Φιλοσοφίας. Ὁ τρόπος διαπραγμάτευσης αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος εἶναι *φαινομενολογικός*. Μέ τοῦτο ἡ πραγματεία μας δέν παραδίδεται οὔτε σέ κάποια «ἄποψη» οὔτε σέ κάποια «κατεύθυνση», γιατί ἡ Φαινομενολογία δέν εἶναι τίποτ' ἀπό αὐτά, κι οὔτε μπορεῖ ποτέ νά γίνῃ ὅσο κατανοεῖ τόν ἑαυτό της. Ἡ ἔκφραση «Φαινομενολογία» σημαδεύει κατά κύριο λόγο μία ἔννοια *περί τῆς μεθόδου* [Methodenbegriff]. Δέν χαρακτηρίζει τό Ἐμπράγματο «τί» τῶν ἀντικειμένων τῆς φιλοσοφικῆς ἔρευνας, παρά τό «πῶς» αὐτῆς τῆς ἔρευνας. Ὅσο πιο γνήσια ἐπιδρᾷ μία ἔννοια *περί τῆς μεθόδου* κι' ὅσο πιο ἐπεκταμένα καθορίζει τή βασική πορεία μιᾶς ἐπιστήμης, τόσο πιο ἀρχέγονα εἶναι ριζωμένη στήν ἀναμέτρηση μέ αὐτά ταῦτα τά Πράγματα, καί τόσο περισσότερο ἀπομακρύνεται ἀπό αὐτό πού ὀνομάζουμε τεχνικό χειρισμό – χειρισμός πού ἀφθονεῖ ἀκόμα καί στίς θεωρητικές ἐπιστήμες.

28 Ὁ ὀρος «Φαινομενολογία» ἐκφράζει ἕνα γνώμονα πού μπορεῖ νά διατυπωθῆ μέ τίς λέξεις: «Πρός αὐτά ταῦτα τά Πράγματα!» Ἀντιτίθεται σέ ὅλες τίς μετέωρες κατασκευές καί στά τυχαῖα εὐρήματα· ἀντιτίθεται στήν παραλαβή ἐννοιῶν πού εἶναι μόνο κατ' ἐπίφαση δικαιωμένες· ἀντιτίθεται σ' ἐκεῖνα τά ψευδοερωτήματα πού συχνά γιά ὀλόκληρες γενιές παρουσιάζονται σάν «προβλήματα». Ἄλλ' αὐτός ὁ γνώμονας – θά μπορούσες ν' ἀνταπαντήσης – εἶναι πολύ αὐτονόητος, κι' ἐπιπλέον ἐκφράζει τό ἀξίωμα κάθε ἐπιστημονικῆς γνώσης. Γιατί θά ἔπρεπε κάτι τόσο αὐτονόητο νά παραληφθῆ ρητᾶ ὡς τίτλος μιᾶς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας; Πράγματι πρόκειται γιά κάτι «αὐτονόητο», ἀλλά θά ἦταν καλό νά τό προσδιορίσουμε, στό μέτρο πού εἶναι σημαντικό γιά τή διαλεύκανση τῆς πορείας τῆς παρούσας πραγματείας. Θά ἐκθέσουμε μία προσωρινή μόνο ἔννοια [den Vorbegriff] τῆς Φαινομενολογίας.

Ἡ ἔκφραση ἔχει δύο συνθετικά: «φαινόμενο» καί «λόγος». Καί τά δύο ἀνάγονται σέ ἑλληνικούς ὀρους. Ἄν ληφθῆ ἐπιτόλαια, ὁ ὀρος «Φαινομενολογία» σχηματίζεται ὀπως ἡ Θεολογία, ἡ Βιολο-

γία, ή Κοινωνιολογία – λέξεις πού σημαίνουν «έπιστήμη περί Θεοῦ», «έπιστήμη περί τῆς ζωῆς», «έπιστήμη περί τῆς κοινωνίας». Ἡ Φαινομενολογία θά ἦταν συνεπῶς ἡ *έπιστήμη περί τῶν φαινομένων*. Ἡ προσωρινή ἔννοια τῆς Φαινομενολογίας θά ἔκτεθῆ μέ χαρακτηρισμό τοῦ τί ἐννοοῦμε μέ τά δύο συνθετικά τοῦ ὄρου, «φαινόμενο» καί «λόγος», καί μέ ἐντοπισμό τοῦ νοήματος τῆς λέξης στήν ὁποία τούτα *συντίθενται*. Ἡ ἱστορία τῆς λέξης (λέξης ἡ ὁποία κατά πάσα πιθανότητα γεννήθηκε στή σχολή τοῦ Βόλφ), δέν ἔχει καμμία θέση ἐδῶ πέρα¹.

A. Ἡ ἔννοια «φαινόμενο»

Ἡ ἑλληνική ἔκφραση φαινόμενον* παράγεται ἀπό τό ρῆμα φαίνεσθαι*, πού σημαίνει: δείχνομαι. Φαινόμενον* σημαίνει λοιπόν αὐτό πού δείχεται, τό φανερό [das Offenbare]. Τό φαίνεσθαι* εἶναι μέση φωνή τοῦ ρήματος φαίνω*: φέρνω στό φῶς, φωταγωγῶ. Τό φαίνω* προέρχεται ἀπό τή ρίζα φα-*, ὅπως καί τό φῶς*: αὐτό χάρη στό ὁποιοό κάτι μπορεῖ νά γίνῃ φανερό, ὄρατό καθ' ἑαυτό. Πρέπει λοιπόν νά διατηρήσουμε κατανοῦ πῶς ἡ ἔκφραση «φαινόμενο» σημαίνει: αὐτό πού δείχεται καθ' ἑαυτό, τό φανερό. Κατά συνέπεια τά φαινόμενα* εἶναι τό σύνολο αὐτῶν πού βρισκονται στό φῶς ἢ μποροῦν νά ἔρθουν στό φῶς – σύνολο πού μερικές φορές οἱ Ἕλληνες ταύτιζαν μέ *τά ὄντα*². Ἐνα ὄν μπορεῖ νά δειχτῆ ἀφ' ἑαυτοῦ του μέ ποικίλους τρόπους, ἀνάλογα πρὸς τό εἶδος τῆς πρόσβασης πρὸς αὐτό. Ὑπάρχει μάλιστα ἡ δυνατότητα νά δειχτῆ ἕνα ὄν καί ἔτσι ὅπως δέν εἶναι καθ' ἑαυτό. Ὅταν τό ὄν **29** δείχεται μέ αὐτό τόν τρόπο, «μᾶς φαίνεται σάν...» [«sieht» ... «so

Σελ. 28

1. [Γιά Φαινομενολογία μίλησε πρῶτος ὁ Lambert (1728 – 1777). Θεωροῦσε αὐτό τόν ἐπιστημονικό κλάδο ὡς ἀντίθετο πρὸς τήν «Ἀληθειολογία». Ὁ ὄρος «Φαινομενολογία», πού ὑπάρχει καί στόν Κάντιο, στό Herder καί στό Φίχτε, γνώρισε σημαντικό ἀποκορύφωμα μέ τόν Ἐγελο· μετά ἀπό τόν Ἐγελο χρησιμοποιήθηκε σέ εὐρεία ἔκταση.]

2. [Ὁ Χάιντεγκερ μεταφράζει τήν ἑλληνική ἔκφραση «τά ὄντα» μέ τή γερμανική das Seiende. Ἡ γερμανική ἔκφραση σημαίνει τόσο τό ἐπιμέρους ὄν ὅσο καί τήν ὁλότητα τῶν ὄντων.]

aus wie...»]. Αυτό τό δείξιμο¹ τό ονομάζουμε *έπίφαση*. Καί στά έλληνικά ή έκφραση φαινόμενον* σημαίνει καί αυτό πού είναι μόνο κατ' *έπίφαση*. *Φαινόμενον αγαθόν* σημαίνει κάτι πού μοιάζει καλό, αλλά «στήν πραγματικότητα» δέν είναι. Για νά κατανοήσουμε περισσότερο τήν έννοια «φαινόμενο», όλα έξαρτώνται από τό νά δούμε πώς συνάπτονται δομικά οί δύο σημασίες του φαινομένου* (φαινόμενο ως εκείνο πού δείχνεται, καί φαινόμενο ως *έπίφαση*). Μόνο στό μέτρο πού προβάλλει κάτι σύμφωνα μέ τό νόημά του άξίωση νά δείχνεται, δηλαδή νά είναι φαινόμενο, *μπορεί* νά δειχτή *ως* κάτι πού δέν είναι, *μπορεί* νά «μάς φαίνεται μόνο σά...». Όταν φαινόμενον* σημαίνη «*έπίφαση*», ή άρχέγονη σημασία (τό φαινόμενο ως κάτι φανερό) περιλαμβάνεται ήδη, σάν κάτι πού θεμελιώνει τή δεύτερη σημασία. Θα άπονεύουμε τόν όρο «φαινόμενο» σ' αυτή τή θετική καί άρχέγονη σημασία του φαινομένου*, καί θα κάνουμε διάκριση του φαινομένου από τήν *έπίφαση*, αυτή τή στερητική τροποποίηση του φαινομένου. 'Αλλ' αυτό πού έκφράζουν *καί* οί δύο όροι δέν έχει άρχικά καμμία απολύτως σχέση μέ αυτό πού ονομάζουν «έμφάνιση» [Erscheinung] ή άκόμα «σκέτη έμφάνιση»².

Μιλάμε για «συμπτώματα [έμφανίσεις] μιās άρρώστειας»

Σελ. 29

1. [Sichzeigen. 'Η λέξη «δείξιμο» χρησιμοποιείται σ' αυτό τό χωρίο συνεχώς μέ παθητική, όχι μέ ενεργητική σημασία. Δηλώνει τό ότι κάτι δείχνεται. 'Επίσης παθητικά χρησιμοποιείται παρακάτω καί ή λέξη «άγγελση» (Sichmelden), σ' αντίθεση προς τήν ενεργητικά νοούμενη «άναγγελία» (Meldung).]

2. [Θεωρούμε άναγκαίο νά σχολιάσουμε αυτό τό δύσκολο έδάφιο κάπως έκτεταμένα, για νά άποσαφηνιστή σέ όσο τό δυνατό μεγαλύτερο βαθμό ή διάκριση των όρων πού χρησιμοποιούνται. Ξεκινούμε από τό γεγονός ότι οί λέξεις «έμφάνιση» (Erscheinung) καί «φαινόμενο» (Phänomen) πρέπει νά διακριθούν μέ όξυτητα ή μία από τήν άλλη· ύπάρχει όμως ένα νόημα στό όποιο συμπίπτουν, κι' ό Χάιντεγκερ δέν έχει λάβει σαφώς ύπ' όψη του ότι αυτό τό νόημα είναι διφορούμενο. 'Ο έδω σχολιασμός βασίζεται σέ δύο περαιτέρω διακρίσεις: 1) τή διάκριση μεταξύ «δείχνω» (zeigen), «άγγέλλω» (melden) καί «παρουσιάζω» (hervorbringen) 2) καί τή διάκριση άνάμεσα στό (χ): αυτό πού δείχνεται, τό δειχόμενο (das Sichzeigende) ή αυτό πού άγγέλλει (das Meldende) ή παρουσιάζεται (das Hervorgebrachte), καί στό (ψ): αυτό πού άγγέλλεται (das Sichmeldende) ή παρουσιάζει. 'Ο Χάιντεγκερ

[«Krankheitserscheinungen»]. Μέ αυτά έννοοῦμε μερικά συμβάντα στό σῶμα, πού δείχνονται, καί πού δειχνόμενα ἀποτελοῦν «ένδειξη» κάτινος, τό ὁποῖο δέν δείχνεται. Ἡ ἀνάδυση τέτοιων συμβάντων, τό δείξιμό τους, συμβαδίζει μέ τήν ὑπαρξη διαταράξεων, οἱ ὁποῖες δέν δείχνονται. Ἡ ἐμφάνιση λοιπόν, ὡς ἐμφάνιση κάτινος, δέν σημαίνει: δείξιμο, παρά ἀγγελση [Sichmelden] κάτινος, πού δέν δείχνεται, μέσω κάτινος πού δείχνεται. Ἡ ἐμφάνιση εἶναι [16] ἕνα μῆ-δείξιμο. Ἄλλ' αὐτό τό «μῆ» δέν πρέπει διόλου νά τό συγχέουμε μέ τό στερητικό «δέν» πού χρησιμοποιήσαμε ὀρίζοντας τή δομή τῆς ἐπίφασης. Ἡ ἐμφάνιση, μιά καί δέν δείχνεται, δέν μπορεῖ οὔτε καί νά «μᾶς φαίνεται σάν», νά εἶναι δηλαδή ἐπίφαση³. Ὅλες οἱ ένδειξεις, οἱ ἀναπαραστάσεις, τά συμπτώματα καί τά σύμβολα ἔχουν αὐτή τή θεμελιώδη μορφική δομή τῆς ἐμφάνισης, ἔστω κι' ἄν μεταξύ τους ἔχουν ἄλλες διαφορές.

Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ ἐμφάνιση δέν εἶναι ποτέ δείξιμο μέ τό νόημα τοῦ φαινομένου, έντούτοις εἶναι μπορετή μόνον ἔνεκα ἑνός δείξιματος κάτινος. Ἄλλ' αὐτό τό δείξιμο, πού καθιστᾶ μπορετή

εἰσάγει τίς ἀκόλουθες σημασίες τῆς «ἐμφάνισης» (Erscheinung):

1α. ἕνα ὀρατό γεγονός ψ, ὅπως ἕνα σύμπτωμα πού ἀγγέλλει μία ἀρρώστια χ, μέσω τοῦ ὁποῖου τό χ ἀγγέλλεται χωρίς νά δείχνεται.

1β. τό δείξιμο τοῦ ψ.

2. ἡ ἀγγελση τοῦ χ μέσα στό ψ ἢ μέσω τοῦ ψ.

3α. ἡ «σκέτη ἐμφάνιση» ψ, τήν ὁποία μπορεῖ τό χ νά παρουσιάξη, ὅταν τό χ εἶναι τέτοιου εἶδους, ὥστε ἡ ἀληθινή του φύση δέ μπορεῖ ποτέ νά φανερωθῇ.

3β. ἡ «σκέτη ἐμφάνιση» πού εἶναι ἡ παρουσίαση (μέ ἐνεργητικό καί μεταβατικό νόημα) μᾶς «σκέτης ἐμφάνισης» μέ τό νόημα τοῦ 3α.

Ὁ Χάιντεγκερ ἔξηγει ξεκάθαρα τό γεγονός ὅτι τό 2ο νόημα εἶναι τό κυρίως νόημα τῆς «ἐμφάνισης» καί ὅτι τά νοήματα 3α καί 3β εἶναι τά κυρίως νοήματα τῆς «σκέτης ἐμφάνισης». Στίς σελ. 30 καί 31 παραδέχεται ὅτι τό νόημα 1β ἀντιστοιχεῖ πρὸς τό πρωταρχικό νόημα τοῦ «φαινομένου»· ἄλλ' ἀπό ὅσα λέει στή σελ. 28 βγαίνει ὅτι τό 1α ἀντιστοιχεῖ πρὸς τό «φαινόμενο» ἀκριβέστερα, γι' αὐτό ὁ Χάιντεγκερ ξαναγυρνᾶ σ' αὐτή τή θέση πρὸς τό τέλος τῆς σελ. 30. (Σημ. τ. ἀγγλ. μετ.)]

3. [Ἡ ἐμφάνιση πρέπει ἐδῶ νά ἐκληφθῇ μέ τό νόημα τοῦ χ τῆς προηγούμενης σημείωσης, καί ὄχι μέ τό νόημα τοῦ ψ. Κάνοντας διάκριση μεταξύ ἐπίφασης καί ἐμφάνισης ὁ Χάιντεγκερ ἐπιμένει ὅτι ἡ ἐπίφαση μπορεῖ νά πραγματοποιηθῇ μόνον ὅταν τό ψ δείχνεται ἢ ἀγγέλλη, κι' ὄχι ὅταν τό χ ἀγγέλλεται χάρη στό ψ ἢ μέσω τοῦ ψ, ἄν καί ἡ γερμανική γλώσσα δέν διαφοροποιεῖ μέ τόση ὀξύτητα αὐτά τά ῥήματα.]

30 τήν ἐμφάνιση, δέν εἶναι αὐτή ταύτη ἡ ἐμφάνιση. Ἡ ἐμφάνιση εἶναι ἡ ἄγγελση [das Sich-melden] μέσω κάτινος πού δείχεται. Ἄν πῆς ὁμως ὅτι μέ τή λέξη «ἐμφάνιση» δηλώνουμε κάτι, χάρις στό ὁποῖο κάτι ἐμφανίζεται, χωρίς τοῦτο νά εἶναι ἐμφάνιση, δέν περιχαραινεται ἔτσι ἡ ἔννοια «φαινόμενο», παρὰ *προϋποτίθεται*. Αὐτή ἡ προϋπόθεση ὁμως παραμένει ἐπικλυμένη· γιατί ὅταν πῆς κάτι τέτοιο, ἡ ἔκφραση «ἐμφάνιση» χρησιμοποιεῖται δισημάντα¹. Αὐτό, μέσ στό ὁποῖο κάτι ἐμφανίζεται, σημαίνει αὐτό, μέσ στό ὁποῖο ἀγγέλλεται, δηλαδή δέν δείχεται· καί ὅταν λέμε: «χωρίς τοῦτο νά εἶναι ἐμφάνιση», τότε ἐμφάνιση σημαίνει τό *δείξιμο*. Ἄλλ' αὐτό τό δείξιμο ἰδιάζει οὐσιαστικά σ' ἐκεῖνο, μέσ στό ὁποῖο κάτι ἀγγέλλεται. Συνεπῶς τά φαινόμενα δέν εἶναι *ποτέ* ἐμφανίσεις, σίγουρα ὁμως κάθε ἐμφάνιση θεμελιώνεται σέ φαινόμενα. Καί ἂν ὀρίσης τό «φαινόμενο» παίρνοντας γιά βοήθεια μιᾶ ἀσαφῆ ἔννοια τῆς «ἐμφάνισης», θά τά κάνης ὅλα ἄνω - κάτω, κι' ἂν κάνης «κριτική» τῆς Φαινομενολογίας πάνω σ' αὐτή τή βάση, σίγουρα παραεῖσαι τολμηρός.

Ἡ ἔκφραση «ἐμφάνιση» μπορεῖ νά ἔχη ἐπιπλέον διπλή σημασία: τήν ἐμφάνιση μέ τό νόημα τῆς ἀγγελσης ὡς ἑνός μή-δείξιματος, κι' ἐπιπλέον αὐτό τοῦτο τό ἀγγέλλον - αὐτό πού ὅταν δείχεται ὑποδηλώνει κάτι πού δέν δείχεται. Καί τελικά μπορεῖς νά χρησιμοποιήσης² τήν ἐμφάνιση ὡς ὄρο γιά τό γνήσιο νόημα τοῦ «φαινομένου» ὡς δείξιματος. Ἄν ὀρίσης αὐτά τά τρία διαφορετικά Πράγματα ὡς «ἐμφάνιση», ἡ σύγχυση θά εἶναι ἀναπόφευκτη.

Ἄλλά ἡ σύγχυση γίνεται ἀκόμα μεγαλύτερη, ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ «ἐμφάνιση» μπορεῖ νά πάρη ἀκόμα μιᾶ σημασία. Ἄν ἐκλάβης τό ἀγγέλλον - αὐτό πού ὅταν δείχεται ὑποδηλώνει κάτι μή-φανερό - ὡς ἐκεῖνο πού ἀναδύεται [auftritt] μέσα ἀπό τό μή-φανερό καί ἀπορρέει [ausstrahlt] ἀπό αὐτό, ἔτσι μάλιστα, ὥστε τό μή-φανερό νά νοῆται ὡς κάτι πού οὐσιαστικά δέ μπορεῖ *ποτέ* νά εἶναι φανερό - τότε ἡ ἐμφάνιση ἰσοδυναμεί μέ παρουσίαση [Hervorbringung] ἢ μέ παρουσιαζόμενο, αὐτό ὁμως δέν συμπεγγνύει τό αὐθεντικό εἶναι τοῦ παρουσιάζοντος: ἐδῶ ἔχουμε ἐμφάνιση μέ τό νόημα «σκέτης

Σελ. 30

1. [Ἡ ἔκφραση «ἐμφάνιση» (Erscheinung) χρησιμοποιεῖται καί γι' αὐτό πού ἐμφανίζει καί γι' αὐτό πού ἐμφανίζεται.]

2. [Αὐτές οἱ σημασίες ὑπάρχουν βέβαια μόνο στά γερμανικά.]

ἐμφάνισης». Τό παρουσιαζόμενο ἀγγέλον σίγουρα δείχεται, ἔτσι μάλιστα, ὥστε, ὡς ἀπορροή αὐτοῦ τό ὁποῖο ἀγγέλλει, διατηρεῖ ἴσα-ἴσα τοῦτο σταθερά κρυμμένο μέσα του. Ἄλλ' αὐτό τό ἀποκρύβον μή-δείχτειν δέν εἶναι βέβαια ἐπίφαση. Ὁ Κάντιος χρησιμοποιεῖ τόν ὄρο «ἐμφάνιση» μέ αὐτό τό διπλό τρόπο. Κατ' αὐτόν ἐμφανίσεις εἶναι ἀφενός τά «ἀντικείμενα τῆς ἐμπειρικῆς ἐποπτείας»: ὅ,τι δείχεται μέσα σέ τέτοια ἐποπτεία. Αὐτό τό δειχνόμενο («φαινόμενο» μέ τό γνήσιο ἀρχέγονο νόημα) εἶναι ταυτόχρονα «ἐμφάνιση» ὡς ἀγγέλλουσα ἀπορροή κάτινος, τό ὁποῖο ἀποκρύβεται κατά τήν ἐμφάνιση.

Ἐφόσον ἕνα φαινόμενο εἶναι κάτι πού συγκροτεῖ τήν «ἐμφάνιση» (στή σημασία τῆς ἀγγελῆς μέσω κάποιου δειχνόμενου), κι' ἀφετέρου τό φαινόμενο μπορεῖ στερητικά νά πάρη τήν παραλλαγμένη μορφή τῆς ἐπίφασης, συνεπῶς καί ἡ ἐμφάνιση μπορεῖ νά μεταβληθῆ σέ σκέτη ἐπίφαση. Μέ κάποιο εἶδος φωτισμοῦ μπορεῖς νά φανῆς σά νά ἔχης κατακόκκινα μάγουλα, κι' ἡ κοκκινάδα πού **31** θά δειχτῆ μπορεῖ νά ἐκληφθῆ ὡς ἀναγγελία τῆς ὑπαρξῆς πυρετοῦ, πού μέ τή σειρά του εἶναι ἔνδειξη κάποιας διατάραξης μέσ στόν ὄργανισμό.

Τό φαινόμενο – αὐτό πού δείχεται καθ' ἑαυτό – εἶναι ἕνα ἔξοχο εἶδος συνάντησης κάτινος. Ἡ ἐμφάνιση ἀντίθετα εἶναι μία παραπμπτική σχέση μέσα σ' αὐτό τοῦτο τό ὄν, τέτοια μάλιστα, ὥστε τό *παραπέμπω*¹ (ἀγγέλλω) μπορεῖ νά ἐκπληρώσῃ τή μπορετή λειτουργία του μόνο ἂν δείχεται καθ' ἑαυτό, ἂν εἶναι συνεπῶς «φαινόμενο». Καί ἡ ἐμφάνιση καί ἡ ἐπίφαση θεμελιώνονται στό φαινόμενο, κατά διαφορετικό ὅμως τρόπο. Ἡ περίπλοκη πολλαπλότητα τῶν «φαινομένων», πού ἀναφέρθηκαν μέ τίς λέξεις φαινόμενο, ἐπίφαση, ἐμφάνιση, σκέτη ἐμφάνιση, δέ μπορεῖ νά ξεμπερδευτῆ, ἂν δέν κατανοηθῆ ἀπό μιᾶς ἀρχῆς ἡ ἔννοια τοῦ φαινομένου ὡς: αὐτό πού δείχεται καθ' ἑαυτό.

Ἄν ἔτσι λαβαίνοντας τήν ἔννοια «φαινόμενο» ἀφήσουμε ἀκαθόριστο, ποιᾶ ὄντα ἐννοοῦμε ὡς «φαινόμενα», κι' ἀφήσουμε ἀνοιχτό τό κατά πόσο τό δειχνόμενο εἶναι ὄν καί ὄχι κάποιο χαρακτηριστικό τοῦ εἶναι τῶν ὄντων, τότε ἀρκοῦμαστε ἀπλῶς στή *μορφική* ἔννοια τοῦ φαινομένου. Ἄν ὅμως μέ τό «δειχνόμενο» ἐννοήσουμε ἐκείνα τά ὄντα, πού εἶναι προσιτά μέσω τῆς ἐμπειρικῆς ἐποπτείας

Σελ. 31

1. [Τό ρῆμα *verweisen* (= παραπέμπω) θά ἀναλυθῆ παρακάτω, δές §17.]

μέ τό Καντιανό νόημα, τότε ή μορφική έννοια τοῦ φαινομένου βρῖσκει νόμιμη ἐφαρμογή. Μέ αὐτή τή χρήση τό «φαινόμενο» ἀποκτᾶ τή σημασία τῆς κοινότυπης έννοιας τοῦ φαινομένου. Ἄλλ' αὐτή ή κοινότυπη έννοια δέν εἶναι ή φαινομενολογική. Ἐάν παραμείνουμε μέσ στόν ὀρίζοντα τῆς Καντιανῆς Προβληματικῆς, μποροῦμε νά δώσουμε μία εἰκόνα τοῦ πῶς νοεῖται φαινομενολογικά τό φαινόμενο, μέ ἐπιφυλάξεις ὡς πρός τίς ἄλλες διαφορές, λέγοντας: ὅ,τι δείχεται ἤδη στίς ἐμφανίσεις, πού προηγείται μά καί συνοδεύει τό κοινότυπα νοούμενο «φαινόμενο», μολονότι δείχεται μή-θεματικά, μπορεῖ νά δειχτῆ καί θεματικά, καί τό ἔτσι-καθ' ἑαυτό-δειχνόμενο («μορφές τῆς ἐποπτείας») εἶναι τά φαινόμενα τῆς Φαινομενολογίας. Γιατί φανερά ὁ χώρος καί ὁ χρόνος ἔτσι πρέπει νά μποροῦν νά δείχωνται, πρέπει νά μποροῦν νά γίνωνται φαινόμενα, ἄν ὁ Κάντιος προβάλλῃ τήν ἀξίωση ὅτι ἐφτιαξε ὑπερβασιακή ἀπόφανση θεμελιωμένη στό Πράγματα, ὅταν λέῃ ὅτι ὁ χώρος εἶναι τό ἀπριορικό περιέχον μᾶς τάξης².

Ἐάν ὁμως τώρα σκοπεύουμε νά κατανοήσουμε τή φαινομενολογική έννοια «φαινόμενο», ἄσχετα ἀπό τό κατά πόσο μποροῦμε περαιτέρω νά προσεγγίσουμε καί νά καθορίσουμε τό δειχνόμενο, τοῦτο προϋποθέτει ἀναγκαῖα τήν ἐπίγνωση τοῦ νόηματος τῆς μορφικῆς έννοιας «φαινόμενο» καί τῆς νόμιμης ἐφαρμογῆς της σέ μία κοινότυπη σημασία. — Πρίν ὁμως ἐντοπίσουμε τήν προσωρινή έννοια τῆς Φαινομενολογίας, πρέπει νά περιχαρακώσουμε τή σημασία τοῦ λόγου*, ἔτσι ὥστε νά διασαφηνηθῆ μέ ποιό νόημα ή Φαινομενολογία μπορεῖ νά εἶναι «ἐπιστήμη περί[νον]» τῶν φαινομένων.

32 Β. Ἡ έννοια «λόγος»

Στόν Πλάτωνα καί στόν Ἀριστοτέλη ή έννοια λόγος* εἶναι πολυσημάντη, καί μάλιστα κατά τρόπον ὥστε οἱ σημασίες ἀλληλομάχονται, χωρίς νά ἄγονται θετικά ἀπό καμμία θεμελιώδη σημασία. Στ' ἀλήθεια ὁμως τοῦτο εἶναι μόνον ἐπίφαση, πού ἰσχύει μόνον ὅσο ή ἐρμηνεία δέν στέκεται ἰκανή νά συλλάβῃ εὐστοχα τή θεμελιώδη σημασία μέσ στό πρωταρχικό της περιεχόμενο. Ὅταν λέμε

2. [Δές «Κριτική τοῦ καθαροῦ λόγου»², Ὑπερβασιακή Αἰσθητική, I, σελ. 34.]

ὅτι ἡ θεμελιώδης σημασία τοῦ λόγου* εἶναι «ὀμιλία», αὐτὴ ἢ κατὰ λέξιν μετάφραση τότε μόνο ἔχει κῦρος, ἂν καθορίσουμε τί σημαίνει «ὀμιλία». Ἡ αὐθεντική σημασία τῆς «ὀμιλίας», πού εἶναι ἀρκετά προφανής, ἐπικαλύπτεται διαρκῶς ἀπὸ τὴ μετέπειτα ἱστορία τῆς σημασίας τῆς λέξης λόγος*, καὶ προπαντός ἀπὸ τὶς πολλαπλές καὶ αὐθαίρετες ἐρμηνεῖες πού παρέσχε ἡ μεταγενέστερη Φιλοσοφία. Ὁ λόγος* «μεταφράζεται» (καὶ ἔτσι βέβαια ἐρμηνεύεται) ὡς λογικό, κρίση, ἔννοια, ὄρισμός, αἰτία, σχέση¹. Πῶς ὁμως μπορεῖ ἡ «ὀμιλία» νὰ εἶναι τόσο ἐπιδεικτική σέ τροποποίηση, ὥστε ὁ λόγος* νὰ σημαίνει ὅλα ὅσα ἀπαριθμήσαμε, καὶ μάλιστα μὲς στὴν ἐπιστημονική του χρησιμοποίηση; Ἀκόμα καὶ ἂν ὁ λόγος* νοητῆ ὡς ἀπόφανση, ἢ ἀπόφανση ὁμως ὡς «κρίση», παρὰ τὴν ἐπιφανειακά νόμιμη αὐτὴ μετάφραση ἡ θεμελιώδης σημασία μπορεῖ νὰ ἀστοχη, ἰδίως ὅταν ἡ κρίση νοητῆ καθὼς τὴ θέλει μιὰ κάποια σύγχρονη «θεωρία περὶ τῆς κρίσης» [«Urteilstheorie»]. Λόγος* δὲν σημαίνει κρίση, ἢ τουλάχιστον ὄχι πρωταρχικά – ὅταν μὲ τὴν «κρίση» ἐννοοῦν «συνδέειν» ἢ «πάρσιμο θέσης» (μὲ ἀποδοχὴ ἢ ἀπόρριψη)².

λόγος* ὡς ὀμιλία σημαίνει, ἀντίθετα, ὅτι καὶ τό δηλοῦν*: κάνω φανερό, μιλώντας, αὐτό γιὰ τό ὅποιο «γίνεται λόγος»³. Ὁ Ἀριστοτέλης παρουσίασε ἀκριβέστερα αὐτὴ τὴ λειτουργία τῆς ὀμιλίας ὡς ἀποφαίνεσθαι⁴. Ὁ λόγος* ἐπιτρέπει νὰ ἰδωθῆ κάτι (φαίνεσθαι*), αὐτό δηλαδή, γιὸ τό ὅποιο γίνεται λόγος· καὶ τό κατορθώνει εἴτε γιὰ τόν ὀμιλοῦντα (τόν μεσάζοντα), εἴτε γιὰ ὄσους συνομιλοῦν. Ἡ ὀμιλία «ἐπιτρέπει σέ κάτι νὰ ἰδωθῆ» ἀπὸ*...: δηλαδή ἐπιτρέπει νὰ δοῦμε κάτι ἀπὸ αὐτά γιὰ τὰ ὅποια γίνεται λόγος. Μὲ τὴν ὀμιλία (ἀπόφανσις*), κατὰ τό μέτρο πού εἶναι γνήσια, αὐτό πού λέγεται ἔχει ἀντληθῆ ἀπὸ αὐτό γιὰ τό ὅποιο γίνεται λόγος, ἔτσι ὥστε ἡ ὀμιλοῦσα κοινοποίηση κάνει φανερό μὲ λεγόμενα αὐτό γιὰ τό ὅποιο μιᾶ, κι ἔτσι τό κάνει προσιτό στοὺς ἄλλους. Αὐτὴ εἶναι ἡ δομὴ τοῦ λόγου* ὡς ἀποφάνσεως*. Αὐτός ὁ τρόπος τοῦ φανερώ-

Σελ. 32

1. [... Vernunft, Urteil, Begriff, Definition, Grund, Verhältnis.]

2. [Αὐτὴ ἢ πρόταση μᾶς ἐπιτρέπει νὰ βροῦμε τὴν ταυτότητα μᾶς ἀπὸ τὶς «θεωρίες περὶ τῆς κρίσης», γιὰ τὶς ὁποῖες πρόκειται. Εἶναι ἡ θεωρία περὶ τῆς κρίσης τοῦ A. Pfänder.]

3. [... offenbar machen das, wovon in der Rede «die Rede» ist.]

4. Δέξ de interpretatione κεφ. 1–6. Ἐπίσης Μεταφ. Ζ4 καὶ Ἡθ. Νικομ. Ζ.

νειν, μέ τό νόημα δι τι επιτρέπει νά ιδωθῆ κάτι παρουσιάζοντας ω, δέν χαρακτηρίζει κάθε «ὀμιλία». Ἡ παράκληση (εὐχή*), γιά παράδειγμα, φανερώνει ἐπίσης, ἀλλά μέ ἄλλο τρόπο.

33 Μέσ στή συγκεκριμένη πραγμάτωσή της ἡ ὀμιλία (τό δι τι επιτρέπεις σέ κάτι νά ιδωθῆ) ἔχει τό χαρακτήρα τῆς λαλιᾶς [Sprechens], τῆς φωνητικῆς ἄρθρωσης μέ λέξεις. Ὁ λόγος* εἶναι φωνή*, καί μάλιστα: *φωνή μετά φαντασίας* – φωνητική ἄρθρωση κατά τήν ὁποία κάτι βλέπεται.

Καί μόνον ἐπειδή ἡ λειτουργία τοῦ λόγου* ὡς ἀποφάνσεως* ἐγκεταί στό δι τι επιτρέπει σέ κάτι νά ιδωθῆ παρουσιάζοντάς το, μπορεῖ ὁ λόγος* νά ἔχη τή δομική μορφή τῆς συνθέσεως*. Ἐδῶ «σύνθεση» δέ σημαίνει σύνδεση καί συνένωση παραστάσεων, χειρισμό ψυχικῶν συμβάντων, ὅπου θά προέκυπτε τό «πρόβλημα», πῶς αὐτές οἱ προσδέσεις, κάτι ἐσωτερικό, συμφωνοῦν μέ κάτι φυσικό, ἐξωτερικό. Ἐδῶ τό σὺν* ἔχει καθαρά ἀποφαντική σημασία καί σημαίνει: ἐπιτρέπω σέ κάτι νά ιδωθῆ ὡς πρός τή *συνύπαρξή* [Beisammen] του μέ κάτι, ἐπιτρέπω σέ κάτι νά ιδωθῆ ὡς κάτι.

Κι' ἐπειδή ὁ λόγος* ἐπιτρέπει σέ κάτι νά ιδωθῆ, μπορεῖ νά εἶναι ἀληθινός ἢ ψευδής. Ἐδῶ πάλι δέν θά πᾶμε μπροστά, ἀν δέν ἀπαλλαγοῦμε ἀπό μία κατασκευασμένη ἔννοια τῆς ἀλήθειας, πού τήν ἔννοεῖ ὡς «συμφωνία». Αὐτή ἡ ἰδέα δέν εἶναι διόλου ἡ πρωταρχική στήν ἔννοια ἀλήθεια*. Ἡ ἀλήθεια τοῦ λόγου* ὡς ἀληθεύειν* σημαίνει: μέ τό λέγειν* ὡς ἀποφαίνεσθαι* βγάζω τά ὄντα γιά τά ὁποία γίνεται λόγος ἀπό τήν κρυπτότητά τους καί τούς ἐπιτρέπω νά ιδωθοῦν ὡς μή-κρυφά (ἀληθῆ*), ἀποκαλύπτω. Ὅμοια τό νά ψεύδωμαι (ψεύδεσθαι*) σημαίνει μία ἐξαπάτηση μέ τό νόημα τοῦ *ἐπικαλύπτω*: θέτω κάτι μπρός σέ κάτι (τοῦ ἐπιτρέπω νά ιδωθῆ), δηλώνοντάς το ὡς κάτι πού δέν εἶναι.

Ἐπειδή ὁμοῦς ἡ «ἀλήθεια» ἔχει αὐτό τό νόημα, κι' ἐπειδή ὁ λόγος* εἶν' ἕνας ὀρισμένος τρόπος τοῦ νά ἐπιτρέπεις σέ κάτι νά ιδωθῆ, ὁ λόγος* ἴσα-ἴσα δέν μπορεῖ νά χαρακτηρισθῆ ὡς ὁ πρωταρχικός «τόπος» τῆς ἀλήθειας. Ἄν, καθῶς τό συνηθίζουν στίς μέρες μας, ὀρίσης τήν ἀλήθεια ὡς κάτι πού ἰδιάζει στήν κρίση, κι' ἐπικαλεσθῆς γιά τοῦτο τήν ὑποστήριξη τοῦ Ἀριστοτέλη, ὄχι μόνον δέν θά ἔχης δίκιο ὡς πρός τήν ἐπίκληση, ἀλλά προπαντός θά ἔχης παρανοήσει τήν ἑλληνική ἔννοια τῆς ἀλήθειας. «Ἀληθινή» μέ τό ἑλληνικό νόημα, καί μάλιστα πιό ἀρχέγονα ἀπ' ὅσο ὁ λόγος*, εἶναι ἡ αἰσθησις*, ἡ ἀπλή, αἰσθητήρια ἀντίληψη κάτινος. Στό μέτρο πού μία αἰσθησις* ἀποβλέπει στά ἰδιά* της, σ' ἐκεῖνα τά ὄντα πού εἶ-

να γνήσια προσιτά μόνο μέσω αυτής και γιά αυτήν, π.χ. ή θέαση χρωμάτων, ή αντίληψη είναι πάντα αλήθινή. Τοῦτο σημαίνει: τό βλέπει ανακαλύπτει πάντα χρώματα, τό ἀκούει ανακαλύπτει πάντα ἤχους. Ἡ αντίληψη τῶν πιό ἀπλῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ εἶναι τῶν ὄντων σάν τέτοιων, πού πραγματώνεται μέ ἀπλή ἐνατένιση, εἶναι τό καθαρό νοεῖν*. Αὐτό τό νοεῖν* εἶναι «ἀλήθες» μέ τό πιό καθαρό καί πιό ἀρχέγονο νόημα – ἀνακαλύπτει μόνο, καί ἀνακαλύπτει μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε ποτέ δέ μπορεῖ νά ἐπικαλύψη, ποτέ δέ μπορεῖ νά εἶναι ψευδές. Στή χειρότερη περίπτωση μπορεῖ νά παραμείνη *μῆ-ἀντίληψη* [Unvernehmen], ἀγνοεῖν*, νά μῆν ἐπαρκῆ γιά ἀπλή καί ταιριαχτή πρόσβαση.

- 34 Μία σύνθεση πού δέν ἔχει πιά τήν καθαρή μορφή: ἐπιτρέπω σέ κάτι νά ἰδωθῆ, παρὰ παρουσιάζει κάτι ἄλλο καί ἐπιτρέπει νά ἰδωθῆ κάτι ὡς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, μαζί μέ αὐτή τή δομή σύνθεσης ἀποκτᾶ τή δυνατότητα νά ἐπικαλύπτῃ. Ἄλλά ή «ἀλήθεια τῶν κρίσεων» δέν εἶναι παρὰ τό ἀντίθετο αὐτῆς τῆς ἐπικάλυψης – δευτερεῦον φαινόμενο ἀλήθειας, φαινόμενο *πολλαπλᾶ θεμελιωμένο*¹. Καί ὁ Ρεαλισμός καί ὁ Ἰδεαλισμός ἀστοχοῦν μέ ἴση ἀκρίβεια ὡς πρὸς τό νόημα τῆς ἑλληνικῆς ἔννοιας «ἀλήθεια» – αὐτή τή μοναδική βάση, πάνω στήν ὁποία μπορεῖ νά κατανοηθῆ ή δυνατότητα μιᾶς «θεωρίας περί τῶν ἰδεῶν» ὡς φιλοσοφικῆς *γνώσης*².

Κι' ἐπειδή ή λειτουργία τοῦ λόγου* ἔγκειται στό ὅτι ἐπιτρέπει σέ κάτι νά ἰδωθῆ, ἔγκειται συνεπῶς στό ὅτι ἐπιτρέπει νά ἀντιληφθοῦμε [Vernehmenlassen] τά ὄντα, μπορεῖ ὁ λόγος* νά σημαίνει *λογικό* [Vernunft]. Κι' ἐπειδή ἀκόμα ὁ λόγος* δέν χρησιμοποιεῖται μόνο μέ τή σημασία τοῦ λέγειν*, παρὰ καί μέ τή σημασία τοῦ λε-

Σελ. 34

1. Ἡ θεωρία πρῶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ πρωταρχικός τόπος τῆς ἀλήθειας εἶναι ή κρίση, νοεῖ-κατά τό Χάιντεγκερ τήν ἀλήθεια ὡς ἤδη θεμελιωμένο φαινόμενο, συνεπῶς ή κρίση δέν εἶναι τό θεμελιώδες φαινόμενο τῆς ἀλήθειας. Δές παρακάτω, στήν §44. – «Θεμελιωμένο» φαινόμενο εἶναι αὐτό πού βασίζεται σέ κάποιον ἄλλο, τό ὁποῖο εἶναι πιό ἀρχέγονο, πιό κοντά στήν πηγή. Ὁ Χάιντεγκερ ἔχει πάρει τήν ἔκφραση «θεμελίωση» (Fundierung) ἀπό τόν Χούσερλ.)

2. Ἡ ταύτιση τοῦ εἶναι τῶν ὄντων μέ τή θέαση πού προσφέρει αὐτό τό εἶναι, εἶναι τό θεμέλιο τῆς «θεωρίας περί τῶν ἰδεῶν» τοῦ Πλάτωνα. Δές Platons Lehre von der Wahrheit, 1942. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)

γομένου* (του έκτιθέμενου σάν τέτοιου), κι' έπειδή τούτο δέν είναι άλλο από τό ύποκείμενον*, πού βρίσκεται έκάστοτε ήδη ως παρευρισκόμενο στά θεμέλια [zum Grunde] κάθε πρόσβασης, κατά τήν όποία άπευθυνόμαστε λεκτικά και διαλεγόμαστε, ό λόγος* ως λεγόμενον* σημαίνει τήν αίτία [Grund], τή ratio. Κι' έπειδή τελικά ό λόγος* ως λεγόμενον* μπορεί επίσης νά σημαίνει αυτό πού επικαλούμαστε λεκτικά ως κάτι, πού γίνεται συνεπώς όρατό μέσ στό σχετισμό του μέ κάτι, ό λόγος* άποκτά τή σημασία τής αναφορᾶς και τής σχέσης.

Αυτή ή έρμηνεία τής «άποφαντικής όμιλίας» ᾶς σταθῆ ᾶρκετή στό νά διασαφηνισῆ τήν πρωταρχική λειτουργία τού λόγου*.

Γ. Ἡ προσωρινή έννοια τής Φαινομενολογίας

Ἐάν ἀναλογιστῆς συγκεκριμένα ὅσα ἐμφανίστηκαν κατά τήν έρμηνεία τού «φαινομένου» και τού «λόγου», θά γίνη φῶς φανάρι μία ἐσώτερη σχέση ἀνάμεσα σέ ὅσα έννοοῦμε μέ αὐτούς τούς ὅρους. Ἡ ἔκφραση «Φαινομενολογία» μπορεί νά διατυπωθῆ στά ἑλληνικά: *λέγειν τά φαινόμενα*· λέγειν* σημαίνει ὅμως ἀποφαίνεσθαι*. Συνεπῶς Φαινομενολογία σημαίνει: *ἀποφαίνεσθαι τά φαινόμενα*: ἐπιτρέπω νά ἰδῶθῆ ᾶφ' ἑαυτοῦ του αὐτό πού δείχνεται, ἔτσι καθῶς τούτο δείχνεται ᾶφ' ἑαυτοῦ του. Αὐτό εἶναι τό μορφικό νόημα τής ἔρευνας πού καλεῖται «Φαινομενολογία». Καί δέν ἐκφράζουμε μέ τούτο τίποτε άλλο, ἀπό τό γνώμονα πού διατυπώσαμε παραπάνω: «Πρός αὐτά ταῦτα τά Πράγματα!»

Ἐπί τού ὅρου «Φαινομενολογία» εἶναι συνεπῶς έντελῶς διαφορετικῶς στό νόημά του ἀπό ἔκφράσεις ὅπως «Θεολογία» κλπ. Αὐτές οἱ ἔκφράσεις δηλώνουν τά ἀντικείμενα τῶν ἀναφερόμενων ἐπιστημῶν μέσ στόν έκάστοτε Ἐμπράγματο χαρακτήρα τους. Ἡ «Φαινομενολογία» δέν δηλώνει οὔτε τό ἀντικείμενο τῶν ἔρευνῶν της, οὔτε χαρακτηρίζει τόν Ἐμπράγματο χαρακτήρα τους. Ἡ λέξη πληροφορεῖ

35 γιά τό πῶς ἐκτίθεται κι' ἐξετάζεται ὅ,τι πραγματεύεται αὐτή ή ἐπιστήμη. Τό ὅτι εἶναι ἐπιστήμη «περί» τῶν φαινομένων, σημαίνει: τέτοια εἶναι ή σύλληψη τῶν ἀντικειμένων της, ὥστε κάθε ἀνάλυσή τους πρέπει νά πραγματωθῆ μέ εὐθεία παρουσίαση και εὐθεία διακρίση. Τό ἴδιο νόημα ἔχει και ή κατά βάθος ταυτολογική ἔκφραση «περιγραφική Φαινομενολογία». Περιγραφή δέν εἶναι ἐδῶ ή μέθοδος τήν ὅποια βρίσκουμε, ᾶς ποῦμε, στή βοτανική Μορφολο-

γία· ὁ ὄρος ἔχει ἐδῶ ξανά¹ τὸ νόημα μιᾶς ἀπαγόρευσης: μακριὰ ἀπὸ κάθε ἀδικαίωτο καθορισμό. Ὁ χαρακτήρας αὐτῆς ταύτης τῆς περιγραφῆς, τὸ εἰδικὸ νόημα τοῦ λόγου*, μπορεῖ νὰ ἐντοπισθῇ γιὰ δλόπρωτη φορά μέ βάση τὸ «Ἐμπράγματο» [«Sachheit»] ὅσων πρόκειται νὰ «περιγραφοῦν» – δηλαδή νὰ ἀναχθοῦν σέ ἐπιστημονικό καθορισμό σύμμορφο πρὸς τὸ εἶδος συνάντησης φαινομένων². Ἡ σημασία τῆς μορφικῆς καὶ κοινότητος ἔννοιας «φαινόμενο» εἶναι τέτοια, ὥστε κάθε παρουσίαση τῶν ὄντων καθὼς δείχνονται καθ' ἑαυτὰ εἶναι μορφικά δικαιωμένη ἂν κληθῇ «Φαινομενολογία».

Τί πρέπει νὰ λάβουμε τώρα ὑπόψη μας, ἂν πρόκειται νὰ ἀποβάλλῃ τὸν μορφικό της χαρακτήρα ἢ μορφικὴ ἔννοια «φαινόμενο» καὶ νὰ γίνῃ φαινομενολογική, καὶ κατὰ τί διαφέρει ἢ φαινομενολογική ἀπὸ τὴν κοινότητα ἔννοια; Τί εἶναι αὐτό, πού ἢ Φαινομενολογία πρόκειται νὰ «ἐπιτρέψῃ νὰ ἰδωθῇ»; Τί εἶναι αὐτό πού πρέπει νὰ ὀνομαστῇ «φαινόμενο» μέ κατεξοχὴν νόημα; Ποιό εἶναι σύμφωνα μέ τὴν οὐσία του ἀναγκαῖα τὸ θέμα μιᾶς ρητῆς παρουσίας; Ὅλοφάνερα εἶναι κάτι πού ἀρχικά καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο δέν δείχνεται, κάτι πού διατηρεῖται *κρυμμένο*, σέ ἀντίθεση πρὸς ὅσα ἀρχικά καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο δείχνονται· ἀλλὰ ταυτόχρονα εἶναι κάτι πού ἀνήκει σέ ὅσα ἀρχικά καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο δείχνονται· καὶ τοὺς ἀνήκει τόσο οὐσιαστικά, ὥστε ἀπαρτίζει τὸ νόημα καὶ τὸ θεμέλιό τους [17].

Ἄλλ' αὐτό πού παραμένει ἔκτακτα *κρυμμένο*, ἢ πού πισωδρομᾷ ξανά στὴν ἐπικάλυψη, ἢ πού μόνο *προσποιητὰ* δείχνεται, δέν εἶναι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ὄν, παρὰ, καθὼς ἔδειξαν οἱ παραπάνω παρατηρήσεις μας, εἶναι τὸ *εἶναι* τῶν ὄντων. Καὶ τόσο ἐκτεταμένα μπορεῖ τοῦτο νὰ ἐπικαλυφθῇ, ὥστε νὰ λησμονηθῇ καὶ νὰ μὴ ρωτᾷ πιά κανένας γι' αὐτό καὶ γιὰ τὸ νόημά του. Ὅ,τι λοιπὸν ἀπαιτεῖ μέ ἔξαιρετικό νόημα καὶ ἀπὸ τὴν πιὸ βαθιὰ του φύση νὰ γίνῃ φαινόμενο, τὸ συλλαμβάνει θεματικά ὡς ἀντικείμενό της ἢ Φαινομενολογία³.

Σελ. 35

1. [«Ἐδῶ ξανά»: δές στὴν ἀρχὴ τῆς σελ. 28, ὅπου ὁ συγγραφέας λέει, σέ ἕναν πρῶτο καθορισμό τῆς Φαινομενολογίας, ὅτι στὸ νόημά της ἔμπερ' ἔχεται μία σειρά ἀναθέσεων, ἀρνήσεων.]

2. [Πρόκειται ἴσως γιὰ ὑπαινιγμὸ στὴ χουσερλιανὴ θέση περὶ τοῦ ἀναγκάσιου παραλληλισμοῦ ἀνάμεσα στὴ νόηση καὶ στὸ νόημα.]

3. [Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δυνατότητα, ἔτσι καθὼς ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸ Χάιν-

Ἡ Φαινομενολογία εἶναι τρόπος πρόσβασης σέ ὅσα μέλλουν νά γίνουν θέμα τῆς ὄντολογίας, καί ὁ τρόπος καθορισμοῦ τους πού τούς παρέχει δικαίωση. Μόνον ὡς Φαινομενολογία εἶναι μορφετή ἡ ὄντολογία. Ἡ φαινομενολογική ἔννοια «φαινόμενο» νοεῖ ὡς δειχνόμενο τό εἶναι τῶν ὄντων, τό νόημά του, τίς τροποποιήσεις καί τά παράγωγά του. Καί τό δείξιμο δέν εἶναι ἕνα ὀποιοδήποτε, **36** κι' οὔτε διόλου κάτι σάν ἐμφάνιση¹. Τό εἶναι τῶν ὄντων δέν μπορεῖ κατά κανέναν τρόπο νά εἶναι κάτι «πίσω» ἀπό τό ὁποῖο στέκεται κάτι ἀκόμα, «πού δέν ἐμφανίζεται».

«Πίσω» ἀπό τά φαινόμενα τῆς Φαινομενολογίας δέν ὑπάρχει οὐσιαστικά τίποτε ἄλλο· σίγουρα ὁμως αὐτό πού μέλλει νά γίνη φαινόμενο μπορεῖ νά εἶναι κρυμμένο. Καί ἀκριβῶς ἐπειδή τά φαινόμενα ἀρχικά καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο δέν εἶναι δεδομένα, ἔχουμε ἀνάγκη τῆς Φαινομενολογίας. Ἡ ἀντίθετη ἀπό τό «φαινόμενο» ἔννοια εἶναι τό ἐπικαλυπτόμενο [Verdecktheit].

Ἐπάρχουν ποικίλοι τρόποι μέ τούς ὁποίους τά φαινόμενα μποροῦν νά ἐπικαλύπτονται. Ἐνα φαινόμενο μπορεῖ ἀφενός νά εἶναι ἐπικαλυμμένο, μέ τό νόημα ὅτι ἀκόμα δέν ἔχει διόλου ἀνακαλυφθῆ. Δέν εἶναι οὔτε γνωστό οὔτε ἄγνωστο. Ἀφετέρου ἕνα φαινόμενο μπορεῖ νά καταχωνιασθῆ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι κάποτε ἀνακαλύφθηκε, ἀλλά κατάπεσε πάλι στήν ἐπικάλυψη. Αὐτή ἡ ἐπικάλυψη μπορεῖ νά εἶναι ὀλοκληρωτική, ἢ, καθῶς κατά κανόνα συμβαίνει, αὐτό πού ἀνακαλύφθηκε προηγουμένως εἶναι ἀκόμα ὀρατό, ἀλλά ὡς ἐπίφαση μόνο. Ἀλλά ὅσο περισσότερη ἐπίφαση [Schein], τόσο περισσότερο «εἶναι» [«Sein»]. Αὐτή ἡ «μεταμφίεση» εἶναι ἡ πιό συχνή καί πιό ἐπικίνδυνη ἐπικάλυψη, γιατί ἐδῶ οἱ δυνατότητες ἐξαπάτησης καί παραπλάνησης εἶναι ἰδιαίτερα ἐπίμονες. Οἱ διαθέσιμες δομές τοῦ εἶναι καί οἱ ἔννοιές τους, ἐπικαλυπτόμενες μέσ στήν ἰδιαιτερότητα τοῦ ἐδάφους τους, διεκδικοῦν ἴσως μέσα σέ κάποιο «Σύστημα» τῆς δικαίωσης. Γιατί μιά κι' ἔχουν προσκολληθῆ σέ ἕνα

τεγγερ, νά ἐφαρμοστοῦν αὐτές οἱ θέσεις στή χουσεφλιανή ἔννοια τῆς Φαινομενολογίας καί ἑνός «φαινομενολογικοῦ Ἰδεαλισμοῦ», δές στήν §43a, σελ. 207 κ.ἔξ.

Σελ. 36

1. [Ἐδῶ πρόκειται γιά τή λέξη Erscheinung (ἐμφάνιση) στό καντιανό της νόημα. Γιά τό ὅτι γίνεται ὑπαινιγμός στήν καντιανή ἔννοια, παρέχει ἀρκετή ἀπόδειξη ἡ ἐπόμενη πρόταση.]

Σύστημα, παρουσιάζονται ως κάτι «σαφές», πού δέν έχει ανάγκη περισσότερης δικαιολογίας, και πού μπορεί συνεπώς νά χρησιμεύει ως ἀφετηρία γιά τή διαδικασία μιᾶς παραγωγῆς [Deduktion].

Αὐτή ταύτη ἡ ἐπικάλυψη, εἴτε πρόκειται γιά κάτι κρυμμένο εἴτε γιά κάτι καταχωνιασμένο ἢ μεταμφιεσμένο, ἔχει μέ τή σειρά της δύο δυνατότητες. Ὑπάρχουν ἐπικαλύψεις τυχαίες, ὑπάρχουν καί κάποιες ἀναγκαῖες, πού ὀφείλονται στό εἶδος τῆς σύστασης αὐτοῦ πού ἀνακαλύφτηκε. Κάθε ἀρχέγονα ἀντλημένη φαινομενολογική ἔννοια καί πρόταση στέκει μέσ στή δυνατότητα νά ἐκφυλιστῇ, μιά καί κοινοποιεῖται ὡς ἀπόφαση. Μεταδίδεται μέσα σέ μία κενή κατανόηση, χάνει τήν ἰδιαιτερότητα τοῦ ἐδάφους της καί μεταβάλλεται σέ μετέωρη θέση. Ἀκόμα καί στό συγκεκριμένο ἔργο αὐτῆς ταύτης τῆς Φαινομενολογίας ἐνεδρεύει ἡ δυνατότητα, αὐτό πού συνελήφθη ἀρχέγονα νά σκληρυνθῇ τόσο, ὥστε νά μή μπορῆς πιά νά τό συγκρατήσης. Καί ἡ δυσκολία αὐτῆς τῆς ἔρευνας ἐγκραίνεται ἴσα-ἴσα στό νά τήν κάνουμε νά στέκεται κριτικά, μέ θετικό νόημα, ἀπέναντι στόν ἴδιο της τόν ἑαυτό.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νά ἀποσπάσουμε ἀπό τά ἀντικείμενα τῆς Φαινομενολογίας τό εἶδος συνάντησης τοῦ εἶναι καί τῶν δομῶν τοῦ εἶναι κατά τόν τρόπο φαινομένων. Νά γιατί τό *ξεκίνημα* [Ausgang] τῆς ἀνάλυσῆς μας, ὅπως καί ἡ *πρόσβαση* [Zugang] στά φαινόμενα, καθώς καί ἡ *διέλευση* [Durchgang] μέσ ἀπό τίς ἐπικαλύψεις πού κυριάρχησαν, ἀπαιτοῦν μία δική τους μεθοδολογική ἐξασφάλιση. Ἡ ἰδέα τοῦ νά συλληφθοῦν καί νά ἐξηγηθοῦν τά φαινόμενα «ἀρχετυπικά» κι' «ἐνορατικά» ἀντιτίθεται πρός τήν ἀφέλεια μιᾶς τυχαίας, «ἄμεσης» καί ἀστόχαστης «θέασης»¹.

Πάνω στό ἔδαφος τῆς παραπάνω ὀροθετημένης προσωρινῆς ἔννοιας τῆς Φαινομενολογίας μπορεί τώρα νά ἐντοπιστῇ ἡ σημασία τῶν ὄρων «*φαινομενικός*» καί «*φαινομενολογικός*». Κάθε τι δοσμένο κι' ἐξηγήσιμο μέ τό εἶδος συνάντησης τοῦ φαινομένου, θά τό ὀνομάζουμε «*φαινομενικό*»· νά τί θά ἔχουμε κατανοῦ ὅταν μιλάμε γιά «*φαινομενικές δομές*»². Κάθε τι πού ἀνήκει στήν παρουσίαση

Σελ. 37

1. [Ἡ Χάιντεγκερ τοποθετεῖ ἐδῶ τέσσερις λέξεις σέ εἰσαγωγικά, γιά νά ὑπαινιχθῇ ὅτι χρησιμοποιοῦνται μέ τό νόημα πού τίς χρησιμοποιεῖ ὁ Χοῦσσερλ.]

2. [Γιας προσέξη λοιπόν ὁ ἀναγνώστης ὅτι δταν στή μετάφρασή μας γίνε-

καί στήν ἐξήγηση, κι' ὅτι ἀπαρτίζει μέσα σ' αὐτή τήν ἔρευνα τήν ἀπαιτούμενη ἐννοιολόγηση, θά ὀνομάζεται «φαινομενολογικό».

Ἐπειδή φαινόμενο κατά τή φαινομενολογική ἀντίληψη εἶναι πάντα αὐτό μόνο πού ἀποτελεῖ εἶναι, ὅμως τό εἶναι εἶναι εἶναι ὄντων, ἂν σκοπεύουμε νά ἀποκρυπτογραφήσουμε τό εἶναι, πρέπει πρῶτα νά προσεγγίσουμε σωστά αὐτά ταῦτα τά ὄντα. Τά ὄντα πρέπει ἐπίσης νά δειχτοῦν μέ τό γνήσιο καί ταιριαχτό τους εἶδος πρόσβασης. Κι' ἔτσι ἡ κοινότητα ἐννοια τοῦ φαινομένου γίνεται φαινομενολογικά σημαντική. Ἄν ἡ Ἀναλυτική σκοπεύη νά εἶναι αὐθεντική, σκιαγραφεῖται πάντα ἤδη ὡς ἀφετηρία μας τό προκαταρκτικό μέλημα μιᾶς «φαινομενολογικῆς» ἐξασφάλισης τοῦ ὄντος πού μέλλει νά χρησιμέψη ὡς παράδειγμα.

Ἐμπράγματα ἰδωμένη ἡ Φαινομενολογία εἶναι ἡ ἐπιστήμη περὶ τοῦ εἶναι τῶν ὄντων – ὄντολογία. Κατά τήν παραπάνω διασάφηση τῶν μελημάτων τῆς ὄντολογίας προέκυψε ἡ ἀναγκαιότητα μιᾶς θεμελιώδους ὄντολογίας, πού θά ἔχη ὡς θέμα τό ὄντολογικο-ὄντικά ἐξαιρετικό ὄν, τό ἐδωνά-εἶναι, κατά τρόπο ὥστε νά ἀντιμετωπιστῇ τό κεφαλιῶδες πρόβλημα, τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ εἶναι γενικά [18]. Ἀπό αὐτή ταύτη τήν ἔρευνα θά προκύψῃ ὅτι τό μεθοδολογικό νόημα τῆς φαινομενολογικῆς περιγραφῆς εἶναι ἐρμηνευσή³. Ὁ λόγος* τῆς Φαινομενολογίας τοῦ ἐδωνά-εἶναι ἔχει τό χαρακτῆρα τοῦ ἐρμηνεύειν*, μέσω τοῦ ὁποίου τό αὐθεντικό νόημα τοῦ εἶναι καί οἱ θεμελιώδεις δομές τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι διαδηλώνονται στήν κατανόηση τοῦ εἶναι ἡ ὁποία ἰδιάζει στό ἐδωνά-εἶναι. Ἡ Φαινομενολογία τοῦ ἐδωνά-εἶναι εἶναι Ἐρμηνευτική μέ τήν ἀρχέγονη σημασία τῆς λέξης⁴. Ἀλλά ἐφόσον μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ νοήματος τοῦ εἶναι καί τῶν θεμελιωδῶν δομῶν τοῦ ἐδωνά-εἶναι παρουσιάζεται ὁ ὀρίζοντας γιά κάθε περαιτέρω ὄντολογική διερεύνηση τῶν ὄχι ἐδωνά-εἶναι ὄντων, αὐτή ἡ Ἐρμηνευτική ἐπεξεργάζεται συνάμα τίς συνθήκες γιά τή δυνατότητα κάθε ὄντολογικῆς ἔρευνας. Κι' ἐφόσον τελικά τό ἐδωνά-εἶναι, ὡς ὄν πού στέκει μέσ στή δυνατότητα τῆς ὑπαρξῆς [Existenz], ἔχει

ται λόγος γιά φαινομενικῆς δομές, δέν πρόκειται γιά ἐπιφανειακές, κατ' ἐπίφαση δομές, παρά γιά δομές φαινομένων. Ἐτσι π.χ. ἡ φαινομενική πολλαπλότητα σημαίνει: ἡ πολλαπλότητα ὡς φαινόμενο.]

3. [Ἡ Φαινομενολογία δέν σκοπεύει νά προσφέρει μία τελεολογική ἐξήγηση, παρά μία ἐρμηνευσή τοῦ νοήματος τοῦ ἐκάστοτε ἀντικειμένου τῆς.]

4. [Ἐννοεῖ τήν ἀρχαία ἑλληνική σημασία τοῦ «ἐρμηνεύειν».]

38 οντολογική προτεραιότητα σέ σχέση πρός κάθε άλλο ὄν, ἢ Ἐρμη-
νευτική ὡς ἐρμηνεία τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι λαβαίνει τό τρίτο
καί ἀπό φιλοσοφική ἀποψη *πρωταρχικό* νόημα μιᾶς Ἀναλυτικῆς
τῆς ὑπαρτικότητος τῆς ὑπαρξης. Μιά καί αὐτή ἢ Ἐρμηνευτική
ἐπεξεργάζεται οντολογικά τήν ἱστορικότητα τοῦ ἐδωνά-εἶναι ὡς
ὄντική συνθήκη γιά τή δυνατότητα Ἱστοριολογίας, περιέχει τίς ρί-
ζες *ἐκείνης*, πού μπορεῖ, ἀλλά μέ ἀπλῶς παράγωγο νόημα, νά
κληθῆ «Ἐρμηνευτική»: τῆς μεθοδολογίας τῶν ἱστοριολογικῶν ἐπι-
στημῶν τοῦ πνεύματος.

Τό εἶναι ὡς θεμελιῶδες θέμα τῆς Φιλοσοφίας δέν εἶναι γένος
ὄντων, καί ὁμως ἀφορᾷ κάθε ὄν. Ἡ «καθολικότητά» του πρέπει νά
ἀναζητηθῆ κάπου ἀνώτερα. Τό εἶναι καί ἡ δομή τοῦ εἶναι θρί-
σκονται πέρα ἀπό κάθε ὄν καί κάθε μπορετό ὄντικο χαρακτηρισμό
ὄντων. *Τό εἶναι εἶναι τό κατ' ἐξοχήν transcendens* [19]. Ἡ ὑπέρ-
βαση τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι εἶναι ἐξαιρετική, κατά τό μέτρο
πού ἐνέχει τή δυνατότητα καί ἀναγκαιότητα τῆς πιό ριζικῆς *ἐξατο-
μίκευσης* [Individuation]¹. Κάθε διάνοιξη τοῦ εἶναι ὡς τοῦ trans-
cendens εἶναι γνώση *ὑπερδασιακή*. *Ἡ φαινομενολογική ἀλήθεια*
(*κατά τό μέτρο πού διανοίγει τό εἶναι*) *εἶναι veritas trans-*
cendentalis [ἀλήθεια ὑπερδασιακή]².

Σελ. 38

1. [Αὐτή ἢ πρόταση μιλάει γιά «ὑπέρβαση τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι»,
ἐνῶ ἢ προηγούμενη ἀνάγγελε τήν ὑπέρβαση τοῦ εἶναι «γενικά». Αὐτό πού
ἐγκαθιδρύει, σύμφωνα μέ τήν παρούσα πρόταση, τή σχέση ἀνάμεσα σ' αὐ-
τές τίς δύο ἀπόψεις «ὑπέρβασης» εἶναι ἀναμφίβολα «ἢ δυνατότητα καί
ἀναγκαιότητα τῆς πιό ριζικῆς ἐξατομίκευσης» τῆς ὑπέρβασης τοῦ εἶναι.
Γιά τό τί σημαίνει αὐτή ἢ «ἐξατομίκευση», δές τήν πρώτη πρόταση τῆς §8,
σελ. 39.]

2. [Ἐς προσεχτῆ ἢ βασική ὄρολογική διαφορά μεταξύ τῶν «ὑπερβατι-
κός» καί «ὑπερδασιακός». Τό εἶναι, ἐπειδή *ὑπερβαίνει* τά ὄντα, εἶναι trans-
cendens (λατινικά) ἢ transcendent (γερμανικά): *ὑπερβατικό*. Ἐντελῶς ἄλλο
πράγμα νοεῖ ὁ ὄρος transzendental, τόν ὁποῖο ἀποδίδουμε: ὑπερδασιακός.
Ἐπερδασιακή εἶναι ἢ γνώση πού δέν ἔχει νά κάνη μέ ἀντικείμενα, παρά μέ
τόν τρόπο πού γνωρίζουμε, κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀπριορικά μπορετός·
αὐτός ὁ ὄρος ἐπιβλήθηκε στή νεώτερη Φιλοσοφία μέ τόν Κάντιο (Κριτική
τοῦ καθ. λόγου Β 25). Ἡ ὑπερδασιακή (transzendental) Λογική τοῦ Καν-
τίου ἀντιτίθεται πρός τήν παραδοσιακή, μορφική Λογική. Σέ ἀντιστοιχία
πρός τόν ὄρο transzendental χρησιμοποιοῖ ὁ Χάιντεγκερ τόν ὄρο existenzial,

Ἡ ὄντολογία καί ἡ Φαινομενολογία δέν εἶναι δύο διαφορετικοί φιλοσοφικοί κλάδοι ἀνάμεσα σέ ἄλλους. Οἱ δύο αὐτοί ὄροι χαρακτηρίζουν αὐτή ταύτη τή Φιλοσοφία ἀναφερόμενοι στό ἀντικείμενό της καί στόν τρόπο πού τό πραγματεύεται. Ἡ Φιλοσοφία εἶναι καθολική φαινομενολογική ὄντολογία, κι' ἔχει τήν ἀφετηρία της στήν Ἑρμηνευτική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ὁποία ὡς Ἀναλυτική τῆς ὑπαρξῆς [20] ἔχει δέσει ἐκεῖ τήν ἄκρη τοῦ ὀδηγητικοῦ νήματος δλης τῆς φιλοσοφικῆς ἀναζήτησης, μιά καί ἡ ὑπαρξη ἀποτελεῖ τό σημείο, ἀπ' ὅπου ἡ ἀναζήτηση πηγάζει, καί τό σημείο ὅπου ξαναγεννᾶ.

Οἱ ἔρευνες πού ἀκολουθοῦν δέν θά εἶχαν γίνει πραγματοποιήσιμες, ἂν δέν εἶχε προετοιμασθῆ τό ἔδαφος ἀπό τόν Ἑδ. Χούσερλ, μέ τίς «Λογικές ἔρευνες» τοῦ ὁποίου διατρανώθηκε ἡ Φαινομενολογία. Ἐξηγώντας τήν προσωρινή ἔννοια τῆς Φαινομενολογίας δεῖξαμε ὅτι τό οὐσιαστικό της στοιχεῖο δέν ἐγκτεται στήν *πραγματικότητα* της ὡς φιλοσοφικῆς «κατεύθυνσης» [21]. Ἀνώτερα ἀπ' ὅσο ἡ *πραγματικότητα* στέκεται ἡ *δυνατότητα*. Δέν θά κατανοήσουμε τή Φαινομενολογία, ἂν δέν τήν συλλάβουμε ὡς δυνατότητα³.

39 Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀδεξιότητα καί τό ἄχαρες τῆς ἐκφρασης στίς ἀναλύσεις πού ἀκολουθοῦν, ἄς ἐπιτραπῆ νά ἐπισυναψουμε τήν παρατήρηση ὅτι ἄλλο εἶναι νά διηγησῶν καί μιλώντας γιά ὄντα, καί ἄλλο νά συλλάβῃς τά ὄντα μέσα στό *Εἶναι* τους. Γιά τό δεύτερο τοῦτο ὄχι μόνο μᾶς λείπουν κατά τό πλεῖστο οἱ λέξεις, παρά μᾶς λείπει προπάντων ἡ «Γραμματική». Ἄν μᾶς ἐπιτρέπεται νά ἀναφερθοῦμε σέ κάποιες προηγούμενες, στό ἐπίπεδό τους ἀσύγκριτες ἀναλύσεις τοῦ *Εἶναι*, ἄς συγκρίνῃς τά ὄντολογικά ἐδάφια τοῦ Πλατωνικοῦ «Παρμενίδη» ἢ τό τέταρτο κεφάλαιο τοῦ ἔβδομου διβλίου τῶν «Μετά τά Φυσικά» τοῦ Ἀριστοτέλη μέ ἓνα ἀφηγηματικό κομμάτι τοῦ Θουκυδίδη, καί τότε θά ἰδῆς τό ἀνάκουστο τῶν διατυπώσεων, τίς ὁποῖες ἐπέβαλαν στούς Ἑλληνας οἱ φιλόσοφοί τους. Ἄλλά μιά καί οἱ δυνάμεις μας εἶναι οὐσιαστικά ἀσθενέστερες, κι' ἐπιπλέον ἡ περιοχὴ τοῦ *Εἶναι* πού μέλλει νά διανοιγῆ εἶναι ὄντο-

τόν ὁποῖο ἀποδίδουμε: ὑπαρκτικός, δές τή 2η σσμ. τῆς σελ. 12.]

3. Ἄν ἡ παρακάτω ἔρευνα κἀνη κάποια θήματα πρὸς τή διάνοιξη «αὐτῶν τούτων τῶν Πραγμάτων», ὁ συγγραφέας τό ὀφείλει προπάντων στόν Ἑδ. Χούσερλ, ὁ ὁποῖος παρέχοντας ἔντονη προσωπική καθοδήγηση καί παραχωρώντας τίς ἀνέκδοτες ἔρευνές του ἔκαμε οἰκτιές στό συγγραφεῖα κατὰ τά φοιτητικά του χρόνια στό Freiburg τίς πῖό πολυποίκιλες περιοχές τῆς φαινομενολογικῆς ἔρευνας.

λογικά πολύ περισσότερα δύσκολη απ' όσο παρουσιάστηκε στους Έλληνες, ή περιπλοκή στη διαμόρφωση των έννοιών και ή τραχύτητα της έκφρασης αναπόφευκτα θά αύξηθούν.

§8. Σχεδιάγραμμα της πραγματείας

Τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι εἶναι τό πιά καθολικό καί τό πιά κενό· ταυτόχρονα ὅμως κείται μέσα του ή δυνατότητα νά ἐξατομικευτῆ ὀξυτάτα στό ἐκάστοτε ἐδωνά-Εἶναι [22]. Ἄν μέλλουμε νά πετύχουμε τή θεμελιώδη ἔννοια τοῦ «Εἶναι» καί νά σκιαγραφήσουμε τήν ἀπαιτούμενη ὄντολογική ἐννοιολόγηση καί τίς ἀναγκαῖες παραλλαγές, χρειαζόμαστε ἕνα συγκεκριμένο ὁδηγό. Ἡ καθολικότητα τῆς ἔννοιας «Εἶναι» δέν ἀντιμάχεται τόν «εἰδικευμένο» χαρακτήρα τῆς ἔρευνας· ἔχουμε δηλαδή τήν πρόθεση νά προχωρήσουμε πρὸς τήν ἔννοια τοῦ Εἶναι ἐρμηνεύοντας ἕνα εἰδικό ὄν, τό ἐδωνά-Εἶναι, μέ τό ὅποιο σκοπεύουμε νά προσπελάσουμε τόν ὀρίζοντα γιά τήν κατανόηση καί τή μορφετή ἐρμηνείας τοῦ Εἶναι. Ἄλλά τό ἴδιο τοῦτο ὄν, τό ἐδωνά-Εἶναι, εἶναι ἐν ἑαυτῷ «ἱστορικό», κι' ἔτσι ή ὄντολογική του ἀκτινοσκόπηση θά μεταβληθῆ ἀναγκαῖα σέ «ἱστοριολογική» ἐρμηνεία.

Ἡ διαπραγμάτευση τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι διακλαδίζεται λοιπόν σέ δύο μελήματα· σέ ἀντιστοιχία ή πραγματεία θά διαιρεθῆ σέ δύο μέρη:

Μέρος πρῶτο: Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι μέ βάση τή χρονικότητα καί ή ἐξήγηση τοῦ χρόνου ὡς ὑπερβασιακοῦ ὀρίζοντα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι.

Μέρος δεύτερο: Βασικά στοιχεῖα μιᾶς φαινομενολογικῆς ἀποδόμησης τῆς ἱστορίας τῆς ὄντολογίας μέ ὁδηγό τήν Προβληματική τῆς Χρονικότητας.

Τό πρῶτο μέρος ἔχει *τρεις* διαιρέσεις:

1. Προκαταρκτική θεμελιώδης ἀνάλυση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.
2. Ἐδωνά-Εἶναι καί χρονικότητα.
3. Χρόνος καί Εἶναι¹[23].

40 Τό δεύτερο μέρος ἔχει ἐπίσης *τρεις* διαιρέσεις:

1. [Τό δεύτερο μέρος καί ή τρίτη διείρεση τοῦ πρώτου μέρους ἐντέλει δέν ἐμφανίστηκαν.]

1. Ἡ Καντιανή θεωρία περί τοῦ σχηματισμοῦ καί τοῦ χρόνου ὡς πρώτη παρουσίαση μιᾶς Προβληματικῆς τῆς Χρονικότητος.
2. Τό ὄντολογικό θεμέλιο τοῦ Καρτεσιανοῦ «cogito sum» καί ἡ συμμετοχή τῆς μεσαιωνικῆς Ὀντολογίας στήν Προβληματική τῆς «res cogitans».
3. Ἡ Ἀριστοτέλεια διαπραγμάτευση τοῦ χρόνου ὡς σημεῖο διάκρισης τῆς φαινομενικῆς βάσης καί τῶν ὀρίων τῆς ἀρχαίας Ὀντολογίας.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μέ βάση τή χρονικότητα^[24] καί ἡ ἐξήγηση τοῦ χρόνου ὡς ὑπερδασιακοῦ ὀρίζοντα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι^[25]

Διαίρεση Πρώτη

Προκαταρκτική, θεμελιώδης ἀνάλυση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι

Ὁ πρωταρχικά ἐρωτώμενος στό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι, εἶναι τό ὄν πού ἔχει τό χαρακτήρα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Ἡ προκαταρκτική ὑπαρκτική Ἀναλυτική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρέπει, σέ συμφωνία πρός τόν ιδιόρρυθμο χαρακτήρα της, νά ἐκτεθῆ καί νά διακριθῆ ἀπό ἄλλα κατ' ἐπίφαση παράλληλα εἶδη ἔρευνας (Κεφάλαιο 1). Λαβαίνοντας ὑπόψη τήν ἀφετηρία πού ἐντοπίσαμε γι' αὐτή τήν ἔρευνα, πρέπει νά ξεδιαλύνουμε μία θεμελιώδη δομή τοῦ ἔδωνά-Εἶναι: τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι (Κεφάλαιο 2). Στήν ἐρμηνευση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι αὐτή ἡ δομή εἶναι κάτι «a priori»· δέν πρόκειται γιά συρραφή κομματιῶν, παρά εἶναι μία ἀρχέγονα καί ἀδιάκοπα σύνολη δομή. Παρέχει ὁμως ποικίλες ἀπόψεις τῶν στοιχείων πού τή συγκροτοῦν. Διατηρώντας σταθερά κατά νοῦ τό ἀπριορικό σύνολο αὐτῆς τῆς δομῆς, θά πρέπει νά διακρίνουμε αὐτά τά στοιχεία ὡς φαινόμενα. Ἐτσι ἀντικείμενα τῆς ἀνάλυσῆς μας θά γίνουν: ὁ κόσμος ὡς πρός τήν κοσμικότητά του (Κεφάλαιο 3), τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὡς Συνεῖναι καί ἑαυτότητα (Κεφάλαιο 4), καί τό Ἐνεῖναι σάν τέτοιο (Κεφάλαιο 5). Πάνω στό ἔδαφος τῆς ἀνάλυσῆς αὐτῆς τῆς θεμελιώδους δομῆς θά μπορέση νά δηλωθῆ προσωρινά τό Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Τό ὑπαρκτικό του νόημα εἶναι ἡ *μέριμνα* (Κεφάλαιο 6).

Κεφάλαιο Πρώτο

Παρουσίαση τοῦ μελήματος μιᾶς προκαταρκτικῆς ἀνάλυσης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι

§9. Τό θέμα τῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι

Τά ὄντα πού σκοπεύουμε νά ἀναλύσουμε, εἴμαστε ἐκάστοτε ἐμεῖς^[26] οἱ ἴδιοι. Τό Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων εἶναι ἐκάστοτε δικό μου¹. Αὐτά τά ὄντα χάρη στό Εἶναι τους σχετίζονται μέ τό Εἶναι τους^[27]. Ὡς ὄντα μέ τέτοιο Εἶναι, ἔχουν παραδοθῆ στό Εἶναι τους. Αὐτό τοῦτε τό Εἶναι^[28] εἶναι ἐκεῖνο, γιά τό ὅποιο νοιάζονται ἐκάστοτε αὐτά τά ὄντα¹. Μιά καί χαρακτηρίσαμε ἔτσι τό ἔδωνά-Εἶναι, προκύπτουν αὐτές οἱ δύο παρατηρήσεις:

1. Ἡ «οὐσία» αὐτοῦ τοῦ ὄντος ἔγκειται στό νά εἶναι [in seinem Zu-sein]^[29]. Τό τί εἶναι αὐτό τό ὄν (essentia), πρέπει, ἂν διόλου μπορῆ νά γίνῃ λόγος γι' αὐτό, νά νοηθῆ μέ βάση τό Εἶναι του (existentia). Ὀντολογικό ὁμως μέλημα εἶναι νά δείξουμε ὅτι δταν ἐκλέγουμε τόν ὄρο ὑπαρξῆ [Existenz] γιά νά δηλώσουμε τό Εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὄντος, αὐτός ὁ ὄρος δέν ἔχει κι' οὔτε μπορεῖ νά ἔχη τήν ὄντολογική σημασία τοῦ παραδοσιακοῦ ὄρου existentia· existentia

Σφλ. 41

1. [ist je meines. Κατά κανέναν τρόπο δέν καταφάσκει ἐδῶ ὁ Χάιντεγγερ στό Σολιψισμό. Ἐάν ἐρμηνευτῆ ἔτσι αὐτή ἡ πρόταση, θά χάσῃ τό ὄντολογικό της νόημα καί θά γίνῃ ἕνας ὄντικός ἰσχυρισμός. Ἡ ἔκφραση «ἐκάστοτε δικό μου» δηλώνει τό ὄντολογικό γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἀσχετος πρὸς τό Εἶναι του, παρά αὐτό τό Εἶναι τόν ἀφορᾷ, ἔτσι ὥστε καθένas ἀπό μᾶς μπορεῖ νά καλέσῃ αὐτό τό Εἶναι δικό του. Τοῦτο ἀναλύεται λίγο παρακάτω, στή 2ῃ παρατήρησι τοῦ Χάιντεγγερ.]

Σελ. 42

1. [Πάλι ἐδῶ ὁ Χάιντεγγερ περνᾷ ἀμέσως ἀπό τήν ἰδέα ὅτι τό ἔδωνά-Εἶναι εἶναι ἕνα ὄν, πού διατηρεῖ μία ιδιαίτερη σχέση μέ τό «δικό του» Εἶναι, στήν ἰδέα πού ἐκφράζει ἡ πρόταση: «Αὐτό τοῦτο τό Εἶναι εἶναι ἐκεῖνο, γιά τό ὅποιο νοιάζονται αὐτά τά ὄντα» (δές σελ. 38, σημ. 1). Δέν θά εἶναι ἄχρηστο νά ὑπογραμμίσουμε γιά μιᾶ ἀκόμα φορᾷ, ὅτι αὐτή ἡ

όντολογικά σημαίνει *παρεύρεση*², είδος του *Είναι* ουσιαστικά *ανάρμωστο* σέ *όντα* μέ τό *χαρακτήρα* του *έδωνά-Είναι*. Για νά *άποφύγουμε* τή σύγχυση, θά χρησιμοποιούμε πάντα τήν έρμηνευτική έκφραση *παρεύρεση* αντί του *δρου existentia*, ένω ό *δρος «ύπαρξη»*, ώς προσδιορισμός του *Είναι*, θά *άπονέμεται* *άποκλειστικά* στό *έδωνά-Είναι*.

‘*Η «οὐσία» του έδωνά-Είναι έγκείται στην ύπαρξη του*. Νά γιατί τά *χαρακτηριστικά* πού *μπορούν* νά *άποδοθούν* σ’ αυτό τό *όν* δέν *είναι* *παρευρισκόμενες «ιδιότητες»* ενός *παρευρισκόμενου* *όντος* πού *έχει* τήν *τάδε* ή *τή* *δείνα μορφή*³, *παρά* *είναι* *τρόποι*, *κατά*

«*συνδιαλλαγή*» του *άνθρώπινου Είναι* μέ τό *Είναι* *γενικά* δέ *συμπηγνύει* *μά «έπικίνδυνη»* *άμφισημαντότητα*, πού *θά* *διέτρεχε* *τόν* *κίνδυνο* νά *κλονίση* τή *λογική συνέπεια* τής *χάιντεγγεριανής* ‘*Αναλυτικής*, *παρά* *δτι* *όλωσδιόλου* *άντίθετα*, ή *ταυτότητα* του *«δικού μου» Είναι* *καί* του *Είναι* *γενικά* *είναι* *μά* *άπό* *τίς* *πιό* *θεμελιώδεις* *ιδέες* τής *χάιντεγγεριανής* *σκέψης* *μέσα* *στό* *«Είναι* *καί* *χρόνος»*. *Παίρνοντας* *βοήθεια* *άπό* *τήν* *1η* *παρατήρηση* του *Χάιντεγγερ*, ή *όποια* *άκολουθεί*, *μπορούμε* νά *έξηγήσουμε* *αυτή* *τήν* *ιδέα* *ώς* *έξης*: *Δέν* *ύπάρχει* *άμφιβολία* *δτι* *τό* *Είναι* *γιά* *τό* *όποιο* *νοιάζεται* *τό* *έδωνά-Είναι* *μέσα* *στό* *Είναι* *του*, *είναι* *τό* *δικό του Είναι*. ‘*Αλλ’* *αυτό* *τό* *δικό του Είναι* *δέν* *είναι* *ένα* *ιδιαίτερο Είναι*, *ένα* *«κάτι»*, *κι’* *ούτε* *πάλι* *ή* *ιδιαίτερη* *«άτομικότητα»* του *κάθε* *άνθρώπου*. ‘*Η «οὐσία»* του *άνθρώπινου Είναι* *έγκείται* *μοναδικά* *καί* *άπόλυτα* σ’ αυτό *τούτο* *τό* *γεγονός* *δτι* *τό* *«δικό του» Είναι* *είναι*: *γιά* *τούτο* *νοιάζεται* *ό* *άνθρωπος* *άδιάκοπα*. *Τό* *«δικό του» Είναι* *δέν* *είναι* *λοιπόν* *άλλο* *άπό* *τό* *Είναι* *σάν* *τέτοιο*. ‘*Ο* *άνθρωπος* (τό *έδωνά-Είναι*) *είναι* *τό* *όν*, *τό* *όποιο* *μές* *στό* *Είναι* *του* *νοιάζεται* *γιά* *τό* *Είναι* *«γενικά»*. *Μπορεί* *λοιπόν* *έπίσης* νά *ειπωθή*: *Τό* *έδωνά-Είναι* (δηλαδή *τό* *φαινόμενο* τής *ύπαρξης* του *άνθρώπου* *μέσα* *στόν* *κόσμο*) *δέν* *είναι* *άλλο* *άπό* *τό* *Είναι* *«γενικά»*, *έτσι* *καθώς* *φανερώνεται* *καί* *προσφέρεται*, *ώς* *«δυνατότητα»*, *στό* *κέντρο* τής *πραγματικότητας* *τών* *όντων*. *Μένει* νά *δούμε* *κατά* *πόσο* *αυτή* *ή* *«φανέρωση»* *κι’* *αυτή* *ή* *«προσφορά»* *μπορούν* νά *θεωρηθούν* *ώς* *«οὐσιαστικές»* *γι’* *αυτό* *τό* *Είναι*. *Καί* *σέ* *σχέση* *μέ* *αυτό* *τό* *έρωτημα* νά *άναρωτηηούμε*, *κατά* *πόσον* *οί* *έξεννες* *του* *παρόντος* *έργου* *μπορούν* νά *θεμελιώσουν* *μά* *άπάντηση*. *Πιστεύουμε* *δτι* *άκριδώς* *αυτό* *τό* *έρωτημα* *ανάγκασε* *τό* *Χάιντεγγερ* νά *έγκαταλείψη* *τίς* *έξεννες* *του* *«Είναι* *καί* *χρόνος»*, *καί* νά *στραφή* *πρός* *άλλους* *δρόμους* *γιά* νά *βρη* *άπάντηση*. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

2. [Vorhandensein. *Δές* *τήν* *άντίθεση* *μεταξύ* *Vorhandensein* (= *παρεύρεση*) *καί* *Zuhandensein* (= *προχειρότητα*) *στήν* §15, *σελ.* 66 *κ.έξς.*]

3. [Aussehendes. ‘*Ο* *δρος* *είναι* *σνηθισμένος* *στό* *Χάιντεγγερ* *ώς* *ύπαινιγμός* *στό* *«είδος»* (species), *δρος* *πού* *δηλώνει* *τήν* *οὐσία* *τόσο* *στήν* *άρχαία* *δσο* *καί* *στή* *χουσερλιανή* ‘*Οντολογία.*]

τούς όποιους αυτό τό όν μπορεί νά είναι, καί τίποτα περισσότερο. Κάθε έτσι-Είναι [So-sein] αυτού του όντος, είναι πρωταρχικά Είναι⁴. Νά γιατί όταν δηλώνουμε αυτό τό όν μέ τόν όρο «έδωνά-Είναι», δέν εκφράζουμε τό «τί» είναι (όπως λέμε τραπέζι, σπίτι ή δέντρο), παρά τό Είναι του^[30].

2. Τό Είναι, για τό όποιο νοιάζεται αυτό τό όν μέσα στό Είναι του, είναι έκάστοτε δικό μου. Νά γιατί τό έδωνά-Είναι δέν πρέπει ποτέ νά συλληφθή όντολογικά ώς περίπτωση ή παράδειγμα γένους όντων παρευρισκόμενων. Τά τέτοια όντα άδιαφορούν για τό Είναι τους, άκριβέστερα «είναι» τέτοιου είδους, ώστε τό Είναι τους ούτε μπορεί νά τά ενδιαφέρει ούτε καί νά τούς είναι άδιάφορο⁵. Μιά καί τό έδωνά-Είναι είναι έκάστοτε δικό μου, πρέπει νά χρησιμοποιήσ πάντα προσωπική άντωνυμία όταν άπευθύνεσαι σ' αυτό: «έγώ είμαι», «έσύ είσαι»^{6[31]}.

Τό έδωνά-Είναι είναι δικό μου, όντας έκάστοτε μέ τόν τάδε ή τόν δείνα τρόπο. Έχει ήδη πάντα κατά κάποιον τρόπο άποφασίσει μέ ποιόν τρόπο είναι δικό μου. Τό όν πού μέσα στό Είναι του νοιάζεται για τό ίδιο τουτο Είναι, σχετίζεται προς τό Είναι του ώς τήν πιό δική του δυνατότητα. Τό έδωνά-Είναι είναι ή δυνατότητα του, καί «έχει» αυτή τή δυνατότητα όχι μόνον ώς ιδιότητα, όπως θά τήν είχε κάποιον παρευρισκόμενον όν. Κι' επειδή τό έδωνά-Είναι είναι έκάστοτε ούσιαστικά ή δυνατότητά του, μπορεί, χάρη στό Είναι του, νά «διαλέξη» τόν έαυτό του καί νά τόν κερδίσει· μπορεί καί νά τόν χάσει ή νά μήν τόν κερδίσει ποτέ, καί νά μοιάζει μόνον σάν νά τόν κέρδισε. Άλλά μόνον επειδή έχει ούσιαστικά τή δυνατότητα νά είναι *αύθεντικό* [eigentliches], δηλαδή μπορεί νά ιδιοποιηται τόν έαυτό του [sich zueigen], μπορεί νά τόν έχη χάσει ή νά μήν τόν έχη άκόμα κερδίσει. Καί οί δύο τρόποι του Είναι, ή *αύθεντικότητα* καί ή *άναυθεντικότητα* (αυτές οί λέξεις έχουν έκλεγή ώς όρολογία μέ τό άυστηρό τους νόημα [δηλαδή μέ τό νόημα: *αύθεν-*

43

4. [Έγπεινιγμός στό N. Hartmann, ό όποίος άντικαθιστά τή διάκριση μεταξύ ούσας καί ύπαρξης μέ τή διάκριση μεταξύ So-sein καί Da-sein.]

5. [gleichgültig. Αυτό τό επίθετο πρέπει νά διακριθή από τό γερμανικό επίθετο indifferent, μολονότι καί τά δύο μπορούν στήν τρέχουσα γλώσσα νά άποδοθούν ώς «άδιάφορος». Άποδίδουμε ώς «άδιάφορος» τό gleichgültig καί ώς «άδιαφορία» τή Gleichgültigkeit, ένώ άποδίδουμε συνήθως ώς «άδιαφοροποίητος» τό indifferent καί ώς «άδιαφοροποίητος χαρακτήρας» τήn Indifferenz.]

6. [Στά γερμανικά ή προσωπική άντωνυμία συνοδεύει πάντα τό ρήμα.]

τικός = έχοντας ιδιοποιηθῆ τόν ἑαυτό του, ἀναυθεντικός = μὴ έχοντας ιδιοποιηθῆ τόν ἑαυτό του]), θεμελιώνονται στό ὅτι γενικά τό ἐδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται ἀπό τό ὅτι εἶναι ἐκάστοτε δικό μου. Ἄλλά ἡ ἀναυθεντικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν σημαίνει «λιγότερο» Εἶναι ἢ «κάτωτερο» βαθμό τοῦ Εἶναι. Ἡ ἀναυθεντικότητα μπορεῖ ἀντίθετα νά χαρακτηρίζη τό ἐδωνά-Εἶναι μέσ στήν πύο συγκεκριμένη του πραγματικότητα – ὅταν δραστηριοποιῆται, ὅταν παρακινήται γιά κάτι, ὅταν προσηλῶνη τό ἐνδιαφέρον του, ὅταν στρέφεται πρὸς τήν ἀπόλαυση.

Τά δύο χαρακτηριστικά τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τά ὁποῖα σκιαγραφήσαμε – ἀφενὸς ὅτι προηγείται ἡ «existentia» τῆς essentia, καί ἀφετέρου ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε δικό μου –, ὑποδείχνουν ἤδη ὅτι ἡ Ἄναλυτική αὐτοῦ τοῦ ὄντος ἔχει νά ἐξερευνήσῃ μία ἐντελῶς ιδιόμορφη περιοχὴ φαινομένων. Τό ἐδωνά-Εἶναι δέν ἔχει καί δέν μπορεῖ ποτέ νά ἔξη τό εἶδος τοῦ Εἶναι ὄντων ἀπλῶς παρ-ευρισκόμενων μέσα στόν κόσμο. Συνεπῶς δέν θά πρέπη καί νά τό παρουσιάσουμε θεματικά κατὰ τόν τρόπο πού συναντοῦμε τά παρ-ευρισκόμενα ὄντα. Ἡ σωστή του παρουσίαση εἶναι τόσο λίγο αὐτονόητη, ὥστε καί μόνον ὁ καθορισμός τῆς ἀποτελεῖ ἓνα οὐσιαστικό τμῆμα τῆς ὄντολογικῆς Ἄναλυτικῆς αὐτοῦ τοῦ ὄντος. Μόνο ἂν ἐπιτευχθῆ ἡ σωστή παρουσίαση αὐτοῦ τοῦ ὄντος, θά μπορέσουμε νά ἀποκτήσουμε κατανόηση τοῦ Εἶναι του. Ὅσο προσωρινή καί ἂν εἶναι ἡ ἀνάλυσή μας, ἀπαιτεῖ πάντα τήν ἐξασφάλιση τοῦ σωστοῦ ξεκινήματος.

Τό ἐδωνά-Εἶναι καθορίζεται ὡς ὄν μέ ἐκάστοτε βάση μία δυνατότητα – εἶναι αὐτή ἡ δυνατότητα, καί χάρη στό Εἶναι του κατὰ κάποιον τρόπο τήν κατανοεῖ. Αὐτό εἶναι τό μορφικό νόημα τῆς ὑπαρκτικῆς σύστασης τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Μέ τοῦτο ὁμως ὑποδηλώνεται ὅτι ἂν μέλλουμε νά ἐρμηνεύσουμε ὄντολογικά αὐτό τό ὄν, ἡ Προβληματική τοῦ Εἶναι του^[32] πρέπει νά παρουσιασθῆ μέ βάση τήν ὑπαρκτικότητα τῆς ὑπαρξῆς του¹. Ἄλλ' αὐτό δέ μπορεῖ νά ση-

Σελ. 43

1. Ἡ ὑπαρξὴ καθορίζει τὴ δυνατότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, νά εἶναι ἢ νά μὴν εἶναι ὁ ἑαυτός του. Αὐτὴ ἡ διπλὴ δυνατότητα πρέπει νά κατανοηθῆ μέ βάση τὸ γεγονός ὅτι ἡ ὑπαρξὴ εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Πρέπει συνεπῶς νά ἐρμηνευθῆ ἡ ἀυθεντικότητα καί ἡ ἀναυθεντικότητα μέ βάση τὴν ὑπαρξὴ καί ὄχι ἀντίστροφα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)

μαίνη πώς θά οικόδομήσουμε τό ἐδωνά-Εἶναι μέ βάση κάποια συγκεκριμένη πιθανή ιδέα περί ὑπαρξης. Ἀρχίζοντας τήν ἀνάλυση δέν θά πρέπει νά ἐξημενεύσουμε τό ἐδωνά-Εἶναι μέσ στόν διαφοροποιημένο χαρακτήρα κάποιου ὀρισμένου ὑπάρχειν, παρά νά ἀνακαλύψουμε τό ἐδωνά-Εἶναι καθώς εἶναι ἀδιαφοροποίητο ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο. Αὐτός ὁ ἀδιαφοροποίητος χαρακτήρας τῆς καθημερινότητας τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν εἶναι *μηδαμινός*, παρά εἶναι θετικό φαινομενικό χαρακτηριστικό αὐτοῦ τοῦ ὄντος. Ἀπό αὐτό τό εἶδος τοῦ Εἶναι βγαίνοντας καί σ' αὐτό ξαναεπιστρέφοντας εἶναι κάθε ὑπάρχειν ἔτσι πού εἶναι. Θά ὀνομάσουμε αὐτό τόν καθημερινό, ἀδιαφοροποίητο χαρακτήρα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι *μέσον ὄρο* [Durchschnittlichkeit].

Κι' ἐπειδή ἡ κατά μέσον ὄρο καθημερινότητα ἀπαρτίζει τήν ὄντική ἀμεσότητα [das ontische Zunächst] αὐτοῦ τοῦ ὄντος, εἶναι καί τείνουν ἐπανειλημμένα νά τήν *παραβλέπουν* κατά τήν ἐξήγηση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ὅ,τι εἶναι ὄντικά ἐγγύτατο [Das ontisch Nächste] καί οἰκείο, εἶναι ὄντολογικά ἔσχατα μακρινό, ἀνέγνωρο, καί ἡ ὄντολογική του σημασία παραγνωρίζεται ἐξακολουθητικά². Ὅταν ρωτάη ὁ Αὐγουστίνος: Quid autem propterquod meipso mihi? [Μά τί μοῦ εἶναι ἐγγύτερο ἀπό τόν ἑαυτό μου;] καί πρέπει νά ἀπαντήσῃ: ego certe laboro hic et laboro in meipso: factus sum mihi terra difficultatis et sudoris nimii [σίγουρα ἐγώ μοχθῶ ἐδῶ καί μοχθῶ μέσα στόν ἑαυτό μου· ἐγίνα γιά μένα γῆ δυσχέρειας καί ἀμετροῦ ἰδρώτια]¹, τοῦτο δέν ἰσχύει μόνο γιά τήν ὄντική καί προοντολογική ἀσάφεια [= ἔλλειψη αὐτοσυνείδησης] τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, ἀλλά πολύ περισσότερο γιά τό ὄντολογικό μέλημα, ὅτι τό φαινόμενο τοῦ ἀμεσοῦ εἶδους τοῦ Εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὄντος ὄχι μόνο δέν πρέπει νά μᾶς διαφύγη, παρά καί πρέπει νά μᾶς γίνη προσιτό μέσ στά θετικά του χαρακτηριστικά.

Ἡ κατά μέσον ὄρο καθημερινότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν πρέπει ὅμως νά ἐκληφθῆ ὡς σκέτη «ἄποψη». Γιατί καί σ' αὐτήν, καί σ' αὐτόν τοῦτο τόν τρόπο τῆς ἀναυθεντικότητας, ἐνυπάρχει ἡ ῥιζοειδής δομή τῆς ὑπαρκτικότητας. Καί σ' αὐτήν κατά ἓνα ὀρισμένο τρόπο

2. [Δέξ §5, σελ. 17 κ.έ., καί §7 Γ, σελ. 35.]

νοιάζεται τό ἐδωνά-Εἶναι γιά τό Εἶναι του, μέ τό ὁποῖο σ' αὐτή τήν περίπτωση σχετίζεται κατά τρόπο πού ταιριάζει μέ τήν κατά μέσον ὄρο καθημερινότητα, ἔστω κι' ἂν αὐτός ὁ τρόπος εἶναι ἀπλῶς φυγή – ἀλλά φυγή *πρό τοῦ Εἶναι του καί λησμονιά τούτου*.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς πρός τήν κατά μέσον ὄρο καθημερινότητά του δέν παρέχει ὁμως ἀπλῶς κατά μέσον ὄρο δομές, μέ τό νόημα δομῶν θαμπῶν καί ἀκαθόριστων. Ὅ,τι ὄντικά κατά τόν τρόπο τοῦ μέσου ὄρου εἶναι, μπορεῖ καλότατα νά συλληφθῆ ὄντολογικά μέ πλήρεις καί ἀκριβεῖς δομές, πού δέν διαφέρουν δομικά ἀπό τούς ὄντολογικούς ὀρισμούς φερρεπειν ἑνός *ἀύθεντικοῦ Εἶναι* τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.

Ἄλλες οἱ ἐξηγήσεις πού προκύπτουν ἀπό τήν Ἄναλυτική τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, πραγματώνονται μέ ἀναφορά στή δομή του: ὑπαρξη. Ἐπειδή τά χαρακτηριστικά τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι καθορίζονται μέ βάση τήν ὑπαρκτικότητα, θά τά ὀνομάζουμε *ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά* [Existenzialien]. Αὐτά πρέπει νά τά διακρίνουμε μέ ὀξύτητα ἀπό τούς καθορισμούς τοῦ Εἶναι, πού χαρακτηρίζουν ὄντα πού δέν εἶναι ἐδωνά-Εἶναι· αὐτούς θά τούς ὀνομάζουμε *κατηγορίες*. Παίρουμε συνεπῶς τήν ἔκφραση «κατηγορία» μέ τήν ἀρχική της, ἀρχαία ὄντολογική σημασία, καί τή διατηροῦμε. Ἡ ἀρχαία ὄντολογία παίρνει τά ἐνδόκοσμα συναντώμενα ὄντα ὡς παράδειγμα, πάνω στό ὁποῖο στηρίζει τήν ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι. Ὁ τρόπος τῆς πρόσδεσής της σ' αὐτά εἶναι τό νοεῖν* ἢ ὁ λόγος*. Μ' αὐτούς συναντᾶται τά ὄντα. Ἄλλά τό Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων πρέπει νά μπορῆ νά συλλαμβάνεται μέ ἕνα ἐξαιρετικό λέγειν* (ἐπιτρέπω σέ κάτι νά ἰδωθῆ), ἔτσι ὥστε αὐτό τό Εἶναι νά γίνεται δίχως ἄλλο καταληπτό ὡς αὐτό πού εἶναι, καί καθῶς εἶναι ἤδη σέ κάθε ὄν. Ἡ ἐκάστοτε ἤδη προγενέστερη ἐπίκληση τοῦ Εἶναι κατά τή λεκτική μας ἀναφορά (λόγον*) στά ὄντα εἶναι τό κατηγορεῖσθαι*. Αὐτή ἡ λέξη ἀρχικά σημαίνει: κατηγορῶ δημόσια, καταλογίζω κάτι σέ κάποιον μπροστά σέ ὄλους. Στήν ὄντολογική του χρήση ὁ ὄρος σημαίνει: καταλογίζω τρόπον τινά σέ ἕνα ὄν, τί εἶναι ἐκάστοτε ἤδη ὡς ὄν, τοῦ ἐπιτρέπω δηλαδή νά ἰδωθῆ ἀπό ὄλους ὡς πρός τό Εἶναι του. Ὅσα βλέπονται καί γίνονται θεατά μέ τέτοια θέαση¹ εἶναι κα-

45

Σελ. 45

1. [Das in solchem Sehen Gesichtete und Sichtbare... Γιά τή θέαση (Sicht) καί τό βλέπειν (Sehen) δές παρακάτω, σελ. 147.]

τηγορία*. Αυτές περιλαμβάνουν τούς άπριορικούς όρισμούς τών όντων, τά όποία μέ τό λόγο* μποροϋν νά προσαγορευóνται λεκτικά κατά ποικίλους τρόπους. Τά ύπαρκτικά χαρακτηριστικά και οί κατηγορίες είναι οί δύο θεμελιώδεις δυνατότητες όντολογικών χαρακτηριστικών. Τά όντα πού άντιστοιχοϋν σ' αυτές άπαιτοϋν νά ρωτιώνται μέ εκάστοτε διαφορετικό τρόπο: τά μέν είναι ποιός (ύπαρξη), τά δέ είναι τί (παρέυρεση μέ τό εύρύτατο νόημα). Οί σχέσεις πού ύφίστανται ανάμεσα σ' αυτούς τούς δύο τρόπους τών χαρακτηριστικών τοϋ Είναί δέ μποροϋν νά έξεταστοϋν, άν δέν εχη διευκρινιστή ό όρίζοντας τοϋ έρωτήματος για τό Είναί.

Ήδη στην είσαγωγή ύπαινεχθήκαμε ότι ή ύπαρκτική 'Αναλυτική τοϋ έδωνά-Είναί συνεισφέρει σέ ένα μέλημα, πού δέν έπειγει διόλου λιγώτερο από αυτό τοϋτο τό έρώτημα για τό Είναί: στό νά διαλευκανθή εκείνο τό a priori, τό όποιο πρέπει νά είναι όρατό, για νά μπορέση νά συζητηθή φιλοσοφικά τό έρώτημα «τί είναι ό άνθρωπος». 'Η ύπαρκτική 'Αναλυτική τοϋ έδωνά-Είναί προηγείται κάθε Ψυχολογίας ή 'Ανθρωπολογίας, πόσο μάλλον κάθε Βιολογίας. Μία κι' αυτές είναι μπορετές έρευνες τοϋ έδωνά-Είναί, θά μπορέσουμε νά όροθετήσουμε ακριδέστερα τό θέμα της 'Αναλυτικής μας, διακρίνοντάς το από αυτές. Ταυτόχρονα θά αποδειχτή έτσι πειστικώτερα ή αναγκαιότητα αυτής της 'Αναλυτικής.

§10. Διαχωρισμός της 'Αναλυτικής τοϋ έδωνά-Είναί από την 'Ανθρωπολογία, την Ψυχολογία και τή Βιολογία

Μετά από μία πρώτη θετική σκιαγράφηση τοϋ θέματος μίας έρευνας είναι πάντα σημαντικό νά όροθετηθή ή έρευνα από άρνητική άποψη, έστω κι' άν εύκολα γίνεται στείρα μία συζήτηση για κάτι πού δέν πρέπει νά συμβή. Σκοπεύουμε νά δείξουμε ότι οί ώστώρα έρωτηματοθεσίες και έρευνες πού απέβλεπαν στό έδωνά-Είναί^[33] δέ συνάντησαν, παρ' όλη τήν 'Εμπράγματη εύφορία τους, τό άληθινό, φιλοσοφικό πρόβλημα, και ότι όσο εξακολουθοϋν νά μήν τό συναντοϋν, δέν εχουν δικαίωμα νά ισχυρίζονται πώς μποροϋν νά εκπληρώσουν αυτό πού κατά βάθος επιδιώκουν. Διαχωρίζοντας τήν ύπαρκτική 'Αναλυτική από τήν 'Ανθρωπολογία, τήν Ψυχολογία και τή Βιολογία, θά περιοριστοϋμε σέ ό,τι άφορά τό θεμελιώδες όντολογικό έρώτημα. 'Από τήν άποψη της «'Επιστημολογίας» ό διαχωρισμός μας θά είναι αναπόφευκτα άνεπαρκής, πόσο μάλλον άφού ή επιστημονική δομή τών κλάδων πού αναφέ-

ραμε – όχι ασφαλώς ή επιστημονική σοβαρότητα δσων ἐργάζονται για νά τίς προαγάγουν – ἔχει γίνει σήμερα πέρα για πέρα προβληματική, κι' ἔχει ἀνάγκη ἀπό νέες κρούσεις, πού θά πρέπη νά πηγάσουν ἀπό τήν ὄντολογική Προβληματική.

46 Ἀπό ἱστοριολογική ἀποψη ὁ σκοπός τῆς ὑπαρκτικῆς Ἀναλυτικῆς μπορεῖ νά διασαφηνιστῆ μέ ἀναδρομή στόν Καρτέσιο, πού πιστεύεται πώς παρέσχε τήν ἀφετηρία τῆς νεώτερης φιλοσοφικῆς ἀναζήτησης μέ τήν ἀνακάλυψη τοῦ cogito sum. Ὁ Καρτέσιος ἐρευνᾷ – μέσα σέ κάποια ὄρια – τό cogitare τοῦ ego. Ἀφήνει ὁμως τό sum ἐντελῶς ἀνεξέταστο, ἔστω κι' ἂν τό θεωρῆ ἐξίσου ἀρχέγονο μέ τό cogito¹. Ἡ Ἀναλυτική μας θέτει τό ὄντολογικό ἐρώτημα για τό εἶναι τοῦ sum. Μόνον ἀφοῦ τοῦτο προσδιοριστῆ, θά προκύψη ἡ δυνατότητα νά συλληφθῆ τό εἶδος τοῦ εἶναι τῶν cogitationes [σκέψεων].

Ἄλλ' αὐτή ἡ μέσω ἱστορικῶν παραδειγμάτων ἐξήγηση τοῦ σκοποῦ τῆς Ἀναλυτικῆς εἶναι συνάμα παραπλανητική. Ἐνα ἀπό τά πρῶτα πού θά πρέπη νά δειχτοῦν, εἶναι ὅτι ἂν τοποθετήσουμε ἕνα «ἐγώ» ἢ ἕνα ὑποκείμενο ὡς ἄμεσο δεδομένο, θά μᾶς διαφύγη πέρα για πέρα ἡ φαινομενική ὑφή τοῦ ἐδωνά-εἶναι². Κάθε ἰδέα «ὑποκειμένου» – ἐκτός ἂν καθαρθῆ μέ προγενέστερο ὄντολογικό καθορισμό τῶν θεμελιῶν τῆς – συνεγκαθιδρύει ὄντολογικά τό subjectum (ὑποκείμενον*), ὅσοδήποτε σθεναρά κι' ἂν ἐναντιώνεται ὄντικά στήν «ψυχική ὑπόσταση» ἢ στήν «ἐμπραγμάτωση τῆς συνείδησης». Αὐτό τοῦτο τό ἐμπράγματο [Dinglichkeit] πρέπει νά ἔχη παρουσιάσει τήν ὄντολογική του καταγωγή, προτοῦ μπορέση νά τεθῆ τό ἐρώτημα, τί πρέπει θετικά νά ἐννοοῦμε, ὅταν μιλάμε για τό μή ἐμπραγματωμένο εἶναι τοῦ ὑποκειμένου, τῆς ψυχῆς, τῆς συνείδησης, τοῦ πνεύματος, τοῦ προσώπου. Ὅλοι αὐτοί οἱ ὄροι κατονομάζουν ὀρισμένες ἐξερευνησίμες περιοχές φαινομένων, χρησιμοποιοῦνται ὁμως πάντα μέ ἀξιοσημείωτη ἀδιαφορία ὡς πρὸς τό νά τεθῆ τό ἐρώτημα για τό εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων. Νά γιατί δέν ἀποτελεῖ ἀθθαίρεσία τό ὅτι θά ἀποφεύγουμε αὐτούς τούς ὄρους – καθώς

Σελ. 46

1. [Δές §20, εἰδικά στή σελ. 94.]

2. [Αὐτή ἡ πρόταση δέν ἀφορᾷ μόνο τόν Καρτέσιο παρά καί τό Χούσσερλ. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ ἄλλη τήν ἐξέταση τοῦ καρτεσιανισμοῦ, ἔστω κι' ἂν δέν γίνεται ρητῆ μνεία τοῦ Χούσσερλ.]

καί τίς ἐκφράσεις «ζωή» καί «ἄνθρωπος» –, ὅταν θά ἀναφερώμαστε στό ὄν πού εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι.

Ἐξάλλου σέ κάθε σοβαρή καί σωστά νοούμενη ἐπιστημονική «Φιλοσοφία τῆς ζωῆς» [«Lebensphilosophie»] – ἐκφραση πού λέει ὅσα καί τό «Βοτανική τῶν φυτῶν»³ – ὑπάρχει ἄρρητα ἡ τάση νά κατανοηθῆ τό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι^[34]. Στή «Φιλοσοφία τῆς ζωῆς» παραμένει πασιφανές, κι' αὐτό εἶναι τό ριζικό της ἐλάττωμα^[35], ὅτι αὐτή ταύτη ἡ «ζωή» δέν τήν προβληματίσει ὄντολογικά ὡς εἶδος τοῦ εἶναι.

Οἱ ἔρευνες τοῦ Wilhelm Dilthey παρακινοῦνται ἀδιάκοπα ἀπό τό ἐρώτημα γιά τή «ζωή». Μέ βάση τήν ὁλότητα τῆς ζωῆς τοῦτος προσπαθεῖ νά κατανοήσῃ τά «βιώματα» αὐτῆς τῆς «ζωῆς»⁴ ὡς πρὸς τή δομική καί γενετική τους συνάφεια. Τό φιλοσοφικά σημαντικό τῆς «geisteswissenschaftliche Psychologie» του δέν πρέπει ἐντούτοις νά ἀναζητηθῆ στό γεγονός, ὅτι ἀπορρίπτει σά βάση κάθε ψυχικό στοιχεῖο καί ἄτομο, καί στό ὅτι δέν ζητᾷ νά συρράψῃ τήν ψυχική ζωή, παρά προτιμᾷ νά ἀνατρέξῃ στό «σύνολο τῆς ζωῆς» ἢ στίς «μορφές» [«Gestalten»]. Τό φιλοσοφικά σημαντικό πρέπει νά ἀναζητηθῆ στό γεγονός, ὅτι ὁ Ντιλτάυ μέ ὄλ' αὐτά πρὶν ἂπ' ὅλα βρῖσκεται καθοδόν πρὸς τό ἐρώτημα γιά τή «ζωή». Σίγουρα φανερώναται ἐδῶ καθαρώτατα ἡ ἀνεπάρκεια τῆς Προβληματικῆς του καί τῆς ἐννοιολόγησής, μέ τήν ὁποία ἐμελλε νά τήν ἐκφράσῃ. Αὐτή ἡ στενότητα δέν ὑπάρχει ὁμως μόνο στό Ντιλτάυ καί στό Μπερξόν, μά καί σέ ὅλα τά «περσοναλιστικά» κινήματα στά ὁποῖα αὐτοὶ ἔδωσαν ἀφορμή, καί σέ ὅλες τίς τάσεις γιά μία φιλοσοφική Ἀνθρωπολογία. Ἀκόμα καί ἡ πέρα γιά πέρα ριζικώτερη καί διαφανέστερη φαινομενολογική ἐριμηνεῖα τῆς προσωπικότητος δέν κατορθώνει νά φτάσῃ στή διάσταση τοῦ ἐρωτήματος γιά τό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι¹. Ὅσο κι' ἂν διαφέρουν στόν τρόπο τοῦ ἐρωτᾶν, στή

3. [Πού σημαίνει ὅτι ἡ Φιλοσοφία ἀπαρχῆς καί μέχρι τέλους εἶναι Ἀναλυτική τῆς ὑπαρχῆς· ὁ Χάιντεγγερ θά πάψῃ νά πρεσβεύῃ αὐτή τή θέσι μετὰ τό 1936.]

4. [... die «Erlebnisse» dieses «Lebens». Ἐς προσεχτή ἡ ἐτυμολογική συνάφεια μεταξύ Erlebnis καί Leben. Βίωμα (Erlebnis) δέν εἶναι κάθε ἐμπειρία (Erfahrung), παρὰ μία ἐμπειρία πού τή ζοῦμε βαθιά καί διαπερνᾷ τό εἶναι μας.]

διαπραγματεύουσα και στον κοσμοθεωρητικό τους προσανατολισμό, οι έρμηνείες της προσωπικότητας, που πραγματώθηκαν από το Husserl² και το Scheleg, ταυτίζονται ως προς μία βασική παράλειψη: δεν θέτουν πιά το ερώτημα για το *Είναι* του προσώπου. Διαλέγουμε ως παράδειγμα την έρμηνεία του Scheleg, όχι μόνον επειδή είναι προσιτή σαν έντυπο³, αλλά επειδή τονίζει ρητά το *Είναι* του προσώπου σαν τέτοιο, και προσπαθεί να το καθορίσει διαχωρίζοντας τό ιδιότυπο *Είναι* των πράξεων από κάθε τι «ψυχικό». Κατά τον Scheleg τό πρόσωπο δεν πρέπει ποτέ να βοηθηί ως πράγμα ή υπόσταση, παρά «είναι ή άμεσα συμβιωνόμενη *ένότητα* του διώματος [Er-lebens] -, κι' όχι ένα πράγμα τό όποιο νοούμε μόνο, πίσω ή έξω από όσα βιώνουμε άμεσα»⁴. Τό πρόσωπο δεν είναι εμπράγματο, ύποστασιακό *Είναι*. Κι' ούτε μπορεί τό *Είναι* του προσώπου να θεωρηθηί ως ύποκείμενο λογικών πράξεων που άκολουθοϋν ορισμένους νόμους.

Τό πρόσωπο δεν είναι πράγμα, ούτε υπόσταση, ούτε αντικείμενο.

νολογική έρμηνεία» μέ νόημα που διαφέρει από την κατεξοχήν χαιντεγγερμανή έννοια: αναφέρεται προπάντων στό Χούσεργλ και στό M. Scheleg.]

2. Οι έρευνες του E. Husserl πάνω στην προσωπικότητα [*«Personalität»*] δεν δημοσιεύτηκαν ακόμα. 'Ο βασικός προσανατολισμός της Προβληματικής του φανερώνεται ήδη στην πραγματεία «'Η Φιλοσοφία ως άυστηρή επιστήμη», Logos, τόμος I, 1910, σελ. 319. 'Η έρευνά του προχώρησε κατά πολύ στό δεύτερο μέρος των «'Ιδεών για μία καθαρή Φαινομενολογία και φαινομενολογική Φιλοσοφία» (Husserliana IV), των όποιων τό πρώτο μέρος (δες την παρούσα έπετηρίδα, τόμο I, 1913) παρουσιάζει την Προβληματική της «καθαρής συνείδησης» ως βάσης της έρευνας για τή συγκρότηση [Konstitution] κάθε ρεαλιστικότητας [Realität]. Λεπτομερείς αναλύσεις αυτής της συγκρότησης βρίσκονται σε τρία κεφάλαια του δεύτερου μέρους, όπου πραγματεύεται: 1. Τή συγκρότηση της ύλικής φύσης. 2. Τή συγκρότηση της ζωικής φύσης. 3. Τή συγκρότηση του πνευματικού κόσμου (τήν περσοναλιστική στάση [Einstellung] σε αντίθεση προς τή νατουραλιστική). 'Ο Χούσεργλ άρχίζει μέ τίς λέξεις: «Μολονότι ό Dilthey συνέλαβε τά οδηγητικά προβλήματα και τίς κατευθύνσεις της δουλειάς που πρέπει να γίνει, δεν εισέδουε ακόμα σε άποφασιστικές διατυπώσεις των προβλημάτων, κι' ούτε σε μεθοδολογικά ουσιαστές λύσεις τους». Μετά από την πρώτη έκείνη έπεξεργασία ό Χούσεργλ μελέτησε αυτά τά προβλήματα ακόμα βαθύτερα, κι' ανακοίνωσε ούσιαστικά τμήματα κατά τίς παραδόσεις του στό Freiburg^[36].

3. Δές την παρούσα έπετηρίδα, τόμο I, 2 (1913) και II (1916): δές προπαντός στίς σελ. 242 κ. έες.

4. 'Ο. π., II, σελ. 243.

48 Συνεπώς ο Scheler τονίζει τό ίδιο ἐκείνο, τό ὁποῖο ὑπαινίσσεται ὁ Husserl⁵, ὅταν ἀπαιτῆ γιά τήν ἐνότητα τοῦ προσώπου μία οὐσιαστικά διαφοροτική συγκρότηση ἀπό τή συγκρότηση τῶν φυσικῶν πραγμάτων. Αὐτό πού λέει ὁ Scheler γιά τό πρόσωπο, τό διατυπώνει καί γιά τίς πράξεις: «Μά καί μία πράξη δέν εἶναι ποτέ ἀντικείμενο· γιατί ἀνήκει στήν οὐσία τοῦ εἶναι τῶν πράξεων, μόνο μέ τήν ἐκτέλεσή τους νά θιώνονται καί νά δίνονται σέ ἀνασκόπηση»¹. Οἱ πράξεις δέν εἶναι κάτι ψυχικό. Οὐσιαστικά τό πρόσωπο ὑπάρχει μόνο μέ τήν ἐκτέλεση ἀποβλεπτικῶν [intentionalen] πράξεων, νά γιατί δέν εἶναι ἀντικείμενο. Κάθε ψυχική ἀντικειμενοποίηση, ἄρα κάθε θεώρηση τῶν πράξεων ὡς ψυχικῆς φύσης, ἰσοδυναμεῖ μέ ἀποπροσωποποίηση. Τό πρόσωπο εἶναι δεδομένο ὁποσδήποτε ὡς ἐκτελεστής ἀποβλεπτικῶν πράξεων, πού συνδέονται χάρις στήν ἐνότητα κάποιου νοήματος. Συνεπώς τό εἶναι τῆς ψυχῆς δέν ἔχει τίποτα κοινό μέ τό εἶναι τοῦ προσώπου. Οἱ πράξεις ἐκτελοῦνται, τό πρόσωπο εἶναι ἐκτελεστής πράξεων. Ποιό ὅμως εἶναι τό ὄντολογικό νόημα τοῦ «ἐκτελῶ»; Πῶς μπορεῖ νά προσδιοριστῆ μέ θετικό ὄντολογικά τρόπο τό εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ προσώπου; Ἀλλά ἡ κριτική μας δέ μπορεῖ νά σταματήσῃ ἐδῶ. Ἡ ἐρωτηματοθεσία πρέπει νά ἀντιμετωπίσῃ τό εἶναι τοῦ σύνολου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐκλαμβάνεται συνήθως ὡς ἐνότητα σώματος, ψυχῆς καί πνεύματος. Μέ τή σειρά τους τό σῶμα, ἡ ψυχή καί τό πνεῦμα μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὡς περιοχές φαινομένων, οἱ ὁποῖες μποροῦν νά ἀποσπαστοῦν καί νά παραληφθοῦν αὐτόνομα ὡς θέματα ἔρευνας· ὡς ἓνα σημεῖο ἢ ὄντολογική τους ἀοριστία δέν ἔχει ἴσως τόση βαρύτητα. Ὅταν ὅμως φτάνουμε στήν ἐρώτηση γιά τό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο δέν εἶναι κάτι πού μπορεῖ νά συναριθμηθῆ μέ τό νά προσθέσουμε τά εἶδη τοῦ εἶναι πού κατέχουν τό σῶμα, ἡ ψυχή καί τό πνεῦμα – εἶδη τοῦ εἶναι πού παραμένουν ἄλλωστε ἀκόμη ἀκαθόριστα. Ἀκόμα κι' ἂν ἐπιχειρούσαμε μία τέτοια ὄντολογική πρόσβαση, θά ἔπρεπε νά προϋποτεθῆ κάποια ἰδέα γιά τό εἶναι τοῦ σύνολου ἀνθρώπου. Ἀλλ' αὐτό πού ἐμποδίζει καί παραπλανάει τό θεμελιώδες ἐρώτημα γιά τό εἶναι τοῦ ἐδῶνα-εἶναι, εἶναι ἡ ριζική ἐξάρτηση

5. Δές Logos I, δ.π.

Σελ. 48

1. Ὁ.π., σελ. 246.

από την αρχαία και τη χριστιανική Ἴ�νθρωπολογία, τῆς ὁποίας τὰ ἀνεπαρκῆ ὄντολογικά θεμέλια παρέβλεψαν καὶ ὁ Περσοναλισμός καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς ζωῆς. Ἡ παραδοσιακὴ Ἀνθρωπολογία περιέχει τὰ ἑξῆς:

1. Ὅρίζει τὸν ἄνθρωπο: *ζῶον λόγον ἔχον*, πού ἐρμηνεύεται: animal rationale, λογικὸ ζῶο. Ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ζῴου* νοεῖται ὡς κάτι παρευρισκόμενο καὶ ἐπισυμβαῖνον. Ὁ λόγος* ἀπονέμεται ὡς ἔνδειξη ὑπεροχῆς· τὸ εἶδος τοῦ εἶναι του παραμένει ὁμως τόσο σκοτεινόν, ὅσο καὶ τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ὄντος στό ὁποῖο συνάπτεται.

2. Τό δεύτερο ὀδηγητικὸ νῆμα γιὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι *θεολογικό** καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν*, *faciamus hominem ad imaginem nostram et similitudinem*². Μέ βάση αὐτὸ τὸ ἐδάφιο καὶ ἐπισυνάπτοντας τὸν ἀρχαῖο ὄρισμό, ἡ θεολογικὴ χριστιανικὴ Ἀνθρωπολογία πετυχαίνει μία ἐρμηνεύση τοῦ ὄντος, πού ὀνομάζουμε «ἄνθρωπο». Ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ ἐρμηνεύεται ὄντολογικά μέ τὰ μέσα τῆς ἀρχαίας ὄντολογίας, ὅμοια ἐρμηνεύεται καὶ τὸ εἶναι τοῦ *ens finitum* [πεπερασμένου ὄντος]. Στὴ νεώτερη ἐποχῇ ὁ χριστιανικὸς ὄρισμός ἀποθεολογικοποιήθηκε. Ἀλλὰ ἡ ἰδέα τῆς «ὑπέρβασης» – ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτι πού ἐκτείνεται πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτό του – ἔχει τίς ρίζες τῆς στῆ χριστιανικῆ Δογματικῆ, γιὰ τὴν ὁποία δέ μπορεῖ νὰ λεχθῆ πὼς θέλησε ποτέ νὰ προβληματιστῆ ὄντολογικά πάνω στό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς ὑπέρβασης, σύμφωνα πρὸς τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος εἶναι περισσότερον ἀπὸ ἓνα νοήμον ὄν, κατέληξε σὲ ποικίλες παραλλαγές. Τὰ ἀκόλουθα ἐδάφια θά διευκρινίσουν τὴν καταγωγὴ τους: «His praeclaris dotibus excelluit prima hominis conditio, ut ratio, intelligentia, prudentia, iudicium non modo ad terrenaе vitae gubernationem suppetere, sed quibus *transcenderet* usque ad Deum et aeternam felicitatem» [Ἡ πρώτη κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ἦταν ἐξαιρετικῆ, ἕνεκα αὐτῶν τῶν λαμπρῶν χαρισμάτων: ὅτι ἡ λογικῆ, ἡ νόησις, ἡ φρόνησις, ἡ κρίσις θά ἀρκούσαν ὄχι μόνο γιὰ τὴν κυβέρνησις τῆς ἐπίγειας ζωῆς, ἀλλὰ ὅτι μέ αὐτὰ θά μπορούσε νὰ *ὑπερβῆ*, μέχρι καὶ στό Θεό καὶ στήν αἰώνια εὐδαι-

2. [ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν]. Γένεσις 1,26.

μονία]¹. «Denn dass der mensch sin *ufsehen* hat uf Gott und sin wort, zeigt er klarlich an, dass er nach siner natur etwas Gott näher anerborn, etwas mee *nachschlägt*, etwas *zuzugs zu* jm hat, das alles on zweifel darus flüsst, dass er nach der *bildnus* Gottes geschaffen ist» [Ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος ἀναβλέπει πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸ Λόγο του, τοῦτο δείχνει καθαρὰ ὅτι σύμφωνα μὲ τὴ φύση του γεννήθηκε κάπως ἐγγύτερα στο Θεό, ὅτι ἔχει πάρει τὰ χαρακτηριστικά του, ὅτι ἔχει κάτι πού τόν ἔλκει πρὸς τὸ Θεό – ὅλ' αὐτὰ προέρχονται ἀναμφίβολα ἀπὸ τὸ ὅτι δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα Θεοῦ]².

Οἱ σημαντικὲς αὐτὲς πηγὲς τῆς παραδοσιακῆς Ἀνθρωπολογίας – ὁ ἑλληνικὸς ὀρισμὸς καὶ τὸ ὀδηγητικὸ νῆμα πού παρέσχε ἡ Θεολογία – δείχνουν ὅτι πέρα ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ προσδιοριστῇ ἡ οὐσία τοῦ ὄντος «ἄνθρωπος», τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ εἶναι του παρέμεινε λησμονημένο, καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ εἶναι νοήθηκε μᾶλλον ὡς κάτι «αὐτονόητο», μὲ τὸ νόημα ὅτι εἶναι *παρευρισκόμενο*, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργημένα πράγματα. Αὐτὰ τὰ δύο ὀδηγητικὰ νήματα συμπεριπλέκονται μὲς στὴ νεώτερη Ἀνθρωπολογία μὲ τὸ μεθοδολογικὸ ξεκίνημα ἀπὸ τὴ *res cogitans*, ἀπὸ τὴ συνείδηση, ἀπὸ τὴ συνοχὴ τῶν βιωμάτων. Ἄλλ' ἀφοῦ καὶ οἱ *cogitationes* ἀφέθηκαν ὀντολογικὰ ἀκαθόριστες ἢ θεωρήθηκαν ἄρρητα καὶ «αὐτονόητα» ὡς κάτι «δεδομένο», τοῦ ὁποίου τὸ «εἶναι» δέν ἔγινε πρόβλημα, τὰ ἀποφασιστικὰ ὀντολογικὰ θεμέλια τῆς ἀνθρωπολογικῆς Προβληματικῆς παρέμειναν ἀκαθόριστα.

Τοῦτο δέν ἰσχύει λιγώτερο γιὰ τὴν «*Ψυχολογία*», τῆς ὁποίας οἱ ἀνθρωπολογικὲς τάσεις εἶναι σήμερα ὀλοφάνερες. Κι' οὔτε μποροῦμε νὰ ὑποκαταστήσουμε τὸ ἀνύπαρκτο ὀντολογικὸ θεμέλιο αὐτῶν τῶν ἐπιστημῶν καταχωρώντας τὴν Ἀνθρωπολογία καὶ τὴν Ψυχολογία μέσα στο πλαίσιο μιᾶς γενικῆς *Βιολογίας*. Δέ μποροῦμε νὰ συλλάβουμε καὶ νὰ ἐρμηνεύσουμε τὴ Βιολογία ὡς «ἐπιστῆμη περὶ τῆς ζωῆς», ἂν αὐτὴ δέν θεμελιωθῇ πάνω στὴν Ὀντολογία τοῦ ἔδωνά-εἶναι, ἔστω κι' ἂν ὄχι ἀποκλειστικὰ σ' αὐτήν. Ἡ ζωὴ εἶναι ἓνα ἰδιόμορφο εἶδος τοῦ εἶναι, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν εἶναι προσιτὴ μόνο στο ἔδωνά-εἶναι. Ἡ Ὀντολογία τῆς ζωῆς πραγματώνεται

Σελ. 49

1. *Καλδίνος*, *Institutio* 1,15,8.

2. *Zwingli*, Ἡ σαφήνεια τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ (*Deutsche Schriften* 1,56).

χάρη σέ στερητική έρμηνεία¹. καθορίζει τις συνθήκες για τή δυνατότητα ενός όντος πού δέν θά ήταν παρά ζωή. Ή ζωή δέν είναι ούτε καθαρή παρέυρεση, ούτε όμως είναι έδωνά-Είναι. Μέ τή σειρά του τό έδωνά-Είναι δέν πρέπει ποτέ νά τό όρίσουμε όντολογικά θεωρώντας το ως ζωή (όντολογικά άκαθόριστη) – σύν κάτι άλλο.

Ύποδειχνοντας ότι ή Ή Ανθρωπολογία, ή Ψυχολογία καί ή Βιολογία δέν είναι ίκανές νά παράσχουν μονοσήμαντη, όντολογικά έπαρκώς θεμελιωμένη απάντηση στό έρώτημα για τό είδος του *Είναι* του όντος πού είμαστε έμεις οι ίδιοι, δέν κάνουμε κριτική στό θετικό έργο αυτών των έπιστημών. Πρέπει άφετέρου νά έχουμε πάντα στό νοϋ, ότι αυτά τά όντολογικά θεμέλια δέ μπορούν ποτέ νά προκύψουν ως συμπέρασμα, μέ ύποθέσεις πού άντλούνται εκ των ύστερων από τό έμπειρικό ύλικό, παρά ότι τά θεμέλια αυτά ύφίστανται πάντα ήδη άκόμα καί τότε, όταν τό έμπειρικό ύλικό άπλώς συλλέγεται. Τό ότι ή θετική έπιστήμη δέν βλέπει αυτά τά θεμέλια καί τά θεωρεί αυτονόητα, τούτο δέν άποδείχνει ότι αυτά δέν ύπόκεινται, ή ότι δέν είναι μέ ριζικώτερο νόημα προβληματικά άπ' όσο όποιαδήποτε θέση τής θετικής έπιστήμης².

§11. *Ή ύπαρκτική Ή Αναλυτική καί ή έρμηνεία του πρωτόγονου έδωνά-Είναι. Οι δυσκολίες στό νά έπιτευχθή μία «φυσική έννοια του κόσμου»³*

Σελ. 50

1. Γ' Αν ή ζωή είναι προσιτή μόνο μέσα στό έδωνά-Είναι, τό όποιο είναι κάτι περισσότερο από ζωή, αυτό σημαίνει ότι ή ζωή μπορεί νά κατανοηθή, μόνο άν άπογυμνώσης τό έδωνά-Είναι από όσα βρίσκονται σ' αυτό έπιπρόσθετα πρός τή ζωή.]

2. Ήλλά τό νά καταστή προσιτό τό άπρίορι δέν ίσοδυναμεί μέ «άπριοριστικό» κατασκευάσμα. Χάρη στον Έδ. Χούσερλ μάθαμε όχι μόνο νά κατανοούμε καί πάλι τό νόημα κάθε γνήσιας φιλοσοφικής έμπειρίας [«Empiric»], παρά καί νά χειριζώμαστε τό άναγκαίο πρός τούτο έργαλειό. Ό «άπριορισμός» είναι ή μέθοδος κάθε έπιστημονικής Φιλοσοφίας, πού καταλαβαίνει τον έαυτό της. Δέν πρόκειται διόλου για κατασκευάσμα. Ήλλά γι' αυτό άκριδώς ή άπρίορι έρευνα άπαιτεί τή σωστή προετοιμασία του έδάφους των φαινομένων. Ό άμεσος όρίζοντας, τον όποιο πρέπει νά προετοιμάσουμε για τήν Ή Αναλυτική του έδωνά-Είναι, είναι ή κατά μέσον όρο καθμερινότητά του.

3. [Έκφραση του R. Avenarius, πού τήν ξαναχρησιμοποίησε ό Χούσερλ.]

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μέσ στήν καθημερινότητά του δέν εἶναι ὁμως ταυτόσημη μέ τήν περιγραφή κάποιου πρωτόγονου στάδιου τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, στάδιου τοῦ ὁποίου μπορούμε νά λάβουμε γνώση ἐμπειρικά μέσω τῆς Ἀνθρωπολογίας. *Ἡ καθημερινότητα δέ συμπίπτει μέ τόν πρωτογονισμό*, παρὰ εἶναι ἕνας τρόπος τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ἀκόμα κι' ὅταν καί ἴσα-ἴσα ὅταν τό ἔδωνά-Εἶναι κινῆται μέσα σέ μία ὑπεραναπτυγμένη καί διαφοροποιημένη κουλτούρα. Ἀφετέρου καί τό πρωτόγονο ἔδωνά-Εἶναι ἔχει δυνατότητες ἑνός μή καθημερινοῦ Εἶναι, ὅπως ἔχει καί τήν ιδιόμορφή του καθημερινότητα. Τό νά προσανατολίσουμε τήν ἀνάλυση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρὸς τή «ζωή τῶν πρωτόγονων λαῶν» μπορεῖ νά ἔχη θετική σημασία ὡς μέθοδος, μιά καί τά «πρωτόγονα φαινόμενα» εἶναι συχνά λιγώτερο ἐπικαλυμμένα καί λιγώτερο περίπλοκα, χάρη στήν ἤδη ἐκτενή αὐτοερμηνεία τοῦ ἀντίστοιχου ἔδωνά-Εἶναι. Τό πρωτόγονο ἔδωνά-Εἶναι μιᾶ συχνά μέ περισσότερη εὐθύτητα, γιατί ἀνοίγεται ἀρχέγονα στά «φαινόμενα» (μέ προφαινομενολογικό νόημα). *Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἐννοιολογεῖ τά ὄντα, ἀδέξιος ἴσως καί τραχύς ἂν συγκριθῆ μέ τό δικό μας, μπορεῖ νά συντελέσῃ θετικά στό νά ἐμφανιστοῦν γνήσια οἱ ὄντολογικές δομές τῶν φαινομένων.

Ἄλλά οἱ ὥστόσο πληροφορίες μας γιά τούς πρωτόγονους παρασχέθηκαν ἀπό τήν Ἐθνολογία. Καί ἡ Ἐθνολογία, ἀπό τή στιγμή κιόλα πού παραλαβαίνει τό ὕλικό της, μιά κι' ὅταν τό ταξινομῆ καί τό ἐπεξεργάζεται, κινεῖται μέσα σέ ὀρισμένες προεπιλημμένες ἐννοιες κι' ἐρμηνεύσεις τοῦ ἀνθρώπινου ἔδωνά-Εἶναι γενικά. Κατά πόσον ἡ Ψυχολογία τῆς καθημερινότητας, πόσο μᾶλλον ἡ ἐπιστημονική Ψυχολογία καί ἡ Κοινωνιολογία τήν ὁποία συμπαρέχει ὁ ἐθνολόγος, μπορούν νά προσφέρουν κάποια ἐπιστημονική ἐγγύηση γιά μία ταιριαχτή πρόσβαση, ἐρμηνεία καί παρουσίαση τῶν ὑπό ἐξέταση φαινομένων, δέν εἶναι σίγουρο. Φανερώνεται κι' ἐδῶ ἡ ἴδια κατάσταση μέ τίς ἐπιστήμες πού προαναφέραμε. Ἡ Ἐθνολογία προϋποθέτει ὡς ὀδηγητικό της νῆμα μία ἐπαρκῶς ἀναπτυγμένη Ἀναλυτική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Ἄλλά μιά καί οἱ θετικές ἐπιστήμες οὔτε «μποροῦν» οὔτε καί ὀφείλουν νά περιμένουν τή Φιλοσοφία νά ὀλοκληρώσῃ τό ὄντολογικό της ἔργο, ἡ παρακάτω ἔρευνα δέν θά πραγματωθῆ ὡς περαιτέρω βῆμα προόδου [«Fortschritt»], παρὰ ὡς *ἐπανάληψη* καί ὄντολογικά σαφέστερη κάθαρση ὅσων ἔχουν ἤδη

ἀνακαλυφθῆ ὄντικά¹.

52 Ὅσο εὐκολὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ μορφικὴ διάκρισις τῆς ὄντολογικῆς Προβληματικῆς ἀπὸ τὴν ὄντικὴ ἔρευνα, ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν δυσκολίες στὸ νὰ διεξέλθουμε καὶ προπαντὸς νὰ ἀρχίσουμε μίαν ὑπαρκτικὴ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Μὲς στὰ καθήκοντά της περιλαμβάνεται ἕνα χρέος, πού ἀπὸ καιρὸ ἀνησυχεῖ τὴ Φιλοσοφία^[37], καὶ ὅμως αὐτὴ δὲν κατόρθωσε ποτέ νὰ τὸ ἐξοφλήσῃ: εἶναι τὸ νὰ ἐπεξεργαστῆ τὴν ἰδέαν μίαν «φυσικῆς ἔννοιαν τοῦ κόσμου». Ὁ πλοῦτος γνώσεων πού διατίθενται σήμερον γιὰ τίς πλεονηθικὰ καὶ ἀπὸμακρες κουλτοῦρες καὶ μορφές τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, μοιάζει νὰ εἶναι εὐνοϊκός γιὰ μίαν καρποφόρα πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἐπεξεργασίας. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι μόνον ἐπιφάνεια. Κατὰ βάθος αὐτὴ ἡ πληθώρα γνώσεων μπορεῖ νὰ δελεάσῃ στὸ νὰ παραγνωρίσουμε τὸ ἀληθινὸ πρόβλημα. Ἡ σύγκρισις τῶ πάντων καὶ ἡ ἀναγωγὴ τους σὲ τύπους, ἡ τάσις γιὰ συγκριτισμὸν, δὲν ὀδηγεῖ ἀφ' ἑαυτῆς σὲ γνώσιν τοῦ οὐσιώδους. Ἡ δυνατότητα νὰ κυριαρχηθῆ ἡ πολλαπλότης μὲ καταγραφὴν τῆς πάνω σὲ ἕνα πίνακα, δὲν ἐγγυάται πραγματικὴν κατανόησιν αὐτῶν πού στέκονται μπροστὰς μας τακτοποιημένα. Τὸ γνήσιον ἀξίωμα ταξινομήσεως ἔχει ἕνα δικό του

Σελ. 51

1. Ὁ Ernst Cassirer ἔκαμε πρόσφατα τὸ μυθικὸν ἐδωνά-Εἶναι θέμα φιλοσοφικῆς ἐρμηνείας, δὲς τὴ «Φιλοσοφία τῶν συμβολικῶν μορφῶν», μέρος δευτέρον: Ἡ μυθικὴ σκέψις, 1925. Χάρη σ' αὐτὴ τὴ μελέτη τίθεται στὴ διάθεσιν τῆς ἐθνολογικῆς ἔρευνας γόνιμα ὀδηγητικὰ νήματα. Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς φιλοσοφικῆς Προβληματικῆς παραμένει ὅμως τὸ ἐρώτημα, κατὰ πόσον τὰ θεμέλια αὐτῆς τῆς ἐρμηνείας εἶναι ἀρκετὰ σαφῆ, κατὰ πόσον ἰδίως ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὸ συστηματικὸν περιεχόμενον τῆς «Κριτικῆς τοῦ καθαρῶν λόγου» τοῦ Καντίου μποροῦν νὰ παράσχουν τὸ πλάνον γιὰ ἕνα τέτοιον μέλημα, ἢ μήπως ἐδῶ χρειάζεται ἕνα καινούριον καὶ πλεονηθικὸν ἐκκέντημα. Τὸ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Cassirer βλέπει αὐτὴ τὴ δυνατότητα, φανερόν ἐστι μὲ τὴν ὑποσημείωσιν τῶν σελ. 16 καὶ 17, ὅπου γίνεται ἀναφορὰ στοὺς φαινομενολογικοὺς ὁρίζοντες πού ἀνοίχτηκαν ἀπὸ τὸ Χούσερλ. Ἦδη σὲ μίαν συζήτησιν, τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας τοῦ παρόντος βιβλίου πραγμάτωσε μὲ τὸν Cassirer ἐπ' εὐκαιρίαν μίαν διαλέξεσιν στὸ Ἀμβουργικὸν τμήμα τῆς Kantgesellschaft κατὰ τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1923 πάνω στὰ μελήματα καὶ τοὺς δρόμους τῆς φαινομενολογικῆς ἔρευνας, φανερώθηκε ὁμοφωνία ὡς πρὸς τὸ αἴτημα γιὰ μίαν ὑπαρκτικὴν Ἀναλυτικὴν, ἔτσι καθὼς σκιαγραφηθῆκε σ' ἐκείνη τὴν διαλέξεσιν.

Ἐμπράγατο περιεχόμενο, τοῦτο ὁμως δέ μπορεί ποτέ νά βρεθῆ μέσω τοῦ ταξινομεῖν, παρά ἤδη προϋποτίθεται μέσα του. Γιά μία ταξινόμηση τῶν ποικίλων κοσμοθεωριῶν εἶναι λοιπόν ἀναγκαία ἡ ρητή ἰδέα περὶ τοῦ κόσμου γενικά. Καί ἂν αὐτός τοῦτος ὁ «κόσμος» εἶναι συγκροτητικό στοιχεῖο τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ἐννοιολογική ἐπεξεργασία τοῦ κόσμου ὡς φαινόμενου ἀπαιτεῖ ἐπίγνωση τῶν θεμελιωδῶν δομῶν τοῦ ἔδωνά-Εἶναι.

Σ' αὐτό τό κεφάλαιο πραγματώσαμε μερικούς θετικούς καί μερικούς ἀρνητικούς χαρακτηρισμούς· καί στίς δύο περιπτώσεις ἀποβλέπαμε στό νά προσανατολίσουμε σωστά τήν κατανόηση τῶν τάσεων καί τῆς Προβληματικῆς τῶν ἐρμηνειῶν πού ἔπονται¹. Μόνον ἔμμεσα μπορεί νά βοηθήσῃ ἡ Ὀντολογία τίς θετικές ἐπιστήμες πού ὑπάρχουν σήμερα. Ἔχει ἕναν αὐθύπαρκτο σκοπό μέσα της, ἔστω κι' ἂν, πέρ' ἀπό τήν ἀπόκτηση γνώσεων γιά τά ὄντα, τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι εἶναι τό κεντρί κάθε ἐπιστημονικῆς ἀναζήτησης.

Σελ. 52.

1. [Εἶναι ἀξιοσημείωτο – κι' ἴσως χωρίς προηγούμενο –, ὅτι μία ὄντολογική πραγματεία παρουσιάζεται ὡς «ἐρμηνεία». Δέξ §7 Γ, σελ. 37 κ.έ.]

Κεφάλαιο Δεύτερο

Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι γενικά ὡς θεμελιώδης σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι

§12. Προσχέδιο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι μέ βάση τόν προσανατολισμό πρὸς τό Ἐνεῖναι σάν τέτοιο

Στά προκαταρκτικά μας σχόλια (§9) παρουσιάσαμε μερικά ὄντολογικά χαρακτηριστικά [τοῦ ἔδωνά-Εἶναι], τά ὁποῖα θά μᾶς παράσχουν ἓνα σταθερό φωτισμό γιά τήν παρακάτω ἔρευνα, μά καί θά λάβουν μέ τή σειρά τους τή συγκεκριμένη δομή τους κατά τήν πορεία τῆς ἔρευνας. Τό ἔδωνά-Εἶναι εἶν' ἓνα ὄν πού μέσ στό Εἶναι του σχετίζεται μέ αὐτό τό Εἶναι κατανοώντας το. Λέγοντας τοῦτο, γνωστοποιοῦμε τή μορφική ἔννοια τῆς ὑπαρξης. Τό ἔδωνά-Εἶναι ὑπάρχει [existiert]. Ἐπιπλέον τό ἔδωνά-Εἶναι εἶναι τό ὄν πού ἐκάστοτε εἶμαι ἐγώ ὁ ἴδιος. Στό ὑπάρχον ἔδωνά-Εἶναι ἰδιάζει τό ὅτι εἶναι ἐκάστοτε δικό μου, ὡς συνθήκη τῆς δυνατότητας αὐθεντικότητας καί ἀναυθεντικότητας. Τό ἔδωνά-Εἶναι ὑπάρχει ἐκάστοτε μέ τόν ἓνα ἀπό τούς δύο τρόπους, ἢ εἶναι ὡς πρὸς αὐτούς τροπικά ἀδιαφοροποίητο.

Ἄλλ' αὐτοί οἱ καθορισμοί τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρέπει τώρα νά φανοῦν καί νά κατανοηθοῦν ἀκριβῶς πάνω στή βάση ἐκείνης τῆς ὄντολογικῆς σύστασης, τήν ὁποῖα ὀνομάζουμε μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Τό σωστό ξεκίνημα τῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι συνίσταται στήν ἐρμηνεία αὐτῆς τῆς σύστασης.

Ἡ σύνθετη ἔκφραση «μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι» φανερώνει ἤδη μέ τήν κοψιά της ὅτι μέ αὐτήν νοοῦμε ἓνα *ενιαῖο* φαινόμενο. Αὐτό τό βασικό φαινόμενο πρέπει νά ἰδωθῆ στό σύνολό του. Τό ὅτι τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι δέ μπορεῖ νά διαλυθῆ σέ ἀπομονώσιμα συνθετικά, δέν ἀποκλείει μία πολλαπλότητα τῶν δομικῶν στοιχείων πού τό συγκροτοῦν. Τό φαινόμενο πού προσδιορίζεται μέ αὐτή τήν ἔκφραση, μπορεῖ πράγματι νά ἰδωθῆ κατά τρεῖς τρόπους. Διατηρώντας πρωτύτερα σταθερά κατά νοῦ τό σύνολο φαινόμενο, μποροῦμε νά διακρίνουμε μέσα του:

1. Τό «μέσ-στόν-κόσμο» · ὅσον ἀφορᾷ αὐτό τό τμήμα, θά πρέπει

νά διερευνήσουμε τήν ὄντολογική δομή τοῦ «κόσμου» καί νά προσδιορίσουμε τήν ἰδέα τῆς κοσμικότητας [Weltlichkeit] ὡς τέτοιας (δές Κεφ. 3 τῆς παρούσας διαίρεσης).

2. Τό ὄν πού εἶναι ἐκάστοτε κατά τόν τρόπο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Μέ τοῦτο θά ἐρευνηθῆ ἐκεῖνο πού ζητοῦμε, ὅταν θέτουμε τό ἐρώτημα «ποιός;». Μέ φαινομενολογική παρουσίαση θά πρέπη νά καθοριστῆ, ποιός εἶναι κατά τόν τρόπο τῆς κατά μέσον ὄρο καθημερινότητας τοῦ ἐδωνά-Εἶναι (δές Κεφ. 4 τῆς παρούσας διαίρεσης).

3. Τό Ἐνεῖναι [In-sein] ὡς τέτοιο· θά πρέπη νά ἐμφανίσουμε τήν ὄντολογική συγκρότηση τοῦ «μέσα» [Inheit] (δές Κεφ. 5 τῆς παρούσας διαίρεσης). Κάθε φορά πού θά ἐξετάζεται ἕνα ἀπό αὐτά τά συνθετικά, θά συνεξετάζονται ταυτόχρονα καί τά ἄλλα· θά φανερώνεται δηλαδή κάθε φορά τό σύνολο φαινόμενο. Σίγουρα τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι μία ἀναγκαῖα σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, πολύ λίγο ὅμως ἐπαρκής γιά νά προσδιορίσῃ μέ πληρότητα τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Πρίν προχωρήσουμε στή θεματική ἀνάλυση καθενός ἀπό τά τρία φαινόμενα πού διακρίναμε, θά ἐπιχειρήσουμε νά χαρακτηρίσουμε προσανατολιστικά τόν τρίτο ἀπό αὐτούς τούς παράγοντες.

54 Τί σημαίνει Ἐνεῖναι; Ἡ πρώτη ἀντίδρασή μας εἶναι νά συμπληρώσουμε τήν ἔκφραση «Ἐνεῖναι» μέ τό «στόν κόσμο», καί νά ἐνοήσουμε αὐτό τό Ἐνεῖναι ὡς «Εἶναι μέσ...» [Sein in...]. Αὐτός ὁ ὄρος δηλώνει τό εἶδος τοῦ Εἶναι ἑνός ὄντος, τό ὅποιο βρῖσκεται «μέσα» σέ ἕνα ἄλλο, ὅπως τό νερό βρῖσκεται «μέσα» στό ποτήρι, τό ροῦχο «μέσα» στό ντουλάπι. Μέ τό «μέσα» νοοῦμε τή σχέση τοῦ Εἶναι πού ἔχουν μεταξύ τους δύο ὄντα πού ἐκτείνονται «μέσ» στό χῶρο, σέ σχέση πρὸς τόν τόπο μέσα σ' αὐτό τό χῶρο. Τό νερό καθὼς καί τό ποτήρι, τό ροῦχο καθὼς καί τό ντουλάπι, βρῖσκονται κατά τόν ἴδιο τρόπο «μέσ» στό χῶρο «σέ» ἕναν τόπο. Αὐτή ἡ ὄντολογική σχέση μπορεῖ νά ἐπεκταθῆ, π.χ.: τό θρανίο βρῖσκεται μέσα στήν αἴθουσα, ἡ αἴθουσα μέσα στό Πανεπιστήμιο, τό Πανεπιστήμιο μέσα στήν πόλη, καί οὕτω καθεξῆς, μέχρι: τό θρανίο βρῖσκεται μέσα στόν κόσμο. Ὅλ' αὐτά τά ὄντα, γιά τά ὅποια μπορεῖ νά εἰπωθῆ ὅτι εἶναι τό ἕνα «μέσ» στό ἄλλο, ἔχουν τό ἴδιο εἶδος τοῦ Εἶναι, τήν παρεύρεση, ὡς πράγματα πού λαβαίνουν χώρα «ἐνδόκοσμα». Ἡ παρεύρεση «μέσα» σέ κάτι ἐπίσης παρευρισκόμενο, καί ἡ συμπαραεύρεση μέ κάτι πού ἔχει τό ἴδιο εἶδος τοῦ Εἶναι, μέ τό νόημα μᾶς ὀρισμένης τοπικῆς σχέσης, εἶναι ὄντολογικά χαρακτη-

ριστικά πού τά ὀνομάζουμε *κατηγοριακά*: ἀνήκουν σέ ὄντα πού δέν εἶναι κατά τόν τρόπο τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.

Μέ τό Ἐνεῖναι νοοῦμε, ἀντίθετα, μία σύσταση τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι· εἶναι *ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό*. Δέ μπορεῖς νά τό νοήσης ὡς παρεύρεση ἑνός σωματικοῦ πράγματος (ὡς ἀνθρώπινο κορμί) πού βρῖσκεται «μέσα» σέ ἕνα παρευρισκόμενο ὄν. Κι' οὔτε σημαίνει ὁ ὄρος Ἐνεῖναι ἕνα χωρικό «τό ἕνα μέσ στό ἄλλο» παρευρισκόμενων ὄντων, ὅπως καί ἡ γερμανική πρόθεση «in» [μέσα] δέν σημαίνει ἀρχέγονα μία χωρική σχέση τοῦ εἶδους πού ἀναφέραμε¹. Ἡ γερμανική πρόθεση in προέρχεται ἀπό τό ρῆμα *innehmen* πού σημαίνει: κατοικῶ, *habitare*, διαμένω· *an* σημαίνει: ἔχω συνηθίσει, εἶμαι οἰκείος μέ..., ἔχω συνηθία νά...· ἔχει τή σημασία τοῦ *colo* μέ τό νόημα τοῦ *habito* καί τοῦ *diligio*². Τό ὄν, στό ὁποῖο ἀρμόζει τό Ἐνεῖναι ἔτσι νοούμενο, τό ἐπισημάναμε ὡς τό ὄν πού εἶμαι ἐκαστοτε ἐγώ ὁ ἴδιος. Ἡ ἔκφραση «*bin*» [εἶμαι] ἔχει σχέση μέ τό «*bei*» [παρά], κι' ἔτσι «*ich bin*» [ἐγώ εἶμαι] σημαίνει πάλι: κατοικῶ, διαμένω... [*halte mich auf bei...*] στόν κόσμον, ὡς κάτι μέ τό ὁποῖο ἔχω κατά τόν τάδε καί τό δεῖνα τρόπο ἐξοικειωθῆ. Τό Εἶναι [38] ὡς ἀπαρέμφατο τοῦ «εἶμαι», νοούμενο δηλαδή ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό, σημαίνει: κατοικῶ σέ..., εἶμαι ἐξοικειωμένος μέ... Τό Ἐνεῖναι εἶναι *συνεπῶς ἡ μορφική ὑπαρκτική ἔκφραση τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι*[39], τό ὁποῖο ἔχει ὡς οὐσιαστική σύσταση τό *μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι*³.

Σελ. 54

1. Δέξ *Jakob Grimm*, *Kleinere Schriften*, τόμος VII, σελ. 247.

2. [Ὁ Χάιντεγγερ υἱοθετεῖ ἐδῶ τήν ἄποψη τοῦ Grimm (δέξ τήν προηγούμενη σημείωση) ὅτι ἡ πρόθεση *in* κατάγεται ἀπό τό ρῆμα *innehmen*-, κι' ὄχι τό ρῆμα ἀπό τήν πρόθεση. Οἱ ὑπαινιγμοί αὐτῆς τῆς παραγράφου ἀντλοῦνται ἀπό τό ἔργο τοῦ Grimm.]

3. [Συναντοῦμε ἐδῶ γιά πρώτη φορά ἕνα παράδειγμα μιᾶς μεθόδου, στήν ὁποία ὁ Χάιντεγγερ θά παραμείνῃ πιστός σέ ὅλη τή σταδιοδρομία του, καί ἡ ὁποία θά παίρνῃ μέσ στό στοχασμό του ὄλο καί πιό σημαντική θέση, μιά καί ἡ γλώσσα εἶναι «τό σπῆτι τοῦ Εἶναι» (Γράμμα γιά τόν Οὐμανισμό, 1947). Ἐς παρατηρηθῆ ἐξάλλου ὅτι ἡ γλωσσική αὐτή ἀνάλυση ἐμφανίζεται σέ ἕνα ἀποφασιστικό ἐδάφιο τοῦ παρόντος ἔργου, μιά καί χρησιμεύει στό νά εἰσαγάγῃ τή θεμελιώδη ἔννοια τοῦ *μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι*. Ἐς σημειωθῆ ἐπίσης ὅτι τά στοιχεῖα τῆς ἴδιας αὐτῆς ἀνάλυσης χρησιμοποιήθηκαν ξανά χωρίς ἀλλαγῆ σχεδόν τριάντα χρόνια ἀργότερα, στό «*Denken, Bauen*,

Τό «Παρείνειν» στόν κόσμο μέ τό νόημα τῆς ἀπορρόφησης μέσ
στόν κόσμο (νόημα πού ἀπαιτεῖ περισσότερη ἐρμήνευση), εἶναι
ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό πού θεμελιώνεται στό 'Ενεῖναι'. 'Επειδή
σ' αὐτές τίς ἀναλύσεις ἐνδιαφέρει νά φανῇ μιὰ ἀρχέγονη δομή τοῦ
Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι – μία δομή σύμφωνα μέ τό περιεχόμενο τῆς
ὁποίας θά πρέπει νά ἀρθρώσουμε τίς ἔννοιες τοῦ Εἶναι· ἐπειδή
55 αὐτή ἡ δομή εἶναι τέτοια πού οὐσιαστικά δέ μπορεῖ νά συλληφθῇ
μέ τίς παραδοσιακές ὄντολογικές κατηγορίες, πρέπει καί τό «Πα-
ρείνειν» νά ἐρμηνευτῇ περισσότερο. 'Αποβλέποντας σ' αὐτό, ἐκλέ-
γουμε πάλι τή μέθοδο τοῦ νά τό διαχωρίσουμε ἀπό μία σχέση τοῦ
Εἶναι πού ὄντολογικά τοῦ εἶναι κατ' οὐσίαν διαφορετική – εἶναι
δηλαδή κατηγοριακή, τήν ἐκφράζουμε ὁμως μέ τά ἴδια γλωσσικά
μέσα. Κάτι τέτοιες διακρίσεις φαινομένων, τῶν ὁποίων οἱ διαφορές
ἐξαλείφονται εὐκόλα ἔστω κι' ἂν εἶναι θεμελιώδους ὄντολογικῆς
σπουδαιότητας, πρέπει νά πραγματώνονται ρητά, ἀκόμα κι' ἂν
κινδυνεύουμε νά κατηγορηθοῦμε πώς συζητοῦμε Πράγματα «αὐτο-
νόητα». Οἱ ἐλλείψεις τῆς ὄντολογικῆς 'Αναλυτικῆς φανερόνουν ὅτι
πολύ ἀπέχουμε ἀπό τό νά ἔχουμε συλλάβει ἐπαρκῶς αὐτά τά «αὐ-
τονόητα» Πράγματα, κι' ἀκόμα λιγώτερο ἔχουμε ἐρμηνεύσει τό
νόημα τοῦ Εἶναι τους· εἴμαστε ἀκόμα πολύ μακριά ἀπό τό νά κα-
τέχουμε ταιριαχτές καί σίγουρα διαμορφωμένες δομικές ἔννοιες.
'Ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό, τό «Παρείνειν» στόν κόσμο δέ

Wohnen» (Vorträge und Aufsätze, 1954), ὅπου τό Bauen (χτίζω) συσχετίζε-
ται ἐτυμολογικά μέ τό bin (εἶμαι). (Σημ. τ. γαλλ. μετ.)]

4. [Θεωρήσαμε καλό νά τυποποιήσουμε τήν ἔκφραση Sein bei, πού χρη-
σιμοποιεῖται εὐρύτατα στό παρόν ἔργο, ὡς «Παρείνειν» (= Εἶναι παρὰ,
παράπλευρα). Τό «Παρείνειν» σημαίνει παντοῦ αὐτή τήν ἀπορρόφηση στόν
κόσμο. – 'Ὅτι ἕνα φαινόμενο θεμελιώνεται σέ ἕνα ἄλλο, δέν σημαίνει κατά
τό Χάιντεγκερ ὅτι μπορεῖ νά ἀναχθῇ στό ἄλλο ἢ ὅτι προέρχεται ἀναγκα-
στικά ἀπό τό ἄλλο. 'Ἐτσι, στήν παρούσα περίπτωσι, τό μέσ-στόν-κόσμον-
Εἶναι δέν ὀδηγεῖ ἀναγκαστικά στό νά ἀπορροφηθῇ κάποιος μέσα σ' αὐτό
τόν κόσμο, κι' οὔτε εἶναι «καταδικασμένος», ἔτσι καί βρεθῇ ξάφνου «ἀπορ-
ροφημένος μέσ στόν κόσμο», νά παραμείνῃ σ' αὐτή τήν κατάστασι. Εἶναι
πολύ σημαντικό νά ἐπιμεινουμε στήν ἀναγκαία διάκρισι αὐτῶν τῶν φαινομέ-
νων, γιατί στήν πρώτη διαίρεσι τοῦ παρόντος ἔργου τό φαινόμενο τῆς ἀπορ-
ρόφησης μέσα στόν κόσμο παίξει βασικό ρόλο στό νά ἐρμηνευτῇ τό θεμελιώ-
δέστερο καί γενικώτερο φαινόμενο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. 'Ἐτσι τό φαι-
νόμενο τοῦ «ἀναυθεντικοῦ» μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι (πού ὁμως εἶναι γήσιο
φαινόμενο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι) βρίσκεται στό κέντρο τῶν ἀναλύσεων
τῶν §§15 καί 16 (δές προπάντων στίς σελ. 75 κ.έ.), 27 (σελ. 129 κ.έ.) καί
35 ὡς 38 (σελ. 167 κ.έες). 'Ἡ δεύτερη διαίρεσι θά ἐπαναφέρῃ τήν ἰσορρο-
πία, καθὼς αὐτή προετοιμάζεται ἀπό τίς §§28 κ.έες.]

σημαίνει ποτέ κάποια συμπαρέυρεση πραγμάτων. Δέν πρόκειται για μία τοπική ἐγγύτητα τοῦ ὄντος πού ὀνομάζεται «ἐδωνά-Εἶναι» μέ τό ὄν πού ὀνομάζεται «κόσμος». Ὅταν θέβαια δύο ὄντα συμπαρευρισκῶνται τό ἕνα δίπλα στό ἄλλο, συνηθίζουμε νά τοῦς ἀποδίδουμε κάτι τέτοιες ἐκφράσεις: «Τό τραπέζι βρίζεται δίπλα [‘bei’] στήν πόρτα», «Ἡ καρέκλα ἐφάπτεται [‘berührt’] τοῦ τοίχου». Ἄν τά ἐκλάβουμε αὐστηρά, ποτέ δέ μπορεῖ νά γίνη λόγος σέ τέτοιες περιπτώσεις γιά «ἐπαφή», ὄχι ὅμως ἐπειδή ἀκριβῆς ἐπανεξέταση θά βεβαιώνη πάντα τελικά πῶς ὑπάρχει κάποιος μεσόχωρος ἀνάμεσα στήν καρέκλα καί στόν τοίχο, ἀλλά ἐπειδή ἐξ ὀρισμοῦ ἡ καρέκλα δέ μπορεῖ νά ἔρθη σέ ἐπαφή μέ τόν τοίχο, ἀκόμα κι’ ἂν ὁ χῶρος ἀνάμεσά τους γίνη ἴσος μέ μηδέν. Ἄν ἡ καρέκλα μποροῦσε νά ἔρθη σέ ἐπαφή μέ τόν τοίχο, τοῦτο θά προϋπέθετε ὅτι ὁ τοίχος εἶναι ἀντικείμενο *συνάντησης* τῆς καρέκλας¹. Ἐνα ὄν μπορεῖ νά ἔρθη σέ ἐπαφή μέ ἕνα παρευρισκόμενο μέσα στόν κόσμο ὄν, μόνο ἂν ἀρχέγονα τό εἶδος τοῦ Εἶναι του εἶναι Ἐνεῖναι – δηλαδή μόνο ἂν μέ τό ἐδωνά Εἶναι² του τοῦ ἔχη ἤδη ἀποκαλυφθῆ κάτι σάν κόσμος, ἔτσι ὥστε ἕνα ὄν ἀπό αὐτό τόν κόσμο νά μπορέση νά φανερωθῆ μέ ἐπαφή καί νά γίνη προσιτό ὡς πρός τήν παρεύρεσή του. Ὅταν δύο ὄντα παρευρισκῶνται μέσ στόν κόσμο, κι’ εἶναι ἐπιπλέον καθ’ ἑαυτά *χωρίς κόσμο* [weltlos], δέ μποροῦν νά ἔρθουν ποτέ σέ ἐπαφή, κι’ οὔτε μπορεῖ νά εἶναι τό ἕνα δίπλα στό ἄλλο. Ἡ προσθήκη «κι’ εἶναι ἐπιπλέον χωρίς κόσμο» δέν πρέπει νά σοῦ διαφύγη· γιατί ἀκόμα καί κάποιο ὄν πού δέν εἶναι ποτέ χωρίς κόσμο, π.χ. αὐτό τοῦτο τό ἐδωνά-Εἶναι, εἶναι ἐπίσης παρευρισκόμενο «μέσ» στόν κόσμο, ἢ ἀκριβέστερα: *μπορεῖ* μέ κάποια δικαίωση καί μέσα σέ κάποια ὄρια νά ἐκληφθῆ ὡς ἀπλῶς παρευρισκόμενο. Στήν περίπτωση πού θά τό ἐκλάβης ἔτσι, ἀναπόφευκτα θά παραβλέψης ἐντελῶς ἢ δέ θά ἔχης δῆ ποτέ τήν ὑπαρκτική σύσταση τοῦ Ἐνεῖναι. Ἄλλά τό γεγονός ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ νά ἐκληφθῆ ὡς κάτι παρευρισκόμενο ἢ σκετά παρευρισκόμενο, δέν πρέπει νά συγγέεται

Σελ. 55

1. [Voraussetzung dafür wäre, daß die Wand «für» den Stuhl *begegnen* könnte.]

2. [Τό «ἐδωνά-Εἶναι» ἔχει γραφή σ’ αὐτό τό σημεῖο μέ μία παῦλα (Da-sein). Αὐτή ἡ γραφή σημαίνει ἐδῶ ὅτι ἡ λέξη χρησιμοποιεῖται μέ τό καθημερινό της νόημα, πού ἰσοδυναμεῖ μέ τό καθημερινό νόημα τῆς λέξης «ὑπαρξη».]

μέ κάποια «παρέυρεση» πού ιδιάζει στό έδωνά-Εΐναι³. Ἡ τελευταία αὐτή μορφή παρέυρεσης δέν θά μᾶς γίνη προσιτή ἂν παραβλέψουμε τίς ιδιότυπες δομές τοῦ έδωνά-Εΐναι, παρά μόνο ἄφου θά τίς ἔχουμε κατανοήσει. Τό έδωνά-Εΐναι κατανοεῖ τό πιό δικό του Εΐναι ὡς μία «πραγματική [tatsächliche] παρέυρεση»¹. Κι' ὅμως ἡ πραγματικότητα τοῦ δικοῦ μας έδωνά-Εΐναι εἶναι ὄντολογικά πέρα γιά πέρα διαφορετική ἀπό τήν πραγματικότητα κάποιου ὄρυκτοῦ εἴδους. Ὅποτε ὑπάρχει έδωνά-Εΐναι, ὑπάρχει σά γεγονός [Faktum]. Τήν πραγματικότητα ἐνός τέτοιου γεγονότος θά τήν ὀνομάσουμε *γεγονότητα* [Faktizität]². Ἡ περίπλοκη δομή αὐτοῦ τοῦ ὄντολογικοῦ χαρακτηρα δέ μπορεῖ νά συλληφθῆ *κάν ὡς πρόβλημα*, παρά μόνο ἄφου θά ἔχουμε ἤδη ἐπεξεργασθῆ τά θεμελιώδη ὑπαρκτικά συστατικά τοῦ έδωνά-Εΐναι. Ἡ ἔννοια τῆς γεγονότητας περιλαμβάνει: τό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι ἐνός «ἐνδόκοσμου» ὄντος πού εἶναι κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε μπορεῖ νά κατανοῆ τόν ἑαυτό του ὡς «μοιραία» δεμένο μέ τό Εΐναι τῶν ὄντων πού συναντᾶ μέσ στόν κόσμο του.

Στήν ἀρχή θά εἶναι ἀρκετό νά δοῦμε τήν ὄντολογική διαφορά³

3. [Ἐφου μᾶς εἶπε ὅτι τό έδωνά-Εΐναι μπορεῖ, κάτω ἀπό ὀρισμένες συνθήκες, νά ἐκληφθῆ ὡς πράγμα, ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τώρα ἕνα τρόπο «παρέυρεσης» πού *ιδιάζει* στό έδωνά-Εΐναι: τῆ γεγονότητα. Αὐτή ἡ πρόταση χρησιμοποιεῖ μιᾶ ἀσυνήθιστη γιά τό Χάιντεγκερ γλώσσα, κι' αὐτή ἡ ὀρολογία δέν θά διατηρηθῆ: στό μέλλον ὁ Χάιντεγκερ θά ἀρνήται νά θεωρῆ τῆ γεγονότητα ὡς εἶδος παρέυρεσης.]

Σελ. 56

1. Δές §29.

2. [Αὐτές οἱ προτάσεις δέ μποροῦν νά κατανοηθοῦν ἐντελῶς, ἂν δέν ληφθῆ ὑπόψη ἡ γερμανική συστοιχία ἀνάμεσα στίς λέξεις *Tatsächlichkeit* (τήν ὀποία καταχρηστικά καί ὄχι ἀκριβολογώντας ἀποδίδουμε: *πραγματικότητα*) καί *Faktizität* (= γεγονότητα). Αὐτές οἱ δύο γερμανικές λέξεις εἶναι συνώνυμες, ὅπως συνώνυμες εἶναι καί οἱ ἀντίστοιχες *Tatsache* καί *Faktum*, πού σημαίνουν: γεγονός. Ὁ Χάιντεγκερ ἀποδίδει ὅμως τήν *Tatsächlichkeit* σέ ὀποιοδήποτε ἐμπειρικό γεγονός, ἐνώ ἡ *Faktizität* ἀναφέρεται στό γεγονός τοῦ έδωνά-Εΐναι.]

3. [Ἡ «ὄντολογική διαφορά» γιά τήν ὀποία γίνεται λόγος σ' αὐτή τήν πρόταση, δέν πρέπει νά συγγέεται μέ τήν περίφημη διαφορά τοῦ Εΐναι ἀπό τά ὄντα, ἡ ὀποία ἄλλωστε θά ἀναφερθῆ γιά πρώτη φορά ὡς «ὄντολογική διαφορά» τό 1929, στό *Vom Wesen des Grundes*.]

ανάμεσα στο 'Ενεΐναι ως ύπαρκτικό χαρακτηριστικό, και στην κατηγορία της «ένδοτητας» [*Inwendigkeit*], τήν όποία μπορούν να έχουν μεταξύ τους όντα παρευρισκόμενα. Άν έτσι ξεδιακρίνουμε τό 'Ενεΐναι, δέν άρνούμαστε κάθε είδος «χωρικότητα» στο έδωνά-Εΐναι. Άντίθετα: τό έδωνά-Εΐναι έχει ένα δικό του «μές-στό-χώρον-Εΐναι», αλλά τούτο καθίσταται δυνατό μόνο *ενεκα του μές-στόν-κόσμον-Εΐναι γενικά*. Νά γιατί τό 'Ενεΐναι δέ μπορεί νά διασαφηνιστή όντολογικά μέ όντικό χαρακτηρισμό, νά ειπωθή δηλαδή: τό 'Ενεΐναι σέ έναν κόσμο είναι πνευματική ιδιότητα, και ή «χωρικότητα» του ανθρώπου είναι άποτέλεσμα της σωματικής του φύσης, πού «θεμελιώνεται» στο ότι έχει κορμί. Έδω άντικρύζουμε πάλι τή συμπαρέυρεση κάποιου πνευματικού πράγματος μέ ένα σωματικό πράγμα, ένω τό Εΐναι του όντος πού συντίθεται από αυτά παραμένει πιό σκοτεινό παρά ποτέ. Μόνο άν κατανοήσουμε τό μές-στόν-κόσμον-Εΐναι ως ουσιαστική δομή του έδωνά-Εΐναι, θά μπορέσουμε νά άποκτήσουμε έπίγνωση της *ύπαρκτικής χωρικότητας* του έδωνά-Εΐναι. Αυτή ή έπίγνωση θά μάς προφυλάξει από τό νά παραβλέψουμε ή νά άπαλείψουμε εύθύς έξαρχής αυτή τή δομή – άπάλειψη πού δέν έχει όντολογικό κίνητρο, παρά «μεταφυσικό»⁴: τήν άφελή γνώμη, πώς ό άνθρωπος είναι αρχικά πράγμα πνευματικό, πού μετατίθεται ύστερώτερα «μέσα» σέ χώρο.

Χάρη στή γεγονότητά του, τό μές-στόν-κόσμον-Εΐναι του

4. [Εΐναι τό πρώτο έδάφιο, όπου ό Χάιντεγκερ άντιθέτει τήν 'Οντολογία του πρός τή «Μεταφυσική», αντίθεση πού θά ξαναδρεθί στο προσκήνιο του στοχασμού του περίπου από τό 1936 κι' έδώθε (δες Zur Überwindung der Metaphysik, στα Vorträge und Aufsätze). Στο παρόν έργο αυτή ή αντίθεση περιορίζεται στο νά εκφράζει ένάντια στην ιδέα της «Μεταφυσικής» αυτό πού ήδη αναφέραμε στή σελ. 22, σημ. 1. 'Η «Μεταφυσική» είναι μία θεμελιώδης 'Οντολογία, πού κάνει τό λάθος νά αναθέτη στα πράγματα της ρύσης» νά προσανατολίζουν τήν αναζήτηση. Άς σημειωθή έντούτοις ότι ο *Was ist Metaphysik?* (1929), *Vom Wesen des Grundes* (1929), *Kant und das Problem der Metaphysik* (1929), κι' ακόμα, μολονότι μέ πιό διαφορούμενη μορφή, στην «Εΐσαγωγή στή Μεταφυσική», πού άποτελεί σειρά παραδειών πού εκφωνήθηκαν τό 1935 κι' εκδόθηκαν τό 1953 (δες τήν ελληνική μετάφραση του Χρ. Μαλεβίτση στίς εκδόσεις «Δωδώνη», Άθήνα 1973), ό Χάιντεγκερ συνεχίζει νά χρησιμοποιή τόν όρο «Μεταφυσική» θετικά· έξώλλου σέ μία μεταγενέστερη περίοδο θά εγκαταληφθή και ό όρος «'Οντολογία», δές τό «Γράμμα για τόν Ούμανισμό» (1947).]

έδωνά-Εΐναι εΐναι έκάστοτε ἤδη διασκορπισμένο ἢ μᾶλλον κατακομματιασμένο σέ τρόπους τοῦ Ἐνεΐναι. Ἡ πολλαπλότητα τέτοιων τρόπων τοῦ Ἐνεΐναι ἄς ὑποδειχτῆ μέ τά ἀκόλουθα παραδείγματα: δταν ἔχης πάρε-δῶσε μέ κάτι, δταν κατασκευάζης κάτι, δταν περιποιῆσαι κάτι, δταν χρησιμοποιῆς, ἐγκαταλείπης ἢ ἀφήνης κάτι νά χαθῆ, δταν ἀναλαμβάνης, κατορθώνης, μαθαίνης, ρωτᾷς, ἐξετάζης, συζητᾷς, δρίζης... Ὅλοι αὐτοί οἱ τρόποι τοῦ Ἐνεΐναι ἔχουν τή *βιομέριμνα* [Besorgen]¹ ὡς εἶδος τοῦ Εΐναι τους – εἶδος τοῦ Εΐναι πού πρέπει νά χαρακτηρίσουμε λεπτομερειακά. Ὅταν παραλείπης κάτι, παραμελῆς, ἀποποιῆσαι, ἀναπαύεσαι – κι' αὐτοί ἐπίσης εΐναι τρόποι βιομέριμνας· εΐναι ὁμως *ἐλλειπτικοί* τρόποι, ὅπου οἱ δυνατότητες βιομέριμνας διατηροῦνται στό μίνιμουμ. Ὁ ὄρος «βιομέριμνα» ἔχει ἀρχικά τήν προεπιστημονική σημασία², ὅπου μπορεῖ νά σημαίνει: ἐκτελῶ κάτι, διεκπεραιῶνω, θάζω σέ τάξη μία ὑπόθεση. Μπορεῖ ἐπίσης στή μέση φωνή νά σημαίνει «προμηθεύομαι κάτι». Χρησιμοποιοῦμε ἀκόμα τήν ἔκφραση μέ μία χαρακτηριστική παραλλαγή, δταν λέμε: «Βιομεριμνῶ, μήπως ἀποτύχω ἐπαγγελματικά. Ἐδῶ ἢ «βιομέριμνα» ὑποδηλώνει κάποιο φόβο. Σ' ἀντίθεση πρὸς αὐτές τίς προεπιστημονικές, ὄντικές σημασίες, ἡ ἔκφραση «βιομέριμνα» θά χρησιμοποιηῖται στήν παρούσα ἔρευνα ὡς ὄντολογικός ὄρος (ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό), καί θά δηλώνη τό Εΐναι ἑνός μπορετοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι. Ὁ ὄρος ἔχει ἐκλεγή ὄχι ἐπειδή τό ἐδωνά-Εΐναι τυχαίνει νά εΐναι ἀπαρχῆς καί σέ μεγάλη ἔκταση οἰκονομικό καί «πρακτικό», παρά ἐπειδή θέλουμε νά κάνομε σαφές ὅτι τό Εΐναι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐδωνά-Εΐναι εΐναι *μέριμνα* [Sorge]³. Μά κι' αὐτός ὁ ὄρος θά πρέπει νά ἐκληφθῆ ὡς ἔννοια, πού δηλώνει μία ὄντολογική δομή (δές Κεφ. 6 τῆς παρούσας διαίρεσης). Δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τό μόχθο, τή μελαγχολία ἢ

Σελ. 57

1. [Τό ρῆμα besorgen, ἀπ' ὅπου παράγεται τό ρηματικό οὐσιαστικό Besorgen, ἔχει πολλές σημασίες στή γερμανική γλῶσσα, πού ἀναλύονται παρακάτω, ἀλλά παίρνει ἕνα ἔντελῶς ἰδιόμορφο νόημα στό παρόν ἔργο τοῦ Χάιντεγγερ. Ἀποδίδουμε τό Besorgen ὡς «βιομέριμνα» καί τή Sorge ὡς «μέριμνα», διατηρώντας σκόπιμα τόν ὁμόρριζο χαρακτήρα τους καί στή μετάφραση. Παρακάτω θά συναντηθῆ καί ἡ ὁμόρριζη Fürsorge, τήν ὁποία ἀποδίδουμε: ἀνθρωπομέριμνα.]

2. [Αὐτήν βέβαια στά γερμανικά.]

3. [Γιά τή μέριμνα (Sorge) ὡς Εΐναι τοῦ ἐδωνά-Εΐναι δές §§41 καί 42.]

τις «σκοτούρες τῆς ζωῆς», πού ὄντικά μπορεῖς νά συναντήσης σέ κάθε ἐδωνά-Εἶναι. Αὐτά – ὅπως καί τά ἀντίθετά τους, ἡ «ξεγνοιασια» κι' ἡ «ἀμεριμνησία» – εἶναι ὄντικά μπορετά μόνον ἐπειδή τό ἐδωνά-Εἶναι, ὀντολογικά νοούμενο, εἶναι μέριμνα. Ἐπειδή στό ἐδωνά-Εἶναι ἀνήκει οὐσιαστικά τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι πρὸς τόν κόσμο εἶναι οὐσιαστικά βιομεριμνα^[40].

Σύμφωνα μέ ὅσα εἰπώθηκαν τό Ἐνεῖναι δέν εἶναι «ιδιότητα», τὴν ὁποία ἄλλοτε ἔχει κι' ἄλλοτε δέν ἔχει τό ἐδωνά-Εἶναι, *χωρίς* τὴν ὁποία τοῦτο θά μπορούσε νά εἶναι ἐξίσου καλὰ ὅπως καί μέ αὐτήν. Δέν «εἶναι» ὁ ἄνθρωπος, καί, κάτι σάν ἐπιπλέον, σχετίζεται τό Εἶναι του πρὸς τόν «κόσμο» – ἕναν κόσμο πού προστίθεται περιπτωσιακά. Τό ἐδωνά-Εἶναι δέν εἶναι ἕνα ὄν ἀρχικά ἐλεύθερο ἀπὸ τό Ἐνεῖναι, πού συχνά-πυκνά τοῦ ἔρχεται τό κέφι νά «πιάση σχέσεις» μέ τόν κόσμο. Τό νά πιάση σχέσεις μέ τόν κόσμο εἶναι δυνατό, μόνον ἐπειδή τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι καθῶς εἶναι. Αὐτὴ ἡ ὀντολογικὴ σύσταση δέν προκύπτει ἀπὸ τό ὅτι ἔξω ἀπὸ τό ἐδωνά-Εἶναι παρευρίσκονται κάποια ἄλλα ὄντα, καί μ' αὐτά ἀνταμώνεται. Αὐτά τὰ παρευρισκόμενα ὄντα μποροῦν νά «ἀνταμωθοῦν» «μέ» τό ἐδωνά-Εἶναι, μόνον στό μέτρο πού μποροῦν νά φανερωθοῦν ἀφ' ἑαυτῶν μέσα σέ ἕναν κόσμο.

58 Στις μέρες μας γίνεται πολὺς λόγος γιὰ τό ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἕνα περιβάλλον⁴». Τοῦτο ὅμως ὀντολογικά δέ λέει τίποτα, ὅσο αὐτό τό «ἔχει» ἀφήνεται ἀκαθόριστο. Τό «ἔχει» εἶναι, ὡς πρὸς τὴν δυνατότητά του, θεμελιωμένο μέσα στὴν ὑπαρκτικὴ σύσταση τοῦ Ἐνεῖναι. Μόνον ἐπειδή τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά Ἐνεῖναι, μπορεῖ νά ἀνακαλύψῃ ρητὰ τὰ ὄντα πού συναντᾶ μέσ στό περιβάλλον, νά τὰ γνωρίσῃ, νά ὠφεληθῇ ἀπὸ αὐτά, νά ἔχῃ «κόσμο». Τό νά πῆς ὅτι «ἔχει ἕνα περιβάλλον» εἶναι ὄντικά τετριμμένο, ἀλλὰ ὀντολογικά θέτει ἕνα πρόβλημα. Γιὰ νά τό λύσουμε, ἀπαιτεῖται νά ἔχουμε πρωτύτερα ὀρίσει τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι κατὰ τρόπο ὀντολογικά ἐπαρκή. Ἐν αὐτὴ ἡ ὀντολογικὴ σύσταση χρησιμοποιήθηκε στὴ Βιολογία – προπαντός ἀπὸ τὸν Κ.Ε. von Baer κι' ἐδῶθε –, δέν θά πρέπη νά συμπεράνῃς πῶς ἡ φιλοσοφικὴ τῆς χρησιμοποίησης συνεπάγεται «Βιολογισμό». Γιατί τό περιβάλλον εἶναι μία δομὴ τὴν ὁποία ἡ Βιολογία, ὡς θετικὴ ἐπιστῆμη, δέ μπορεῖ ποτὲ νά

4. [Umwelt. Αὐτὴ ἡ λέξη ἔχει ὡς δευτέρο συνθετικὸ τὴ λέξη Welt = κόσμος.]

βρη και να καθοριση – πρεπει να την προϋποθεση και αδιακοπα να τη χρησιμοποιη[41]. 'Αλλ' ακομα και ως a priori των αντικειμένων που έχει η Βιολογία σα θέμα της, αυτή η δομή μπορεί να εξηγηθή φιλοσοφικά μόνο αν έχει πρωύτερα νοηθή ως δομή του έδωνά-Είναι. Μόνο με προσανατολισμό προς την έτσι νοούμενη οντολογική δομή μπορεί να επιχειρηθή, με τρόπο στερητικό¹, ένας άπριορικός καθορισμός της σύστασης του Είναι της «ζωής». 'Οντικά όπως και οντολογικά, τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι ως διομέριμα προηγείται. Μέσ στην 'Αναλυτική του έδωνά-Είναι αυτή η δομή θά ύποστη θεμελιώδη έρμηνεία.

Μά δέν περιοριστήκαμε σε άρνητικές αποφάνσεις, σε όλες μας τις προσπάθειες να προσδιορίσουμε αυτή τη σύσταση του Είναι; Μολονότι αυτό τό 'Ενείναι είναι τάχα τόσο θεμελιώδες, διαρκώς ακούμε για τό τί δέν είναι. Πολύ σωστά. Δέν ύπάρχει όμως τίποτα τυχαίο στο ότι συνεχώς τό χαρακτηρίζουμε άρνητικά. Γιατί έτσι μαθαίνουμε ποιό είναι τό κατεξοχήν χαρακτηριστικό αυτού του φαινομένου, συνεπώς ο χαρακτηρισμός μας είναι θετικός με γνήσιο και ταιριαχτό στο φαινόμενο νόημα. 'Η φαινομενολογική παρουσία του μέσ-στόν-κόσμον-Είναι απορρίπτει τις προσποιήσεις και τις επικαλύψεις, επειδή αυτό τό φαινόμενο έχει πάντα ήδη «ιδωθή» κατά κάποιον τρόπο από κάθε έδωνά-Είναι. Και τουτο γίνεται, επειδή αυτό τό φαινόμενο αποτελεί ένα θεμελιώδη συστατικό χαρακτήρα του έδωνά-Είναι· στο έδωνά-Είναι χάρη στο Είναι του έχει πάντα ήδη διανοιγή μία κατανόηση του Είναι αυτού του φαινομένου. Και όμως αυτό τό φαινόμενο έχει ως επί τό πλείστο ριζικά παρανοηθή ή έρμηνεύεται χωρίς οντολογική έπάρκεια[42]. 'Αλλά τό ότι «κατά κάποιον τρόπο έχει πάντα ιδωθή κι' όμως έχει ως επί τό πλείστο παρανοηθή» δέν έχει την αίτια του σε κάτι άλλο, παρά σ' αυτή ταύτη τη σύσταση του Είναι του έδωνά-Είναι, σύμφωνα προς την όποία τό έδωνά-Είναι – συνεπώς και τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι του – κατανοεί οντολογικά τον έαυτό του αρχικά με βάση εκείνα τά όντα και με βάση τό Είναι εκείνων των όντων, που δέν είναι ο έαυτός του, παρά τά συναντά μέσ στον κόσμο του[43].

Μέσ στο έδωνά-Είναι και για τό έδωνά-Είναι αυτή η οντολογική

1. [Δές παραπάνω, στη σελ. 50, και την 1η σημείωση αυτής της σελίδας.]

σύσταση είναι πάντα ήδη κατά κάποιον τρόπο οικεία [bekannt].
59 *Αν τώρα μέλλη νά γνωσθῆ [erkannt werden], παραλαμβάνεται
αυτό τοῦτο τό ρητό γνωρίζειν – ὡς γνωρίζειν τόν κόσμο, καί
κατανοεῖται ὡς παραδειγματική σχέση τῆς «ψυχῆς» πρὸς τόν κό-
σμο. Τό γνωρίζειν τόν κόσμο (νοεῖν*) – ἢ ἔστω τό λεκτικό ἀπευθύ-
νεσθαι καί διαλέγεσθαι περὶ «κόσμου» (λόγος*) – λειτουργοῦν λοι-
πόν ὡς πρωταρχικός τρόπος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, χωρίς τό
μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι νά νοηταί σάν τέτοιο. Ἐπειδὴ ὁμως
αὐτὴ ἡ δομὴ τοῦ Εἶναι παραμένει ὄντολογικὰ ἀπρόσιτη καί μόνον
ὄντικά βιώνεται, ὡς σχετισμός ἀνάμεσα σέ ἓνα ὄν (τόν κόσμο) κι'
ἓνα ἄλλο (τὴν ψυχὴ), κι' ἐπειδὴ ἀρχικὰ τό Εἶναι νοεῖται μέ ὄντο-
λογικό στήριγμα τὰ ὄντα ἐκλαμβανόμενα ὡς ἐνδόκοσμα ὄντα, ἐπι-
χειρεῖται νά νοηθῆ αὐτός ὁ σχετισμός ἀνάμεσα στόν κόσμο καί
στήν ψυχὴ μέ δάση αὐτὰ τὰ δύο ὄντα καί σύμφωνα πρὸς τό νόημα
τοῦ Εἶναι τους – νά νοηθοῦν δηλαδή ὡς παρεύρεση. Μολονότι
προφαινομενολογικὰ τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἔχει διωθῆ καί εἶ-
ναι γνώριμο [gekannt], ἔτσι κ' ἐπιχειρήσουν νά τό ἐρμηνεύσουν
ἀνάρμοστα ὄντολογικὰ, γίνεται *ἀόρατο*. Δέν κατέχουν τὴ σύσταση
τοῦ ἔδωνά-Εἶναι – ὅσο καί νά ἰσχυρίζονται πὼς εἶναι κάτι αὐτο-
νόητο –, παρὰ ὡς πρὸς τὴν κοσιὰ τῆς ἀνάρμοστης ἐρμηνεύσεως. Μέ
αὐτὴ τὴν κοσιὰ γίνεται τότε «προφανῆς» ἀφετηρία γιὰ τὴ Γνωσιο-
θεωρία ἢ γιὰ τὴ «Μεταφυσικὴ τῆς γνώσεως»¹. Γιατί τί πιὸ αὐτονόη-
το, ἀπὸ τό ὅτι ἓνα «ὑποκείμενο» σχετίζεται μέ ἓνα «ἀντικείμενο»
καί ἀντίστροφα; Αὐτὴ ἡ «σχέση ὑποκειμένου - ἀντικειμένου» πρέ-
πει νά προϋποτεθῆ. Μολονότι αὐτὴ ἡ σχέση ὡς γεγονός εἶναι
ἀδιαφιλονείκητο, αὐτὴ ταύτη ἡ προϋπόθεση ἐγκυμονεῖ ὀλέθριους
κινδύνους, ἂν ἀφεθῆ στό σκοτάδι ἡ ὄντολογικὴ τῆς ἀναγκαιότητα
καί προπαντός τό ὄντολογικὸ τῆς νόημα.

Τό φαινόμενο τοῦ Ἐνεῖναι ἀντιπροσωπεύτηκε ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο
μέ ἓνα καί μόνο ἀντιπρόσωπο – τό γνωρίζειν τόν κόσμο. Αὐτό
ἰσχύει ὄχι μόνο γιὰ τὴν Γνωσιοθεωρία· γιατί ἀκόμα καί οἱ πρακτι-
κές μας σχέσεις πήρανε τίλους γνωσιοθεωρητικούς: ἐγιναν σχέσεις
«μὴ θεωρητικῆς» καί «ἀθεωρητικῆς». Ἀλλὰ μιά καί δόθηκε αὐτὴ ἡ
προτεραιότητα στό γνωρίζειν, προτεραιότητα πού ἐκτροχιάζει τὴν
κατανόηση ἀπὸ τό πιὸ δικό τῆς εἶδος τοῦ Εἶναι, τό μέσ-στόν-κό-
σμον-Εἶναι θά ἐκτεθῆ μέ ἀκόμα περισσότερη ὀξύτητα ὅσον ἀφορᾷ

Σελ. 59

1. [Ἑλληνισμός σέ ἓνα ἔργο τοῦ N. Hartmann, πού ἔχει αὐτό τόν τίτλο.]

τό γνωρίζει τον κόσμο, γνωρίζει πού θά γίνη όρατό ώς ύπαρκτική «τροπικότητα [«Modalität»] του Ένεΐναι².

§13. Παράδειγμα ενός παράγωγου τρόπου του Ένεΐναι: Τό γνωρίζει τον κόσμο

60 Άν τό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι εΐναι θεμελιώδης σύσταση του έδωνά-Εΐναι, μέσ στην όποία τό έδωνά-Εΐναι κινείται όχι άπλώς μέ γενικό νόημα, παρά πρώτιστα κατά τον τρόπο τής καθημερινότητας, πρέπει και νά έχη πάντα ήδη βιωθή όντικά. Θά ήταν άδιανόητο νά παραμένη τό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι όλοκληρωτικά επικαλυμμένο, άφου μάλιστα τό έδωνά-Εΐναι διαθέτει πάντα μία κατανόηση του Εΐναι του, όσο άκαθόριστα και άν λειτουργή τούτη. Άλλά εϋθύς ώς συνέλαβαν τό «φαινόμενο του γνωρίζει τον κόσμο», τό έρμήνευσαν άμέσως «έξωτερικά», μορφικά. Η άπόδειξη τούτου εΐναι ότι συνηθίζουν και σήμερα άκόμα νά νοούν εϋθύς έξαρχής τό γνωρίζει ώς «σχέση μεταξύ ύποκειμένου και αντικειμένου» – όρισμός πού περιέχει τόση «άλήθεια» όση και κενότητα. Άλλά τό ύποκείμενο και τό αντικείμενο δέν ταυτίζονται μέ τό έδωνά-Εΐναι και τον κόσμο^[44].

Άκόμα και άν ήταν σκόπιμο νά δοθής ένας όντολογικός καθορισμός του Ένεΐναι μέ πρωταρχική βάση τό γνωρίζον μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι, δέν θά ήμασταν λιγώτερο ύποχρεωμένοι νά χαρακτηρίσουμε τό φαινόμενο του γνωρίζει ώς ένα Εΐναι μέσα και πρós τον κόσμο. Όταν διαλογίζεται [reflektiert] κάποιος αυτή τή σχέση του Εΐναι, του δίνεται αρχικά ένα δν πού όνομάζεται «φύση», ώς αυτό πού γνωρίζεται. Σ' αυτό τό δν δέ μπορεί νά ανταμωθή τό γνωρίζειν. Άν τό γνωρίζει «εΐναι», άνήκει άποκλειστικά στα όντα πού γνωρίζουν. Άλλ' άκόμα και σ' αυτά τά όντα, στους ανθρώπους ώς πράγματα [Menschending], τό γνωρίζειν δέν εΐναι κάτι παρευρισκόμενο. Όπως και νάναι, δέ μπορεί νά έξακριβωθή έξωτερικά, όπως έξακριβώνουν, ως πούμε, σωματικές ιδιότητες. Μά μία και ή γνώση άνήκει σ' αυτά τά όντα και δέν εΐναι κάποιο έξωτερικό χαρακτηριστικό, πρέπει δά νά εΐναι «έντός». Όσο πιό μονοσήμαντα διαπιστώνουν πώς τό γνωρίζειν εΐναι αρχικά και κατά κύριο λόγο «έντός», και μάλιστα πώς δέν έχει διόλου τό είδος του Εΐναι ενός

2. [Η νόθη προτεραιότητα, τήν όποία οι φιλόσοφοι παραχώρησαν στη γνώση, καθιστά άναγκαία μία εξέταση του μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι ώς πρós τον τρόπο του γνωρίζειν. Εΐναι άρκετά σαφές ότι αυτές οι σκέψεις δέν κρύβουν τήν αντίθεσή τους πρós τή χουσερλιανή Φαινομενολογία.]

φυσικού ή ψυχικού όντος, τόσο πιό άπροϋπόθετα πιστεύουν πώς προοδεύουν στο έρώτημα για τήν ούσία τής γνώσης και στο διαφωτισμό τής σχέσης μεταξύ ύποκειμένου και αντικειμένου. Γιατί μόνο τότε μπορεί να προκύψη πρόβλημα, δηλαδή τό έρώτημα: πώς αυτό τό γνωρίζον ύποκείμενο θγαίνει από τήν έσωτερη «σφαίρα» του κι' ανταμώνει μία «άλλη κι' έξωτερική», πώς μπορεί τό γνωρίζειν να έχη αντικείμενο, και πώς πρέπει να βοηθη αυτό τουτο τό αντικείμενο, έτσι ώστε τελικά τό ύποκείμενο να λαβαίνει γνώση του χωρίς να χρειάζεται να ριψοκινδυνεύση άλλα σε άλλη σφαίρα; Σέ όλες όμως αυτές τίς πολλαπλές πτυχές παραμένει έντελώς άνερώτητο τό έρώτημα για τό είδος του Είμαι [Seinsart] αυτού του γνωρίζοντος ύποκειμένου, έστω κι' αν αυτός ό τρόπος του Είμαι [Seinsweise] περιλαμβάνεται πάντα ήδη άρρητα στο θέμα, όταν πραγματεύεσαι τό γνωρίζειν. Βέβαια ακούγεται πάντα ή διαβεβαίωση, πώς τό έντός και ή «έσωτερη σφαίρα» του ύποκειμένου δέ νοείται βέβαια σαν κάποιο «κουτί» ή σαν κάποιος «θάλαμος». Άλλά τί σημαίνει θετικά αυτό τό «έντός» [«Innen»] τής έμμένειας, όπου είναι αρχικά κλεισμένο τό γνωρίζειν, ή πώς ό χαρακτήρας του Είμαι αυτής τής «έσωτερικότητας» [dieses «Innen-seins»] του γνωρίζειν θεμελιώνεται στο είδος του Είμαι του ύποκειμένου, πάνω σε τουτο βασιλεύει σιωπή. Όπως όμως και αν έρμηνευτη αυτή ή έσωτερική σφαίρα, κατά τό μέτρο πού άπλως και μόνο τίθεται τό έρώτημα, πώς τά καταφέρνει τό γνωρίζειν και θγαίνει από αυτή τή σφαίρα και πραγματώνει «υπέρβαση», γίνεται πώς-φανάρι πώς τό γνωρίζειν θεωρείται προβληματικό, χωρίς καν να έχη πρωτύτερα διασαφηνιστή πώς και τί τέλος πάντων είναι αυτό τό γνωρίζειν, πού μάς παρουσιάζει τέτοια αινίγματα.

61

Έτσι ξεκινώντας παραμένουν τυφλοί για εκείνο πού ύπονοείται άρρητα, ακόμα και μέ τήν πιό προσωρινή θεματοποίηση του φαινόμενου τής γνώσης: δηλαδή ότι τό γνωρίζειν είναι ένας τρόπος του Είμαι του έδωνά-Είμαι ως μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι, και θεμελιώνεται όντικά σ' αυτή τή σύσταση του Είμαι. Σ' αυτή τή φαινομενική διαπίστωση, ότι τό γνωρίζειν είναι ένα είδος του Είμαι του μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι, θά μπορούσες να άντιτείνης: αλλά μέ μία τέτοια έρμηνεία του γνωρίζειν τό πρόβλημα τής γνώσης έκμηδενίζεται· τί μένει δά να έρωτηθη, αν προϋποτεθη ότι τό γνωρίζειν είναι ήδη παράπλευρα στον κόσμο του, κόσμο στον όποιο δέ μέλλει άλλως να φτάση παρά χάρη στην υπέρβαση πού πραγματώνει τό ύποκείμενο; Μέ τό τελευταίο αυτό έρώτημα φανερόνεται ξανά ή

φαινομενικά ασύστατη, κατασκευασμένη «άποψη». ἄλλ' ἄσχετ' ἀπό τούτο, ποιό ἀνώτερο δικαστήριο ἀποφασίζει ἂν καί μέ ποιό νόημα ὑπάρχει κάποιο πρόβλημα γνώσης, ἄλλο ἀπό τό φαινόμενο αὐτοῦ τούτου τοῦ γνωρίζειν καί τόν τρόπο τοῦ εἶναι τοῦ γνωρίζοντος;

Ἄν ρωτήσουμε τώρα: τί φανερώνεται μέ τή φαινομενική διαπίστωση περί τοῦ γνωρίζειν; τότε πρέπει νά διατηρήσουμε κατανού ὅτι τό γνωρίζειν θεμελιώνεται ἐκ τῶν προτέρων σέ ἓνα ἡδη-Παρεῖναι-στόν-κόσμο [Schon-sein-bei-der-Welt], πού συγκροτεῖ μέ οὐσιώδη τρόπο τό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Αὐτό τό ἡδη-Παρεῖναι δέν εἶναι ἀρχικά ἓνα ἀπλό χάζεμα μπροστά σέ κάτι καθαρά παρευρισκόμενο. Τό μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι ὡς βιομέριμνα ἔχει ἀπορροφηθῆ ἀπό τό βιομεριμνῶμενο κόσμο. Γιά νά εἶναι μπορετό τό γνωρίζειν ὡς θεωρητικό καθορίζειν ὄντα καθαρά παρευρισκόμενα, εἶναι ἀναγκαῖα μία προηγούμενη ἔλλειπτικότητα στή βιομεριμνώδη συναλλαγῇ μέ τόν κόσμο. Κατά τήν ἀποχή ἀπό κάθε παραγωγή, χειρισμό καί τά ὅμοια, ἡ βιομέριμνα καταλαμβάνει τό μόνο ἐναπομένοντα τρόπο τοῦ Ἐνεῖναι: τό σκέτο παραμένειν. Ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ εἶναι πρὸς τόν κόσμο, πού ἐπιτρέπει νά συναντοῦμε τά ἐνδόκοσμα συναντώμενα ὄντα μόνο κατά τήν ὄψη (εἶδος*) τους καί ὡς τρόπος [Modus] αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ εἶναι [Seinsart], εἶναι μπορετή μία ρητή ἐνατένιση τῶν ἔτσι συναντώμενων ὄντων¹[⁴⁵]. Αὐτή ἡ ἐνατένιση [Hinsehen] εἶναι κατεῦθυνση πρὸς κάτι, βλέψη πρὸς κάτι παρευρισκόμενο. Λαθαίνει ἐκ τῶν προτέρων μία «άποψη» ἀπό τό συναντώμενο ὄν. Μία τέτοια ἐνατένιση γίνεται αὐθύπαρκτος τρόπος παραμονῆς παράπλευρα στά ἐν-

Σελ. 61

1. [Ἡ γνώση ἢ ἡ θεωρητική στάση ἀποτελεῖ ἓνα «ἐλλειπτικό» τρόπο τοῦ ἀρχικοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι, τό ὁποῖο, μιά καί εἶναι «ἀπορροφημένο μέσ στόν κόσμο», προέχεται ἀπό μία «κατάπτωση» τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι. Ἡ σκέψη τοῦ Χάιντεγγερ εἶναι ἐδῶ διφορούμενη: ἀποτελεῖ ἡ γνώση ἓναν ἀκόμα πιό ἔντονο δαθμό κατάπτωσης, ἢ μήπως ἀντίθετα σημαίνει ἓνα πρῶτο βῆμα πρὸς ἓνα ξεπέραςμα αὐτῆς τῆς κατάπτωσης; Παρακάτω ἀναλύσεις, ὅπως ἡ ἀνάλυση τοῦ φαινομένου τῆς «περιέργειας» (§36, σελ. 170 κ.ἔξ), μοιάζει νά εὐνοοῦν τήν πρώτη ὑπόθεση· ἄλλες πάλι μοιάζει νά συμφωνοῦν μέ τή δεύτερη: προπάντων οἱ ἀναλύσεις τῆς §16 (σελ. 72 κ.ἔξ). Ὁ Χάιντεγγερ θά ἐπανέλθῃ σ' αὐτό τό πρόβλημα στή δεύτερη διαίρεση (§696): «Τό χρονικό νόημα τῆς μεταβολῆς τῆς περιεσκεμμένης βιομέριμνας σέ θεωρητική ἀποκάλυψη τῶν ἐνδόκοσμα παρευρισκόμενων ὄντων» (σελ. 356 κ.ἔξ).]

62 δόκοσμα όντα. Μέσα σέ τέτοιου είδους διαμονή [«Aufen:halt»] – ώς άποχή [Sichenthalten] άπό κάθε χειρισμό ή χρησιμοποίηση –, πραγματώνεται ή αντίληψη [Vernehmen] τών παρευρισκόμενων όντων. Η αντίληψη έχει ώς τρόπο πραγμάτωσης τό ότι άπευθύνεσαι λεκτικά και διαλέγεσαι γιά κάτι ώς κάτι. Πάνω στό έδαφος αυτής της έρμήνευσης – στό πιό ευρύ νόημα της λέξης –, ή αντίληψη γίνεται προσδιόριση. Αυτό πού άντελήφθης και προσδιορίσεις μπορεί νά έκφραστή μέ προτάσεις και νά διατηρηθή μνημονικά ώς άπόφανση. Αυτή ή άντιληπτική μνημονική διατήρηση μιās άπόφανσης¹ γιά κάτι είναι επίσης τρόπος τού μές-στόν-κόσμον-Είνα, και δέν πρέπει νά έρμηνευτή ώς μία διαδικασία, κατά τήν όποία ένα υποκείμενο προμηθεύεται παραστάσεις [Vorstellungen], τίς ιδιοποιείται και τίς διαφυλάσσει πιά «έντός» του, όσον άφορά τίς όποιες μπορεί μετά νά προκύψη εύκαιριακά τό έρώτημα, πώς αυτές «συμφωνούν» μέ τήν πραγματικότητα.

Όταν τό έδωνά-Είνα κατευθύνεται πρός κάτι και τό συλλαμβάνη, δέν θγαίνει πρώτα έξω άπό τήν έσωτερική του σφαίρα, όπου τάχα είναι άρχικά κλεισμένο, παρά σύμφωνα μέ τό πρωταρχικό είδος τού Είνα του είναι πάντα ήδη «έξω», παράπλευρα σέ συναντώμενα όντα τού έκάστοτε ήδη άποκαλυμμένου κόσμου. Κι' ούτε έγκαταλείπει καμιά έσώτερη σφαίρα, γιά νά κατοικήση παράπλευρα στά όντα πού πρόκειται νά γνωρίση και νά καθορίση· παρά άκόμα και όταν είναι «έξω», παράπλευρα στά άντικείμενα, τό έδωνά-Είνα έξακολουθεί στ' αλήθεια νά είναι «μέσα», μέ τό νόημα: είναι αυτό τούτο ώς μές-στόν-κόσμον-Είνα πού γνωρίζει. Έξάλλου ή αντίληψη όσων γνωρίζουμε δέν είναι μία έπιστροφή μαζί μέ τό κατορθωμένο λάφυρο στό «θάλαμο» της συνείδησης, άφού βγήκε και τό συνέλαβε· γιατί και όταν άντιλαμβάνεται, και όταν διαφυλάσσει και συγκρατή μνημονικά, τό γνωρίζον έδωνά-Είνα παραμένει ώς έδωνά-Είνα έξω. Όταν «άπλώς» ξέρω κάποια όντολογική συνάφεια τών όντων, όταν έχω μία «άπλή» παράστασή τους, όταν «ίσα πού» τά «έχω κατανού» – δέν είμαι λιγώτερο παράπλευρα στά όντα, έξω, μές στόν κόσμο, άπ' όσο όταν τά συλλαμβάνω άρχέτυπα. Άκόμα κι' ή λησμονιά κάτινος, όπου μοιάζει νά εξαλείφεται κάθε όντολογικός σχετισμός πρός ό,τι παλιότερα

είχε γνωστή, πρέπει να βοηθη *ως παραλλαγή του αρχέγονου* 'Ενεϊ-
ναι, όπως και κάθε ψευδαίσθηση, κάθε πλάνη.

Παρουσιάσαμε τις σχέσεις που θεμελιώνουν το γνωρίζειν τον κόσμο, δηλαδή τους τρόπους του μέσ-στόν-κόσμον-Είναι που συγκροτούν αυτό το γνωρίζειν· φανερώθηκε έτσι ότι με το γνωρίζειν το έδωτά-Είναι πετυχαίνει μία νέα κατάσταση του Είναι σε σχέση προς τον κόσμο που έχει εκάστοτε ήδη αποκαλυφτή στο έδωτά-Είναι. Αυτή η καινούρια δυνατότητα του Είναι μπορεί να αναπτυχθή αυθόπουρα· μπορεί να γίνει μέλημα προς εκπλήρωση, και ως επιστήμη να αναλάβη την καθοδήγηση του μέσ-στόν-κόσμον-Είναι. 'Αλλά το γνωρίζειν ούτε δημιουργεί ένα «commercium» [πάρε-δώσε] του υποκειμένου με έναν κόσμο, κι' ούτε προκύπτει τούτο από καμμία επίδραση του κόσμου πάνω σε ένα υποκείμενο. Τό γνωρίζειν είναι ένας τρόπος του έδωτά-Είναι θεμελιωμένος στο μέσ-στόν-κόσμον-Είναι. Τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι ως θεμελιώδης σύσταση απαιτεί λοιπόν μία προγενέστερη έρμηνεία.

Ἡ κοσμικότητα τοῦ κόσμου

§14. Ἡ ἰδέα τῆς κοσμικότητας τοῦ κόσμου γενικά

Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὀφείλει νά διευκρινιστῆ πρῶτα ὡς πρὸς τό δομικό στοιχείο «κόσμος». Ἡ πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς διευκρίνισης μοιάζει τόσο εὐκολη καί τετριμμένη, ὥστε συνήθως πιστεύουν πῶς μποροῦν νά κάνουν καί χωρίς αὐτήν. Τί μπορεῖ νά σημαίνει, τό νά περιγράψουμε «τόν κόσμο» ὡς φαινόμενο; Σημαίνει: νά κάνουμε ὁρατό, τί φανερώνεται στό ἐσωτερικό τοῦ κόσμου ὡς ὄν. Συνελπῶς τό πρῶτο θῆμα εἶναι νά ἀπαριθμήσουμε ὅσα ὑπάρχουν «μέσ» στόν κόσμο: σίτια, δέντρα, ἄνθρωποι, βουνά, ἀστέρια. Μποροῦμε νά ἐξεικονίσουμε τήν «ὄψη» αὐτῶν τῶν ὄντων, καί νά ἀφηγηθῶμε ὅσα συμβαίνουν σ' αὐτά καί μ' αὐτά. Ὀλοφάνερα ὅμως αὐτό εἶναι προφαινομενολογική δουλειά, πού δέν ἐνδιαφέρει τή Φαινομενολογία. Ἡ περιγραφή παραμένει προσκολλημένη στά ὄντα. Εἶναι ὄντική. Ἄλλά ἐδῶ ἐρευνοῦμε τό Εἶναι. «Φαινόμενο» μέ φαινομενολογικό νόημα ὄρισσε μορφικά αὐτό πού φανερώνεται ὡς Εἶναι καί δομή τοῦ Εἶναι.

Νά περιγράψουμε τόν «κόσμο» φαινομενολογικά, σημαίνει συνελπῶς: νά ἐκθέσουμε τό Εἶναι τῶν ἐνδόκοσμα παρευρισκόμενων ὄντων, καί νά ἐντοπίσουμε κατηγορίες καί ἔννοιες. Τά ἐνδόκοσμα ὄντα εἶναι τά πράγματα – πράγματα τῆς φύσης καί πράγματα «ἐπενδυμένα μέ ἀξία» [«wertbehaftete»]. Τό ἐμπράγατο τούτων εἶναι πρόβλημα· καί στό μέτρο πού τό ἐμπράγατο ὄσων ἔχουν «ἐπενδυθῆ μέ ἀξία» θεμελιώνεται πάνω στό φυσικό ἐμπράγατο, τό πρωταρχικό μας θέμα εἶναι τό Εἶναι τῶν φυσικῶν πραγμάτων – ἡ φύση σάν τέτοια. Ὁ καθ' ὅλα θεμελιωτικός ὄντολογικός χαρακτήρας τῶν φυσικῶν πραγμάτων, τῶν ὑποστάσεων, εἶναι ἡ ὑποστασιακότητα. Ποιό εἶναι τό ὄντολογικό τῆς νόημα; Ρωτῶντας τοῦτο δινοῦμε στήν ἐρευνά μας μονοσήμαντη κατεύθυνση.

Ρωτοῦμε ὅμως ἔτσι ὄντολογικά γιά τόν «κόσμο»; Ἡ Προβληματική τήν ὁποία κατονομάσαμε εἶναι ἀναμφίβολα ὄντολογική. Ἄλλ'

ἀκόμα κι' ἂν αὐτή ἡ ὄντολογία πετύχη τήν πιό καθάρια ἐξήγηση τοῦ εἶναι τῆς φύσης σέ συμφωνία πρός τίς θεμελιώδεις ἀποφάνσεις περί αὐτοῦ τοῦ ὄντος, τίς ὁποῖες ἔχουν ἐκφέρει οἱ φυσικομαθηματικές ἐπιστήμες, δέν θά συναντήση ποτέ τό φαινόμενο «κόσμος». Αὐτή ταύτη ἡ φύση εἶναι ὄν πού συναντιέται ἐνδόκοσμα, καί μπορεῖ νά ἀνακαλυφτῆ μέ ποικίλους τρόπους καί σέ ποικίλα ἐπίπεδα.

Μήπως θά ἔπρεπε τότε νά ἀρχίσουμε ἀπό ἐκεῖνα τά ὄντα, παράπλευρα στά ὁποῖα τό ἐδωνά-εἶναι διαμένει ἀπαρχῆς καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο – ἀπό τά «ἐπενδυμένα μέ ἀξία» πράγματα; Μήπως αὐτά ἴσα-ἴσα μᾶς φανερώνουν τόν κόσμο μέσ στον ὁποῖο ζοῦμε; Ἴσως **64** μᾶς φανερώνουν πράγματι, τί θά μποροῦσε νά εἶναι συγκεκριμένα ἕνας «κόσμος». Δέν παύουν ὁμως νά εἶναι κι' αὐτά ὄντα ἐνδόκοσμα.

Οὔτε ἡ ὄντική ἐξεικόνιση τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων οὔτε ἡ ὄντολογική ἐρμηνεία τοῦ εἶναι τους θά μᾶς ὀδηγήσουν σάν τέτοιες στό φαινόμενο «κόσμος». Καί μέ τά δύο αὐτά εἶδη πρόσβασης στό «ἀντικειμενικό εἶναι», ὁ «κόσμος» ἔχει ἤδη, καί μάλιστα ποικιλότροπα, «προϋποτεθῆ».

εἶναι λοιπόν τελικά ἀδύνατο νά χαρακτηρίσουμε τόν «κόσμο» ὡς προσδιορισμό τῶν ὄντων πού ἀναφέραμε; Κι' ὁμως αὐτά τά ὄντα τά ὀνομάζουμε ἐνδόκοσμα. εἶναι διόλου ὁ «κόσμος» ὄντολογικό χαρακτηριστικό τοῦ ἐδωνά-εἶναι; Καί σ' αὐτή τήν περίπτωση, ἔχει κάθε ἐδωνά-εἶναι «ἀπαρχῆς» τόν κόσμο του; Δέ γίνεται ἔτσι ὁ «κόσμος» κάτι «ὑποκειμενικό»; Πῶς τότε μπορεῖ νά ὑπάρχη ἕνας «κοινός» κόσμος, «μέσα» στον ὁποῖο εἴμαστε; Κι' ὅταν θέτουμε τό ἐρώτημα γιά τόν «κόσμο», ποιόν κόσμο ἐννοοῦμε; Οὔτε τόν κοινό κόσμο οὔτε τόν ὑποκειμενικό, παρά τήν *κοσμικότητα τοῦ κόσμου γενικά*. Ποιά ὁδὸ ἀκολουθώντας συναντοῦμε αὐτό τό φαινόμενο;

Ἡ «κοσμικότητα» εἶναι ὄντολογική ἐννοια, καί σημαίνει τῆ δομῆ ἑνός στοιχείου πού συγκροτεῖ τό μέσ-στον-κόσμον-εἶναι. Μά ὡς τώρα ξέραμε τό μέσ-στον-κόσμον-εἶναι ὡς ὑπαρκτικό προσδιορισμό τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Συνεπῶς καί ἡ κοσμικότητα εἶναι ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό. Ρωτώντας ὄντολογικά γιά τόν «κόσμο», δέν ἐγκαταλείπουμε διόλου τό θεματικό πεδίο τῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ὁ «κόσμος» ὄντολογικά δέν εἶναι προσδιορισμός τῶν ὄντων, τά ὁποῖα οὐσιαστικά δέν εἶναι ἐδωνά-εἶναι, παρά εἶναι χαρακτηριστικό τοῦ ἴδιου τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Τοῦτο δέν σημαίνει πῶς ὅταν ἐρευνοῦμε τό φαινόμενο «κόσμος» δέν πρέπει νά τό ἐρευ-

νοῦμε μέσω τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων καί τοῦ εἶναι τους. Τό μέλημα μᾶς φαινομενολογικῆς «περιγραφῆς» τοῦ κόσμου εἶναι τόσο λίγο σαφές, ὥστε καί μόνο γιά νά τό καθορίσουμε ἐπαρκῶς ἀπαιτοῦνται οὐσιαστικές ὄντολογικές διευκρινίσεις.

Οἱ παραπάνω συλλογισμοί καί ἡ συχνή χρησιμοποίηση τῆς λέξης «κόσμος» κάνουν ὀλοφάνερο ὅτι αὐτή ἡ λέξη εἶναι πολυσήμαντη. Διαλευκαίνοντας αὐτή τήν πληθώρα σημασιῶν, θά γνωστοποιήσουμε τά ποικίλα φαινόμενα πού ἐννοοῦνται μ' αὐτή τή λέξη, καθώς καί τίς σχέσεις πού ἔχουν αὐτά τά φαινόμενα μεταξύ τους.

1. Ὁ κόσμος χρησιμοποιεῖται ὡς ὄντική ἔννοια, καί σημαίνει τότε τήν ὁλότητα τῶν ὄντων πού μποροῦν νά παρευρίσκονται ἐνδόκοσμα.

65

2. Ὁ κόσμος λειτουργεῖ ὡς ὄντολογικός ὄρος, καί σημαίνει τό εἶναι τῶν ὄντων πού ἀναφέραμε στό 1. Μάλιστα ὁ «κόσμος» μπορεῖ τότε νά σημαίη κάθε περιοχῆ πού περικλείει μία πολλαπλότητα ὄντων· ὅταν π.χ. μιᾶς γιά τόν «κόσμο» ἐνός μαθηματικοῦ, ὁ κόσμος δηλώνει τά μπορετά ἀντικείμενα τῶν Μαθηματικῶν.

3. Ὁ κόσμος μπορεῖ γιά μιᾶ ἀκόμα φορά νά νοηθῆ μέ ὄντικό νόημα, τώρα ὅμως νά μή σημαίη τά ὄντα, τά ὁποῖα οὐσιαστικά δέν εἶναι ἐδωνά-εἶναι καί μποροῦν νά συναντηθοῦν ἐνδόκοσμα, παρά ἐκεῖνο μέσα στό ὁποῖο «ζῆ» ἕνα γεγονικό ἐδωνά-εἶναι σάν τέτοιο. Ὁ κόσμος ἔχει ἐδῶ προοντολογική καί ὑπαρξιακή σημασία. Κι' ἐδῶ πάλι ὑπάρχουν ποικίλες δυνατότητες: ὁ κόσμος μπορεῖ νά σημαίη ἢ τό δημόσιο κόσμο, ἢ τό ἰδιωτικό καί ἄμεσο (οἰκιακό) περιβάλλον¹.

4. Τελικά ὁ κόσμος δηλώνει τήν ὄντολογικο-ὑπαρξιακή ἔννοια τῆς κοσμικότητας. Ἡ κοσμικότητα μπορεῖ νά ἔχη ὡς μορφές τῆς

Σελ. 65

1. [Ἀποδίδουμε τή γερμανική λέξη Umwelt ὡς «περιβάλλον». Δυστυχῶς μέσα στή γερμανική λέξη κρύβονται πολλά, τά ὁποῖα θέλει νά δηλώσῃ ὁ Χάιντεγκερ, δέ μποροῦν ὅμως νά ἀποδοθοῦν στή μετάφραση. Ἡ λέξη Umwelt εἶναι σύνθετη ἀπό τήν πρόθεση um καί τό οὐσιαστικό Welt = κόσμος. Μία πρώτη σημασία εἶναι: ὁ γύρω κόσμος, ὁ κόσμος πού μᾶς περιβάλλει. Ἄλλᾳ ἡ πρόθεση um δέν σημαίνει μόνο: γύρω· σημαίνει ἐπίσης: γιά (μέ τό νόημα τοῦ σκοποῦ). Μέ τή λέξη «περιβάλλον» νοεῖται ἔνεκα τούτου κατά κύριο λόγο: ὁ κόσμος ὅπου ὑφίστανται οἱ σκοποί τῶν πράξεών μας, τῶν ὀργάνων μας, γενικά τῆς βιομέριμνάς μας· εἶναι ὁ «κόσμος γιά ...».]

ποικίλα δομικά σύνολα ιδιαίτερων «κόσμων»· καθένας όμως από αυτούς έμπεριέχει τό α ριολόγιο τής κοσμικότητας γενικά. Θά διατηρήσουμε τήν έκφραση κόσμος ώς όρο γιά τήν 3η σημασία. Άν ένίοτε τή χρησιμοποιούμε μέ τό 1ο νόημα, θά τή σηματοδύουμε μέ εισαγωγικά².

Τό επίθετο «κοσμικός» θά χαρακτηρίζη ένα είδος τοῦ Είναί τοῦ έδωνά-Είναί, καί ποτέ ένα είδος τοῦ Είναί παρευρισκόμενων «μές» στόν κόσμο όντων. Αὐτά τά τελευταία θά τά αναφέρουμε ώς «άνήκοντα στόν κόσμο»[⁴⁶] ἢ «ένδόκοσμα».

Μιά άπλή ματιά στήν ώς τώρα Όντολογία φανερώνει ότι μία καί δέν μόρρεσαν νά δοῦν τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναί ώς σύσταση τοῦ έδωνά-Είναί, *ύπερπήδησαν* καί τό φαινόμενο τής κοσμικότητας. Προσπαθοῦν νά έρμηνεύσουν τόν κόσμο μέ βάση τό Είναί τών όντων πού παρευρίσκονται ένδόκοσμα, μέ βάση τή φύση [⁴⁷], ἢ όποία όμως δέν ανακαλύπτεται διόλου άπαρχής. Άν νοηθῆ όντολογικο-κατηγοριακά, ἢ φύση εἶναι όριακή περίπτωση τοῦ Είναί μορετών ένδόκοσμων όντων. Μόνο μέ ένα όρισμένο τρόπο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Είναί του μορεῖ τό έδωνά-Είναί νά ανακαλύψη τά όντα ώς φύση. Αὐτό τό γνωρίζειν έχει τό χαρακτηρη μάς κάποιας άποκοσμικοποίησης [Entweltlichung] τοῦ κόσμου³. Ἡ «φύση» ώς κατηγοριακό σύνολο εκείνων τών δομών τοῦ Είναί, τίς όποιες κατέχουν όρισμένα όντα πού συναντῶνται ένδόκοσμα, δέ μάς επιτρέπει νά κατανοήσουμε τήν *κοσμικότητα*[⁴⁸]. Ἄλλ' άκόμα καί τό φαινόμενο «φύση», όπως έκλαμβάνεται άς πούμε στό Ρομαντισμό, μορεῖ νά συλληφθῆ όντολογικά μόνο μέ βάση τήν έν-

2 . [Άς σημειωθῆ ότι κάτω από τό φώς αὐτῶν τών διακρίσεων θά πρέπει νά ιδωθοῦν καί οἱ παρατηρήσεις πού περιέχονται στίς παραγράφους τοῦ προηγούμενου κεφαλαίου, οἱ όποιες αναλύουν τό φαινόμενο τοῦ κόσμου. Ἐδῶ φανερώνεται πόσο πρωτεύοντα νοηματικό ρόλο παίζουν στό έργο τοῦ Χάιντεγκερ σημάδια καθώς τά εισαγωγικά, τά όποία τίς περισσότερες φορές χάνουν έντελῶς τό νόημά τους σέ μία μετάφραση.]

3. [Ἡ «φύση» μάς εἶναι τότε μόνο προσιτή, όταν εἴμαστε μέσα στόν κόσμο κατά ένα όρισμένο τρόπο, δηλαδή όταν μεταμορφώνουμε τόν κόσμο σέ θέαμα κι' έμάς τούς ίδιους σέ θεατές. Αὐτή ἡ μεταβολή τής πραγματικότητας σέ θέαμα εἶναι γιά τό Χάιντεγκερ μία «άποκοσμικοποίηση»: στερούμε δηλαδή τόν κόσμο από τά κατεξοχὴν χαρακτηριστικά του. Κι' όμως ἡ άποκοσμικοποίηση εἶναι ένας τρόπος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Είναί, προϋποθέτει συνεπῶς τόν κόσμο. Σέ σχέση πρός τοῦτο άς θυμηθοῦμε τό πρόβλημα πού έτέθη στή σελ. 61, σμμ. 1.]

νοια του κόσμου – δηλαδή με βάση την 'Αναλυτική του έδωνά-Είναι.

66 "Όταν φτάνη στο πρόβλημα μας όντολογικής ανάλυσης της κοσμικότητας του κόσμου, ή παραδοσιακή 'Όντολογία προχωρά στα τυφλά – άν, στ' αλήθεια, βλέπη διόλου αυτό τό πρόβλημα. 'Αν άφετέρου σκοπούμε νά έρμηνεύσουμε τήν κοσμικότητα του έδωνά-Είναι, τίς δυνατότητες και τά είδη κοσμικοποίησης [Verweltlichung], πρέπει νά δείξουμε γιατί τό έδωνά-Είναι, όταν βρίσκεται μέσα στό Είναι του γνωρίζειν τόν κόσμο, ύπερπηδά τό φαινόμενο της κοσμικότητας και όντικά και όντολογικά¹. 'Ακριβώς όμως τό γεγονός αυτής της ύπερπήδησης δείχνει ότι πρέπει νά πάροουμε ειδικές προφυλάξεις, ώστε νά πετύχουμε τή σωστή φαινομενική άφετηρία για τήν πρόσβαση στό φαινόμενο της κοσμικότητας, άφετηρία πού θά έμποδίση κάθε ύπερπήδησή του.

'Υποδείξαμε ήδη τή μέθοδό μας. Τό θέμα της 'Αναλυτικής είναι τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι, συνεπώς και ό κόσμος· αυτά θά έξεταστούν μέσ στον όρίζοντα της κατά μέσον όρο καθημερινότητας, αυτό του άμεσου είδους του Είναι του έδωνά-Είναι. Θά μελετήσουμε τό καθημερινό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι· στηριζόμενοι φαινομενικά σ' αυτό, θά πρέπει νά θεαθοΰμε κάτι σαν κόσμο.

'Ο άμεσος κόσμος [Welt] του καθημερινού έδωνά-Είναι είναι τό περιβάλλον [Umwelt]. 'Απ' τόν ύπαρκτικό αυτό χαρακτήρα του κατά μέσον όρο μέσ-στόν-κόσμον-Είναι ή έρευνά μας θά άρχιση τήν πορεία προς τήν ιδέα της κοσμικότητας γενικά. Θά έρευνήσουμε τήν κοσμικότητα του περιβάλλοντος (τήν περιβαλλοντικότητα) [die Weltlichkeit der Umwelt (die Umweltlichkeit)] διεξερχόμενοι μία όντολογική έρμηνεία των άμεσα συναντώμενων ένδο-περιβαλλοντικών όντων. 'Η έκφραση «περιβάλλον» περιέχει τό «περί», ύπαινιγμό χωρικότητας. 'Αλλά τό «περίγυρα», αυτό τό συγκροτητικό στοιχείο του περιβάλλοντος, δέν έχει πρωταρχικά

Σελ. 66

1. [Όταν ό άνθρωπος επιδίδεται στην έπιστημονική γνώση του κόσμου, χάνει από τή θέα, για τό λόγο πού έξηγήσαμε στην προηγούμενη σημείωση, τόν κόσμο σαν τέτοιο, τήν κοσμικότητα. Πρέπει έξάλλου νά σημειωθή ότι σύμφωνα με τίς αναλύσεις πού θά ακολουθήσουν, τό ότι ό κόσμος δέν μάς κινεί άρχικά τήν προσοχή, συμπηγνύει τή δομή του καθ' έαυτό Είναι των πρόχειρων όντων. Δές στην §16, σελ. 75.]

«χωρικό» νόημα². Ὁ χωρικός χαρακτήρας πού ἀνήκει ἀδιαφιλονείκητα σέ κάθε περιβάλλον, μπορεί, ἀντίθετα, νά διαλευκανθῆ μόνο μέ βάση τή δομή τῆς κοσμικότητας. Γίνεται τότε φαινομενικά ὀρατῆ ἡ χωρικότητα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, τήν ὁποία ὑπαινιχτήκαμε στήν §12. Ἀλλά ἡ Ὀντολογία ἔχει ἐπιχειρήσει, ξεκινώντας ἀκριβῶς ἀπό τή χωρικότητα, νά ἐρμηνεύσει τό Εἶναι τοῦ «κόσμου» ὡς *res extensa* [πράγμα ἑκτατό]. Ἡ πιό ριζική τάση πρὸς μία τέτοια Ὀντολογία τοῦ «κόσμου», οἰκοδομημένη μάλιστα πάνω στό ἀντίθετο τῆς *res extensa*, πάνω στή *res cogitans*, φανερώνεται μέ τόν Καρτέσιο· ἄλλωστε ἡ *res cogitans* δέν συμπίπτει οὔτε ὄντικά οὔτε ὄντολογικά μέ τό ἔδωνά-Εἶναι. Ἡ ἀνάλυση τῆς κοσμικότητας, τήν ὁποία θά ἐπιχειρήσουμε, θά κερδίσει σέ σαφήνεια ἀντιπαραβαλλόμενη πρὸς τήν Καρτεσιανή Ὀντολογία. Ἡ ἀνάλυσή μας θά πραγματοποιηθῆ σέ τρία στάδια: Α. Ἀνάλυση τῆς περιβαλλοντικότητας καί τῆς κοσμικότητας γενικά. Β. Διευκρινιστικό ξεχώρισμα τῆς ἀνάλυσης τῆς χωρικότητας ἀπό τήν Καρτεσιανή Ὀντολογία τοῦ «κόσμου». Γ. Τό περί [das Umhafte] τοῦ περιβάλλοντος καί ἡ «χωρικότητα» τοῦ ἔδωνά-Εἶναι³.

Α. Ἀνάλυση τῆς περιβαλλοντικότητας καί τῆς κοσμικότητας γενικά
§15. Τό Εἶναι τῶν ὄντων πού συναντῶνται μέσ στό περιβάλλον

Τό Εἶναι τῶν ὄντων πού συναντῶνται ἄμεσα μπορεῖ νά ἐξεταστῆ φαινομενολογικά, ἂν πάρουμε σάν ὁδηγό μας τό καθημερινό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τό ὁποῖο θά ὀνομάσουμε *δοσοληψίες*
67 [Umgang] μέσ στόν κόσμο μέ τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα¹. Οἱ *δοσοληψίες* ἔχουν ἤδη διασκορπιστῆ σέ μία πολλαπλότητα τρόπων βιομέριμνας. Τό ἄμεσο εἶδος *δοσοληψίας* δέν εἶναι, καθὼς δεῖξαμε, τό καθαρά ἀντιληπτικό γνωρίζειν, παρά ἡ βιομέριμνα πού χειρίζεται καί χρη-

2. [Δές σελ. 65, σημ. 1.]

3. [Τό Α περιλαμβάνει τίς §§15-18. Τό Β τίς §§19-21. Τό Γ τίς §§22-24.]

Σελ. 67

1. Ἡ γερμανική λέξη *Umgang*, τήν ὁποία μεταφράζουμε: *δοσοληψίες*, ἔχει ὡς πρῶτο συνθετικό τήν πρόθεση *um*, πού σημαίνει α) γύρω, περί, β) γιά (μέ τό νόημα τοῦ σκοποῦ). Ἐχει λοιπόν μία ἐτυμολογική, συνεπῶς καί νοηματική, σχέση μέ τή λέξη *Umwelt* (= περιβάλλον), δές σελ. 65, σημ. 1.]

σιμοποιεί, βιομέριμνα πού έχει, άλλωστε, τή δική της «γνώση». Τό φαινομενολογικό ἐρώτημα θά ἀναφερθῆ ἀρχικά στό Εἶναι τῶν ὄντων πού συναντῶνται μέσα σ' αὐτή τή βιομέριμνα. Γιά νά ἐξασφαλίσουμε τήν πρός τοῦτο ἀπαιτούμενη θέαση, πρέπει πρώτα νά κάνομε μιὰ παρατήρηση γιά τή μέθοδο.

Κατά τή διερεύνηση κι' ἐξήγηση τοῦ Εἶναι τά ὄντα εἶναι θέμα προκαταρκτικό, πού ἐξετάζεται μαζί μέ τό Εἶναι· ἀλλά ὡς κύριο θέμα στέκει τό Εἶναι. Στήν περιοχή τῆς παρούσας ἀνάλυσης τά ὄντα πού θά πάρουμε ὡς προκαταρκτικό μας θέμα εἶναι ἐκεῖνα πού φανερώνονται κατά τήν περιβαλλοντική βιομέριμνα. Αὐτά τά ὄντα δέν εἶναι συνεπῶς ἀντικείμενα μιᾶς θεωρητικῆς γνώσης τοῦ «κόσμου»· παρά εἶναι αὐτά πού χρησιμοποιοῦνται, κατασκευάζονται, κτλ. Ἔτσι συναντῶμενα, αὐτά τά ὄντα γίνονται προκαταρκτικό θέμα γιά ἓνα «γνωρίζειν» πού, ὡς φαινομενολογικό, ἀποβλέπει πρωταρχικά στό Εἶναι, καί πού, ἔχοντας τό Εἶναι σά θέμα του, θεματοποιεῖ συνακόλουθα καί τά ὄντα. Αὐτή ἡ φαινομενολογική ἐρμηνεία δέν ἀποβλέπει συνεπῶς στό νά γνωρίσῃ τίς ὄντικές ιδιότητες τῶν ὄντων, παρά ζητᾷ νά προσδιορίσῃ τή δομή τοῦ Εἶναι τους. Μιά καί ἐρευνᾷ τό Εἶναι, θά ὀδηγήσῃ σέ αὐθύπαρκτη καί ρητή τελειοποίηση ἐκείνης τῆς κατανόησης τοῦ Εἶναι, ἡ ὁποία ἰδιαίτερα ἐκάστοτε ἤδη στό ἐδωνά-Εἶναι, καί ἡ ὁποία εἶναι «ζωντανή» σέ κάθε δοσοληψία του μέ τά ὄντα. Τά ὄντα πού χρησιμεύουν φαινομενολογικά ὡς προκαταρκτικό μας θέμα – ἐδῶ συνεπῶς ἐκεῖνα πού χρησιμοποιοῦνται ἢ κατασκευάζονται –, γίνονται προσεχτικά ὅταν ἀναμιχθοῦμε σέ μιὰ τέτοια βιομέριμνα. Ἄν ἐκληφθῆ ἀυστηρά, αὐτό τό «ἀναμιχθοῦμε» εἶναι παραπλανητικό· γιατί τό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς βιομεριμνώδους δοσοληψίας δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή δική μας ἀνάμειξη γιά νά πραγματοποιηθῆ. Τό καθημερινό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι πάντα ἤδη μέσα σ' αὐτό τό εἶδος τοῦ Εἶναι: ὅταν ἀνοίγω, γιά παράδειγμα, τήν πόρτα, χρησιμοποιῶ τό πόμολο. Τό νά πετύχομε φαινομενολογική πρόσβαση στά ὄντα πού ἔτσι συναντῶνται, συνίσταται μᾶλλον στό νά ἀπλωθῆσουμε τίς ἐρμηνευτικές τάσεις, πού ἐπιμένουν νά συνωθοῦνται καί νά ἐπιβάλλωνται, κι' ἐπικαλύπτουν ὄχι μόνο τό φαινόμενο μιᾶς τέτοιας «βιομέριμνας», παρά προπαντός καί τά ὄντα, καθὼς τοῦτα συναντῶνται ἀφ' ἑαυτῶν ὡς ἀντικείμενα τῆς βιομέριμνας. Αὐτός ὁ κίνδυνος ἀφάλματος θά διασαφηνισθῆ, ἂν ρωτήσουμε μέ ἐρευνητική διάθεση: ποιά ὄντα θά ληφθοῦν ὡς προκαταρκτικό θέμα καί θά σταθοῦν ὡς προφαινομενικό ἔδαφος τῆς μελέτης μας;

Πολλοί θα απαντήσουν: «Τά πράγματα». Ἄλλά μέ αὐτή τήν αὐτονόητη ἀπάντηση μᾶς διέφυγε ἴσως κιόλα τό προφαινομενικό ἔδαφος πού ἀναζητούσαμε. Γιατί χαρακτηρίζοντας αὐτά τά ὄντα ὡς «πράγματα» (res), τά καθορίσαμε κιόλα ἄρρητα ὡς πρὸς τόν ὄντολογικό τους χαρακτήρα. Ὅταν ἡ ἀνάλυση ἀρχίζη μέ τέτοια ὄντα καί στή συνέχεια ἀναζητᾶ τό εἶναι, δέν ἀνταμώνει παρά τό ἐμπράγατο καί τή ρεαλιστικότητα. Ἄν ἡ ὄντολογική ἐξήγηση προχωρήσῃ ἔτσι, θά ἀνακαλύψῃ κάτι τέτοια ὄντολογικά χαρακτηριστικά: ὑποστασιακότητα, ὑλικότητα, ἐκτατότητα, γειτόνευση κτλ. Ἐ λοιπόν, προοντολογικά καί μέσ στήν ἀμεσότητα τά ὄντα πού συναντοῦμε κατά τή βιομέριμνα δέ δείχνουν κανένα τέτοιο εἶναι. Ἄν ὀνομάσῃς πράγματα τά «ἀρχικά δεδομένα» ὄντα, χάνεις τόν ὄντολογικό δρόμο, ἄλλωστε νοεῖς κάτι ἄλλο ἀπό ὅ,τι ἐβλεπες ὄντικᾶ¹. Αὐτό πού πράγματι ἐννοεῖς παραμένει ἀκαθόριστο. Ἡ ἔστω χαρακτηρίζεις αὐτά τά «πράγματα» ὡς πράγματα «ἐπενδυμένα μέ ἀξία». Τί σημαίνει ὄντολογικά «ἀξία»; Πῶς θά συλλάβουμε κατηγοριακά αὐτή τήν «ἐπένδυση» καί τό γεγονός τοῦ νά εἶναι κάτι ἐπενδυμένο; Ἄκόμα κι' ἂν παραβλέψουμε τό σκοτάδι αὐτῆς τῆς δομῆς, μποροῦμε νά πούμε ὅτι αὐτή μᾶς δίνει τό φαινομενικό χαρακτήρα τοῦ εἶναι τῶν ὄντων πού συναντῶνται κατά τή βιομερικμῶδη δοσοληψία;

Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ἓνα ταιριαχτόν ὄρο: πράγματα* – δηλαδή ἐκεῖνα μέ τά ὁποῖα σχετίζεσαι κατά τίς δοσοληψίες (πράξεις*) σου. Ἄλλά ὄντολογικά ἄφηναν τόν ἰδιόμορφα Ἐμπράγατο [«pragmatische»] χαρακτήρα τῶν πραγμάτων* στό σκοτάδι· τά σκέφτονταν «ἀπαρχῆς» ὡς «σκέτα πράγματα»^[49]. Θά ὀνομάσουμε τά ὄντα πού συναντῶνται κατά τή βιομέριμνα ὄργανα². Στίς δοσοληψίες μας

Σελ. 68

1. [Αὐτή ἡ ἔλλειπτική πρόταση θά μπορούσε μαζί μέ τήν προηγούμενη νά ἐρμηνευτῆ ὡς ἐξῆς: τό εἶναι τῶν ὄντων, πού συναντῶνται μέσ στή βιομέριμνα, χάνεται ἀμέσως μόλις κουβεντιαστῆ, ἀκόμα καί μέσ στήν καθημερινή κουβέντα. Κι' ἀλήθεια, ὀνομάζουμε αὐτά τά ὄντα «πράγματα», ἀναφερόμενοι στά ὄντα πού ἀγγίζει τό χέρι μας, ἔτσι ὥστε ἡ ἔκφραση τείνει νά τά παγώσῃ σέ θέαμα, θέαμα πού βρῖσκει δικαίωση στίς ὄντολογικές κατηγορίες καρτεσιανοῦ τύπου.]

2. [Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ἡ λέξη «ὄργανο» (Zeug) ἐκλαμβάνεται ἐδῶ μέ τό γενικό νόημα ἐνός ἀντικείμενου πού χρησιμοποιεῖται, κι' ὄχι μόνο μέ τό νόημα τοῦ «ἐργαλείου». Ἐντούτοις ἡ πλειονότητα τῶν παραδειγμάτων πού

λαβαίνουμε όργανα για τό γραψιμο, τό ράψιμο, τήν κατεργασία, τή μεταφορά, τό μέτρημα. Θά χρειαστή νά παρουσιάσουμε τό είδος του Είναί τών όργάνων. Όδηγός μας για νά πετύχουμε τούτο, θά σταθῆ τό νά όροθετήσουμε πρωτύτερα τή σύσταση ενός όργάνου σάν τέτοιου, τήν όργανικότητά του.

Άν έκληφθῆ αὐστηρά, ένα όργανο δέν «είναι» ποτέ μονάχο του³. Στο Είναί ενός όργάνου ιδιάζει τό ότι καταχωρεΐται μέσα σέ ένα σύνολο όργάνων, χάρη στο όποιο τό όργανο είναι αυτό πού είναι. Τό όργανο είναι ούσιαστικά «κάτι για νά...» [«etwas, um zu...»]. Μία όλότητα όργάνων συγκροτεΐται από ποικίλους τρόπους του «για-νά»: έξυπηρετικότητα, συντελεστικότητα, χρησιμότητα, χειριστικότητα. Στη δομή «για-νά» ένυπάρχει μία παραπομπή κάτινος σέ κάτι. Μέ αναλύσεις πού θά ακολουθήσουν, θά μπορέση νά εξηγηθῆ ἡ όντολογική γένεση του φαινόμενου πού δηλώνεται μέ τόν όρο «παραπομπή»⁴ Προσωρινά είναι άρκετό νά χαράξουμε φαινομενικά τά όρια τῆς πολλαπλότητας τέτοιων παραπομπών. Ένα όργανο – σύμφωνα μέ τήν όργανικότητά του – ύφίσταται πάντα μέσω του δεσμου του μέ κάποιο άλλο όργανο: γραφική ύλη, πένα, μελά-νι, χαρτί, στυλόχαρτο, τραπέζι, λάμπα, επίπλωση, παράθυρο, πόρτες, δωμάτιο. Αυτά τά «πράγματα» ποτέ δέ φανερώνονται άρχικά δι' έαυτά, για νά συναπαρτίσουν ύστερα ένα δωμάτιο ως άθροισμα ρεαλιστικῶν πραγμάτων. Αυτό πού συναντούμε άρχικά, έστω κι' άν

αναφέρονται στην έπόμενη πρόταση και παρακάτω είναι έργαλεία.]

3. [Αυτή ἡ πρόταση άνοίγει μία καλή πρόσβαση στο φαινόμενο του κόσμου, έτσι όπως τό βλέπει ο Χάιντεγκερ. Τό νόημά της μπορεΐ νά εξηγηθῆ ως εξής: «άνήκει στο Είναί του όργάνου» νά μὴν είναι κάτι άνεξάρτητο. Αυτή ἡ έξάρτηση δέν άποτελεΐ λοιπόν για τό όργανο μειονεξία, ένώ αυτό άληθεύει για τά παρευρισκόμενα όντα, τά όποια έχουν κάπως μειωμένο Εί-ναι, γιατί παρευρίσκονται ἢ μποροῦν νά παρευρίσκωνται έξ όρισμου μόνο μέ άλλα όντα. Τό Είναί τών πρόχειρων όντων συγκροτεΐται λοιπόν θετικά από μὴ-παρέυρεση. Νά γιατί ἡ πρόταση, τήν όποία σχολιάζουμε, δέν προτειομάζει διόλου μία έννοια του κόσμου, ἡ όποια θά ύποκαθιστοῦσε άπλως «τήν όλότητα τών όντων πού μποροῦν νά παρευρίσκωνται ένδόκο-σμο» (δες σελ. 64), μέ τήν όλότητα τών πρόχειρων ένδόκοσμων όντων. Όπως θά δοῦμε, ίσα-ίσα ο τρόπος του Είναί τών πρόχειρων όντων άπαγο-ρεύει νά διαμορφωθῆ μία παρόμοια ιδέα όλότητας, και τούτο γιατί μία «όλότητα» άλλου τύπου προηγείται τῆς φανέρωσης ενός όποιουδήποτε από αυτά τά όντα. Δές στο τέλος τῆς §15, σελ. 72.]

4. [Ἡ έννοια «παραπομπή» θά αναλυθῆ εκτενῶς στην §17, σελ. 76 κ.έξ.]

δέν τό συλλαμβάνουμε θεματικά, εἶναι τό δωμάτιο· καί τοῦτο ὄχι σάν «ἕνα κενό ὀροθετημένο ὑπό τέσσερεις τοίχους» μέσα σέ ἕνα γεωμετρικό χῶρο – παρά σάν ὄργανο γιά διαμονή. Μέ βάση τοῦτο τά πράγματα πού περιέχονται μέσ στό δωμάτιο φανερόνται ὡς ἐπίπλωση, καί ἀπό τήν ἐπίπλωση ὡς σύνολο διακρίνονται τά ποι-
69 κίλια «ἰδιαίτερα» ὄργανα. Πρέπει νά ἔχη ἤδη ἀνακαλυφθῆ μιά ὁλό- τητα ὀργάνων, πρὶν μπορέση νά ξεχωριστῆ ἕνα ἀτομικό ὄργανο.

Τό ὄργανο μπορεῖ νά φανερωθῆ γνήσια ὡς πρὸς τό εἶναι του, μόνο ὅταν ἡ δοσοληψία εἶναι κομμένη στά μέτρα τοῦ ὀργάνου, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ σφυρηλάτηση σέ σχέση πρὸς τό σφυρί· ἀλλά ἡ τέτοια δοσοληψία δέν ἐκλαμβάνει θεματικά αὐτό τό ὄν ὡς πράγμα δεδομένο, κι' οὔτε ξέρεي ἡ χρησιμοποίηση τῆ δομῆ τοῦ ὀργάνου σάν τέτοια. Ἡ σφυρηλάτηση δέν ἀνάγεται μέ κανέναν τρόπο σέ μιά ἀπλή γνώση τοῦ ὀργανικοῦ χαρακτήρα τοῦ σφυριοῦ, παρά ἔχει οἰκειοποιηθῆ αὐτό τό ὄργανο τόσο ταιριαχτά, ὅσο δέ θά μπορούσε καμμία γνώση¹. Σέ τέτοιες χρηστικῆς [gebrauchenden] δοσοληψίες ἡ διομέριμνα ὑποτάσσεται στό γιά-νά. σ' αὐτό τό συγκροτητικό στοι- χεῖο τοῦ ἐκάστοτε ὀργάνου· ὅσο λιγώτερο χαζεύεις τό σφυρί σάν πράγμα, κι' ὅσο περισσότερο τό ἀδράχνεις καί τό χρησιμοποιεῖς, τόσο πιά ἀρχέγονη γίνεται ἡ σχέση σου πρὸς αὐτό, καί τόσο πιά ἀνεπικάλυπτα τό συναντᾷς ὡς αὐτό πού εἶναι – ὡς ὄργανο. Ἡ ἴδια ἡ σφυρηλάτηση ἀνακαλύπτει τήν ἰδιότυπη «χειριστικότητα» [«Handlichkeit»] τοῦ σφυριοῦ. Τό εἶδος τοῦ εἶναι τῶν ὀργάνων – εἶδος μέ τό ὁποῖο ἀποκαλύπτονται ἀφ' ἑαυτῶν τους – θά τό ὀνο- μάσουμε προχειρότητα [Zuhandenheit]. Μόνον ἐπειδή τό ὄργανο εἶ- ναι καθ' ἑαυτό τέτοιο, εἶναι δηλαδή πρόχειρο, καί δέν παρευρίσκε-

Σελ. 69

1. [Ἡ προηγούμενη φράση «δέχτηκε» τήν ἀπουσία μιᾶς θεματικῆς γνώ- σης μέσα στή χρήση ἑνός ὀργάνου. Ἡ παρούσα φράση θέλει νά πῆ ὅτι μιά τέτοια γνώση θά ἀποτελοῦσε ἀλλοίωση τῆς χρήσης, γιατί ἡ χρήση «ἔχει οἰ- κειοποιηθῆ τό ὄργανο τόσο ταιριαχτά, ὅσο δέ θά μπορούσε καμμία γνώση». Τοῦτο ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς μέ ἐκεῖνο πού ἀναφέραμε στή σελ. 68, σημ. 3: ἡ μὴ θεματική «σύλληψη» (μέ χρησιμοποίηση) συγκροτεῖ γιά τά πρόχειρα ὄν- τα, σ' ἀντίθεση πρὸς τά παρευρισκόμενα ὄντα, τό θετικό καί ἐπαρκῆ τρόπο τῆς ἐπαφῆς μας μέ αὐτά. Αὐτό ἄς διασαφηνιστῆ μέ τίς ἐξῆς προτάσεις: τά πρόχειρα ὄντα ὑφίστανται σάν τέτοια, στό μέτρο πού δέν ὑφίστανται ἀνε- ξάρτητα ἀπό ἄλλα ὄντα· «συλλαμβάνονται» ἐπαρκῶς σάν τέτοια, στό μέτρο πού δέν συλλαμβάνονται ὑπό τῆ μορφῆ θεματικῆς γνώσης.]

ται άπλως, μπορεί κάποιος νά τό χειριστή και νά τό χρησιμοποιή-
ση. Μέ όση όξύτητα κι' άν άπλως *άτενίζουμε* [Nur-noch-hinsehen]
τήν όποια «όψη» [«Aussehen»] και τίς ιδιότητες τών πραγμάτων,
δέ θά μπορέσουμε νά ανακαλύψουμε τήν προχειρότητά τους. Άν
άτενίζουμε τά πράγματα άπλως «θεωρητικά», στερούμαστε τήν
κατανόηση τής προχειρότητας. Άλλά ή χρησιμοποίηση και ό χειρι-
σμός τών πραγμάτων δέν είναι τυφλοί· έχουν τό δικό τους είδος
θέασης, τό όποιο καθοδηγεί τό χειρισμό και τοῦ δανείζει τόν ιδιό-
μορφο, εμπράγματο χαρακτήρα του. Οί δοσοληψίες [Umgang] μέ
όργανα ύποτάσσονται στό σύστημα παραπομπών τοῦ «γιά-νά»
[Um-zu]. Ἡ θέαση [Sicht] μέ τήν όποία συνάπτονται είναι ή *περί-
σκεψη* [Umsicht]².

Ἡ «πρακτικός» σχετισμός δέν είναι «άθεωρητικός» μέ τό νόημα
ότι τοῦ λείπει κάθε θέαση [Sichtlosigkeit]. Ἡ διαφορά του από τό
θεωρητικό σχετισμό δέν ἔγκειται μόνο στό ότι κατά τό θεωρητικό
σχετισμό παρατηρεῖς, ἐνώ κατά τόν πρακτικό *πράττεις* [gehandelt
wird], και στό ότι ή πράξη ἐφαρμόζει θεωρητική γνώση γιά νά μή
μείνη τυφλή· ἀντίθετα, ή παρατήρηση είναι τόσο ἀρχέγονα βιομέ-
ριμα, όπως και ή πράξη ἔχει τό δικό της τρόπο νά βλέπη. Ὁ
θεωρητικός σχετισμός δέν λαβαίνει ύπόψη του τό γιά-νά [= περί],
παρά είναι καθαρή ἐνατένιση. Άλλά τό ότι αὐτή ή ἐνατένιση δέν
είναι περι-εσκεμμένη, δέ σημαίνει πώς δέν ἀκολουθεῖ κανόνες·
διαμορφώνει ή ἴδια τόν κανόνα της: τή *μέθοδο*³.

Τά πρόχειρα όντα δέ συλλαμβάνονται θεωρητικά, κι' οὔτε τά
λαβαίνει ἀρχικά ή περίσκεψη μέ τρόπο θεματικό. Ἡ ιδιορρυθμία
τών ἀρχικά πρόχειρων όντων είναι ότι ή προχειρότητά τους πρέπει
τρόπον τινά νά ἀποσύρεται, γιά νά είναι αὐτά ἀληθινά πρόχειρα.

2. [Ἡ λέξη Umsicht, τήν όποία μεταφράζουμε «περίσκεψη», περιέχει ως
πρώτο συνθετικό τήν πρόθεση um, πού σημαίνει α) γύρω, περί, β) γιά
(σκοπό), μάς ἀνάγει λοιπόν στό συστατικό στοιχείο πού δηλώνει αὐτή ή
πρόθεση ως συνθετικό τών λέξεων περιβάλλον (Umwelt) και δοσοληψίες
(Umgang), δές σελ. 65, σμ. 1 και σελ. 67, σμ. 1. Τό δεύτερο συνθετικό
τής λέξης Umsicht είναι ή «θέαση» (Sicht), ή όποία θά ἐξεταστή παρακά-
τω, στίς §§31 και 36.]

3. [Γιά τό Χάιντεγγερ ή μέθοδος είναι λοιπόν ή περίσκεψη πού ιδιάζει
στή θεωρητική συμπεριφορά, περίσκεψη τήν όποία αὐτή ή συμπεριφορά
όφείλει ἀναμφίβολα στή βιομέριμα· και τοῦτο γιατί ή θεωρητική συμπερι-
φορά ἔχει ως πηγή της τή βιομέριμα.]

Αυτό μέ τό όποιο συγκατοικοϋν άρχικά οί καθημερινές μας δοσοληψίες δέν είναι καν τά εργαλεία [Werkzeuge]. Τό πρωταρχικά διομεριμνώμενο είναι τό έργο [Werk]⁴: αυτό πού πρόκειται κάθε φορά νά παραχθή· γι' αυτό ένδιαφέρεται πάνω άπ' όλα ή διομερίμνα, τούτο συνεπώς είναι και τό πρωταρχικά πρόχειρο. Τό έργο είναι φορέας εκείνου τού συστήματος παραπομπών, μέσ στό όποιο συναντάται τό όργανο.

Τό έργο πού πρόκειται νά παραχθή, ως αυτό γιά τό όποιο [das Wozu] ύπάρχουν τά σφυριά, τά ροκάνια, οί βελόνες, έχει τό ίδιο είδος τού Είναι μέ τό όργανο. Τό παπούτσι φτιάχεται γιά νά φορεθθή· τό ρολόι κατασκευάζεται γιά νά λήη τήν ώρα. Τό έργο πού κατά κύριο λόγο συναντάμε μέσ στή διομεριμνώδη δοσοληψία, αυτό πού συναντιέται μέσ στή δουλειά, επιτρέπει μέσ στήν ούσιαστική του χρησιμότητα νά συναντιέται εκάστοτε ήδη και εκείνο γιά τό όποιο τούτο χρησιμεύει. Τό παραγγελμένο πάλι έργο ύπάρχει πάνω στό θεμέλιο τής χρησιμοποίησής του και τής κατ' αυτήν άποκαλυπτόμενης συνάφειας παραπομπών, πού συνάπτει τά όντα μεταξύ τους.

Άλλά τό έργο πού πρόκειται νά παραχθή δέν είναι τό μόνο χρήσιμο γιά... Αυτό τούτο τό παράγειν είναι χρησιμοποίηση κάτινος γιά κάτι. Στο έργο ένυπάρχει λοιπόν παραπομπή σέ «ύλικά»: τό έργο άπαιτεί δέρμα, κλωστή, βελόνες κλπ. Μέ τή σειρά του τό δέρμα παράγεται άπό τομάρια. Αυτά λαβαίνονται άπό ζώα, πού κάποιος άνέθρεψε. Ύπάρχουν όμως και ζώα πού δέν προϋποθέτουν κτηνοτροφία· μά άκόμα και αυτά τά όντα κατα κάποιον τρόπο άνα-παράγονται. Συνεπώς μέσ στό περιβάλλον είναι προσιτά και μερικά όντα πού είναι πάντα ήδη πρόχειρα, αλλά πού καθ' έαυτά δέ χρειάζεται νά παραχθούν. Τό σφυρί, ή τοιμπίδα, ή κλωστή παραπέμπουν καθ' έαυτά σέ – συνίστανται άπό – άτσάλι, σίδερο, χαλκό, όρυκτό, ξύλο. Χάρη στά χρησιμοποιούμενα όργανα μέσω τής χρησιμοποίησής έχει συναποκαλυφθή ή «φύση», ή «φύση» κάτω άπό τό φώς τών φυσικών προϊόντων.

Άλλά έδώ ή φύση δέν πρέπει νά νοηθή σάν κάτι άπλώς παρευρισκόμενο – κι' οϋτε σά φυσική δύναμη. Ό λόγγος είναι δάσος ξυλείας, τό βουνό είναι λατομείο πέτρας, τό ποτάμι είναι κινητήρια

4. [Σ' αυτές τίς παραγράφους ή λέξη «έργο» (Werk) άναφέρεται στό προϊόν τής εργασίας, κι' όχι στή διαδικασία τής εργασίας.]

δύναμη, ο άνεμος καλός για τὰ ιστιοφόρα. Τήν ἴδια ὥρα πού ἀνακαλύπτουμε τό «περιβάλλον», μᾶς συναποκαλύπτεται ἡ «φύση». Εἶναι δυνατό νά κάνουμε ἀφαίρεση ἀπό τό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς ὡς πρόχειρου ὄντος, γιά νά τήν ἀνακαλύψουμε καί νά τήν προσδιορίσουμε ὡς ἓνα ὄν ἀπλῶς παρευρισκόμενο. Μέ μιά τέτοια ὁμως ἀνακάλυψή της, ἡ φύση πού «κλώθει καί θυσσοδομεῖ», πού μανιάζει καί μαγεύει σάν τοπεῖο, παραμένει κρυμμένη. Τά φυτά τοῦ βοτανολόγου δέν εἶναι τὰ λουλούδια τοῦ φράχτη· ἡ γεωγραφική «ἀφεταιρία» ἑνός ποταμοῦ δέν εἶναι ἡ «νερομάνα τῆς χαράδρας».

71 Τό παραγόμενο ἔργο δέν παραπέμπει μόνο σ' αὐτό γιά τό ὁποῖο χρησιμεύει καί σ' αὐτό ἀπό τό ὁποῖο συνίσταται· κάτω ἀπό ἀπλές χειροτεχνικές συνθήκες παραπέμπει καί σ' αὐτόν πού μέλλει νά τό φορέσει ἢ νά τό χρησιμοποιήσει. Τό ἔργο εἶναι κομμένο καί ραμμένο στά μέτρα του· μέ τό πού προκύπτει τό ἔργο, «εἶναι» κι' αὐτός ἐκεῖ. Ἄκόμα κι' ἂν τὰ ἀγαθὰ παράγονται μαζικά, αὐτή ἡ συγκροτητική παραπομπή δέ λείπει διόλου· εἶναι μόνο ἀκαθόριστη, καί σημαδεύει στήν τύχη, στό μέσον ὄρο. Συνεπῶς μαζί μέ τό ἔργο δέ συναντοῦμε μόνο πρόχειρα ὄντα, μά καί ὄντα μέ τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι – ὄντα γιά τῶν ὁποίων τῆ βιομέριμνα τό προϊόν γίνεται πρόχειρο· ταυτόχρονα φανερώνεται ὁ κόσμος, μέσ στόν ὁποῖο ζοῦν αὐτοί πού τὰ φοροῦν καί τὰ χρησιμοποιοῦν – κόσμος πού εἶναι καί ὁ κόσμος μας. Τό βιομεριμνῶμενο ἔργο δέν εἶναι πρόχειρο μόνο στόν οἰκιακό κόσμο τοῦ ἐργαστηρίου, παρὰ καί στό δημόσιο κόσμο. Μαζί μ' αὐτόν ἀνακαλύπτεται καί γίνεται σέ ὄλους προσιτή ἡ περιβαλλοντική φύση [Umweltnatur]. Στούς δρόμους, στίς λεωφόρους, στίς γέφυρες, στά κτίρια – μέσω τῆς βιομέριμνας ἀνακαλύπτουμε μέ κάποιο νόημα τῆ φύση. Μιά στεγασμένη σιδηροδρομική πλατφόρμα ἔχει λάβει ὑπόψη τῆς τόν κακὸ καιρό· μιά ἐγκατάσταση δημόσιου φωτισμοῦ ἔχει λάβει ὑπόψη τῆς τό σκοτάδι, δηλαδή τίς ἐκάστοτε μεταβολές τοῦ ἡμερήσιου φωτός – τῆ «θέση τοῦ ἡλίου». Τό ρολοῖ ἔχει λάβει ὑπόψη του ἕναν ὀρισμένο ἀστερισμό τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Ὅταν κυττάζουμε τό ρολοῖ, ἄρρητα χρησιμοποιοῦμε τῆ «θέση τοῦ ἡλίου», σύμφωνα πρὸς τήν ὁποία ἔχει ρυθμιστῆ ἐπίσημα ἢ χρονομέτρηση. Κατά τῆ χρησιμοποίηση τοῦ ἀρχικά καί ἀπαρατήρητα πρόχειρου ρολοιοῦ εἶναι μαζί του πρόχειρη καί ὀλόκληρη ἡ περιβαλλοντική φύση. Ἡ ἐκάστοτε βιομεριμνῶδης ἀπορρόφησή μας στόν ἄμεσο κόσμο τῶν κάθε λογῆς ἔργων λειτουργεῖ ὡς ἀποκάλυψη· κι' εἶναι οὐσιώδης, ὅτι σύμφωνα μέ τό εἶδος αὐτῆς τῆς ἀπορρόφησής μας μποροῦν νά μᾶς

ἀποκαλύπτωνται ἐκεῖνα τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα, τὰ ὅποια συνεμφανίζονται μέ τό ἔργο (δηλαδή μέ τίς παραπομπές πού τό συγκροτοῦν), σέ ποικίλους βαθμούς ρητότητας καί μέ ποικίλη δξύτητα περισκεψῆς¹.

Τό εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων εἶναι ἡ προχειρότητα. Ἄλλά ἡ προχειρότητα δέν πρέπει νά ἐννοηθῆ ἀπλῶς καί μόνο ὡς τρόπος σύλληψῆς τους^[50], σά νά ἀποδώσαμε αὐθαίρετες «ἀπόψεις» στά «ὄντα» πού συνανοῦμε ἀρχικά, ἢ σάν κάποια ὕλη τοῦ κόσμου πού καθ' ἑαυτήν εἶναι παρευρισκόμενη νά «ἐπιχρωματίζεται» ἔτσι μέ ὑποκειμενικότητα. Μιά τέτοια ἐρμηνεῖα παραβλέπει, ὅτι θά ἔπρεπε τότε νά κατανοοῦνται καί νά ἀνακαλύπτωνται τὰ ὄντα πρίν ἀπ' ὄλα σάν κάτι ἀπλῶς παρευρισκόμενο, κι' αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ κατανόηση νά κατέχη τά πρωτεῖα καί νά καθοδηγῆ τίς δοσοληψίες μέ τίς ὁποῖες ἀνακαλύπτουμε καί οἰκιοποιούμεστε τόν «κόσμο». Ἄλλά τοῦτο ἀντιτίθεται ἤδη στό ὄντολογικό νόημα τοῦ γνωρίζειν, τό ὁποῖο παρουσιάσαμε ὡς *θεμελιωμένο* τρόπο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι². Γιά νά βροῦμε κάτι σκέτα παρευρισκόμενο, πρέπει πρῶτα νά *ὑπερβοῦμε* τά πρόχειρα ὄντα πού προσφέρονται στή βιομέριμνα. *Ἡ προχειρότητα εἶναι ὄντολογικο-κατηγοριακός καθορισμός τῶν ὄντων καθῶς εἶναι «καθ' ἑαυτά»*. Θά ἀντιτείνῃς ὅτι μόνο ἔνεκα τῶν παρευρισκόμενων ὄντων «ὑπάρχουν» τά πρόχειρα. Συνεπάγεται ὁμως – ἂν ὑποθέσουμε ὅτι παραδεχόμαστε αὐτή τή θέση –, πῶς ἡ προχειρότητα θεμελιώνεται ὄντολογικά στήν παρεύρεση;

72 Ἄλλ' ἀκόμα κι' ἂν κατά τήν πορεία τῆς ὄντολογικῆς μας ἐρμηνείας ἀναδειχθῆ ἡ προχειρότητα ὡς εἶδος τοῦ Εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, τὰ ὅποια ἀνακαλύπτουμε ἀρχικά, ἀκόμα κι' ἂν ἡ προχειρότητα ἀποδειχθῆ πιό ἀρχέγονη ἀπό τή σκέτη παρεύρεση – ἔχουν ὄλες αὐτές οἱ ἐξηγήσεις βοηθήσει ἔστω καί τόσο δά στήν

Σελ. 71

1. [Αὐτό πού προέχει ἐδῶ, εἶναι ὅτι ὑπογραμμίζεται ἡ «ἀποκαλυπτική δύναμη», τήν ὅποια πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε σέ μία συμπεριφορά, ἡ ὅποια, οὐσιαστικά «ἀπορροφημένη μέσ στόν κόσμο τῆς», ἀρνεῖται νά συλλάβῃ τά ὄργανά τῆς θεματικά, ἢ ἔστω νά στρέψῃ τήν προσοχή τῆς στόν τρόπο τοῦ Εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων· τά πρόχειρα ὄντα ἀποκαλύπτονται ἀρχέγονα μόνο γιά τό βλέμμα ἐνός πού ἀρνεῖται νά δῆ σ' αὐτά ἕνα θεματικό ἀντικείμενο.]

2. [Δές παραπάνω, στή σελ. 61.]

όντολογική κατανόηση του φαινομένου του κόσμου; Σέ όλες αυτές τις ερμηνείες των ενδόκοσμων όντων, ό κόσμος έχει πάντα ήδη «προϋποτεθή». 'Ακόμα κι' άν άθροίσουμε όλ' αυτά τά όντα, τό άθροισμά τους δέ θά είναι κάτι σάν «κόσμος». 'Υπάρχει διόλου κάποιος δρόμος, πού όδηγεί από τό Είναί των ενδόκοσμων όντων στην παρουσίαση του φαινομένου του κόσμου¹;

§16. *Ό κοσμικός χαρακτήρας του περιβάλλοντος έτσι καθώς φανερώνεται στά ενδόκοσμα όντα*

Ό ίδιος ό κόσμος δέν είναι ενδόκοσμο όν· κι' όμως τόσο πολύ καθορίζει τά ενδόκοσμα όντα, ώστε μόνο κατά τό μέτρο πού υπάρχει κόσμος μπορούν αυτά να συναντώνται και να φανερώνονται ως πρός τό Είναί τους. 'Αλλά κατά ποιόν τρόπο υπάρχει κόσμος; 'Αν πράγματι τό έδωνά-Είναί συγκροτήται όντικά από τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναί, κι' άν διαθέτη έξαιτίας του Είναί του μία όντολογική κατανόηση του έαυτού του, όσο ακαθόριστη κι' άν είναι αυτή, δέν πρέπει να παραδεχτούμε ότι τό έδωνά-Είναί έχει και μία κατανόηση του κόσμου – έστω μία προοντολογική κατανόηση, από τήν όποία λείπει, ή μπορεί να λείπει ρητή όντολογική επίγνωση; Μαζί μέ τά όντα πού συναντούμε ενδόκοσμα – δηλαδή μαζί μέ τήν ενδοκοσμικότητά τους – δέ φανερώνεται κάτι σάν κόσμος στό βιομεριμνώδες μέσ-στόν-κόσμον-Είναί; Δέ μάς παρουσιάζεται αυτό τό φαινόμενο προφαινομενολογικά; Δέ μάς παρουσιάζεται έτσι πάντα ήδη, χωρίς να άπαιτή μία θεματικά όντολογική έρμηνεία; Έχει τό έδωνά-Είναί μέσ στή βιομεριμνώδη του άπορρόφηση στά πρόχειρα όργανα τήν όντολογική δυνατότητα, μαζί μέ τά βιομερι-

Σελ. 72

1. 'Ας επιτραπή στό συγγραφέα να ύποσημειώση ότι ανακοίνωσε επανειλημμένα αυτή τήν άνάλυση του περιβάλλοντος και γενικά τήν «Έρμηνευτική τής γεγονότητος» του έδωνά-Είναί, κατά τίσ από τό χειμερινό έξάμηνο του 1919-20 κι' έδώθε παραδόσεις του. [Αυτή ή σημείωση του Χάιντεγκερ έχει άναμφίβολα σάν πρόθεσή της να δηλώση τήν άνεξαρτησία, άν όχι τήν προτεραιότητα, τής χάιντεγκεριανής άνάλυσης του περιβάλλοντος, σέ σχέση πρός τίσ άνάλογες έρευνες του Χούσεργλ πάνω στίς δομές του «κόσμου τής ζωής» (Lebenswelt), έρευνες πού δέν είχαν εκδοθή κατά τή στιγμή πού κυκλοφορούσε τό «Είναί και χρόνος», αλλά σίγουρα ήσαν γνωστές στό Χάιντεγκερ.]

μνώμενα ἐνδόκοσμα ὄντα νά τοῦ ξελαγαριστῆ κατά κάποιον τρόπο καί ἡ κοσμικότητά τους;

Ἄν πράγματι παρουσιάζωνται τέτοιες ὄντολογικές δυνατότητες στό ἐδωνά-Εἶναι κατά τίς βιομεριμνώδεις δοσοληψίες του, τότε ἀνοίγεται ὁ δρόμος στό νά μελετήσουμε τό ἔτσι παρουσιαζόμενο φαινόμενο, καί νά ἐπιχειρήσουμε τρόπον τινά νά τό «ἀκινήτησουμε» καί νά τό ρωτήσουμε γιά τίς δομές πού φανερώνονται μέσα του.

73 Στήν καθημερινότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὑπάρχουν κάποιοι τρόποι βιομέριμνας, πού ἐπιτρέπουν ἔτσι νά συναντηθοῦν τά βιομεριμνώμενα ὄντα, ὥστε νά προβάλῃ ὁ κοσμικός χαρακτήρας αὐτῶν τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων. Κατά τή βιομέριμνα μπορεῖ νά συναπαντηθοῦν τά ἄμεσα πρόχειρα ὄντα ὡς ἄχρηστα, ὡς ἀπρόσφορα γιά τήν καθορισμένη τους χρησιμοποίηση. Ἐνα ἐργαλεῖο ἀρχίζει νά φθεῖρεται, ἕνα ὑλικό νά μὴν εἶναι εὐχρηστο. Αὐτό πού ἐξαφανίζεται σ' αὐτές τίς περιπτώσεις δέν εἶναι ἡ ὀργανικότητα σάν τέτοια. Τήν ἀχρηστία τοῦ ὄργάνου δέν τήν ἀνακαλύπτει μιὰ θεωρητική διαπίστωση ἰδιοτήτων, παρά ἡ περίσκεψη πού εἶναι δεμένη μέ τήν χρησιμοποίηση τοῦ ὄργάνου. Ὅταν ἔτσι ἀποκαλύπτεται ἡ ἀχρηστία ἑνός ὄργάνου, ξαφνικά τό ὄργανο μᾶς κινεῖ τήν προσοχή. Αὐτή ἡ *κίνηση τῆς προσοχῆς* παρέχει στά πρόχειρα ὄργανα μιὰ κάποια ἀπροχειρότητα. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τό μὴ μεταχειρίσιμο ὄργανο εἶναι ἐφεξῆς ἀπλῶς παρόν – φανερώνεται ὡς ὀργανικό πράγμα μέ τήν τάδε ἢ τή δεινά ὄψη, ὅπου ἐνῶ πρὶν τό βλέπαμε σάν κάτι πρόχειρο, ἦταν ἀδιάκοπα καί παρευρισκόμενο. Ἡ σκέτη παρέρρευση φανερώνεται λοιπόν στά χαλασμένα ὄργανα, ἀλλά μόνο γιά νά ἀποσυρθῆ καί νά κἀνῃ ξανά τόπο στήν προχειρότητα τῶν βιομεριμνόμενων ὄντων, ὅταν δηλαδή τά ἐπιδιορθώσουμε. Ἡ παρέρρευση τῶν μὴ μεταχειρίσιμων ὄντων δέ χάνει κιόλα κάθε προχειρότητα· τό ἔτσι παρευρισκόμενο ὄργανο δέν εἶναι ἀκόμα ἕνα τυχαῖο πράγμα. Ἡ φθορά τοῦ ὄργάνου δέν εἶναι μιὰ ἀπλή ἀλλοίωση, ἔτσι καθῶς συμβαίνει στά πράγματα – δέν πρόκειται γιά μιὰ τυχαία μεταβολή ἰδιοτήτων κάποιου παρευρισκόμενου ὄντος.

Ἄλλά κατά τίς βιομεριμνώδεις δοσοληψίες δέν ἀνταμώνουμε μόνο τά μὴ μεταχειρίσιμα μέσ ἀπό τά ἤδη πρόχειρα ὄντα· ἀνακαλύπτουμε καί ὅτι κάποια μᾶς λείπουν, δηλαδή δέν εἶναι ἀπλῶς καί μόνο δύσχρηστα, παρά τά στερούμαστε ὀλωσδιόλου. Μιὰ τέτοια ἔλλειψη κάποιου πρόχειροῦ ὄντος (ἀπροχειρότητα) μᾶς ἀποκαλύπτει τά πρόχειρα ὄντα ὡς ἀπλῶς παρευρισκόμενα. Ὅταν γίνεται

όρατή αυτή ή άπροχειρότητα, τά πρόχειρα όντα φανερώνονται κατά τόν τρόπο τής *ένοχλητικότητας* [Aufdringlichkeit]. "Όσο πιο διαστικά [dringlicher] έχουμε ανάγκη από αυτό πού λείπει, τόσο πιο άυθεντικά συναντούμε μέσα του τήν άπροχειρότητα, και τόσο πιο ένοχλητικά [aufdringlicher] γίνονται τά πρόχειρα όντα, σέ σημείο μάλιστα πού μοιάζει νά χάνουν τό χαρακτήρα τής προχειρότητας. Άποκαλύπτονται ως άπλώς παρευρισκόμενα, πού δέ μπορούν νά κινηθούν χωρίς εκείνο πού λείπει. 'Η άμηχανία μας μπροστά τους είναι έλλειπτικός τρόπος βιομέριμνας, κι' ανακαλύπτει ότι κάποια πρόχειρα όντα είναι άπλώς και μόνο παρευρισκόμενα.

Κατά τίς δσοληψίες μέ τό βιομερινώμενο κόσμο τά άπρόχειρα όντα μπορεί νά συναντηθούν όχι μόνο ως άχρηστα ή όλωσδιόλου άπόντα, παρά και ως άπρόχειρα πού ίσα-ίσα δέ λείπουν και δέν είναι άχρηστα, στέκουν όμως έμπόδιο στή βιομέριμνα. Αυτά μέ τά όποια ή βιομέριμνα δέ μπορεί νά άσχοληθή, αυτά για τά όποια «δέν έχει καιρό», είναι όντα άπρόχειρα μέ τό νόημα ότι δέν άρμόζουν εδώ, δέ διεκπεραιώθηκαν. Αυτά τά άπρόχειρα όντα μās έν-οχλούν, και κάνουν φανερό τό πείσμα αυτών πού πρωτύτερα ήσαν άντικείμενα βιομέριμνας. Αυτό τό πείσμα φανερώνει κατά ένα τρόπο τήν παρεύρεση των πρόχειρων όντων ως Είναι αυτών πού έξακολουθούν νά βρίσκονται μπροστά μας και μās καλούν νά τά διεκπεραιώσουμε¹.

'Η κίνηση τής προσοχής μας, ή ένοχλητικότητα και τό πείσμα των πρόχειρων όντων έχουν τή λειτουργία νά κάνουν φανερό τό

Σελ. 74

1. [Το Χάιντεγγερ διακρίνει εδώ τρεις έλλειπτικούς τρόπους τής βιομέριμνας και τής προχειρότητας: 1. "Όταν ένα όργανο πού έχουμε στή διάθεσή μας είναι ή γίνεται άκατάλληλο προς χρήση. 2. "Όταν ένα αναγκαίο όργανο δέν βρίσκεται στή διάθεσή μας, όποτε ή άπουσία του άχρηστεύει - και συνεπώς καθιστά ένοχλητικά - όλα τά όργανα πού έχουμε στή διάθεσή μας. 3. "Όταν ένα πρόχειρο όν χρησιμοποιεί για διαφορετικούς σκοπούς από εκείνους πού μās ενδιαφέρουν, και μπαίνει έμπόδιο στους τελευταίους τούτους, οί όποιοι παραμένουν άπρόσιτοι, άν τό πρόχειρο όν δέν άπομακρυνθή. Και στους τρεις αυτούς έλλειπτικούς τρόπους βιομέριμνας τείνουν τά πρόχειρα όντα νά χάσουν τήν προχειρότητά τους και νά άποκαλύψουν τήν παρεύρεσή τους: αλλά μόνο στό δεύτερο τρόπο τά συναντούμε ως «άπλώς παρευρισκόμενα» (nur noch Vorhandenes).]

χαρακτήρα της παρεύρεσης τῶν πρόχειρων ὄντων. Ἄλλά κατ' αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν κάνεις μιά θεωρητικὴ παρατήρηση, πού ἀποφαινεται ὅτι τὰ πρόχειρα ὄντα εἶναι παρευρισκόμενα, κι' οὔτε χαζεύεις· ἡ διαδηλωνόμενη παρεύρεση παραμένει δεμένη μέ τὴν προχειρότητα τῶν ὀργάνων. Τὰ ὄργανα δὲν ἐπικαλύπτονται ἀκόμα, μέ τό νά μεταμφιεστοῦν σέ σκέτα πράγματα. Παραμένουν ὄργανα, ἀπό τὰ ὁποῖα ὁμῶς θά προτιμοῦσες νά ἀπαλλαγῆς. Αὐτὴ ἡ ἀνάγκη γά τὰ ἀποδιώξης, φανερώνει ὅτι τὰ πρόχειρα ὄντα ἐξακολουθοῦν νά εἶναι πρόχειρα, μέσ στήν ἀναπόδιωχτή τους παρεύρεση.

Τώρα ὁμῶς πού ἀναφερθήκαμε στήν τροποποιημένη συνάντηση τῶν πρόχειρων ὄντων, χάρη στήν ὁποία ἀποκαλύπτεται ἡ παρεύρεσή τους, κατά τί ξεδιαλύναμε τό *φαινόμενο τοῦ κόσμου*; Παρ' ὅλη τὴν ἀνάλυση αὐτῶν τῶν τροποποιήσεων, δὲν πήγαμε πέρα ἀπό τό εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, καί δὲν προσεγγίσαμε ἀκόμα τό φαινόμενο τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ἂν καί δὲν τό συλλάβαμε ἀκόμα, ἔχουμε κατακτήσει πιά τὴ δυνατότητα νά τό διαλευκάνουμε.

Μέ τὴν κίνηση τῆς προσοχῆς μας, τὴν ἐνοχλητικότητα καί τό πείσμα τῶν πρόχειρων ὄντων, αὐτά χάνουν ὡς ἓνα σημεῖο τὴν προχειρότητά τους. Ἄλλά κατά τίς δοσοληψίες μας μέ τὰ πρόχειρα ὄντα αὐτὴ ἡ προχειρότητα ἔχει κατανοηθῆ, ἔστω κι' ἂν ὄχι θεματικά. Δὲν ἐξαφανίζεται ἀπλῶς, παρά καί μᾶς τό φωνάζει τρόπον τινά, μέ τό ὅτι ἓνα ἄχρηστο ὄργανο μᾶς κινεῖ τὴν προσοχή. Τοῦτο μᾶς ξαναδείχνει τὴν προχειρότητα, κι' ἀκριβῶς μέ τοῦτο δείχνεται καί ἡ ἐγγενῆς κοσμικότητα τῶν πρόχειρων ὄντων.

Ἡ δομὴ τοῦ εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων ὡς ὀργάνων καθορίζεται μέ τίς παραπομπές. Ὄταν κατὰ τὴ βιομέριμνα, πού χρησιμοποιοῖ τὰ «πράγματα» χωρὶς νά κάνη ρητές παρατηρήσεις, συναντῶνται μὴ μεταχειρίσιμα ὄντα, ἀνταμώνεται τό ἰδιόμορφο καί αὐτονόητο «καθ' ἑαυτὸ» τῶν πιό κοντινῶν μας «πραγμάτων». Ὄταν τό ὄργανο εἶναι ἄχρηστο, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐνοχλεῖται ἡ παραπομπὴ τοῦ γιά-νά, πού παραπέμπει σ' ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο τό ὄργανο χρησιμεύει. Σ' αὐτές τούτες τίς παραπομπές κανονικά δὲν δίνουμε σημασία, αὐτές εἶναι ἀπλῶς παρούσες κατὰ τὴ βιομεριμνώδη μας ἐγκαθίδρυση ἀνάμεσά τους. Ἄλλά ὅταν ἐνοχλῆται μιά παραπομπή – ὅταν κάτι δέ μπορῆ πιά νά χρησιμεύῃ –, τότε ἡ παραπομπὴ γίνεται ρητὴ. Ἀκόμα καί τότε, βέβαια, ὄχι ὡς ὄντολογικὴ δομὴ· γίνεται ὁμῶς ρητὴ ὄντικά γιά τό βλέμμα τῆς περίσκεψης, ἡ ὁποία προσκρούει στὴ φθορὰ τοῦ ἐργαλείου. Ὄταν ἀποκαλύπτεται ἔτσι γιά τό βλέμμα τῆς περίσκεψης ἡ παραπομπὴ σ' αὐτό γιά τό

75 όποιο τό όργανο έμελλε νά χρησιμέψη, αυτό τό γιά-τό-όποιο μās γίνεται ξεκάθαρο, και μαζί μ' αυτό κάθε τι πού συνάπτεται μέ τό έργο – ή σύνολη τάξη του έργου [«έργοτάξιο», «Werkstatt»] –, και μάλιστα φανερώνεται ως αυτό, όπου εξακολουθητικά ήδη κατοικεί ή διομέριμνα. 'Η συνάφεια των όργάνων γίνεται διάφωτη, όχι ως κάτι πού ποτέ πριν δέν ήταν όρατό, παρά ως σύνολο αδιάκοπα από πριν ήδη όρατό γιά τό βλέμμα της περίσκεψης. Και μαζί μέ αυτό τό σύνολο άγγέλλεται ό κόσμος.

'Η έλλειψη ενός πρόχειρου όντος, ακόμα κι' άν ή καθημερινή του παρουσία ήταν τόσο αυτόνοήτη, ώστε ποτέ δέν τή λάβαμε ύπόψη, είναι επίσης ρήγμα στο σύστημα των παραπομπών πού είχε ανακαλύψει ή περίσκεψή μας. 'Η περίσκεψη συναντάει ένα κενό, και γιά πρώτη τώρα φορά άντιλαμβάνεται όλες τις σχέσεις πού άπάρτιζαν τό πρόχειρο όν πού λείπει. Και πάλι άγγέλλεται τό περιβάλλον. Αυτό πού φανερώνεται έτσι, δέν είναι ένα πρόχειρο όν άνάμεσα σέ άλλα· κι ακόμα λιγώτερο είναι κάτι *παρευρισκόμενο*, πού θεμελιώνει τάχα τό πρόχειρο όργανο, παρά είναι «έδωνά», πριν από κάθε διαπίστωση, πριν από κάθε παρατήρηση. 'Ακόμα και στην περίσκεψη είναι άπρόσιτο, μά και ή περίσκεψη είναι προσανατολισμένη πάντα πρός όντα· και μολταύτα έχει εκάστοτε ήδη διανοιγή γιά τήν περίσκεψη. Τό «διανοίγω» και ή «διανοικτότητα» [«Erschlossenheit»] θά χρησιμοποιούνται έφεξης όρολογικά, και θά σημαίνουν εκείνη τή διάνοιξη, πού έχει γίνει άμεσα, δηλαδή χωρίς τή μεσολάθηση κάποιου συμπερασμού¹.

Ότι ό κόσμος δέν είναι παρευρισκόμενο όν συνιστώμενο από

Σελ. 75

1. [Μετέφρασα έλεύθερα. Τό κείμενο είναι ως έξης: «Erschließen» und «Erschlossenheit» werden im folgenden terminologisch gebraucht und bedeuten «aufschließen» — «Aufgeschlossenheit». «Erschließen» meint demnach nie so etwas wie «indirekt durch einen Schluß» gewinnen». Ό όρος «διανοικτότητα» παίξει κεντρικό ρόλο στο παρόν έργο, και θά χρησιμοποιηθή παρακάτω εύρύτατα. 'Ενώ τό ρήμα erschließen ως φιλοσοφικός όρος σημαίνει συνήθως «δγάζω» ένα συμπέρασμα από κάποια προκείμενα δεδομένα», στο Χάιντεγγερ συσχετίζεται έτυμολογικά μέ τό ρήμα aufschließen = άνοιγω, και νοεί μά άμεσα αποκάλυψη, χωρίς μεσολάθηση λογικού συμπερασμού. Θά συζητήσουμε εκτενώς τόν όρο «διανοικτότητα» στή 2η σιμ. τής σελ. 85 και στή 2η σιμ. τής σελ. 132.]

πρόχειρα ὄντα², φανερώνεται μεταξύ ἄλλων ἀπό τό γεγονός, ὅτι ὅποτε γίνεται διάφωτος ὁ κόσμος χάρις σιούς τρόπους βιομέριμνας πού ἐρμηνεύσαμε, λαβαίνει χώρα καί μιὰ ἀποκοσμοποίηση τῶν πρόχειρων ὄντων, ἔτσι ὥστε νά παρουσιασθῇ σ' αὐτά ἡ σκέτη τους παρεύρεση. Γιά νά μπορέση ἡ καθημερινή βιομέριμνα τοῦ κόσμου τῶν γιά-νά [der «Umwelt»] νά συναντήσῃ τά πρόχειρα ὄργανα ἔτσι καθώς τοῦτα εἶναι «καθ' ἑαυτά»³, οἱ παραπομπές καί τά συστήματα παραπομπῶν, στίς ὁποῖες ἀπορροφᾶται ἡ περίσκεψη πρέπει νά παραμείνουν μὴ θεματικές γι' αὐτήν, πόσο μᾶλλον γιά μιὰ μὴ περι-εσκεμμένη, «θεματική» σύλληψη. Ἄναγκαῖος ὁρος γιά νά μπορέσουν τά πρόχειρα ὄντα νά μὴ μᾶς κινήσουν τήν προσοχή, εἶναι ἡ μὴ ἄγγελση τοῦ κόσμου. Καί ἀκριβῶς αὐτή συγκροτεῖ τή φαινομενική δομή τῶν πρόχειρων ὄντων, ἔτσι καθώς τοῦτα εἶναι καθ' ἑαυτά.

Ἵτι τά πρόχειρα ὄντα δέ μᾶς κινοῦν τήν προσοχή, δέ γίνονται ἐνοχλητικά κι' οὔτε πεισματῶνουν – αὐτές οἱ ἀρνητικές ἐκφράσεις νοοῦν ἕνα θετικό φαινομενικό χαρακτήρα τοῦ εἶναι τῶν ἀρχικά πρόχειρων ὄντων. Αὐτά τά «δέν» δείχνουν ὅτι τά πρόχειρα ὄντα διατηροῦνται καθ' ἑαυτά⁴. νά τί ἐννοοῦμε ὅταν μιλάμε γιά τό «καθ' ἑαυτό-εἶναι» – κι' εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι «ἀρχικά» τό

2. [Δές σελ. 68, σημ. 3.]

3. [An sich. Μολονότι αὐτός ὁ ὁρος ἔχει πάρει στή γερμανική Φιλοσοφία τό νόημα ἐνός ὄντος ἀνεξάρτητου ἀπό τόν ἄνθρωπο, ὁ Χάιντεγκερ δίνει ἐδῶ σ' αὐτή τήν ἐκφραση ἕνα ἐντελῶς ἄλλο νόημα. Τά πρόχειρα ὄντα, πού δέν κινοῦν τήν προσοχή μας, δέ μᾶς ἐνοχλοῦν κι' οὔτε πεισματῶνουν, παραμένουν μέσα στήν ἀφάνειά τους, διατηροῦνται εἰς ἑαυτόν (an sich). Ἄποδίδοντας στά πρόχειρα ὄντα ἕνα καθ' ἑαυτό-εἶναι, ὁ Χάιντεγκερ δέν τά συγγέει κατά κανέναν τρόπο μέ τά παρευρισκόμενα ὄντα, πού μποροῦν νά ὑπάρχουν ἀνεξάρτητα ἀπό τίς καθημερινές μας δοσοληψίες. Τό «καθ' ἑαυτό-εἶναι» τῶν πρόχειρων ὄντων θά ἐξηγηθῇ στίς ἐπόμενες παραγράφους. Ὁ Χάιντεγκερ θά ἀποφανθῇ ὅχι μόνο ὅτι τά πρόχειρα ὄντα εἶναι ἐπίσης «καθ' ἑαυτά», παρά καί ὅτι, κατά παράδοξο τρόπο, τό καθ' ἑαυτό-εἶναι ἀρμόζει πρωταρχικά στά πρόχειρα καί ὅχι στά παρευρισκόμενα ὄντα.]

4. [An-sich-halten. Τοῦτο λέγεται στά γερμανικά γιά ἕνα πρόσωπο πού συγκρατιέται ἢ ἀπέχει ἀπό τό νά μιλήσῃ ἢ νά ἐνεργήσῃ. Αὐτή ἡ ἐκφραση, πού περιέχει τίς λέξεις an sich (= καθ' ἑαυτό), δηλώνει λοιπόν ἕνα εἶδος «ἐχεμύθειας», ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τά ὄργανα τῆς καθημερινῆς χρήσης. δηλαδή τά πρόχειρα ὄντα.]

ἀποδίδουμε σέ παρευρισκόμενα ὄντα, γιατί αὐτά μόνο μποροῦμε νά ἐξακριβώσουμε θεματικά. Κι' ὁμως ἂν προσανατολιστῆς πρωταρχικά κι' ἀποκλειστικά πρὸς τὰ παρευρισκόμενα ὄντα, οὔτε τόσο δά δέ θά μπορέσης νά διασαφηνίσῃς ὄντολογικά τὸ «καθ' ἑαυτό». Τὸ «καθ' ἑαυτό» ἀπαιτεῖ ἐντούτοις μιὰ ἐρμῆνευση, ἂν διόλου μέλλῃ νά λάβῃ ἓνα ὄντολογικὸ νόημα αὐτῆ ἢ ἔκφραση. Συνήθως – καί μέ πολλή ἔμφαση – ἐπικαλοῦνται ὄντικά τὸ καθ' ἑαυτό τοῦ εἶναι, κι' ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν φαινομένων ἔχουν δίκιο. Ἄλλ' αὐτῆ ἢ ὄντικῆ ἐπίκληση δέν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τίς ἀπαιτήσεις μιᾶς ὄντολογικῆς ἀπόφανσης. Ἡ ὥστώρα ἀνάλυση ἔκανε ἤδη φανερό ὅτι μόνο πάνω στό θεμέλιο τοῦ φαινόμενου τοῦ κόσμου μπορεῖ νά συλληφθῇ ὄντολογικά τὸ καθ' ἑαυτό-εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων.

Ἄλλ' ἂν ὁ κόσμος μπορεῖ κατὰ κάποιον τρόπο νά γίνεται διάφωτος, εἶναι γιατί μᾶς ἔχει πάντα ἤδη διανοιγῆ. Τὸ ὅτι τὰ ἐνδόκοσμα πρόχειρα ὄντα εἶναι προσιτά στὴν περιεσκεμμένη βιομέριμνα, σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος τῆς ἔχει ἐκάστοτε ἤδη διανοιγῆ. Ὁ κόσμος εἶναι κάτι «μέσ στό ὅποιο» τὸ ἐδωνά-εἶναι ὡς ὅν πάντα ἤδη ἦταν, κι' ἂν κατὰ κάποιον τρόπο τὸ ἐδωνά-εἶναι προσέληθῃ ρητὰ στόν κόσμο, δέ θά εἶναι τοῦτο τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἐπιστροφή.

Τὸ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι, σύμφωνα μέ τὴν ὥστώρα πραγματωμένη ἐρμηνεία μας, σημαίνει τὴ μὴ θεματικῆ, περιεσκεμμένη ἀπορρόφηση στίς παραπομπές πού συγκροτοῦν τὴν προχειρότητα ἐνός συνόλου ὀργάνων. Ἡ βιομέριμνα εἶναι ἐκάστοτε ἤδη καθὼς εἶναι, ἔνεκα μιᾶς ἐξοικειώσης μέ τόν κόσμο. Χάρη σ' αὐτὴ τὴν ἐξοικείωση τὸ ἐδωνά-εἶναι μπορεῖ νά χάσῃ τὸν ἑαυτό του μέσ στά ἐνδόκοσμα ὄντα πού συναντᾶ, ἢ καί νά μαγεύεται ἀπὸ αὐτά. Τί εἶναι αὐτό, μέ τὸ ὅποιο εἶναι ἐξοικειωμένο τὸ ἐδωνά-εἶναι; Γιατί ὁ κοσμικός χαρακτήρας τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων μπορεῖ νά γίνεται διάφωτος; Εἰπώθηκε ὅτι ἡ παρεύρεση τῶν ὄντων κινεῖ τὴν προσοχὴ χάρις στά πιθανὰ ρήγματα ἐνός συνόλου παραπομπῶν, μέσ στίς ὁποῖες «κινεῖται» ἢ περισκεψῆ· πῶς μποροῦμε νά κατανοήσουμε πληρέστερα αὐτὸ τὸ σύνολο παραπομπῶν;

Αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα μᾶς καλοῦν νά ἐπεξεργαστοῦμε τὸ φαινόμενο καί τὸ πρόβλημα τῆς κοσμικότητας, καί ἀπαιτοῦν μιὰ πιὸ συγκεκριμένη ἀνάλυση ἐκείνων τῶν δομῶν, τὴ συνοχὴ τῶν ὀπίων αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα θέτουν ἐπὶ τάπητος.

§ 17. Παραπομπή και σήματα

Μέ την προσωρινή μας έρμηνεία τής όντολογικής δομής τών πρόχειρων όντων (τών «όργάνων») έγινε όρατό τό φαινόμενο τής παραπομπής· αλλά τόσο λίγο τό άκραγγίξαμε, ώστε τονίσαμε άμέσως τήν αναγκαιότητα νά παρουμεσίασουμε αυτό τό φαινόμενο όσον άφορᾷ τήν όντολογική του καταγωγή¹. Έγινε επίσης σαφές ότι ή παραπομπή και τό σύστημα παραπομπών συγκροτοῦν μέ κάποιο νόημα αὐτή ταύτη τήν κοσμικότητα. Ός τώρα είδαμε τόν κόσμο νά γίνεται διάφωτος μέ και γιά όρισμένους μόνο τρόπους τής περιβαλλοντικής διομέριμνας γιά τά πρόχειρα όντα, και μάλιστα διάφωτος μόνο σέ συνδυασμό πρός τήν προχειρότητα αὐτῶν τών όντων. Όσο περισσότερο θά προχωροῦμε στήν κατανόηση τοῦ Είναί τών ένδόκοσμων όντων, τόσο εύρύτερο και πιό σίγουρο θά γίνεται τό φαινομενικό έδαφος, πού θά επιτρέπη τή διαλεύκανση τοῦ φαινομένου τοῦ κόσμου.

77

Θά λάβουμε πάλι σάν άφετηρία τό Είναί τών πρόχειρων όντων, άλλ' αὐτή τή φορά άποβλέποντας στοό νά συλλάβουμε όξύτερα τό φαινόμενο τής παραπομπής. Θά επιχειρήσουμε πρός τοῦτο μία όντολογική άνάλυση ένός όργάνου, στοό όποιο συναντιώνται ποικίλοι τύποι «παραπομπών». Πρόκειται γιά τά σήματα. Ἡ λέξη «σήμα» δηλώνει πολλά: δέν χρησιμεύει μόνο στοό νά δηλώνη ποικίλα είδη σημάτων· τό νά είναι κάτι σήμα γιά... [Zeichensein für...] μπορεί νά μορφικοποιηθῆ, ώστε νά νοή ἕνα καθολικό είδος σχετισμοῦ, έτσι ώστε ή δομή τοῦ σηματος νά παράσχη έναν όντολογικό όδηγό ικανό νά χαρακτηρίση όλα γενικά τά όντα¹.

Ἄλλά τά σήματα είναι άρχικά όργανα, τών όποίων ό ιδιόμορφος

Σελ. 76

1. [Δές παραπάνω, στή σελ. 68.]

Σελ. 77

1. [Γιά νά άποφευχθῆ κάθε παρανόηση, ἄς σημειωθῆ ότι ό Χάιντεγκερ θά άρνηθῆ άμέσως μία τέτοια άναγωγή τοῦ σηματος σέ «καθολικό είδος σχετισμοῦ», όπως και τίς δυνατότητες μιᾶς όντολογικής έρευνας, ή όποία μπορεί νά ύπαγορευθῆ από αὐτή τήν μορφικοποίηση. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

οργανικός χαρακτήρας συνίσταται στο ότι δείχνουν. Σήματα είναι οι πινακίδες των δρόμων, οι συνοριακές πέτρες, ή ναυτιλιακή σφαίρα που προειδοποιεί για καταιγίδα, τὰ συνθήματα, οι σημαίες, τὰ δείγματα πένθους κλπ. Τό δείξιμο² μπορεί νά ὀρισθῆ ὡς «εἶδος» παραπομπῆς. Τό παραπέμπειν, ἂν ἐκληφθῆ ἔσχατα μορφικά, εἶναι σχετισμός. Ἄλλά ὁ σχετισμός δέ μπορεί νά ἐκληφθῆ ὡς γένος γιά «εἶδη» παραπομπῶν, τὰ ὁποῖα διαφοροποιοῦνται σέ σῆμα, σύμβολο, ἔκφραση, σημασία. Ὁ σχετισμός εἶναι μορφικός χαρακτηρισμός, πού μπορεί νά ἀνακαλυφθῆ στά ἴσα μέσω «μορφικοποίησης» σέ κάθε σύνθετη δομή, ὅποιο καί ἂν εἶναι τό Ἐμπράγματο περιεχόμενο καί ὁ τρόπος τοῦ εἶναι τῆς³.

Κάθε παραπομπή εἶναι σχετισμός, ἀλλά κάθε σχετισμός δέν εἶναι παραπομπή. Κάθε δείξιμο εἶναι παραπομπή, ἀλλά κάθε παραπομπή δέν εἶναι δείξιμο. Καί τοῦτο ἀκόμα: κάθε δείξιμο εἶναι σχετισμός, ἀλλά κάθε σχετισμός δέν εἶναι δείξιμο. Ἔτσι ἐρχεται στό φῶς ὁ μορφικός καί γενικός χαρακτήρας τοῦ σχετισμοῦ. Ἄν σκοπεύουμε νά ἐρευνήσουμε τὰ φαινόμενα τῆς παραπομπῆς, τοῦ σήματος ἢ καί τῆς σημασίας, δέν πετυχαίνουμε τίποτα χαρακτηρίζοντάς τα σχετισμούς^[51]. Θά πρέπει μάλιστα νά δειχθῆ τελικά ὅτι αὐτός τοῦτος ὁ «σχετισμός» ἔνεκα τοῦ μορφικοῦ καί γενικοῦ χαρακτήρα του ὀντολογικά πηγάζει ἀπό μία παραπομπή.

Ἄν ἡ παρούσα ἀνάλυση περιορισθῆ στό νά ἐξημεύσῃ τό σῆμα σέ διάκριση ἀπό τό φαινόμενο τῆς παραπομπῆς, ἀκόμα καί μέ αὐτό τόν περιορισμό δέ θά κατορθωθῆ νά ἐρευνηθῆ κατάλληλα ὄλη ἢ πολλαπλότητα τῶν μπορετῶν σημάτων. Ἄνάμεσα στά σήματα συγκαταλέγονται τὰ συμπτώματα [Anzeichen], τὰ ἀποτυπώματα [Rückzeichen], οἱ διοσημίες [Vorzeichen], τὰ ἔνσημα [Merkzeichen], τὰ σήμαντρα [Kennzeichen], τῶν ὁποίων τό δείξιμο ποικίλλει ἐκάστοτε, ἄσχετα ἀπό τό τί χρησιμεύει κάθε φορά ὡς τέτοιο σῆμα. Ἄπό αὐτά τὰ «σήματα» πρέπει νά διακρίνουμε: τό ἴχνος, τό (ἀρχαῖο) ἐρείπιο, τό μνημεῖο, τό ντοκουμέντο, τό πιστοποιητικό, τό σύμβολο, τήν ἔκφραση, τήν ἐμφάνιση, τή σημασία. Αὐτά τὰ φαινό-

2. [Σ' αὐτές τίς παραγράφους χρησιμοποιοῦμε τή λέξη «δείξιμο» μέ ἐνεργητική καί μεταβατική σημασία.]

3. Δές *E. Husserl*, Ἰδέες γιά μία καθαρή Φαινομενολογία καί φαινομενολογική Φιλοσοφία, στό πρῶτο μέρος τῆς παρούσας ἐπιτηρίδας, τόμος I, §10 κ.έες. δές καί τίς «Λογικές ἔρευνες», τόμος I, κεφ. 11. – Γιά τήν ἀνάλυση τῶν σημάτων καί τῆς σημασίας δές δ.π., τόμος II, ἔρευνα 1η.

μενα μπορούν να μορφικοποιηθούν εύκολα, ένεκα του ότι μορφικά είναι σχετισμοί· τό βρίσκουμε πολύ δελεαστικό στίς μέρες μας να λάβουμε έναν τέτοιο «σχετισμό» σάν οδηγό, γιά να υποτάξουμε όλα τά όντα σέ μιά «έξημνησία» πού πάντα «κολλάει», γιατί κατά βάθος δέ λείει τίποτα, όπως κι' εκείνο τό εύκολόχρηστο σχήμα: μορφή – περιεχόμενο.

Σάν παράδειγμά μας διαλέγουμε ένα σήμα πού θά ξαναχρησιμοποιήσουμε σέ παρακάτω ανάλυση, μέ αναφορά σέ κάτι άλλο. Τά αυτόκίνητα έχουν τώρα τελευταία ως έξάρτημα ένα κόκκινο, κινητό βέλος, του οποίου ή εκάστοτε θέση, π.χ. σέ μιά διασταύρωση, δείχνει τήν κατεύθυνση πού θά πάρη τό όχημα. Ή θέση του βέλους κανονίζεται από τόν οδηγό. Αυτό τό σήμα είναι ένα όργανο, πρόχειρο όχι μόνο γιά τόν οδηγό του αυτοκινήτου, μά και γι' αυτούς πού δέ συνταξιδεύουν – και ίσα-ίσα γι' αυτούς –, πού τό χρησιμοποιούν είτε υποχωρώντας πρós τήν αντίστοιχη μεριά, είτε σταματώντας. Αυτό τό σήμα είναι ένδόκοσμα πρόχειρο μέσ στο σύνολο του οργανικού συστήματος των συγκοινωνιακών μέσων και των κανόνων κυκλοφορίας. Ώς όργανο, τό δεικτικό αυτό όργανο [Zeigzeug] συγκροτείται από παραπομπή. Έχει τό χαρακτήρα του γιάνά, τήν όρισμένη του έξυπηρετικότητα· είναι γιά να δείχνη. Τό δείξιμο του σήματος μπορεί να εκληφθή ως «παραπέμπειν». Άς λάβουμε όμως υπόψη πώς αυτό τό «παραπέμπειν» ως δείχνειν δέν είναι ή όντολογική δομή του σήματος ως όργάνου.

Ή «παραπομπή» ως δείξιμο θεμελιώνεται στή δομή του Είναι του όργάνου, στήν έξυπηρετικότητα γιά. Ένα όν μπορεί να είναι έξυπηρετικό, χωρίς να είναι σήμα. Και τό όργανο πού όνομάζουμε «σφυρί» συγκροτείται από έξυπηρετικότητα, αλλά τό σφυρί δέν είναι σήμα. Ή «παραπομπή» πού χαρακτηρίζει τό σήμα, τό δείξιμο, είναι ό όντικά συγκεκριμένος χαρακτήρας εκείνου γιά τό όποιο τό σήμα είναι έξυπηρετικό, και καθορίζει ένα όργανο ως πρós εκείνο. Άντίθετα ή παραπομπή «έξυπηρετικότητα γιά» είναι όντολογικοκατηγοριακός χαρακτηρισμός του όργάνου ως όργάνου. Ότι εκείνο γιά τό όποιο ένα όργανο είναι έξυπηρετικό λαβαίνει τό συγκεκριμένο του χαρακτήρα μέ τό δείξιμο, είναι έντελώς τυχαίο γιά τή σύσταση του όργάνου σάν τέτοια. Στο παράδειγμά μας είναι εύκολα όρατή ή διαφορά ανάμεσα στήν παραπομπή ως έξυπηρετικότητα και στήν παραπομπή ως δείξιμο. Αυτά συμπύπτουν τόσο λίγο,

79 ώστε μόνο όταν συνενωθούν καθίσταται μπορετός ό συγκεκριμένος χαρακτήρας ενός όρισμένου οργανικού είδους [του σήματος].

Ἄλλά ὅσο βέβαιο εἶναι ὅτι τὸ δεῖξιμο διαφέρει ριζικά ἀπὸ τὴν παραπομπή ὡς συστατικὴ τοῦ ὄργάνου, ἄλλο τόσο ἀδιαφιλονείκητο εἶναι ὅτι τὸ σῆμα ἔχει μὲ τὴ σειρά του μιά ἰδιόμορφη καὶ μάλιστα ἔξοχη σχέση μὲ τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ἐκάστοτε περιβαλλοντικά πρόχειρου ὀργανικοῦ συνόλου καὶ μὲ τὸν κοσμικὸ χαρακτήρα του. Τὸ δεικτικὸ ὄργανο ἔχει μίαν προνομιοῦχο θέσιν στίς βιομεριμνώδεις δοσοληψίες μας. Ἄλλὰ ὄντολογικά δέν εἶναι ἀρκετὸ νὰ διαπιστώσουμε ἀπλῶς αὐτὸ τὸ γεγονός. Τὸ θεμέλιο καὶ τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ προνόμιου πρέπει νὰ διευκρινιστοῦν.

Τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε ὅτι ἓνα σῆμα «δείχνει»; Θά μπορούσαμε νὰ ἀπαντήσουμε, μόνον ἂν προσδιορίσουμε ποιὸ εἶδος δοσοληψίας ταιριάζει στό δεικτικὸ ὄργανο. Χάρη σέ τοῦτο θά πρέπει νὰ συλλάβουμε γνήσια καὶ τὴν προχειρότητα αὐτοῦ τοῦ ὄργάνου. Ποιά μεταχείριση ταιριάζει στὰ σήματα; Μὲ προσανατολισμὸ στό παράδειγμα μὲ τὸ θέλος, πρέπει νὰ εἰπωθῆ: Ἡ συμπεριφορά (εἶναι) πού ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ συναντώμενο σῆμα, εἶναι ἢ «ὑποχώρηση» ἢ «σταμάτημα» μπρὸς στό ἐρχόμενο αὐτοκίνητο πού ὕψωσε τὸ θέλος του. Ἡ ὑποχώρηση, ὡς λήψη μιᾶς ὀρισμένης κατεύθυνσης, ἐξαρτᾶται οὐσιαστικά ἀπὸ τὸ μές-στόν-κόσμον-εἶναι τοῦ ἔδωνά-εἶναι. Τὸ ἔδωνά-εἶναι ἔχει πάντα λάβει μίαν ὀρισμένη κατεύθυνση¹, καὶ εἶναι πάντα καθοδόν· τὸ σταμάτημα εἶναι μόνον ὀριακὴ περίπτωση αὐτοῦ τοῦ κατευθυντικὰ προσανατολισμένου «καθοδόν». Τὸ σῆμα ἀπευθύνεται πρὸς ἓνα καθαρὰ «χωρικὸ» μές-στόν-κόσμον-εἶναι. Δέ θά «συλλάβουμε» οὔτε τόσο δά τὸ σῆμα, ἂν ἀρκεστοῦμε νὰ τὸ ἀτενίσουμε καὶ νὰ διαπιστώσουμε πῶς πρόκειται γιὰ ἓνα δεικτικὸ πρᾶγμα πού ἐπισυμβαίνει. Ἄκόμα κι' ἂν στρέψουμε τὸ βλέμμα μας πρὸς τὴν κατεύθυνση πού δείχνει τὸ θέλος, καὶ δοῦμε κάτι παρευρισκόμενον σ' ἐκεῖνη τὴν περιοχὴ, ἀκόμα καὶ τότε δέ θά συναντήσουμε αὐθεντικά τὸ σῆμα. Τὸ σῆμα ἀπευθύνεται στὴν περίσκεψη πού καθοδηγεῖ τὴ βιομεριμνώδη δοσοληψία μας, κι' αὐτὴ ἢ περίσκεψη ἀκολουθώντας τίς ὁδηγίες του

Σελ. 79

1. [Γιὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι τὸ ἔδωνά-εἶναι «ἔχει πάντα λάβει μίαν ὀρισμένη κατεύθυνση», ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ τὸ ρῆμα ausrichten. Ἐς σημειωθῆ ὅτι τὸ ἀντίστοιχο οὐσιαστικὸ Ausrichtung (ὁ «προσανατολισμός») ἀποτελεῖ μαζί μὲ τὴν Ent-fernung («ἀπο-μάκρυνση») τοὺς δύο τρόπους τῆς χωρικό-τητας τοῦ ἔδωνά-εἶναι. Δέξ §§22-24, σελ. 102 κ.ἑξ.]

τόσο συμμορφώνεται μαζί του, ώστε κατορθώνει μία ρητή έπισκόπηση όλου του έκαστοτε «περί» του περιβάλλοντος. Ή περιεσκευμένη έπισκόπηση δέ συλλαμβάνει θεωρητικά τά πρόχειρα όντα, πετυχαίνει όμως έναν προσανατολισμό μέσ στό περιβάλλον². Ύπάρχει καί μία άλλη δυνατότητα νά διώσουμε τό όργανο: νά συναντήσουμε τό βέλος ώς όργανο πού ανήκει στό αυτοκίνητο· δέ χρειάζεται τότε νά ανακαλύψουμε τόν ιδιόμορφο όργανικό χαρακτήρα του βέλους· μπορεί νά μείνη έντελώς άκαθόριστο, τί καί πώς θέλει τούτο νά δείξη – κι' όμως τό συναντώμενο δέν θά είναι ένα σκέτο πράγμα. Ή δίωση ενός σκέτου πράγματος άπαιτεί ένα ειδικό καθορισμό, σέ αντίθεση πρός τήν άμεση συναντήση μιάς πολλαπλότητας όργάνων, ή όποία μπορεί νά παραμείνη πολλαπλά άκαθόριστη³.

Σήματα του είδους πού περιγράψαμε έπιτρέπουν νά συναντήσουμε πρόχειρα όντα· άκριδέστερα, έπιτρέπουν σέ ένα σύμπλεγμά τους νά γίνη κατά τέτοιο τρόπο προσιτό, ώστε ή βιομέριμνα καί ή συμπεριφορά μας νά λάβουν ένα σίγουρο προσανατολισμό. Τό **80** σήμα δέν είναι ένα πράγμα πού σχετίζεται μέ ένα άλλο πράγμα δεικτικά· παρά είναι *όργανο πού φέρνει τήν περίσκεψη σέ ρητή άντιπαράσταση πρός ένα σύνολο όργάνων, έτσι ώστε ταυτόχρονα νά άγγέλλεται ό κοσμικός χαρακτήρας των πρόχειρων όντων*. Σέ ένα σύμπωμα ή σέ μία διοσημία «δείχεται» «τί θά έρθη», αλλά όχι μέ τό νόημα κάτι άπλώς έπισυμβαίνοντος, πού θά έρθη νά προστεθή στά ήδη παρευρισκόμενα όντα· αυτό πού «θά έρθη» είναι κάτι γιά τό όποιο «πρέπει νά είμαστε έτοιμοι», ή «δέν ήμασταν έτοιμοι» άν καταγινόμασταν μέ άλλα. Μέ τά άποτυπώματα μιάς γίνεται περιεσκευμένα προσιτό κάτι πού διαδραματίστηκε. Τά σήματα δείχνουν πάντα πρωταρχικά «πού» ζής, πού προσηλώνεται ή βιομέριμνα, τί είδους σύμπλεξη¹ ύπάρχει.

2. [Δές σελ. 69, σημ. 1.]

3. [Αυτή ή πρόταση θίγει μία πολύ βασική θέση: κάθε καθορισμός είναι καθορισμός ενός παρευρισκόμενου όντος (ένός πράγματος), ενώ μία κάποια άπροσδιοριστία συνδέεται μέ τούς όντολογικούς χαρακτήρες των πρόχειρων όντων, έτσι καθώς αυτά συναντώνται μέσα σέ ή μέ βάση ένα σύμπλεγμα όργάνων. Αυτή ή θέση θά έξηγηθή στήν §33, σελ. 154 κ.έξ.]

Ὁ ἰδιόμορφος ὀργανικός χαρακτήρας τῶν σημάτων γίνεται ἀκόμα σαφέστερος κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυση ἑνὸς σήματος [Zeichenstiftung]. Αὐτὴ πραγματώνεται χάρις σέ καί μέ βάση μιὰ περιεσκευασμένη πρόβλεψη [umsichtige Vorsicht], πού ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάποιο πρόχειρο ὄν, πού νά τῆς προσφέρει σέ κάθε στιγμή τὴ δυνατότητα νά ἀγγέλλεται στὴν περίσκεψη τὸ ἐκάστοτε περιβάλλον. Ἄλλὰ τὸ εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ἀρχικά πρόχειρων ὄντων χαρακτηρίζεται, καθὼς εἶπαμε², ἀπὸ τὸ ὅτι αὐτὰ παραμένουν καθ' ἑαυτὰ καί δὲν κινοῦν τὴν προσοχή. Νά γιατί οἱ περιεσκευασμένες μας δοσοληψίες ἀπαιτοῦν νά ὑπάρχη μέσ στό περιβάλλον κάποιο πρόχειρο ὄργανο, πού μέ τὸν ὀργανικό του χαρακτήρα νά ἀναλάβῃ τὸ «ἔργο», νά κινή τὴν προσοχή στὰ πρόχειρα ὄντα³. Ἔτσι ἡ παραγωγή ἑνὸς τέτοιου ὀργάνου (ἑνὸς σήματος) πρέπει νά λαβαίνει ὑπόψη τὴ διέγερση τῆς προσοχῆς. Ὁ ἴδιος λόγος ἀπαιτεῖ νά μὴ παίρνομε ὡς σῆμα ὁποιοδήποτε παρευρισκόμενο ὄν· παρά πρέπει νά ἐγκαθι-

2. [Δές παραπάνω, στίς σελ. 75-6.]

3. [Αὐτὴ εἶναι λοιπὸν ἡ «ἰδιόμορφη καί μάλιστα ἔξοχη σχέση» τὴν ὁποία, σύμφωνα μέ τὸν ὑπαινιγμὸ τῆς σελ. 79, ἔχει τὸ σῆμα «μέ τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ περιβαλλοντικά πρόχειρου ὀργανικοῦ συνόλου καί μέ τὸν κοσμικὸ χαρακτήρα του»: κατὰ κάποιον τρόπο τὸ σῆμα ἀναλαμβάνει ρητὰ καί σκόπιμα μιὰ ἀνάλογη, ἂν ὄχι ταυτόσημη λειτουργία, μέ τὴ λειτουργία πού φανερώνεται «κατὰ συμβεθεκὸς» στοὺς ἑλλειπτικούς τρόπους τῆς βιομέριμνας (δές σελ. 74, σῆμ. 1). Μποροῦμε μολαταῦτα νά ἀναρωτηθοῦμε, γιατί ἡ περίσκεψη, ἡ ὁποία καθοδηγεῖ τὴν καθημερινή βιομέριμνα, «ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάποιο πρόχειρο ὄν, πού νά τῆς προσφέρει σέ κάθε στιγμή τὴ δυνατότητα νά ἀγγέλλεται στὴν περίσκεψη τὸ ἐκάστοτε περιβάλλον» (δές μερικὲς γραμμὲς παραπάνω). Αὐτὴ ἡ ἀνάγκη δέ μπορεῖ νά ὀδηγήσῃ παρά σέ ἕνα τρόπο βιομέριμνας, ὁ ὁποῖος ἐμπεριέχει ἀναγκαῖα «ρήγματα» στό σύστημα τῶν παραπομπῶν (δές σελ. 75). Ἀντίστροφα, γιὰ νά διακρίνομε αὐτὸ τὸν ἰδιαιτέρο τρόπο τῆς βιομέριμνας, θά πρέπει ἀναμφίβολα νά ἐξετάσομε τὰ συμπλέγματα τῶν ὀργάνων ὅπου ἡ χρῆση τῶν σημάτων μοιάζει ἰδιαίτερα συχνή καί ἀπαραίτητη. Ἄλλὰ μιὰ ἄλλη ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι στὴν πραγματικότητα κάθε τρόπος βιομέριμνας ἐμπεριέχει τέτοια «ρήγματα», συνεπῶς καί τὴν πρόβλεψή τους. Ἄς σημειωθῇ ὅτι τὸ κείμενο (ἰδιαίτερα ἡ δευτέρη πρόταση τῆς παραγράφου) ἀφήνει ἀνοιχτὲς καί τίς δύο δυνατότητες. Τὸ ἔρωτημα εἶναι σημαντικό, γιατί θίγει τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν πηγὴ τῆς θεωρητικῆς στάσης καί τῆς παρεμβολῆς τῆς στὸν ἄμεσο τρόπο τοῦ εἶναι μας. (Σῆμ. τ. γαλ. μετ.)]

δρούμε ἕν. ὄργανο ὡς σῆμα κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε νά μᾶς γίνεται εὐκόλα προσιτό.

Ἄλλά ἡ ἐγκαθίδρυση ἑνός σήματος δέ χρειάζεται ἀναγκαστικά νά παραγάγῃ ἕνα ὄργανο πού ὡς τώρα δέν ἦταν ἀκόμα πρόχειρο. Σῆμα προκύπτει κι' ὅταν ἐκλαμβάνῃς ὡς σῆμα [Zum-Zeichen-nehmen] ἕνα ἤδη πρόχειρο ὄν. Αὐτός ὁ τρόπος ἀποκαλύπτει ἕνα ἀκόμα πιό ἀρχέγονο νόημα στήν ἐγκαθίδρυση σήματος. Τό δεῖξιμο δέν παρέχει ἀπλῶς στήν περίσκεψη τή διαθεσιμότητα ἑνός πρόχειρου ὀργανικοῦ συνόλου καί τοῦ περιβάλλοντος γενικά: ἡ ἐγκαθίδρυση ἑνός σήματος εἶναι προπάντων πηγὴ ἀποκάλυψης. Αὐτό πού θά ἐκλάβῃς ὡς σῆμα, γίνεται προσιτό μόνο μέσω τῆς προχειρότητάς τους. Ἄν, γιά παράδειγμα, ὁ νότιος ἄνεμος «ἰσχύη» γιά τό γεωργό σά σῆμα βροχῆς, τότε αὐτὴ ἡ «ἰσχύς» [«Geltung»] – ἡ ἡ «ἄξια» μέ τὴν ὁποία «ἐπενδύεται» αὐτό τό ὄν – δέν εἶναι μία προσθήκη σέ ἕνα ὄν ἥδη παρευρισκόμενο, στό ἀτμοσφαιρικό ρεῦμα καί στήν τάδε γεωγραφική του κατεύθυνση. Ὁ νότιος ἄνεμος μπορεῖ νά εἶναι μετεωρολογικά προσιτός σάν κάτι πού ἀπλῶς ἐπισυμβαίνει· ἀλλά δέν εἶναι ποτέ ἀρχικά παρευρισκόμενος, γιά νά ἀναλάβῃ εὐκαιριακά κατόπιν τῆ λειτουργία διοσημίας.

81 Ἄντίθετα, μόνο ἡ περίσκεψη τοῦ γεωργοῦ, ὁ ὁποῖος λαβαίνει ὑπόψη τὰ σπαρτά του, ἀνακαλύπτει τό εἶναι τοῦ νότιου ἁνεμου.

Ἄλλά, θά διαμαρτυρηθῆς, αὐτό πού ἐκλαμβάνουμε ὡς σῆμα πρέπει προηγουμένως νά ἔχη γίνει προσιτό καθ' ἑαυτό, καί νά ἔχη συλληφθῆ πρὶν ἐγκαθιδρῦσουμε τό σῆμα. Σίγουρα, θά πρέπη ἡδη νά τό ἔχουμε κατά κάποιον τρόπο συναπαντήσει. Παραμένει ὁμως τό ἐρώτημα, πῶς ἔχει ἀποκαλυφθῆ αὐτό τό ὄν σ' ἐκείνη τὴν προηγούμενη συνάντηση: μήπως ὡς ἀπλῶς ἐπισυμβαῖνον, σκέτο πρᾶγμα, κι' ὄχι μᾶλλον ὡς ἀκατανόητο ὄργανο, ὡς πρόχειρο ὄν μέ τό ὁποῖο δέν ἤξερες ὡς τώρα πῶς νά «κατατιαστῆς», καί συνεπῶς ἔμενε ἀποκρυμμένο γιά τό βλέμμα τῆς περίσκεψης. Γιά μίαν ἀκόμα φορά, δέ θά πρέπη ἐδῶ νά ἐρμηνεύσῃς τόν περιεσκεμμένα ἀναποκάλυπτον ἀκόμα ὀργανικό χαρακτήρα τῶν πρόχειρων ὄντων σά νά ἐπρόκειτο γιά σκέτα πρᾶγματα, δεδομένα ἀπαρχῆς γιά νά συλληφθῶν ὡς ἀπλῶς παρευρισκόμενα.

Ἡ προχειρότητων σημάτων κατά τίς καθημερινές δοσοληψίες, καί τό γεγονός ὅτι τὰ σήματα ἔχουν φτιαχτή, γιά ποικίλους σκοπούς καί μέ ποικίλους τρόπους, γιά νά μᾶς κινοῦν τὴν προσοχή, ὄχι μόνο ἀποδείχνουν τὴν ἔλλειψη προσοχῆς, ἡ ὁποία συγκροτεῖ τὴ σχέση μας πρὸς τὰ ἄμεσα πρόχειρα ὄντα· πρέπει νά ροστεθῆ ὅτι

τό σήμα λαβαίνει τήν Ικανότητά του νά μᾶς κινή τήν προσοχή, ἀπό τήν ἔλλειψη προσοχῆς γιά τό κατά τήν καθημερινότητα «αὐτονόητο» πρόχειρο ὀργανικό σύνολο. Γιά παράδειγμα ὁ γνωστός κόμπος, τόν ὁποῖο δένουμε στό μαντήλι γιά νά μᾶς θυμίξη κάτι. Αὐτό πού δείχνει ὁ κόμπος, εἶναι κάποιο ἀντικείμενο τῆς καθημερινῆς καί περιεσκεμμένης βιομέριμνας. Ἄλλά ἕνα τέτοιο σήμα μπορεῖ νά δείξη πάρα πολλά, καί τά πιό ἑτερόκλητα. Ὅσο πλατύτερη ἡ περιοχὴ τῶν ὄσων μπορεῖ νά δείξη, τόσο στενώτερη ἡ καταληπτότητα καί ἡ χρῆση του. Ὅχι μόνον ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο εἶναι αὐτό τό σήμα καταληπτό μόνο γιά τό «ἰδρυτή» του, ἀλλά μπορεῖ ἀκόμα καί γι' αὐτόν νά γίνῃ ἀπρόσιτο, ἔτσι ὥστε νά ἀπαιτῆται καί δεύτερο σήμα, γιά νά μπορέσῃ νά χρησιμέψῃ περιεσκεμμένα τό πρῶτο. Ὅταν ὁ κόμπος δέ μπορῇ πιά νά χρησιμέψῃ σά σήμα, δέν παύει νά ἔχῃ τό χαρακτηρα ἑνός σήματος, ἀλλ' ἀποκτᾷ τήν ἀνησυχητικὴ ἐνοχλητικότητα ἑνός ἄμεσα πρόχειρου ὄντος¹.

82 Θά μπορούσες νά μπῆς στόν πειρασμό, νά ἀναφέρῃς τήν ἀφθονή χρῆση «σημάτων» στό πρωτόγονο ἐδωνά-Εἶναι, π.χ. στό φετιχισμό καί στή μαγεία, τόν προνομιοῦχο ρόλο τῶν σημάτων κατά τήν καθημερινή βιομέριμνα γιά τήν κατανόηση τοῦ κόσμου. Σίγουρα ἡ ἐγκαθίδρυση σημάτων πού ὑπόκειται αὐτῆς τῆς χρησιμοποίησης σημάτων δέν πραγματώνεται μέ θεωρητικό σκοπὸ κι' οὔτε μέ θεωρητικὴ φιλοσοφία. Ἡ χρησιμοποίησή τους παραμένει ὀλωδιόλου στοὺς κόλπους ἑνός «ἄμεσου» μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἄλλά μέ ἐγύτερη ἐξέταση γίνεται σαφές, ὅτι τό νά ἐρμηνεύσουμε τό φετιχισμό καί τὴ μαγεία μέ ὀδηγὸ τήν ἰδέα τῶν σημάτων δέν ἐπαρκεῖ, γιά νά συλλάβουμε τήν προχειρότητα τῶν ὄντων πού συναντῶνται μέσ στόν πρωτόγονο κόσμον. Ὅσον ἀφορᾷ τό φαινόμενο τοῦ σήματος θά μπορούσε νά δοθῇ ἡ ἀκόλουθη ἐρμηνεία: γιά τόν πρωτόγονο ἄνθρωπον τό σήμα συμπίπτει μέ τά δειχνόμενα. Τό σήμα μπορεῖ νά ἀντιπροσωπεύσῃ τά δειχνόμενα ὄχι μόνον μέ τό νόημα τοῦ ὑποκατάστατου, παρά κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε αὐτό τοῦτο τό

Σελ. 81

1. [Αὐτὴ ἡ ἐνοχλητικὴ περιγράφηκε στήν §16. Στήν παρούσα περίπτωση πρόκειται γιά τό περίπλοκο φαινόμενο, ὅπου μέσα σέ ἕνα κύκλωμα βιομέριμνας ἐνοχλοῦνται οἱ παραπομπές, ἀπό τό γεγονός ὅτι παρεμβάλλεται ἕνα ῥήγμα μέσ στό δίκτυό τους, καί ὅτι ἕνα σήμα πού ἔχει τὴ λειτουργία νά ἀγγέλλῃ αὐτό τό ῥήγμα δέν κατορθώνει νά κινήσῃ τήν προσοχή.]

σήμα είναι πάντα τὰ δειχνόμενα. Αὐτὴ ἡ ἀξιοσημείωτη σύμπτωση τοῦ σήματος μὲ τὰ δειχνόμενα δὲν σημαίνει ὅμως, πῶς τὸ σήμα ἔχει ἤδη ὑποστῆ κάποια «ἀντικειμενοποίηση», πῶς βιώθηκε σὰ σκέτο πράγμα καὶ πῶς μαζί μὲ τὰ δειχνόμενα κατάντησε στὴν ὄντολογικὴ περιοχὴ τῶν παρευρισκόμενων ὄντων. Ἡ «σύμπτωση» δὲν εἶναι ταύτιση ἀρχικὰ ἀπομονωμένων ὄντων, παρὰ συνίσταται στὸ γεγονός ὅτι τὸ σήμα δὲν ἔχει ἀκόμα ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τὰ σημαίνόμενα. Μία τέτοια χρῆση σημάτων ἐξαντλεῖται ἀκόμα ὀλίγερα στὸ εἶναι πρὸς τὰ δειχνόμενα, ἔτσι ὥστε τὸ σήμα σὺν τέτοιον δὲν μπορεῖ ἀκόμα νὰ ἀποσπασθῆ. Ἡ ἐδῶ σύμπτωση δὲ θεμελιώνεται σὲ προηγούμενη ἀντικειμενοποίηση, παρὰ στὴν ὀλικὴ ἔλλειψη μᾶς τέτοιας ἀντικειμενοποίησης. Πράγμα ὅμως πού σημαίνει ὅτι τὰ σήματα δὲν ἔχουν ἀποκαλυφθῆ ὡς ὄργανα – ὅτι τελικὰ τὰ ἐνδόκοσμα «πρόχειρα» ὄντα δὲν ἔχουν διόλου τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ὄργάνου. Ἴσως πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε, ὅτι ἡ προχειρότητα καὶ τὸ ὄργανο δὲν ἔχουν νὰ συνεισφέρουν τίποτα ὡς ὄντολογικοὶ ὀδηγοὶ στὴν ἐρμηνεία τοῦ πρωτόγονου κόσμου· καὶ σίγουρα ἀκόμα λιγώτερο ἢ Ὀντολογία τοῦ ἐμπράγματος. Ἄλλ' ἂν μία κατανόηση τοῦ εἶναι εἶναι συγκροτητικὴ τοῦ πρωτόγονου ἐδωνά-εἶναι καὶ γενικὰ τοῦ πρωτόγονου κόσμου, τότε ἐπείγει ἄμεσα νὰ ἐπεξεργαστοῦμε τὴν «μορφικὴ» ἰδέα τῆς κοσμικότητας – ἢ τουλάχιστο τὴν ἰδέα ἐνός φαινομένου πού νὰ μπορῆ ἔτσι νὰ τροποποιηθῆ, ὥστε ὅλες οἱ ὄντολογικὲς ἀποφάνσεις, πού καταλήγουν στὸ ὅτι σὲ ἓνα δεδομένο σύνολο φαινομένων κάτι δὲν εἶναι ἀκόμα ὡς ἐξῆς, ἢ δὲν εἶναι πιά ὡς ἐξῆς, νὰ μποροῦν νὰ λάβουν θετικὸ φαινομενικὸ νόημα βάσει ὧν τοῦτο δὲν εἶναι¹.

Σελ. 82

1. [Αὐτὸ τὸ ἐδάφιο ἀπλῶς ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐφαρμόζει στὰ προβλήματα τοῦ πρωτόγονου ἐδωνά-εἶναι τίς ἀντιλήψεις πού διατυπώθηκαν παραπάνω σὲ σχέση πρὸς τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων μεταξύ «ζωῆς» καὶ ἐδωνά-εἶναι (δὲς σελ. 50 καὶ 58). Τὸ παρὸν ἐδάφιο μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῆ κάπως ἔτσι: Ὅλες οἱ ὄντολογικὲς ἀποφάνσεις πού ἀφοροῦν τὴν παρουσία, τὴν ἀπουσία ἢ τὴν τροποποίησιν ἐνός ἐνδόκοσμου ὄντος δὲν ἔχουν νόημα παρὰ μὲ βάση τὴν κοσμικότητα, δηλαδή μὲ βάση κάτι πού τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα δὲν εἶναι. Τοῦτο ἀληθεύει γιὰ τὸν πρωτόγονο κόσμο ὅπως καὶ γιὰ τὸ δικό μας, καὶ ἔτσι πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἢ μελέτῃ τῶν πρωτόγονων πολιτισμῶν δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς διαφωτίσῃ. Οἱ πρωτόγονοι πολιτισμοὶ προϋποθέτουν τὴν κοσμικότητα στὸ ἴδιο μέτρο πού τὴν προϋποθέτει καὶ ὁ δικός μας πολιτισμός.]

Ἡ παραπάνω ἐρμηνεία τῶν σημάτων θά πρέπει νά παράσχη φαινομενικό στήριγμα στό νά χαρακτηρίσουμε τήν παραπομπή. Ἡ σχέση ἀνάμεσα στό σήμα καί στήν παραπομπή εἶναι τριπλή. 1. Τό δείξιμο, μιά καί μπορεῖ νά συγκεκριμενοποιῇ αὐτό γιά τό ὁποῖο ἓνα ὄργανο εἶναι ἐξυηρητικό, θεμελιώνεται στή γενική δομή τοῦ ὄργανου, στό γιά-νά (δηλαδή στήν παραπομπή). 2. Τό δείξιμο τῶν σημάτων ὡς ὄργανικός χαρακτήρας πρόχειρων ὄντων ἀνήκει σέ μία ὄργανική ὁλότητα, σέ ἓνα σύστημα παραπομπῶν. 3. Τά σήματα δέν εἶναι μόνο πρόχειρα μαζί μέ ἄλλα ὄργανα, παρά χάρη στήν προχειρότητά τους τό περιβάλλον γίνεται ρητά προσιτό στό βλέμμα τῆς περισκεψῆς. *Τά σήματα εἶναι ὄντικῶς πρόχειρα ὄντα, τά ὁποῖα, ὄντας τά ὀρισμένα τοῦτα ὄργανα, γνωστοποιοῦν ταυτόχρονα τήν ὄντολογική δομή τῆς προχειρότητας, τοῦ συστήματος παραπομπῶν καί τῆς κοσμικότητας.* Νά πού ἔχει τίς ρίζες του ὁ προνομοῦχος

83 ρόλος αὐτῶν τῶν πρόχειρων ὄντων μέσ στό περιεσκευασμένα βιομεριμνώμενο περιβάλλον. Γι' αὐτό καί ἡ ἴδια ἡ παραπομπή δέ μπορεῖ νά νοηθῆ ὡς σήμα, ἔστω κι' ἂν ὄντολογικά εἶναι τό θεμέλιο τῶν σημάτων. Ἡ παραπομπή δέν εἶναι ὄντικός χαρακτηρισμός πρόχειρων ὄντων, ἀφοῦ αὐτή δά συγκροτεῖ τήν προχειρότητα. Μέ ποιό νόημα ἡ παραπομπή εἶναι ἡ ὄντολογική «προϋπόθεση» τῶν πρόχειρων ὄντων, καί σέ ποιά ἔκταση, ὡς τέτοιο ὄντολογικό θεμέλιο, εἶναι ταυτόχρονα συγκροτητικό στοιχεῖο τῆς κοσμικότητας γενικά;

§18. *Σύμπλεξη¹ καί σημαντικότητα· ἡ κοσμικότητα τοῦ κόσμου*

Τά πρόχειρα ὄντα συναντῶνται ἐνδόκοσμα. Τό εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων, ἡ προχειρότητα, βρῖσκεται συνεπῶς σέ κάποια ὄντολογική σχέση πρὸς τόν κόσμο καί τήν κοσμικότητα. Ὁ κόσμος εἶναι πάντα

Σελ. 83

1. [M' αὐτό τόν ὄρο μεταφράζουμε τή γερμανική λέξη Bewandtnis. Οἱ ὄροι Bewenden, Bewandtnis, Bewendenlassen εἶναι ἀπό τούς πιό δύσκολους γιά τό μεταφραστική. Ἡ χρήση, τήν ὁποία κάνει ὁ Χάιντεγκερ στή λέξη Bewandtnis βασίζεται κατά κύριο λόγο στίς δύο ἀκόλουθες ἐννοιες, τίς ὁποῖες μπορούμε νά διακρίνουμε. 1) Στά γερμανικά μιλάνε γιά τή Bewandtnis κάτινος, ὅταν ἀναφέρονται στή χρήση γιά τήν ὁποία εἶναι προορισμένο ἓνα ὄργανο ἢ στήν πρόθεση ἀπό τήν ὁποία ἐμπνέεται μία πράξη (καί μάλιστα σχεδόν ἀποκλειστικά, ὅταν αὐτή ἡ χρήση κι' αὐτή ἡ

ήδη «έδωνά» σέ κάθε πρόχειρο δν. 'Οποτεδήποτε συναντούμε κάτι, ό κόσμος έχει ήδη από πριν αποκαλυφθή^[52], έστω κι' άν όχι θεματικά. Μπορεί όμως αυτός νά γίνη διάφωτος καί χάρη σέ κάποιους τρόπους τής περιβαλλοντικής δοσοληψίας. 'Ο κόσμος είναι αυτό, μέ βάση τό όποιο τά πρόχειρα όντα είναι πρόχειρα. Πώς μπορεί ό κόσμος κι' επιτρέπει νά συναντούμε πρόχειρα όντα; 'Η ώστόσο ανάλυση φανέρωσε δι' όσα συναντούμε ένδόκοσμα έχουν λευτερωθή² ως πρός τό Είναι τους γιά τή βιομεριμνώδη περίσκεψη,

πρόθεση διαφεύγουν άρχικά από τό θεωρητικό δίλεμμα): ό Χάιντεγκερ συνδέει κατά άμεσο τρόπο τήν ιδέα τής Bewandtnis μέ τό φαινόμενο τών «παραπομπών», πού ήδη αναλύθηκε (δέξ σελ. 84). 2) 'Αφετέρου, τό ουσιαστικό Bewandtnis έχει τήν ίδια ρίζα μέ τίς εκφράσεις: es bei etwas bewenden lassen, δηλαδή «άφήνω κάτι νά παραμείνη καθώς είναι», καί: es hat damit hierbei sein Bewenden, δηλαδή «τόυτο άρκεί γι' αυτό τό πράγμα, γι' αυτή τήν ύπόθεση». 'Ο Χάιντεγκερ έπιμένει ιδιαίτερα στή συγγένεια ανάμεσα σ' αυτές τίς εκφράσεις καί στή λέξη Bewandtnis.

'Αντλώντας από τήν πολυσημαντότητα αυτών τών καθημερινών εκφράσεων, ό μεταφραστής είναι αναγκασμένος νά τοποθετήση όρολογικά σέ μία ρίζα μία έννοια, πού κατά κάποιον τρόπο νά συστοιχη πρός όλες τίς γερμανικά όμόρριζες χρήσεις. 'Η γαλλική μετάφραση άποδίδει τή Bewandtnis ως finalité, εξηγώντας δι' αυτή ή λέξη θά πρέπη έδώ νά γυμνωθή από τό νόημα πού τής έχει δώσει ή παραδοσιακή Φιλοσοφία, γιά νά πάρη τό συγκεκριμένο νόημα πού δίνει ό Χάιντεγκερ στή λέξη Bewandtnis. Πετυχαίνει έτσι νά δώση μία μονοσήμαντη εξήγηση τής Bewandtnis, ή όποία όμως είναι κάπως μονόπλευρη καί παραπλανητική. Προτιμήσαμε νά ακολουθήσουμε τούς άγγλους μεταφραστές, στήν προσπάθειά τους νά άποδώσουν αυτό τόν όρο γενικώτερα, δηλαδή μέ μία λέξη στήν όποια μπορούν νά χωρέσουν τά ποικίλα νοήματα πού αναλύονται στήν παρούσα σημείωση. Οί άγγλοι μεταφράζουν τήν Bewandtnis ως involvement. 'Ο κίνδυνός καί τής άγγλικής καί τής δικής μας άπόδοσης, πού μεταφράζουμε τή Bewandtnis ως «σύμπλεξη», είναι νά εκληφθή αυτός ό όρος στατικά. 'Ο άναγνώστης πρέπει λοιπόν νά διατηρή συνέχεια κατά νου δι' ή «σύμπλεξη» γιά τήν όποία γίνεται έδώ λόγος, είναι πάντα σύμπλεξη σέ μία ένέργεια, πού εκτελεί κάποιος, κι' όχι σέ καταστάσεις, στίς όποιες έχει κάποιος «μπλεχτή».]

2. [freigegeben. Μεταφράζουμε τό freigegeben ως «άπελευθερώνω» καί τή Freigabe ως «άπελευθέρωση». Αυτόι οί όροι δέ συζητιούνται ρητά στό παρόν έργο. Θά παίξουν όμως βασικό ρόλο, μαζί μέ τήν ιδέα του sein lassen (επιτρέπω νά είναι), στά μετέπειτα έργα του Χάιντεγκερ. Θά διασαφηνιστούν ήδη στό Vom Wesen der Wahrheit, πού συντάχθηκε ούσιαστικά τό 1931 κι' εκδόθηκε τό 1943.]

γιά τό λαβαίνειν υπόψη. Τί σημαίνει αὐτή ἢ προγενέστερη ἀπελευθέρωση, καί πῶς πρέπει νά ἐννοηθῇ αὐτό τό ὄντολογικό διακριτικό τοῦ κόσμου; Τί προβλήματα μᾶς ξανοίγει τό ἐρώτημα γιά τήν κοσμικότητα τοῦ κόσμου;

Γνωστοποιήσαμε ὅτι ἡ ὄργανική σύσταση τῶν πρόχειρων ὄντων εἶναι ἡ παραπομπή. Πῶς μπορεῖ ὁ κόσμος νά λευτερώνη τά ὄντα αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ εἶναι ὅσον ἀφορᾷ τό εἶναι τους; Γιατί αὐτά τά ὄντα εἶναι τά πρῶτα πού συναντοῦμε; Σάν εἶδη παραπομπῶν ἀναφέραμε τήν ἐξυηρητικότητα, τή βλαβερότητα, τή χρησιμότητα κλπ. Οἱ συγκεκριμένες μορφές, πού μπορεῖ νά πάρη ἡ παραπομπή, σχεδιαγράφονται ἐκάστοτε ἀπό αὐτό γιά τό ὁποῖο ἓνα ὄργανο εἶναι χρήσιμο κι' ἐξυηρητικό. Ἄλλά τό «δείξιμο» τοῦ σήματος, ἡ «σφρηλάτηση» τοῦ σφυριοῦ δέν εἶναι ιδιότητες τῶν ὄντων. Δέν εἶναι κἀν ιδιότητες, ἀν «ιδιότητα» εἶναι ἡ ὄντολογική δομή ἐνός μπορετοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν πραγμάτων³. Κάθε πρόχειρο ὄν εἶναι γιά τήν ἀκρίβεια κατάλληλο γιά μερικούς σκοπούς κι' ἀκατάλληλο γιά ἄλλους· ἀνάλογα πρὸς αὐτή τήν καταλληλότητα⁴ παραμένουν σ' αὐτά τρόπον τινά δεμένες οἱ «ιδιότητες», ὅπως ἡ παρεύρεση, ὡς μπορετό εἶδος τοῦ εἶναι πρόχειρων ὄντων, παραμένει προσδεμένη στήν προχειρότητα⁵. Μά καί ἡ ἐξυηρητικότητα (ἡ παραπομπή) ὡς συστατική τοῦ ὄργανου δέν εἶναι μιά καταλληλότητα κάποιων ὄντων, παρά εἶναι ἡ ὄντολογική συνθήκη πού ἐπιτρέπει σ' αὐτά τά ὄντα νά καθορίζονται μέσω καταλληλοτήτων. Ἄλλά τί σημαίνει τότε παραπομπή; Ὅταν λέμε ὅτι τό εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων ἔχει τή δομή τῆς παραπομπῆς, θέλουμε νά ποῦμε ὅτι ἔχει καθ' ἑαυτοῦ τό χαρακτήρα τοῦ *παραπέμπεσθαι* [Verwiesenhait]. Ἐνα ὄν ἔχει ἀποκαλυφθῇ, ὅταν ἔχη παραπεμφθῇ σέ κάτι ὡς τό ὄν πού εἶναι¹. Σέ κάθε τέτοιο ὄν ὑπάρχει μιά σύμπλεξη μέ κάτι². Ὁ χαρα-

84

3. [Αὐτή ἡ πρόταση προϋποθέτει τή διάκριση τῶν πραγμάτων ἀπό τά πρόχειρα ὄντα: σάν τέτοιο, τό σφυρί δέν εἶναι πράγμα. Δές σελ. 68 σμ. 3, σελ. 69 σμ. 1 καί σελ. 79 σμ. 3.]

4. [Στή μετάφραση ἔχει χαθῆ ἡ γερμανική ἐτυμολογική συνάφεια μεταξύ ιδιότητας (Eigenschaft) καί καταλληλότητας (Geeignetheit).]

5. [Ἐν ἓνα σφυρί δέν εἶναι πράγμα, μπορεῖ νά γίνη πράγμα καί νά ἔχη ιδιότητες, ἀν ἀλλάξη ἡ στάση μας ἀπέναντί του.]

Σελ. 84

1. [Αὐτή ἡ πρόταση ἀναφέρεται συγκεκριμένα μόνο στά πρόχειρα ὄντα,

κτήρας τοῦ εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων εἶναι ἡ *σύμπλεξη* [Bewandnis]. Κατ' αὐτήν λαβαίνει χώρα σέ κάτι μιᾶ ἄδεια σύμπλεξης μέ κάτι. Αὐτό τό σχετισμό μέ κάτι νοοῦσε ὁ ὄρος παραπομπή.

Ἡ σύμπλεξη εἶναι τό εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, γιά τό ὁποῖο αὐτά ἔχουν ἀπαρχῆς καί ἐκάστοτε ἤδη λευτερωθῆ³. Στά ἐνδόκοσμα ὄντα ὡς ὄντα ὑπάρχει πάντα μιᾶ σύμπλεξη. Τό ὅτι ὑπάρχει μιᾶ τέτοια σύμπλεξη εἶναι ὁ *ὄντολογικός* ὀρισμός τοῦ εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων, κι' ὄχι ὄντική ἀπόφανση περί τῶν ὄντων. Αὐτό μέ τό ὁποῖο ὑπάρχει σύμπλεξη εἶναι αὐτό γιά τό ὁποῖο τό ὄν εἶναι ἐξυπηρετικό καί χρήσιμο. Μπορεῖ μέ τή σειρά του στό γιά-κάτι τῆς ἐξυπηρετικότητας νά ὑπάρχη ἐπίσης σύμπλεξη· σ' αὐτό π.χ. τό πρόχειρο ὄν πού ὀνομάζουμε σφυρί ὑπάρχει σύμπλεξη μέ τή σφυρηλάτηση· στή σφυρηλάτηση πάλι ὑπάρχει σύμπλεξη μέ τή στερέωση· στή στερέωση μέ τήν προστασία κατά τοῦ κακοῦ καιροῦ· ἡ προστασία «εἶναι» γιά νά καταφεύγη τό ἐδωνά-εἶναι – δηλαδή ἔνεκα μᾶς δυνατότητας τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι. *Ποιά* σύμπλεξη ὑπάρχει σέ κάποιον πρόχειρο ὄν, προδιαγράφεται ἐκάστοτε μέ βάση τή συμπλεκτική ὀλότητα στήν ὁποία τοῦτο ἀνήκει. Σέ ἕνα ἐργαστήριο, γιά παράδειγμα, ἡ συμπλεκτική ὀλότητα πού συγκροτεῖ τά πρόχειρα ὄντα ὡς πρός τήν προχειρότητά τους εἶναι «πρωτύτηρη» ἀπό κάθε ἀτομικό ὄργανο· ὁμοια καί σ' ἕνα τοιφλίκι μέ ὅλα τά σύνεργα καί τά ἀκίνητά του. Ἄλλά ἡ συμπλεκτική ὀλότητα ἐπιστρέφει τελικά σέ ἕνα γιά-κάτι στό ὁποῖο δέν ὑπάρχει περαιτέρω σύμπλεξη: τοῦτο δέν εἶναι ὄν μέ τό εἶδος τοῦ εἶναι τῶν ἐνδόκοσμα πρόχειρων ὄντων, παρά εἶναι ὄν τοῦ ὁποίου τό εἶναι ὀρίστηκε ὡς μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι, καί στοῦ ὁποίου τήν ὄντολογική σύσταση ἰδιάζει κοσμικότητα. Αὐτό τό πρωταρχικό γιά-κάτι [Wozu] δέν εἶναι ἕνα γιά-τό-ὁποῖο [Dazu], δηλαδή ἐπιδεκτικό κάποιας περαιτέρω σύμπλεξης μέ κάτι. Τό πρωταρχικό «γιά-κάτι» εἶναι ἕνα οὐ ἔνεκα [Worum - willen]. Ἄλλά τό «ἔνεκα» [«Umwillen»] ἀφορᾷ πάντα τό εἶναι τοῦ *ἐδωνά-εἶναι*, τό ὁποῖο μέσ στό εἶναι του νοιάζεται οὐ-

ἀλλά μπορεῖ ἐπίσης νά εἰπωθῆ ὅτι τά ὄντα καθ' ἑαυτά ἀποκαλύπτονται ἀρχέγονα μόνο κατά τόν τρόπο τῶν πρόχειρων ὄντων.]

2. [Es hat mit ihm bei etwas sein Bewenden. Δές τήν 1η σημείωση τῆς σελ. 83.]

3. [Μιᾶ καί τά πρόχειρα ὄντα ἔχουν ὡς εἶναι τόν προορισμό γιά κάτι καί τήν ἐξάρτηση ἀπό κάτι (δές σελ. 68 σημ. 3), εἶναι αὐτά ταῦτα καί μέσ στό εἶναι τους «σύμπλεξη».]

σιαστικά για [um] τό ίδιο τούτο Εΐναι. Αὐτή τή συνάφεια, πού ἀπό τή δομή τῆς σύμπλεξης ὀδηγεῖ στό Εΐναι τοῦ ἴδιου τοῦ ἔδωνά-Εΐναι ὡς τό μοναδικό καί αὐθεντικό οὐ ἔνεκα, πρὸς τό παρόν δέν θά τήν προσεγγίσουμε ἄλλο⁴. Πρέπει πρῶτα νά διευκρινιστῇ ἡ «ἄδεια σύμπλεξης» [«Bewendenlassen»] σέ σημεῖο ὥστε τό φαινόμενο τῆς κοσμοκτότητας νά καθοριστῇ τόσο, ὥστε νά μπορούμε ἔστω καί τόσο δά νά θέτουμε προβλήματα πού τό ἀφοροῦν.

85 Ἄδεια σύμπλεξης ὄντικά σημαίνει: μέσ στοὺς κόλπους μιᾶς γεγονυίας βιομέριμνας ἐπιτρέπω σέ κάποια πρόχειρα ὄντα ἔτσι νά εἶναι^[53], καθὼς ἤδη εἶναι καί μέ τό σκοπό πού⁵ εἶναι ἔτσι. Πρέπει νά νοήσουμε ριζικά ὄντολογικά αὐτό τό ὄντικό νόημα τοῦ «ἐπιτρέπω νά εἶναι». Κάνοντας τοῦτο ἐρμηνεύουμε τό νόημα τῆς προγενέστερης ἀπελευθέρωσης τῶν ἐνδόκοσμων, ἀρχικά πρόχειρων ὄντων. Ἐπιτρέπω ἐκ τῶν προτέρων νά «εἶναι», δέν σημαίνει: ὀδηγῶ κάτι ὀλόπρωτα στό Εΐναι τοῦ ἢ τό παράγω, παρά: ἐπιτρέπω σέ κάποια ἐκάστοτε ἤδη «ὄντα» νά ἀποκαλύπτονται μέσ στήν προχειρότητά τους, κι' ἔτσι νά συναντῶνται ὡς τά ὄντα αὐτοῦ τοῦ Εἶναι^[54]. Αὐτή ἡ «ἀπριορική» ἄδεια σύμπλεξης εἶναι ἡ συνθήκη τῆς δυνατότητας νά συναντῶνται πρόχειρα ὄντα, ἔτσι ὥστε τό ἔδωνά-Εΐναι κατά τίς ὄντικές δοσοληψίες μέ αὐτά τά ὄντα μπορεῖ νά τοὺς ἐπιτρέπη νά παραμένουν καθὼς εἶναι καί μέ τό σκοπό πού εἶναι ἔτσι. Ἡ ὄντολογικά νοούμενη ἄδεια σύμπλεξης ἀφορᾷ τήν ἀπελευθέρωση κάθε πρόχειρου ὄντος ὡς πρόχειρο, εἴτε τό ἀφήνει νά παραμένῃ καθὼς εἶναι καί μέ τό σκοπό πού εἶναι ἔτσι, εἴτε κι' ἂν πρόκειται γιά ὄν πού δέν τό ἀφήνει νά παραμείνῃ καθὼς εἶναι καί μέ τό σκοπό πού εἶναι ἔτσι· τέτοια ὄντα ἀρχικά καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο εἶναι τά βιομεριμνώμενα, στά ὁποῖα ὡς ἀποκαλυπτόμενα ὄντα δέν ἐπιτρέπουμε νά «εἶναι» καθὼς εἶναι, παρά τά ἐπεξεργαζόμαστε, τά βελτιώνουμε, τά συντρίβουμε.

Ἡ ἀπελευθερωτική γιά σύμπλεξη πάντα-ἤδη-ἐπιτετραμμένη-σύμπλεξη εἶναι ἕνας ἀπριορικός παρακείμενος^[55], πού χαρακτηρίζει τό εἶδος τοῦ Εΐναι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἔδωνά-Εΐναι. Ἡ ὄντολογικά νοούμενη ἄδεια σύμπλεξης συνίσταται σέ προγενέστερη ἀπελευθέρωση

4. [Αὐτό τό θέμα θά ξανασυζητηθῇ στή σελ. 87 καί παρακάτω στίς §§41 καί 69.]

5. [damit. Μέ αὐτό ὁ Χάιντεγγερ ὑπαινίσσεται τήν ἔκφραση es hat damit hierbei sein Bewenden, δές σελ. 83 σημ. 1.]

τῶν ὄντων γιά τήν ἐνδοπεριβαλλοντική τους προχειρότητα. Μέ δάση τό μέ-κάτι τῆς ἄδειας σύμπλεξης ἔχει ἀπελευθερωθῆ τό σέ-κάτι τῆς σύμπλεξης¹. Ἡ βιομέριμνα τό συναντᾶ ὡς τάδε πρόχειρο ὄν. Κατά τό μέτρο πού ἕνα ὄν φανερώνεται στή βιομέριμνα – δηλαδή κατά τό μέτρο πού ἔχει ἀποκαλυφθῆ μέσ στό εἶναι του –, εἶναι ἐκάστοτε ἤδη περιβαλλοντικά πρόχειρο, καί ἴσα-ἴσα ὄχι ἕνα «ἀρχικά» ἀπλῶς παρευρισκόμενο ὕλικό.

Αὐτή ταύτη ἡ σύμπλεξη ὡς εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων ἀποκαλύπτεται ἐκάστοτε, μόνον ἐπειδή ἔχει προηγουμένως ἀποκαλυφθῆ μία συμπλεκτική ὀλότητα. Σέ μία ἀποκαλυπτόμενη σύμπλεξη, δηλαδή στά πρόχειρα ὄντα πού συναντῶνται, ἐνυπάρχει συνεπῶς προαποκαλυμμένος ὁ κοσμικός χαρακτήρας τῶν πρόχειρων ὄντων. Αὐτή ἡ προαποκαλυπτόμενη συμπλεκτική ὀλότητα ἐμπεριέχει μία ὄντολογική σχέση μέ τόν κόσμο. Ἡ ἄδεια σύμπλεξης, πού λευτερώνει τά ὄντα γιά μία συμπλεκτική ὀλότητα, πρέπει νά ἔχη ἤδη κατά κάποιον τρόπο διανοίξει αὐτό γιά τό ὄποιο [wogaufhin] τά λευτερώνει. Ἄλλ' αὐτό γιά τό ὄποιο λευτερώνονται τά περιβαλλοντικά πρόχειρα ὄντα, ἔτσι μάλιστα, ὥστε νά πρωτογίνονται προσιτά ὡς ἐνδόκοσμα ὄντα, δέ μπορεῖ νά νοηθῆ ὡς ὄν πού ἔχει αὐτό τό ἀποκαλυπτόμενο εἶδος τοῦ εἶναι. Οὐσιαστικά δέν εἶναι ἀποκαλύψιμο, ἄν στό ἐξῆς διατηρήσουμε τή λέξη ἀποκαλύπτεσθαι [Entdecktheit] γιά νά δηλώνουμε μία δυνατότητα τοῦ εἶναι δλων τῶν ὄντων πού δέν εἶναι ἐδωνά-εἶναι².

Ἄλλά τί σημαίνει τώρα: αὐτό γιά τό ὄποιο [wogauf] τά ἐνδόκοσμα ὄντα ἀρχικά λευτερώνονται, πρέπει νά ἔχη προγενέστερα διανοιγῆ; Στό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι ἰδιάζει κατανόηση τοῦ εἶναι.

Σελ. 85

1. [Γιά νά τό κατανοήση αὐτό ὁ ἀναγνώστης, ἄς ἀναλογισθῆ τό παραπάνω παράδειγμα: σέ ἕνα σφυρί ὑπάρχει σύμπλεξη μέ τή σφυρηλάτηση.]

2. [Στό ἐξῆς λοιπόν θά μιλά ὁ Χάιντεγγερ γιά Entdecktheit (= ἀποκαλύπτεσθαι) ἢ γιά Entdeckung (= ἀποκάλυψη) ὅταν γίνεται ἀναφορά σέ ὄχι ἀνθρώπινα (ἐδωνά-εἶναι) ὄντα, καί γιά Erschlossenheit (= διανοικτότητα) ὅταν ἀναφέρεται σέ ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Καθώς εἶδαμε, ὁ κόσμος εἶναι ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό. – Παλιότερα εἶχαμε ἀποδώσει (δέξ Γ. Τζαβάρρα, Προβλήματα καί προτάσεις..., σελ. 453) τόν ὄρο Entdecktheit ὡς «ἀποκαλυπτότητα». Θεωρήσαμε σωστό νά ἀντικαταστήσουμε αὐτή τήν τόσο δυσνόητη λέξη μέ τή λέξη «ἀποκαλύπτεσθαι».]

86 Ἐάν στό ἐδωνά-Εἶναι ἀρμόζη οὐσιαστικά τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τότε ἡ κατανόηση τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικό στοιχεῖο τῆς κατανόησης τοῦ Εἶναι. Ἡ προγενέστερη διάνοιξη αὐτοῦ γιά τό ὅποιο πραγματώνεται ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν κατανόηση τοῦ κόσμου – ἐκεῖνου τοῦ κόσμου, πρὸς τόν ὅποιο τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς ὄν πάντα ἤδη σχετίζεται.

Ἡ προγενέστερη ἄδεια σύμπλεξης σέ-κάτι μέ-κάτι θεμελιώνεται σέ μία κάποια κατανόηση τῆς ἄδειας σύμπλεξης, τοῦ μέ-κάτι καί τοῦ σέ-κάτι τῆς σύμπλεξης. Αὐτά, μά καί ὄσα ἄλλα ὑπόκεινται στή σύμπλεξη: τό γιά-τό-ὅποιο [das Dazu] ὡς αὐτό μέ τό ὅποιο ὑπάρχει σύμπλεξη καί τό οὐ ἔνεκα, στό ὅποιο τελικά ἐπιστρέφει κάθε γιά-κάτι [Wozu] – ὄλ' αὐτά πρέπει νά ἔχουν ἀπό πρῖν διανοιγῆ μέ μία κάποια καταληπτικότητα [Verständlichkeit]. Καί τί εἶναι αὐτό μέσ στό ὅποιο τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι κατανοεῖ προοιολογικά τόν ἑαυτό του; Γιά νά κατανοήση μία συνάφεια σχέσεων σάν κι' αὐτές πού ἀναφέραμε, τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει παραπεμφθῆ σέ ἓνα γιά-νά, παραπεμφθῆ μέ βάση μία ρητά ἢ ἄρηστα ἀδραγμένη, αὐθεντική ἢ ἀναυθεντική δυνατότητα νά εἶναι, ἔνεκα τῆς ὁποίας τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι. Αὐτό τό γιά-νά προδιαγράφει ἓνα γιά-τό-ὅποιο ὡς μπορετό μέ-κάτι μιᾶς ἄδειας σύμπλεξης, τό ὅποιο δομικά ἐπιτρέπει σέ κάτι νά συμπλεχθῆ. Τό ἐδωνά-Εἶναι παραπέμπεται ἐκάστοτε πάντα ἤδη ἀπό ἓνα οὐ ἔνεκα σ' ἐκεῖνο στό ὅποιο ὑπάρχει μία σύμπλεξη· τό ἐδωνά-Εἶναι ἐπιτρέπει δηλαδή ἐκάστοτε ἤδη, σάν τέτοιο, νά συναντῶνται ὄντα ὡς ὄντα πρόχειρα. Ἐκεῖνο μέσ στό ὅποιο [Worin] τό ἐδωνά-Εἶναι κατανοεῖ ἐκ τῶν προτέρων τόν ἑαυτό του κατά τόν τρόπο τοῦ παραπέμπεσθαι, εἶναι ἐκεῖνο γιά¹ τό ὅποιο [das Woraufhin] ἐπιτρέπεται ἐκ τῶν προτέρων σέ ὄντα νά συναντῶνται. Ὁ ὀρίζοντας [das Worin] τῆς παραπέμπόμενης κατανόησης ὡς ἐκεῖνος γιά τόν ὅποιο [als Woraufhin] ἐπιτρέπεται ἡ συνάντηση ὄντων μέσ στό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς σύμπλεξης, εἶναι τό φαινόμενο τοῦ κόσμου. Καί ἡ δομή αὐτοῦ πρὸς τό ὅποιο [woraufhin] τό ἐδωνά-Εἶναι παραπέμπεται, εἶναι ἐκεῖνο πού συμπηγνύει τήν κοσμικότητα τοῦ κόσμου.

Αὐτό μέσ στό ὅποιο τό ἐδωνά-Εἶναι ἐκάστοτε ἤδη κατανοεῖ κατ'

1. [Μέ τήν ἔννοια τοῦ σκοποῦ, αὐτοῦ πρὸς τόν ὅποιο τείνει μία κίνηση.]

αυτό τόν τρόπο τόν έαυτό του, εΐναι κάτι μέ τό όποιο τό έδωνά-Εΐναι εΐναι άρχέγονα έξοικειωμένο. Αυτή ή έξοικείωση μέ τόν κόσμο δέν άπαιτεί άναγκαστικά μία θεωρητική σαφήνεια τών σχέσεων πού συγκροτοΰν τόν κόσμο ώς κόσμο. Σίγουρα όμως ή δυνατότητα μιās ρητής όντολογικο-ύπαρκτηκής έρμηνείας αυτών τών σχέσεων θεμελιώνεται σ' αυτή τή συγκροτητική του έδωνά-Εΐναι έξοικείωση μέ τόν κόσμο, ή όποία μέ τή σειρά της συναποτελεί τήν κατανόηση του Εΐναι, ή όποία ιδιάζει στο έδωνά-Εΐναι. Αυτή ή δυνατότητα μορεΐ τότε νά άδραχτή ρητά, άν αυτό τοΰτο τό έδωνά-Εΐναι έχη θέσει ώς μέλημά του νά έρμηνεύση άρχέγονα τό Εΐναι του καί τίς δυνατότητες του Εΐναι του, ή άκόμα τό νόημα του Εΐναι γενικά.

87 'Αλλά οι ώστόσορα άναλύσεις μας δέν κατόρθωσαν παρά νά ξεδιαλύνουν τόν όρίζοντα, μέσ στον όποιο πρέπει νά άναζητηθΉ κάτι πρΉπει πρώτα νά κάνουμε σαφέστερο, ώς τί πρέπει νά έκληφθΉ όντολογικά τό σύνολο τών δομών πού άφοροΰν τό παραπέμπεσθαι του έδωνά-Εΐναι.

Τό *κατανοεΐν* [Verstehen], τό όποιο θά άναλύσουμε διεισδυτικώτερα παρακάτω (δές §31), άποκτΉ τίς σχέσεις πού γνωστοποιήσαμε, χάρη σέ μία προγενέστερη διανοικτότητα. Διατηρούμενο όλο έξοικείωση μέσα σ' αυτές τίς σχέσεις, τό κατανοεΐν τίς έχει άδιάκοπα μπρός στά μάτια του, ώς εκείνο μέσ στο όποιο κινείται ή παραπομπή του. Τό κατανοεΐν παραπέμπεται μέσα σέ καί από αυτές τίς σχέσεις¹. Θά όνομάσουμε *σημαΐνειν* [μέ ύπονοούμενο νόημα: *δείχνειν*· στο κείμενο: *be-deuten*] τό σχετισμικό χαρακτήρα αυτών τών σχέσεων παραπομπής. 'Εξοικειωμένο μέ αυτές τίς σχέσεις, τό έδωνά-Εΐναι «σημαΐνει» [άρα: δείχνει] τόν ίδιο του τόν έαυτό: δίνει άρχέγονα στον έαυτό του τό Εΐναι του καί τή δυνατότητα νά εΐναι, νά κατανοηθοΰν ώς πρός τό μέσ-στον-κόσμον-Εΐναι τους. Τό οΰ ένεκα σημαΐνει [= δείχνει] ένα για-νά, τοΰτο ένα για-κάτι, αυτό ένα μέ-κάτι τής άδειας σύμπλεξης, αυτό ένα σέ-κάτι τής σύμπλεξης. Αυτές οι ποικίλες σχέσεις άρθρώνονται συναμεταξύ τους ώς άρχέγονη όλότητα· εΐναι ό,τι εΐναι ώς σημαΐνειν [= δείχνειν, *Be-deuten*], μέσ στο όποιο τό έδωνά-Εΐναι παρέχει στον ίδιο του τόν

ἑαυτό τήν ἀπριορική κατανόηση τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι του. Τό σύνολο τῶν σχέσεων αὐτοῦ τοῦ σημαίνει [= δείχνει] θά τό ὀνομάσουμε *σημαντικότητα* [Bedeutsamkeit]. Αὐτή εἶναι πού ἀπαρτίζει τή δομή τοῦ κόσμου – τή δομή ἐκείνου, μέσ στό ὅποιο τό ἐδωνά-Εἶναι^[56] σάν τέτοιο εἶναι ἐκάστοτε ἤδη. *Τό ἐδωνά-Εἶναι μέσ στήν ἐξοικειωσή του μέ τή σημαντικότητα εἶναι ἡ ὄντική συνθήκη γιά τή δυνατότητα τῆς ἀποκαλυψιμότητας ὄντων, τά ὅποια συναντῶνται μέσα σέ ἕνα κόσμο κατά τόν ὄντολογικό τρόπο τῆς σύμπλεξης (προχειρότητας), κι' ἔτσι μποροῦν νά γνωστοποιῶνται καθ' ἑαυτά.* Τό ἐδωνά-Εἶναι σάν τέτοιο εἶναι ἐκάστοτε τό τάδε ἢ τό δεῖνα²· μαζί μέ τό Εἶναι του τοῦ ἔχει οὐσιαστικά ἤδη ἀποκαλυφθῆ μία συνάφεια πρόχειρων ὄντων. Τό ἐδωνά-Εἶναι, ἐφ' ὅσον εἶναι, εἶναι ἐκάστοτε ἤδη ἐξαρτώμενο ^[57] ἀπό ἕνα συναντώμενο «κόσμο»³· αὐτή ἡ *ἐξάρτηση* ⁴ εἶναι οὐσιαστικό στοιχεῖο τοῦ Εἶναι του.

Ἄλλ' αὐτή ταύτη ἡ σημαντικότητα, μέ τήν ὅποια τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη ἐξοικειωθῆ, ἐμπεριέχει τήν ὄντολογική συνθήκη τῆς δυνατότητας νά μορῆ τό ἐδωνά-Εἶναι, μέ τήν κατανόηση καί τήν ἐρμηνευσή, νά διανοίγη κάτι σά «σημασίε», πού μέ τή σειρά τους θεμελιώνουν τή δυνατότητα τοῦ Εἶναι τῶν λέξεων καί τῆς γλώσσας^[58].

Ἡ διανοιγμένη σημαντικότητα ὡς ὑπαρκτική σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι του, εἶναι ἡ ὄντική συνθήκη γιά τή δυνατότητα τῆς ἀποκαλυψιμότητας μιᾶς συμπλεκτικῆς ὀλότητας.

Ἄλλά ὅταν προσδιορίζουμε τό Εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων (σύμπλεξη), μά καί αὐτή ταύτη τήν κοσμικότητα, ὡς σύστημα παραπομπῶν, δέν ἐξατιμίζεται τότε τό «ὑποστασιακό Εἶναι» τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων σέ σύστημα Σχέσεων⁵; Καί κατά τό μέτρο πού

2. [Ἡ Χάιντεγγερ ἀναφέρεται ἐδῶ στό γεγονός δι τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε δικό μου, ἀντιπαραθέτοντάς το πρὸς τὸ γεγονός δι τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη παραπεμφθῆ σὲ μία συνάφεια πρόχειρων ὄντων.]

3. [Ἡ λέξι «κόσμος» εἶναι ἐδῶ μέσα σὲ εισαγωγικά, γιατί μέσα σ' αὐτὴ τὴν πρόταση δηλώνει τὸ σύνολο τῶν ὄντων, νόημα ἀταίριαχτο μέ τὴ χαϊντεγγεϊανὴ ὀρολογία. Δέσ σελ. 64-5.]

4. [Angewiesenheit. Ἐπιπροσέχτη ἡ ἐτυμολογικὴ συγγένεια πρὸς τὴ λέξι Verwiesenheit = τὸ γεγονός δι τὸ ἐδωνά-Εἶναι παραπέμπεται (wird verwiesen) στὰ πρόχειρα ὄντα.]

5. [Μεταφράζουμε ὡς Σχέσεις (μέ κεφαλαῖο) τίς Relationen, σὲ διάκριση ἀπὸ τίς Bezüge, πού ἀποδίδονται ὡς: σχέσεις (μέ μικρό), ἀκολουθώντας ἀνάλογη σύμβαση τῶν ἄγγλων μεταφραστῶν.]

88 οί Σχέσεις είναι πάντα κάτι νοούμενο, δέν ανάγεται τό Είναί τών ένδόκοσμων όντων σέ «καθαρό σκέπτεσθαι»;

Μές στό τωρινό πεδίο τής ξερυνάς μας οί άκόλουθες δομές και διαστάσεις τής όντολογικής Προβληματικής πρέπει, καθώς έπαινελημμένα τονίσαμε, νά διάτηρηθοϋν ριζικά ξεχωρες: 1. τό Είναί τών ένδόκοσμων όντων πού συναντώνται άρχικά (προχειρότητα). 2. τό Είναί (παρεύρεση) *έκείνων* τών όντων, τά όποία μπορούν νά άποκαλύπτονται και νά προσδιορίζονται μέ αϋθύπαρκτα άποκαλυπτική διέλευση μέσ από τά όντα πού συναντώνται άρχικά. 3. τό Είναί τής όντικής συνθήκης γιά τή δυνατότητα τής άποκαλυψιμότητας ένδόκοσμων όντων γενικά: ή κοσμικότητα^[59] τοϋ κόσμου. Τό τρίτο αϋτό Είναί είναι *ύπαρκτικός* καθορισμός τοϋ μέσ-στόν-κόσμον-Είναί, δηλαδή τοϋ έδωνά-Είναί. Άντίθετα οί δύο προηγούμενες έννοιες τοϋ Είναί είναι *κατηγορίες*, και άφορούν όντα πού δέν έχουν τό Είναί τοϋ έδωνά-Είναί. Ή συνάφεια παραπομπών, πού ως σημαντικότητα συγκροτεί τήν κοσμικότητα, μπορεί νά κατανοηθί μορφικά ως σύστημα Σχέσεων. Πρέπει όμως νά είμαστε προσεκτικοί, γιατί τέτοιες μορφικοποιήσεις τόσο πολύ ίσοπεδώνουν τά φαινόμενα, ώστε χάνεται τό αϋθεντικό τους φαινομενικό περιεχόμενο, προπάντων όταν πρόκειται γιά τόσο «άπλές» σχέσεις, σάν κι' εκείνες πού συνθέτουν τή σημαντικότητα. Αϋτές οί «Σχέσεις» και οί «όροι Σχέσεων» [«Relate»] τοϋ γιά-νά, τοϋ ένεκα, τοϋ σέ-κάτι μιάς σύμπλεξης, άντιστέκονται σύμφωνα πρός τό φαινομενικό τους περιεχόμενο σέ κάθε προσπάθεια νά λειτουργήσουν μαθηματικά. κι' ούτε είναι κάτι νοούμενο, κάτι πού πρωτοτίθεται μέ τό στοχασμό, παρά είναι σχέσεις μέσ στίς όποιες πάντα ήδη διαμένει ή διομεριμνώδης περίσκεψη σάν τέτοια. Αϋτό τό «σύστημα Σχέσεων» ως στοιχείο πού συγκροτεί τήν κοσμικότητα όχι μόνο δέν έξατιμίζει τό Είναί τών ένδόκοσμα πρόχειρων όντων, παρά αντίθετα μόνον ένεκα τής κοσμικότητας τοϋ κόσμου είναι δυνατό νά άποκαλύπτονται αϋτά τά όντα ως πρός τό «ύποστασιακό» τους «καθ' έαυτό». Και μόνο άν μπορούν νά συναντώνται ένδόκοσμα όντα, ύπαρχει δυνατότητα νά μäs γίνονται προσιτά μέσ στό πεδίο αϋτών τών όντων τά άπλως και μόνο παρευρισκόμενα όντα. Ένεκα τής καθαρής τους παρεύρεσης μπορούν αϋτά τά όντα νά προσδιοριστούν ως πρός τίς «ιδιότητές» τους μαθηματικά μέ «έννοιες λειτουργιών» [«Funktionsbegriffe»]. Έννοιες λειτουργιών αϋτοϋ τοϋ είδους είναι όντολογικά μορετές μόνο σέ σχέση πρός όντα, τών όποιών τό Είναί έχει τό χαρακτήρα καθαρής ύποστασιακότητας. Έννοιες λει-

τουργιῶν εἶναι πάντα μορφετές μόνον ὡς μορφικοποιημένες ἔννοιες ὑπόστασης¹.

Γιὰ νά μπορέσουμε νά καθορίσουμε ἀκόμα δεξύτερα τήν καθαρὰ ὄντολογική Προβληματική τῆς κοσμικότητας, δέ θά προχωρήσουμε περισσότερο τήν ἀνάλυσή μας, παρὰ ἀφοῦ πρῶτα διασαφηνιστῆ μία ἐρμηνεία τῆς κοσμικότητας πού εἶναι ἔσχατα ἀντίθετη ἀπό αὐτήν πού προτείνουμε.

89 Β. Ἀντιπαραβολή τῆς ἀνάλυσης τῆς κοσμικότητας πρὸς τήν καρτεσιανή ἐρμηνεία τοῦ κόσμου

Μόνο θῆμα πρὸς θῆμα θά μπορέσουμε νά σιγουρέψουμε τήν ἔννοια τῆς κοσμικότητας καί τίς δομές πού ἀγκαλιάζει αὐτό τό φαινόμενο. Ἐπειδή γιὰ νά ἐρμηνεύσουν συνήθως τόν κόσμο ξεκινοῦν μέ ἓνα ἐνδόκοσμο ὄν, ἔτσι ὥστε τό φαινόμενο τοῦ κόσμου γενικά νά μὴν ἐμφανίζεται πιά μπροστά τους¹, θά ἐπιχειρήσουμε νά διευκρινήσουμε ὄντολογικά ἓνα τέτοιο ξεκίνημα, ἐξετάζοντάς το μέ βάση μία ἀπό τίς πύθ ἀκραίες του ἐμφανίσεις. Δέν θά ἀρκεστοῦμε νά παρουσιάσουμε περιληπτικά τὰ βασικά χαρακτηριστικά τῆς καρτεσιανῆς Ὀντολογίας τοῦ «κόσμου», παρὰ θά ἀναζητήσουμε τίς προϋποθέσεις της καί θά ἐπιχειρήσουμε νά τίς χαρακτηρίσουμε κάτω ἀπό τό φῶς ὄσων πετύχαμε ὡς τώρα. Αὐτή ἡ παρουσίαση θά μᾶς ἐπιτρέψη νά μάθουμε πάνω σέ ποιὰ ριζικά ἀνεξέταστα ὄντο-

Σελ. 88

1. [Αὐτές οἱ προτάσεις ὑπαινίσσονται μία θέση τοῦ Ernst Cassirer καί ἀποβλέπουν στήν ἀναίρεσή της.]

Σελ. 89

1. [Ἡ χαϊντεγκεριανή ἐρμηνεία συναντᾷ ἐπίσης ἓνα ἐνδόκοσμο ὄν κατὰ τό ξεκίνημά της: τὰ πρόχειρα ὄντα· ἀλλ' ἀνακαλύπτει τόν τρόπο τοῦ εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων βάσει μιᾶς ρητῆς Προβληματικῆς τοῦ κόσμου, ἐπειδή αὐτός συμπηγνύει ἓνα ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό τοῦ ἐδωνά-εἶναι, τό ὁποῖο εἶναι μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι. Μέ τή σειρά του τό ἐδωνά-εἶναι ἀποτελεῖ ἓνα στοιχεῖο ἐκείνης τῆς ὄντολογικῆς Προβληματικῆς, τῆς ὁποίας καθοδηγητικό νῆμα εἶναι τό ἐρώτημα γιὰ τό εἶναι γενικά.]

λογικά «θεμέλια» κινούνται οί ἐρμηνείες τοῦ κόσμου πού παρουσιάστηκαν μετά τόν Καρτέσιο – πόσο μάλλον οί ἐρμηνείες πού εἶχαν προσηγηθῆ.

Ἐν τῷ Καρτέσιῳ δὲλεπεί στήν extensio [ἐκταση] τό θεμελιώδη ὄντολογικό ὄρισμό τοῦ κόσμου. Ἐφόσον ἡ ἐκταση συμμετέχει στή συγκρότηση τῆς χωρικότητας, κατά τόν Καρτέσιο μάλιστα ταυτίζεται μέ τή χωρικότητα, αὐτή ὅμως παραμένει καί γιά μᾶς, μέ κάποιο νόημα, συγκροτητική τοῦ κόσμου, ἡ ἐξέταση τῆς καρτεσιανῆς ὄντολογίας τοῦ «κόσμου» θά παράσχη συνάμα ἕνα ἀρνητικό στήριγμα στή θετική ἐξήγηση τῆς χωρικότητας τοῦ περιβάλλοντος καί τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ὅσον ἀφορᾷ τήν καρτεσιανή ὄντολογία θά μᾶς ἀπασχολήσουν τά τρία τοῦτα: 1. Ὁ ὄρισμός τοῦ «κόσμου» ὡς *res extensa* [πράγμα ἐκτατό] (§19). 2. Τά θεμέλια αὐτοῦ τοῦ ὄντολογικοῦ ὄρισμοῦ (§20). 3. Ἐρμηνευτική ἐξέταση τῆς καρτεσιανῆς ὄντολογίας τοῦ «κόσμου» (§21). Οἱ μελέτες πού ἀκολουθοῦν δέ θά θεμελιωθοῦν ριζικά, ἂν δέν ἀποδομήσουμε πρώτα φαινομενολογικά τό «*cogito sum*» (δές τό 2ο μέρος, διαίρεση 2)².

§19. Ὁ ὄρισμός τοῦ «κόσμου» ὡς *res extensa*

Ἐν τῷ Καρτέσιῳ διακρίνει τό «*ego cogito*» ἀπό τή «*res cogitans*» [πράγμα σωματικό]. Αὐτή ἡ διάκριση θά σταθῆ ἀποφασιστική ὄντολογικά γιά τή διάκριση μεταξὺ «φύσης» καί «πνεύματος». Παρά τίς τόσο πολλές παραλλαγές, ὅπου ἐντοπίστηκε ὄντικά ἡ ἀντίθεση μεταξὺ «φύσης» καί «πνεύματος», ἡ ἀσάφεια τῶν ὄντολογικῶν θεμελιῶν μᾶ καί τῶν πόλων αὐτῆς τῆς ἀντίθεσης ἔχει τίς ἀρχικές της ρίζες στή διάκριση τοῦ Καρτέσιου. Ποιά κατανόηση τοῦ Εἶναι εἶχε ὁ Καρτέσιος ὅταν ὄριζε τό Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων; Ὁ ὄρος τόν ὁποῖο χρησιμοποιοῖ γιά τό Εἶναι ἐνός καθ' ἑαυτό ὄντος, εἶναι *substantia*. Αὐτή ἡ ἐκφραση ἄλλοτε σημαίνει τό Εἶναι ἐνός ὡς

90 ὑπόστασις ὄντος, *ὑποστασιακότητα*, ἄλλοτε σημαίνει τό ἴδιο τό ὄν, *μία ὑπόστασις*. Αὐτή ἡ ἀμφισημαντότητα τῆς *substantia*, ἀμφισημαντότητα ἢ ὁποῖα συνοδεύει ἤδη τήν ἀρχαία ἔννοια οὐσία*^[60], δέν εἶναι τυχαία.

Γιά νά προσδιορίσουμε τή *res cogitans* ὄντολογικά, πρέπει νά

2. [Δές σελ. 40. Τό 2ο μέρος τοῦ «Εἶναι καί χρόνος» ἐντέλει δέν ἐκδόθηκε.]

ἐξηγήσουμε τὴν ὑπόσταση, δηλαδή τὴν ὑποστασιακότητα αὐτοῦ τοῦ ὄντος ὡς ὑπόστασης¹. Τί συμπηγνύει τὸ αὐθεντικό καθ' ἑαυτό-Εἶναι [An-ihm-selbst-sein] τῆς res corporea; Πῶς μπορούμε νὰ συλλάβουμε μιά ὑπόσταση σάν τέτοια, δηλαδή τὴν ὑποστασιακότητά της; Et quidem ex quolibet attributo substantia cognoscitur; sed una tamen est cuiusque substantiae praecipua proprietates, quae ipsius naturam essentiamque constituit, et ad quam aliae omnes referuntur. [Μολονότι ἡ ὑπόσταση μαθαίνεται ἀπὸ κάποιο κατηγορημα, ὁμως γιὰ κάθε ὑπόσταση ὑπάρχει μιά κύρια ιδιότητα, ἡ ὁποία συγκροτεῖ τὴ φύση καὶ τὴν οὐσία της, καὶ σ' αὐτὴν ἀναφέρονται ὅλες οἱ ὑπόλοιπες.]² Ὡς ὑποστάσεις γίνονται προσιτές χάρις στὰ «κατηγορηματά» τους, καὶ κάθε ὑπόσταση ἔχει κάποια χαρακτηριστική ιδιότητα, χάρις στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ διασαφηνιστῇ ἡ οὐσία τῆς ὑποστασιακότητας μίᾳ ὀρισμένης ὑπόστασης. Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ ιδιότητα στὴν περίπτωσι τῆς res corporea; Nempe *extensio* in longum, latum et profundum, substantiae corporeae naturam constituit. [«Σίγουρα ἡ ἔκτασι σέ μήκος, πλάτος καὶ βάθος συμπηγνύει τὴ φύση τῆς σωματικῆς ὑπόστασης». Ἡ ἔμφασι εἶναι τοῦ Χάιντεγκερ.]³ Ἡ ἔκτασι – δηλαδή τὸ μήκος, τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος – ἀπαρτίζει τὸ αὐθεντικό Εἶναι τῆς σωματικῆς ὑπόστασης πού ὀνομάζουμε «κόσμο». Τί παρέχει στὴν *extensio* αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικότητα; Nam omne aliud quod corpori tribui potest, extensionem praesupponit. [Γιατί κάθε τι ἄλλο, πού μπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ στό σῶμα, προϋποθέτει ἔκτασι.]⁴ Ἡ ἔκτασι εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὄντολογικὴ σύστασι τοῦ ὄντος γιὰ τὸ ὁποῖο μιλάμε, ἡ ὁποία πρέπει νὰ προσηγῆται κάθε ἄλλου ὄντολογικοῦ καθορισμοῦ, γιὰ νὰ μποροῦν οἱ ἄλλοι καθορισμοὶ νὰ «εἶναι» ὅ,τι εἶναι. Ἐκτασι πρέπει νὰ «ἀπονέμεται» [«zugewiesen»] πρωταρχικά στό σωματικό πράγμα. Συνεπῶς ἡ ἔκτασι καὶ ἡ μέσω αὐτῆς χαρακτηριζόμενη ὑποστασιακότητα τοῦ «κόσμου» ἀποδείχονται, ἀρκεῖ νὰ φανερωθῇ πῶς ὅλα τὰ ἄλλα

Σελ. 90

1. [Αὐτὸ τὸ πρόβλημα θὰ ἐξεταστῇ γενικώτερα καὶ βαθύτερα στὴν ἀμέσως ἐπόμενη §20, στίς σελ. 92 κ.έξ.]

2. Καρτέσιος, Principia Philosophiae I, 53, σελ. 25 (Oeuvres ed. Adam-Tannery, Vol. VIII).

3. Ὅπου παραπάνω.

4. Ὅ.π.

χαρακτηριστικά αυτής τῆς ὑπόστασης, προπαντός *divisio, figura, motus* [ἡ διαίρεση, ἡ μορφή καί ἡ κίνηση], μποροῦν νά νοηθοῦν μόνον ὡς *modi* [τρόποι] τῆς *extensio*, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ *extensio* παραμένει κατανοητή *sine figura vel motu* [χωρὶς τῆ μορφή ἢ τὴν κίνηση].

Ἔτσι ἓνα σωματικό πρᾶγμα πού διατηρεῖ τὴ σύνολη ἔκτασή του μπορεῖ νά μεταβάλλη τὴν κατανομή της ὡς πρὸς τίς διαφορετικές διαστάσεις του, καί νά παρουσιάζεται μέ ποικίλα σχήματα ὡς ἓνα καί τὸ αὐτό πρᾶγμα. *Atque unum et idem corpus, retinendo suam eandem quantitatem, pluribus diversis modis potest extendi: nunc scilicet magis secundum longitudinem, minusque secundum latitudinem vel profunditatem, ac paulo post e contra magis secundum latitudinem, et minus secundum longitudinem.* [Ἔνα καί τὸ αὐτό σῶμα μπορεῖ νά ἐκτείνεται κατὰ πολλούς διαφορετικούς τρόπους, ἐνῶ διατηρεῖ τὴν ἴδια ποσότητα πού εἶχε καί πρίν: μπορεῖ δηλαδή ἄλλοτε νά εἶναι μεγαλύτερο σέ μήκος καί λιγώτερο σέ πλάτος ἢ βάθος, ἐνῶ μετὰ ἀπὸ λίγο νά εἶναι μεγαλύτερο σέ πλάτος καί μικρότερο σέ μήκος.]⁵

- 91 Τὸ σχῆμα εἶναι ἓνας *modus* τῆς *extensio*, τὸ ἴδιο καί ἡ κίνηση· γιατί ἡ *motus* συλλαμβάνεται, μόνο *si de nullo nisi locali cogitemus ac de vi a qua excitatur non inquiramus* [ἂν σκεφτοῦμε τὸ χῶρο πού καταλαμβάνει, καί δέ ρωτήσουμε γιὰ τὴ δύναμη ἀπὸ τὴν ὁποία προκαλεῖται]¹. Ἄν ἡ κίνηση εἶναι ὄντική ιδιότητα τῆς *res corporea*, τότε γιὰ νά μπορέση νά βιωθῆ ὡς πρὸς τὸ εἶναι της, πρέπει νά νοηθῆ μέ βάση τὸ εἶναι τοῦ ἴδιου αὐτοῦ ὄντος, μέ βάση τὴν *extensio*· πρέπει δηλαδή νά νοηθῆ ὡς καθαρή μεταβολή τόπου. Ἔτσι καμμία «δύναμη» δέν συνεισφέρειε στό νά καθορισθῆ τὸ εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὄντος. Χαρακτηριστικά καθὼς *durities* (ἡ σκληρότητα), *pondus* (τὸ βάρος), *color* (τὸ χρῶμα) μποροῦν νά ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὴν ὕλη, κι' ὅμως αὐτὴ νά παραμένῃ ἀκόμα *δ,τι* εἶναι. Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά δέ συμπηγνύουν τὸ ἀϋθεντικό της εἶναι· κι ἐφόσον αὐτὰ εἶναι, ἀποδείχνονται ὡς τρόποι τῆς *extensio*. Ὁ Καρτέσιος προσπαθεῖ νά τὸ ἀποδείξῃ αὐτὸ ἐκτενῶς ὡς πρὸς τὴ σκληρό-

5. Ὁ.π., I, 64, σελ. 31.

1. Ὁ.π., I, 65, σελ. 32.

τητα: Nam, quantum ad duritiem, nihil aliud de illa sensus nobis indicat, quam partes durorum corporum resistere motui manuum nostrarum, cum in illas incurrunt. Si enim, quotiescunque manus nostrae versus aliquam partem moventur, corpora omnia ibi existentia recederent eadem celeritate qua illae accedunt, nullam umquam duritiem sentiremus. Nec ullo modo potest intelligi, corpora quae sic recederent, idcirco naturam corporis esse amissura; nec proinde ipsa in duritie consistit. [Γιατί ὅσον ἀφορᾶ τή σκληρότητα, ἡ αἰσθησις δέ μᾶς φανερῶνει τίποτε ἄλλο γι' αὐτήν, παρά ὅτι τὰ μέρη τῶν σκληρῶν σωμάτων ἀντιστέκονται στήν κίνηση τῶν χειρῶν μας, ὅταν αὐτά κινουῦνται ἐνάντια σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη. Γιατί ἂν, ὅποτε τὰ χέρια μας κινουῦνται πρὸς κάποιο μέρος, ὅλα τὰ σώματα ἔπρεπε νά ὑποχωρήσουν μέ τήν ἴδια ταχύτητα μέ τήν ὁποία πλησιάζουν τὰ χέρια μας, δέν θά αἰσθανόμασταν ποτέ καμμία σκληρότητα. Κι' οὔτε εἶναι κατά κανέναν τρόπο νοητό, τὰ σώματα πού θά ὑποχωροῦσαν ἔτσι νά ἔχαναν ἔνεκα τούτου τή σωματική τους φύση· ἄρα ἡ σωματική φύση δέν ἐγκείται στή σκληρότητα.]² Ἡ σκληρότητα διώνεται μέ τήν ἀφή. Τί μᾶς «λέει» γιά τή σκληρότητα ἡ αἰσθησις τῆς ἀφῆς; Τά μέρη τῶν σκληρῶν πραγμάτων «ἀντιστέκονται» στήν κίνηση τοῦ χειριοῦ, ὅταν θελήσης νά τὰ σπρώξῃς. Ἄν ὁμως τὰ σκληρά σώματα, δηλαδή ἐκεῖνα πού δέν ὑποχωροῦν, μετέβαλλαν τόπο μέ τήν ἴδια ταχύτητα πού ἔχει τό χέρι ὅταν τὰ «πλησιάζῃ», τίποτα ποτέ δέν θά ἀγγιζόταν, ἡ σκληρότητα δέν θά μπορούσε νά βιωθῇ, συνεπῶς δέν θά μπορούσε καί νά εἶναι. Ἄλλά εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητο, πῶς θά μπορούσαν τὰ σώματα, πού θά ὑποχωροῦσαν μέ τέτοια ταχύτητα, νά χάσουν ἔνεκα τούτου κάτι ἀπό τή σωματικότητά τους. Ἄν τή διατηροῦν ἀκόμα καί κατά τή μεταβολή τῆς ταχύτητας πού θά καθιστοῦσε ἀδύνατη τή «σκληρότητα», τότε πρέπει νά συμπεράνουμε ὅτι ἡ σκληρότητα δέν ἀνήκει στό εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων. Eademque ratione ostendi potest, et pondus, et colorem, et alias omnes eiusmodi qualitates, quae in materia corporea sentiuntur, ex ea tolli posse, ipsa integra remanente: unde sequitur, a nulla ex illis eius <sc. extensionis> naturam dependere. [Καί γιά τήν ἴδια αἰτία μορεῖ νά ἀποδειχτῇ, ὅτι καί τό βάρος καί τό χρώμα καί ὄλες οἱ ἄλλες ποιότητες αὐτοῦ τοῦ εἶδους, πού γίνονται αἰσθητές στή σωματική ὕλη, μπορούν νά ἀπομακρυνθοῦν

2. Ὁ.π., II, 4, σελ. 42.

92 από αυτήν, και ἡ ὕλη νά παραμείνη ἀκέραιη· συνεπῶς ἡ φύση αὐ-
τῆς <δηλ. τῆς ἔκτασης> δέν ἐξαριέται ἀπό κανένα ἀπό αὐτά.³
Αὐτό λοιπόν πού συμπηγνύει τό εἶναι τῆς *res corporea* εἶναι ἡ
extensio, πού *omnimodo divisibile, figurabile et mobile*, πού μπορεῖ
νά μεταβάλλεται διαιρούμενη, ἀνασηματιζόμενη ἢ κινούμενη, πού
εἶναι *capax mutationum* [ικανή νά μεταβάλλεται], καί *remanet*, δια-
τηρεῖται καθ' ὅλες αὐτές τίς μεταβολές. Αὐτό πού ἀπολαμβάνει μία
τέτοια *μόνιμη παραμονή* στά σωματικά πράγματα, δέ μπορεῖ νά εἶ-
ναι ἄλλο ἀπό τό ἀληθινό ὄν – ἄρα μέ τοῦτο πρέπει νά χαρακτηρι-
στῇ ἡ ὑποστασιακότητα μᾶς τέτοιας ὑπόστασης.

§20. Τά θεμέλια τοῦ ὄντολογικοῦ ὀρισμοῦ τοῦ «κόσμου»

Ἡ ἰδέα περί τοῦ εἶναι, πάνω στήν ὁποία βασίζεται ὁ ὄντολογι-
κός καθορισμός τῆς *res extensa*, εἶναι ἡ ὑποστασιακότητα. *Per
substantiam nihil aliud intelligere possumus, quam rem quae ita exi-
stit, ut nulla alia re indigeat ad existendum.* Μέ τό *ὑπόσταση* δέ
μποροῦμε νά νοήσουμε τίποτε ἄλλο ἀπό ἓνα ὄν πού ἔτσι εἶναι,
ὥστε γιά νά εἶναι, δέν ἔχει τήν ἀνάγκη κανενός ἄλλου ὄντος¹. Τό
εἶναι μᾶς «ὑπόστασης» χαρακτηρίζεται λοιπόν ἀπό μή-ἔνδεια
[Unbedürftigkeit]. Αὐτό τοῦ ὁποίου τό εἶναι δέν ἔχει τήν ἀνάγκη
ἄλλου ὄντος, ἱκανοποιεῖ μέ αὐθεντικό νόημα τήν ἰδέα τῆς ὑπόστα-
σης – αὐτό τό ὄν εἶναι τό *ens perfectissimum* [τελειότατο ὄν].
*Substantia quae nulla plane re indigeat, unica tantum potest intelli-
gi, nempe Deus* [Μόνο μία ὑπόσταση πού δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό τί-
ποτα μπορεῖ νά νοηθῇ, κι' αὐτή εἶναι ὁ Θεός.].² Ἐδῶ ὁ «Θεός»
εἶναι καθαρά ὄντολογικός ὄρος, μιά καί νοεῖται ὡς *ens perfectis-
simum*. Ἡ «αὐτονόητη» σημασία τῆς ἔννοιας Θεός ἐπιτρέπει ταυ-
τόχρονα μία ὄντολογική ἐρμηνεία τοῦ συγκροτητικοῦ στοιχείου
τῆς ὑποστασιακότητας, τῆς μή-ἔνδεια. *Alias vero omnes (res), non
nisi ore concursus Dei existere posse percipimus.* [Καί δέν παρα-

3. Ὁ.π.

1. Ὁ.π., I, 51, σελ. 24.

2. Ὁ.π.

δεχόμαστε ότι μπορούν να υπάρχουν όλα τα άλλα (πράγματα), χωρίς τη συνδρομή του Θεού]³. Όλα τα όντα πού δέν είναι Θεός, χρειάζεται να παραχθούν, μέ τό πιό εϋρύ νόημα, και να συντηρούνται. Τό «Εΐναι» νοείται μέσα σέ ένα ορίζοντα πού εκτείνεται από τήν παραγωγή παρευρισκόμενων όντων ως τή μή-ένδεια παραγωγής. Κάθε όν πού δέν είναι Θεός, είναι *ens creatum* [όν δημιουργημένο]. Ἀνάμεσα στά δύο αὐτά όντα υφίσταται μιá «ἀπέραντη» διαφορά τοῦ Εΐναι τους, κι' ὅμως χαρακτηρίζουμε τά δημιουργήματα ὅπως και τό δημιουργό *ὡς όντα*. Χρησιμοποιούμε λοιπόν τό Εΐναι μέ τόση εϋρύτητα, ὥστε τό νόημά του ἀγκαλιάζει μιá «ἀπέραντη» διαφορά. Δικαιολογημένα ἔτσι ἀκόμα και δημιουργημένα όντα μπορούν να ὀνομαστοῦν ὑπόσταση. Σέ ἀντίθεση βέβαια πρὸς τό Θεό, αὐτά τά όντα ἔχουν ἀνάγκη να παραχθοῦν και να συντηροῦνται· ἀλλά μέσ στήν περιοχὴ τῶν δημιουργημένων όντων – μέσ στὸν «κόσμο» μέ τό νόημα τοῦ *ens creatum* – υπάρχουν όντα πού «δέν ἔχουν ἀνάγκη ἄλλου όντος» σέ σχέση πρὸς τήν παραγωγή και τή συντήρησή τους – ὁ ἄνθρωπος, γιά παράδειγμα. Ὑπάρχουν δύο τέτοιες ὑποστάσεις: ἡ *res cogitans* και ἡ *res extensa*.

- 93 Τό Εΐναι ἐκείνης τῆς ὑπόστασης, τῆς ὁποίας κατεξοχὴν proprietas εἶναι ἡ *extensio*, μπορεῖ συνεπῶς να προσδιοριστῆ ριζικά ὄντολογικά, ἀρκεῖ να διασαφηνιστῆ τό «κοινό» νόημα τοῦ Εΐναι τῶν τριῶν ὑποστάσεων, τῆς μιᾶς ἀπέραντης και τῶν δύο πεπερασμένων. Ἄλλά *nomen substantiae non convenit Deo et illis univoce, ut dici solet in Scholis, hoc est... quae Deo et creaturis sit communis*. [Τό πλήρες κείμενο μπορεῖ να μεταφραστῆ ὡς ἑξῆς: Τό ὄνομα «ὑπόσταση» δέν ταιριάζει στό Θεό και *συνώνυμα* σ' αὐτά, καθὼς ἔχουν να λένε στίς Σχολές· καμμία δηλαδή σημασία αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, πού να εἶναι κοινή γιά τό Θεό και γιά τά πλάσματά του, δέ μπορεῖ να νοηθῆ ξεχωριστά.]¹ Ἐδῶ ὁ Καρτέσιος θίγει ένα πρόβλημα, μέ τό ὁποῖο ἡ μεσαιωνική Ὀντολογία ἀσχολήθηκε συχνά: τό ἐρώτημα, πῶς ἡ σημασία τοῦ Εΐναι σημαίνει τό ἐκάστοτε ἀναφερόμενο όν.

3. Ὡ.π.

1. Ὡ.π.

Μέ τις αποφάνσεις «ὁ Θεός εἶναι» καί «ὁ κόσμος εἶναι» ἐκφράζουμε ἓνα εἶναι. Ἄλλά ἡ λέξη «εἶναι» δέ μπορεῖ νά ταιριάξῃ σ' αὐτά τά ὄντα μέ τό ἴδιο νόημα (συνωνύμως*, univoce)[⁶¹], ἐφόσον μεταξύ τους ὑπάρχει ἀπέραντη διαφορά τοῦ εἶναι· ἂν ἡ σημασία τοῦ «εἶναι» ἦταν ἐξακολουθητικά ἡ ἴδια, τότε ἡ τά δημιουργημένα θά νοοῦνταν ὡς ἀδημούρητα, ἢ τῷ ἀδημούρητο θά μεταβαλλόταν σέ δημιουργημένο. Ἄλλά τό «εἶναι» δέ λειτουργεῖ οὔτε καί σάν πολυσήμαντο ὄνομα, παρά καί στίς δύο περιπτώσεις ἐννοοῦμε «εἶναι». Αὐτό τό θετικό νόημα τοῦ «εἶναι» τό ἐξέλαβαν οἱ Σχολαστικοί «κατ' ἀναλογία»· ἡ ἀναλογία ἀντιτίθεται καί στή συνωνυμία καί στήν πολυσημαντότητα. Συμφωνώντας μέ τόν Ἀριστοτέλη, στόν ὁποῖο αὐτό τό πρόβλημα προδιαγράφηκε, ὅπως καί γενικά μέσ στό ξεκίνημα τῆς ἑλληνικῆς Ὀντολογίας, ἐντόπισαν ποικίλα εἶδη ἀναλογίας, σύμφωνα πρός τά ὁποῖα ἀκόμα καί οἱ «Σχολές» διακρίνονται μεταξύ τους ὡς πρός τήν ἀντίληψη τῆς σημασιακῆς λειτουργίας τοῦ «εἶναι». Ὡς πρός τήν ὄντολογική ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ὁ Καρτέσιος παραμένει πολύ πῶς πίσω ἀπό τούς Σχολαστικούς², καί μάλιστα ὑπεκφεύγει τό ἐρώτημα. *Nulla eius <substantiae> nominis significatio potest distincte intelligi, quae Deo et creaturis sit communis.* [Καμμία σημασία αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος <«ὑπόσταση»>, πού νά εἶναι κοινή γιά τό Θεό καί γιά τά πλάσματα του, δέ μπορεῖ νά νοηθῇ ξεχωριστά.]³ Αὐτή ἡ ὑπεκφυγή σημαίνει ὅτι ὁ Καρτέσιος ἀφήνει ἀνεξέταστο τό νόημα τοῦ εἶναι πού ἐμπεριέχεται στήν ἰδέα τῆς ὑποστασιακότητας, καί τό χαρακτήρα τῆς «γενικότητας» αὐτῆς τῆς σημασίας. Σίγουρα καί ἡ μεσαιωνική Ὀντολογία δέν προχώρησε περισσότερο ἀπ' ὅσο ἡ ἀρχαία στήν ἀναζήτηση τοῦ τί σημαίνει εἶναι. Δέν εἶναι λοιπόν παράδοξο, πού δέν ἐγινε καμμία πρόοδος στό ἐρώτημα γιά τόν τρόπο κατά τόν ὁποῖο τό εἶναι σημαίνει, μιά καί θέλουν νά τό πραγματεύονται χωρίς νά βάζουν στά θεμέλιά του μιά ἐξήγηση τοῦ νοήματος τοῦ εἶναι πού «ἐκφράζει» αὐτή ἡ σημασία. Τό νόημα τοῦ εἶναι παρέμεινε ἀδιασάφητο, ἐπειδή τό θεώρησαν «αὐτονόητο»[⁶²].

94 Ὁ Καρτέσιος ὄχι μόνον ἀποφεύγει ὀλωσδιόλου τό ὄντολογικό ἐρώτημα γιά τήν ὑποστασιακότητα, μά καί τονίζει ρητά ὅτι ἡ ὑπό-

2. Ἐπιτοῦτου δέσ *Opuscula omnia Thomae de Vio Caietani Cardinalis*. Lugduni 1580, tomus III, tractatus V: de nominum analogia, σελ. 211-219.

3. *Descartes*, *Principia I*, 51, σελ. 24.

σταση σάν τέτοια, δηλαδή ή ύποστασιακότητά της είναι εκ τών προτέρων καθ' έαυτήν και δι' έαυτήν [= ξεχώρα] άπρόσιτη. *Verumtamen non potest substantia primum animadverti ex hoc solo, quod sit existens, quia hoc solum per se nos non afficit.* [Κι' όμως ή ύπόσταση δέ μπορεί νά ανακαλυφθή άπό τούτο μόνο, άπό τό ότι είναι κάτι ύπαρκτό, γιατί αυτό μόνο του άφ' έαυτού του δέ μās έπηρεάζει.]¹ Τό ίδιο τό «Είναι» δέ μās «έπηρεάζει», συνεπώς δέ μπορεί νά γίνη άντιληπτό. «Τό Είναι δέν είναι ρεαλιστικό κατηγορημα»^[63], σύμφωνα μέ τό άπόφθεγμα του Καντίου², ό όποιος άπλώς έπαναλαμβάνει τήν πρόταση του Καρτέσιου. Έτσι ό Καρτέσιος παραιτείται ριζικά άπό τή δυνατότητα μās καθαρής Προβληματικής του Είναι, και ψάχνει για μιά διέξοδο, για νά φτάση έντέλει στους όρισμούς των ύποστάσεων πού αναφέραμε παραπάνω. Έπειδή πράγματι τό «Είναι» δέν είναι προσιτό *ώς όν*, καθορίζεται μέ όντικούς χαρακτηρισμούς των εκάστοτε όντων, δηλαδή μέ κατηγορήματα. Αυτά βέβαια δέν είναι τυχαία: χρησιμοποιούνται εκείνα πού άρμόζουν όσο πιό γνήσια στό όμως άρρητα προϋποτιθέμενο νόημα του Είναι και τής ύποστασιακότητας. Τό πρώτο πού πρέπει αναγκαία νά «άπονεμηθή» στή *substantia finita* [πεπερασμένη ύπόσταση] *ώς res corporea, είναι ή extensio. Quin et facilius intelligimus substantiam extensam, vel substantiam cogitantem, quam substantiam solam, omisso eo quod cogitet vel sit extensa* [Γιατί εύκολότερα νοούμε τήν έκτατή ύπόσταση ή τή στοχαζόμενη ύπόσταση, παρά τήν ύπόσταση μόνη, άσχετα άπό τό τί στοχάζεται ή πού έκτείνεται]³. γιατί ή ύποστασιακότητα μπορεί νά άποσπαστή *ratione tantum* [μόνο μέ τή λογική]. δέν είναι δυνατό νά άποσπαστή *realiter* [πράγματι] ^[64], κι' ούτε μās παρουσιάζεται όπως τά ύποστασιακά όντα.

Διασαφηνίστηκαν έτσι τά όντολογικά θεμέλια του όρισμού του «κόσμου» *ώς res extensa*: συνοψίζονται στήν ιδέα της ύποστασιακότητας, τό νόημα του Είναι τής όποιας όχι μόνο παραμένει άδιευκρίνιστο, παρά και πιστεύεται ότι δέ μπορεί νά διευκρινιστή.

Σελ. 94

1. "Ο.π., I, 52, σελ. 25.

2. [Καντίου, Κριτική του καθαρού λόγου², Έπερδασιακή Διαλεκτική, Βιβλίο II, κεφ. 3, παρ. 4, σελ. 626.]

3. "Ο.π., I, 63, σελ. 31.

αυτή ή ιδέα τής ύποστασιακότητας πετυχαίνεται έμμεσα, μέσω τής πιά χαρακτηριστικής ύποστασιακής ιδιότητας τής έκάστοτε ύπόστασης. 'Ο όρος «ύπόσταση» είναι λοιπόν δισήμαντος, έπειδή άκριβώς ή ύπόσταση καθορίζεται μέσω κάποιου ύποστασιακού όντος. Ένώ ισχυρίζονται ότι καθορίζουν τήν ύποστασιακότητα, τή νοούν μέ βάση κάποια όντική ιδιότητα τής ύπόστασης. Μιά και στό όντολογικό θέτουν ως ύπόβαθρο κάτι όντικό, ή έκφραση substantia λειτουργεί άλλοτε μέ όντολογική, άλλοτε μέ όντική, μά ως επί τό πλείστο μέ συγκεχυμένη όντικο-όντολογική σημασία. Πίσω όμως από αυτή τή μικρή διαφορά σημασίας, βρίσκεται κρυμμένη ή άποτυχία του νά κατακτηθί ριζικά τό πρόβλημα του Εί-
95 ναι[65]. 'Η διαπραγμάτευσή του άπαιτεί νά «άνιχνεύονται» μέ τό σωστό τρόπο τά διαφορούμενα. Αυτός πού έπιχειρεί κάτι τέτοιο, δέν «άποσχολεϊται» μέ «άπλως και μόνο λεκτικές σημασίες». πρέπει νά τολμήση νά ριχτή μέσ στην πιά άρχέγονη Προβληματική «αυτών τούτων των Πραγμάτων» – μόνον έτσι θά βάλη σέ τάξη κάτι τέτοιες «άποχρώσεις».

§21. *Έρμηνευτική εξέταση τής καρτεσιανής 'Οντολογίας του «κόσμου»*

'Εγείρεται τό κριτικό έρώτημα: έρευνά διόλου αυτή ή 'Οντολογία του «κόσμου» τό φαινόμενο του κόσμου; Κι' άν όχι, καθορίζει τουλάχιστο άρκετά κάποιο ένδόκοσμο όν, έτσι ώστε νά κάμη όρατό τόν κοσμικό χαρακτήρα του; *Και στά δύο έρωτήματα πρέπει νά άπαντήσουμε άρνητικά.* Τό όν πού ό Καρτέσιος έπιχειρεί μέ τήν extensio νά συλλάβη κατά θεμελιώδη όντολογικό τρόπο, μπορεί νά άποκαλυφθί μόνο μέ παραμερισμό των άρχικά πρόχειρων ένδόκοσμων όντων. 'Αλλ' άκόμα κι' άν είναι σωστή ή κριτική μας, άκόμα κι' άν ό όντολογικός χαρακτήρας αυτού του όρισμένου ένδόκοσμου όντος (τής φύσης) – δηλαδή τόσο ή ιδέα τής ύποστασιακότητας, όσο και τό νόημα των existit και ad existendum, πού έμφανίστηκαν κατά τόν όρισμό τής ύποστασιακότητας – παραμένη σκοτεινός, ύπάρχει ίσως ή δυνατότητα, μέσω μιας 'Οντολογίας, ή όποία θεμελιώνεται στό ριζικό διαχωρισμό του Θεού, του έγώ και του «κόσμου», νά τεθί μέ κάποιο νόημα και νά δουλευτή τό όντολογικό πρόβλημα του κόσμου. 'Αλλ' άν ούτε καν τούτο δέν είναι δυνατό, τότε πρέπει νά άποδειχτή ρητά ότι ό Καρτέσιος όχι άπλως παρέσχε ένα πλανερό όντολογικό καθορισμό του κόσμου, παρά ότι ή έρμη-

νεία του και τὰ θεμέλια της ὀδήγησαν στό νά *ὑπερπηδηθῆ* τόσο τό φαινόμενο τοῦ κόσμου, ὅσο και τό *Εἶναι* τῶν ἀρχικά πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων.

Ἐκθέτοντας τό πρόβλημα τῆς κοσμικότητας (§14) ὑπαινιχθήκαμε τή σημαντικότητα τοῦ νά πετύχουμε κατάλληλη πρόσβαση σ' αὐτό τό φαινόμενο. Ἐξετάζοντας κριτικά τήν καρτεσιανή ἀφετηρία, πρέπει συνεπῶς νά ρωτήσουμε: ποιοῦ εἶδος τοῦ *Εἶναι* τοῦ ἐδωνά-*Εἶναι* θεωρεῖ ὁ Καρτέσιος ὡς κατάλληλο εἶδος πρόσβασης σ' ἐκεῖνα τὰ ὄντα, μέ τῶν ὁποίων τό *Εἶναι*, νοούμενο ὡς *extensio*, ταυτίζει ὁ Καρτέσιος τό *Εἶναι* τοῦ «κόσμου»; Ἡ μοναδική καί γνήσια πρόσβαση σ' αὐτά τὰ ὄντα εἶναι ἡ γνώση, ἡ *intellectio* [νόηση], καί μάλιστα μέ τό νόημα τῆς φυσικο-μαθηματικῆς γνώσης. Ἡ μαθηματική γνώση θεωρεῖται ἀπό τόν Καρτέσιο ὡς ὁ τρόπος σύλληψης τῶν ὄντων, ὁ ὁποῖος μπορεῖ πάντα νά εἶναι βέβαιος ὅτι ἔχει αἰγούρα συλλάβει τό *Εἶναι* τους. Μόνο τὰ ὄντα πού ἀπολαμβάνουν τό *Εἶναι*, τό ὁποῖο εἶναι προσιτό στή μαθηματική γνώση, εἶναι μέ τό ἀληθινό νόημα τῆς λέξης. Αὐτά τὰ ὄντα *εἶναι πάντα* αὐτό πού *εἶναι*: ἐκεῖνο συνεπῶς πού μπορεῖ νά φανερωθῆ πῶς ἔχει τό χαρακτήρα τῆς *μόνιμης παραμονῆς*, ὡς *remanens carax mutationum*, συμπηγνύει τό αὐθεντικό *Εἶναι* τῶν ὄντων πού συναντῶνται μέσ στόν κόσμο. Αὐτό πού παραμένει ἀδιάκοπα, *εἶναι* ἀληθινά. Τέτοια ὄντα ξέρουν τὰ Μαθηματικά. Ὅ,τι μέσ στά ὄντα εἶναι προσιτό *μέσω τῶν Μαθηματικῶν*, αὐτό συμπηγνύει τό *Εἶναι* τῶν ὄντων. Ἔτσι τρόπον τινά ὑπαγορεύεται τό *Εἶναι* τοῦ «κόσμου» μέ βάση μία ὀρισμένη ἰδέα περί τοῦ *Εἶναι*, ἡ ὁποία ἐμπεριέχεται κρυφά μέσ στήν ἔννοια τῆς ὑποστασιακότητας, καί μέ βάση τήν ἰδέα μιᾶς γνώσης πού μόνο *ἔτσι* γνωρίζει τὰ ὄντα. Ὁ Καρτέσιος δέν ἐπιτρέπει στά ἐνδόκοσμα ὄντα νά παρουσιάσουν ἀφ' ἑαυτῶν τό εἶδος τοῦ *Εἶναι* τους, παρά καθορίζει στόν κόσμο τό «αὐθεντικό» του [= «δικό του»] *Εἶναι* βασιζόμενος πάνω σέ μία ἰδέα γιά τό *Εἶναι*, ἡ ὁποία παραμένει κρυμμένη ὡς πρὸς τήν πηγή της καί ἀδικαίωτη – ἰδέα ὅπου τό *Εἶναι* ἐξισώνεται μέ διαρκή παρεύρεση. Ἡ καρτεσιανή Ὀντολογία τοῦ κόσμου ὄχι μόνο στηρίζεται πρωταρχικά στά Μαθηματικά, ἐπιστήμη τήν ὁποία ἔτυχε αὐτός νά ἀγαπᾷ ἰδιαίτερα^[66], παρά καί ὁ θεμελιακὰ ὄντολογικός της προσανατολισμός πρὸς τό *Εἶναι* τό δλέπει ὡς διαρκή παρεύρεση, τήν ὁποία ἡ μαθηματική γνώση εἶναι ἐξαιρετικά καλοταίριαχτη νά συλλάβῃ. Ἔτσι ὁ Καρτέσιος μεταποιεῖ μεταδιδάζοντας μέ ρητό φιλοσοφικό τρόπο στή νεώτερη μαθηματική Φυσική καί στά υπερβασιακά της

θεμέλια τήν ἐπενέργεια τῆς παραδοσιακῆς Ὀντολογίας.

Ὁ Καρτέσιος δέν ἔχει ἀνάγκη νά θέσῃ τό πρόβλημα τῆς κατάλληλης πρόσβασης στά ἐνδόκοσμα ὄντα. Κάτω ἀπό τήν ἀθραυστη ἐπικράτηση τῆς παραδοσιακῆς Ὀντολογίας, τό γνήσιο εἶδος σύλληψης τῶν αὐθεντικῶν ὄντων ἀποφασίστηκε δίχως ἄλλο: ἔγκειται στό νοεῖν*, στήν «ἐποπτεία» μέ τό πιό εὐρύ νόημα, τῆς ὁποίας μία ἀπλῶς δευτερεύουσα μορφή πραγμάτωσης εἶναι τό διανοεῖν*, τό «σκέπτεσθαι». Μέ βάση αὐτό τό θεμελιώδη ὄντολογικό προσανατολισμό, ὁ Καρτέσιος κάνει «κριτική» σ' ἕνα τρόπο ἐποπτικῆς ἀντίληψης τῶν ὄντων πού παραμένει ἀκόμα μπορετός, στή *sensatio* (αἴσθησις*), τρόπο ἀντιτιθέμενο πρὸς τήν *intellectio* [νόηση]¹.

Ὁ Καρτέσιος ξέρει πολύ καλά ὅτι τά ὄντα δέν φανερόνται ἀρχικά μέσ στό αὐθεντικό τους εἶναι. «Ἀρχικά» μᾶς δίνεται τό τάδε κέρινο πράγμα, κατά ἕνα ὁρισμένο τρόπο χρωματισμένο, μέ ὁρισμένη γεύση, σκληρότητα, ψυχρότητα καί ἡχηρότητα. Ἄλλ' αὐτό, καί γενικά ὅ,τι μᾶς δίνουν οἱ αἰσθήσεις, παραμένει ὄντολογικά ἀσήμαντο. *Satis erit, si advertamus sensuum perceptiones non referri, nisi ad istam corporis humani cum mente conjunctionem, et nobis quidem ordinarie exhibere, quid ad illam externa corpora prodesset possint aut nocere.* [Θά εἶναι ἀρκετό νά παρατηρήσουμε ὅτι οἱ ἀντιλήψεις τῶν αἰσθήσεων δέν ἀνάγονται σέ τίποτ' ἄλλο, παρά σ' αὐτή ταύτη τή σύζευξη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος μέ τό πνεῦμα, καί ὅτι συνήθως μᾶς δείχνουν κατά τί τά ἐξωτερικά σώματα μποροῦν νά τήν βοηθήσουν ἢ νά τήν βλάψουν]². Οἱ αἰσθήσεις δέ μᾶς ἐπιτρέπουν νά γνωρίσουμε τά ὄντα ὡς πρὸς τό εἶναι τους· χρησιμεύουν μόνο στό νά ἀγγέλλουν τήν ὠφέλεια ἢ τή βλαβερότητα τῶν «ἐξωτερικῶν» ἐνδόκοσμων πραγμάτων γιά τή σωματικῆ πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώπου. *Nos non docent, qualia (corpora) in seipsis existant* [Δέ μᾶς διδάσκουν τί εἶδους πράγματα εἶναι καθ' ἑαυτά]¹.

97

Σελ. 96

1. [Γιά τόν προνομιούχο ρόλο τῆς «ἐποπτείας» (*Anschauung*) μέσ στήν παραδοσιακῆ Φιλοσοφία, δές σελ. 24-6, 33, 59, καί τό ἔργο τοῦ Χάιντεγγε *Kant und das Problem der Metaphysik*, 1929.]

2. Ὁ.π., II, 3, σελ. 41.

Σελ. 97

1. Ὁ.π.

δέ μᾶς διαφωτίζουν οἱ αἰσθήσεις γιά τά ὄντα ὡς πρὸς τό εἶναι τους. *Quod agentes, percipiemus naturam materiae, sive corporis in universum spectati, non consistere in eo quod sit res dura vel ponderosa vel colorata vel alio aliquo modo sensus afficiens: sed tantum in eo, quod sit res extensa in longum, latum et profundum.* [Ἐν πράξουμε τοῦτο, θά ἀντιληφθοῦμε ὅτι ἡ φύση τῆς ὕλης, ἢ τοῦ σώματος καθὼς ὄλοι τό θεωροῦν, δέν ἐγκτεται στό ὅτι εἶναι κάτι σκληρό ἢ βαρὺ ἢ ἐγχρωμο ἢ ὅτι ἐπηρεάζει τίς αἰσθήσεις μέ κάποιον ἄλλο τρόπο: παρά μόνο στό ὅτι εἶναι κάτι ἐκτατό σέ μήκος, πλάτος καί βάθος.]²

Ὅταν ὑποβάλλεται σέ κριτική ἀνάλυση ἡ ἐρμηνεία πού δίνει ὁ Καρτέσιος στή δίωση τῆς σκληρότητας καί τῆς ἀντίστασης (δές §19), γίνεται σαφές πόσο λίγο πετυχαίνει νά ἀποκαλύψη ὡς πρὸς τό εἶδος τοῦ εἶναι τους ὅσα φανερώνονται μέ τίς αἰσθήσεις, πόσο μᾶλλον νά προσδιορίσῃ αὐτό τό εἶδος τοῦ εἶναι.

Ἡ σκληρότητα ἐκλαμβάνεται ὡς ἀντίσταση. Ἄλλά οὔτε ἡ σκληρότητα οὔτε ἡ ἀντίσταση νοοῦνται μέσ στή διάσταση τῶν φαινομένων, ὡς κάτι βιωμένο καθ' ἑαυτό, πού μπορεῖ νά καθορισθῇ χάρις σέ μιά τέτοια δίωση. Γιά τόν Καρτέσιο ἡ ἀντίσταση συνίσταται ἀποκλειστικά στό νά μὴν ὑποχωρῇ ἕνα πράγμα ἀπὸ τῆ θέση του, δηλαδή νά μὴν ὑφίσταται μεταβολή τόπου. Τό νά ἀντιστέκεται ἕνα πράγμα, σημαίνει νά παραμένῃ σέ ἕνα ὀρισμένο τόπο, σέ ἀναφορά πρὸς κάποιον ἄλλο πράγμα πού μεταβάλλει τόπο, ἢ μέ τέτοια ταχύτητα νά ἀλλάξῃ τόπο, ὥστε νά μπορῇ νά «προφταίνεται» ἀπὸ τό ἄλλο πράγμα. Ἄλλά ὅταν ἡ δίωση τῆς σκληρότητας ἐρμηνεύεται μέ αὐτό τόν τρόπο, τό εἶδος τοῦ εἶναι τῆς αἰσθητήριας ἀντίληψης ἐξαλείφεται, μαζί καί κάθε δυνατότητα νά συλληφθοῦν μέσ στό εἶναι τους τά ὄντα πού συναντιῶνται μέ τέτοια ἀντίληψη. Ὁ Καρτέσιος μεταφράζει τό εἶδος τοῦ εἶναι τῆς αἰσθητήριας ἀντίληψης στό μόνο εἶδος πού ξέρει: ἡ αἰσθητήρια ἀντίληψη μεταβάλλεται σέ μιά ὀρισμένη παράπλευρη ἐγκατάσταση δύο παρευρισκόμενων *res extensae*: μά καί ἡ σχέση κίνησης αὐτῶν τῶν δύο νοεῖται κατὰ τόν τρόπο τῆς *extensio*, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει πρωταρχικά τὴν παρεύρεση τοῦ σωματικοῦ πράγματος. Σίγουρα γιά νά μπορέσῃ νά πραγματωθῇ μιά ἀπτική σχέση, ἀπαιτεῖται μιά ἐξαιρετική «ἐγγύτητα» τοῦ ψηλαφησίου ὄντος. Ἄλλά τοῦτο δέν σημαίνει πῶς ἡ ἐπαφή

2. Ὁ.π., 4, σελ. 42.

καί ἡ σκληρότητα πού μαθαίνεται μέ αὐτήν, συνίστανται ὀντολογικά σέ μιὰ διαφορὰ ταχυτήτων δύο σωματικῶν πραγμάτων. Ἡ σκληρότητα καί ἡ ἀντίσταση δέ μποροῦν νά φανερωθοῦν, παρά μόνο ἂν πρόκειται γιά ἓνα ὄν μέ τό εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι – ἢ τουλάχιστο κάποιου ζωντανοῦ³.

Ἔτσι ἡ καρτεσιανή ἐξέταση τῶν μπορετῶν προσβάσεων πρὸς τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα κυριαρχεῖται ἀπό μιὰ ἰδέα γιά τό εἶναι, ἡ ὁποία συγκομίστηκε ἀπό μιὰ ὀρισμένη περιοχὴ τῶν ἴδιων αὐτῶν ὄντων.

98 Ἡ ἔννοια τοῦ εἶναι ὡς ἀδιάκοπης παρεύρεσης δέ χρησιμεύει στὸν Καρτέσιο μόνον ὡς ἀφορμὴ γιά νά ταυτίσῃ τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα μέ τὸν κόσμον γενικά, καί γιά νά παράσχῃ ἓναν τεχνητὸ ὀρισμὸ τοῦ εἶναι τους, μὰ τὸν ἐμποδίζει καί νά δῇ μέ σωστὸ ὀντολογικὸ τρόπο τοὺς σχετισμοὺς τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ἔτσι ὁμως τοῦ φράζεται ὀλωσοδιόλου καί ὁ δρόμος γιά νά συλλάβῃ τό θεμελιωμένο χαρακτήρα κάθε αἰσθητήριας καί νοητικῆς ἀντίληψης, καί νά τίς κατανοήσῃ ὡς δυνατότητες τοῦ μέσ-στὸν-κόσμον-εἶναι. Ἐκλαμβάνει ἀντίθετα τό εἶναι τοῦ «ἐδωνά-εἶναι», στοῦ ὁποίου τῆ θεμελιώδη σύσταση ἀνήκει τό μέσ-στὸν-κόσμον-εἶναι, μέ τὸν ἴδιο τρόπο πού ἐκλαμβάνει καί τό εἶναι τῆς *res extensa*, δηλαδή ὡς ὑπόσταση.

Ἄλλὰ μέ αὐτές τίς κριτικὲς παρατηρήσεις, δέν παρεμβάλαμε κάτι πού θρῖσκεται ὀλότελα ἔξω ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα τοῦ Καρτέσιου, «ἀποδείχνοντας» ὕστερα ὅτι δέ μπόρεσε νά τό φτάσῃ; Μιὰ καί ἀγνοεῖ τό φαινόμενο τοῦ κόσμου, συνεπῶς καί κάθε ἐνδοκοσμικότητα, πῶς θά μποροῦσε ὁ Καρτέσιος νά ταυτίσῃ τὸν κόσμον μέ κάποια ὀρισμένα ἐνδόκοσμα ὄντα καί μέ τό εἶναι τους;

Μιὰ ἀντιδιαστολὴ θεμελιῶν δέν πρέπει νά προσκολληθῇ σέ θέσεις πού ἀντλοῦνται δοξογραφικά [*doxographisch*], παρά πρέπει νά προσανατολισθῇ καί πρὸς τίς Ἐμπράγματα τάσεις τῆς ἐξεταζόμενης Προβληματικῆς, ἀκόμα κι' ἂν αὐτές τυχαῖν νά μὴν ξεφεύγουν πέρα ἀπὸ μιὰ κοινότητα σύλληψης. Μέ τῆ θεωρία του γιά τῆ *res cogitans* καί τῆ *res extensa* ὁ Καρτέσιος ὄχι μόνο θέλησε νά θέσῃ τό πρόβλημα περὶ τοῦ ἐγὼ καί τοῦ κόσμου, παρά εἶχε καί τῆ σιγουριά ὅτι τό ἔλυσε τελεσίδικα. Οἱ «Διαλογισμοί» του (δὲς εἰδικὰ τὸν I καί τὸν VI) τό λένε ξεκάθαρα. Τό ὅτι ἔλαβε ὡς βασικὸ προσανατολισμὸ τὴν ὀντολογικὴ παράδοση χωρὶς νά τὴν ὑποβάλλῃ

3. [Δέξ §12, σελ. 55, καί §436, σελ. 209 καί ἔξ.]

σέ καμμία θετική κριτική, τοῦ στέρησε τή δυνατότητα νά ξεδιαλύνη μιά ἀρχέγονη ὄντολογική Προβληματική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, τοῦ μεταμφίεσε τό φαινόμενο τοῦ κόσμου, καί τόν ἀνάγκασε νά στριμώξη τήν ὄντολογία τοῦ «κόσμου» μέσ στην ὄντολογία κάποιων ἐνδόκοσμων ὄντων. Ἡ παραπάνω ἐξέταση θά πρέπη νά τό ἀπέδειξε.

Ἄλλά, θά ἀνταπαντήσης, ἀκόμα κι' ἂν τό πρόβλημα τοῦ κόσμου μιά καί τό Εἶναι τῶν περιβαλλοντικά ἄμεσα συναντώμενων ὄντων παρέμειναν ἐπικαλυμμένα, ὁμως ὁ Καρτέσιος ἔθεσε τίς βάσεις στό νά χαρακτηρισητῆ ὄντολογικά ἐκεῖνο τό ἐνδόκοσμο ὄν, στό Εἶναι τοῦ ὁποῦ θεμελιώνεται κάθε ἄλλο ὄν – ἡ ὑλική φύση^[67]. Πάνω σ' αὐτό τό θεμελιῶδες στρώμα ἀνοικοδομοῦνται ὅλα τά ἄλλα στρώματα τῆς ἐνδόκοσμης πραγματικότητας. Στό ἐκτατό πρᾶγμα σάν τέτοιο θεμελιώνονται ἀρχικά ἐκεῖνα τά χαρακτηριστικά, πού δέβαια φανερώνονται σάν ποιότητες, «κατά βάθος» ὁμως εἶναι ποσοτικές τροποποιήσεις τῶν τρόπων αὐτῆς ταύτης τῆς extensio. Πάνω σ' αὐτές ἐξάλλου τίς ἀναγώγιμες [reduzibel] ποιότητες βασίζονται κατόπιν οἱ εἰδικές ποιότητες, ὅπως τό ὠραίο, τό ἄσκημο, τό ἄρμονικό, τό δυσἄρμονικό, τό χρήσιμο, τό ἄχρηστο· αὐτές οἱ ποιότητες πρέπει, μέ πρωταρχικό προσανατολισμό πρὸς τό ἐμπράγματο, νά ἐκληφθοῦν ὡς μὴ ποσοτικοποιήσιμα ἀξιολογικά κατηγορήματα, μέσω τῶν ὁποῦν τά ἀρχικά ἀπλῶς ὑλικά πρᾶγματα σφραγίζονται ὡς ἀντικείμενα ἀξίας. Ἄλλά μέ αὐτή τήν ἐπίστροση, θά πῆς, φτάνουμε σ' ἐκεῖνα τά ὄντα, τά ὁποῖα χαρακτηρίσαμε ὄντολογικά ὡς πρόχειρα ὄργανα. Ἡ καρτεσιανή ἀνάλυση τοῦ «κόσμου» πρωτοκαθιστᾶ ἔτσι μπροσῆ τῆ σίγουρη ἀνοικοδόμηση τῆς δομῆς τῶν ἀρχικά πρόχειρων ὄντων· δέν ἀπαιτεῖ παρά τήν εὐκόλα διεκπεραιούμενη συμπλήρωση τοῦ φυσικοῦ πρᾶγματος, ὥσπου τοῦτο νά μετατραπῆ σέ πλήρως χρηστικό πρᾶγμα.

Ἄλλά ἄσχετ' ἀπό τό εἰδικό πρόβλημα τοῦ κόσμου, μπορεῖ αὐτός ὁ δρόμος νά μᾶς ὀδηγήσῃ σέ μιά ὄντολογία τοῦ Εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων πού συναντῶνται ἀρχικά; Μαζί μέ τό ὑλικό ἐμπράγματο δέν ἔχουμε ἄρρητα παραδεχτῆ ἓνα Εἶναι – τῆ διαρκῆ παρούσα τῶν πραγμάτων –, πού ὄχι μόνο δέν συμπληρώνεται ὄντολογικά μέ τό ὅτι προικίζουμε ἐκ τῶν ὑστέρων τά ὄντα μέ κατηγορήματα ἀξιών, παρά ἀντίθετα αὐτοῖ οἱ ἀξιολογικοί χαρακτήρες παραμένουν ἀπλῶς ὄντικά χαρακτηριστικά τῶν ὄντων πού ἔχουν

τό είδος τοῦ Εἶναι τῶν πραγμάτων;¹ Προσθέτοντας ἀξιολογικά κατηγορήματα δέν θά μπορέσης νά ἐξηγήσης οὔτε τόσο δά τό Εἶναι τῶν ἀντικείμενων ἀξίας, δέν θά κατορθώσης παρά νά ἐξακολουθήσῃ νά προϋποθέτῃ τή σκέτη τους παρεύρεση. Οἱ ἀξίες εἶναι παρευρισκόμενοι ὀρισμοί τῶν πραγμάτων. Τελικά ἡ μοναδική τους ὄντολογική πηγή εἶναι ὅτι παραδεχόμεσθε ἀπό μιᾶς ἀρχῆς ὡς θεμελιώδες στρώμα τήν πραγματικότητα τῶν πραγμάτων. Ἄλλά ἤδη ἡ προφαινομενολογική πείρα φανερώνει ὅτι στά θεωρούμενα ὡς ἐμπράγματα ὄντα ὑπάρχει κάτι ὄχι ὀλότελα καταληπτό μέ μόνο τόν ἐμπράγματο χαρακτήρα τους. Νά γιατί χρειάζεται νά συμπληρωθῇ τό ἐμπράγματο Εἶναι. Τί λοιπόν σημαίνει ὄντολογικά τό Εἶναι τῶν ἀξιῶν ἢ ἡ ἰσχὺς [«Geltung»] τους, τήν ὁποία ὁ Lotze ἐξέλαβε ὡς τρόπο τῆς «κατάφασης»; Τί σημαίνει ὄντολογικά αὐτή ἡ «ἐπένδυση» ἀξιῶν στά πράγματα; Ὅσο αὐτά τά θέματα παραμένουν σκοτεινά, ἡ ἀναστύλωση τοῦ χρηστικοῦ πράγματος μέ βάση τό φυσικό πράγμα εἶναι ὄντολογικά προβληματική, ἔστω κι' ἂν παραβλέψουμε τή ριζική διαστρέβλωση τῆς Προβληματικῆς. Καί μήπως δέν ἀπαιτεῖ αὐτή ἡ ἀναστύλωση τοῦ ἀρχικά «ἀποδερματισμένου» χρηστικοῦ πράγματος, μιᾶ προγενέστερη θετική θεώρηση τοῦ φαινομένου, ἡ ὀλότητα τοῦ ὁποίου μέλλει νά ἀποκατασταθῇ μέ τήν ἀναστύλωση; Ἄλλ' ἂν δέν ἔχη πρῶτύτερα ἐξηγηθῇ κατάλληλα ἢ πιό δική του σύσταση τοῦ Εἶναι, δέ χτίζει ἡ ἀναστύλωση χωρίς πλάνο; Ἐφόσον αὐτή ἡ ἀναστύλωση καί ἡ «συμπλήρωση» τῆς παραδοσιακῆς Ὀντολογίας τοῦ «κόσμου» καταλήγει στά ἴδια ὄντα, ἀπό τά ὁποία ξεκίνησε ἡ

100 παραπάνω ἀνάλυση τῆς ὀργανικῆς προχειρότητας καί τῆς συμπλεκτικῆς ὀλότητας, μπορεῖ νά γεννηθῇ ἢ ψευδαίσθηση ὅτι ἔχει διαλευκανθῇ τό Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων, ἢ ὅτι ἔχει γίνει τουλάχιστο πρόδλημα. Ἄλλά ὅσο λίγο βρῖσκει ὁ Καρτέσιος χάρη στήν extensio θεωρημένη ὡς proprietas [ιδιότητα] τό Εἶναι τῆς ὑπόστασης, ἄλλο τόσο λίγο ἢ καταφυγή σέ ἀξιολογικά χαρακτηριστικά μπορεῖ καί μόνο νά θεαθῇ τό Εἶναι ὡς προχειρότητα, κι' ἀκόμα λιγώτερο νά τό κάμῃ ὄντολογικό τῆς θέμα.

Σελ. 99

1. [Τό οὐσιώδες σ' αὐτή τή φράση μπορεῖ νά διατυπωθῇ ὡς ἐξῆς: ἡ ὄντολογική σύσταση τοῦ πράγματος ἐπιτρέπει νά προσθέτουμε στά πράγματα ὄντικά ἀξιολογικά κατηγορήματα, χωρίς ὁμως ἔνεκα τούτου νά τροποιοῦνται αὐτά τά πράγματα.]

Ὁ Καρτέσιος στένεψε τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸν κόσμον σὲ ἐρώτημα γιὰ τὸ φυσικὸ ἐμπράγματο [Naturdinglichkeit] ὡς τὸ ἀρχικά προσιτὸ ἐνδόκοσμο ὄν. Σταθεροποίησε τὴ γνώμη, πὼς τὸ δῆθεν πιὸ αὐστηρὸ ὄντικὸ γνωρίζειν ἓνα ὄν μορεῖ ἐπίσης νά παραύχη πρόσβαση στοῦ πρωταρχικὸ εἶναι τῶν μὲ τέτοια γνώση ἀποκαλυπτόμενων ὄντων. Πρέπει ὁμως ἐπευκαιρία νά παρατηρήσουμε ὅτι καὶ οἱ «συμπληρώσεις» τῆς ὄντολογίας τῶν πραγμάτων κινουῦνται κατὰ βάθος πάνω στὴν ἴδια δογματικὴ βάση μὲ τὴν καρτεσιανή ὄντολογία.

Ἵπαινηχθήκαμε ἤδη (§14) ὅτι ἡ ὑπερπήδηση τοῦ κόσμου καὶ τῶν ὄντων πού συναντῶνται ἀρχικά δὲν εἶναι τυχαία, δὲν εἶναι ἀβλεψία πού θά μπορούσε ἀπλά νά ἐπανορθωθῆ, παρὰ ὅτι θεμελιώνεται σὲ ἓνα οὐσιαστικὸ εἶδος τοῦ εἶναι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ὅταν ἡ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἐδωνά-εἶναι θά ἔχη κάμει διάφανες τίς πιὸ σημαντικὲς μέσα στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς Προβληματικῆς κεφαλαϊώδεις δομές τοῦ ἐδωνά-εἶναι, ὅταν στὴν ἔννοια τοῦ εἶναι γενικά θά ἔχη ἀπονεμηθῆ ὁ ὀρίζοντας μορετῆς καταληπτότητάς [68] τῆς καὶ θά ἔχουν ἔτσι γίνει ὄντολογικὰ ἀρχέγονα καταληπτέες ἢ προχειρότητα καὶ ἡ παρεύρεση, μόνο τότε θά μορεῖ ἡ ἐδῶ πραγματωμένη κριτικὴ τῆς καρτεσιανῆς καὶ κατὰ βάθος ἀκόμα ὡς τίς μέρες μας διατηρούμενης ὄντολογίας τοῦ κόσμου νά δικαιωθῆ φιλοσοφικά.

Πρὸς τοῦτο πρέπει νά φανερωθοῦν (δὲς μέρος I, διαίρεση 3):¹

1. Γιατί τὸ φαινόμενο τοῦ κόσμου ὑπερπηδήθηκε στὴν ἀρχὴ τῆς ἀποφασιστικῆς γιὰ μᾶς ὄντολογικῆς παράδοσης – μὲ ρητὸ τρόπο στὸν Παρμενίδη –, καὶ ἀπὸ πού πηγάζει ἡ ἀδιάκοπη ἐπάνοδος αὐτῆς τῆς ὑπερπήδησης;

2. Γιατί ἀντὶ γιὰ τὸ ὑπερπηδημένο φαινόμενο τοῦ κόσμου παρεμβάλλονται² ὡς ὄντολογικὸ θέμα τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα;

3. Γιατί αὐτὰ τὰ ὄντα ἐρευνῶνται ἀρχικά μὲς στὴ «φύση»;

4. Γιατί κατέφυγαν στοῦ φαινόμενο τῆς ἀξίας, πού θεωρήθηκε ὡς ἀναγκαία συμπλήρωση μιᾶς τέτοιας ὄντολογίας τοῦ κόσμου;

Μὲ τίς ἀπαντήσεις σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα θά πετύχουμε μία θε-

1. [Αὐτὴ ἡ διαίρεση ἐντέλει δὲν ἐμφανίστηκε.]

2. [Στὴ μετάφραση χάθηκε ἡ ἐτυμολογικὴ συνάφεια ἀνάμεσα στοῦ überspringen (ὑπερπηδῶ) καὶ στοῦ einspringen (παρεμβάλλομαι).]

τική κατανόηση της *Προβληματικής* του κόσμου, θά εκτεθῆ ἡ πηγή τῆς ἀποτυχίας της, καί θά ἀναδειχθῆ τό δικαίωμα νά ἀπορριφθῆ ἡ παραδοσιακή ὄντολογία τοῦ κόσμου.

101 Ὅσα ἀναφέρθηκαν γιά τόν Καρτέσιο θά πρέπη νά μᾶς ὀδηγήσαν στήν ἐπίγνωση ὅτι τό ἐπιφανειακά αὐτονόητο ἔξικνιμα ἀπό τά πράγματα τοῦ κόσμου, ὅπως καί ὁ προσανατολισμός πρὸς τή δῆθεν αὐστηρότατη γνώση τῶν ὄντων, ἐγγυῶνται πολύ λίγο γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ ἐδάφους, πάνω στό ὁποῖο μπορεῖ νά ἀνταμωθῆ φαινομενικά ἡ ὄντολογική σύσταση τοῦ κόσμου, τοῦ ἐδωνά-Εἶναι καί τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων.

Ἄν ὅμως θυμηθοῦμε ὅτι ἡ χωρικότητα εἶναι ὀλοφάνερα ἓνα ἀπό τά συγκροτητικά στοιχεῖα τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, τελικά κάτω θά μπορέση νά «σωθῆ» ἀπό τήν καρτεσιανή ἀνάλυση τοῦ «κόσμου». Ὅταν ὁ Καρτέσιος ἐγκαθίδρυσε μέ ριζικό τρόπο τήν *extensio* ὡς ἀπόλυτο *praesuppositum* [προϋπόθεση] γιά κάθε καθορισμό τῆς *res cognoea*, εἰτοίμαζε τό δρόμο στήν κατανόηση ἑνός *a priori*, τοῦ ὁποῖου τό περιεχόμενο ἐμελλε νά ἐντοπίση ὀξύτερα ὁ Κάντιος. Ἡ ἀνάλυση τῆς *extensio* παραμένει ὡς ἓνα σημεῖο ἀνεξάρτητη ἀπό τήν ἀμέληση μιᾶς ρητῆς ἐρμηγείας τοῦ Εἶναι τῶν ἐκτατῶν ὄντων. Ὑπάρχει κάποια φαινομενική δικαίωση στό ὅτι ἡ *extensio* θεωρήθηκε ὡς θεμελιώδες χαρακτηριστικό τοῦ «κόσμου», ἔστω κι' ἂν μέ τήν καταφυγή σ' αὐτήν δέ μπορεῖ νά νοηθῆ ὄντολογικά οὔτε ἡ χωρικότητα τοῦ κόσμου, οὔτε ἡ ἀρχικά ἀποκαλυπτόμενη χωρικότητα τῶν ὄντων πού συναντῶνται μέσ στό περιβάλλον, κι' οὔτε πολύ περισσότερο ἡ χωρικότητα τοῦ ἴδιου τοῦ ἐδωνά-Εἶναι¹.

Γ. Τό περί τοῦ περιβάλλοντος καί ἡ χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι

Ὅταν φτιάχναμε ἓνα πρῶτο προσχέδιο τοῦ Ἐνεῖναι (δές §12), χρειάστηκε νά διακρίνουμε τό ἐδωνά-Εἶναι ἀπό ἓνα τρόπο τοῦ μέσ στό χῶρο Εἶναι, τρόπο πού ὀνομάζουμε ἐνδότητα [Inwendigkeit].

Σελ. 101

1. [Ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ἡ χωρικότητα στό γεωμετρικό της νόημα δέ μπορεῖ νά θεμελιώση τούς τρόπους χωρικότητας πού ἀριθμοῦνται στό τέλος τῆς πρότασης· ἀντίθετα αὐτή ἡ χωρικότητα θεμελιώνεται πάνω σ' αὐτούς. Δές §24, σελ. 111 κ.έ.]

Αὐτὴ σημαίνει: ἓνα ἔκτατό ὄν εἶναι περικυκλωμένο ἀπὸ τὰ ἔκτατά σίνορα ἐνὸς ἄλλου ἔκτατοῦ ὄντος. Καί τὸ ἔνδον ὄν καὶ ἐκεῖνο πού τὸ περικυκλώνει εἶναι παρευρισκόμενα μὲς στό χῶρο. Ἄν καί ἀρ-
 νούμαστε στό ἐδωνά-Εἶναι μία τέτοια ἐνδότητα μέσα σέ ἓνα χω-
 ρικό περιέχον, δέ σκοπεύουμε ἐντούτοις νά τοῦ ἀποκλείσουμε ρι-
 ζικά κάθε χωρικότητα, παρά νά διατηρήσουμε ἀπλῶς τὸ δρόμο
 ἀνοιχτό, γιά νά δοῦμε ποιά χωρικότητα εἶναι πράγματι συγκροτη-
 τική τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Τοῦτο πρέπει τώρα νά γίνη. Ἄλλ' ἀφοῦ καί
 τὰ ἐνδοκοσμικά ὄντα εἶναι ἐπίσης μὲς στό χῶρο, ἡ χωρικότητά
 τους θά ἔχη κάποια ὄντολογική σχέση μέ τόν κόσμον[69]. Πρέπει
 συνεπῶς νά καθορίσουμε μέ ποιό νόημα ὁ χῶρος εἶναι συγκροτη-
 τικό στοιχεῖο τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τήν πλευρά του χαρακτη-
 ρίστηκε ὡς δομικό στοιχεῖο τοῦ μὲς-στόν-κόσμον-Εἶναι. Πρέπει
 ἰδιαίτερα νά φανερωθῇ, πῶς τὸ περί τοῦ περιβάλλοντος, ἡ εἰδική
 χωρικότητα τῶν ὄντων πού συναντῶνται μὲς στό περιβάλλον, θεμε-
 102 λιώνεται στήν κοσμικότητα τοῦ κόσμου, καί δέ συμβαίνει τὸ ἀντί-
 στροφο: ὁ κόσμος δέν εἶναι παρευρισκόμενος μὲς στό χῶρο. Ἡ
 ἔρευνά μας πάνω στή χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι καί στοὺς χω-
 ρικούς ὀρισμούς τοῦ κόσμου θά ξεκινήσῃ μέ ἀνάλυση τῶν μὲς στό
 χῶρο πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων. Θά διανυθοῦν τρία στάδια: 1.
 ἡ χωρικότητα τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων (§22), 2. ἡ χωρι-
 κότητα τοῦ μὲς-στόν-κόσμον-Εἶναι (§23), 3. ἡ χωρικότητα τοῦ
 ἐδωνά-Εἶναι καί ὁ χῶρος (§24).

§22. Ἡ χωρικότητα τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων

Ἄν ὁ χῶρος, κατὰ ἓνα νόημα πού πρέπει νά καθορισθῇ, εἶναι
 συγκροτητικό στοιχεῖο τοῦ κόσμου, τότε δέ μπορεῖ νά μᾶς ἐκπλήξῃ
 τό ὅτι ἤδη χαρακτηρίζοντας παραπάνω ὄντολογικά τὸ Εἶναι τῶν
 ἐνδόκοσμων ὄντων θά ἔπρεπε νά τὰ εἶχαμε θεωρήσει καί ὡς ἐνδο-
 χωρικά. Κι' ὁμως ὡς τώρα δέν συλλάβαμε ρητά αὐτὴ τὴ φαινομε-
 νική χωρικότητα τῶν πρόχειρων ὄντων, κι' οὔτε δείξαμε πῶς αὐτὴ
 συνδέεται μέ τὴ δομὴ τοῦ Εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων. Τοῦτο πρέ-
 πει νά κάμουμε τώρα.

Κατὰ πόσο ἀντάμωσε κιόλα τὴ χωρικότητα ὁ χαρακτηρισμός τόν
 ὁποῖο δώσαμε στά πρόχειρα ὄντα; Μιλῆσαμε γιά ἀρχικά [zunächst]
 πρόχειρα ὄντα. Τοῦτο δέ σημαίνει μόνο τὰ ὄντα πού συναντῶνται
 πρῶτα, πρὶν ἀπὸ ἄλλα, παρά καί τὰ ὄντα πού βρίσκονται πολὺ

κοντά μας¹. Τά πρόχειρα ὄντα τῆς καθημερινῆς δοσοληψίας ἔχουν τό χαρακτήρα τῆς ἐγγύτητας [Nähe]. Αὐτή ἡ ἐγγύτητα τῶν ὀργάνων δηλώθηκε ἤδη μέ τόν ὄρο ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τό εἶναι τους, μέ τήν «προχειρότητα». Τά ὄντα πού εἶναι «πρό χειρός» ἔχουν ἐκάστοτε μία ποικίλη ἐγγύτητα, πού δέν διαπιστώνεται μέ μέτρηση ἀποστάσεων. Αὐτή ἡ ἐγγύτητα ρυθμίζεται μέ βάση τόν περιεσκεμμένα «ὑπολογιστικό» χειρισμό καί τή χρησιμοποίηση τῶν ὀργάνων. Ταυτόχρονα ἡ περίσκεψη τῆς βιομέριμνας ἐντοπίζει ὅσα εἶναι κατ' αὐτό τόν τρόπο κοντά ὡς πρὸς τήν κατεύθυνση, στήν ὁποία τό ὄργανο θά μπορεῖ ἐκάστοτε νά ἀναζητηθῆ. Ἡ κατευθυντικά προσανατολισμένη [ausgerichtet] ἐγγύτητα τοῦ ὀργάνου σημαίνει πῶς τοῦτο δέν πιάνει ἀπλῶς, κάπου παρευρισκόμενο, ἕνα κάποιο τόπο μέσ στό χῶρο, παρά ὅτι ὡς ὄργανο ἔχει οὐσιαστικά «ἐντοπιστή», ἀποκατασταθῆ, τακτοποιηθῆ, διευθετηθῆ². Τό ὄργανο ἔχει τή θέση του ἢ ἔστω βρῖσκεται «κάπου ἐδῶ γύρω», καί τοῦτο πρέπει νά τό διακρίνουμε ριζικά ἀπό τό ὅτι ἀπλῶς λαβαίνει χώρα σέ ἕνα ὁποιοδήποτε σημεῖο τοῦ χώρου. Ἡ ἐκάστοτε θέση καθορίζεται ὡς θέση αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου γιά..., μέ βάση ἕνα σύνολο κατευθυντικά προσανατολισμένων θέσεων ἑνός συμπλέγματος περιβαλλοντικά πρόχειρων ὀργάνων. Ἡ θέση καί ἡ πολλαπλότητα θέσεων δέν πρέπει νά ἐρμηνευτοῦν ὡς «κάπου» [das Wo] μᾶς ἀδιάφορης παρεύρεσης πραγμάτων. Ἡ θέση εἶναι ἐκάστοτε τό ὀρισμένο «ἐκεῖ» καί «ἐδῶνά» [«Da»], ὅπου πρέπει νά βρῖσκεται³ ἕνα ὄργανο. Αὐτή ἡ θέση ὅπου τό ὄργανο «πρέπει νά βρῖσκεται», καθορίζεται λειτουργικά ἀπό τόν ὀργανικό χαρακτήρα τῶν πρόχειρων ὄντων, δηλαδή ἀπό αὐτό γιά τό ὁποῖο τά προορίζει ἡ σύμπλεξη τους μέσα σέ ἕνα σύνολο ὀργάνων. Στό γεγονός, ὅτι ἕνα σύνολο ὀργάνων πρέπει νά μπορεῖ νά βρῖσκεται στή θέση του, ὑπόκειται ὡς συνθήκη τῆς δυνα-

103

Σελ. 102

1. [Τό γερμανικό ἐπίρρημα zunächst, πού χρησιμοποιεῖται στό παρὸν ἔργο συχνότατα, καί τό μεταφράζουμε «ἀρχικά» ἢ «ἀπαρχῆς» μέ τό νόημα τῆς ἀμεσότητας, περιέχει τή ρίζα nahe, «κοντά». Ἐν ἐκληφθῆ κατά γράμμα, μπορεῖ νά πάρη τή σημασία: «ἐγγύτατα». – Ἡ λέξη Nähe σημαίνει α) ἐγγύτητα β) γειτόνιασμα.]

2. [... an- und untergebracht, aufgestellt, zurechtgelegt ist.]

3. [Hingehören. Ἀκριβέστερα: ὅπου ἀνήκει· ὁ Χάιντεγκερ ἐπιμένει παράλληλα στόν κινητικό χαρακτήρα (hin) τῆς θέσης.]

τότητάς του μία κατεύθυνση [das Wohin überhaupt], μέσ στην όποια κατανέμεται ή δλότητα τών θέσεων ενός συνόλου όργάνων. Αύτη τήν κατεύθυνση [Wohin] όπου πρέπει νά μπορούν νά βρισκονται [Hingehögen] τά όργανα, καί τήν όποία διατηρεί κατά τή διομεριμνώδη δοσοληψία ή περίσκεψη κάτω άπό τό βλέμμα της, θά τήν όνομάσουμε *περιοχή* [Gegend].

«Στήν τάδε περιοχή» δέ σημαίνει μόνο «πρός τήν τάδε κατεύθυνση», παρά ταυτόχρονα καί μέσ στην περιφέρεια [Umkreis] όσων βρίσκονται σ' αύτή τήν κατεύθυνση¹. Κάθε θέση, μιά καί συγκροτείται άπό κατεύθυνση καί μακρύτητα [Entferntheit] – ή έγγύτητα δέν είναι παρά τρόπος μακρύτητας –, έχει ήδη προσανατολιστή προς μία καί μέσα σέ μία περιοχή. Πρέπει νά έχη προηγουμένως άποκαλυφτή κάτι σάν περιοχή, γιά νά είναι μοροετή ή κατανομή ή συναπάντηση τών θέσεων ενός περιεσκευμένα διαθέσιμου συνόλου όργάνων. Αύτή ή κατανόηση, πού πετυχαίνεται μέ προσανατολισμό προς καί μέσα στην περιοχή τής πολλαπλότητας τών θέσεων τών πρόχειρων όντων, συμπηγνύει τό περί [das Umhafte, das Um-uns-herum] τών όντων πού συναντώνται άρχικά μέσ στό περιβάλλον². Άρχικά δέν είναι ποτέ δεδομένη μία τρισδιάστατη πολλαπλότητα πιθανών τόπων, ή όποία γεμίζει άργότερα μέ παρευρισκόμενα πράγματα. Αύτή ή διαστατικότητα του χώρου είναι άκόμα κρυμμένη μέσ στή χωρικότητα τών πρόχειρων όντων. Τό «έπάνω» σημαίνει «στό ταβάνι», τό «κάτω» σημαίνει «στό πάτωμα», τό «πίσω» σημαίνει «στήν πόρτα»: όλα τά πού [Wo] άποκαλύπτονται κι' έρμηνεύονται περιεσκευμένα άπό τό πήγαιν' έλα της καθημερινής δοσοληψίας, δέν διαπιστώνονται κι' ούτε καταχωρούνται μέ θεωρητική καταμέτρηση χώρου.

Σελ. 103

1. [Αύτή ή πρόταση, τήν όποία θεωρήσαμε σωστό νά μήν παραλείψουμε, έστω κι' άν κάπως άκατανόητη γιά τόν έλληνα άναγνώστη, έξηγείται άπό τό γεγονός ότι στά γερμανικά ή λέξη Gegend, πού τή μεταφράζουμε: περιοχή, σημαίνει σέ όρισμένες περιπτώσεις «ή περιοχή του τάδε τόπου πού βρίσκεται στην τάδε κατεύθυνση». 'Η γερμανική πρόταση αναλύει τά στοιχεία αυτού του νοήματος.]

2. [Μεταφράζοντας τό um ως «περί» άποδίδουμε, καθώς ήδη ύποσημειώσαμε, μόνο τό ένα άπό τά νοήματα αύτής τής λέξης. Um σημαίνει επίσης: γιά (σκολό). 'Ο Χάιντεγκερ θεμελιώνει τό χωρικό νόημα του um πάνω στό τελεολογικό του νόημα.]

Οί περιοχές δέν πρωτοσηματίζονται από μαζί παρευρισκόμενα πράγματα, παρὰ εἶναι πάντα ἤδη πρόχειρες μέσα σέ κάθε μία από τίς θέσεις. Οἱ ἴδιες οἱ θέσεις εἶτε κατανέμονται στά πρόχειρα ὄντα από τήν περίσκεψη τῆς βιομέριμνας, εἶτε συναπαντιώνται. Κάθε ἀδιάκοπα πρόχειρο ὄν, πού λαβαίνεται ἐκ τῶν προτέρων ὑπόψη τοῦ περιεσκεμμένου μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, ἔχει ἔνεκα τούτου τή θέση του. Ἡ βιομέριμνα ἔχει λάβει ὑπόψη τῆς τόν τόπο [Wo] ὅπου κάθε ὄν εἶναι πρόχειρο, κι' ἔχει προσανατολιστῆ πρός τά ὑπόλοιπα πρόχειρα ὄντα. Ἐτσι ὁ ἥλιος, τοῦ ὁποίου τό φῶς καί ἡ ζέστη χρησιμοποιοῦνται καθημερινά, ἔχει, μέ βάση τήν ποικίλη χρησιμότητα ὧσων χορηγεῖ, τίς περιεσκεμμένα ἀποκαλυπτόμενες κατεξοχὴν θέσεις του: ἀνατολή, μεσημέρι, δύση, μεσάνυχτα. Οἱ θέσεις αὐτοῦ τοῦ μεταβλητά κι' ὅμως κατά κανονικά διαστήματα, ἀδιάκοπα πρόχειρου ὄντος γίνονται ἰσχυροί «δείκτες» τῶν μέσα τους ὑπαρχόντων περιοχῶν. Αὐτές οἱ οὐράνιες περιοχές, πού δέν χρειάζεται ἀκόμα νά ἔχουν κανένα γεωγραφικό νόημα, παρέχουν τίς ἐκ τῶν προτέρων κατευθύνσεις σέ κάθε ἰδιαιτέρη διαμόρφωση τῶν περιοχῶν, οἱ ὁποῖες ἀρθρώνονται μέ³ θέσεις. Τό σπῆτι ἔχει τήν ἡλιόλουστη πλευρά του καί τή σκιερή του πλευρά· ἀπό αὐτές προσανατολιζε-

104 ται ἡ κατανομή τῶν δωματίων, μά καί μέσα σ' αὐτά ἡ ἐπίπλωση, ἔτσι καθὼς ταιριάζει στόν ὀργανικό της χαρακτήρα. Οἱ ἐκκλησίαι καί οἱ τάφοι φτιάχνονται σύμφωνα πρός τήν ἀνατολή καί τή δύση τοῦ ἡλίου – περιοχές τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, πού καθορίζουν αὐτό τοῦτο τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς πρός τίς πιό δικές του δυνατότητες τοῦ Εἶναι. Ἡ βιομέριμνα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τό ὁποῖο μέσα στό Εἶναι του νοιάζεται γιά τό ἴδιο τοῦτο Εἶναι, ἀνακαλύπτει ἐκ τῶν προτέρων τίς περιοχές στίς ὁποῖες ὑπάρχει κάποια ἀποφασιστική σύμπλεξη. Αὐτή ἡ ἐκ τῶν προτέρων ἀνακάλυψη τῶν περιοχῶν ἔχει συγκαθοριστῆ ἀπό τό σύνολο τῶν συμπλέξεων, γιά τό ὁποῖο ἀπελευθερώνονται τά πρόχειρα ὄντα πού συναντιώνται.

Ἡ ἀπριωρική προχειρότητα τῆς ἐκάστοτε περιοχῆς ἔχει τό χαρακτήρα τῆς ἀφανοῦς ἐξοικείωσης μέ ἀκόμα πιό ἀρχέγονο νόημα ἀπ' ὅσο τό Εἶναι τῶν πρόχειρων ὄντων¹. Αὐτή ἡ προχειρότητα γίνεται

3. [sind besetzbar mit. Ἀκριβέστερα: οἱ ὁποῖες μποροῦν νά καταληφθοῦν ἀπό.]

1. [Μποροῦμε ἀπό ἐδῶ νά συμπεράνουμε δι τὸ καθ' ἑαυτό-Εἶναι, μέ τὸ

ορατή μόνο όταν κινείται ή προσοχή μας, όποτε τό βλέμμα τής περίσκεψης ανακαλύπτει τά πρόχειρα όντα, καί μάλιστα μόνο κατά τούς έλλειπτικούς τρόπους τής βιομέριμνας. Μόνον όταν δέ βρισκεις κάτι στή θέση του γίνεται ρητά σάν τέτοια προσιτή, συχνά για πρώτη φορά, ή περιοχή αυτής τής θέσης. 'Ο χώρος πού έχει αποκαλυφτή στό περιεσκεμμένο μές-στόν-κόσμον-Είμαι ως χωρικότητα μιās όλότητας όργάνων, άνήκει πάντα στα ίδια τά όντα ως θέση τους. Αύτός ό χώρος δέν είναι ακόμα ό καθαρός χώρος. 'Ο χώρος έχει σχιστή σέ θέσεις^[70]. 'Αλλ' αυτή ή χωρικότητα έχει τή δική τής ένότητα, χάρη στή συμπλεκτική όλότητα των πρόχειρων χωρικών όντων, ή όποία έχει κοσμικό χαρακτήρα. Τό «περιβάλλον» [= ό κόσμος για] δέν εγκαθίσταται μέσα σέ ένα πρωτύτερα δεδομένο χώρο, παρά ή ιδιόμορφη κοσμικότητά του άρθρώνει μέσ στή σημαντικότητά τής ένα σύνολο συμπλέξεων μιās όλότητας περιεσκεμμένα κατανεμημένων θέσεων. 'Ο έκάστοτε κόσμος ανακαλύπτει πάντα τή χωρικότητα του χώρου πού του άνήκει. Τό ότι μπορούν νά συναντώνται πρόχειρα όντα μέσ στόν περιβαλλοντικό τους χώρο είναι όντικά δυνατό, μόνον έπειδή αυτό τουτο τό έδωνά-Είμαι ως μές-στόν-κόσμον-Είμαι είναι «χωρικό».

§23. 'Η χωρικότητα του μές-στόν-κόσμον-Είμαι

'Όταν άπονέμουμε στό έδωνά-Είμαι χωρικότητα, αυτό τό «μέσ στό χώρο Είμαι» πρέπει προφανώς νά νοηθή μέ βάση τό είδος του Είμαι αυτού του όντος. Τό έδωνά-Είμαι ουσιαστικά δέν είναι παρειαρισκόμενο, καί ή χωρικότητά του δέ μπορεί νά σημαίνει ούτε ότι αυτό τό όν βρίσκεται κατά συμβεβηγός σέ κάποιο τόπο μέσ στόν «κοσμικό χώρο», ούτε ότι είναι πρόχειρο σέ κάποια θέση. Αύτά τά δύο είδη του Είμαι χαρακτηρίζουν όντα πού συναντώνται ένδόκοσμα. 'Αντίθετα τό έδωνά-Είμαι είναι «μέσ» στόν κόσμο, μέ τό νόημα ότι διατηρεί μία βιομεριμνώδη κι' έξοικειωμένη δοσοληψία μέ τά όντα πού συναντώνται ένδόκοσμα. 'Αν συνεπώς του

νόημα πού εξηγήθηκε παραπάνω (δες σελ. 75), ιδιάζει ακόμα περισσότερο στή χωρικότητα τής έκάστοτε περιοχής, απ' όσο σ' αυτά ταύτα τά πρόχειρα όντα.)

2. ['Ο χώρος πού έχει σχιστή σέ θέσεις είναι ή χωρικότητα ενός συστήματος όργάνων κι' όχι ό καθαρός χώρος του γεωμέτρη· ό καθαρός χώρος προκύπτει εκ των ύστερων από αυτή τή χωρικότητα.]

ἀπονεμηθή κατά κάποιον τρόπο χωρικότητα, τούτο είναι δυνατό μόνον ἔνεκα αὐτοῦ τοῦ Ἑνεῖναι. Ἄλλὰ ἡ χωρικότητά του χαρακτηρίζεται ἀπό ἀπο-μάκρυνση καί προσανατολισμό [Ent-fernung und Ausrichtung]¹.

Μιλώντας γιά ἀπο-μάκρυνση ὡς εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι μέ ἀναφορά στό μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι του, δέν ἔννοοῦμε οὔτε τή μακρῦτητα (ἢ τήν ἐγγύτητα) οὔτε τήν ἀπόσταση². Χρησιμοποιοῦμε τήν ἔκφραση ἀπο-μάκρυνση μέ σημασία ἐνεργητική καί μεταδατική. Ἀναφέρεται σέ μία ὄντολογική σύσταση τοῦ ἐδωνά-εἶναι, σέ σχέση πρός τήν ὁποία τό νά ἀπομακρύνῃς κάτι, ὅπως ὅταν παραμερίζουμε κάτι, δέν εἶναι παρά ἕνας ὀρισμένος, γεγονικός τρόπος. Ἀπο-μακρύνω θά πῆ: ἐξαφανίζω τή μακρῦτητα^[71] κάτινος, θά πῆ: τό πλησιάζω. Τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι οὐσιαστικά ἀπο-μακρυντικό: εἶναι τό ὄν πού, ὡς τέτοιο, ἐπιτρέπει στά ὄντα νά συναντῶνται μέσα σέ γειτόνιασμα³[72]. Ἡ ἀπο-μάκρυνση ἀνακαλύπτει μακρῦτητα⁴. Ἡ μακρῦτητα, ὅπως καί ἡ ἀπόσταση, εἶναι κατηγοριακό χαρακτηριστικό τῶν ὄντων πού δέν εἶναι ἐδωνά-εἶναι. Ἀντίθετα ἡ ἀπο-μάκρυνση πρέπει νά νοηθῇ ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό. Μόνο ἐφόσον ἔχουν ἀποκαλυφθῇ στό ἐδωνά-εἶναι

Σελ. 105

1. [Ent-fernung und Ausrichtung. Ἀποδίδουμε τή λέξη Ent-fernung ὡς «ἀπο-μάκρυνση» ἀκολουθώντας τή γραφή τοῦ Χάιντεγκερ, ὁ ὁποῖος γράφει ἐδῶ καί παρακάτω (δυστυχῶς ὄχι μέ ἀπόλυτη συνέπεια) Ent-fernung, γιά νά ὑποδηλώσῃ ὅτι ἡ ἔτσι γραμμένη λέξη θά ἐκλαμβάνεται συνεχῶς μέ ἕνα νόημα πού ἀντιτίθεται στήν καθημερινή χρήση τῆς λέξης. Ὁ Χάιντεγκερ ἀποσυνθέτει τήν Ent-fernung στό ent-, πού σημαίνει «ἀπό-» (μέ νόημα στερεητικό, ἀρνητικό, ὅπως π.χ. στίς λέξεις: ἀποκηρύσσω, ἀποφοιτῶ, ἀποστρέφομαι), καί στό fern, πού σημαίνει «μακριά». Τό «ἀπο-μακρύνω» παίρνει ἔτσι τό νόημα: ἐκμηδενίζω μία ἀπόσταση, ἄρα: προσεγγίζω, νόημα πού θά ἐξηγηθῇ στή συνέχεια τοῦ κειμένου.]

2. [Ὁ Χάιντεγκερ χρησιμοποιεῖ τέσσερις λέξεις, πού θά μπορούσαν νά ἀποδοθοῦν: ἀπόσταση. Ent-fernung, πού τήν ἀποδίδουμε: ἀπο-μάκρυνση, Entferntheit, Ferne, πού τίς ἀποδίδουμε: μακρῦτητα, καί Abstand, πού μόνη αὐτή τή μεταφράζουμε: ἀπόσταση.]

3. [Nähe. Αὐτή ἡ λέξη σημαίνει α) ἐγγύτητα β) γειτόνιασμα. Τή μεταφράζουμε ἐναλλακτικά.]

4. [Ent-fernung entdeckt Entferntheit. Τρεῖς λέξεις μέ πρῶτο συνθετικό τό στερεητικό ent- (= ἀπό).]

δντα μέσ στή μακρῦτῆτά τους, γίνονται προσιτές οί γειτνιασίεις και οί ἀποστάσεις ἀνάμεσα στά ἐνδόκοσμα δντα. Δύο σημεία εἶναι τόσο λίγο ἀπο-μακρυσμένα μεταξύ τους ὅσο και δύο πράγματα, γιατί κανένα ἀπό αὐτά τά δντα δέν ἔχει εἶδος τοῦ εἶναι πού θά τοῦ ἐπέτρεπε νά ἀπο-μακρῦνη. Ἐνάμεσά τους ὑπάρχει ἀπλῶς μία ἀπόσταση, ἡ ὁποία μάλιστα δέ μπορεῖ νά ἀποκαλυφθῆ και νά μετρηθῆ παρά μέ ἀπο-μάκρυνση^[73].

Ἄρχικά και ὡς ἐπί τό πλεῖστο τό ἀπο-μακρύνειν εἶναι περιεσκειμένο πλησίασμα: φέρνω κάτι κοντά μου, τό ἀποκτώ, τό διατηρῶ ἔτοιμο, τό ἔχω πρόχειρο. Ἄλλά και ὀρισμένα εἶδη τῆς καθαρᾶ γνωσιακῆς ἀποκάλυψης δντων ἔχουν ἐπίσης αὐτό τό χαρακτηριστικό τοῦ πλησίασματος. Στό ἐδωνά-εἶναι ἐνυπάρχει μία οὐσιαστική τάση γιά γειτόνιασμα [= ἐγγύτητα]^[74]. Ὅλα τά εἶδη αὐξησης τῆς ταχύτητας, στήν ὁποία σήμερα περισσότερο ἢ λιγώτερο ἀναγκαστικά συμμετέχουμε, μᾶς ὠθοῦν νά καταδαμάσουμε τή μακρῦτητα. Μέ τό ραδιόφωνο, γιά παράδειγμα, τό ἐδωνά-εἶναι πραγματώνει σήμερα μία, ὡς πρὸς τό νόημά της γιά τό ἐδωνά-εἶναι, ἀνυπολόγιστη ἀπο-μάκρυνση τοῦ «κόσμου», στήν πορεία πρὸς μία διεύρυνση τοῦ καθημερινοῦ περιβάλλοντος⁵.

Τό ἀπο-μακρύνειν δέν προϋποθέτει ἀναγκαστικά ρητό ὑπολογισμό τῆς μακρῦτητας ἐνός πρόχειρου δντος σέ σχέση πρὸς τό ἐδωνά-εἶναι. Ἡ μακρῦτητα δέν ἐκλαμβάνεται ποτέ ὡς ἀπόσταση⁶. Ἐν πρόκειται νά ἐκτιμηθῆ, τοῦτο γίνεται σέ σχέση πρὸς ἀπομακρύνσεις⁷, στίς ὁποῖες διατηρεῖται τό καθημερινό ἐδωνά-εἶναι. Ἐποὶ λογιστική ἀποψη αὐτές οί ἐκτιμήσεις μπορεῖ νά φαίνωνται ἀνακριβεῖς και ἄστατες, γιά τό καθημερινό ὁμως ἐδωνά-εἶναι εἶναι πέρα γιά πέρα καταληπτές και μέ τό δικό τους τρόπο καθορισμέ-

5. [Ἡ αὐξανόμενη ἱκανότητα νά ἀπο-μακρύνουμε τά πιό μακρινά, δέν ὀδηγεῖ στό νά διευρύνουμε τόν ὀρίζοντά μας πέρα ἀπό τό περιβάλλον μας, παρά ἀντίθετα στό νά εἰσάγουμε ὅσα ἀπο-μακρύνουμε στό σύστημα παραπομπῶν αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος.]

6. [Ἐς προσεχτή και ἄς διατηρηθῆ κατανόη και στίς ἐπόμενες σελίδες αὐτή ἡ βασική ὀρολογική διάκριση μεταξύ μακρῦτητας (Ferne) και ἀπόστασης (Abstand). Ἐνῶ ἡ πρώτη ἰδιάζει στά πρόχειρα δντα τῆς καθημερινῆς ὀσοσληψίας, ἡ δεύτερη χαρακτηρίζει τά δντα πού γίνονται προσιτά μέ ἀντικειμενική, θεωρητική μέτρηση.]

7. [Ἐδῶ ἡ λέξη Entfernung μπορεῖ νά νοηθῆ και μέ τό συνηθισμένο τῆς νόημα: ἀπόσταση.]

νες. Λέμε: ώς εκεί κάτω «είναι σωστός περίπατος», ή «Ίσα μέ μιά ριξιά πέτρας», ή «Ένα τσιγάρο δρόμος». Αυτά τά μέτρα δέν εκφράζουν μόνο ότι δέν θέλουν νά «μετρήσουν», παρά και ότι ή εκτιμούμενη μακρότητα άνήκει σέ ένα δν, στο όποιο μάς πλησιάζουν ή βιομέριμνα και τό βλέμμα τής περισκεψης. Άλλ' άκόμα κι' όταν κάνουμε χρήση ενός σταθερού μέτρου και λέμε: «είναι μισή ώρα από δω ώς τό σπίτι», αυτό τό μέτρο πρέπει νά εκληφθή ώς άπλή εκτίμηση. Η «μισή ώρα» δέν ισούται έδώ μέ 30 λεπτά, παρά μέ μία διάρκεια πού δέν έχει «μήκος» μέ τό νόημα μιάς ποσοτικής έκτασης. Αυτή ή διάρκεια κατανοείται μέ βάση συνηθισμένες καθημερινές ασχολίες [*Besorgungen*]. Οί μακρότητες εκτιμώνται αρχικά περισεκεμμένα, άκόμα κι' άν μάς είναι έντελώς οικεία τά «έπισήμως» καθιερωμένα μέτρα. Έπειδή τά μέ τέτοιες εκτιμήσεις άπο-μακρυσμένα είναι πρόχειρα, διατηρούν τόν ειδικό ένδόκοσμο χαρακτήρα τους. Πρέπει μάλιστα νά προστεθή ότι οί δρόμοι του καθημερινού πάρε-δώσε πού οδηγούν σέ μακρυνά όντα ποικίλλουν ώς πρός τό μήκος από μέρα σέ μέρα. Τά πρόχειρα όντα του περιβάλλοντος δέν είναι θέβαια παρευρισκόμενα για έναν αιώνιο παρατηρητή πού δέν είναι έδωνά-Είμαι, παρά συναντώνται κατά τήν περισεκεμμένα βιομερινώδη καθημερινότητα του έδωνά-Είμαι. Καθώς τό έδωνά-Είμαι βαδίζει τό δρόμο του, δέ διατρέχει μία χωρική έκταση, σά νά ήταν παρευρισκόμενο σωματικό πράγμα, κι' ούτε «καταβροχθίζει χιλιόμετρα». τό πλησίασμα κι' ή άπομάκρυνση είναι πάντα βιομερινώδες Είμαι πρός τά πλησιαζόμενα κι' άπο-μακρυνόμενα όντα. Ένας «άντικειμενικά» μακρύς δρόμος μπορεί νά είναι για σένα κοντινότερος από έναν «άντικειμενικά» πολύ κοντινό, πού είναι όμως δύσβατος και σου παρουσιάζεται άτέλειωτα μακρύς. Άλλά μόνο μέ ένα τέτοιο παρουσίασμα¹ είναι ό έκάστοτε κόσμος άθθεντικά πρόχειρος. Οί άντικειμενικές άποστά-

Σελ. 106

1. [*Vorkommen*. Στο παρόν έργο τό ρήμα *vorkommen* γενικά μπορεί νά μεταφραστή «συμβαίνω», «έπισυμβαίνω», και αποδίδεται άποκλειστικά σέ παρευρισκόμενα όντα. Άλλά σ' αυτό τό χωρίο βλέπουμε νά αποδίδεται σέ ένα πρόχειρο δν. Έπιπλέον τό ρηματικό ούσιαστικό *Vorkommen* (παρουσίασμα) έχει μπη σέ εισαγωγικά· προφανώς ό Χάιντεγκερ δέν θέλει παρά νά δηλώση τήν έτυμολόγηση τής λέξης, όποτε τό *vorkommen* παίρνει τό νόημα: προκύπτω, παρουσιάζομαι.]

σεις παρευρισκόμενων πραγμάτων δέ συμπύπτουν μέ τή μακρότητα καί τήν ἐγγύτητα τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων. Ἄκόμα κι' ἂν ξέρουμε μέ ἀκρίβεια τίς ἀντικειμενικές ἀποστάσεις, αὐτή ἡ γνώση παραμένει τυφλή· δέ λειτουργεῖ ὡς πλησίασμα, ὅπως ἡ περιεσκευμένη ἀποκάλυψη τοῦ περιβάλλοντος· μία τέτοια γνώση ἔχει νόημα, μόνο ὅταν χρησιμεύη σέ ἕνα ἐδωνά-Εἶναι πού, βιομεριμνώντας γιά τόν κόσμο πού τό ἀφορᾶ, δέν μετράει ἐκτάσεις [= ἐκτατά ὄντα].

Συνηθίζουν, μέ βάση ἕνα προγενέστερο προσανατολισμό πρὸς τή «φύση» καί τίς «ἀντικειμενικά» μετρούμενες ἀποστάσεις τῶν πραγμάτων, νά ἀποφαίνονται πῶς μία τέτοια ἐρμηνευση κι' ἐκτίμηση τῆς μακρότητας εἶναι «ὑποκειμενική». Κι' ὁμως αὐτή ἡ «ὑποκειμενικότητα» ἀποκαλύπτει ἴσως τήν πιό ρεαλιστική πραγματικότητα [das Realste der «Realität»] τοῦ κόσμου· δέν ἔχει οὔτε τόση δά σχέση μέ τήν «ὑποκειμενική» αὐθαιρεσία καί τίς ὑποκειμενιστικές γνώμες γιά ὄντα πού «καθ' ἑαυτά» εἶναι ἀλλιώτικα. Ἡ ἀπομάκρυνση, τήν ὁποία πραγματώνει τό καθημερινό ἐδωνά-Εἶναι μέσ στήν καθημερινή του περίσκεψη, ἀποκαλύπτει τό καθ' ἑαυτοῦ Εἶναι τοῦ «ἀληθινοῦ κόσμου» – δηλαδή ἐκείνου τοῦ ὄντος, παράπλευρα στό ὁποῖο τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς ὑπαρξή [existierendes] εἶναι πάντα ἤδη².

Ἐντίθετα ὁ πρωταρχικός καί ἀποκλειστικός προσανατολισμός πρὸς τίς μακρότητες ὡς μετρούμενες ἀποστάσεις ἐπικαλύπτει τήν ἀρχέγονη χωρικότητα τοῦ Ἐνεῖναι. Τό πιό κοντινό μας δέν εἶναι οὔτε τόσο δά αὐτό πού βρῖσκεται σέ ἐλάχιστη ἀπόσταση «ἀπό μᾶς». Τό πιό κοντινό μας ἔγκειται σέ ὅ,τι εἶναι ἀπο-μακρυσμένο μέσα σέ μία κατά μέσον ὄρο προσέγγιση, ἀδραξιά καί θέαση. Ἐπειδή τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά χωρικό κατά τόν τρόπο τῆς ἀπο-μάκρυνσης, οἱ δοσοληψίες του διατηροῦνται πάντα μέσα σέ ἕνα «περιβάλλον», τό ὁποῖο ἔχει ἐκάστοτε ἀπο-μακρυνθῆ μέσα σέ ὀρισμένα μεταβλητά ὄρια· νά γιατί αὐτό πού ἀρχικά συλλαμβάνουμε μέ τήν ἀκοή καί τήν ὄραση δέν εἶναι τό ἀποστασιακά κοντινότερο. Δέ φταίει τό θεληνικές τους, πού ἡ ὄραση καί ἡ ἀκοή εἶναι αἰσθήσεις μακρότητας, μά τό ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι, ὡς ἀπο-μακρυντικό, διατηρεῖται βασικά μέσα τους¹. Γι' αὐτόν π.χ. πού φο-

2. [Δές σελ. 104, σημ. 1.]

Σελ. 107

1. [Ἡ γερμανική ἔκφραση Fernsinne, «αἰσθήσεις μακρότητας», εἶναι ἐδῶ

ράει γυαλιά, τὰ ὅποια ἀποστασιακὰ εἶναι τόσο κοντά, ὥστε «κάθονται πάνω στή μύτη του», τὸ χρησιμοποιούμενο αὐτὸ ὄργανο εἶναι περιβαλλοντικά πιὸ ἀπόμακρο ἀπ' ὄσο ἡ εἰκόνα στὸν ἀπέναντι τοῖχο. Αὐτὸ τὸ ὄργανο ἔχει τόσο λίγη ἐγγύτητα, ὥστε συχνὰ ἀρχικά περνάει ἀπαράτηρητο. Τὸ ὄργανο γιὰ τὴν ὄραση, ὅπως καὶ γιὰ τὴν ἀκοή, π.χ. τὸ ἀκουστικὸ τοῦ τηλεφώνου, ἔχει τὸν ἤδη ἐπισημασμένο χαρακτήρα τῶν ἀρχικά πρόχειρων ὄντων, ὅτι δέν μᾶς κινεῖ τὴν προσοχή. Τοῦτο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ὁδὸ, τὸ ὄργανο γιὰ τὸ βάδισμα. Βαδίζοντας, μέ κάθε σου βήμα ἀγγίζεις τὴν ὁδὸ, ὥστε μοιάζει αὐτὴ νὰ εἶναι τὸ κοντινότερο καὶ ρεαλιστικώτερο πρόχειρο ὄν· ἀγγίζεται ἀσταμάτητα ἀπὸ ὀρισμένα μέλη σου – ἀπὸ τὸ πέλμα τῶν ποδιῶν σου. Κι' ὅμως εἶναι πολὺ μακρύτερά σου ἀπὸ τὸ φίλο σου, τὸν ὁποῖο συναντᾷς διανύοντας μία ἀπόσταση εἴκοσι βημάτων πάνω στοῦ δρόμο. Γιὰ τὴν ἐγγύτητα καὶ τὴ μακρῦτητα τῶν περιβαλλοντικά ἀρχικά πρόχειρων ὄντων ἀποφασίζει ἡ περιεσκεμμένη βιομέριμνα. Αὐτὴ διατηρεῖται ἐκ τῶν προτέρων παράπλευρα στοῦ πιὸ κοντινὸ μας², καὶ ρυθμίζει τίς ἀπο-μακρύνσεις.

Ὅταν τὸ ἐδωνά-Εἶναι κατὰ τὴ βιομέριμνα φέρνη κάτι κοντά του, τοῦτο δέν σημαίνει πῶς καθηλώνει κάτι σέ ἓνα σημεῖο τοῦ χώρου πού ἔχει ἐλάχιστη ἀπόσταση ἀπὸ κάποιο σημεῖο τοῦ σώματός του. Κοντὰ σημαίνει: μέσ στὴν περιφέρεια τῶν ἀρχικά πρόχειρων ὄντων, εἰδωμένων περιεσκεμμένα. Τὸ πλησίασμα δέν εἶναι προσανατολισμένο πρὸς ἓνα ἐπιβαρυμένο μέ σῶμα ἐγώ-πράγμα, παρὰ πρὸς τὸ βιομεριμνῶδες μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι – δηλαδή πρὸς ὅσα συναντᾷ τοῦτο ἀρχικά. Ἡ χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν καθορίζεται συνεπῶς μέ δήλωση ἑνός τόπου, στὸν ὁποῖο εἶναι παρευρισκόμενο ἓνα σωματικὸ πρᾶγμα. Λέμε βέβαια καὶ γιὰ τὸ ἐδωνά-Εἶναι ὅτι καταλαμβάνει [einnimmt] μία θέση. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ «κατάληψη» [«Einnehmen»] πρέπει νὰ διακριθῇ ριζικά ἀπὸ τὴν προχειρότητα σέ κάποια θέση μιᾶς περιοχῆς³. Ἡ κατάληψη θέσης πρέπει νὰ

διφορούμενη, γιατί αὐτές οἱ αἰσθήσεις ἐκηδενίζουσι τὴν ἀπόσταση πού ὑποδηλώνουσι ἐτυμολογικά, ἐνῶ ὁ Χάιντεγκερ τίς ἐκλαμβάνει ἐτυμολογικά, γιὰ νὰ ἀναιρέση ἀμέσως τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἐτυμολόγησις.]

2. [das Nächste. Ὁ Χάιντεγκερ συνάπτει αὐτὴ τὴ λέξη ἐτυμολογικά καὶ νοηματικά μέ τὸ ἐπίρρημα zunächst (ἀρχικά), πού βρίσκεται στὴν προηγούμενη πρότασις.]

3. [Εἶναι λουπὸν σαφές ὅτι ἡ χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι διακρίνεται ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ χωρικότητα τῶν πραγμάτων (τῶν παρευρισκόμενων ὄντων) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ χωρικότητα τῶν ὀργάνων (τῶν πρόχειρων ὄντων).]

νοηθή ως απο-μάκρυνση τών περιβαλλοντικά πρόχειρων ὄντων μέσα σέ μία περιεσκευεμένα προαποκαλυμμένη περιοχή⁴. Τό ἐδωνά-Εἶναι κατανοεῖ τό ἐδῶ του μέ βάση ἓνα περιβαλλοντικό ἐκεῖ. Τό ἐδῶ δέ σημαίνει τό πού ἑνός ὄντος παρευρισκόμενου, παρά τό παράπλευρα-σέ [Wobei] ἑνός απο-μακρυντικού Παρεῖναι [Sein bei...] – μαζί κι' αὐτή τήν απο-μάκρυνση. Τό ἐδωνά-Εἶναι σύμφωνα μέ τή χωρικότητά του δέν εἶναι ποτέ ἀρχικά ἐδῶ, παρά ἐκεῖ· μέ βάση αὐτό τό ἐκεῖ ἐπιστρέφει στό ἐδῶ του· κι' ἐπιστρέφει μόνο κατ' αὐτό τόν τρόπο: ἐρμηνεύοντας τό βιομεριμνῶδες του Προσεῖναι [Sein zu...] μέ βάση τά ἐκεῖ πρόχειρα ὄντα¹. Τοῦτο θά γίνη ἐντελῶς σαφές, ἂν ἐρευνήσουμε μία δομική ἰδιορρυθμία τοῦ φαινομένου τῆς απο-μάκρυνσης τοῦ Ἐνεῖναι.

Ὡς μέσ-τόν-κόσμον-Εἶναι τό ἐδωνά-Εἶναι διατηρεῖται οὐσιαστικά σέ απο-μάκρυνση. Τό ἐδωνά-Εἶναι δέ μπορεῖ ποτέ νά διαπεράσῃ [kreuzen] τή μακρύτητα πού τό χωρίζει ἀπό τά πρόχειρα ὄντα. Ἡ μακρύτητα ἑνός πρόχειρου ὄντος ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ βέβαια νά συναπαντηθῇ ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς ἀπόσταση, ἂν προσδιορισθῇ σέ σχέση πρός κάποιο πράγμα, νοούμενο ὡς παρευρισκόμενο σ' ἐκείνη τή θέση, τήν ὁποία προηγουμένως κατέλαβε [hat eingenommen] τό ἐδωνά-Εἶναι. Τό ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ ἐκ τῶν ὑστέρων νά καλύψῃ αὐτό τό μεταξύ τῆς ἀπόστασης, ἀλλά μπορεῖ κάτι τέτοιο μόνο απο-μακρύνοντας τήν ἀπόσταση. Ὅχι μόνο δέ θά ἔχη τό ἐδωνά-Εἶναι διαπεράσει τήν απο-μάκρυνσή του, παρά θά τήν ἔχη λάβει μαζί του [hat mitgenommen], ὅπως καί ἀδιάκοπα τή λαβαίνει, γιατί τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά απο-μάκρυνση, εἶναι δηλαδή χωρικό. Δέ μπορεῖ νά περιφέρεται μέσ στήν ἐκάστοτε περιφέρεια τῶν απο-μακρύνσεών του· δέ μπορεῖ πάντα παρά νά τίς μεταβάλλῃ. Τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι χωρικό κατά τό ὅτι ἀνακαλύπτει περιεσκευεμένα τό χῶρο, κατά τέτοιο μάλιστα τρόπο, ὥστε σχε-

4. [in eine... Gegend hinein. Ὑπενθυμίζουμε τόν κινητικό χαρακτήρα τῆς ἔννοιας «περιοχή», δές παραπάνω στή σελ. 103.]

Σελ. 108

1. [Ἐν τό ἐδωνά-Εἶναι δέ μπορεῖ νά ἐπιστρέψῃ στόν ἑαυτό του παρά μέ βάση τό Παρεῖναι του στά ἐνδόκοσμα ὄντα, συνεπάγεται ὅτι καί τό «ἐδῶ» του δέ θά μπορεῖ νά ἀποκαλυφθῇ παρά μέ βάση τό «ἐκεῖ» τῶν πρόχειρων ὄντων.]

τίξεται πρὸς τὰ ὄντα συνεχῶς ἀπο-μακρύνοντας· καὶ ἀκριβῶς τοῦτο ἐπιτρέπει στὰ ὄντα νὰ συναντῶνται χωρικά.

Ὡς ἀπο-μακρυντικό Ἐνεῖναι τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἔχει συνάμα τὸ χαρακτηριστὴρα τοῦ *προσανατολισμοῦ* [Ausrichtung]. Κάθε πλησίασμα ἔχει ἐκ τῶν προτέρων ἤδη λάβει [hat aufgenommen] μία κατεύθυνση μέσα σὲ μία περιοχὴ, μὲ βάση τὴν ὁποία² τὰ ἀπο-μακρυνόμενα ὄντα προσεγγίζονται, ἔτσι ὥστε νὰ μποροῦν νὰ συναπαντηθοῦν ὡς πρὸς τὴ θέση τους. Ἡ περιεσκεμμένη βιομέριμνα εἶναι προσανατολίζον ἀπο-μακρύνειν. Σ' αὐτὴ τὴ βιομέριμνα – συνεπῶς στὸ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι – ἔχουν δοθῆ ἀπὸ πρὶν τὰ ἀπαιτούμενα «σήματα»· αὐτὸ τὸ ὄργανο ἀναλαμβάνει τὴ ρητὴ καὶ εὐχρηστα διεξαγόμενη δῆλωση κατευθύνσεων³. Διατηρεῖ ρητὰ ἀνοιχτές τίς περιεσκεμμένα χρησιμοποιούμενες περιοχές: τὴν ἐκάστοτε κατευθύνση ὅπου τὰ ὄργανα πρέπει νὰ βρίσκονται, ὅπου τὸ ἐδωνά-Εἶναι μέλλει νὰ μεταβαίνει, νὰ προσκομίζει, νὰ ἀπομακρύνει ὄργανα⁴. Εὐθύς ὡς τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι, ἔχει ἐκάστοτε ἤδη, ὡς χαρακτηριστικὸ ἀπὸ προσανατολισμὸ καὶ ἀπο-μάκρυνση, τὴν ἀποκαλυπτόμενη περιοχὴ του. Ὁ προσανατολισμὸς ὅπως καὶ ἡ ἀπο-μάκρυνση ὡς τρόποι τοῦ Εἶναι τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι καθοδηγοῦνται ἀπριορικά ἀπὸ τὴν *περίσκεψη* τῆς βιομέριμνας.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸν προσανατολισμὸ πηγάζουν οἱ καθιερωμένες κατευθύνσεις πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τ' ἀριστερά. Τὸ ἐδωνά-Εἶναι μαζί μὲ τίς ἀπο-μακρύνσεις του λαβαίνει μαζί του ἀδιάκοπα καὶ αὐτές τίς κατευθύνσεις. Ἡ χωρικοποίησις τοῦ ἐδωνά-Εἶναι μὲς στὴ «σωματικότητά» του, ἡ ὁποία ἐμπεριέχει μία εἰδικὴ Προβληματικὴ πού δέ θά μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ, ἔχει μαζί μὲ ἄλλα διακριτικὰ καὶ αὐτές τίς κατευθύνσεις. Νά γιατί τὰ πρόχειρα ὄντα πού χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὸ σῶμα – ὅπως τὰ γάντια, γιὰ παράδειγμα, πού ὀφείλουν νὰ συμμετέχουν στίς κινήσεις τῶν χειρῶν – πρέπει νὰ ἔχουν

2. [Richtung..., aus der... Ἑτυμολογικὸ παιχνίδι, μὲ βάση τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ κατανοηθῇ ὁ ὅρος Ausrichtung, τὸν ὁποῖο μεταφράζουμε: προσανατολισμός. Ἡ λέξις Ausrichtung συνίσταται ἀπὸ τὸ aus (= μὲ βάση) καὶ τὴν Richtung (= κατεύθυνση). Στὴ μετάφραση τὸ παιχνίδι δέ μπορεῖ δυστυχῶς νὰ ἀποδοθῇ. Ἐς διατηρηθῆ κατανοῦ ὅτι: προσανατολισμός = λήψη κατεύθυνσης μὲ βάση τὴν ὁποία.]

3. [Δέξ §17, σελ. 76 κ.έ.]

4. [das jeweilige Wohin des Hingehörens, Hingehens, Hinbringens, Herholens.]

109 προσανατολιστή κατευθυντικά [ausgerichtet sein] πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ τ' ἀριστερά. Ἀντίθετα ἕνα ἐργαλεῖο πού κρατιέται μὲ τὸ χέρι καὶ κινεῖται μαζί του, δέ συμμερίζεται τὴν εἰδική «χειριστική» κίνηση τοῦ χεριοῦ. Νά γιατί, μολονότι τὰ χειριζόμεστε μὲ τὸ χέρι ὅπως καὶ τὰ γάντια, δέν ὑπάρχουν δεξιόχειρα καὶ ἀριστερόχειρα σφυριά.

Πρέπει ὁμως νά προσεχτῆ πὼς ὁ προσανατολισμός πού ἰδιαίξει στὴν ἀπο-μάκρυνση, θεμελιώνεται στό μέσ-σπόν-κόμον-Εἶναι. Τό ἀριστερά καὶ τὸ δεξιὰ δέν εἶναι κάτι «ὑποκειμενικό», κάποιο ἐμφυτο αἶσθημα τοῦ ὑποκειμένου, παρὰ εἶναι κατευθύνσεις πού προκύπτουν ἀπ' τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε ἤδη κατευθυντικά προσανατολισμένο μέσα σέ ἕναν πρόχειρο κόσμον. «Μέ τὸ σκέτο αἶσθημα μιᾶς διαφορᾶς μεταξύ τῶν δύο πλευρῶν μου»¹ δέ θά μπορούσα ποτέ νά βρῶ τὰ κατατόπια μέσα σ' ἕναν κόσμον. Τό ὑποκείμενο πού εἶναι προικισμένο μὲ τὸ «σκέτο αἶσθημα» αὐτῆς τῆς διαφορᾶς εἶναι ἕνα κατασκευάσμα τοῦ μυαλοῦ, πού παραδέλπει τὴν ἀληθινὴ σύσταση τοῦ ὑποκειμένου, ὅτι δηλαδή τὸ μέ «σκέτο αἶσθημα» ἐδωνά-Εἶναι εἶναι καὶ πρέπει νά εἶναι ἐκάστοτε ἤδη μέσα σέ ἕναν κόσμον, γιὰ νά μπορῆ νά προσανατολιστῆ. Τοῦτο γίνεται φανερό ἀπὸ τὸ ἴδιο ἐκεῖνο παράδειγμα, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Κάντιος ἐπιχειρεῖ νά διαλευκάνη τὸ φαινόμενο τοῦ προσανατολισμοῦ.

Ἐπιθέσει πὼς μπαίνω σ' ἕνα οἰκεῖο, ἀλλὰ σκοτεινὸ δωμάτιο, στό ὁποῖο ἄλλαξαν τὴ θέση τῶν ἐπίπλων κατὰ τὴν ἀπουσία μου, ἔτσι ὥστε κάθε τι πού ἦταν στὰ δεξιὰ εἶναι τώρα στὰ ἀριστερά. Ἄν προσπαθῆσω νά προσανατολιστῶ, δέ θά μὲ βοηθήσῃ διόλου τὸ «σκέτο αἶσθημα τῆς διαφορᾶς» τῶν δύο πλευρῶν μου, ὅσο δέν ἔχω ἀντιληφθῆ ἕνα ὀρισμένο ἀντικείμενο, «τοῦ ὁποῖου ὁ τόπος», καθὼς λέει ἐν παρόδῳ ὁ Κάντιος, «μοῦ ἔχει μείνει στὴ μνήμη». Ἄλλὰ τί σημαίνει τοῦτο, παρὰ ὅτι προσανατολίζομαι ἀναπόφευκτα μέσα σέ καὶ μὲ βάση ἕνα ἤδη Παρεῖναι σ' ἕναν «οἰκεῖο» κόσμον^[75]; Ἡ συνάφεια τῶν ὀργάνων ἐνός κόσμου πρέπει νά εἶναι ἤδη πρωτύτερα δεδομένη στό ἐδωνά-Εἶναι. Τό ὅτι εἶμαι ἐκάστοτε ἤδη μέσα σ' ἕναν κόσμον, δέ συγκροτεῖ λιγώτερο τὴ δυνατότητα προσανατολισμοῦ ἀπ' ὅσο τὸ αἶσθημα τοῦ δεξιὰ καὶ τοῦ ἀριστερά. Τό ὅτι αὐτὴ ἡ ὄντολογικὴ σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι αὐτονόητη, δέν εἶναι δι-

Σελ. 109

1. Καντίου, Τί σημαίνει: προσανατολίζομαι στό σκέπτεσθαι; (1786) Werke (Akad. Ausgabe) τόμος VIII, σελ. 131-147.

καιολογία για νά ἀρνηθῆς τόν ὄντολογικά συγκροτητικό της ρόλο. Καί δέν τόν ἀρνεῖται οὔτε ὁ Κάντιος, οὔτε καμμιά ἄλλη ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ἐπιπλέον ἡ διαρκῆς χρησιμοποίησις αὐτῆς τῆς σύστασις δέ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπό τό νά τήν ἐξηγήσουμε ταιριαχτά ὄντολογικά, ἀντίθετα τό ἀπαιτεῖ. Ἡ ψυχολογική ἐρμηνεία, σύμφωνα πρός τήν ὁποία τό ἐγώ ἔχει διατηρήσει κάτι «στή μνήμη», κατά βάθος νοεῖ τήν ὑπαρκτική σύστασις τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἐπειδή ὁ Κάντιος δέν εἶδε αὐτή τήν δομή, παραγνώρισε ὅλα τά στοιχεῖα πού συγκροτοῦν καί καθιστοῦν μπορετό τόν προσανατολισμό. Τό ὅτι εἴμαστε πάντα προσανατολισμένοι [Ausgerichtetheit] ὡς πρός τό δεξιὰ καί τό ἀριστερά θεμελιώνεται στό γεγονός ὅτι

110 τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά προικισμένο μέ προσανατολισμό [Ausrichtung], πού μέ τή σειρά του καθορίζεται οὐσιαστικά ἀπό τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Βέβαια ὁ Κάντιος δέν εἶχε κατά νοῦ νά ἐρμηνεύσῃ θεματικά τόν προσανατολισμό. Θέλησε μόνο νά δείξῃ ὅτι κάθε προσανατολισμός ἀπαιτεῖ μία «ὑποκειμενική ἀρχή [Prinzip]». Ἐπιπλέον ἐδῶ «ὑποκειμενική» σημαίνει a priori. Τό a priori τοῦ κατευθυντικοῦ προσανατολισμοῦ ὡς πρός τό δεξιὰ καί τό ἀριστερά θεμελιώνεται ὅμως στό «ὑποκειμενικό» a priori τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, πού δέν ἔχει κανένα κοινό σημεῖο μέ ἕνα χαρακτηρισμό, ὁ ὁποῖος θά περιοριζόταν ἐκ τῶν προτέρων σέ ἕνα γυμνό ἀπό κόσμον ὑποκείμενο.

Ἡ ἀπο-μάκρυνσις καί ὁ προσανατολισμός ὡς συγκροτητικοί χαρακτηριστές τοῦ Ἐνεῖναι ὀρίζουν τή χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι – τό ὅτι εἶναι βιομεριμνωδῶς περισκεμμένο μέσα σέ ἕνα ἀποκαλυπτόμενο ἐνδόκοσμον χωῖον. Ἡ ὡστόσο ἐξήγησις τῆς χωρικότητας τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων καί τῆς χωρικότητας τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι παρέχει τίς προϋποθέσεις στό νά ἐπεξεργαστοῦμε τό φαινόμενο τῆς χωρικότητας τοῦ κόσμου καί νά θέσουμε τό ὄντολογικό πρόβλημα τοῦ χωῖου.

§24. Ἡ χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι καί ὁ χωῖος

Ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη ἀνακαλύψει ἕνα «κόσμον». Αὐτό τό ἀνακαλύπτει, πού θεμελιώνεται στήν κοσμικότητα τοῦ κόσμου, τό χαρακτηρίσαμε ὡς ἀπελευθέρωσις τῶν ὄντων γιά ἕνα σύνολο συμπλέξεων. Αὐτή ἡ ἀπελευθερωτική ἀδεια σύμπλεξις πραγματώνεται μέ περισκεμμένο παραπέμπεσθαι, τό ὁποῖο θεμελιώνεται σέ προγενέστερη κατανόησις τῆς ση-

μαντικότητας. Τώρα φανερώθηκε: τό περισεκεμμένο μέσ-στόν-κό-σμον-Εΐναι εΐναι χωρικό. Καί μόνον επειδή τό έδωνά-Εΐναι μέ τό τρόπο τής άπο-μάκρυνσης καί τοϋ προσανατολισμοϋ εΐναι χωρικό, μπορεί καί συναντά τά πρόχειρα όντα τοϋ περιβάλλοντος μέσ στη χωρικότητά τους. Ή άπελευθέρωση ένός συνόλου συμπλέξεων επι-τρέπει ταυτόχρονα, μέ άπο-μάκρυνση καί προσανατολισμό, νά συμ-πλέκωνται τά πρόχειρα όντα μέ μία περιοχή, εΐναι δηλαδή άπελευ-θέρωση τών πρόχειρων όντων γιά νά βρίσκωνται [άνήκουν] χωρικά κάπου. Μαζί μέ τή σημαντικότητα, μέ τήν όποία εΐναι έξοικειω-μένο τό έδωνά-Εΐναι ώς βιομεριμνώδες Ήνεΐναι, έχει διανοιγή οϋσια-στικά καί ό χώρος.

111 'Ο μαζί μέ τήν κοσμικότητα τοϋ κόσμου έτσι διανοιγμένος χώρος δέν έχει άκόμα τήν καθαρή πολλαπλότητα τών τριών διαστάσεων. Κατ' αϋτή τήν άρχική διανοικτότητα ό χώρος ώς καθαρό περιέχον [V orin] ένός μετρικού καί τοπογραφικού συστήματος παραμένει άκόμα κρυμμένος. Μέ τό φαινόμενο τής περιοχής παρουσιάσαμε ήδη τήν κατεύθυνση προς τήν όποία [Wogaufhin] ό χώρος έχει άποκαλυφθή έκ τών προτέρων στό έδωνά-Εΐναι¹. 'Ως περιοχή έν-νοοϋμε τήν κατεύθυνση [das Wohin], μέ τήν όποία εΐναι σύμφυτο κάθε πρόχειρο σύνολο όργάνων, τό όποιο μπορεί νά συναντηθή μέ άπο-μάκρυνση καί προσανατολισμό, δηλαδή μέσα σέ θέσεις. Ή σύμφυση καθορίζεται μέ βάση τή σημαντικότητα πού συγκροτεί τόν κόσμο, καί άρθρώνει μέσ στην μορετή περιοχή [Wohin] τό προς τά έδω [Hierhin] καί προς τά εκεί [Dorthin]. Ή περιοχή σάν τέτοια προδιαγράφεται άπό τό σύνολο τών παραπομπών πού έγκαθι-δρϋνεται στό οϋ ένεκα τής βιομέριμνας, μέσ στό όποιο παραπέμπε-ται ή άπελευθερωτική άδεια σύμπλεξης. Σέ όσα πρόχειρα όντα συναντοϋμε, ύπάρχει μία σύμπλεξη μέ μία περιοχή. Στο σύνολο τών συμπλέξεων, τό όποιο συμπηγνύει τό Εΐναι τών περιβαλλοντικά πρόχειρων όντων, ύφίσταται μία χωρική σύμπλεξη μέ χαρακτήρα περιοχής [gendhaft]. Ένεκα αϋτής τής σύμπλεξης μπορούν νά συναπαντώνται καί νά καθορίζονται τά πρόχειρα όντα ώς προς τή μακρότητα¹ καί τήν κατεύθυνση. Ήνάλογα μέ τό κατά πόσο έχει

Σελ. 110

1. [Δές §22.]

Σελ. 111

1. [Οί γάλλοι μεταφραστές παρατηροϋν ότι ή λέξη Form, πού βρίσκεται

διασαφηνηθῆ [= αὐτοσυνειδητοποιηθῆ] ἢ βιομεριμνώδης περίσκεψη, μαζί μέ τό γεγονός Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἔχουν ἀπομακρυνθῆ καί προσανατολιστῆ κατευθυντικά τά πρόχειρα ἐνδόκοσμα ὄντα.

Ἡ δυνατότητα νά συναντῶνται ἐνδόκοσμα ὄντα, ἡ ὁποία εἶναι συγκροτητικό στοιχεῖο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, συνίσταται σέ μία «χωροδοσία» [«Raum-geben»]. Αὐτή ἡ «χωροδοσία», τήν ὁποία ὀνομάζουμε καί *παραχώρηση* [Eingäumen]², συνίσταται στήν ἀπελευθέρωση τῶν πρόχειρων ὄντων γιά τή χωρικότητά τους. Αὐτή ἡ παραχώρηση, ὡς ἀποκαλυπτική παρουσίαση ἑνός συμπλεκτικά καθορισμένου συνόλου θέσεων, καθιστᾶ μορετό τόν ἐκάστοτε γεγονόςικό προσανατολισμό. Τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς περιεσκεμμένη βιομέριμνα τοῦ κόσμου μπορεῖ νά μεταθέτη, νά παραμερίζη καί νά ταξινομη³ ὄντα, μόνον ἐπειδή στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι του ἀνήκει ἡ παραχώρηση, νοούμενη ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό. Ἄλλά οὔτε ἡ ἐκ τῶν προτέρων ἀποκαλυμμένη περιοχῆ οὔτε γενικά ἡ ἐκάστοτε χωρικότητα γίνονται ρητό ἀντικείμενο θέασης. Ἡ χωρικότητα κινεῖ τόσο λίγο τήν προσοχή, ὅσο καί τά πρόχειρα ὄντα, μέσ στή βιομέριμνα τῶν ὁποίων ἀπορροφᾶται ἡ περίσκεψη. Μέ τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἀποκαλύπτεται ὁ χώρος ἀρχικά μέσα σ' αὐτή τή χωρικότητα. Πάνω στή βάση τῆς ἔτσι ἀποκαλυπτόμενης χωρικότητας γίνεται ὁ χώρος προσιτός καί στή γνώση.

Οὔτε ὁ χώρος εἶναι μέσ στό ὑποκείμενο οὔτε ὁ κόσμος εἶναι μέσ στό χώρο. Ἀντίθετα ὁ χώρος εἶναι «μέσ» στόν κόσμο, στό μέτρο πού τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, αὐτό τό συγκροτητικό στοιχεῖο τοῦ

στό γερμανικό πρωτότυπο, εἶναι μᾶλλον τυπογραφικό λάθος ἀντί τοῦ σωστοῦ Ferne (λέξη τήν ὁποία ἀποδίδουμε ὡς «μακρῦτητα».)]

2. [Ἡ γερμανική ἔκφραση einer Sache Raum geben σημαίνει κανονικά: ἀναπτύσσω, ξεδιπλώνω· π.χ. einem Gedanken Raum geben = ἀναπτύσσω μία σκέψη. Ὁ Χάιντεγκερ ἀναλύει ὁμως τήν ἔκφραση στά συστατικά της, ἔτσι ὥστε γράφοντας Raum-geben λέει κατά γράμμα: δίνω χώρο. Τό ρῆμα eingäumen σημαίνει α) ταξινομῶ, βάζω τάξη μέσα σέ κάτι (π.χ. σέ ἕνα ντουλάπι), β) παραχωρῶ. Προτιμήσαμε νά ἀποδώσουμε τή δευτέρη σημασία, ἡ ὁποία εἶναι καί ὡς λέξη ἐτυμολογικά συγγενική καί κοντύτερα στό χαιντεγκεριανό νόημα, ἀφήνοντας στόν ἀναγνώστη τήν πρωτοβουλία νά λάβη ὑπόψη του καί τήν πρώτη σημασία.]

3. [Καί πάλι τό ρῆμα eingäumen, ἐδῶ μέ τό πρώτο του νόημα, ἔτσι καθώς ἐξηγεῖται στήν προηγούμενη ὑποσημείωση, νόημα στό ὁποῖο ὁ Χάιντεγκερ παραπέμπει τοποθετώντας τή λέξη μέσα σέ εἰσαγωγικά.]

ἔδωνά-Εἶναι, ἔχει διανοίξει τό χώρο. Ὁ χώρος δέν θρῖσκεται μέσ στό ὑποκείμενο, κι' οὔτε τοῦτο παρατηρεῖ τόν κόσμο σάν ὁ κόσμος νά ἦταν μέσα σέ χώρο· καί μόνο τό σωστά ὄντολογικά νοούμενο «ὑποκείμενο», τό ἔδωνά-Εἶναι, εἶναι χωρικό. Κι' ἐπειδή τό ἔδωνά-Εἶναι εἶναι κατά πῶς περιγράψαμε χωρικό, ὁ χώρος φανερώνεται ὡς a priori. Τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι ὁ χώρος ἀνήκει ἀπριορικά σέ ἓνα ὑποκείμενο πού, ἀρχικά ξένο πρός τόν κόσμο, προβάλλει μετά ἔξω του [wirft aus sich hinaus] ἓνα χώρο. Ἡ ἔδῶ ἀπριορικότητα σημαίνει ὅτι ἡ συνάντηση χώρου (ὡς περιοχῆς) προηγείται κατά τήν ἐκάστοτε περιβαλλοντική συνάντηση τῶν προχειρῶν ὄντων.

112 Ἡ χωρικότητα τῶν ὄντων πού συναντῶνται ἀρχικά μέ τό βλέμμα τῆς περίσκεψης, μπορεῖ ἀκόμα καί γιά τήν περίσκεψη νά γίνη θεματική καί μέλημα ὑπολογισμοῦ καί καταμέτρησης, ὅπως π.χ. στήν οἰκοδόμησι σπιτιοῦ ἢ στήν καταμέτρηση γαιῶν. Μέ αὐτή τήν ἀκόμα βασικά περιεσκεμμένη θεματοποίηση τῆς περιβαλλοντικῆς χωρικότητας ἔρχεται ἤδη σέ θέα ὡς ἓνα σημεῖο ὁ χώρος καθ' ἑαυτόν. Τήν τέτοια φανέρωσι τοῦ χώρου μπορεῖ νά ἀκολουθήσῃ ἡ καθαρῆ ἐνατένισί του, μέ τίμημα τῆ μοναδικῆ προηγουμένως δυνατότητα πρόσβασις στό χώρο, τόν περιεσκεμμένο ὑπολογισμό. Ἡ «μορφική ἐποπτεία» τοῦ χώρου ἀποκαλύπτει τίς καθαρῆς δυνατότητες χωρικῶν σχέσεων. Ἐδῶ ὑπάρχει μία σειρά σταδίων διαλεύκανσις τοῦ καθαροῦ, ὁμογενοῦς χώρου, πού ξεκινᾷ ἀπό τήν καθαρῆ μορφολογία τῶν χωρικῶν σχημάτων καί φτάνει ὡς τήν analysis situs κι' ὡς τήν καθαρᾶ μετρική ἐπιστήμη περί χώρου. Στήν παρούσα ἔρευνα δέ θά ἀσχοληθοῦμε μέ αὐτό τό θέμα¹. Ἡ Προβληματική μας ὀφείλει ἀπλῶς νά ἐντοπίσῃ ὄντολογικά τό φαινομενικό ἔδαφος, πάνω στό ὁποῖο στηρίζεται ἡ θεματική ἀποκάλυψη κι' ἐπεξεργασία τοῦ καθαροῦ χώρου.

Ἡ μή περιεσκεμμένη, καθαρᾶ ἐνατενιστική ἀποκάλυψη τοῦ χώρου ἐξουδετερώνει τίς περιβαλλοντικές περιοχές, καί τίς καθιστᾷ καθαρῆς διαστάσεις. Οἱ θέσεις [Plätze] καί τό περιεσκεμμένα προσανατολισμένο σύνολο θέσεων, μέ τίς ὁποῖες εἶναι σύμφυτα τά

Σελ. 112

1. Δέξ *O. Becker*, Συνεισφορές στή φαινομενολογική θεμελίωσι τῆς Γεωμετρίας καί τῶν ἐφαρμογῶν τῆς στή Φυσική. Στήν παρούσα ἐπετηρίδα τόμος VI (1923), σελ. 385 κ.ἑξ.

πρόχειρα ὄργανα, καταποντίζονται σέ μία πολλαπλότητα τόπων [Stellen] ἀδιάφορων πραγμάτων. Ἡ χωρικότητα τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων χάνει ἔτσι τό συμπλεκτικό χαρακτήρα της. Ὁ κόσμος στερεῖται τό εἰδικό του περί, τό περιβάλλον γίνεται ὁ «κόσμος» τῆς φύσης. Ὁ «κόσμος» ὡς σύνολο πρόχειρων ὀργάνων χωρικοποιεῖται [wird veräumlicht] σέ ἕνα ἄθροισμα ἀπλῶς παρευρισκόμενων ἐκτατῶν πραγμάτων. Ὁ ὁμογενής φυσικός χῶρος φανερώνεται ἀπλῶς καί μόνο μέ ἕνα εἶδος ἀποκάλυψης τῶν συναντώμενων ὄντων, τό ὁποῖο ἔχει τό χαρακτήρα μιᾶς ιδιόμορφης ἀποκοσμοποίησης τοῦ κοσμικοῦ χαρακτήρα τῶν πρόχειρων ὄντων².

Σύμφωνα πρός τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι του, στό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει δοθῆ ἕκ τῶν προτέρων ἕνας ἐκάστοτε ἤδη ἀποκαλυμμένος χῶρος, μολονότι ὄχι θεματικά. Ἀντίθετα ὁ χῶρος καθ' ἑαυτόν παραμένει ἀρχικά ἐπικαλυμμένος ὡς πρός τίς ἐσώτερές του καθαρές [reinen] δυνατότητες καθαρῆς [reinen] χωρικότητας. Τό ὅτι ὁ χῶρος φανερώνεται οὐσιαστικά μέσα σέ ἕνα κόσμο, δέν εἶναι ἀκόμα ἀποφασιστικό γιά τό εἶδος τοῦ Εἶναι του. Ὁ χῶρος δέν ἔχει ὑποχρεωτικά τό εἶδος τοῦ Εἶναι χωρικά πρόχειρου ἢ παρευρισκόμενου ὄντος. Τό Εἶναι τοῦ χῶρου δέν ἔχει οὔτε τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ἀπό τό ὅτι τό Εἶναι τοῦ χῶρου δέ μπορεῖ νά νοηθῆ κατά τό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς *res extensa*, δέ συνεπάγεται οὔτε ὅτι

113 πρέπει νά καθορισθῆ ὄντολογικά ὡς «φαινόμενο» αὐτῆς τῆς *res* – δέ θά μπορούσε τότε νά διακριθῆ ἀπό τό Εἶναι της –, μά κι' οὔτε συνεπάγεται ὅτι τό Εἶναι τοῦ χῶρου μπορεῖ νά ταυτισθῆ μέ τό Εἶναι τῆς *res cogitans* καί νά νοηθῆ ὡς κάτι καθαρῶς «ὑποκειμενικό», ἀκόμα κι' ἂν παραβλέψουμε τό πόσο προβληματικό εἶναι τό *Εἶναι* ἐνός τέτοιου ὑποκειμένου.

Ἡ διατηρούμενη ὡς τίς μέρες μας ἀμηχανία ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι τοῦ χῶρου, δέν ἔχει τήν αἰτία της τόσο σέ μία ἀνεπαρκῆ γνώση τοῦ Ἐμπράγματος περιεχόμενου [Sachgehalt] τοῦ ἴδιου τοῦ χῶρου, ὅσο στήν ἔλλειψη ριζικῆς διασάφησης τῶν δυνατοτήτων τοῦ Εἶναι γενικά, καί μιᾶς ἀντίστοιχης ὄντολογικῆς τους ἐρμηνείας. Ἀποφασιστικό στό νά κατανοήσουμε τό ὄντολογικό πρόβλημα τοῦ χῶρου, θά εἶναι νά ἀπελευθερωθῆ τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι τοῦ χῶρου ἀπό τή στενότητα τῶν αὐθαίρετα ἐκλεγμένων κι' ὡς ἐπί τό πλεῖστο ἀξεστῶν ὄντολογικῶν ἐννοιῶν, καί ἡ Προ-

2. [Δές §16, σελ. 75.]

δληματική τοῦ Εἶναι τοῦ χώρου, κάτω ἀπό τή θέαση τοῦ ἴδιου τοῦ φαινόμενου καί τῶν ποικίλων φαινομενικῶν χωρικοτήτων, νά στραφῆ πρὸς τήν κατεύθυνση τοῦ διαφωτισμοῦ τῶν δυνατοτήτων τοῦ Εἶναι γενικά.

Τό φαινόμενο τοῦ χώρου δέν εἶναι οὔτε ὁ μοναδικός οὔτε ὁ σπουδαιότερος μεταξύ ἄλλων ὄντολογικῆς χαρακτῆρας τοῦ Εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων. Ἀκόμα λιγώτερο συγκροτεῖ ὁ χώρος τό φαινόμενο τοῦ κόσμου. Χωρίς ἀναδρομή στόν κόσμο δέ μπορεῖ νά κατανοηθῆ ὁ χώρος. Ὁ χώρος γίνεται προσιτός μόνο μέ ἀποκοσμοκοποίησι τοῦ περιβάλλοντος, καί ἡ χωρικότητα μπορεῖ νά ἀποκαλυφτῆ μόνο πάνω στό θεμέλιο τοῦ κόσμου¹. Ἀληθεύει ἐντούτοις ὅτι ὁ χώρος συμμετέχει στή συγκρότηση τοῦ κόσμου, σ' ἀντιστοιχία πρὸς τήν οὐσιαστική χωρικότητα αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, χωρικότητα ἢ ὁποία ἐμπεριέχεται στή θεμελιώδη του σύσταση: στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι.

Σελ. 113

1. [Ὁ χώρος καί ἡ χωρικότητα, γιά τούς ὁποίους γίνεται λόγος σ' αὐτή τήν πρόταση, δέν εἶναι ταυτόσημοι. Πρόκειται γιά τό γεωμετρικό χωρο καί γιά τή χωρικότητα τῶν πρόχειρων ὄντων.]

Κεφάλαιο Τέταρτο

Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι ὡς Συνεΐναι καί ἑαυτότητα. Οἱ
«πολλοί»²

Ἡ ἀνάλυση τῆς κοσμικότητας τοῦ κόσμου ἔφερε ἀδιάκοπα σέ θέα τό σύνολο φαινόμενο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι, χωρίς νά ἔχουν διευκρινιστῆ ἑξίσου φαινομενικά μέ τόν κόσμο καί τά ὑπόλοιπα συγκροτητικά στοιχεῖα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι. Ἀρχίσαμε τήν ὄντολογική ἐρμηνεία τοῦ κόσμου διερχόμενοι μέ ἀπό τά πρόχειρα ἐνδόκοσμα ὄντα, ὄχι μόνο γιατί τό ἐδωνά-Εΐναι κατά τήν καθημερινότητά του (μέ ἀναφορά στήν ὁποία τοῦτο παραμένει μόνιμο θέμα μας) εἶναι γενικά μέσα σέ κόσμο, παρά καί σχετίζεται πρὸς τόν κόσμο μέ κυρίαρχο εἶδος τοῦ Εΐναι. Ἀρχικά καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο τό ἐδωνά-Εΐναι ἔχει θελχτῆ ἀπό τόν κόσμο του³. Αὐτό τό εἶδος τοῦ Εΐναι, ἢ ἀπορρόφηση μέσ στόν κόσμο, ὅπως καί τό Ἐνεΐναι, πού χρησιμεύει ὡς θεμέλιό της, καθορίζουν οὐσιαστικά τό
114 φαινόμενο πού θά προσεγγίσουμε τώρα θέτοντας τό ἐρώτημα: *ποῖός* εἶναι τό ἐδωνά-Εΐναι κατά τήν καθημερινότητα; Ὅλες οἱ ὄντολογικές δομές τοῦ ἐδωνά-Εΐναι, συνεπῶς καί τό φαινόμενο πού ἀπαντᾷ στό ἐρώτημα «ποῖός;» εἶναι τρόποι τοῦ Εΐναι του. Χαρα-

2. [Das «Man». Στά γερμανικά λέγεται man glaubt, ὅπου στά γαλλικά θά μπορούσε νά εἰπωθῆ on croit, ἢ στά ἀγγλικά they believe, one believes. Στά ἑλληνικά λέμε σέ μία τέτοια περίπτωση «πιστεύουν» ἢ «πιστεύεται», καί ὑπονοοῦμε ἕνα ἀόριστο ὑποκείμενο «κάποιοι», «οἱ ἄνθρωποι». Τό γερμανικό man καί τό γαλλικό on προκύπτουν ἀπό τήν καθημερινή γλωσσική χρήση· στά ἑλληνικά δέν ὑπάρχει ἀντίστοιχη ἔκφραση. Ἀποδίδουμε λοιπόν τό man μέ τήν ἔκφραση «οἱ πολλοί», πού χρησιμοποιοῦθηκε μέ εὐρύτητα στήν ἀρχαία ἑλληνική Φιλοσοφία (δές Ἡρακλείτου ἀποσπ. 2, 17, 104, Πλάτωνος Πολιτεία 379c, Πρωταγόρας 317a, Φαῖδρος 249d, Γοργίας 475d, 483b, Πολιτικός 306a, Συμπόσιον 216b, Φαῖδων 65a, Νόμοι 888c, Εὐθύφρων 5a, Ἀριστοτέλους Ἠθικά Νικομ. 1095a21, 1095b16, 1118b23, b27, 1125b16, 1150a12-3, 1151a5, 1152a26, 1168b21-2, Πολιτικά 1267b4, 1281a42, 1292a12, 1308a9).]

3. [Δές σελ. 54, σημ. 4.]

κηριζοντάς τους όντολογικά, τούς χαρακτηρίζουμε ύπαρκτικά. Πρέπει συνεπώς νά τοποθετήσουμε τό έρώτημα σωστά και νά σκιαγραφήσουμε τήν πορεία, βάσει τής όποίας θά ξερθή σέ θέα ένα ευρύτερο φαινομενικό πεδίο τής καθημερινότητας του έδωνά-Εΐναι. Κατευθύνοντας τίς έρευνές μας πρós τό φαινόμενο, τό όποιο θά μάς παράσχη τήν απάντηση στό έρώτημα «ποιός;», θά όδηγηθοϋμε σέ δομές του έδωνά-Εΐναι έξίσου άρχέγονες μέ τό μέσ-στόν-κό-σμον-Εΐναι: στό *Συνείναι* [Mitsein] και στό *έδωνά-Συνείναι* [Mitt-dasein]. Σ' αυτό τό είδος του Εΐναι θεμελιώνεται ή καθημερινή έαυτότητα [Selbstsein], τής όποίας ή έξήγηση θά κάνη όρατό αυτό πού μπορεί νά όνομαστή «ύποκείμενο» τής καθημερινότητας, οί πολλοί. Τό κεφάλαιο γιά τό «ποιός» του κατά μέσον όρο έδωνά-Εΐναι θά άρθρωθή ως έξής: 1. Τό ξεκίνημα του ύπαρκτικού έρωτήματος: ποιός είναι τό έδωνά-Εΐναι; (§25) · 2. Τό έδωνά-Συνείναι των "Άλλων και τό καθημερινό Συνείναι (§26) · 3. 'Η καθημερινή έαυτότητα και οί πολλοί (§27).

§25. Τό ξεκίνημα του ύπαρκτικού έρωτήματος: ποιός είναι τό έδωνά-Εΐναι;

'Η απάντηση στό έρώτημα, ποιός είναι τό έδωνά-Εΐναι, δόθηκε ήδη επιφανειακά στην §9, όπου γνωστοποιήσαμε μορφικά τά θεμελιώδη χαρακτηριστικά του έδωνά-Εΐναι. Τό έδωνά-Εΐναι είναι τό όν πού είμαι έγώ ό ίδιος, τό Εΐναι του είναι έκάστοτε δικό μου. Αυτός ό όρισμός δηλώνει μία όντολογική σύσταση, αλλά τίποτα περισσότερο. Περιέχει συνάμα τήν όντική – άν και άνεπεξέργαστη – γνωστοποίηση ότι αυτό τό όν είναι ένα έγώ, κι' όχι άλλοι. Στό έρώτημα «ποιός;» απαντά αυτό τουτό τό έγώ, τό «ύποκείμενο», ό «εαυτός». Τό ποιός είναι αυτό πού διατηρείται ως κάτι ταυτόσημο μέσ ά· ό όλες τίς μεταβολές των σχετισμών και των βιωμάτων – κι' είναι αυτό πού σχετίζεται μέ αυτή τήν πολλαπλότητα. Όντολογικά τό νοοϋμε ως κάτι έκάστοτε ήδη άδιάκοπα παρευρισκόμενο μέσα σέ μία και γιά μία κλειστή περιφέρεια, ως ένα υπόδαθρο μέ προνομιοϋχο νόημα, ως *subjectum* [ύποκείμενο]. Μιά και παραμένει αυτό-τουτό [Selbiges]¹ διά μέσου τής πολλαπλής έτερότη-

Σελ. 114

1. Γ'Ενώ οί γερμανικές λέξεις *identisch* και *selbig* είναι συνώνυμες, ό Χάιντεγκερ κάνει κάποια έννοιολογική διάκριση μεταξύ τους, δές σελ. 130. Γιά νά διατηρήσουμε λεκτικά αυτή τή διαφορά, άποδίδουμε τό *identisch* ως «ταυτόσημος» και τό *selbig* ως «αυτός-τουτός».]

τας, έχει τό χαρακτήρα τοῦ *ἑαυτοῦ*. Ἄκόμα κι' ἂν ἀπορρίπτουν τήν ὑπόσταση τῆς ψυχῆς καί τό ἐμπράγατο τῆς συνείδησης, ἢ ἀρνοῦνται ὅτι τό πρόσωπο εἶναι ἀντικείμενο, ὄντολογικά ἐξακολουθοῦν νά ξεκινοῦν μέ κάτι, τοῦ ὁποίου τό εἶναι ρητά ἢ ὄχι διατηρεῖ τό νόημα τῆς παρεύρεσης. Ἡ ὑποστασιακότητα παραμένει ὁ ὄντολογικός ὁδηγός στό νά καθοριστῆ τό ὄν, βάσει τοῦ ὁποίου ἀπαντιέται τό ἐρώτημα «ποιός».

115 Τό ἐδωνά-εἶναι σιωπηλά ἔχει ἐκ τῶν προτέρων νοηθῆ ὡς κάτι παρευρισκόμενο. Ὅπως δὴποτε ἡ ἔλλειψη καθορισμοῦ τοῦ εἶναι του ἐμπειρεῖται πάντα αὐτό τό νόημα τοῦ εἶναι¹. Κι' ὅμως ἡ παρεύρεση εἶναι ὁ τρόπος τοῦ εἶναι ὄντων πού δέν εἶναι ἐδωνά-εἶναι.

Ἡ ἀπόφανση ὅτι τό ἐδωνά-εἶναι εἶμαι ἐγώ, εἶναι ὄντικά αὐτονόητη, ἀλλ' αὐτό δέν πρέπει νά μᾶς παραπλανήσῃ στό νά πιστέψουμε πῶς ἔτσι σκιαγραφεῖται χωρίς κίνδυνο παρερμηνείας ἢ πορεία μιᾶς ὄντολογικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἔτσι «δεδομένου» ὄντος. Κι' ἀλήθεια παραμένει ἀμφισβητήσιμο, κατά πόσον ἀκόμα καί τό ὄντικό περιεχόμενο τῆς παραπάνω ἀπόφανσης ἀποδίδει ταιριαχά τῆ φαινομενική ὑφή τοῦ καθημερινοῦ ἐδωνά-εἶναι. Θά μπορούσε ἴσα - ἴσα νά μῆν εἶμαι ἐγώ ὁ ἴδιος, ὁ ποιός τοῦ καθημερινοῦ ἐδωνά-εἶναι².

Ἄν ἐκθέτοντας τά φαινόμενα τά θεμελιώσουμε στό εἶδος τοῦ εἶναι τῶν ἴδιων τῶν ὄντων μέ θέσεις ὄντικές καί ὄντολογικές, καί θελήσουμε νά ὑπερισχύσουμε ἀκόμα καί τῶν πῶς αὐτονόητων καί ἀνέκαθεν καθιερωμένων ἀπαντήσεων καί τῶν βάσει τούτων ἀντλημένων Προβληματικῶν – τότε ἡ φαινομενολογική ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-εἶναι σέ σχέση πρός τό ἐρώτημα πού πρόκειται νά θέσουμε τώρα, πρέπει νά παραμείνῃ προφυλαγμένη ἀπό κάθε διαστροφή τῆς Προβληματικῆς τῆς.

Ἄλλά δέν ἀντιτίθεται στούς κανόνες κάθε ὑγιεινῆς μεθοδολογίας, τό νά μῆ διατηρῆται μία Προβληματική στά προφανῆ δεδομένα τῆς περιοχῆς πού παίρνεται ὡς θέμα; Καί τί πῶς ἀναμφισβή-

Σελ. 115

1. [Αὐτή ἡ προσέγγιση τοῦ θέματος κριτικάρε κατά βάθος ὁλόκληρη τῆ νεώτερη Φιλοσοφία ἀπό τόν Καρτέσιο κι' ἐδῶ, συμπεριλαμβανόμενων καί τῶν Husserl καί Scheler, τῶν ὁποίων ἡ Φαινομενολογία δέν κλονίζει τήν κλασσική ὄντολογία. Δές §6, εἰδικά σελ. 22· §10, σελ. 47 κ.ε., §22, σελ. 92 κ.εες.]

2. [Μέ αὐτή τήν πρόταση ἀγγέλλεται ἡ θεωρία περὶ τῶν «πολλῶν», πού θά ἀναπτυχθῆ στήν §27.]

τητο υπάρχει από τό δεδομένο του ἔγώ; Καί δέν υπάρχει μέσα σ' αὐτό τό δεδομένο ἢ υπόδειξη δι' ἄν σκοπεύουμε νά τό ἐπεξεργαστοῦμε ἀρχέγονα θά πρέπει νά ἀφήσουμε κατά μέρος κάθε ἄλλο «δεδομένο» – εἴτε πρόκειται γιά ἕναν ὄντα «κόσμο», εἴτε γιά τό εἶναι ἄλλων ἐγώ; Ἴσως πράγματι τό ἔτσι δεδομένο, ἢ καθαρή, μορφική, ἀνασκοπική [reflektive] ἀντίληψη τοῦ ἐγώ, εἶναι κάτι προφανές. Αὐτή ἢ προφάνεια μπορεῖ κιόλα νά παράσχη τήν πρόσβαση πρὸς μιά αὐθύπαρκτη φαινομενολογική Προβληματική, πού ὡς «μορφική Φαινομενολογία τῆς συνείδησης» ἔχει μία θεμελιώδη, πλαισιοδοτική σημασία³.

Μές στό πλαίσιο μιᾶς ὑπαρκτικῆς Ἐναλυτικῆς τοῦ γεγονικοῦ ἐδωνά-εἶναι τίθεται ἐντούτοις τό ἐρώτημα, κατά πόσο ὁ παραπάνω τρόπος δοσίματος τοῦ ἐγώ διανοίγει τό ἐδωνά-εἶναι μέσ στήν καθημερινότητά του, ἄν διόλου τό διανοίγη. εἶναι ἄραγε πράγματι αἰσιογνώστου αὐτονόητο δι' ἢ πρόσβαση στό ἐδωνά-εἶναι πρέπει νά συνίσταται σέ καθαρά θεωρητική ἀνασκόπηση [Reflexion] τοῦ ἐγώ ὡς πόλου πράξεων; Κι' ἄν αὐτό τό εἶδος «αὐδοσίματος» τοῦ ἐδωνά-εἶναι δέν εἶναι παρά μία παραπλάνηση τῆς ὑπαρκτικῆς Ἐναλυτικῆς, καί μάλιστα παραπλάνηση πού ἔχει τά θεμέλιά της στό εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ ἐδωνά-εἶναι; εἶναι ἴσως ἀλήθεια δι' ἢ τό ἐδωνά-εἶναι συνηθίζει νά λή πάντα ἀναφερόμενο στόν ἑαυτό του: εἶμαι αὐτό τό ὄν, καί τελικά τό κραυγάζει μεγαλόφωνα, ὅταν ἴσα-ἴσα «δέν» εἶναι τοῦτο. Μήπως ἢ σύσταση τοῦ ἐδωνά-εἶναι, δι' ἢ εἶναι ἐκάστοτε δικό μου, εἶναι ἢ αἰτία νά μὴν εἶναι τό ἐδωνά-εἶναι ἀρχικά καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο αὐτό τοῦτο; Μήπως παίρνοντας ὡς ἀφετηρία τῆς ὑπαρκτικῆς Ἐναλυτικῆς τό ἐγώ ὡς δεδομένο στό ἐδωνά-εἶναι καί μιά συνηθισμένη αὐτοεργήνησή του, πέφτουμε τρόπον τινά σέ παγίδα; Μήπως θά προέκυπτε δι' ἢ παραμένει ριζικά ἀκαθόριστος ὁ ὄντολογικός ὀρίζοντας γιά τόν καθορισμό ὄσων γίνονται προσιτά μέ ἀπλό δόσιμο; Σίγουρα μπορεῖς πάντα μέ τό δίκιο σου νά πῆς ὄντικά, δι' ἢ «ἐγώ» εἶμαι αὐτό τό ὄν. Ἐλλά ἢ ὄντολογική Ἐναλυτική πρέπει νά εἶναι ριζικά ἐπιφυλακτική ὡς πρὸς τή χρήση τέ-

116

3. [Μετά τήν κριτική πού ἀσκήθηκε στή χουσερλιανή Φαινομενολογία, αὐτή ἢ παραχώρηση στό Χουσερλ σημαίνει ἴσως δι' ἢ μία Φιλοσοφία περὶ τοῦ cogito δέν εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατη μέσ στήν προοπτική τοῦ «εἶναι καί χρόνος». Ἐλλά τό γεγονός δι' ἢ ὁ συγγραφέας τήν ἔχει τελείως ἀμελήσει, καθιστᾷ δύσκολο τό νά τῆς ἀπονεμηθῇ μία «θεμελιώδης σημασία». Δές στή δεύτερη διαίρεση τήν §64. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

τοιων ἀποφάνσεων. Τό «ἐγώ» δέ μπορεί νά νοηθῆ παρά ὡς προαι-
ρετική καί καθαρά *μορφική δήλωση* ἑνός φαινομένου, τοῦ ὁποίου
ὅταν μελετηθῆ τό εἶναι, θά ἀποκαλυφθῆ ἴσως ὡς τό ἀντίθετο ἀπό
αὐτό πού φαινόταν πῶς εἶναι. Τότε ὁμως τό «μῆ-ἐγώ» δέν θά ση-
μαίνει διόλου κάποιο ὄν πού στερεῖται ἀπόλυτα «ἐγώτητας»
[«Ichheit»], παρά θά εἶναι ἕνα ὀρισμένο εἶδος τοῦ εἶναι αὐτοῦ
τούτου τοῦ «ἐγώ», π.χ. ἡ αὐτοαπώλεια^[76].

Μά καί ἡ θετική ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-εἶναι, τήν ὁποία παρου-
σιάσαμε ὡς τώρα, ἀρκεῖ ἤδη γιά νά ἀπαγορεύσῃ νά ξεκινήσουμε
ἀπό τό μορφικό δεδομένο τοῦ ἐγώ, ἄν ἀποβλέπουμε σέ φαινομε-
νικά ἐπαρκή ἀπάντηση τοῦ ἐρωτήματος «ποιός;». Ἡ διαλεύκανση
τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι φανέρωσε ὅτι ἀρχικά δέν «εἶναι», κι'
οὔτε ποτέ ὑπῆρξε ἕνα σκέτο ὑποκείμενο χωρίς κόσμον. Κι' ἀσφα-
λῶς εἶναι ἐξίσου ἀνύπαρκτο ἀρχικά τό δεδομένο ἑνός ἀτομωμέ-
νου ἐγώ χωρίς τούς ἄλλους¹. Ἄλλ' ἄν ἐκάστοτε ἤδη στό μέσ-
στόν-κόσμον-εἶναι «οἱ ἄλλοι» *συνεῖναι ἐδωνά* [mit da sind],
ἀκόμα καί αὐτή ἡ φαινομενική διαπίστωση δέν θά πρέπη νά μᾶς
παραπλανήσῃ, ὥστε νά θεωρήσουμε αὐτονόητη κι' ἀνάξια ἔρευνας
τήν *ὄντολογική* δομή αὐτοῦ τοῦ «δεδομένου». Θά χρειαστῆ νά κά-
νουμε φαινομενικά ὄρατό καί νά ἐρμηνεύσουμε ταιριαχτά ὄντολο-
γικά τό ἄμεσο καί καθημερινό εἶδος αὐτοῦ τοῦ ἐδωνά-Συνεῖναι².

Ὅπως ὁ ὄντικά αὐτονόητος χαρακτήρας τοῦ καθ' ἑαυτό εἶναι
τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων παραπλανᾷ καί πείθει πῶς εἶναι καί ὄντο-
λογικά αὐτονόητο τό νόημα αὐτοῦ τοῦ εἶναι, κάνοντας νά παρα-
βλέπεται τό φαινόμενο τοῦ κόσμου, ἔτσι καί τό ὄντικά αὐτονόητο
γεγονός ὅτι τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι ἐκάστοτε δικό μου μπορεί νά
ὀδηγήσῃ σέ παραπλάνηση τῆς ἀντίστοιχης ὄντολογικῆς Προβλημα-

Σελ. 116

1. Δές ὅσα παρουσίασε φαινομενολογικά ὁ Max Scheler στό «Φαινομε-
νολογία καί θεωρία τῶν αἰσθημάτων συμπάθειας», 1913, Παράρτημα σελ.
118 κ.ἑξ.· δές ἐπίσης τή 2η ἔκδοση μέ τίτλο «Οὐσία καί μορφές τῆς συμ-
πάθειας», 1923, σελ. 244 κ.ἑξ.

2. [Μεταφράζουμε τό Mitdasein ὡς ἐδωνά-Συνεῖναι, καί τό Mitsein ὡς
Συνεῖναι. Αὐτές οἱ ἐκφράσεις ἔχουν μία λεπτή νοηματική διαφορά. Τό Mit-
dasein σημαίνει γιά τό Χάιντεγκερ τό Συνεῖναι τοῦ ἄλλου μαζί μου. Ἀντί-
θετα τό Mitsein δηλώνει τό δικό μου Συνεῖναι μέ τόν ἄλλο. Δές τίς τελευ-
ταῖες προτάσεις τῆς σελ. 118.]

τικής. Ἀρχικά τό ποιός τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέ θέτει μόνο ἓνα ὄντο-
λογικό πρόβλημα, μὰ παραμένει καί ὄντικά ἐπικαλυμμένο.

117 Ὡστε δέν ὑπάρχουν καθόλου νήματα, πού θά μᾶς ὀδηγήσουν
στό νά ἀπαντήσουμε ὑπαρκτικο-ἀναλυτικά στό ἐρώτημα «ποιός»;
Δέ θέλαμε νά πούμε κάτι τέτοιο. Κι' ἂν δέν λειτουργή ὡς ὀδηγη-
τικό νῆμα ἀπό τίς δύο παραπάνω (§§9 καί 12) μορφικές ὑποδείξεις
τῆς σύστασης τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι¹ αὐτή, ἡ ὁποία ἀναφέρ-
θηκε ἐδῶ, λειτουργεῖ ὁμως σίγουρα τό ὅτι ἡ οὐσία [«Essenz»] τοῦ
ἐδωνά-Εἶναι θεμελιώνεται στήν ὑπαρξή του. Ἄν τό «ἐγώ» εἶναι
οὐσιαστικό χαρακτηριστικό τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τότε πρέπει νά ἐρμη-
νευτῆ ὑπαρκτικά. Ἄρα τότε μόνο θά ἀπαντηθῆ τό «ποιός;», ἂν
παρουσιάσουμε φαινομενικά ἓνα ὀρισμένο εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ
ἐδωνά-Εἶναι². Ἄν τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι μόνον ὑπάρχοντας ὁ ἑαυ-
τός του, τότε ἡ μονιμότητα τοῦ ἑαυτοῦ δέν ἀπαιτεῖ λιγώτερο ἀπ'
ὄσο ἡ πιθανή μονιμότητα χωρίς ἑαυτό³ μία ὑπαρκτικο-ὄντολογική

Σελ. 117

1. [Οἱ δύο «μορφικές ὑποδείξεις» στίς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ Χάιντεγκερ,
βρίσκονται στή σελ. 42.]

2. [Ἄμεση καί σημαντική συνέπεια τοῦ ὅτι ἡ «οὐσία» τοῦ ἐδωνά-Εἶναι
(τοῦ ἀνθρώπου) καθορίζεται ἀπό τήν «ὑπαρξή» του (δές σελ. 42 σμ. 1):
κανένα ἀπ' ὄσα δηλώνονται ὡς χαρακτηριστικά στοιχεῖα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι,
δέν συγκροτεῖ μία «ὑπόσταση», ἓνα «κάτι» ἢ «ιδιότητες». Ὅλα ὄσα τό
ἐδωνά-Εἶναι εἶναι, ἀποτελοῦν τρόπους τῆς ὑπαρξῆς του, δηλαδή *δυνατότη-
τες*. Ἀκόμα κι' ὁ «ἑαυτός» του δέν ὑπάρχει γιά τό ἐδωνά-Εἶναι παρά μέ τή
μορφή μᾶς δυνατότητας: νά εἶναι ἢ νά μὴν εἶναι αὐτός τοῦτος. Ἀπό τοῦτο
ἐπεταί ὅτι καί ἡ μία καί ἡ ἄλλη ἀπό αὐτές τίς δυνατότητες εἶναι ἐξίσου
οὐσιαστικές γιά τό ἐδωνά-Εἶναι. Κι' ἀκόμα: εἶναι οὐσιαστικό γιά τόν «ἑαυ-
τό» τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὅτι δέν εἶναι ἄλλο ἀπό μιά δυνατότητα, τήν ὁποία
τοῦτο ἀδραξε ἢ ἀφησε. Δές τό τέλος τῆς παρούσας παραγράφου. (Σημ. τ.
γαλ. μετ.)]

3. [die Ständigkeit des Selbst ebenso sehr wie seine mögliche «Unselbstän-
digkeit». Τό ἐπίθετο ständig, πού σημαίνει: διαρκῆς, μόνιμος, παίρνει δια-
φορετική σημασία ὅταν συντίθεται μέ τό selbst (= ἑαυτός): selbständig ση-
μαίνει: αὐθύπαρκτος, αὐτάρκης καί ἀνεξάρτητος. Ἐδῶ, καθώς καί στίς σελ.
128, 303, 322-3, 332, 375 καί 390 ὁ Χάιντεγκερ παίζει ἐτυμολογικά, γρά-
φοντας (ἢ ἐννοώντας) τήν Unselbständigkeit ὄχι ὡς Un-selbständigkeit (= Ἐλλειψη αὐθυπαρξίας, ἀνεξαρτησίας), παρά Unselbst - ständigkeit (= μονι-
μότητα χωρίς ἑαυτό). Ἄς θυμηθῆς ἐπίσης ὅτι καί τό λατινικό ρῆμα *existere*
εἶναι συναφές μέ τή ρίζα *sta-*, ἀπ' ὅπου καί τά ständig, Bestand (ὑφή, πα-
ρέυρεση) καί Substanz (ὑπόσταση).]

ἐρωτηματοθεσία, ὡς μοναδική σωστή πρόσβαση στήν Προβληματική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι.

Ἄλλ' ἂν ὁ ἑαυτός νοηθῆ «μόνο» σάν τρόπος τοῦ Εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὄντος, τοῦτο μοιάζει νά ἰσοδυναμῆ μέ ἐξάτμιση τοῦ βαθύτερου «πυρήνα» τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Τέτοιοι φόβοι ὁμως τρέφονται ἀπό τή λαθεμένη προκατάληψη πῶς τό ὑπό ἐρώτηση ὄν ἔχει κατά βάθος τό εἶδος τοῦ Εἶναι ἑνός ὄντος παρευρισκόμενου, ἔστω κι' ἂν ὑπάρχει ὁμοφωνία στό ὅτι δέν τοῦ ταιριάζει ἡ χοντροκοπιά τῆς μάζας πού ἰδιάζει στά σωματικά πράγματα. Ἄλλά ἡ «ὑπόσταση» [= οὐσία] τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι τό πνεῦμα ὡς σύνθεση ψυχῆς καί σώματος, παρά ἡ ὕπαρξη.

§26. *Τό ἔδωνά-Συνεῖναι τῶν Ἄλλων καί τό καθημερινό Συνεῖναι*

Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα: Ποίος εἶναι τό καθημερινό ἔδωνά-Εἶναι; θά ἐπιτευχθῆ μέ ἀνάλυση ἐκείνου τοῦ εἶδους τοῦ Εἶναι, μέσ στό ὁποῖο τό ἔδωνά-Εἶναι διατηρεῖται ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο. Ἡ ἔρευνα θά λάβῃ προσανατολισμό πρὸς τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι – πρὸς τή θεμελιώδη αὐτή σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ὁποία συγκαθορίζει κάθε τρόπο τοῦ Εἶναι του. Ἄν μέ τό δίκιο μας πούμε ὅτι μέσ στήν παραπάνω ἐξήγηση τοῦ κόσμου ἐμπεριέχεται ἤδη μία θέαση καί τῶν ὑπόλοιπων δομικῶν στοιχείων τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, χάρη σ' ἐκείνη τήν ἐξήγηση θά πρέπη νά ἔχουμε προετοιμασθῆ ὡς ἓνα σημεῖο καί γιά τήν ἀπάντηση στό ἐρώτημα «ποίος».

Μέ τήν «περιγραφή» τοῦ ἄμεσου περιβάλλοντος, π.χ. τοῦ κόσμου τοῦ χειρώνακτα, προέκυψε ὅτι μαζί μέ τό ὄργανο πού ἀνταμώνεται κατά τήν ἐργασία συναντῶνται καί οἱ ἄλλοι, αὐτοί γιά τούς ὁποίους προορίζεται τό «ἔργο»⁴. Στό εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῶν τῶν πρόχειρων ὄντων, δηλαδή στή σύμπλεξή τους, ἐνυπάρχει μία οὐσιαστική παραπομπή σέ πιθανούς φορεῖς, «στά μέτρα» τῶν ὁποίων κόβονται τούτά. Ὅμοια σέ ἓνα ἐπεξεργασμένο ὑλικό συναντιέται ὁ κατασκευαστής ἢ προμηθευτής του, ὡς αὐτός πού τό «ὑπρέτησε» καλά ἢ κακά. Ὅταν π.χ. περπατῶ στήν ἄκρη ἑνός χωραφιοῦ, τό

118 χωράφι παρουσιάζεται σάν κάτι πού ἀνήκει στόν τάδε, καί καλλιεργείται ἀπό αὐτόν σωστά ἢ ὄχι· τό βιβλίον πού διαβάζω ἀγοράστηκε στοῦ τάδε, δωρήθηκε ἀπό τόν τάδε καί οὕτω καθεξῆς. Τό

4. [Δές παραπάνω, στίς σελ. 70 κ.έ.]

καίκι πού είναι ἀγκυροβολημένο στό γιαλό παραπέμπει μέ τό καθ' ἑαυτό-Εἶναι του στόν τάδε γνωστό μου, πού κάνει μέ αὐτό ταξίδια· ἀλλά κι' ἄν τυχαίη νά μοῦ εἶναι ἀγνωστο πλοῖο, δέν παύει νά παραπέμπη σέ Ἕλληνας. Οἱ Ἕλληνοι πού συναντῶνται ἔτσι στό πρόχειρο, περιβαλλοντικό σύστημα ὀργάνων δέ νοοῦνται σά νά θρῖσκονται σέ ἐπιπρόσθετη σχέση πρός πράγματα ἀρχικά ἀπλῶς παρευρισκόμενα, παρά αὐτά τά «πράγματα» συναντῶνται μέ βάση ἐκεῖνο τόν κόσμο, μέσ στόν ὁποῖο εἶναι γιά τοὺς Ἕλληνας πρόχειρα – κόσμος πού ἐκ τῶν προτέρων εἶναι πάντα ἤδη καί δικός μου κόσμος. Στήν ὥστωρα ἀνάλυση ἢ περιφέρεια τῶν ἐνδόκοσμα συναντώμενων ὄντων περιορίστηκε στά πρόχειρα ὄργανα ἢ στήν παρευρισκόμενη φύση, συνεπῶς σέ ὄντα μέ χαρακτηριστά ὄχι ἐδωνά-Εἶναι. Αὐτός ὁ περιορισμός ἦταν ἀναγκαῖος ὄχι μόνο γιά νά ἀπλοποιηθῆ ἢ ἐξηγηθῆ, παρά προπαντός ἐπειδή τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι τῶν Ἑλλήνων, ἔτσι καθῶς τό συναντοῦμε ἐνδόκοσμα, διαφέρει ἀπό τήν προχειρότητα καί τήν παρεύρεση. Συνεπῶς ὁ κόσμος τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἀπελευθερώνει καί ὄντα πού εἶναι ὄχι μόνον ὀλωσδιόλου διαφορετικά ἀπό τά ὄργανα καί τά πράγματα, ἀλλά πού – σέ συμφωνία πρός τό εἶδος τοῦ Εἶναι τους ὡς ἐδωνά-Εἶναι – εἶναι κατά τόν τρόπο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, δηλαδή «μέσ» στόν κόσμο, ὅπου ταυτόχρονα συναντῶνται ἐνδόκοσμα. Αὐτά τά ὄντα δέν εἶναι οὔτε παρευρισκόμενα οὔτε πρόχειρα, παρά εἶναι ἔτσι, καθῶς τό ἴδιο τό ἐδωνά-Εἶναι πού τά ἀπελευθερώνει – συνεῖναι ἐπίσης ἐδωνά. Ἄν λοιπόν θά ἤθελες νά ταυτίσης τόν κόσμο γενικά μέ τά ἐνδόκοσμα ὄντα, θά ἔπρεπε νά πῆς: ὁ «κόσμος» εἶναι καί ἐδωνά-Εἶναι.

Ἔτσι χαρακτηρίζοντας τή συνάντηση τῶν Ἑλλήνων, θά προσανατολιστοῦμε ξανά πρός τό ἐκάστοτε δικό μας ἐδωνά-Εἶναι; Θά ξεκινήσουμε κι' ἐμεῖς διακρίνοντας κι' ἀπομονώνοντας τό «ἐγώ», ἔτσι ὥστε νά πρέπη μετά νά ἀναζητηθῆ μία μετάβαση ἀπό αὐτό τό ἀπομονωμένο ὑποκείμενο πρός τοὺς Ἕλληνας; Γιά νά ἀποφευχθῆ αὐτή ἢ παρεξήγηση, πρέπει νά προσεχθῆ μέ ποιό νόημα γίνεται ἐδῶ λόγος γιά «τοὺς Ἕλληνας». «Οἱ Ἕλληνοι» δέ σημαίνει κάτι σά: συλλήβδην ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι ἐκτός ἀπό μένα, σ' ἀντίθεση πρός τοὺς ὁποίους στέκεται τό ἐγώ. Οἱ Ἕλληνοι εἶναι ἐκεῖνοι ἀπό τοὺς ὁποίους ὡς ἐπί τό πλεῖστο δέν ξεχωρίζουμε τόν ἑαυτό μας – ἐκεῖνοι ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους εἴμαστε κι' ἐμεῖς. Αὐτό τό ἐπίσης-ἐδωνά-Εἶναι μαζί τους δέν ἔχει τόν ὄντολογικό χαρακτήρα μᾶς ἐνδόκοσμης «σύν»-παρεύρεσης. Αὐτό τό «σύν» ἔχει τό χαρακτήρα

του ἔδωνά-Εἶναι, τό «ἐπίσης» σημαίνει ὁμοιότητα τοῦ Εἶναι ὡς περιεσκεμμένου καί βιομερινώδους μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Τό «σύν» καί τό «ἐπίσης» πρέπει νά ἐννοηθοῦν ὑπαρκτικά, κι' ὄχι ὡς κατηγορίες. Ἐπειδή τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι μέσ-στόν-κόσμο-Συνεῖναι, ὁ κόσμος εἶναι ἐκάστοτε πάντα ἤδη ἕνας κόσμος, τόν ὁποῖο συμμερίζομαι μέ τούς Ἕλληνας. Ὁ κόσμος τοῦ ἔδωνά-Εἶναι εἶναι κοινός κόσμος [Mitwelt]¹. Τό Ἐνεῖναι εἶναι Συνεῖναι [Mitsein] μέ Ἕλληνας. Τό ἐνδόκοσμο καθ' ἑαυτό-Εἶναι τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἔδωνά-Συνεῖναι [Mittasein]².

119 Τούς Ἕλληνας δέν τούς συναντᾷ χάρις σέ μιᾶ ἀντίληψη, πού διακρίνει γιά πρώτη φορά τό ἄμεσα παρευρισκόμενο ὑποκείμενό σου ἀπό τά ὑπόλοιπα ἐπίσης παρευρισκόμενα ὑποκείμενα, κι' οὔτε τούς συναντᾷ μέ πρωταρχική βάση μιᾶ αὐτοενατένιση, ἡ ὁποία πρωτοδιαπιστώνει τήν ἀντίθεση καί τή διαφορά σου ἀπό τούς Ἕλληνας. Οἱ Ἕλληνοι συναντῶνται μέ βάση τόν κόσμο, μέ στόν ὁποῖο κατοικεῖ οὐσιαστικά τό χαρακτηριζόμενο ἀπό βιομέριμα καί περισκεψη ἔδωνά-Εἶναι. Ἄντι νά ἀφεθοῦμε στήν εὐκολή τάση τοῦ νά «ἐξηγήσουμε» μέ θεωρητικό τρόπο τήν παρεύρεση τῶν Ἑλλήνων, πρέπει νά ἐπιμείνουμε στό ἤδη παρουσιασμένο φαινόμενο τῆς περιβαλλοντικῆς τους συνάντησης. Αὐτός ὁ ἄμεσος καί στοιχειώδης κοσμικός τρόπος συνάντησης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ἔχει τόση εὐρύτητα, ὥστε ἀκόμα καί τό δικό μας ἔδωνά-Εἶναι ἀνταμώνεται ἀρχικά κατὰ τό μέτρο πού ἀποστρέφει τό βλέμμα ἡ πού δέν βλέπει ἀκόμα «βιώματα» καί τό «κέντρο τῶν πράξεων» [Aktzentrum] στό ὁποῖο αὐτά ἀναφέρονται¹. Τό ἔδωνά-Εἶναι βρῖσκει ἀρχικά τόν «ἑαυτό» του μέσα σέ ὅσα ἐπαγγέλλεται, χρειάζεται, προσδοκᾷ, ἀποφεύγει –

Σελ. 118

1. [Mitwelt στά γερμανικά εἶναι οἱ συγκαίρινοί, οἱ συνάνθρωποι. Ἐτυμολογικά ὁμως αὐτή ἡ λέξη ἀποτελεῖται ἀπό τό mit (= μαζί) καί τή λέξη Welt (= κόσμος). Ἐνεκα τούτου ὁ κόσμος συσχετίζεται μέ τούς Ἕλληνας.]

2. [Γιά τή χαιντεγγεριανή ἔννοια τοῦ «καθ' ἑαυτό» δές τίς σημειώσεις 3 καί 4 τῆς σελ. 75.]

Σελ. 119

1. [Προφανῆς – χάρις στά εἰσαγωγικά – ὑπαινιγμός στή χουσερλιανή Προβληματική.]

μέσα στά περιβαλλοντικά πρόχειρα όντα για τά όποια άρχικά *διομεριμνά*.

Άκόμα κι' όταν τό έδωνά-Είμαι χαρακτηρίζη ρητά τόν έαυτό του ως: έγώ-έδω, αυτός ό τοπικός καθορισμός του προσώπου πρέπει νά έννοηθή μέ βάση τήν ύπαρκτική χωρικότητα του έδωνά-Είμαι. Έρμηνεύοντας αυτή τή χωρικότητα (§23) ύπαινηχθήκαμε ήδη, ότι αυτό τό έγώ-έδω δέν έννοει ένα έξαιρετικό σημείο του έγώ θεωρούμενου ως πράγμα, παρά καταλαβαίνει τόν έαυτό του ως Ένείμαι μέ βάση τό εκεί του πρόχειρου κόσμου, όπου διαμένει τό έδωνά-Είμαι ως *διομεριμνάν*.

Ό W. von Humboldt² υπέδειξε κάποιες γλώσσες πού έκφράζουν τό «έγώ» μέ τό «έδω», τό «έσύ» μέ τό «έδωνά» [*da*], τό «αυτός» μέ τό «έκει», γλώσσες πού άποδίδουν συνελως – για νά τό διατυπώσουμε γραμματικά – τς προσωπικές άντωνυμίες μέ τοπικά έπιρρήματα. Έχει διαφιλονικηθή, κατά πόσο ή άρχέγονη σημασία των τοπικών έκφράσεων είναι ή έπιρρηματική ή ή άντωνυμική. Άλλά ή διαμάχη χάνει τό έδαφός της, αν προσεχτή ότι τά τοπικά έπιρρήματα σχετίζονται μέ τό έγώ ως έδωνά-Είμαι. Τό «έδω», τό «έκει» και τό «έδωνά» δέν είναι πρωταρχικά καθαροί προσδιορισμοί τόπου ένδόκοσμων μέσ στό χώρο παρευρισκόμενων όντων, παρά είναι χαρακτήρες της άρχέγονης χωρικότητας του έδωνά-Είμαι. Τά υποτιθέμενα τοπικά έπιρρήματα είναι προσδιορισμοί του έδωνά-Είμαι, οί όποιοι έχουν πρωταρχικά ύπαρκτική και όχι κατηγοριακή σημασία. Ούτε όμως είναι αυτά άντωνυμίες, ή σημασία τους προηγείται της διαφοροποίησης των τοπικών έπιρρημάτων από τς προσωπικές άντωνυμίες· αλλά ή αυθεντικά χωρική σημασία αυτών των έκφράσεων πιστοποιεί ότι ή έρμήνευση του έδωνά-Είμαι πριν από κάθε θεωρητική παρεκτροπή νοεί τό έδωνά-Είμαι άμεσα μέσ στό χωρικό του, δηλαδή άπο-μακρυντικό και κατευθυντικά προσανατολιζόμενο «Παρείμαι» στό διομεριμνώμενο κόσμο. Μέ τό «έδω», τό άπορροφημένο στόν κόσμο του έδωνά-Είμαι δέν άλευθύνεται στόν έαυτό του, παρά άποστρεφόμενο τόν έαυτό του στό «έκει» κάποιου προσφερόμενου στην περίσκεψη πρόχειρου όντος – κι' όμως έχει κατά νου τόν έαυτό του μέσ στην ύπαρκτική χωρικότητα.

2. «Η συγγένεια των τοπικών έπιρρημάτων μέ τήν άντωνυμία σε μερικές γλώσσες» (1829). Άπαντα (έκδόθηκαν από τήν πρωσοική Άκαδημία των έπιστημών) τόμ. VI. μέρος 1ο, σελ. 304-330.

Τό ἐδωνά-Εἶναι κατανοεῖ τόν ἑαυτό του ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο μέ βάση τόν κόσμο του, καί συναντᾷ τό ἐδωνά-Συνεῖναι τῶν ἄλλων πολλαπλᾶ, μέ βάση τά πρόχειρα ἐνδόκοσμα ὄντα. Ἄλλ' ἀκόμα καί ἂν οἱ ἄλλοι γίνουν τρόπον τινά θεματικοί ὡς πρὸς τό ἐδωνά-Εἶναι τους, δέν συναντῶνται ὡς παρευρισκόμενα πρόσωπα-πράγματα, παρά τούς συναντοῦμε «πάνω στή δουλειά», δηλαδή πρωταρχικά μέσ στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι τους. Ἀκόμα κι' ἂν δοῦμε τόν ἄλλο ἀπλῶς νά περιφέρεται, δέν τόν ἐκλαμβάνουμε ποτέ ὡς παρευρισκόμενο ἀνθρωπο-πράγμα, γιατί καί τό νά περιφέρεσαι εἶναι ὑπαρκτικός τρόπος τοῦ Εἶναι: μὴ διομεριμνάδες [= ἀμέριμνο], μὴ περισκεμμένο σουλατσάρισμα σέ δλα καί σέ τίποτα. Ὁ ἄλλος συναντιέται μέσ στό ἐδωνά-Συνεῖναι του μέσ στόν κόσμο.

Μά θά πῆς: ἡ ἴδια ἡ ἔκφραση «ἐδωνά-Εἶναι» δείχνει μέ σαφήνεια ὅτι «ἀρχικά» αὐτό τό ὄν εἶναι ἄσχετο ἀπό ἄλλους, καί πῶς ἐκ τῶν ὑστέρων μπορεῖ βέβαια νά εἶναι καί «μέ» ἄλλους. Δέν ἐπιτρέπεται ὁμως νά παραβλεφτῆ ὅτι χρησιμοποιοῦμε τόν ὄρο ἐδωνά-Συνεῖναι γιά νά δηλώσουμε ἐκεῖνο τό Εἶναι, γιά τό ὁποῖο οἱ ὄντες ἄλλοι ἔχουν ἐνδόκοσμα λευτερωθῆ¹. Αὐτό τό ἐδωνά-Συνεῖναι τῶν ἄλλων ἔχει διανοιγῆ ἐνδόκοσμα σέ ἕνα ἐδωνά-Εἶναι συνεπῶς καί στούς ἐδωνά-συνόντες [Mitdaseienden], μόνον ἐπειδή καθ' ἑαυτό τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά Συνεῖναι. Ἡ φαινομενολογική ἀπόφανση: τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά Συνεῖναι, ἔχει νόημα ὑπαρκτικο-ὄντολογικό. Δέ θέλει νά διαπιστώσῃ ὄντικά ὅτι στήν πραγματικότητα δέν εἶμαι [νοοῦμενος ὡς παρευρισκόμενο ὄν] μόνος, παρά λαβαίνουν χώρα² καί ἄλλοι τοῦ εἶδους μου. Ἄν κάτι τέτοιο ἐννοοῦσε ἡ πρόταση: τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι συγκροτεῖται οὐσιαστικά ἀπό Συνεῖ-

Σελ. 120

1. [daraufhin die seienden Anderen innerweltlich freigegeben sind. Στά γερμανικά ὑπάρχει ἡ μεταφορική ἔκφραση: das Fenster gibt den Blick auf die Berge hin frei (κατά λέξη: τό παράθυρο λευτερώνει τό βλέμμα γιά τά βουνά· δηλαδή: καθιστᾷ τά βουνά ὁρατά)· ὁ Χάιντεγγερ χρησιμοποιεῖ αὐτό τόν ἰδιωματισμό (etwas freigegeben auf etwas hin) γιά νά δηλώσῃ ὅτι τό ἐδωνά-Συνεῖναι (τῶν ἄλλων) ἀποτελεῖ τῆ συνθήκη γιά τῆ δυνατότητα τοῦ νά συναντῶνται οἱ ἄλλοι ἐνδόκοσμα.]

2. [Ἡ Χάιντεγγερ χρησιμοποιεῖ τό ῥῆμα «λαβαίνω χώρα» (vorkommen) ἀναφερόμενος πάντα σέ παρευρισκόμενα ὄντα.]

ναι, τότε τό Συνείναι δέν θά ἦταν ὑπαρκτικός καθορισμός, πού θά ἄρμοζε στό ἐδωνά-Εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ του μέ βάση τό εἶδος τοῦ Εἶναι του, παρὰ θά ἦταν ἐκάστοτε ἐγκαθιστάμενη ιδιότητα θεμελιω- νόμενη στό δι λαβαίνουιν χώρα καί ἄλλοι. Τό Συνείναι καθορίζει ὑπαρκτικά τό ἐδωνά-Εἶναι, ἀκόμα καί ὅταν γεγονικά κανένας ἄλ- λος δέν εἶναι παρευρισκόμενος ἢ ἀντιληπτός. Ἐκόμα καί ὅταν ἕνα ἐδωνά-Εἶναι εἶναι μόνο του, εἶναι Συνείναι μέσ στόν κόσμο. Νά λείπη ὁ ἄλλος μπορεῖ, μόνο μέσα σέ καί γιά ἕνα Συνείναι. Ἡ μοναχικότητα εἶναι ἐλλειπτικός τρόπος τοῦ Συνείναι, ἡ δυνατότητα τῆς εἶναι ἀπόδειξη τούτου. Ἐξάλλου τό γεγονός τῆς μοναχικότητας δέν αἰρεται μέ τό ὅτι ἕνα δεύτερο ἀντίτυπο ἀνθρώπου λαβαίνει χώρα «πλάι» μου, ἢ ἴσως δέκα τέτοια. Ἐκόμα κι' ἂν εἶναι τόσοι καί ἄλλοι τόσοι παρευρισκόμενοι, τό ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ νά εἶναι μονάχο. Νά γιατί τό Συνείναι καί ἡ γεγονότητα τῆς συναλληλίας

121 [des Miteinanderseins] δέν θεμελιώνεται σέ μία συμπαρέυρεση [Zusammenvorkommen] πολλῶν «ὑποκειμένων». Μά πάλι ἡ μονα- χικότητα «μεταξύ» πολλῶν δέν σημαίνει πῶς, ὅσον ἀφορᾶ τό Εἶναι τῶν πολλῶν, αὐτοί εἶναι ἀπλῶς παρευρισκόμενοι. Ἐκόμα καί ὅταν μέσα στή μοναχικότητά μου εἶμαι «μεταξύ τους», αὐτοί *συνείναι ἐδωνά*: τότε τό ἐδωνά-Συνείναι τους συναντιέται κατά τόν τρόπο τῆς ἀδιαφορίας καί τῆς ἀσχετωσύνης. Ἡ ἀπουσία καί ἡ ἀποδημία [«Fortsein»] εἶναι τρόποι τοῦ ἐδωνά-Συνείναι, κι' εἶναι μπορετοί μόνον ἐπειδή τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς Συνείναι ἐπιτρέπει νά συναντᾶται τό ἐδωνά-Εἶναι ἄλλων μέσ στόν κόσμο του. Τό Συνείναι εἶναι καθορισμός τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς ἐκάστοτε δικοῦ μου· τό ἐδωνά-Συνείναι χαρακτηρίζει τό ἐδωνά-Εἶναι ἄλλων, στό μέτρο πού αὐτό τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει λευτερωθῆ γιά ἕνα Συνείναι μέσω τοῦ κόσμου του. Τό ἐδωνά-Εἶναι μου εἶναι ἐδωνά-Συνείναι πού προσφέρεται στή συνάντηση ἄλλων, μόνον ἐπειδή ἔχει τήν οὐσιαστική δομή τοῦ Συνείναι¹.

Ἐν τό ἐδωνά-Συνείναι παραμείνη ὑπαρκτικά συγκροτητικό τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τότε πρέπει νά ἐρμηνευτῆ – ὅπως καί οἱ ὄλο περίσκεψη δοσοληψίες μέ τά πρόχειρα ἐνδόκοσμα ὄντα, τίς ὁποῖες προλαμβάνοντας ἐπισημάναμε ὡς βιομέριμνα –, μέ βάση τό

Σελ. 121

1. [Das eigene Dasein ist nur, sofern es die Wesensstruktur des Mitseins hat, als für Andere begehend Mitdasein.]

φαινόμενο τῆς *μέριμνας*· γιατί ὡς *μέριμνα* θά καθοριστῆ τό *Εἶναι* τοῦ *ἔδωνά-Εἶναι* γενικά (δές τό *ἕκτο* κεφάλαιο τῆς παρούσας διαίρεσης). Ὁ *ὄντολογικός* χαρακτήρας τῆς *βιομέριμνας* δέ μπορεῖ νά ταιριαζῆ στό *Συνεῖναι*, ἔστω κι' ἂν τό εἶδος αὐτό τοῦ *Εἶναι* εἶναι, ὅπως καί ἡ *βιομέριμνα*, *Εἶναι* πρὸς ὄντα πού συναντῶνται ἐνδόκοσμα. Ἄλλά τά ὄντα, πρὸς τά ὁποῖα τό *ἔδωνά-Εἶναι* σχετίζεται ὡς *Συνεῖναι*, δέν ἔχουν τό εἶδος τοῦ *Εἶναι* τῶν πρόχειρων ὀργάνων, παρά εἶναι κι' αὐτά *ἔδωνά-Εἶναι*. Αὐτά τά ὄντα δέν εἶναι ἀντικείμενα *βιομέριμνας*, παρά *ἀνθρωπομέριμνας* [*Fürsorge*]².

Βέβαια κι' ἡ φροντίδα γιά τροφή καί ντύσιμο, καθώς καί ἡ νοσήλευση τοῦ ἀρρωστοῦ σώματος, εἶναι *ἀνθρωπομέριμνα*. Ἄλλά ὅπως ἡ *βιομέριμνα* χρησιμοποιεῖται ὡς ὄρος γιά ἓνα ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό, ἀντίστοιχα ἐννοοῦμε καί τήν *ἀνθρωπομέριμνα*. Ἡ «*ἀνθρωπομέριμνα*» ὡς *γεγονική* π.χ. *κοινωνική* βοήθεια θεμελιώνεται στήν *ὄντολογική* σύσταση τοῦ *ἔδωνά-Εἶναι* ὡς *Συνεῖναι*. Ὁ *γεγονικά* ἐπείγων χαρακτήρας τῆς προέρχεται ἀπό τό ὅτι τό *ἔδωνά-Εἶναι* διατηρεῖται ἀρχικά καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο σέ ἔλλειπτικούς τρόπους *ἀνθρωπομέριμνας*. Τό ὅτι εἶναι ὁ ἓνας γιά τόν ἄλλο, ὁ ἓνας ἐναντία στόν ἄλλο, ὁ ἓνας χωρίς τόν ἄλλο, ἀπροσπέλαστος ἀπό τόν ἄλλο, ἀδιάφορος γιά τόν ἄλλο, εἶναι *μπορετοί* τρόποι τῆς *ἀνθρωπομέριμνας*. Κι' ἴσα-ἴσα αὐτοί οἱ τελευταῖοι τρόποι ἔλλειψης κι' ἀδιαφορίας³ χαρακτηρίζουν τήν *καθημερινή* καί *κατά μέσον ὄρο* συναλληλία. Αὐτοί οἱ τρόποι τοῦ *Εἶναι* φανερώνουν πάλι τή μὴ *διέγερση* τῆς *προσοχῆς* καί τόν *αὐτονόητο* χαρακτήρα, πού *ιδιάζει* τόσο στό *καθημερινό ἐνδόκοσμο* *ἔδωνά-Συνεῖναι* Ἄλλων, ὅσο καί στήν *προχειρότητα* τῶν *καθημερινά βιομεριμνῶμενων ὄρ-*

2. [Οἱ λέξεις *Besorgen* (*βιομέριμνα*), *Fürsorge* (*ἀνθρωπομέριμνα*) καί *Sorge* (*μέριμνα*) εἶναι καί *γερμανικά* ἐτυμολογικά *συναφείς*. Τό ρῆμα *besorgen* σημαίνει: *προμηθεύομαι*, *ἐπιμελοῦμαι*, *διεκπεραιῶνω*, *φροντίζω*, κι' ἀκόμα: *φοβοῦμαι*, *ἐκδικοῦμαι*. Δές σελ. 57. Ἡ *Fürsorge* σημαίνει: *κοινωνική φροντίδα*, *περίθαλψη*, *κρατική κοινωνική πρόνοια*, *χρηματική ὑποστήριξη*. Στό παρόν ἔργο οἱ λέξεις *Besorgen*, *Fürsorge* καί *Sorge* ἀποκτοῦν *εἰδική ὀρολογική σημασία*.]

3. [*Indifferenz*. Ἐδῶ αὐτή ἡ λέξη εἶναι *διφορούμενη*, δέν *περιορίζεται* δηλαδή, στό *ὀρολογικό* νόημα «*ἀδιαφοροποίητος χαρακτήρας*», γιά τό ὁποῖο *μιλάμε* στή σ. 5 τῆς σελ. 42. Εἶναι ὁποσδήποτε φανερό ὅτι ὁ *Χάιντεγγερ* *συσχετίζει* *νοηματικά* *ἔδῶ* καί *στίς* *ἐπόμενες* *σελίδες* αὐτό τόν ὄρο *μέ* τῆ *λέξη* *Gleichgültigkeit* (= *ἀδιαφορία*).]

γάνων. Αὐτοί οἱ ἀδιάφοροι τρόποι τῆς συναλληλίας παραπλανοῦν εὐκόλα τὴν ὄντολογικὴ ἐρμηνεία, στό νά ἐρμηνεύσῃ αὐτό τό εἶναι ἀρχικά ὡς σκέπη παρεύρεση πολλῶν ὑποκειμένων. Μοιάζει σά νά ὑπάρχουν ἀπλῶς κάποιες ἀσήμαντες παραλλαγές αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ εἶναι, κι' ὅμως ὄντολογικά ὑφίσταται οὐσιαστικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν «ἀδιάφορη» συμπαρεύρεση ὁποιοῦνδήποτε πραγμάτων καί στὴν ἀλληλοδιαφορία συνάλληλων ὄντων.

Ὡς πρὸς τοὺς θετικούς τρόπους τῆς ἡ ἀνθρωπομέριμνα ἔχει δύο ἀκραίες δυνατότητες¹. Μπορεῖ νά ἀφαιρέσῃ τρόπον τινά τὴ «μέριμνα» ἀπὸ τόν ἄλλο, καί κατὰ τὴ βιομέριμνα νά μπῆ στὴ θέση του, νά τόν ἀντικαταστήσῃ [einspringen]. Αὐτὴ ἡ ἀνθρωπομέριμνα ἀναλαμβάνει γιὰ τόν ἄλλο αὐτὰ πού πρέπει νά βιομεριμνηθοῦν. Ἔτσι ὁ ἄλλος διώχνεται ἀπὸ τὴ θέση του, παραμερίζεται, γιὰ νά παραλάβῃ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ βιομεριμνῶμενα ἔτοιμα καί στὴ διάθεσή του, ἢ νά ἀπαλλαγῇ ὀλωσδιόλου ἀπὸ αὐτὰ. Μὲ μία τέτοια ἀνθρωπομέριμνα ὁ ἄλλος ἀρχίζει ἴσως νά ἐξαρτιέται καί νά ἐξουσιάζεται, ἔστω κι' ἂν αὐτὴ ἡ ἐξουσίαση εἶναι σιωπηλὴ καί παραμένη κρυφὴ στὸν ἐξουσιαζόμενο. Αὐτὴ ἡ ἀνθρωπομέριμνα, πού ἀντικαθιστᾷ καί ἀφαιρεῖ τὴ «μέριμνα», εἶναι πολὺ διαδεδομένη κατὰ τὴ συναλληλία, κι' ἀφορᾷ ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο τὴ βιομέριμνα τῶν πρῶτων χειρῶν ὄντων.

Σ' ἀντίθεση πρὸς αὐτήν, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα μιᾶς ἀνθρωπομέριμνας πού δέν ἀντικαθιστᾷ τόσο τόν ἄλλο, ὅσο προτρέχει [vorausspringt] μὲς στίς ὑπαρξιακές του δυνατότητες, ὄχι γιὰ νά τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴ «μέριμνα», παρὰ γιὰ νά τοῦ τὴν ἐπιστρέψῃ αὐθεντικά σάν τέτοια. Αὐτὴ ἡ ἀνθρωπομέριμνα, πού οὐσιαστικά ἀφορᾷ τὴν αὐθεντικὴ μέριμνα – δηλαδὴ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἄλλου, κι' ὄχι ἓνα βιομεριμνῶμενο κάτι, βοηθᾷ τόν ἄλλο νά διευκρινίσῃ τόν ἑαυτό του μὲς στὴ μέριμνά του καί νά γίνῃ ἐλεύθερος γιὰ τὴ μέριμνα.

Ἡ ἀνθρωπομέριμνα φανερώνεται ὡς σύσταση τοῦ εἶναι τοῦ ἐδῶν-εἶναι, πού μὲ τίς ποικίλες δυνατότητές τῆς ἔχει συνδεθῆ τόσο μὲ τό εἶναι του πρὸς τό βιομεριμνῶμενο κόσμο, ὅσο καί μὲ

1. [Ἡ παρουσίαση τῶν δύο «θετικῶν» τρόπων ἀνθρωπομέριμνας, πού ἀναπτύσσονται ἐδῶ, εἶναι μία πρώτη νύξη γιὰ ὅσα θὰ ἀναπτυχθοῦν στό δεῦτερο κεφάλαιο τῆς δεύτερης διαίρεσης.]

τό αυθεντικό Είναι προς τόν ίδιο του τόν έαυτό. Ἡ συναλληλία θεμελιώνεται αρχικά καί συχνά αποκλειστικά σ' ὄσα βιομερισμῶνται ἀπό κοινού. Μία συναλληλία πού προκύπτει ἀπό [entspringt aus] ἓνα κοινό ἐπάγγελμα, ὄχι μόνο διατηρεῖται ὡς ἐπὶ τό πλείστο σέ ἐξωτερικές σχέσεις, παρὰ καί στόν τρόπο τῆς ἀπόστασης καί τῆς ἐπιφύλαξης. Ἡ συναλληλία ὄσων ἔχουν μισθωθῆ γιά τήν ἴδια ὑπόθεση, τρέφεται συχνά μόνο ἀπό δυσπιστία. Ἀντίστροφα τό νά ἀναληφθῆ ἀπό κοινού μία ὑπόθεση καθορίζεται πάνω στή βάση τοῦ ἐκάστοτε κατ' ἴδιαν ἀδραγμένου ἐδωνά-Εἶναι. Μόνον αὐτός ὁ αὐθεντικός συνεταιρισμός καθιστᾷ μπορετό τό σωστό Ἐμπράγματο, κι' ἀπελευθερώνει τόν ἄλλο μέσ στήν ἐλευθερία γιά τόν ἴδιο του τόν έαυτό.

Ἡ καθημερινή συναλληλία διατηρεῖται ἀνάμεσα στά δύο αὐτά ἄκρα τῆς θετικῆς ἀνθρωπομέριμνας – ἀνάμεσα στήν ἀνθρωπομέριμνα πού ἀντικαθιστῶντας ἐξουσιάζει καί σ' ἐκείνην πού προτρέχοντας ἀπελευθερώνει –, κι' ἔχει μία πληθώρα μεικτῶν τύπων, τῶν ὁποίων ἡ περιγραφή καί ἡ ταξινόμηση βρισκονται ἔξω ἀπό τά ὄρια τῆς παρούσας ἔρευνας.

- 123** Ὅπως μέ τή βιομέριμνα ὡς τρόπο τῆς ἀποκάλυψης τῶν πρόχειρων ὄντων εἶναι δεμένη ἡ *περίσκεψη* [Umsicht], ἡ ἀνθρωπομέριμνα καθοδηγεῖται ἀπό τή *διακριτικότητα* [Rücksicht] καί τήν *ἀνοχή* [Nachsicht]. Αὐτές διατρέχουν μαζί μέ τήν ἀνθρωπομέριμνα τούς ἀντίστοιχους ἐλλειπτικούς κι' ἀδιαφοροποίητους τρόπους, ὡς τήν *ἀδιακρισία* κι' ὡς τήν ἀνεκτική ἀδιαφορία.

Ὁ κόσμος δέν ἀπελευθερώνει μόνο τά πρόχειρα ὄντα πού συναντῶνται ἐνδόκοσμα, παρὰ καί τό ἐδωνά-Εἶναι, τούς Ἄλλους μέσ στό ἐδωνά-Συνεῖναι τους. Ἀλλά σ' ἀντιστοιχία πρὸς τό πιό βαθύ νόημα τοῦ Εἶναι του, αὐτό τό περιβαλλοντικά ἀπελευθερωμένο ὄν εἶναι Ἐνεῖναι μέσ στόν ἴδιο ἐκεῖνο κόσμο, μέσ στόν ὁποῖο, ἀντικείμενο συνάντησης ἄλλων, συνεῖναι ἐδωνά. Ἡ κοσμικότητα ἐρμηνεύτηκε (§18) ὡς τό σύνολο τῶν παραπομπῶν τῆς σημαντικότητας. Χάρη στήν προγενέστερη νοητική ἐξοικείωση μέ αὐτή τή σημαντικότητα, τό ἐδωνά-Εἶναι ἐπιτρέπει νά συναντῶνται πρόχειρα ὄντα, τά ὁποῖα ἀποκαλύπτονται μέσ στή σύμπλεξή τους. Τό σύστημα τῶν παραπομπῶν τῆς σημαντικότητας εἶναι στεριωμένο μέσ στό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι πρὸς τό πιό δικό του Εἶναι – Εἶναι στό ὁποῖο οὐσιαστικά δέ μπορεῖ νά ὑπάρχη καμμία σύμπλεξη, γιατί εἶναι ἐκεῖνο τό Εἶναι, *ἐνεκα τοῦ ὁποίου* τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι καθῶς εἶναι.

Σύμφωνα όμως με την λίγο παραπάνω πραγματωμένη ανάλυση, στο Είμαι του έδωνά-Είμαι, για τό όποιο τό έδωνά-Είμαι νοιάζεται μέσ στό ίδιο του τό Είμαι, ιδιάζει τό Συνείναι μέ ἝΑλλους. Ὡς Συνείναι τό έδωνά-Είμαι «είναι» λοιπόν ούσιαστικά ἔνεκα τῶν ἝΑλλων. Τοῦτο πρέπει νά ἔννοηθῆ ὡς ὑπαρκτική ἀπόφανση πού ἀφορᾶ στήν οὐσία του έδωνά-Είμαι. Ἀκόμα κι' ἂν τό ἑκάστοτε γεγονικό έδωνά-Είμαι δέν στραφῆ πρός ἝΑλλους, εικάζοντας πῶς δέν τούς ἔχει ἀνάγκη, ἢ τούς στερηθῆ, ἀκόμα καί τότε εἶναι κατά τόν τρόπο του Συνείναι. Στο Συνείναι ὡς τό ὑπαρκτικό οὐ ἔνεκα τῶν ἝΑλλων, αὐτοί ἔχουν ἤδη διανοιγῆ μέσ στό έδωνά-Είμαι τους. Αὐτή ἡ μαζί μέ τό Συνείναι ἐκ τῶν προτέρων συγκροτούμενη διανοικτότητα τῶν ἝΑλλων¹ συμμετέχει συνελπῶς στή σύμπληξη τῆς σημαντικότητας, δηλαδή τῆς κοσμικότητας, κατά τό μέτρο πού τούτη στεριώνεται μέσ στό ὑπαρκτικό οὐ ἔνεκα. Χάρη λοιπόν στήν ἔτσι συγκροτούμενη κοσμικότητα τοῦ κόσμου, μέσ στόν όποιο τό έδωνά-Είμαι εἶναι ούσιαστικά ἑκάστοτε ἤδη, τά πρόχειρα περιβαλλοντικά ὄντα συναντῶνται ἔτσι, ὥστε μαζί μέ αὐτά ὡς περισκεμμένα βιομεριμνῶμενα ὄντα συναντᾶται τό έδωνά-Συνείναι τῶν ἝΑλλων. Ἡ δομή τῆς κοσμικότητας τοῦ κόσμου εἶναι τέτοια, ὥστε οἱ ἝΑλλοι δέν εἶναι μετέωρα ὑποκείμενα, ἀπαρχῆς παρευρισκόμενα πλάι σέ ἄλλα πράγματα, παρά φανερόνονται ὡς πρός τό περιβαλλοντικό μέσ στόν κόσμον Εἶναι τους, μέ βάση τά μέσα σ' αὐτό τόν κόσμο πρόχειρα ὄντα.

Τό ὅτι στό Συνείναι ιδιάζει ἡ διανοικτότητα τοῦ έδωνά-Συνείναι τῶν ἝΑλλων, σημαίνει ὅτι ἤδη στήν ὄντολογική κατανόηση πού ἔχει τό έδωνά-Εἶναι ἐνυπάρχει, μιά καί τό Εἶναι του εἶναι Συνείναι, ἡ κατανόηση τῶν ἝΑλλων. Αὐτή ἡ κατανόηση, ὅπως καί κάθε κατανόηση σάν τέτοια, δέν εἶναι γνώση [Kenntnis] πού προκύπτει μέ γνωριμία [Erkenntnis], παρά εἶναι ἀρχέγονα ὑπαρκτικό εἶδος τοῦ Εἶναι, τό όποιο πρωτοκαθιστᾶ μπορετή κάθε γνώση καί γνωριμία. Ἡ ἀμοιβαία γνώση [Sichkennen]¹ θεμελιώνεται στό ἀρχέγονα

Σελ. 123

1. [Ἐδῶ καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο ἡ γενική πού ἀκολουθεῖ τῆ λέξη «διανοικτότητα» (Erschlossenheit) πρέπει νά νοῆται ὡς ὑποκείμενο τοῦ διανοίγεσθαι: οἱ ἝΑλλοι διανοίγονται ἐκ τῶν προτέρων στό έδωνά-Εἶναι.]

Σελ. 124

1. [Sichkennen. Μία παραπλανητική ἔκφραση, πού ἔχει ὀδηγήσει τούς

κατανοητικό Συνείναι. Αύτη ή γνώση κινείται αρχικά, σύμφωνα προς τό άμεσο είδος του Είναι του συνόντος μέσ-στόν-κόσμον-Εί-ναι, μέσ στην κατανοητική γνώση εκείνων, τά όποία τό έδωνά-Εί-ναι μαζί μέ τους Άλλους ανταμώνει και βιομεριμνά περιβαλλον-τικά και περιεσκεμμένα. Μέ βάση τά βιομεριμνώμενα και μαζί μέ την κατανόησή τους έχει κατανοηθή και ή κατά τόν τρόπο της άν-θρωπομέριμνας βιομέριμνα. Έτσι ό Άλλος έχει αρχικά διανοιγή μέσ στην κατά τή βιομέριμνα άνθρωπομέριμνα².

Άλλά επειδή ή άνθρωπομέριμνα διαμένει αρχικά και ως επί τό πλείστο στους έλλειπτικούς ή έστω άδιαφοροποίητους τρόπους – στην άδιαφορία προσπέλασης του Άλλου –, ή άμεση και ουσια-στική άμοιβαία γνώση έχει ανάγκη από άμοιβαία γνωριμία [Sich-kennenlernen]. Όταν μάλιστα τύχη νά χαθή ή άμοιβαία γνώση μέ τους τρόπους της έπιφυλακτικότητας, της κρυψίνιας και της προσποίησης, τότε ή συναλληλία θά χρειαστή νά ακολουθήση ιδιαίτερους δρόμους, γιά νά προσεγγίση τόν Άλλο και νά τόν «ξε-σκεπάση».

Άλλά όπως τό έξωτερικεύεσθαι [Sichhoffenbaren] ή ό έρμητισμός [Verschließen] θεμελιώνονται στό εκάστοτε είδος του Εί-ναι της συναλληλίας και δέν είναι παρά τουτό τό είδος του Εί-ναι, όμοια και ή ρητή διάνοιξη του Άλλου μέσ στην άνθρωπομέριμνα προκύ-πτει μόνο από τό πρωταρχικό Συνείναι μαζί του. Μία τέτοια θεμα-τική βέβαια, αλλά όχι θεωρητική και ψυχολογική διάνοιξη του Άλλου γίνεται εύκολα τό φαινόμενο, στό όποιο προσκολλάται άμέσως ή θεωρητική Προβληματική της κατανόησης της ψυχικής

μεταφραστές sé αντίθετες απόψεις. Sichkennen μπορεί νά σημαίνη α) αυτο-γνωσία β) άμοιβαία γνώση. Η γαλλική μετάφραση ακολουθεί τή δεύτερη σημασία και δέν συζητά την άμφισημαντότητα. Η άγγλική μετάφραση είναι υπέρ της πρώτης σημασίας, και μάλιστα sé ύποσημείωση προσπαθεί νά διακρίνη νοηματικά τό Sichkennen από τή Selbsterkenntnis πού εμφανίζε-ται στή σελ. 146. Νομίζουμε ότι και οι δύο λύσεις είναι μοιραίες.]

2. [Γιά την κατά τή βιομέριμνα άνθρωπομέριμνα δές σελ. 122. Είναι ό τρόπος άνθρωπομέριμνας πού παρουσιάζεται μέσ στή σχέση της βιομέρι-μνας προς τά πρόχειρα όντα. Η βιομέριμνα, άφετέρου, μπορεί, στό μέτρο πού ένέχει μία άμεση παραπομπή sé κάποιον άλλο και την αντίστοιχη «κατανόηση», νά κληθή βιομέριμνα κατά τόν τρόπο της άνθρωπομέριμνας.]

ζωής του ἄλλου. Κι' ἓνα τέτοιο φαινόμενο, πού «ἀρχικά» [*«zunächst»*] εἶναι τρόπος τῆς συναλληλίας καί τῆς κατανόησής της, ἐκλαμβάνεται ὡς αὐτό πού «καταρχήν» [*«anfänglich»*] κι' ἀρχέγονα [*ursprünglich*] καθιστᾶ δυνατό καί συγκροτεῖ τό εἶναι πρὸς ἄλλους³. Αὐτό τό φαινόμενο, τό ὄχι καί τόσο καλότυχα χαρακτηρισμένο ὡς «ἐναίσθηση» [*«Einführung»*], εἶναι τάχα μοναδικό ὄντολογικά στό νά οἰκοδομήσῃ γέφυρα ἀνάμεσα σέ ἓνα δεδομένο ὡς ἀρχικά μοναχικό ὑποκείμενο καί στό ἀρχικά ἐρμητικό τάχα ὑποκείμενο τοῦ ἄλλου.

Τό εἶναι πρὸς ἄλλους εἶναι σίγουρα ὄντολογικά διαφορετικό ἀπό τό εἶναι πρὸς παρευρισκόμενα πράγματα. Τό «ἄλλο» ὄν ἔχει ἐδῶ ἐπίσης τό εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Στό εἶναι μέ ἄλλους καί πρὸς ἄλλους ἐνυπάρχει λοιπόν ὄντολογικός σχετισμός ἑνός ἐδωνά-εἶναι πρὸς ἓνα ἐδωνά-εἶναι. Ἄλλ' αὐτός ὁ σχετισμός, θά μπορούσες νά ἀντιτείνης, εἶναι ἤδη συγκροτητικός τοῦ ἐκάστοτε δικοῦ μου ἐδωνά-εἶναι, τό ὅποιο ἀφ' ἑαυτοῦ του ἔχει μία κατανόηση τοῦ εἶναι, κι' ἔτσι σχετίζεται πρὸς ἐδωνά-εἶναι. Ἄρα ἡ ὄντολογική σχέση πρὸς ἄλλους γίνεται προβολή⁴ σέ ἓναν ἄλλο τῆς ὄντολογικῆς μου σχέσης πρὸς τόν ἑαυτό μου. Ὁ ἄλλος γίνεται διπλότυπο τοῦ ἑαυτοῦ.

Ἄλλά εἶναι εὐκόλο νά δῆς ὅτι αὐτή ἡ ἐπιφανειακά αὐτονόητη σκέψη στηρίζεται σέ σαθρό ἔδαφος. Ἡ προϋπόθεση τήν ὁποία ἀπαιτεῖ αὐτό τό ἐπιχείρημα – πῶς ἡ ὄντολογική σχέση τοῦ

3. [Ἡ πορεία τῶν σκέψεων τῆς παρούσας παραγράφου θά μπορούσε νά ἀποδοθῆ ὡς ἑξῆς: Ἡ διάνοιξη τοῦ ἄλλου, ὁ ἐρμητισμός, ὅπως καί ἡ διάνοιξη τοῦ ἑαυτοῦ μας δέν εἶναι παρά τρόποι τῆς συναλληλίας. Ὅταν ἡ Ψυχολογία καί ἡ κλασσική Φιλοσοφία – καί μάλιστα ἡ Φαινομενολογία τοῦ Χούσερλ – θέτουν ὡς θεμελιώδες πρόβλημα τήν ἀνακάλυψη τοῦ ἄλλου καί τήν ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, ἀποδείχνουν ἀπλῶς ὅτι ἡ κατανόηση πού διαθέτουμε γιά τόν ἄλλο προκύπτει συνήθως ἀπό τούς ἐλλειπτικούς ἢ οὐδέτερους τρόπους τῆς συναλληλίας. Χρησιμοποιώντας στήν ἐπόμενη πρόταση τή λέξη «ἐναίσθηση» (*Einführung*) ὁ Χάιντεγκερ συγκεκριμενοποιεῖ τόν ὑπαινιγμό στό Χούσερλ. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

4. [Projektion. Ἐδῶ πρόκειται γιά τήν «προβολή» στό συνηθισμένο ψυχολογικό νόημα, κι' ὄχι στό νόημα πού θά ἐκφραστῆ μέ τόν ὄρο *Entwurf*, δές παρακάτω στίς σελ. 145 κ.ἑξ.]

125 έδωνά-Εΐναι πρὸς τὸν έαυτὸ του εΐναι ὄντολογικὴ σχέση πρὸς ἕνα ἄλλο – δέν ἀληθεΐει. Ὅσο αὐτὴ ἢ προϋπόθεση δέν ἀποδείχεται νόμιμη, παραμένει αἰνιγματικὸ τὸ πὼς ἢ σχέση τοῦ έδωνά-Εΐναι πρὸς τὸν έαυτὸ του μπορεῖ νά διανοιγῆ στὸν ἄλλο ὡς ἄλλο¹.

Τὸ Εΐναι πρὸς ἄλλους εΐναι ὄχι μόνο αὐθύπαρκτη, ἀνάγωγη [ir-reduktibler] ὄντολογικὴ σχέση, μὰ ὡς Συνεΐναι ὑπάρχει ἤδη μαζί μέ τὸ Εΐναι τοῦ έδωνά-Εΐναι. Εΐναι σίγουρα ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἢ θεμελιωμένη πάνω στὸ Συνεΐναι γνώση, τὴν ὁποία ἔχουμε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο, ἔξαρτᾶται συχνά, ὡς πρὸς τὸ βάθος της, ἀπὸ τὸ πόσο τὸ κάθε έδωνά-Εΐναι ἔχει κατανοήσει τὸν έαυτὸ του· τοῦτο ὁμως σημαίνει ἀπλῶς, ὅτι αὐτὴ ἢ γνώση ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὸ βάθος, κατὰ τὸ ὁποῖο κάθε έδωνά-Εΐναι διασαφήνισε [= συνειδητοποίησε] καὶ δέν μεταμφίεσε τὸ οὐσιαστικὸ Συνεΐναι μέ ἄλλους· τοῦτο πάλι εΐναι μπορετό, μόνο ἂν τὸ έδωνά-Εΐναι ὡς μέσ-στὸν-κόσμον-Εΐναι εΐναι ἤδη μέ ἄλλους. Δέν πρωτοσυγκροτεῖ ἢ «ἐναίσθηση» τὸ Συνεΐναι· ἢ ἐναίσθηση εΐναι μπορετὴ μόνο ἕνεκα τοῦ Συνεΐναι, καὶ μὰς εΐναι ἀναγκαία, μόνο ἐπειδὴ οἱ ἔλλειπτικοὶ τρόποι τοῦ Συνεΐναι κυριαρχοῦν τὴν ὑπαρξὴ μας.

Τὸ ὅτι ἢ «ἐναίσθηση» δέν εΐναι ἀρχέγονο ὑπαρκτικὸ φαινόμενο – ὅπως δέν εΐναι καὶ ἢ γνώση γενικὰ –, δέν σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει σ' αὐτὴν κανένα πρόβλημα. Ἡ εἰδικὴ Ἑρμηνευτικὴ της θὰ πρέπη νά φανερώση, πὼς οἱ ποικίλες ὄντολογικὲς δυνατότητες τοῦ έδωνά-Εΐναι παρεκτρέπουν κι' ἐμποδίζουν τὴ συναλληλία καὶ τὴν ἀμοιβαία γνώση, ἔτσι ὥστε νά καταστέλλεται κάθε γνήσια «κατανόηση», καὶ τὸ έδωνά-Εΐναι νά καταφεύγῃ σέ ὑποκατάστατα· ἀλλὰ ἢ συνθήκη γιὰ τὴ δυνατότητα τέτοιων ὑποκατάστατων, ὡς θετικὴ ὑπαρκτικὴ συνθήκη, προϋποθέτει σωστὴ κατανόηση τοῦ ἄλλου. Ἡ ἀνάλυσή μας φανέρωσε: τὸ Συνεΐναι εΐναι ὑπαρκτικὰ συγκροτητικὸ στοιχεῖο τοῦ μέσ-στὸν-κόσμον-Εΐναι. Τὸ έδωνά-Συνεΐναι ἀποδείχτηκε ὡς εἶδος τοῦ Εΐναι ὄντων πού συναντῶνται ἐνδόκοσμα. Στὸ μέτρο πού τὸ έδωνά-Εΐναι εΐναι, ἔχει τὸ εἶδος τοῦ Εΐναι τῆς συναλληλίας. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο δέ μπορεῖ νά νοηθῆ ὡς ἀθροιστικὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρεύρεσης πολλῶν «ὑποκειμένων». Ὅτι μπορεῖς

Σελ. 125

1. [Ὁ σχετισμὸς τοῦ έδωνά-Εΐναι μέ τὸν έαυτὸ του καὶ ὁ σχετισμὸς του μέ τὸν ἄλλο συμπίπτουν κατὰ ἕνα μεγάλο τμῆμα, ἀλλὰ δέν εΐναι μορφικὰ ταυτῶσμοι, κι' αὐτὸ γκρεμίζει τὴ θεωρία περὶ τοῦ διπλότυπου.]

νά μετρήσης πολλά «υποκείμενα» είναι δυνατό, μόνο αν αυτοί οι Άλλοι, οι όποιοι αρχικά συναντώνται μέσ στο έδωνά-Συνείναι τους, θεωρηθούν άπλως και μόνο ως «νούμερα». Ένα τέτοιο άθροισμα αποκαλύπτεται μόνο μέσω μιᾶς δρισμένης συναλληλίας και σχέσης πρὸς τούς Άλλους. Αὐτός ὁ ἀδιάκριτος τρόπος τοῦ Συνείναι ἀπαριθμεί τούς Άλλους χωρὶς νά τούς «λογαριάζη» σοβαρά ἢ ἔστω νά θέλη νά σχετιστῆ μαζί τους².

Τό δικό μου έδωνά-Εἶναι ὅπως καί τό έδωνά-Συνείναι Άλλων συναντῶνται αρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο μέ βάση τό κοινό περιβάλλον τῆς βιομέριμνας³. Ὅταν τό έδωνά-Εἶναι ἀπορροφᾶται στόν κόσμο τῆς βιομέριμνας, δηλαδή συνάμα καί στό Συνείναι πρὸς τούς Άλλους, δέν εἶναι αὐτό τοῦτο. Ποιός λοιπόν εἶναι αὐτός, πού ἔχει ἀναλάβει τό Εἶναι ὡς καθημερινή συναλληλία;

126 §27. Ἡ καθημερινή ἐαυτότητα καί οἱ πολλοί

Τό ὄντολογικά σημαντικό ἀποτέλεσμα τῆς παραπάνω ἀνάλυσης τοῦ Συνείναι εἶναι ἡ ἐπίγνωση ὅτι ὁ χαρακτήρας «υποκείμενο», πού ἀποδίδεται στό δικό μου έδωνά-Εἶναι καί στούς Άλλους, πρέπει νά ὀριστῆ ὑπαρκτικά – δηλαδή μέ βάση κάποιους τρόπους ὑπαρξης. Μέσα σ' ὅσα βιομεριμνῶνται περιβαλλοντικά, συναντῶνται οἱ Άλλοι ὡς αὐτό πού εἶναι· καί μέσα σ' αὐτό τόν κόσμο οἱ Άλλοι εἶναι αὐτό πού κάνουν.

Κατά τή βιομέριμνα ὅσων ἀνέλαβες μέ τούς Άλλους, γιά τούς Άλλους ἢ ἐνάντια στούς Άλλους, μεριμνᾶς ἀδιάκοπα μήπως διαφέρεις ἀπό τούς Άλλους, εἶτε ἀπλῶς γιά νά ἐκμηδενίσῃς τή διαφορά, εἶτε – ἂν ὑστερῆς – ἐπιχειρῶντας νά κερδίσῃς ἔδαφος, ἢ ἀκόμα – ἂν ὑπερέχῃς – ἔχοντας βαλθῆ νά τούς ὑποβιβάξῃς ἐξακολουθητικά. Ἡ συναλληλία – ἔστω κι' ἂν δέν τῆς εἶναι φανερό – εἶναι ὄλο ἀνησυχία καί μέριμνα γι' αὐτή τήν ἀπόσταση¹. Τοῦτο

2. [Dieses «rücksichtslose» Mitsein «rechnet» mit den Anderen, ohne daß es ernsthaft «auf sie zählt» oder auch nur mit ihnen «zu tun haben» möchte. Τά μέ εισαγωγικά ὑποδηλωνόμενα ὑπονούμενα αὐτῆς τῆς πρότασης δέ μποροῦν νά ἀποδοθοῦν μεταφραστικά.]

3. [umweltlich besorgte Mitwelt. Δέσ σελ. 118 σμ. 1.]

1. [Das Miteinandersein ist — ihm selbst verborgen — von der Sorge um

μπορεί να εκφραστή ύπαρκτικά, αν πούμε ότι η συναλληλία έχει τό χαρακτήρα του *αφίστασθαι*². Όσο πιο απαραίτητο παραμένει αυτό τό είδος του Είμαι στο καθημερινό έδωνά-Είμαι, τόσο πιο επίμονα και πιο άρχέγωνα δρα έπάνω του.

Τό ότι στο Συνείναι υπάρχει αυτό τό αφίστασθαι σημαίνει: τό έδωνά-Είμαι ως καθημερινή συναλληλία βρίσκεται στην *υποτέλεια* [Botmäßigkeit] των Άλλων³. Δέν είναι αυτό τουτό· τό Είμαι του τό έχουν άρπάξει οι Άλλοι. Οι καθημερινές δυνατότητες του Είμαι του έδωνά-Είμαι υπόκεινται στα γούστα των Άλλων. Αυτόι οι Άλλοι δέν είναι *ορισμένοι* Άλλοι. Κάθε Άλλος μπορεί να τούς άντιπροσωπεύση. Άποφασιστική είναι μονάχα ή απαραίτητη κυριαρχία των Άλλων, στην όποία υπόκειται τό έδωνά-Είμαι ήδη ως Συνείναι. Ό καθένας μας άνήκει στους Άλλους και στερεώνει τή δύναμή τους. «Οί Άλλοι», πού άποκαλούνται έτσι για να επικαλύπτεται τό γεγονός ότι ούσιαστικά άνήκουμε σ' αυτούς, είναι εκείνοι πού άρχικά και ως επί τό πλείστο στην καθημερινή συναλληλία είναι *έδωνά*. Τό ποιός δέν είναι αυτός ή εκείνος, δέν είσαι έσύ ή κάποιοι άλλοι, κι' ούτε τό άθροισμα όλων. Τό «ποιός» είναι οι άπρόσωποι «πολλοί».

Δείξαμε παραπάνω κατά ποιόν τρόπο ήδη στο άμεσο περιβάλλον ό δημόσιος κόσμος για [«Umwelt»] είναι πρόχειρος και άντικείμενο βιομέριμνας. Όταν χρησιμοποιώνται δημόσια μεταφορικά ή πληροφοριοδοτικά μέσα (έφημερίδες, για παράδειγμα), ό καθένας είναι όμοιος μέ κάθε άλλον. Αυτή ή συναλληλία άποσυνθέτει όλοκληρωτικά τό δικό μου έδωνά-Είμαι στο είδος του Είμαι «των Άλλων», έτσι μάλιστα, ώστε οι Άλλοι μέσα στον διαφορετικό και ρητό τους χαρακτήρα έξαφανίζονται ακόμα περισσότερο. Μέσα σ' αυτή τήν άφάνεια και άδυναμία διάκρισης οι πολλοί έγκαθιδρύουν τή χαρακτηριστική τους δικτατορία. Άπολαμβάνουμε και διασκε-

diesen Abstand beunruhigt.]

2. [Abständigkeit. Σ' αυτό τόν όρο κρύβεται ίσως ένα από τά έτυμολογικά παιχνίδια του Χάιντεγγερ. Έκτός από τό ότι σχετίζεται μέ τή λέξη «άπόσταση» (Abstand), ό όρος δηλώνει έτυμολογικά τήν έλλειψη (ab) σταθερότητας (Ständigkeit), τήν άνησυχία για τήν όποία κάνει λόγο ή προηγούμενη πρόταση.]

3. [Τό «αφίστασθαι», δηλαδή ή συνεχής μέριμνα για τήν άπόσταση από τούς Άλλους, είναι άπόδειξη τής υποτέλειας στους Άλλους. Για να τό πούμε άλλιώς, τό αφίστασθαι είναι συνέπεια αυτής τής υποτέλειας.]

127 δάζουμε όπως πολλοί διασκεδάζουν· διαβάζουμε, βλέπουμε και κριτικάρουμε λογοτεχνία και τέχνη, όπως πολλοί βλέπουν και κριτικάρουν· αλλά και αποτραβιόμαστε από τον «πολύ σωρό», όπως πολλοί αποτραβιώνται· βρίσκουμε «συνταρακτικό», δηλαδή πολλοί βρίσκουν συνταρακτικό. Οί πολλοί, που δεν είναι κανένας ορισμένος, παρά είμαστε όλοι, αν και όχι ως άθροισμα, επιβάλλουν στην καθημερινότητα τό είδος του Είμαι τους.

Οί πολλοί έχουν δικούς τους τρόπους του Είμαι. Ή τάση του Συνείναι, την οποία ονομάσαμε αφίστασθαι, θεμελιώνεται στο γεγονός ότι ή συναλληλία σαν τέτοια καλλιουργεί τό μέσον δρο, που είναι ύπαρκτικό χαρακτηριστικό των πολλών. Οί πολλοί νοιάζονται μέσ στο Είμαι τους ουσιαστικά για τό μέσον δρο. Γι' αυτό οί πολλοί διατηρούνται γεγονικά στο μέσον δρο αυτού που αρμόζει, αυτού που ισχύει και που δεν ισχύει, στο μέσον δρο αυτού που εγκρίνουν επιτυχία και αυτού που την αρνιώνται. Αυτός ο μέσος δρος προσχεδιάζει τί μπορεί και τί επιτρέπεται νά τολμηθή, και παραφυλάει για κάθε τι που τείνει νά αποτελέση εξαίρεση. Κάθε ύπεροχή καταστέλλεται άθόρυβα. Κάθε τι άρχέγονο λειαινεται στα γρήγορα, για νά φανή πως είναι από καιρό οικείο. Κάθε τι μέ άγώνα κατακτημένο γίνεται του χεριού μας. Κάθε μυστικό χάνει τή μυστηριακή του δύναμη. Ή μέριμνα για τό μέσον δρο αποκαλύπτει μίαν άκόμα ουσιαστική τάση του έδωνά-Είμαι, την οποία θά ονομάσουμε *ισοπέδωση* όλων των δυνατοτήτων του Είμαι.

Τό αφίστασθαι, ο μέσος δρος, ή ισοπέδωση συγκροτούν ως τρόποι του Είμαι των πολλών αυτό που ονομάζεται «κοινή γνώμη»¹. Ή κοινή γνώμη έλέγχει κάθε έρμηνευση του κόσμου και του έδωνά-Είμαι κι' έχει πάντα δικιο - όχι γιατί έχει κάποια εξαίρετική και πρωτοπόρα σχέση μέ τά «πράγματα», κι' ούτε γιατί διαθέτει κάποια ρητά κατακτημένα, σαφή γνώση του έδωνά-Είμαι, παρά γιατί αρνείται νά πάη στην «καρδιά του ζητήματος», γιατί είναι άναίσθητη προς όλες τίς διαφορές επιπέδου και γνησιότητας.

Σελ. 127

1. [«Öffentlichkeit». Στην απόδοση αυτού του δρου ακολουθούμε τους γάλλους μεταφραστές. Öffentlichkeit είναι γενικά οτιδήποτε κοινό, κρατικό, κοινά προσιτό, δηλαδή άφορα όλους, δημόσιο. Τό επίθετο öffentlich, άπ' όπου παράγεται τό ουσιαστικό Öffentlichkeit, μεταφράζεται: δημόσιος.]

Ἡ κοινή γνώμη ἐπισκοπίζει τό κάθε τι, κι' ἀφοῦ τά ἐπικαλύψη ἔτσι ὅλα, τά παρέχει ὡς οἰκεία καί προσιτά σέ ὅλους.

Οἱ πολλοί εἶναι πανταχοῦ παρόντες, ἔτσι ὁμως, ὥστε ἔχουν πάντα ἤδη ἐξαφανιστῆ, ὅποτε τό ἐδωνά-Εἶναι πιέζεται νά ἀποφασίσῃ. Ἄλλά μιά καί οἱ πολλοί προνοοῦν νά παράσχουν ὄλες τίς κριτικές καί νά πάρουν τίς ἀποφάσεις, ἀφαιροῦν κάθε εὐθύνη ἀπό τό ἐκάστοτε ἐδωνά-Εἶναι. Οἱ πολλοί κατορθώνουν μέ κάποιον τρόπο νά τούς ἐπικαλοῦνται ὄλοι ἀδιάκοπα. Μποροῦν καί θεωροῦνται ὑπεύθυνοι γιά κάθε τι, μιά καί κανένας δέν χρειάζεται νά ἐγγυηθῆ γιά κάτι. Πάντα πολλοί φταῖνε, κι' ὁμως μπορεῖ νά λεχθῆ πῶς δέ φταίει κανένας. Γιά τά περισσότερα ἀπ' ὅσα γίνονται μέσ στήν καθημερινότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, πρέπει νά εἰπωθῆ ὅτι δέν γίνονται ἀπό κανένα.

128 Ἐτσι οἱ πολλοί ἀνακουφίζουν τό ἐκάστοτε ἐδωνά-Εἶναι μέσ στήν καθημερινότητά του. Κι' ὄχι μόνο τοῦτο· ἀνακουφίζοντας ἔτσι τό ἐδωνά-Εἶναι ἀπό τό Εἶναι του, οἱ πολλοί διευκολύνουν τήν τάση του νά παίρῃ τό κάθε τι ἀψήφιστα καί νά ἀκολουθῆ τόν εἰκόλο δρόμο. Μέ αὐτή τή συνεχῆ διευκόλυνση οἱ πολλοί διατηροῦν καί στεριώνουν τήν ἐπίμονη κυριαρχία τους.

Καθένας εἶναι ὁ Ἄλλος καί κανένας δέν εἶναι αὐτός τοῦτος. Οἱ πολλοί [Das Man], μέ τούς ὁποίους ἀπαντᾶται τό ἐρώτημα γιά τό ποιός εἶναι τό καθημερινό ἐδωνά-Εἶναι, εἶναι ὁ κανένας [das Niemand], στόν ὁποῖο ἔχει ἐκάστοτε ἤδη παραδοθῆ κάθε ἐδωνά-Εἶναι ὄντας μεταξύ ἄλλων¹.

Τά ὄντολογικά χαρακτηριστικά τοῦ καθημερινοῦ μεταξύ ἄλλων Εἶναι: τό ἀφίστασθαι, ὁ μέσος ὄρος, ἡ ἰσοπέδωση, ἡ κοινή γνώμη, ἡ ἀνακούφιση τοῦ Εἶναι καί ἡ διευκόλυνση, καθορίζουν τήν καθημερινή κατάστασιν² τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Αὐτή ἡ κατάστασις δέν ἀφορᾷ

Σελ. 128

1. [Im Untereinandersein. Ἡ ἔκφρασις εἶναι δισημαντική. Μπορεῖ νά ἐνοηθῆ τόσο ὡς «μεταξύ ἄλλων» ὅσο καί «κάτω ἀπό ἄλλους», «ὑποταγμένος σέ ἄλλους».]

2. [«Ständigkeit». Αὐτό τό ἀσυνήθιστο σέ καθημερινή χρῆσις οὐσιαστικῶς προκύπτει ἀπό τό ἐπίθετο ständig (= διαρκής, μόνιμος) κι' ἔχει σχέση μέ τό ρῆμα stehen (= στέκομαι) ἀπ' ὅπου καί ἡ λέξις Stand (= στάσις, κατάστασις). Μέ τίς ἐπόμενες προτάσεις ὁ Χάιντεγγερ καθορίζει πῶς πρέπει νά νοηθῆ αὐτή ἡ «κατάστασις». Ἐς ληφθῆ πάντως ὑπόψη ὅτι αὐτή ἡ λέξις θά μπορούσε νά ἀποδοθῆ καί: σταθερότητα, μονιμότητα, ἴστασθαι. Δές καί τήν ἐπόμενη σημείωσις.]

τή διαρκή παρεύρεση κάτινος, παρά τό είδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ὡς Συνεῖναι. Ὅντας μέ τούς παραπάνω τρόπους τό δικό μου ἔδωνά-Εἶναι καί ὁ Ἄλλος οὔτε βρῆκαν ἀκόμα, οὔτε ἔχασαν τόν ἑαυτό τους. Εἶναι κατά τόν τρόπο τῆς ἐξάρτησης καί τῆς ἀναυθεντικότητας³. Αὐτός ὁ τρόπος τοῦ Εἶναι δέν σημαίνει μείωση τῆς γεγρονότητας τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, κι' οὔτε οἱ πολλοί ὡς «κανένας» εἶναι μηδέν. Ἀντίθετα μέσα σ' αὐτό τό είδος τοῦ Εἶναι τό ἔδωνά-Εἶναι εἶναι ens realissimum [= πραγματικότατο ὄν], στήν περίπτωσι πού ἡ «ρεαλιστικότητα» θά νοηθῆ ὡς Εἶναι ὄντων πού ἔχουν τό χαρακτήρα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι.

Ἐξάλλου οἱ πολλοί εἶναι τόσο λίγο παρευρισκόμενοι, ὅσο καί τό ἔδωνά-Εἶναι σάν τέτοιο. Ὅσο πιά πασιδήλα συμπεριφέρονται οἱ πολλοί, τόσο εἶναι πιά ἀσύλληπτοι καί συγκαλυμμένοι – ἀλλά καί τόσο λιγώτερο εἶναι ἕνα τίποτα. Ἄν τούς δοῦμε ἀπροκατάληπτα ὄντικο-ὄντολογικά, ἀποκαλύπτονται ὡς τό πιά «ρεαλιστικό ὑποκείμενο» τῆς καθημερινότητος. Ἄν καί δέν εἶναι προσιτοί ὅπως μία παρευρισκόμενη πέτρα, αὐτό δέν εἶναι οὔτε τόσο δά ἀποφασιστικό γιά τό είδος τοῦ Εἶναι τους. Οὔτε μπορεῖς βιαστικά νά διακηρύσσης πῶς οἱ πολλοί σ' ἀλήθεια δέν εἶναι τίποτα, κι' οὔτε νά πρεσβεύης πῶς ἐρμήνευσε τό φαινόμενο ὄντολογικά, «ἐξηγώντας» το σάν κάποια ἐκ τῶν ὑστέρων συνένωση τῆς συμπαρεύρεσης πολλῶν ὑποκειμένων. Ἀντίθετα ἡ ἐπεξεργασία τῶν ὄντολογικῶν ἐννοιῶν πρέπει νά συστοιχῆ πρός τά ἀναντίρρητα αὐτά φαινόμενα.

Κι' οὔτε εἶναι οἱ πολλοί κάτι σά «γενικό ὑποκείμενο», πού αἰωρεῖται πάνω ἀπό πολλά. Θά μπορέσης νά τούς συλλάβης ἔτσι, μόνο ἂν ἐννοήσης τό Εἶναι τῶν «ὑποκειμένων» ὄχι σύμφωνα μέ τό χαρακτηριστήρα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, καί τά θεωρήσης ὡς πράγματι παρευρισκόμενες περιπτώσεις ἐνός παρευρισκόμενου γένους [Gattung]. Μέ ἕνα τέτοιο ξεκίνημα ἡ μόνη ὄντολογική δυνατότητα εἶναι νά ἐνοηθῆ κάθε τι, πού δέν εἶναι τέτοια περίπτωση, μέ τό νόημα τοῦ εἶδους καί τοῦ γένους. Οἱ πολλοί δέν εἶναι τό γένος τοῦ ἐκάστοτε

129 ἔδωνά-Εἶναι, κι' οὔτε μποροῦν νά ἀντιμετωπιστοῦν ὡς διαρκῆς

3. [Man ist in der Weise der Unselbständigkeit und Uneigentlichkeit. Ἡ λέξη Unselbständigkeit (= ἐξάρτηση) θά μπορούσε νά μεταφραστῆ καί: μοιμότητα χωρίς ἑαυτό, δέξ τήν 3η σημ. τῆς σελ. 117. Ἡ λέξη Uneigentlichkeit (= ἀναυθεντικότητα) ἔχει ὡς συνθετικό τό eigen (= δικό μου), πού παρουσιάζεται στήν προηγούμενη πρόταση· δέξ καί σελ. 43.]

ιδιότητα αὐτῶν τῶν ὄντων. Τό ὅτι καί ἡ παραδοσιακή Λογική ἀποτυγχάνει στή σύλληψη αὐτῶν τῶν φαινομένων δέν πρέπει νά μάς ἐκπλήξει, ἂν φέρουμε κατά νοῦ ὅτι θεμέλιό της εἶναι μία Ὀντολογία τῶν παρευρισκόμενων ὄντων, καί μάλιστα Ὀντολογία ἀκατέρραστη ἀκόμα. Νά γιατί ὄσες βελτιώσεις ἢ ἐπεκτάσεις καί ἂν τῆς γίνουν, αὐτή ἡ Λογική δέν θά μπορέσει νά γίνη πιό εὐκαμπτη. Ὅλες οἱ ἀναμορφώσεις τῆς Λογικῆς, ἐμπνευσμένες ἀπό τίς «ἐπιστήμες τοῦ πνεύματος», δέν κατορθώνουν παρά ν' αὐξάνουν τήν ὄντολογική σύγχυση¹.

Οἱ πολλοί εἶναι ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό κι' ἰδιάζει ὡς ἀρχέγονο φαινόμενο στή θετική σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Μές στούς συγκεκριμένους τρόπους ὑπαρξης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μποροῦν μέ τή σειρά τους νά παρουσιαστοῦν ποικίλες δυνατότητές του. Ἡ κυριαρχία του μπορεῖ κατά τήν ἐκάστοτε ἱστορική στιγμή νά ἐξασκήται λιγώτερο ἢ περισσότερο ἔντονα καί ρητά.

Ὁ ἑαυτός τοῦ καθημερινοῦ ἔδωνά-Εἶναι εἶναι ὁ ἑαυτός πολλῶν, τόν ὁποῖο διακρίνουμε ἀπό τόν ἀϋθεντικό [eigentlich], δηλαδή ἀφ' ἑαυτοῦ του [eigens] ἀδραγμένον ἑαυτό. Ὡς ἑαυτός πολλῶν τό ἐκάστοτε ἔδωνά-Εἶναι εἶναι διασκορπισμένο στούς πολλούς, καί πρέπει πρῶτα νά βρῆ τόν ἑαυτό του. Αὐτός ὁ διασκορπισμός χαρακτηρίζει τό «ὑποκείμενο» ἐκείνου τοῦ εἶδους τοῦ Εἶναι, τό ὁποῖο γνωρίσαμε ὡς ἀπορρόφηση στόν κόσμον πού συναντιέται κατά τή βιομέριμνα. Ἄν τό ἔδωνά-Εἶναι ἔχη ἐξοικειωθῆ μέ τόν ἑαυτό του ὡς ἑαυτό πολλῶν, τοῦτο σημαίνει ταυτόχρονα ὅτι οἱ πολλοί τοῦ προσχεδιάζουν τήν ἄμεση ἐρμήνευση τοῦ κόσμου καί τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Αὐτοί τοῦτοι οἱ πολλοί, ἔνεκα τῶν ὁποίων τό ἔδωνά-Εἶναι ὑπάρχει μέσ στήν καθημερινότητα, ἀρθρώνουν τό παραπεμπτικό σύστημα τῆς σημαντικότητας. Ὁ κόσμος τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ἀπελευθερώνει τά συναντώμενα ὄντα γιά μία συμπλεκτική ὁλότητα, ἡ ὁποία εἶναι οἰκεία στούς πολλούς, κι' εἶναι μέσα σ' ἐκεῖνα τά ὄρια, τά ὁποῖα ἔχουν καθοριστῆ κατά τό μέσον ὄρο τῶν πολλῶν. Τό γεγονικό ἔδωνά-Εἶναι εἶναι ἀρχικά μέσ στόν κατά μέσον ὄρο ἀποκαλυπτόμενο κοινό κόσμον. Δέν «εἶμαι» ἀρχικά

Σελ. 129

1. [Σαφῆς ὑπαινιγμός στή Logik und Systematik der Geisteswissenschaften τοῦ Erich Rothacker, ἀλλά μέσω αὐτοῦ τοῦ συγγραφέα καί στόν Rickert καί στόν Dilthey. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

«ἐγώ» μέ τό νόημα τοῦ δικοῦ μου ἑαυτοῦ, παρά «εἶμαι» οἱ ἄλλοι κατά τόν τρόπο τῶν πολλῶν. Ἀρχικά εἶμαι «δεδομένος» στόν «ἑαυτό» μου μέ βάση τούς πολλούς καί ὡς πολλοί. Ἀρχικά τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι πολλοί καί ὡς ἐπί τό πλείστο παραμένει ἔτσι. Ὅταν τό ἐδωνά-Εἶναι ἀνακαλύπτει αὐθεντικά τόν κόσμο καί τόν προσεγγίζει, ὅταν τοῦ διανοίγεται τό αὐθεντικό του Εἶναι, αὐτή ἡ ἀνακάλυψη τοῦ «κόσμου» καί ἡ διάνοιξη τοῦ ἐδωνά-Εἶναι πραγματώνεται πάντα ὡς ξεκαθάρισμα τῶν ἐπικαλύψεων καί ἐπισκοτίσεων, ὡς ἐξολόθρευση τῶν προσποιήσεων, μέ τίς ὁποῖες τό ἐδωνά-Εἶναι μανταλώνεται ἐνάντια στόν ἑαυτό του.

Ἐρμηνεύοντας ὡς πολλούς τό Συνεῖναι καί τήν ἑαυτότητα, ἀπαντήσαμε στό ἐρώτημα, ποιός εἶναι μέσ στήν καθημερινότητα τῆς συναλλαγῆς. Αὐτοί οἱ συλλογισμοί μᾶς προσέφεραν ταυτόχρονα συγκεκριμένη κατανόηση τῆς θεμελιώδους σύστασης τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἔγινε ὄρατό μέσ στήν καθημερινότητα καί τό μέσον ὄρο του.

- 130** Τό καθημερινό ἐδωνά-Εἶναι ἀντλεῖ τήν προοντολογική ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι του ἀπό τό ἄμεσο εἶδος τοῦ Εἶναι τῶν πολλῶν. Ἡ ὄντολογική ἐρμηνεία ἀκολουθεῖ ἀρχικά αὐτή τήν ἐρμηνευτική τάση: κατανοεῖ τό ἐδωνά-Εἶναι μέ βάση τόν κόσμο καί τό συναπαντᾶ ὡς ἐνδόκοσμο ὄν. Κι' ὄχι μόνο τοῦτο· ἀκόμα καί τό νόημα τοῦ Εἶναι, πάνω στή βάση τοῦ ὁποῖου νοοῦνται αὐτά τά «ὑποκείμενα», ἡ «ἄμεση» ὄντολογία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι τό ἀναλογίζεται μέ βάση τόν «κόσμο». Ἀλλά μιά καί αὐτό τοῦτο τό φαινόμενο τοῦ κόσμου ὑπερπηδάται κατ' αὐτή τήν ἀπορρόφηση στόν κόσμο, στή θέση του μπαίνουν τά ἐνδόκοσμα παρευρισκόμενα ὄντα, τά πράγματα. Τό Εἶναι τῶν ὄντων, τά ὁποῖα *συνεῖναι ἐδωνά*, νοεῖται ὡς παρεύρεση. Παρουσιάζοντας τό θετικό φαινόμενο τοῦ ἄμεσου καί καθημερινοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι καταστήσαμε μπορετή τήν ἐπίγνωση τοῦ γιατί λαθεύει ἡ ὄντολογική ἐρμηνεία αὐτῆς τῆς σύστασης τοῦ Εἶναι. Αὐτό τοῦτο τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι μέσ στό καθημερινό εἶδος τοῦ Εἶναι του εἶναι αὐτό πού ἀρχικά λαθεύει ὡς πρός τόν ἑαυτό του καί τόν ἐπικαλύπτει.

Ἄν ἤδη τό Εἶναι τῆς καθημερινῆς συναλλαγῆς εἶναι ριζικά διαφορετικό ἀπό τή σκέτη παρεύρεση – μολονότι ἐπιφανειακά συνορεῖται ὄντολογικά μαζί της –, ἀκόμα λιγώτερο θά μορέσει νά νοηθῆ ὡς παρεύρεση τό Εἶναι τοῦ αὐθεντικοῦ ἑαυτοῦ. Ἡ αὐθεντική ἑαυτότητα δέν βασίζεται σέ καμμιά ἀπελευθερωμένη ἀπό τήν ἐπιρροή τῶν πολλῶν ἐξαιρετική κατάσταση τοῦ ὑποκειμένου, παρά εἶναι

ὑπαρξιακὴ παραλλαγή τῶν πολλῶν, αὐτοῦ τοῦ οὐσιαστικοῦ ὑπαρ-
κτικοῦ χαρακτηριστικοῦ.

Τότε ὅμως τό αὐτό-τοῦτο [Selbigkeit] τοῦ αὐθεντικά ὑπάρχοντος
ἑαυτοῦ χωρίζεται ὄντολογικά μέ χάσμα ἀπό τήν ταυτότητα [Identi-
tät] τοῦ κατά τή βιωματική πολλαπλότητα διατηρούμενου ἐγώ.

Κεφάλαιο Πέμπτο

Τό 'Ενεΐναι σάν τέτοιο

28. Τό μέλημα μιᾶς θεματικῆς ἀνάλυσης τοῦ 'Ενεΐναι

Στό προκαταρκτικό στάδιο τῆς ὑπαρκτικῆς 'Αναλυτικῆς τοῦ ἔδωνά-Εΐναι ἔχουμε γιά ὀδηγητικό θέμα τή θεμελιώδη σύσταση αὐτοῦ τοῦ ὄντος, τό μές-στόν-κόσμον-Εΐναι. Ὁ ἐπόμενος σκοπός εἶναι νά παρουσιάσουμε ὡς φαινόμενο τήν ἐνιαία ἀρχέγονη δομή τοῦ Εΐναι τοῦ ἔδωνά-Εΐναι, βάσει τῆς ὁποίας καθορίζονται ὄντολογικά οἱ δυνατότητες καί οἱ τρόποι τοῦ Εΐναι του¹. Ἀναζητώντας τά φαινόμενα πού χαρακτηρίζουν τό μές-στόν-κόσμον-Εΐναι, κατευθυνθήκαμε ὡς τώρα πρὸς τό δομικό στοιχεῖο τοῦ κόσμου, κι' ἀπαντήσαμε στό ἐρώτημα, ποιός εἶναι τό ὄν πού ὑπάρχει μές στήν καθημερινότητα. Ἀλλά ἤδη κατά τήν πρώτη ἐπισήμανση τῶν μελημάτων μιᾶς προκαταρκτικῆς, θεμελιώδους ἀνάλυσης τοῦ ἔδωνά-Εΐναι, δώσαμε μερικές πρῶτες ἐνδείξεις γιά τό 'Ενεΐναι σάν τέτοιο¹, τό ὁποῖο καί διευκρινίστηκε μέ περιγραφή ἑνός συγκεκριμένου τρόπου: τοῦ γνωρίζειν τόν κόσμο².

131

Τό ὅτι μιλήσαμε γι' αὐτό τό οὐσιώδες δομικό στοιχεῖο προτρέχοντας, προέκυψε ἀπό τό ὅτι θελήσαμε νά πλαισιώσουμε εὐθύς ἐξ-αρχῆς τήν ἀνάλυση τῶν ἐπιμέρους στοιχείων μέ μία σταθερή προθέαση τοῦ δομικοῦ συνόλου, ἀποτρέποντας ἔτσι κάθε διάλυση ἢ

Σελ. 130

1. [Αὐτός ὁ σκοπός θά ἐπιτευχθῆ στό ἕκτο κεφάλαιο, δπου ἡ «ἐνιαία ἀρχέγονη δομή τοῦ Εΐναι τοῦ ἔδωνά-Εΐναι» θά καθορισθῆ μέ τήν ἔννοια τῆς μέριμνας.]

Σελ. 131

1. Δές §12, σελ. 52 κ.έες.

2. Δές §13, σελ. 59-63.

κατακερματισμό του ενιαίου φαινομένου. Διατηρώντας τώρα κατά νου όσα πετύχαμε χάρις στη συγκεκριμένη ανάλυση του κόσμου και του ποιός, πρέπει να ξαναστρέψουμε την ερμηνεία προς το φαινόμενο του Ένείναι. Έξετάζοντας τούτο διεισδυτικότερα δεν θα αποκτήσουμε μόνο ανανεωμένη και πιο σίγουρη φαινομενολογική θέα της δομικής ολότητας του μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι, παρά και θα ανοίξουμε το δρόμο στο να συλληφθή το άρχεγονο Είμαι του ίδιου του έδωνά-Είμαι, ή μέριμνα.

Άλλά τί περισσότερο μπορεί να μās παρουσιαστή στο μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι, πέρ' από τις ουσιαστικές σχέσεις του Παρείμαι στον κόσμο (διομέριμνα), του Συνείμαι (άνθρωπομέριμνα) και της έαυτότητας (ποιός); Παραμένει τό πολύ-πολύ ή δυνατότητα να διευρύνουμε την ανάλυση, χαρακτηρίζοντας συγκριτικά τις παραλλαγές της διομέριμνας και της περίσκεψής της, της άνθρωπομέριμνας και της διακριτικότητάς της, ή να αντιπαραβάλουμε τό έδωνά-Είμαι προς όντα που δεν είναι έδωνά-Είμαι, με ακριβέστερη εξήγηση του Είμαι κάθε μορροτου ένδόκοσμου όντος. Αναμφισβήτητα υπάρχουν προς αυτή την κατεύθυνση αρκετά άδιεκεραίωτα μελήματα. "Όσα παρουσιάσαμε ως τώρα πρέπει να συμπληρωθούν πολλαπλά, αν θέμε να παρουσιαστή ολοκληρωμένα τό ύπαρκτικό αργιοί της φιλοσοφικής Άνθρωπολογίας. Δέν αποδλέπει όμως σ' αυτήν ή παρούσα έρευνα. "Ο σκοπός της είναι ή θεμελίωση της "Οντολογίας. "Αν λοιπόν ρωτάμε θεματικά για τό Ένείναι, δέ μπορούμε βέβαια να έκμηδενίσουμε την άρχεγονωσύνη του φαινομένου παράγοντάς το από άλλα – δηλαδή μέ άταιριαχτη ανάλυση, που θα ζητά να τό άποσυνθέση. Άλλά τό ότι κάτι άρχεγονο δέ μπορεί να παραχθή από άλλα, δέν αποκλείει μία πολλαπλότητα των συγκροτηκων όντολογικων χαρακτήρων του. "Αν αυτοί δειχτούν ότι είναι τέτοιοι, τότε ύπαρκτικά είναι ίσαρχεγονοι. Τό φαινόμενο της ίσαρχεγονωσύνης των συγκροτηκων στοιχείων συχνά παραθεωρήθηκε στην "Οντολογία, εξαιτίας μιας άχαλιναγώγητης μεθοδολογικής τάσης, να ανάγεται ή καταγωγή του κάθε τι σε μία άπλή «πρώτη αίτια» [«Urgund»].

- 132** Προς ποιά κατεύθυνση πρέπει να στραφοϋμε, για να χαρακτηρίσουμε ως φαινόμενο τό Ένείναι σαν τέτοιο; Θα λάβουμε άπάντηση σ' αυτό τό έρώτημα, αν θυμηθοϋμε όσα μās έμαθαν οι πρώτες φαινομενολογικές ένδείξεις αυτού του φαινομένου: τό Ένείναι διαφέρει από την παρευρισκόμη ένδότητα [Inwendigkeit] ενός όντος παρευρισκόμενου. «μέσα» σε ένα άλλο· τό Ένείναι δέν είναι ιδιό-

τητα παρευρισκόμενων ύποκειμένων πού παράγεται ἢ καί ἀπλῶς ἀποσπᾶται ἀπό τήν παρεύρεση τοῦ «κόσμου»· τό Ἐνεῖναι εἶναι ἀντίθετα οὐσιαστικό εἶδος τοῦ Εἶναι τῶν ἴδιων αὐτῶν ὄντων. Ἄλλά τί ἄλλο μπορεῖ λοιπόν νά εἶναι αὐτό τό φαινόμενο, ἐκτός ἀπό τό παρευρισκόμενο commercium [πάρε-δῶσε] μεταξύ ἑνός παρευρισκόμενου ύποκειμένου κι' ἑνός παρευρισκόμενου ἀντικείμενου; Αὐτή ἡ ἐρμῆνευση θά ἐρχόταν κοντύτερα στήν ὑφή τοῦ φαινομένου, ἂν ἔλεγε: τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι τό Εἶναι αὐτοῦ τοῦ «μεταξύ». Κι' ὁμως τό νά προσανατολιστοῦμε πρὸς αὐτό τό «μεταξύ» ὀδηγεῖ σέ πλάνη. Γιατί γίνεται ἀπαρατήρητα συνεργός τοῦ ὄντολογικά ἀκαθόριστου ξεκινήματος ἀπό ἐκεῖνα τά ὄντα, μεταξύ τῶν ὁποίων «εἶναι» αὐτό τό μεταξύ σάν τέτοιο. Τό μεταξύ ἔχει ἤδη νοητῆ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς convenientia [συμφωνίας] δύο παρευρισκόμενων ὄντων. Ἄλλά ἡδη ἡ ἀπριορική ἐγκαθίδρυση δύο τέτοιων ὄντων διασπᾶ τήν ἐνότητα τοῦ φαινομένου, χωρίς ἐλπίδα νά ξανασυναρμολογηθῆ τοῦτο ἀπό τά κομμάτια. Δέ μᾶς λείπει μόνο ὁ «στόκος», παρά ἔχει διασπαστῆ – ἢ δέν ἔχει κἂν ἀποκαλυπτῆ – τό «σχῆμα», σέ συμφωνία πρὸς τό ὁποῖο θά πραγματωνόταν ἡ συναρμολόγησις. Ὀντολογικά ἀποφασιστικό θά εἶναι νά ἐμποδιστῆ ἐκ τῶν προτέρων ἡ διάσπαση τοῦ φαινομένου, νά ἐξασφαλιστῆ δηλαδή ἡ θετική του φαινομενική ὑφή. Τό ὅτι χρειάζεται τόσο ἐκτεταμένη διεξοδικότητα, σημαίνει ἀπλῶς ὅτι ἕνα ὄντικά αὐτονόητο δεδομένο τόσο πολύπλευρα μασκαρεύτηκε ὄντολογικά μέ τήν παραδοσιακή διαπραγμάτευση τοῦ προβλήματος τῆς γνώσης, ὥστε ἐγινε ὀλωσδιόλου ἄόρατο.

Τό ὄν πού συγκροτεῖται οὐσιαστικά ἀπό τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε τό «ἐδωνά» του. Ἡ συνηθισμένη σημασία τῆς λέξεως ἐξιώνει τό «ἐδωνά» μέ τό «ἐδῶ» ἢ τό «ἐκεῖ». Τό «ἐδῶ» ἑνός «ἐγώ-ἐδῶ»¹ ἐννοεῖται πάντα μέ βάση ἕνα πρόχειρο «ἐκεῖ», μέ τό νόημα ἑνός χαρακτηριζόμενου ἀπό ἀπο-μάκρυνση, προσανατολισμό καί βιομέριμνα Εἶναι πρὸς αὐτό τό «ἐκεῖ». Ἡ ὑπαρκτική χωρικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, πού τοῦ καθορίζει ἔτσι τόν «τόπο» του, θεμελιώνεται στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Τό ἐκεῖ εἶναι χαρακτηριστικό ὄντων πού συναντῶνται ἐνδοκοσμικά. Τό «ἐδῶ» καί τό

Σελ. 132

1. [Ἐννοεῖ προφανῶς τήν ἐκφραση μᾶς πιθανῆς αὐτοσυνειδητοποίησης: «ἐγώ πού εἶμαι ἐδῶ».]

«ἐκεῖ» εἶναι μπορετά μόνο μέσα σ' ἓνα «ἐδωνά», δηλαδή μόνο ἂν ὑπάρχει ἓνα ὄν, πού ἔχει διανοίξει τή χωρικότητα ὡς εἶναι τοῦ «ἐδωνά». Μέσ στό πιό δικό του εἶναι αὐτό τό ὄν χαρακτηρίζεται ἀπό τό ὅτι δέν εἶναι κλεισμένο στόν ἑαυτό του. Ἡ ἔκφραση «ἐδωνά» σημαίνει αὐτή τήν οὐσιαστική διανοικτότητα². Μέσω αὐτῆς τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι «ἐδωνά» γιά τόν ἑαυτό του, τήν ἴδια ὥρα πού εἶναι «ἐδωνά» γι' αὐτόν τό «ἐδωνά εἶναι» [Da-sein]³ τοῦ κόσμου.

133 Ὅταν μιλοῦν, χρησιμοποιώντας ὄντική καί μεταφορική ἔκφραση, γιά τό *lumen naturale* [φυσικό φῶς] μέσ στόν ἄνθρωπο, δέν ἐννοοῦν ἄλλο ἀπό τήν ὑπαρκτικο-ὄντολογική δομή αὐτοῦ τοῦ ὄντος,

2. [Ἡ λέξη *Erschlossenheit* (= διανοικτότητα), τήν ὁποία τό παρόν κεφάλαιο τοποθετεῖ στό κέντρο τῆς ἀνάλυσης, εἶναι ἓνας ἀπό τούς δρους-κλειδιά τοῦ «εἶναι καί χρόνος».

Στή συνηθισμένη γερμανική γλώσσα ἡ μετοχή *erschlossen* (πού παράγεται ἀπό τό ρῆμα *erschliessen*) χρησιμοποιούμενη ὡς ἐπίθετο σημαίνει «ἀνοιχτός» μέ τό νόημα «αὐτός πού ἀνακαλύφθηκε, πού ἔγινε προσιτός, πού κατακτήθηκε»· καί τοῦτο συνηθώς σέ σχέση πρός ἓνα «περιοχή» (γεωγραφική ἢ ἀφηρημένη) γιά τήν ὁποία λέμε ὅτι εἶναι ἀνοιχτή γιά τήν κυκλοφορία, γιά τή γνώση, γιά τό ἐμπόριο, γιά ἐκμετάλλευση κλπ. (Ἡ δευτερεύουσα σημασία, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τό *erschliessen* σημαίνει «διαπιστώνω μέ λογικό συμπερασμό» καί *erschlossen*: «αὐτό πού ἐπετεύχθη μέ λογικό συμπερασμό» δέν θά μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ). Τό οὐσιαστικό *Erschlossenheit* (πού εἶναι λέξη ἄγνωστη στήν καθημερινή χρήση) σημαίνει λοιπόν ἐκείνη τήν ἄρτια κατάσταση μιᾶς περιοχῆς, πού προέκυψε ἀπό τή διανοιξή (*Erschliessung*) τῆς.

Ἐντούτοις ἡ γερμανική λέξη ἔχει μίαν ἀκόμη ἀπόχρωση, στήν ὁποία ὁ Χάιντεγγερ ἀναφέρεται ρητά: «Τό *Erschliessen* καί ἡ *Erschlossenheit*... πρέπει νά νοηθοῦν ἐδῶ μέ τό νόημα τοῦ *aufschliessen* καί τῆς *Aufgeschlossenheit*» (δές σελ. 75 σμμ. 1). Ἄλλά *aufschliessen* δέν σημαίνει μόνο «ἀνοίγω» (ὅπως τό λέμε γιά μία πόρτα πού ἦταν κλειστή)· τό *aufgeschlossen* καί ἡ *Aufgeschlossenheit* λέγονται καί γιά ἓναν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται ὡς «ἀνοιχτός» σέ κάθε νέα ἢ παράξενη ἰδέα, σέ κάθε λογική ὑπόδειξη, γιά ἓναν ἄνθρωπο «μέ κατανόηση». Πράγματι ὁ Χάιντεγγερ δηλώνει μέ τόν ἴδιο αὐτό ὄρο, μέ τήν *Erschlossenheit*, καί τήν κατάσταση τοῦ ὅτι ἔχουν διανοιγῆ ὅλα ὅσα εἶναι «πάντα ἤδη» προσιτά στόν ἄνθρωπο, καί τό γεγονός ὅτι τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι «πάντα ἤδη» καί ἀναπόφευκτα ἀνοιχτό σ' αὐτή τή διάνοιξη.]

3. [Da-sein. Ὅπου στό γερμανικό κείμενο παρουσιάζεται ἡ γραφή *Da-sein* ἀποδίδουμε ὡς: ἐδωνά εἶναι (χωρίς παύλα), σέ διάκριση πρός τή γραφή *Dasein* = ἐδωνά-εἶναι.]

ὅτι εἶναι κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε εἶναι τό ἐδωνά του. Τό ὅτι εἶναι «φωτισμένο» [*erleuchtet*] σημαίνει: καθ' ἑαυτό ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἔχει φωτιστή^[77], ὄχι ἀπό κάποιο ἄλλο ὄν, παρά ἔτσι, ὥστε αὐτό τοῦτο εἶναι ^[78] φωτισμός¹. Μόνο σέ ἕνα ὑπαρκτικά ἔτσι φωτισμένο ὄν γίνονται παρευρισκόμενα ὄντα προσ-ιτά στό φῶς κι' ἐξαφανίζονται στό σκοτάδι. Τό ἐδωνά-Εἶναι φέρνει ἀρχέγονα μαζί του τό ἐδωνά του. Ἄν τύχη νά στερηθῆ τό ἐδωνά, ὄχι μόνο δέν θά ὑπάρχη πιά γεγονικά, παρά δέν θά εἶναι κἀν τό ὄν μέ αὐτή τήν οὐσία. Τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι^[79] ἡ διανοικτότητα του.

Σκοπεύουμε νά παρουσιάσουμε τή συγκρότηση αὐτοῦ τοῦ Εἶναι. Ἄλλ' ἐφόσον ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ ὄντος εἶναι ἡ ὑπαρξη, ἡ ὑπαρκτική πρόταση «τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἡ διανοικτότητα του» σημαίνει ταυτόχρονα: τό Εἶναι, γιά τό ὁποῖο νοιάζεται αὐτό τό ὄν μέσα στό Εἶναι του, εἶναι τό νά εἶναι τό «ἐδωνά» του. Δέν θά χρειαστῆ μόνο νά χαρακτηρίσουμε τήν πρωταρχική συγκρότηση τοῦ Εἶναι τῆς διανοικτότητας, παρά καί νά ἐρμηνεύσουμε, σύμφωνα πρός τήν πορεία τῆς ἀνάλυσης, ἐκεῖνο τό εἶδος τοῦ Εἶναι, μέσ στό ὁποῖο αὐτό τό ὄν εἶναι *καθημερινά* τό ἐδωνά του.

Τό κεφάλαιο, ὅπου ἀναλαμβάνουμε νά ἐξηγήσουμε τό Ἐνεῖναι σάν τέτοιο, δηλαδή τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά, ἔχει δύο μέρη: Α. Ἡ ὑπαρκτική συγκρότηση τοῦ ἐδωνά. Β. Τό καθημερινό Εἶναι τοῦ ἐδωνά καί ἡ κατάπτωση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.

Οἱ δύο ἰσαρχέγονοι τρόποι, πού συγκροτοῦν τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά, εἶναι ἡ *εὐρεση* [*Befindlichkeit*] καί ἡ *κατανόηση*. Ἡ ἀνάλυσή τους θά χρειαστῆ νά ἐπικυρωθῆ φαινομενικά μέ τήν ἐρμηνευση ἑνός συγκεκριμένου καί σημαντικοῦ γιά τήν κατοπινή Προβληματική τρόπου. Ἡ εὐρεση καί ἡ κατανόηση ἔχουν καθοριστῆ ἰσαρχέγονα μέ τήν *ὁμιλία*².

Σελ. 133

1. [*Lichtung*. Αὐτή ἡ λέξη σέ συνηθισμένη γερμανική χρῆση σημαίνει τό ξέφωτο τοῦ δάσους, ἀλλά ἐδῶ παίζει βασικό ρόλο ἡ ἐτυμολογική της συνάφεια πρός τό *Licht*= φῶς.]

2. [Μοιάζει σά νά θέλη νά πῆ ὅτι ἡ ὁμιλία εἶναι ἕνας τρίτος συγκροτητικός τρόπος, κατά τόν ὁποῖο τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι τό ἐδωνά του. Αὐτή ἡ ἔρμηνεα θρῖσκει ἀποφασιστικό ἀποδεικτικό στοιχεῖο στόν παραλληλισμό τῶν τῶν συγκροτητικῶν τρόπων πρός τίς τρεῖς ἐκ-στάσεις τῆς χρονικότη-

Στό Α (ή ύπαρξτική συγκρότηση τοῦ ἔδωνά) θά ἐξεταστούν: Τό ἔδωνά-Εἶναι ὡς εὕρεση (§29), ὁ φόβος ὡς τρόπος τῆς εὕρεσης (§30), τό ἔδωνά-Εἶναι ὡς κατανόηση (§31), κατανόηση κι' ἐρμῆνευση (§32), ἡ ἀπόφανση ὡς παράγωγος τρόπος τῆς ἐρμῆνευσης (§33), τό ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ὀμιλία καί ἡ γλώσσα (§34)³.

Ἡ ἀνάλυση τῶν ὄντολογικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἔδωνά *Εἶναι* εἶναι ὑπαρξτική. Τοῦτο σημαίνει: τά χαρακτηριστικά δέν εἶναι ιδιότητες ἑνός παρευρισκόμενου ὄντος, παρά οὐσιαστικά ὑπαρξτικοί τρόποι τοῦ Εἶναι. Πρέπει συνεπῶς νά παρουσιασθῆ τό μέσ στήν καθημερινότητα εἶδος τοῦ Εἶναι τους.

134 Στό Β (τό καθημερινό Εἶναι τοῦ ἔδωνά καί ἡ κατάπτωση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι) θά ἀναλυθοῦν ἡ ἀερολογία (§35), ἡ περιέργεια (§36), καί ἡ ἀμφισημαντότητα (§37) ὡς ὑπαρξτικοί τρόποι τοῦ καθημερινοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά· θά ἀναλυθοῦν σ' ἀντιστοιχία πρὸς τό συγκροτητικό φαινόμενο τῆς ὀμιλίας, πρὸς τή θέαση πού ὑπάρχει σέ κάθε κατανόηση, καί σέ συμφωνία πρὸς τήν ἐρμῆνευση (σήμανση)¹ πού ἰδιάζει στήν κατανόηση. Μ' αὐτά τά φαινόμενα θά γίνη ὀρατό ἕνα θεμελιώδες εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά, τό ὁποῖο θά ἐρμῆνεύσουμε ὡς *κατάπτωση*, «πτῶση» πού φάνερώνει ἕνα τρόπο κινήτητας [Bewegtheit] χαρακτηριστικό τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι (§38).

τας: Πράγματι ὁ Χάιντεγγερ συσχετίζει τήν εὕρεση πρωταρχικά μέ τό παρελθόν, τήν κατανόηση πρωταρχικά μέ τό μέλλον, τήν ὀμιλία πρωταρχικά μέ τό παρόν. Αὐτός ὁ παραλληλισμός δηλώνει ὁμως ἐντέλει ὅτι ἕνας ἀπό τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τρόπους, ἡ κατανόηση, παίζει ῥόλο ἀκόμα πιό θεμελιώδη ἀπό τοὺς δύο ἄλλους. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

3. [Ἄν αὐτό τό συσχετίσουμε με τίς θέσεις τῆς προηγούμενης παραγράφου, θά δοῦμε ὅτι ἂν γιά τήν εὕρεση ὁ Χάιντεγγερ πραγματεύεται ἕνα μόνο παράγωγο τρόπο, τό φόβο, γιά τήν κατανόηση ἀναφέρεται σέ δύο παράγωγους τρόπους, στήν ἐρμῆνεῖα καί στήν ἀπόφανση. Τέλος γιά τήν ὀμιλία, πού κατὰ τήν ἐρμῆνεῖα μας (δές τήν προηγούμενη σημείωση) εἶναι ὁ τρίτος συγκροτητικός τρόπος, ὁ παράγωγος τρόπος – πάλι ἕνας – τόν ὁποῖο μᾶς παρουσιάζει ὁ Χάιντεγγερ εἶναι ἡ γλώσσα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Σελ. 134

1. [(Deutung). Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο αὐτή ἡ λέξη μπήκε ἐδῶ μέσα σέ παρένθεση, εἶναι ἀναμφίβολα γιά νά ὑποδηλωθῆ ἡ κοινή γερμανική ρίζα τῆς λέξης μέ τήν *Zweideutigkeit*, τήν ὁποία μεταφράζουμε: ἀμφισημαντότητα (δές λίγο παραπάνω).]

§29. Τό ἐδωνά Εἶναι ὡς εὕρεση²

Αὐτό πού δηλώνουμε ὄντολογικά μέ τόν ὄρο εὕρεση, εἶναι ὄν-
τικά τό πιό οἰκεῖο καί πιό καθημερινό φαινόμενο: ἡ θυμική διάθε-
ση, τό ὅτι βρισκόμαστε σέ μία διάθεση [die Stimmung, das Gestimmt-
sein]. Πρίν ἀπό κάθε Ψυχολογία τῶν διαθέσεων, πεδίο πού εἶναι
ἀκόμα χέρσο, πρέπει νά δοῦμε αὐτό τό φαινόμενο ὡς θεμελιῶδες
ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό, καί νά περιχαράξουμε τή δομή του.

Ἡ ψυχική ἠρεμία, ἡ ἀναχαιτισμένη δυσθυμία τῆς καθημερινῆς
διομέριμνας, τό ὄλισθημα [Übergleiten] ἀπό τή μία στήν ἄλλη ἢ τό
ξεγλίσθημα [Ausgleiten] σέ κακοκεφιά δέν εἶναι ὄντολογικά μηδα-
μινά, ἔστω κι' ἂν αὐτά τά φαινόμενα σάν τά δῆθεν πιό ἀδιάφορα
καί παροδικά γιά τό ἐδωνά-Εἶναι περνοῦν ἴσως ἀπαρατήρητα. Τό
γεγονός ὅτι οἱ διαθέσεις μποροῦν νά χαλάσουν ἢ νά μεταβληθοῦν,
σημαίνει ἀπλῶς ὅτι πάντα ἤδη τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε μέσα
σέ μία διάθεση [ist gestimmt]. Ἡ συχνά διαρκῆς, μονότονη καί
ᾠχρή ἀπάθεια [Ungestimmtheit], πού δέν θά πρέπη νά συγγέεται μέ
τήν κακοκεφιά [Verstimmung] δέν εἶναι διόλου ἀσήμαντη, γιατί τό
ἐδωνά-Εἶναι ἴσα-ἴσα μέ αὐτήν φτάνει νά βαριέται τόν ἑαυτό του.
Μέσα σέ μία τέτοια κακοκεφιά τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά φανερόνεται
σά φορτίο⁸⁰. Γιατί; Κανείς δέν ξέρει γιατί. Καί δέ μπορεῖ τό ἐ-
δωνά-Εἶναι νά γνωρίζη κάτι τέτοιο, γιατί οἱ διανοικτικές δυνατό-
τητες τοῦ γνωρίζειν ἔχουν πολύ μικρό θεληνεκές σέ σύγκριση πρὸς
τίς διαθέσεις πού διανοίγουν ἀρχέγονα, καί χάρη στίς ὁποῖες τό

2. [Ἀποδίδουμε τόν ὄρο Befindlichkeit ὡς: εὕρεση. Τό ρῆμα sich befinden, ἀπ' ὅπου παράγεται τό befindlich, σημαίνει ἀφενός: αἰσθάνομαι κατά ἓνα ὀρισμένο τρόπο (π.χ. αἰσθάνομαι καλά ἢ ἀδιάθετος), καί ἀφετέρου: βρισκόμαστε, διαμένω. Ὁ Χάιντεγκερ χρησιμοποιεῖ τή λέξη Befindlichkeit μέ νόημα πού προσεγγίζει καί τίς δύο αὐτές σημασίες. Οἱ γάλλοι μεταφραστές ἀποδίδουν αὐτό τόν ὄρο sentiment de la situation, οἱ ἀγγλοὶ state of mind, ἀποδόσεις πού φέρνουν ὁμως στό νοῦ ἀσχετα πράγματα, πού πρέπει ρητά νά ἀποκλειστοῦν. Ἀπό τήν ἐλληνική ἀπόδοση «εὕρεση» πρέπει πάλι νά ἀποκλεισθῇ ἡ ἐνεργητική, μεταβατική σημασία, πρέπει δηλαδή νά νοσηθῇ ὁ ὄρος ὡς: εὐρίσκεισθαι. Ἡ χρήση τοῦ ὄρου «εὕρεση» θά συγκεκριμενοποιηθῇ μέ τά παραδείγματα τῶν τρόπων τῆς Befindlichkeit πού θά παρουσιαστοῦν παρακάτω.]

έδωνά-Είναι έρχεται μπρός στο Είναι του ως έδωνά. Όταν πάλι έρχεται μία χαρούμενη διάθεση, μπορεί κι' έλαφραίνει τό φορτίο τής ύπαρξης· μά κι' αυτή ή δυνατότητα διάθεσης διανοίγει, έστω κι' άν έλαφραίνοντας, τό γεγονός ότι τό έδωνά-Είναι είναι φορτίο. 'Η διάθεση κάνει φανερό ότι «είμαι έτσι» ή «γίνομαι έτσι»³. Μ' αυτό τό «είμαι έτσι» ή διάθεση οδηγεί τό Είναι στο «έδωνά» του⁴.

Όντας μέσα σέ διάθεση τό έδωνά-Είναι έχει πάντα ήδη διανοιχτή ως εκείνο τό όν, στό όποίο τό έδωνά-Είναι μέσα στό Είναι του έχει παραδοθής⁵ – έχει παραδοθής σ' εκείνο τό Είναι, πού, ύπάρχοντας, πρέπει νά είναι. Διανοιχτή δέν σημαίνει γνωσθή σάν τέτοιο. Γιατί ίσα-ίσα στήν πύο άδιάφορη και άνώδυνη καθημερινότητα μπορεί έξαφνα τό Είναι του έδωνά-Είναι νά φανερωθής μέσ στή γυμνότητα του «ότι είναι και πρέπει νά είναι». Τό καθαρό «ότι είναι» φανερώνεται, τό από πού και τό πρός τά πού παραμένουν στό σκοτάδι. Τό ότι τό έδωνά-Είναι μέσ στήν καθημερινότητά του δέν «ένδίδει» [«nachgibt»] σέ τέτοιες διαθέσεις, δέν καταγίνεται [nachgeht] δηλαδή μέ τή διάνοιξή τους και δέν αντιμετώπιζει κατα πρόσωπο όσα του διανοίγονται, δέν είναι απόδειξη *ένάντια* στό φαινομενικό γεγονός ότι οί διαθέσεις διανοίγουν τό Είναι του έδωνά ως πρός τό ότι του, παρά τεκμήριο ύπέρ αυτού. Όντοκο-ύπαρξιακά τό έδωνά-Είναι άποφεύγει ως επί τό πλειστο τό Είναι πού του διανοίγει ή διάθεση· τούτο *όντολογικο-ύπαρξιακά* σημαίνει: άκόμα κι' άν δέν δίνη σημασία σέ μία τέτοια διάθεση, έχει

135

3. [«wie einem ist und wird». Στα γερμανικά ύπάρχουν οί εκφράσεις «mir ist es schlecht, warm usw.» (= νιώθω άσχημα, ζεσταίνομαι κλπ.) και «mir wird es schlecht, warm usw.» (= αρχίζω νά νιώθω άσχημα, νά ζεσταίνομαι κλπ.), χρησιμοποιούνται δηλαδή τά ρήματα «είμαι» και «γίνομαι» γιά νά δηλώσουν κάποια αισθήματα, κάποια ευχάριστη ή δυσάρεστη διάθεση.]

4. [Μετέφρασα έλεύθερα. Τό κείμενο είναι ως εξής: Die Stimmung macht offenbar, «wie einem ist und wird». In diesem «wie einem ist» bringt das Gestimmtsein das Sein in sein «Da».]

5. [Überantwortet. 'Η βασική ιδέα είναι ότι στό έδωνά-Είναι έχει παραδοθής τό Είναι του, μολονότι στό τέλος τής πρότασης πού σχολιάζουμε μοιάζει επίσης νά λέγεται ότι τό έδωνά-Είναι έχει παραδοθής στό Είναι του. Ό Χάιντεγκερ ύπογραμμίζει βασικά τή φορτικότητα και τήν ευθύνη μέ τίς όποιες έπιφορτώνεται τό έδωνά-Είναι, από τό γεγονός ότι όφείλει νά είναι τό Είναι του. 'Η μετοχή überantwortet (τό ότι έχει παραδοθής) σχετίζεται έτυμολογικά μέ τήν ευθύνη (Verantwortung). (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

φανερωθή ότι τό έδωνά-Εΐναι έχει παραδοθή στό έδωνά. 'Ακόμα καί μέσ στήν άποφυγή τό έδωνά είναι διανοιγμένο.

Αυτό τό έπικαλυμμένο ώς πρός τό άπό πού καί πρός τά πού κι' όμως καθ' έαυτό άνεπικάλυπτα διανοιγμένο χαρακτηριστικό του Εΐναι του έδωνά-Εΐναι, αυτό τό «ότι είναι», θά τό όνομάσουμε ρίζιμο¹ αυτού του όντος στό έδωνά του· τό έδωνά-Εΐναι ρίχεται κατά τέτοιον τρόπο, ώστε ώς μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι είναι τό έδωνά. 'Η έκφραση ρίζιμο ύποδηλώνει τή γεγρονότητα του ότι τό έδωνά-Εΐναι έχει παραδοθή². Τό μέσ στήν εύρεση διανοιγόμενο «ότι είναι καί πρέπει νά είναι» δέν πρέπει νά συγχέεται μέ εκείνο τό «ότι», πού έκφράζει όντολογικο-κατηγοριακά τό γεγρονός μιās παρεύρεσης. Αυτό τό γεγρονός γίνεται προσιτό μόνο μέ μία θεωρητική διαπίστωση. Τό μέσ στήν εύρεση διανοιγόμενο ότι πρέπει άντίθετα νά νοηθή ώς ύπαρκτικός χαρακτηρισμός εκείνου του όντος, τό όποιο είναι κατά τόν τρόπο του μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι 'Η γεγρονότητα δέν είναι τό *factum brutum* [άξεστο γεγρονός] παρευρισκόμενων όντων, παρά είναι όντολογικό χαρακτηριστικό του έδωνά-Εΐναι πού παραλαμβάνεται μέσ στήν ύπαρξη, έστω κι' άν αρχικά άπωθήται. Τό ότι πού χαρακτηρίζει τή γεγρονότητα δέν είναι ποτέ προσιτό μέ έποπτεία.

Τό όν πού ύπάρχει ώς έδωνά-Εΐναι είναι τό έδωνά του κατά τέτοιον τρόπο, ώστε ρητά ή όχι θρίσκεται μέσ στό ρίζιμό του. Χάρη στήν εύρεση τό έδωνά-Εΐναι έχει έρθει πάντα ήδη μπρός στόν έαυτό του, έχει πάντα ήδη βρη τόν έαυτό του, όχι μέ τό νόημα ότι τόν έχει συλλάβει άντιληπτικά ώς παρευρισκόμενο, παρά μέ τό νόημα τής μέσα sé διάθεση εύρεσης. 'Ως όν πού έχει παραδοθή στό Εΐναι του, παραμένει παραδεδομένο καί στό ότι πρέπει νά έχη πάντα ήδη βρη τόν έαυτό του - έστω κι' άν τόν έχη βρη όχι

Σελ. 135

1. [Άποδίδουμε ώς «ρίζιμο» τή λέξη *Geworfenheit*, ή όποία άποτελεί πρόβλημα για κάθε μεταφραστική άπόδοση. Οί γάλλοι τήν άποδίδουν *déjection*, οί άγγλοι *thrownness*. 'Ελληνικά έχει άποδοθή ώς «διάρριψη» (δές Χρ. Μαλεβίτσι: 'Η φιλοσοφία του Χάιντεγκερ, 'Αθήνα 1974, σελ. 64) καί ώς «έγκατάλειψη» (Μ. Χάιντεγκερ: Εΐσαγωγή στή Μεταφυσική, 'Αθήνα 1973, σελ. 264). 'Η άπόδοση «ρίζιμο» πρέπει νά έκληφθή μέ παθητική, όχι μέ ένεργητική σημασία: πρόκειται για τό γεγρονός ότι τό έδωνά-Εΐναι ρίχεται καί είναι έκάστοτε ήδη ριγμένο στό έδωνά του.]

2. [Δές σελ. 134, σημ. 5.]

τόσο μέ άμεση άναζήτηση, παρά μέ φυγή. Ή διάθεση δέν διανοίγει μέ τό νά άτενίξη τό ρίξιμο, παρά είτε νοιαζόμενη [als Ankehr] είτε άποστρεφόμενη [als Abkehr]. Ώς επί τό πλείστο ή διάθεση δέ νοιάζεται για τό φορτικό χαρακτήρα του έδωνά-Είμαι, ό όποιος της άποκαλύπτεται, κι' άκόμα λιγώτερο όταν τό φορτίο έλαφραίνει μέ τόν έρχομό μιάς χαρούμενης διάθεσης. Αυτή ή άποφυγή είναι δ.τι είναι, πάντα κατά τόν τρόπο της εϋρεσης.

Θά παραγνωρίζαμε φαινομενικά όλωσδιόλου αυτό πού διανοίγει ή διάθεση και τόν τρόπο μέ τόν όποιο τό διανοίγει, άν θέλαμε νά ίσοσκελίσουμε τά όσα έχουν διανοιγή σέ μία δεδομένη στιγμή, μέ όσα ξέρει και πιστεύει τό έφοδιασμένο μέ διαθέσεις έδωνά-Είμαι.

136 Άκόμα κι άν τό έδωνά-Είμαι είναι σίγουρο μέσ στην πίστη του για τό πρός τά πού, ή θαρρή πώς ξέρει, όρθολογιστικά διαφωτισμένο, τό από πού, όλ' αυτά δέν εξασθενίζουν διόλου τό φαινομενικό γεγονός ότι ή διάθεση φέρνει τό έδωνά-Είμαι μπρός στό ότι του έδωνά του, μέ τρόπο μάλιστα πού του φαίνεται τυλιγμένο μέσα σέ άδυσώπητη αίνιγματικότητα. Ύπαρκτικο-όντολογικά δέν θά έχης ούτε τόσο δά δίκιο νά άπονευρώσης τό «προφανές» της εϋρεσης, μετρώντας το μέ την άποδεικτική βεβαιότητα κάποιου θεωρητικού γνωρίζει πού άφορά παρευρισκόμενα όντα. Κι' όμως δέ νοθεύεται λιγώτερο αυτό τό φαινόμενο, άν τό διαστρέψης έξορίζοντάς το στό άσυλο του παραλόγου. Ό ίρρασιοναλισμός – αυτός ό άδερφικός αντίπαλος του ρασιοναλισμού – είναι άπλως μονόφθαλμος, για όσα είναι θεότυφος ό ρασιοναλισμός.

Τό ότι ένα έδωνά-Είμαι μπορεί, είναι εύχης έργο μά και πρέπει νά γίνη κύριος τών διαθέσεων του χάρη στη θέληση και στη γνώση, αυτό σημαίνει ίσως ότι σέ κάποιες δυνατότητες του ύπάρχειν κατέχει την προτεραιότητα ή θέληση και ή γνώση. Άλλά δέν πρέπει τούτο νά μās παραπλανήση, ώστε νά άρνηθούμε ότι όντολογικά ή διάθεση είναι άρχέγονο είδος του Είμαι του έδωνά-Είμαι, μέσ στό όποιο τό έδωνά-Είμαι έχει διανοιγή στον έαυτό του πριν από κάθε γνωρίζει και θέλει, και πέρα άπ' όσα είναι σ' αυτά προσιτά. Κι' επιπλέον: κύριοι τών διαθέσεων δέ γινόμαστε μέ τό νά άπελευθερωθούμε από τίς διαθέσεις, παρά δυνάμει μιάς έκάστοτε αντίθετης διάθεσης. Πρώτο ούσιαστικό όντολογικό χαρακτηριστικό της εϋρεσης είναι λοιπόν τούτο: *Ή εϋρεση διανοίγει τό έδωνά-Είμαι ως πρός τό ότι είναι ριγμένο, και άρχικά και ως επί τό πλείστο κατά τόν τρόπο της άποφυγής.*

Ήδη από αυτά γίνεται φανερό ότι ή εϋρεση δέν είναι διόλου

κάτι σάν παρεύρεση μᾶς ψυχικῆς κατάστασης. Δέν τή συλλαμβάνουμε διόλου ἀφοῦ πρῶτα στραφοῦμε πρὸς αὐτὴν [sich umwendend] κι' ὕστερα ἀντιστραφοῦμε [sich rückwendend], ἀντίθετα ὅλη ἡ ἔμμενῆς ἀνασκόπηση [Reflexion] μπορεῖ νά ἀνταμώνη «διώματα», μόνον ἐπειδὴ τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἔχει ἤδη διανοιγῆ μέσ στήν εὕρεση. Ἡ διάθεση διανοίγει [erschließt] τὸ ἐδωνά πιὸ ἀρχέγονα [ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀντίληψη], ἀλλὰ καὶ τὸ ἐγκλείει [verschließt] ἀντίστοιχα πιὸ ἐπίμονα ἀπὸ κάθε μὴ-ἀντίληψη.

Τοῦτο φανερώνει ἡ *κακοκεφιά*¹. Μέ αὐτὴν τὸ ἐδωνά-Εἶναι γίνεται τυφλό γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὸ διομεριμνῶμενο περιβάλλον σκοτεινιάζει, ἡ περίσκεψη τῆς διομέριμνας παρεκτρέπεται. Ἡ εὕρεση ὄχι μόνον δέν εἶναι κάτι διαστοχασμένο [= ἀνασκοπούμενο], παρὰ ἴσα-ἴσα καταλαμβάνει ἀπρόοπτα τὸ ἀστόχαστα ἀφοσιωνόμενο [im Hingebensein] καὶ ξοδευόμενο [im Ausgebensein] στό διομεριμνῶμενο «κόσμο» ἐδωνά-Εἶναι². Ἡ διάθεση καταλαμβάνει ἀπρόοπτα. Δέν ἔρχεται οὔτε «ἀπ' ἔξω» οὔτε «ἀπὸ μέσα», παρὰ ἀναδύεται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὡς τρόπος του. Πέρα ὅμως ἀπὸ ἕναν ἀρνητικὸ διαχωρισμὸ τῆς εὕρεσης ἀπὸ τὴ διαστοχαστικὴ σύλληψη τοῦ «ἐσώτερου» μας, φτάνουμε ἔτσι σέ θετικὴ **137** ἐπίγνωση τοῦ διανοικτικοῦ χαρακτήρα τῆς εὕρεσης. Ἡ διάθεση ἔχει ἐκάστοτε ἤδη διανοίξει τὸ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὡς σύνολο, καὶ εἶναι αὐτὴ πού πρωτοκαθιστᾶ δυνατό τὸ νά στρέψῃς τὴν προσοχὴ σου πρὸς κάτι. Τό ὅτι εἴμαστε μέσα σέ κάποια διάθεση δέν ἔχει ἀρχικά καμμία σχέση μέ κάτι ψυχικό, δέν εἶναι ἐσωτερικὴ κατάσταση πού βγαίνει κατόπιν κατὰ αἰνιγματικὸ τρόπο καὶ χρωματίζει πράγματα καὶ πρόσωπα. Ἐτσι φανερώνεται τὸ δεύτερο οὐσιαστικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς εὕρεσης: Ἡ εὕρεση εἶναι θεμελιῶδες ὑπαρκτικὸ εἶδος τῆς *ἰσαρχέγονης διανοικτότητας* τοῦ κόσμου, τοῦ

Σελ. 136

1. [Verstimmung. Λέξη ἐτυμολογικά συναφῆς πρὸς τὴ Stimmung (= διάθεση).]

2. [Αὐτὴ ἡ πολὺ γενικὴ πρόταση δὲ μοιάζει νά σχετίζεται οὔτε μέ ὅσα προηγούνται οὔτε μέ ὅσα ἀκολουθοῦν. Ἡ ἰδέα εἶναι ἀναμφίβολα ὅτι τὰ χαρακτηριστικά πού περιγράφονται ἐδῶ γίνονται προφανῆ, ἂν ἐρθοῦν σέ συσχετισμὸ μέ αὐτὴ τὴν «κακὴ» διάθεση πού εἶναι ἡ κακοκεφιά, πού ἀρχικά ἐκλαμβάνεται ὡς παράδειγμα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

έδωνά-Συνείναι και τής ύπαρξης, γιατί και αυτή ουσιαστικά είναι μέσ-στόν-κόσμον-Είναί.

Έκτός από τά δύο αυτά ουσιώδη χαρακτηριστικά τής εύρεσης, τή διάνοιξη του ότι είμαστε ριγμένοι και τήν εκάστοτε διάνοιξη του μέσ-στόν-κόσμον-Είναί ως συνόλου, ως προσεχτή κι' ένα τρίτο, πού θά συντελέση προπάντων σέ δξύτερη κατανόηση τής κοσμικό-τητας του κόσμου. Είπώθηκε παραπάνω¹: ό από πριν ήδη διανοιγμένος κόσμος επιτρέπει νά συναντώνται ενδόκοσμα όντα. Αυτή ή εκ των προτέρων διανοικτότητα του κόσμου, πού ιδιάζει στό Ένείναί, συγκροτείται και από τήν εύρεση. Έ δυνατότητα νά συναντώνται ενδόκοσμα όντα συγκροτείται βασικά μέσ στην *περίσκεψη* κι' όχι μέσ στό αισθάνεσθαι ή τήν θεωρητική παρατήρηση. Αυτή ή δεμένη μέ *περίσκεψη* και *βιομέριμνα* δυνατότητα συνάντησης μäs *έπηρεάζει* άμεσα – αυτό μπορούμε τώρα νά τό δούμε δξύτερα *χάρη* στην εύρεση. Άλλά ό *έπηρεασμός* από τή μή-έξυπηρετικότητα, τήν αντίσταση, τήν *άπειλητικότητα* των πρόχειρων όντων είναι *οντολογικά* *μπορετός*, μόνο αν έχη εκ των προτέρων *έτσι* *καθοριστή* *ύπαρξικά* τό Ένείναί σάν τέτοιο, ώστε νά *μπορη* νά *άφοράται* από τά όντα πού συναντώνται ενδόκοσμα. Αυτή ή *ικανότητα* νά *άφοράται* [Angänglichkeit] *θεμελιώνεται* στην εύρεση, ή όποία έχει *διανοίξει* τόν κόσμο ως πρός τήν *άπειλητικότητά* του γιά *παράδειγμα*. Μόνον όποιος είναι μέσ στην εύρεση του φόδου ή τής *άφοβιάς* *μπορεί* νά *άποκαλύπτει* κάποια *περιβαλλοντικά* *πρόχειρα* όντα ως *άπειλητικά*. Τό ότι ή εύρεση είναι μέσα σέ κάποια *διάθεση* συγκροτεί *ύπαρξικά* τήν *άνοιχτότητα* *στόν* *κόσμο* [Weltoffenheit], ή όποία *χαρακτηρίζει* τό *έδωνά-Είναί*.

Και μόνο *έπειδή* οί *αισθήσεις* *άνήκουν* *οντολογικά* σέ ένα όν, τό όποιο έχει τό *είδος* του *Είναί* του ως εύρεση μέσ-στόν-κόσμον-Είναί, *μπορούν* νά «*άγγίζονται*» ή νά «*έχουν* *αίσθηση* γιά» κάτι, *έτσι* ώστε τά *άγγιζόμενα* νά *φανερώνονται* μέσα σ' αυτό τόν *έπηρεασμό*. Ούτε ή *πιό* *ισχυρή* *πίεση* και *άντίσταση* δέν θά *κατόρθωσει* κάτι σάν *έπηρεασμό*, και ή *άντίσταση* θά *παρέμενε* ουσιαστικά *άναποκάλυφτη*, αν τό ως εύρεση μέσ-στόν-κόσμον-Είναί δέν *είχε* *ήδη* τήν *τάση* [= *έξάρτηση*: sich angewiesen hätte] νά *άφοράται* από τά *ενδόκοσμα* όντα, *έτσι* *καθώς* *προσχεδιάζουν* οί *ποικίλες*

138 διαθέσεις. Ἡ εὕρεση ἐνέχει ὑπαρκτικά μία ἐξάρτηση [Angewiesenheit] ἀπὸ τὸν κόσμον, ἢ ὁποῖα διανοίγει τὸν κόσμον, καὶ χάρη στήν ὁποῖα μποροῦν νά συναντῶνται ὄντα πού μᾶς ἀφοροῦν. Στ' ἀληθεια ὄντολογικά θά πρέπη νά ἀναθέσουμε πέρα γιὰ πέρα τήν πρωτάρχη ἀποκάλυψη τοῦ κόσμου στίς διαθέσεις. Ἐνα καθαρό ἐποπτεύειν, ἔστω κι' ἂν ἐμελλε νά εἰσδύση στίς πιό ἐσώτερες φλέβες τοῦ εἶναι παρευρισκόμενων ὄντων, δέν θά μπορούσε ποτέ νά ἀνακαλύψη κάτι ἀπειλητικό¹.

Τό ὅτι βασισμένη στή διάνοιξη τῆς εὕρεσης ἡ καθημερινή περισκεψη σφάλλει καί ὑποκύπτει ἐκτεταμένα στήν πλάνη, αὐτό τό γεγονός εἶναι *μή ὄν* ἂν μετρηθῆ μέ τήν ἰδέα μᾶς ἀπόλυτης γνώσης τοῦ «κόσμου». Ἄλλά μέ κάτι τέτοιες ἀδικαίωτες ὄντολογικά ἐκτιμήσεις παραγνωρίζεται ὀλωσδιόλου ἡ ὑπαρκτική θετικότητα τῆς δυνατότητας πλάνης. Γιατί ἀκριβῶς μέ τήν ἄστατη, ἐπηρεαζόμενη ἀπό τίς διαθέσεις, σπασμωδική θέαση τοῦ «κόσμου» φανερώνονται τά πρόχειρα ὄντα μέσ στήν εἰδική κοσμικότητά τους, ἢ ὁποῖα μεταβάλλεται ἀπό μέρα σέ μέρα. Ἡ θεωρητική ἐνατένιση ἔχει πάντα ἤδη θολώσει τόν κόσμον ἀνάγοντάς τον στήν ὁμοιομορφία τῶν ἀπλῶς παρευρισκόμενων ὄντων, ἔστω κι' ἂν ἀληθεύη ὅτι αὐτή ἡ ὁμοιομορφία περικλείει ἓνα καινούριο πλοῦτο, μέ ὅσα μποροῦν νά ἀποκαλυφτοῦν χάρη στούς καθαρούς ὀρισμούς. Ἄλλά καί ἡ πιό καθαρή θεωρία* δέν ἔχει γυμνωθῆ ἀπό κάθε διάθεση· στή θεωρητική ἐνατένιση [Hinsehen] τά ἀπλῶς παρευρισκόμενα ὄντα δέν δείχνουν τήν καθαρή τους μορφή [Aussehen], ἂν δέν προσεγγιστοῦν μέ γαλήνια χρονοτριβή, μέ ὄρασώνη* καί διαγωγῆ* [ἄνεση καί ἀναψυχή]². – Κάθε γνωσιακό ὀρίζειν συγκροτεῖται ὑπαρκτικο-ὄντολογικά μέσ στήν εὕρεση πού χαρακτηρίζει τό μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι – ἀλλά κάνοντας αὐτή τή διαπίστωση δέν ἔχουμε κατανοῦ νά παραδώσουμε τήν ἐπιστήμη ὄντικά στό «αἴσθημα».

Μέσ στήν Προβληματική τῆς παρούσας ἔρυνας δέν θά μπορέ-

Σελ. 138

1. [Ἐχει περιγραφῆ παραπάνω, κατὰ ποιόν τρόπο ἀγγέλλεται ὁ κόσμος καί ἡ κοσμικότητά του μέσ στούς ἐλλειπτικούς τρόπους τῆς καθημερινῆς βιομέριμνας, ὅταν ἡ ἄμεση σχέση τῆς πρός τά ἐνδόκοσμα ὄντα ἀπειλῆται ἢ ἐνοχλῆται. Δέξ §16, σελ. 72 κ.έ., καί §30, σελ. 140 κ. ἔξς].

2. Δέξ Ἀριστοτέλη, Μετά τά Φυσικά Α 2, 982b 22 κ.ἔξς.]

σουν νά ἐρμηνευτοῦν οἱ ποικίλοι τρόποι τῆς εὑρεσης καί οἱ σχέσεις πού τούς θεμελιώνουν. Αὐτά τά φαινόμενα εἶναι ὄντικά ἀπό καιροῦ οἰκεία μέ τούς ὄρους «πάθη» καί «αἰσθήματα», κι' ἡ Φιλοσοφία δέν ἔχασε ποτέ τό ἐνδιαφέρον της γι' αὐτά. Δέν εἶναι τυχαῖο, ὅτι ἡ πρώτη συστηματική ἐρμηνεία τῶν παθῶν πού ἔφτασε ὡς ἐμᾶς δέν ἀναπτύχθηκε μέσ στό πλαίσιο τῆς «Ψυχολογίας». Ὁ Ἀριστοτέλης ἐρευνᾷ τά πάθη* στό δεύτερο βιβλίο τῆς «Ρητορικής» του. Ἀντίθετα πρὸς τόν παραδοσιακό προσανατολισμό, σύμφωνα πρὸς τόν ὁποῖο ἡ Ρητορική ἐκλαμβάνεται ὡς διδακτικός κλάδος, τό ἔργο αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλη πρέπει νά θεωρηθῆ ὡς ἡ πρώτη συστηματική Ἐρμηνευτική τῆς καθημερινότητος τῆς συναλλαγῆς. Ἡ κοινή γνώμη ὡς εἶδος τοῦ εἶναι τῶν πολλῶν (δές §27) ὄχι μόνο εἶναι γενικά μέσα σέ κάποια διάθεση, μά κι' ἔχει ἀνάγκη ἀπό διαθέσεις, τίς ὁποῖες «φτιάχνει» πρὸς ὄφελός της. Τείνοντας πρὸς κάποια διάθεση καί βάσει μιᾶς διάθεσης³ μιλάει ὁ ρήτορας. Πρέπει νά κατανοήσῃ τίς δυνατότητες τῶν διαθέσεων, γιά νά γίνῃ ἰκανός νά τίς ἀφυπνίξῃ καί νά τίς κατευθύνῃ σωστά.

Πῶς συνέχισαν οἱ Στωικοὶ τὴν ἐρμηνεία τῶν παθῶν καί πῶς αὐτὴ παραδόθηκε στὴ νεώτερη ἐποχὴ μέσω τῶν Πατέρων καί τῆς σχολαστικῆς Θεολογίας, εἶναι θέματα γνωστά. Αὐτό πού δέν προσέξαν ὡς σήμερα, εἶναι ὅτι ἡ ὄντολογικὴ ἐρμηνεία τῶν παθῶν δέν μπόρεσε νά κάνῃ ὡς πρὸς τὰ ἀξιώματά της οὔτε ἓνα ἀξιόλογο θῆμα προόδου ἀπὸ τόν Ἀριστοτέλη κι' ἐδῶ. Ἀντίθετα, τὰ πάθη καί τὰ αἰσθήματα ταξινομήθηκαν θεματικά ἀνάμεσα στὰ ψυχικά φαινόμενα, ὡς τρίτη τάξη τῶν ὁποίων ἐξετάστηκαν δίπλα-δίπλα μέ τὴν παράσταση [Vorstellen] καί τὴ δούληση. Κατάντησαν νά συνοδεύουν ἀπλῶς τὰ φαινόμενα.

Χρυστᾶμε στὴ φαινομενολογικὴ ἐρευνα, τό ὅτι ξαναλευτέρωσε τὴ θέαση αὐτῶν τῶν φαινομένων. Κι' ὄχι μόνο αὐτό· ὁ Scheler κατηύθυνε τὴν Προβληματικὴ, ἐμπνεόμενος βασικά ἀπὸ τόν Αὐγουστίνου καί τόν Πασκάλ¹, πρὸς τίς σχέσεις θεμελίωσης ἀνάμεσα στίς

3. [In sie hinein und aus ihr heraus]

Σελ. 139

1. Δές Pensées, δ.π. Et de là vient qu' au lieu qu' en parlant des choses humaines on dit qu' il faut les connaître avant que les aimer. ce qui a passé en proverbe, les saints au contraire disent en parlant des choses divines qu' il faut les aimer pour les connaître, et qu' on n' entre dans la vérité que par la charité, dont ils ont fait une de leurs plus utiles sentences; [Κι' ἀπὸ αὐτό

πράξεις πού βασίζονται σέ παραστάσεις και στίς πράξεις πού ξεκινούν από ενδιαφέρον. 'Αλλ' άκόμα και στό Scheleg τά ύπαρξτικο-όντολογικά θεμέλια του φαινόμενου τής πράξης παραμένουν γενικά στό σκοτάδι².

'Η εύρεση δέν διανοίγει μόνο τό έδωνά-Εΐναι ως προς τό ότι είναι ριγμένο κι' έξαρτημένο από τόν μαζί μέ τήν ύπαρξή του εκάστοτε ήδη διανοιγμένο κόσμο, παρά αυτή ταύτη ή εύρεση είναι εκεινο τό ύπαρξτικό είδος του Εΐναι, μέσ στό όποιο τό έδωνά-Εΐναι παραδίδεται αδιάκοπα στον «κόσμο», και τόσο επιτρέπει να άφοράται από αυτόν, ώστε άποφεύγει κατά κάποιον τρόπο τόν ίδιο του τόν έαυτό. 'Η ύπαρξτική σύσταση αυτής τής άποφυγής θα γίνη σαφής μέ τό φαινόμενο τής κατάπτωσης.

'Η εύρεση είναι θεμελιώδες ύπαρξτικό είδος, μέσ στό όποιο τό έδωνά-Εΐναι είναι τό έδωνά του. 'Η εύρεση δέν χαρακτηρίζει μόνον όντολογικά τό έδωνά-Εΐναι, παρά έχει και θεμελιώδη μεθοδολογική σημασία για τήν ύπαρξτική 'Αναλυτική, ένεκα τής διάνοιξης πού επιφέρει. 'Όπως και κάθε όντολογική έρμηνεία, ή ύπαρξτική 'Αναλυτική μπορεί να ρωτήση για τό Εΐναι τους μόνον από πριν ήδη διανοιγμένα όντα. Και θα παραμείνη στίς κατεξοχήν και πίο άποτελεσματικές διανοικτικές δυνατότητες του έδωνά-Εΐναι, ώστε να λάβη άπ' αυτές όσο τό δυνατό πίο πλήρεις πληροφορίες γι' αυτό τό όν. 'Η φαινομενολογική έρμηνεία πρέπει να παράσχη σ' αυτό τοϋτο τό έδωνά-Εΐναι τή δυνατότητα του άρχέγονου διανοίγειν, και να του επιτρέψη τρόπον τινά να έρμηνεύση τόν ίδιο του τόν έαυτό. Σ' αυτή τή διάνοιξη τόσο μόνο λαβαίνει μέρος ή φαινομενολογική έρμηνεία, όσο για να όρθώση σε ύπαρξτικές έννοιες τό φαινομενικό περιεχόμενο δσων διανοίγονται.

Λαβαίνοντας ύπ' όψη ότι θα έρμηνεύσουμε παρακάτω μία τέτοια ύπαρξτικο-όντολογικά σημαντική, θεμελιώδη εύρεση του έ-

προέρχεται ότι, όταν μιλάνε για άνθρωπινα πράγματα, λένε πως πρέπει να τά γνωρίσης πριν τά αγαπήσης - μέχρι πού τοϋτο έγινε παρουσία· αντίθετα οί άγιοι, όταν μιλάνε για τά θεία πράγματα, λένε ότι πρέπει να τά αγαπήσης για να τά γνωρίσης, και ότι μόνο με τή χάρη εισέρχεται στην αλήθεια, και αυτό τό θεωρούσαν ως ένα από τά πίο χρήσιμα γνωμικά τους.]· δές έπιπλέον *Αύγουστίνου*, *Opera* (Migne Patrologiae Latinae, tom. VIII), *Contra Faustum*, lib. 32, cap. 18: non intratur in veritatem, nisi per charitatem. [Δέν εισερχόμαστε στην αλήθεια, παρά μέσω τής χάρης.]

2. [Δές σελ. 48.]

δωνά-Εἶναι, τὴν ἀγωνία (δές §40), θά διευκρινίσουμε τώρα τὸ φαινόμενο τῆς εὗρεσης ἀκόμα πιὸ συγκεκριμένα μὲ μελέτη ἐνὸς ὀρισμένου τρόπου τῆς: τοῦ φόβου.

§30. Ὁ φόβος ὡς τρόπος τῆς εὗρεσης¹

Τὸ φαινόμενο τοῦ φόβου μπορεῖ νά ἐξεταστῆ ἀπὸ τρεῖς ἀπόψεις. Θά ἀναλύσουμε αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο φοβώμαστε, τὸν ἴδιο τὸ φόβο, καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο φοβώμαστε. Αὐτές οἱ μπορετές καὶ συναφείς ἀπόψεις δέν εἶναι τυχαῖες. Μαζὶ μ' αὐτές προβάλλει ἡ δομὴ τῆς εὗρεσης γενικά. Ἡ ἀνάλυση θά συμπληρωθῆ μὲ ἀναφορὰ σὲ μπορετές παραλλαγές τοῦ φόβου, πού ἀφοροῦν ποικίλα δομικά του στοιχεῖα.

Αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο φοβώμαστε, τὸ «φοβερό», εἶναι πάντα ἓνα ὄν πού συναντιέται ἐνδόκοσμα κατὰ τὸ εἶδος τῆς προχειρότητας, τῆς παρεύρεσης ἢ τοῦ ἐδωνά-Συνεῖναι. Δέν θά ἀναζητήσουμε ὄντικά, ποιὰ εἶναι τὰ ὄντα πού γενικά ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο μποροῦν νά εἶναι «φοβερά», παρὰ θά καθορίσουμε ὡς φαινόμενο τὸ φοβερό ὡς πρὸς τὴ φοβερότητά του. Ὅταν συναντιώμαστε μὲ τὸ φόβο, τί βλέπουμε νά ἰδιάξῃ στοῦ φοβεροῦ σάν τέτοιο; Τὸ φοβερό ἔχει τὸ χαρακτήρα τῆς ἀπειλητικότητας. Προκύπτουν ἔτσι τὰ ἑξῆς:

1. Τὸ ὄν πού συναντιέται μὲς στοῦ φόβο ἔχει τὸ συμπλεκτικὸ εἶδος τῆς βλαβερότητας. Φανερώνεται μέσα σὲ ἓνα συμπλεκτικὸ σύνολο.
2. Αὐτὴ ἡ βλαβερότητα σχετίζεται μὲ μία ὀρισμένη περιφέρεια, ὅσων μποροῦν νά προσβληθοῦν ἀπὸ αὐτὴν· ἔτσι ὀριζόμενη, ἡ βλαβερότητα προκύπτει μὲ βάση μία ὀρισμένη περιοχὴ.
3. Αὐτὴ ταύτη ἡ περιοχὴ κι' ὅσα προέρχονται ἀπὸ αὐτὴν εἶναι γνωστά κατὰ τὸ ὅτι «κάτι δέν πάει καλά».
4. Τὸ βλαβερό, ὡς κάτι ἐπικείμενο, δέν εἶναι ἀκόμα ἀρκετὰ κοντὰ ὥστε νά βλάψῃ, ἀλλὰ πλησιάζει. Μὲ τὸ πλησίασμα ἡ βλαβερότητα φεγγοβολαίει καὶ σὲ τοῦτο ἐγκριταίει ὁ χαρακτήρας τῆς ἀπειλῆς.
5. Αὐτὸ τὸ πλησίασμα πραγματοποιεῖται μέσα σὲ κάποια ἐγγύτητα. Ἀκόμα καὶ κάτι ὑψιστα βλαβερό, ἔστω κι' ἂν πλησιάζῃ ἀδιάκοπα, ἂν δέν ἔχη πλησιάσει ἤδη ἀρκετὰ, ἢ φοβερότητά του παραμένει ἀναποκάλυπτη. Ἄλλ' ἂν ἔχη φτάσει

141 μέσα σέ κάποια ἐγγύτητα, τό βλαβερό εἶναι ἀπειλητικό: μπορεῖ νά βλάψῃ, μπορεῖ καί ὄχι. Ὅσο περισσότερο πλησιάζει, τό «μπορεῖ, μπορεῖ ὁμως τελικά καί ὄχι» ἐπιδεινώνεται. «Φοβερό εἶναι», λέμε. 6. Τοῦτο συνεπάγεται: τό βλαβερό ὄν, πού ἔχει ἡδη μπῆ μέσα σέ κάποια ἐγγύτητα, φέρνει μαζί του τήν ἀποκαλυμμένη δυνατότητα νά μᾶς θίξῃ καί νά προσπεράσῃ· αὐτό δέν ἐλαττώνει κι' οὔτε ἐξ-αλείφει τό φόβο, παρά τόν ἀναπτύσσει.

Ὁ ἴδιος ὁ φόβος ἀπελευθερώνει αὐτό πού χαρακτηρίσαμε ὡς ἀπειλητικό, ἐξουσιοδοτώντας το νά τόν ἀφορᾷ. Δέν διαπιστώνουμε ἀρχικά κάποιο μελλοντικό κακό (malum futurum) κι' ἔπειτα τό φοβώμαστε. Κι' οὔτε ἐξακριβώνει πρῶτα ὁ φόβος τί τόν πλησιάζει, παρά τό ἀνακαλύπτει εὐθύς ἐξαρχῆς μέσ στή φοβερότητά του. Μόνο φοβούμενος μπορεῖ μετά ὁ φόβος νά ἀτενίσῃ ρητά τό φοβερό, καί νά τό «διευκρινίσῃ». Ἡ περίσκεψη βλέπει τό φοβερό, μόνο ἐπειδή εἶναι μέσ στήν εὕρεση τοῦ φόβου. Ὁ φόβος ὡς ἐλαφροκοίμητη δυνατότητα τοῦ ἱκανοῦ γιά εὕρεση μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, ἢ «φοβία»¹, ἔχει ἡδη διανοίξει τόν κόσμο ὡς πρός τό ὅτι μέ θάσῃ τόν κόσμο μπορεῖ κάτι φοβερό νά μᾶς πλησιάσῃ. Αὐτή ταύτη ἢ δυνατότητα πλησιάσματος ἔχει ἀπελευθερωθῆ μέσω τῆς οὐσιαστικῆς χωρικότητος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι.

Αὐτό γιά τό ὅποιο ὁ φόβος φοβᾶται, εἶναι τό ἴδιο τό φοβούμενο ὄν, τό ἐδωνά-Εἶναι. Μόνο ἓνα ὄν, τό ὅποιο μέσα στό Εἶναι του νοιάζεται γιά τό ἴδιο τοῦτο Εἶναι, μπορεῖ νά φοβᾶται. Ὁ φόβος διανοίγει αὐτό τό ὄν ὡς πρός τό ὅτι κινδυνεύει, ὡς πρός τό ὅτι εἶναι ἐγκαταλειμμένο στόν ἑαυτό του. Ὁ φόβος ἀποκαλύπτει πάντα, λιγώτερο ἢ περισσότερο ρητά, τό ἐδωνά-Εἶναι μέσ στό Εἶναι τοῦ ἐδωνά του. Ὅταν φοβώμαστε γιά τό σπιτικό μας καί τήν παρουσία μας, αὐτό δέν εἶναι κάποιο διαφορετικό γιά-τό-ὅποιο. Γιατί τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι πάντα διομεριμνωδές Παρεῖναι². Ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι

Σελ. 141

1. [Στό γερμανικό κείμενο ἢ «φοβία» (Furchtsamkeit) ἔχει τοποθετηθῆ σέ εἰσαγωγικά, προφανῶς γιά νά ὑποδηλωθῆ ἡ ἐτυμολογική της συνάφεια πρός τό φόβο (Furcht), καί νά πάρῃ κατ' αὐτό τόν τρόπο τό νόημα ὄντολογικοῦ χαρακτηριστικοῦ κι' ὄχι ὄντικῆς ιδιότητος.]

2. [Sein bei. Ἐδῶ ἡ συνηθισμένη μας ἀπόδοση «Παρεῖναι» δέν κατορθώνει νά ἀποδώσῃ καίρια τό νόημα. Ἐνας γερμανός ἀναγνώστης θά νοοῦσε μέ αὐτό τό «bei» κάτι σά «στό σπιτικό του», ὅπως τό γαλλικό chez.]

ένα κάτι [ist... was], μέ βάση τά ὄντα γιά τά ὁποῖα διομερινῶ.
"Όταν αὐτά κινδυνεύουν, ἀπειλεῖται τό Παρεῖναι. 'Ο φόβος διανοί-
γεί τό ἔδωνά-Εἶναι κυρίως στερητικά. Σέ συγχύζει καί σέ κάνει νά
«χάσης τά μυαλά σου». 'Ο φόβος ἐπικαλύπτει τό 'Ενεῖναι πού κιν-
δυνεύει, κι' ὅμως ταυτόχρονα τοῦ ἐπιτρέπει νά δη· κι' ὅταν πιά ὁ
φόβος κοπάσει, τό ἔδωνά-Εἶναι χρειάζεται χρόνο γιά νά ξαναβρῆ
τά κατατόπια.

Εἶτε στερητικά εἶτε θετικά, ὁ φόβος γιά κάτι ὡς φόβος μπροστά
σέ κάτι διανοίγει πάντα ἰσαρχέγονα τά ἐνδόκοσμα ὄντα ὡς πρός
τήν ἀπειλητικότητα τους καί τό 'Ενεῖναι ὡς πρός τό ὅτι ἀπειλεῖται.
'Ο φόβος εἶναι τρόπος τῆς εὐρεσης.

142 Αὐτό ὅμως γιά τό ὁποῖο φοβώμαστε μπορεῖ νά εἶναι ἡ τύχη ἄλ-
λων, καί τότε λέμε πώς ὁ φόβος εἶναι «γιά λογαριασμό» ἄλλων.
Αὐτός ὁ φόβος γιά λογαριασμό "Άλλου δέν ἀφαιρεῖ ἀπό τόν "Άλλο
τό φόβο του. Τοῦτο ἔχει ἤδη ἀποκλεισθῆ ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ
"Άλλος, γιά λογαριασμό τοῦ ὁποῖου φοβώμαστε, δέν χρειάζεται κἄν
νά ἔχη φόβο. Τότε προπαντός φοβώμαστε γιά λογαριασμό τοῦ "Άλ-
λου, ὅταν ὁ "Άλλος δέν φοβάται, κι' ὄρμᾳ παράτολμα ἐναντία στήν
ἀπειλή. 'Ο φόβος γιά λογαριασμό "Άλλων εἶναι ἕνας τρόπος τῆς
συνεύρεσης μέ τούς "Άλλους, ἀλλά ὄχι ἀναγκαῖα μοιρασμένος φό-
βος ἢ κἄν κοινός φόβος. Μπορεῖς νά φοβᾶσαι γιά..., χωρίς νά φο-
βᾶσαι γιά τόν ἑαυτό σου. 'Άλλ' ἂν ἰδῶθῆ αὐστηρά, φοβούμενος
γιά... φοβᾶσαι γιά τόν ἑαυτό σου. Σ' αὐτή τήν περίπτωση φοβᾶσαι
γιά τό Συνεῖναι μέ τόν "Άλλο, ὁ ὁποῖος θά μποροῦσε νά ἀποσπα-
στῆ ἀπό σένα. Τό φοβερό δέν ἀπειλεῖ ἄμεσα αὐτόν πού φοβάται
γιά ἕναν "Άλλο. 'Ο φόβος γιά λογαριασμό "Άλλου ξέρεῖ ὅτι ὡς ἕνα
σημεῖο δέν ἀφορᾶται, κι' ὅμως συναφορᾶται, γιατί τόν ἀφορᾶ τό
ἔδωνά-Συνεῖναι τοῦ "Άλλου, γιά λογαριασμό τοῦ ὁποῖου φοβάται.
'Ο φόβος γιά λογαριασμό "Άλλου δέν εἶναι λοιπόν ἐξασθενημένος
τρόπος φόβου. 'Εδῶ δέν πρόκειται γιά βαθμούς «συναισθηματικῶν
ἀποχρώσεων», παρά γιά ὑπαρκτικούς τρόπους. 'Ετσι ὁ φόβος γιά
λογαριασμό "Άλλου δέν χάνει τήν ἰδιόμορφη γνησιότητά του, ἔστω
κι' ἂν σ' ἀλήθεια δέν φοβᾶται γιά τόν ἑαυτό του.

Τά συγκροτητικά στοιχεῖα τοῦ φαινόμενου τοῦ φόβου ὡς ὁλότη-
τας μπορεῖ νά ποικίλλουν. 'Ετσι προκύπτουν διάφορες δυνατότητες
τοῦ Εἶναι τοῦ φόβου. 'Η δομή τῆς συνάντησης τοῦ ἀπειλητικοῦ
ὄντος χαρακτηρίζεται ἀπό τό πλησίασμα μέσα σέ κάποια ἐγγύτητα.
'Αν κάτι ἀπειλητικό, ἐνῶ «δέν ἐπείγει βέβαια ἀκόμα, ἀλλά μπορεῖ
νά φανῆ ἀπό στιγμή σέ στιγμή», ξεσπάσει ἄξαφνα μέσ στό διομερι-

μυῖδες μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, ὁ φόβος γίνεται *τρομάγμα* [Erschrecken]. Μέσ στό ἀπειλητικό πρέπει λοιπόν νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στήν ἐγγύτητα, μέσ στήν ὁποία λαβαίνει χώρα τό πλησίασμα τοῦ ἀπειλητικοῦ, καί στό εἶδος τῆς συνάντησης αὐτοῦ τοῦ πλησίασματος: τόν αἰφνιδιασμό. Αὐτό μπρός στό ὁποῖο τρομάζουμε εἶναι ἀρχικά γνωστό καί οἰκείο. Ἐάν ἀντίθετα τό ἀπειλητικό ἔχη χαρακτήρα ὀλωσοδιόλου ἄγνωστο, τότε ὁ φόβος γίνεται *τρόμος* [Grauen]¹. Κι ἄν τό ἀπειλητικό προξενῇ τρόμο κι ἔχη συνάμα τό χαρακτήρα συνάντησης τοῦ τρομάγματος, τόν αἰφνιδιασμό, τότε ὁ φόβος γίνεται *φρίκη* [Entsetzen]. Ἄλλες ποικιλίες φόβου εἶναι γνωστές ὡς συστολή, δειλία, κακιά προαίσθηση, κατάπληξη. Ὅλες οἱ παραλλαγές τοῦ φόβου ὡς δυνατότητες εὗρεσης φανερώνουν τό γεγονός ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι στενά συνδεδεμένο μέ τό φόβο [ist «furchtsam»]. Τό ὅτι ὑπόκειται στό φόβο δέν πρέπει νά ἐννοηθῇ μέ ὄντικό νόημα ὡς κάποια γεγονική, σποραδική προδιάθεση, παρὰ ὡς ὑπαρκτική δυνατότητα τῆς οὐσιαστικῆς εὗρεσης τοῦ ἐδωνά-Εἶναι σάν τέτοιου, ὄχι ὁμως βέβαια μοναδικῆ.

§31. Τό ἐδωνά Εἶναι ὡς κατανόηση²

Ἡ εὗρεση εἶναι μία ἀπό τίς ὑπαρκτικές δομές ὅπου διατηρεῖται τό Εἶναι τοῦ «ἐδωνά». Ἰσαρχέγονα μέ αὐτήν, αὐτό τό Εἶναι συγκροτεῖται ἀπό τήν *κατανόηση*³. Ἡ εὗρεση ἔχει ἐκάστοτε τήν κατα-

Σελ. 142

1. [Τό Grauen ἔχει δύο σημασίες, πού ἐδῶ μοιάζει νά συνδυάζονται. α) Grauen εἶναι ἀπλῶς ὁ φόβος, ὁ τρόμος. β) ein neuer Tag graut σημαίνει: χαράζει καινούρια μέρα, σημασία πού περιέχει τό στοιχεῖο τοῦ ἄγνωστου, τοῦ μισοσκότεινου γκριζοῦ (grau).]

2. [Verstehen. Ἀποδίδουμε συνήθως αὐτό τό ρηματικό οὐσιαστικό ὡς «κατανόηση» κι ὄχι, ἀκριβολογώντας, «κατανοεῖν».]

3. [Ἡ εὗρεση ἀποκαλύπτει ριζικά στό ἐδωνά-Εἶναι τόν τρόπο τοῦ Εἶναι πού τοῦ ἔχει ἐπιβληθῆ, δηλαδή ὅτι ἡ οὐσία του ὀφείλει νά στηρίζεται στήν ὑπαρξή του, ὅτι τό Εἶναι του τοῦ ἔχει παραδοθῆ ὡς δυνατότητα, πρὸς τήν ὁποία τό ἐδωνά-Εἶναι ὀφείλει νά ἀντιστοιχῇ. Ἡ κατανόηση εἶναι ὁ τρόπος τοῦ Εἶναι, σύμφωνα πρὸς τόν ὁποῖο τό ἐδωνά-Εἶναι ἐκπληρώνει αὐτό τό «μέλημα» τοῦ ὑπάρχειν. Μιά καί εἶναι δεδομένο ὅτι αὐτή ταύτη ἡ οὐσία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἔγκεται στήν ὑπαρξή του, τό ἐδωνά-Εἶναι «εἶναι» οἱ δυ-

143 νόσή της, ἔστω κι' ἂν ἴσως ἀπωθημένη. Ἀντίστροφα, ἡ κατανόηση εἶναι πάντα μέσα σέ μία διάθεση. Ἐρμηνεύοντας τήν κατανόηση ὡς θεμελιῶδες ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό^[1], θέλουμε νά πούμε ὅτι αὐτό τό φαινόμενο πρέπει νά νοηθῆ ὡς θεμελιώδης τρόπος τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ἀντίθετα τό «κατανοεῖν» μέ τό νόημα ἑνός πιθανοῦ εἶδους γνώσης ἀνάμεσα σέ ἄλλα, σέ διάκριση π.χ. ἀπό τό «ἐξηγεῖν», πρέπει νά ἐρμηνευτῆ μαζί μέ αὐτό ὡς ὑπαρκτικό παράγωγο ἐκείνης τῆς πρωταρχικῆς κατανόησης, ἡ ὁποία συμμετέχει στή συγκρότηση τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά σάν τέτοιου¹.

Ἡ ὡς τώρα ἐρευνα συνάντησε ἤδη αὐτή τήν ἀρχέγονη κατανόηση, χωρίς ὁμως νά τήν ἐντάξῃ ρητά στό ὑπό συζήτηση θέμα². Τό

νατότητές του, ὄχι ἐπειδή τίς «πραγματοποιεῖ», παρὰ ἐπειδή τίς φορτώνεται σάν τέτοιες, πού σημαίνει, κατά τό Χάιντεγκερ, ὅτι τίς κατανοεῖ: «Ὡς προβολή, ἡ κατανόηση εἶναι ἐκεῖνο τό εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι, μέσα στό ὁποῖο τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι οἱ δυνατότητές του ὡς δυνατότητες» (δές σελ. 145). Μπορεῖ λοιπόν νά εἰπωθῆ ἐπίσης ὅτι αὐτή ἡ κατανόηση εἶναι πραγματοποίηση, καί αὐτή ἡ πραγματοποίηση κατανόηση. Τοῦτο εἶναι βασικό γιά νά συλληφθῆ σωστά ἡ χαϊντεγκεριανή ἰδέα περί τοῦ κατανοεῖν ὡς ὑπαρκτικοῦ χαρακτηριστικοῦ: Τό ἐδωνά-εἶναι δέν ὑπάρχει ἀρχικά, καί ὕστερα κατανοεῖ ὅσα ἀφοροῦν τήν ὑπαρξή του, κι' οὔτε ἀρχικά κατανοεῖ κι' ὕστερα πραγματοποιεῖ τίς δυνατότητες τοῦ εἶναι του· παρὰ ὑπάρχει καί πραγματώνεται κατανώντας. Αὐτή ἡ κατανόηση δέν ἀφορᾶ δυνατότητες πού ὑφίστανται ἀνεξάρτητα, παρὰ αὐτό τοῦτο τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι τό (μπορετό) εἶναι αὐτῶν τῶν δυνατοτήτων. Τό γεγονός ὅτι τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι σύμφωνα μέ μία οὐσία πού στηρίζεται στήν ὑπαρξή του, ἐξηγεῖ καί αὐτό πού ὑπογραμμίζουν οἱ προτάσεις πού ἀκολουθοῦν: δηλαδή ὅτι δέν ὑπάρχει εὕρεση χωρίς κατανόηση καί κατανόηση χωρίς εὕρεση. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Σελ. 143

1. [Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στό «κατανοεῖν» (Verstehen) καί στό «ἐξηγεῖν» (Erklären) ὑπαινίσσεται τήν περίφημη διάκριση πού ἔκανε ὁ Dilthey ἀνάμεσα στήν κατανόηση ὡς κάτι πού χαρακτηρίζει τίς θεωρητικές ἐπιστήμες, καί στήν ἐξήγηση ὡς κάτι πού ἰδιάζει στίς φυσικές ἐπιστήμες.]

2. [Αὐτή ἡ ἀναφορά ἔννοεῖ, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ὅσα εἰπώθηκαν γιά τήν κατανόηση κατά τήν ἀνάλυση τῆς κοσμικότητας τοῦ κόσμου (δές σελ. 87). Ἄς θυμίσουμε ἐξάλλου ὅτι ὄλη ἡ Εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου καί οἱ σκέψεις γιά τήν ἀναγκαιότητα τοῦ νά θεμελιωθῆ ἡ Ὀντολογία πάνω στήν Ἀναλυτική τοῦ ἐδωνά-εἶναι στηρίζονταν στήν ἰδέα περί τῆς «κατανόησης τοῦ εἶναι», χωρίς αὐτή νά ἀποτελέσῃ ὡς τώρα ρητό θέμα τῆς ἀνάλυσης. Δές σελ. 147 κ.ἑ.]

ἔδωνά-Εἶναι ὑπάρχοντας εἶναι τό ἐδωνά του, σημαίνει: ὁ κόσμος εἶναι «ἐδωνά» καί τό ἐδωνά *Εἶναι* του εἶναι τό Ἐνεῖναι³. Τό Ἐνεῖναι εἶναι ἐπίσης «ἐδωνά», καί μάλιστα εἶναι αὐτό ἕνεκα τοῦ ὁποίου τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι. Μέ τό οὐ ἕνεκα ἔχει διανοιγῆ τό ὑπάρχον μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι σάν τέτοιο, διανοικτότητα τήν ὁποία ὀνομάσαμε κατανόση⁴. Μέ τήν κατανόση τοῦ οὐ ἕνεκα ἔχει συνδιανοιγῆ καί ἡ σημαντικότητα πού εἶναι θεμελιωμένη σ' αὐτήν. Ἡ διανοικτότητα τῆς κατανόσης ὡς διανοικτότητα τοῦ οὐ ἕνεκα καί τῆς σημαντικότητος ἀφορᾷ ἰσαρχέγονα τήν ὀλότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἡ σημαντικότητα εἶναι αὐτή πάνω στή βάση τῆς ὁποίας ἔχει διανοιγῆ ὁ κόσμος σάν τέτοιος. Τό οὐ ἕνεκα καί ἡ σημαντικότητα ἔχουν διανοιγῆ στό ἐδωνά-Εἶναι, σημαίνει: τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ὄν, τό ὁποῖο ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι νοιάζεται γι' αὐτό τοῦτο τό Εἶναι του.

Ὅταν μιλάμε ὀντικά, χρησιμοποιοῦμε συχνά τήν ἔκφραση: «etwas verstehen» μέ τή σημασία τοῦ «αὐτή τήν ὑπόθεση μπορῶ νά τή χειριστώ [vorstehen]», «τά καταφέρνω μέ τοῦτο», «αὐτό τό μπορῶ»⁵. Ὅσα μποροῦμε χάρι στήν κατανόση ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό δέν εἶναι ἓνα «κάτι», παρά τό Εἶναι ὡς ὑπαρχεῖν. Στήν κατανόση ἔγκειται ὑπαρκτικά τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς δυνατότητα γιά Εἶναι⁶. Τό ἐδωνά-Εἶναι δέν εἶναι

3. [Αὐτή ἡ πρόταση πρέπει ἀναμφίβολα νά νοηθῆ ὡς ἐξῆς: τό ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος, μέσω τοῦ Ἐνεῖναι, ἔχει ὡς Εἶναι τό ἐδωνά-Εἶναι.]

4. Δέξ §18, σελ. 85 κ.έες.

5. [Ἐνῶ συνήθως τό ρῆμα verstehen σημαίνει «κατανοῶ», σέ μερικές ἔκφρασεις σημαίνει «μπορῶ». Μέ τίς ἐπόμενες φράσεις μάλιστα ὁ Χάιντεγκερ υἱοθετεῖ τό «μπορῶ» ὡς πρώτη σημασία τοῦ verstehen. Αὐτή ἡ ἐρμηνεῖα προσεγγίζει τό νόημα τοῦ γερμανικοῦ verstehen μέ τό νόημα πού μποροῦμε νά θροῦμε ἐτυμολογικά στίς ἀρχαῖες ἑλληνικές λέξεις «ἐπίστασθαι» καί «ἐπιστήμη». Κι' ἀκριβῶς ἔτσι θά ἐρμηνεύσῃ ὁ Χάιντεγκερ σέ ἄλλα του ἔργα τήν ἑλληνική ἔννοια τοῦ «ἐπίστασθαι», ἐπιμένοντας ὅτι οἱ ἀρχαῖες ἑλληνικές λέξεις «ἐπιστήμη» καί «τέχνη» εἶναι ἰσοδύναμες. Στήν «Εἰσαγωγή στή Μεταφυσική» ἐρμηνεύει μάλιστα τήν ἀρχαία ἑλληνική λέξη «τέχνη» ὡς ἔκφραση ἑνός ὑπαρκτικοῦ χαρακτηριστικοῦ, τό ὁποῖο ἀντιστοιχεῖ ὡς ἓνα σημεῖο πρὸς αὐτό πού ὀνόμασε στό «Εἶναι καί χρόνος»: κατανοεῖν. Δέξ Μ. Χάιντεγκερ: Εἰσαγωγή στή Μεταφυσική, Ἀθήνα 1973, σελ. 193-4.]

6. [Seinkönnen. Αὐτή ἡ ἔκφραση κατορθώνει στά γερμανικά νά υποβάλλῃ μία συνάφεια ἀνάμεσα στό Εἶναι, στή δυνατότητα καί στήν κατανόση, συνάφεια πού θρῖσκεται στό κέντρο ὅλης αὐτῆς ἐδῶ τῆς παραγράφου.

κάτι παρευρισκόμενο πού σάν προσθήκη κατέχει τή δωρεά νά μπορῆ κάτι, παρὰ εἶναι πρωταρχικά δύνασθαι⁷. Τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε αὐτό πού μπορεῖ νά εἶναι καί καθὼς εἶναι ἡ δυνατότητά του. Τό ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά δυνατότητα, ἀφορᾷ τούς ἤδη χαρακτηρισμένους τρόπους τῆς βιομέριμνας γιά τόν «κόσμο», τῆς ἀνθρωπομέριμνας γιά τούς ἄλλους, καί μέσα σέ ἄλλους αὐτούς καί πάντα ἤδη τήν πρός τόν ἑαυτό του, ἔνεκα τοῦ ἑαυτοῦ του δυνατότητα γιά Εἶναι. Τό δύνασθαι, πού εἶναι ὑπαρκτικά τό ἐδωνά-Εἶναι, πρέπει νά διακριθῆ καί ἀπό τήν κενή, λογική δυνατότητα καί ἀπό τή συμπτωματικότητα ἐνός ὄντος παρευρισκόμενου, μέ τό ὅποιο μπορεῖ νά «ἐπισυμβῆ» τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Ὡς τροπική κατηγορία τῆς παρεύρεσης ἡ δυνατότητα σημαίνει αὐτό πού δέν εἶναι ἀκόμα πραγματικό καί πού δέν θά εἶναι κάποτε ἀναγκαῖο. Εἶναι τό ἀπλῶς μπορετό. ὄντολογικά αὐτή εἶναι κατώτερη ἀπ' ὅσο ἡ πραγματικότητα καί ἡ ἀναγκαιότητα. Ἀντίθετα ἡ δυνατότητα ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό εἶναι ὁ πῶς ἀρχέγονος καί ἔσχατος θετικός ὄντολογικός χαρακτηρισμός τοῦ ἐδωνά-Εἶναι· ἀρχικά ἰσχύει γιά τήν δυνατότητα ὅ,τι καί γιά τήν ὑπαρκτικότητα γενικά: μόνο σάν πρόβλημα μπορεῖ νά θεωρηθῆ. Τό φαινομενικό ἔδαφος γιά νά τήν δοῦμε, μᾶς τό παρέχει ἡ κατανόηση ὡς διανοικτική δυνατότητα γιά Εἶναι.

Ἡ δυνατότητα ὡς ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό δέν σημαίνει τή μετέωρη δυνατότητα γιά Εἶναι μέ τό νόημα τῆς «ἀδιαφορίας τῆς αὐθαιρεσίας» (*libertas indifferentiae*). Μιά καί εἶναι οὐσιαστικά μέσα σέ εὔρεση, τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη τεθῆ μέσα σέ ὀρισμένες δυνατότητες· ὡς δυνατότητα-γιά-Εἶναι πού εἶναι, ἔχει ἀφήσει κάποιες τέτοιες δυνατότητες νά περάσουν ἀπραγματοποιήτες· παραιτεῖται ἀδιάκοπα ἀπό δυνατότητες τοῦ Εἶναι του, ἄλλες πάλι τίς ἀδράχνει [*ergreift sie*] καί τίς κατασκοτώνει [*vergreift sich*]. Τοῦτο ὁμως σημαίνει: τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι δύνασθαι πού ἔχει παραδοθῆ στόν ἑαυτό του, εἶναι πέρα γιά πέρα *οιγμένη* [= ἐγκαταλειμμένη στόν ἑαυτό της, «πεπτωκυία»] δυνατότητα. Τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἡ δυνατότητα νά εἶσαι ἐλεύθερος γιά τή δυνατότητα τοῦ πῶς δικοῦ σου Εἶναι. Τό δύνασθαι εἶναι στόν ἴδιο του τόν ἑαυτό σαφές κατά ποικίλους μπορετούς τρόπους καί βαθμούς.

(Σημ. τ. γαλ. μετ.) – Ἡ ἀπόδοση «δυνατότητα γιά Εἶναι» ἄς βοηθῆ ὡς: *μπορῶ νά εἶμαι.*

7. [Δέξ §9, σελ. 41 κ.έξ· δέξ ἐπίσης σελ. 142, σημ. 3.]

Ἡ κατανόηση εἶναι τό εἶναι μιᾶς τέτοιας δυνατότητας-γιά-εἶναι, τό ὁποῖο δέν ἐκκρεμεῖ ποτέ ὡς κάτι ὄχι ἀκόμα παρευρισκόμενο, παρά ὡς οὐσιαστικά ποτέ παρευρισκόμενο «εἶναι» μαζί μέ τό εἶναι τοῦ ἔδωνά-εἶναι μέ τό νόημα τοῦ ὑπάρχειν. Τό ἔδωνά-εἶναι εἶναι κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε ἔχει ἐκάστοτε κατανόησι ἢ δέν ἔχει κατανόησι ὅτι εἶναι ἔτσι ἢ ἀλλιῶς. Ὡς τέτοια κατανόηση «ξέρει» τί ἐγκείται σ' αὐτόν νά κάνη¹ – δηλαδή τί ἐγκείται στή δυνατότητά του γιά εἶναι νά κάνη. Αὐτή ἡ «γνώση» δέν ἔχει προκύψει ἀπό μία ἐμμενή αὐτοαντίληψη, παρά ἰδιάζει στό εἶναι τοῦ ἔδωνά, πού εἶναι οὐσιαστικά κατανόηση. Καί μόνον ἐπειδή τό ἔδωνά-εἶναι κατανοώντας εἶναι τό ἔδωνά του, *μπορεῖ* νά παραδρομήσει καί νά παραγνωρίσει τόν ἑαυτό του. Κι' ἐφόσον ἡ κατανόηση εἶναι μέσα σέ εὕρεση καί ὡς τέτοια ἔχει παραδοθῆ ὑπαρκτικά στό ρίζιμο, τό ἔδωνά-εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη παραδρομήσει καί παραγνωρίσει τόν ἑαυτό του. Χάρη στή δυνατότητά του γιά εἶναι τό ἔδωνά-εἶναι ἔχει λοιπόν παραδοθῆ στή δυνατότητα, μόνο μέσ στίς δυνατότητές του νά ξαναβρίσκη τόν ἑαυτό του².

Ἡ κατανόηση εἶναι τό ὑπαρκτικό εἶναι τῆς δυνατότητας τοῦ ἔδωνά-εἶναι γιά τό δικό του εἶναι· κατά τρόπο μάλιστα ὥστε αὐτό τό εἶναι [ἡ κατανόηση] διανοίγει καθ' ἑαυτό τό τί ἐγκείται σ' αὐτόν νά κάνη [das Woran des mit ihm selbst Seins]. Πρέπει νά συλλάβουμε ἀκόμα ὀξύτερα τή δομή αὐτοῦ τοῦ ὑπαρκτικοῦ χαρακτηριστικοῦ.

Ὡς διάνοιξη ἡ κατανόηση ἀφορᾶ πάντα τή σύνολη θεμελιώδη σύσταση τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι. Ὡς δυνατότητα γιά εἶναι τό ἔνεῖναι εἶναι δυνατότητα γιά μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι. Ὅχι μόνο ἔχει διανοιγῆ ὁ κόσμος σάν τέτοιος ὡς δυνάμει σημαντικός, παρά

Σελ. 144

1. [*woran es mit ihm selbst ist*. Στά γερμανικά ὑπάρχει ἡ ἔκφραση *es ist an jemandem, etwas zu tun*, πού σημαίνει: ἐγκείται σέ κάποιον νά κάνη κάτι, π.χ. *es ist an ihm, sich um eine Verständigung zu bemühen* = ἐγκείται σ' αὐτόν, νά προσπαθήσει γιά μία συνεννόηση. Ὁ Χάιντεγκερ ὑπογραμμίζει τό *woran*, ὑπαινισσόμενος ὅτι χάρη σ' αὐτό τό *μπορετό* δέον ξέρει κάποιος πού θρῖσκειται. Ἔτσι οἱ γάλλοι μεταφράζουν: *Parcille compréhension lui fait «savoir» où il en est de lui-même.*]

2. [*In seinem Seinkönnen ist es daher der Möglichkeit überantwortet, sich in seinen Möglichkeiten erst wieder zu finden*. Αὐτή ἡ πρόταση εἶναι διφορούμενη καί γι' αὐτό δύσκολα ἐπιδεκτική σέ μετάφραση.]

καί ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων ἀπελευθερώνει αὐτό τό ὄν γιά τίς δικές του δυνατότητες. Τά πρόχειρα ὄντα ἔχουν σάν τέτοια ἀποκαλυφτῆ ὡς πρός τή δυνατότητά τους νά ἐξυπηρετοῦν, νά χρησιμεύουν, νά βλάπτουν. Τό σύνολο τῶν συμπλέξεων ἀποκαλύπτεται ὡς τό κατηγοριακό σύνολο μιᾶς δυνατότητας τῆς συνάρτησης πρόχειρων ὄντων. Ἄλλ' ἀκόμα καί ἡ «ἐνότητα» τῶν ποικίλων παρευρισκόμενων ὄντων, ἡ φύση, μπορεῖ καί ἀποκαλύπτεται μόνον ἔνεκα τοῦ ὅτι μᾶς διανοίγεται μία δυνατότητά της. Εἶναι τυχαῖο τό ὅτι τό ἐρώτημα γιά τό *Εἶναι* τῆς φύσης ἀποβλέπει σίς «συνθηκῆς τῆς δυνατότητάς της»; Σέ τί θεμελιώνεται ἕνα τέτοιο ἐρωτᾶν; Ἄν θελήσουμε νά ἀντιμετωπίσουμε τό πρόβλημα, δέν θά μπορέσουμε νά παραμερίσουμε τό ἐρώτημα: *γιατί* κατανοοῦνται τά ὄχι ἐδωνά-Εἶναι ὄντα μέσ στό *Εἶναι* τους, εὐθύς ὡς διανοιχοῦν οἱ συνθηκῆς τῆς δυνατότητάς τους; Ὁ Κάντιος προϋποθέτει κάτι τέτοιο, ἴσως μέ τό δίκιο του. Ἄλλά ἐπείγει ἄμεσα τό νά δειχτῆ ὅτι αὐτή ἡ προϋπόθεση εἶναι δικαιωμένη.

Γιατί ἡ κατανόηση – ὅποιες κι' ἄν εἶναι οἱ οὐσιαστικές διαστάσεις ὅσων μπορεῖ νά διανοίγη – νοιάζεται πάντα γιά τίς δυνατότητες; Ἐπειδή ἡ κατανόηση καθ' ἑαυτήν ἔχει τήν ὑπαρκτική δομή πού θά ὀνομάσουμε *προβολή* [= προβαλλόμενο σχέδιο]¹. Ἡ κατανόηση προβάλλει [= σχεδιάζει] τό *Εἶναι* τοῦ ἐδωνά-Εἶναι πάνω στό οὐ ἔνεκά του ἐξίσου ἀρχέγονα ὅσο καί πάνω στή σημαντικότητα, δηλαδή πάνω στήν κοσμικότητα τοῦ ἐκάστοτε κόσμου του. Ὁ προβληματικός [= σχεδιαστικός] χαρακτήρας τῆς κατανόησης συγκροτεῖ τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι διανοίγοντας τό ἐδωνά του ὡς ἐδωνά μιᾶς δυνατότητας γιά *Εἶναι*. Ἡ προβολή [= τό προβαλλόμενο σχέδιο] εἶναι ἡ ὄντολογικο-ὑπαρκτική σύσταση τοῦ πεδίου, μέσ στό ὁποῖο κινεῖται ἡ γεγονική δυνατότητα γιά *Εἶναι*. Ὡς ριγμένο, τό

Σελ. 145

1. [Entwurf. Αὐτή ἡ γερμανική λέξη σημαίνει α) προσωρινό σκίτσο β) σχέδιο γιά τό μέλλον. Ἡ νεοελληνική λέξη «σχέδιο» χρησιμοποιεῖται καί μέ τίς δύο σημασίες. Ὁ Χάιντεγγερ δίνει ὁμοῦς βάρος στήν ἐτυμολογία: ἡ βασική ρίζα τῆς λέξης εἶναι τό ρῆμα *werfen* = ρίχνω, κι' ἔτσι ὁ Χάιντεγγερ τήν ἀντιπαραβάλλει πρός τήν *Geworfenheit* = ρίξιμο. Βασικό στοιχεῖο τοῦ ὄρου *Entwurf* εἶναι λοιπόν τό *βάλλειν*: προβάλλοντας, τό ἐδωνά-Εἶναι ἀποβάλλει (*ent-wirft*) τό ὅτι ἔχει ριχτῆ (= ἐγκαταλειφθῆ στόν ἑαυτό του). Νεοελληνικά ὁ ὄρος ἔχει ἀποδοθῆ καί: ἀνάριμα. Οἱ γάλλοι μεταγράφουν *pro-jet*, οἱ ἀγγλοὶ *projection*.]

έδωνά-Είναι είναι ριγμένο στο είδος του Είναι του προβάλλειν [= σχεδιάζειν]. Τό προβάλλειν δέν είναι διόλου σχετισμός πρὸς ἓνα ἐπινοημένο πλάνο, σύμφωνα πρὸς τό ὅποιο τό έδωνά-Είναι διευθετεῖ τό Είναι του, παρά ὡς έδωνά-Είναι αὐτό τό ὄν έχει ἐκάστοτε ἤδη προβάλει [= σχεδιάσει] τόν έαυτό του, καί παραμένει, ὄσο εἶναι, μέσα σέ προβολή [= σχεδιάζοντας]. "Ὅσο εἶναι, τό έδωνά-Είναι κατανοεῖ πάντα ἤδη κι' ἐξακουθητικά τόν έαυτό του μέ βάση δυνατότητες. 'Ὁ προβλητικός [= σχεδιαστικός] χαρακτήρας τῆς κατανόησης σημαίνει ἐπιπλέον ὅτι ἡ κατανόηση δέν συλλαμβάνει θεματικά αὐτό πάνω στό ὅποιο προβάλλει [= σχεδιάζει], δηλαδή δέν συλλαμβάνει θεματικά τίς δυνατότητες. "Αν ἔτσι τίς συνελάμβανε, θά ἀφαιροῦσε ἴσα-ἴσα ἀπό τά προβαλλόμενα [= σχεδιαζόμενα] τό χαρακτήρα τους ὡς δυνατοτήτων, καί θά τά μετέτρεπε σέ κάποια δεδομένη, νοητή παρεύρεση· ἀντίθετα ἡ προβολή [= τό προβαλλόμενο σχέδιο] βάλλοντας βάλλει πρὸ αὐτῆς² τή δυνατότητα ὡς δυνατότητα, καί τῆς ἐπιτρέπει νά εἶναι δυνατότητα. 'Ὡς προβάλλειν [= σχεδιάζειν], ἡ κατανόηση εἶναι ἐκεῖνο τό είδος του Είναι του έδωνά-Είναι, μέσα στό ὅποιο τό έδωνά-Είναι εἶναι οἱ δυνατότητές του ὡς δυνατότητες.

"Ενεκα τοῦ είδους τοῦ Είναι πού συγκροτεῖται ἀπό τό ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό τῆς προβολῆς [= τοῦ σχεδίου], τό έδωνά-Είναι ἀδιάκοπα «περισσότερο» ἀπ' ὄσο πράγματι εἶναι, ἂν θά ἤθελες κι' ἂν θά μπορούσες νά τό πρωτοκολλήσης, ὅπως κάνουν στήν ὑφή τοῦ Είναι ὄντων παρευρισκομένων. 'Αλλά τό έδωνά-Είναι δέν εἶναι ποτέ περισσότερο ἀπ' ὄσο εἶναι γεγονικά, γιατί στή γεγονότητά του ἰδιάζει οὐσιαστικά ἡ δυνατότητα γιά Είναι. 'Αλλά ὡς δύνασθαι τό έδωνά-Είναι δέν εἶναι ποτέ λιγώτερο: γιατί ὄ,τι τό έδωνά-Είναι δέν εἶναι ἀκόμα μέσα στή δυνατότητά του γιά Είναι, τοῦτο εἶναι ὑπαρκτικά. Καί μόνον ἐπειδή τό Είναι τοῦ έδωνά λαβαίνει τή συγκρότησή του ἀπό τήν κατανόηση καί ἀπό τόν προβλητικό [= σχεδιαστικό] της χαρακτήρα, μόνον ἐπειδή τό Είναι τοῦ έδωνά εἶναι ὄ,τι γίνεται ἢ δέν γίνεται, μπορεῖ τοῦτο νά πῆ, κατανοώντας τί λέει, στόν έαυτό του: «Γίνε αὐτό πού εἶσαι»^[82].

146 'Η προβολή [= τό σχέδιο] ἀφορᾷ πάντα τήν πλήρη διανοικτότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Είναι· ὡς δυνατότητα γιά Είναι, έχει καί ἡ κατανόηση δυνατότητες, πού ἔχουν οὐσιαστικά προσχεδιαστή

2. [der Entwurf im Werfen wirft sich vor.]

από την περιφέρεια δων μπορούν να διανοιγούν χάρη σ' αυτήν. 'Η κατανόηση *μπορεί* πρωταρχικά να αφιερώνεται στη διανοικτότητα του κόσμου, δηλαδή τό έδωνά-Είναι μπορεί αρχικά και ως επί τό πλείστο να κατανοή τόν έαυτό του μέ βάση τόν κόσμο του. 'Αλλιώς ή κατανόηση ρίχνεται [= θάλλεται] πρωταρχικά μέσ στό ού ένεκα, δηλαδή τό έδωνά-Είναι υπάρχει ως αυτό τουτό^[83]. 'Η κατανόηση είναι ή αυθεντική [eigentliches], προκύπτει δηλαδή από τόν δικό σου [eigenen] έαυτό σάν τέτοιο, ή άναυθεντική. Τό στερητικό «ά-» δέν σημαίνει ότι τό έδωνά-Είναι αποκόβεται από τόν έαυτό του και κατανοεί «μόνο» τόν κόσμο. 'Ο κόσμος ιδιάζει στην έαυτότητα του έδωνά-Είναι ως μέσ-στόν-κόσμον-Είναι. 'Η αυθεντική κατανόηση, έξίσου όπως και ή άναυθεντική, *μπορεί* μέ τή σειρά της να είναι γνήσια ή κίβδηλη. 'Ως δυνατότητα για Είναι, ή κατανόηση διαπερνιέται πέρα για πέρα από δυνατότητα. Τό ότι ή κατανόηση μετατοπίζεται [verlegt sich] σέ μιά από αυτές τίς θεμελιώδεις δυνατότητες, δέν σημαίνει ότι παραμερίζει [legt... ab] τήν άλλη. 'Επειδή αντίθετα ή κατανόηση *αφορά* *έκάστοτε* τήν πλήρη διανοικτότητα του έδωνά-Είναι ως μέσ-στόν-κόσμον-Είναι, τό ότι ή κατανόηση μετατοπίζεται σ' αυτήν ή στήν άλλη δυνατότητα είναι *ύπαρκτική παραλλαγή* τής προβολής [= του σχέδιου] ως συνόλου. 'Η κατανόηση του κόσμου συμπεριλαμβάνει πάντα και τήν κατανόηση του 'Ενείνει, ή κατανόηση τής ύπαρξης σάν τέτοιας είναι πάντα κατανόηση του κόσμου.

'Ως γεγονός, τό έδωνά-Είναι έχει *έκάστοτε* ήδη μετατοπίσει τή δυνατότητά του για Είναι σέ μία δυνατότητα τής κατανόησης.

Χάρη στόν προβλητικό [= σχεδιαστικό] της χαρακτήρα ή κατανόηση *άπαρτίζει* *ύπαρκτικά* αυτό πού θά *ονομάσουμε* *θέαση* [Sicht] του έδωνά-Είναι. 'Η μαζί μέ τή διανοικτότητα του έδωνά ύπαρχουσα *θέαση* είναι τό έδωνά-Είναι *ισαρχέγονα* κατά τούς θεμελιώδεις τρόπους του Είναι του, τούς όποιους *έπισημάναμε* ως *περίσκεψη* [Umsicht] τής *βιομέριμνας*, *διακριτικότητα* [Rücksicht] τής *άνθρωπομέριμνας* και ως *θέαση* του Είναι σάν τέτοιου, *ένεκα* του όποιου τό έδωνά-Είναι είναι *έκάστοτε* *καθώς* είναι. Τή *θέαση* πού *σχετίζεται* *πρωταρχικά* και *όλοκληρωτικά* μέ τήν ύπαρξη, θά τήν *ονομάσουμε* *διορατικότητα* [Durchsichtigkeit]. *Διαλέξαμε* αυτό τόν *δρο* για να δηλώσουμε τή *σωστά* *νοούμενη* *αυτογνωσία*, *ύποδηλώνοντας* ότι *εδώ* δέν πρόκειται για *άντιληπτική* *άνίχνευση* και *έπότευση* κάποιου σημείου πού *ονομάζεται* «*έαυτός*», παρά για *κατανοητική* *σύλληψη* τής πλήρους διανοικτότητας του μέσ-στόν-κό-

σμον-Είναι *διά μέσου*¹ *δλων* [durch... hindurch] τῶν οὐσιαστικῶν συστατικῶν του στοιχείων. Τά ὄντα πού χαρακτηρίζονται ἀπό ὑπαρξή θεῶνται τόν «ἐαυτό» τους, μόνο στό μέτρο πού ἔχουν διασαφηνίσει τόν ἐαυτό τους [ist sich durchsichtig geworden] ἰσαρχέγονα ὡς πρός τό Παρεῖναι τους στόν κόσμο καί τό Συνεῖναι μέ Ἄλλους, αὐτά τά συγκροτητικά στοιχεία τῆς ὑπαρξῆς τους.

Ἐναντίον αὐτῆς ἡ μὴ διορατικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν ἔχει μοναδικά καί πρωταρχικά τίς ρίζες τῆς σέ «ἐγωκεντρικές» αὐταπάτες, παρά ἐξίσου βασικά στήν ἀγνωσία τοῦ κόσμου.

147 Πρέπει νά προφυλάξουμε τήν ἔκφραση «θέαση» ἀπό μία παρανόηση. Αὐτή ἡ ἔκφραση ἀντιστοιχεῖ πρός τό φωτισμένο χαρακτήρα [Gelichtetheit], μέ τόν ὁποῖο καθορίσαμε τή διανοικτότητα τοῦ ἐδωνά¹. Μέ τή «θέαση» δέν ἐννοοῦμε οὔτε τήν ἀντίληψη [Wahrnehmen] μέ τά σωματικά μάτια, ἀλλά οὔτε καί τήν καθαρή, μὴ αἰσθητήρια σύλληψη [Vernehmen] παρευρισκόμενων ὄντων ὡς πρός τήν παρεύρεσή τους. Μιλώντας γιά θέαση ἀπό ὑπαρκτική ἀποψη ἐννοοῦμε ἀπλῶς καί μόνο τήν ἐξῆς ἰδιοτυπία τοῦ βλέπειν, ὅτι ἐπιτρέπει νά συναντῶνται τά προσιτά σ' αὐτό ὄντα ἀνεπικάλυπτα, καθῶς εἶναι καθ' ἑαυτά. Σίγουρα κάθε αἴσθησις τό κατορθώνει αὐτό μέσα στήν ἀποκαλύπτουσα περιοχὴ τῆς. Ἄλλὰ ἡ φιλοσοφικὴ παράδοση προσανατολίστηκε εὐθύς ἐξαρχῆς πρωταρχικά πρός τή θέαση ὡς τρόπο πρόσβασης στά ὄντα καί στό *Εἶναι*. Γιά νά διατηρηθῆ ἡ συνάφεια μέ αὐτὴ τήν παράδοση, μπορεῖ νά μορφικοποιηθῆ μέ τόση εὐρύτητα ἢ θέαση καί τό βλέπειν, ὥστε νά ἐπιτευχθῆ ἕνας καθολικός ὄρος, ὁ ὁποῖος θά δηλώνῃ κάθε πρόσβαση στά ὄντα καί στό *Εἶναι*, ἄρα κάθε πρόσβαση γενικά.

Δείχνοντας κατά ποιόν τρόπο κάθε θέαση θεμελιώνεται πρωταρ-

Σελ. 146

1. [Σύμφωνα μέ τήν ἔτυμολόγησι τῆς Durchsichtigkeit (= διορατικότητα) πρόκειται γιά θέασι (Sicht) διά μέσου (durch). Λαμβάνοντας ὑπόψη αὐτὴ τήν ἔτυμολόγησι ἀποδώσαμε τὴ Durchsichtigkeit ὡς «διορατικότητα». Στόν καθημερινὸ γερμανικὸ λόγο αὐτὴ ἢ λέξι σημαίνει: διαφάνεια, διαύγεια, διασάφηση.]

Σελ. 147

1. [Δέξ σελ. 133.]

χικά στην κατανόηση [Verstehen] – ή περίσκεψη της βιομέριμνας δέν είναι παρά ή κατανόηση ως κοινός νοῦς [Verständigkei] –, στερήσαμε ἀπό τήν καθαρή ἐποπτεία τόν προνομιοῦχο ρόλο της, πού στό νοητικό πεδίο [noëtisch] ἀντιστοιχεί μέ τόν προνομιοῦχο ρόλο πού ἀπολαμβάνουν μέσ στην παραδοσιακή ὄντολογία τά παρειαυρισκόμενα ὄντα. Καί ή «ἐποπτεία» καί τό «σκέπτεσθαι»⁸⁴ εἶναι ἤδη ἀπομακρυσμένα παράγωγα της κατανόησης. Ἀκόμα καί ή φαινομενολογική «θέαση οὐσίας» [«Wesensschau»] θεμελιώνεται στην ὑπαρκτική κατανόηση. Ἀλλά γιά νά μπορέσουμε νά ἀποφανθοῦμε γι' αὐτό τό εἶδος θέασης, θά πρέπει νά ἔχουμε πετύχει σαφή ἐννοιολόγηση τοῦ Εἶναι καί της δομῆς του, αὐτῶν τῶν μόνων ἐπιδεκτικῶν στό νά γίνουν φαινόμενα μέ τό φαινομενολογικό νόημα².

Ἡ διανοικτότητα τοῦ ἔδωνά μέσ στην κατανόηση εἶναι τρόπος της δυνατότητας τοῦ ἔδωνά-Εἶναι γιά Εἶναι. Μέσ στό ὅτι τό ἔδωνά-Εἶναι ἔχει προβάλλει τό Εἶναι του πάνω στό οὐ ἔνεκα, συνάμα καί πάνω στή σημαντικότητα (κόσμο), κείται ή διανοικτότητα τοῦ Εἶναι γενικά⁸⁵. Κάθε προβολῆς [= σχεδίου] πάνω σέ δυνατότητες ἔχει ἤδη προηγηθῆ μία κατανόηση τοῦ Εἶναι. Τό Εἶναι ἔχει κατανοηθῆ μέσ στην προβολή [= σχέδιο]⁸⁶, ἔστω κι' ἄν δέν ἔχη νοηθῆ ὄντολογικά. Τό ὄν πού ἔχει ὡς εἶδος τοῦ Εἶναι νά προβάλλη [= σχεδιάζῃ] οὐσιαστικά τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, ἔχει ὡς συγκροτητικό στοιχεῖο τοῦ Εἶναι του τήν κατανόηση τοῦ Εἶναι. Αὐτό πού παραπάνω³ εἰπώθηκε δογματικά, βρῖσκει τώρα τή δικαίωσή του μέ βάση τή συγκρότηση τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, χάρη στην ὁποία τό ἔδωνά-Εἶναι ὡς κατανόηση εἶναι τό ἔδωνά του. Κι' ὁμως δέν θά μπορέση νά διαλευκανθῆ ἱκανοποιητικά μέσ στά ὄρια της παρούσας σύνολης ἔρευνας τό ὑπαρκτικό νόημα αὐτῆς της κατανόησης τοῦ Εἶναι, παρά μόνο πάνω στό θεμέλιο της Χρονικῆς ἐρμηνείας τοῦ Εἶναι.

148 Ὡς ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά, ή εὔρεση καί ή κατανόηση χαρακτηρίζουν τήν ἀρχέγονη διανοικτότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ὄντας μέσα σέ κάποια διάθεση, τό ἔδωνά-Εἶναι «βλέπει» δυνατότητες, βάσει τῶν ὁποίων τοῦτο εἶναι. Κι' ἐνῶ διανοίγει αὐτές τίς δυνατότητες προβάλλοντάς [= σχεδιάζοντάς] τις, τό ἔ-

2. [Δές §7 Γ τοῦ παρόντος ἔργου. Εἶναι προφανές ὅτι αὐτές οἱ φράσεις ἀναφέρονται στό Χοῦσερλ.]

3. Δές §4, σελ. 11 κ.ἑς.

δωνά-Είναι είναι εκάστοτε ήδη μέσα σε κάποια διάθεση. Ἡ προβολή τῆς δυνατότητας γιά τό πιό δικό του Είναι ἔχει παραδοθῆ στό γεγονός ὅτι τό ἔδωνά-Είναι ρίχνεται στό ἔδωνά. Μά δέν ἔγινε τό Είναι τοῦ ἔδωνά-Είναι πιό αἰνιγματικό, τώρα πού ἐξηγήσαμε τήν ὑπαρκτική σύσταση τοῦ Είναι τοῦ ἔδωνά μέ τήν ἔννοια τῆς ριχνόμενης προβολῆς; Πράγματι. Πρέπει ὅμως πρῶτα νά παρουσιάσουμε ὅλη τήν αἰνιγματικότητα αὐτοῦ τοῦ Είναι, ἀκόμα καί ἂν μόνο γιά νά μπορέσουμε νά ἀποτύχουμε στό νά «λύσουμε» τό αἰνιγμα μέ γνήσιο τρόπο, κι' ἀναγκαστοῦμε νά θέσουμε ξανά τό ἐρώτημα γιά τό Είναι τοῦ ριχνόμενου καί προβάλλοντος [geworfen-entwerfenden] μέσ-στον-κόσμον-Είναι.

Γιά νά δοῦμε τώρα μέ ἐπαρκή φαινομενικό τρόπο ἔστω καί μόνο τό καθημερινό εἶδος τοῦ Είναι τῆς μέσα σε εὕρεση κατανόησης, δηλαδή τό καθημερινό εἶδος τῆς πλήρους διανοικτότητας τοῦ ἔδωνά¹, πρέπει νά ἐπεξεργαστοῦμε συγκεκριμένα αὐτά τά ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά².

§32. Κατανόηση καί ἐρμῆνευση

Τό ἔδωνά-Είναι προβάλλει [= σχεδιάζει] ὡς κατανόηση τό Είναι του πάνω σε δυνατότητες. Αὐτό τό ὅλο κατανόηση *Εἶναι πρὸς δυνατότητες*, μιά καί τίς ἀνταποδίδει ὡς διανοιγμένες στό ἔδωνά-Είναι, εἶναι ἐπίσης μία δυνατότητα γιά Είναι. Τό προβάλλειν [=σχεδιάζειν] τῆς κατανόησης ἔχει τήν ἰδιάζουσά του δυνατότητα νά ἀναπτυχθῆ. Τήν ἀνάπτυξη [Ausbildung] τῆς κατανόησης τήν ὀνομάζουμε ἐρμῆνευση [Auslegung]. Χάρη σ' αὐτήν ἡ κατανόηση ἰδιοποιεῖται κατανοητικά ὅσα κατανόησε. Μέ τήν ἐρμῆνευση ἡ κατανόηση δέν γίνεται κάτι ἄλλο, παρά αὐτή ταύτη. Ἡ ἐρμῆνευση θε-

Σελ. 148

1. [Στήν πραγματικότητα αὐτή ἡ ἐπεξεργασία ἀρχίζει στήν §34 (Β τμήμα τοῦ κεφαλαίου). Αὐτά πού ἔπονται τῆς §31 εἶναι μία μελέτη τῶν παραγωγῶν τρόπων τῆς ἐρμῆνευσης, οἱ ὅποιοι δέν χαρακτηρίζουν τό καθημερινό εἶδος τοῦ Είναι τῆς κατανόησης.]

2. [Αὐτός ὁ πληθυντικός «ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά» μπορεῖ νά σημαίνει ὅτι ἀκόμα καί ἡ ἐπόμενη παράγραφος (§32), ἡ ὁποία πραγματεύεται τήν ἐρμῆνευση ὡς παράγωγο τρόπο τῆς κατανόησης, κάνει περισσότερο φανερή τήν εὕρεση· τοῦτο δηλώνεται ρητά στήν §34, δέξ σελ. 160. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

μελώνεται ύπαρκτικά στην κατανόηση, δέν προκύπτει ή κατανόηση από τήν έρμήνευση. Ή έρμήνευση δέν συνίσταται στό νά λαβαίνης γνώση όσων κατανοήθηκαν, παρά είναι ή έπεξεργασία [Ausarbeitung] τών δυνατοτήτων πού έχουν προβληθῆ [= σχεδιασθή] μέσ στην κατανόηση. Σύμφωνα μέ τήν πορεία τών προκαταρκτικῶν αὐτῶν ἀναλύσεων τοῦ καθημερινοῦ ἐδωνά-Εἶναι θά μελετήσουμε τό φαινόμενο τῆς έρμήνευσης ὡς πρός τήν κατανόηση τοῦ κόσμου, δηλαδή ὡς πρός ἕνα γνήσιο τρόπο τῆς ἀναυθεντικῆς κατανόησης³.

Μέ βάση τή μέσ στην κατανόηση τοῦ κόσμου διανοιγόμενη σημαντικότητα, τό βιομεριμῶδες Παρεῖναι στά πρόχειρα ὄντα ἐπιδίδεται στό νά κατανόηση, ποιά σύμπλεξη μπορεῖ νά ὑπάρχη σέ ὄσα ἐκάστοτε συναντᾶ. Ή περίσκεψη ἀνακαλύπτει, σημαίνει: ὁ ἤδη κατανοημένος «κόσμος» ἐρμηνεύεται. Τά πρόχειρα ὄντα ἐρχονται ρητά [ausdrücklich] μέσ στην κατανοητική θέαση. Ὁλη ή προετοιμασία, ή τακτοποίηση, ή ἐπιδιόρθωση, ή βελτίωση, ή συμπλήρωση
149 ἐκπληρώνονται κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε τά περισεκεμμένα πρόχειρα ὄντα διερμηνεύονται [wird.... auseinandergelegt] ὡς πρός τό γιά-νά τους καί προσφέρονται στή βιομέριμνα σύμφωνα μέ ὄσα παρέχονται σέ θέα χάρη στή διερμήνευση. Ὅσα διερμηνεύονται σάν τέτοια περισεκεμμένα ὡς πρός τό γιά-νά τους, ὄσα συνελῶς κατανοοῦνται ρητά, ἀποκοτῶν τή δομή: *κάτι ὡς κάτι*. Τό ἐρώτημα τῆς περίσκεψης: τί είναι αὐτά τά ὀρισμένα πρόχειρα ὄντα – λαβαίνει τήν περισεκεμμένα ἐρμηνευτική ἀπάντηση: *εἶναι γιά...* Τό νά δηλωθῆ τό γιά-κάτι δέν ἰσοδυναμεῖ μέ τό νά κατονομασθῆ *κάτι*· αὐτό πού κατονομάζεται νοεῖται ὡς αὐτό, ὡς τό ὀποιο πρέπει νά ἐκληφθῆ τό ὑπό ἐρώτηση ὄν. Τά χάρη στην κατανόηση διανοιγμένα ὄντα, τά ὄντα πού έχουν κατανοηθῆ, εἶναι πάντα ἤδη προσιτά κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε σ' αὐτά μπορεῖ ρητά νά ἐπισημανθῆ τό «ὡς κάτι» τους. Τό «ὡς» ἀπαρτίζει τή δομή τῆς ρητότητας ὄσων ἔχουν κατανοηθῆ· συγκροτεῖ τήν ἐρμήνευση¹. Ή περισεκεμμένη καί

3. [Μολονότι εἶναι γνήσιος τρόπος τῆς κατανόησης, ή κατανόηση τοῦ κόσμου δέν εἶναι ἡ γνήσια κατανόηση. Δές σελ. 146.]

1. [Das «Als» macht die Struktur der Ausdrücklichkeit eines Verstandenen aus; es konstituiert die Auslegung. Σ' αὐτή τήν παράγραφο, καθώς καί

ερμηνευτική δοσοληψία με τὰ περιβαλλοντικά πρόχειρα ὄντα, ἢ ὁποῖα τὰ «βλέπει» ὡς τραπέζι, πόρτα, αὐτοκίνητο, γέφυρα, δέν χρειάζεται κιόλα νά τὰ διερμηνεύσει [auseinander ... legen] φτιάχνοντας μία καθορίζουσα ἀπόφαση [Aussage]. Κάθε προκατηγορηματική [vorgädikative], ἀκόμα καί ἡ πῶ ἀπλή θέαση τῶν πρόχειρων ὄντων εἶναι καθ' ἑαυτήν ἤδη κατανοητικο-ἐρμηνευτική. Μά, [θά πῆς,] ἡ ἔλλειψη ἑνός τέτοιου «ὡς» δέν ἀπαρτίζει ἴσα-ἴσα μία καθαρή αἴσθηση [Wahrnehmen]; [Θά ἀπαντήσουμε ὅτι] τό βλέπειν μᾶς τέτοιας θέασης εἶναι ἤδη κατανοητικο-ἐρμηνευτικό². Ἐμπεριέχει τή ρητότητα ἐκείνων τῶν παραπεμπτικῶν σχέσεων (τοῦ γιά-νά), οἱ ὁποῖες ἰδιάζουν στό συμπλεκτικό σύνολο, βάσει τοῦ ὁποῖου ἔχουν κατανοηθῆ τὰ ὄντα πού συναντήθηκαν. Ἡ ἀρθρωση ὄσων ἔχουν κατανοηθῆ, ὅταν τὰ ὄντα προσεγγίζονται ἐρμηνευτικά μέ ὁδηγό τό «κάτι ὡς κάτι», ὑπάρχει *πρίν* [liegt vor] ἀπό τή θεματική ἀπόφαση περί τούτων. Τό «ὡς» δέν ἀναδύεται μέσ στήν ἀπόφαση γιά πρώτη φορά, παρά γιά πρώτη φορά ἐκφράζεται, κι' αὐτό εἶναι μπορετό μόνο ἐπειδή ἤδη προϋπάρχει [vor-liegt] ὡς κάτι ἐκφράσιμο. Τό ὅτι μέσ στό ἀπλό ἀνάβλεμμα [Hinsehen] μπορεῖ νά λείπει ἡ ρητότητα μᾶς ἀπόφασης, τούτο δέν δικαιώνει τό νά ἀμφισβητηθῆ σέ μία τέτοια ἀπλή θέαση [Sehen] κάθε ἀρθρῶνουςα

στήν προηγούμενη, χρησιμοποιοῦνται ἀλλεπάλληλα λέξεις μέ πρῶτο συνθετικό τό aus, τῶν ὁποίων ἡ ἐτυμολογική συνάφεια χάνεται στή μετάφραση. Πρόκειται γιά τίς: auslegen (ἐρμηνεύω), auseinanderlegen (διερμηνεύω), ausdücklich (ρητός), aussagen (ἀποφαίνομαι), aussprechen (ἐκφράζω), μαζί μέ ἕνα πλήθος παράγωγά τους, ὅπως: Auslegung, Auseinandergelegtheit, Ausdrücklichkeit, Aussage, aussprechbar, Unausgesprochenheit. Ὁ τονισμός αὐτοῦ τοῦ aus (= ἔξω) ὑποδηλώνει προφανῶς ὅτι βασικό χαρακτηριστικό τῆς ἐρμηνείας, τῆς ἀπόφασης καί τῆς ὁμιλίας εἶναι ἡ ἐξωτερικέυση. Δές π.χ. σελ. 162: «Μιλώντας, τό ἐδῶνά-εἶναι ἐκφράζεται, ὄχι γιατί εἶναι ἀρχικά ἀπομονωμένο ὡς κάτι "ἐσωτερικό" σέ ἀντίθεση πρὸς κάτι ἐξωτερικό, παρά γιατί ὡς μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι χάρη στήν κατανόηση εἶναι ἤδη "ἔξω"».)

2. [Ἡ ἀπάντηση στή (χουσερλιανή) ἀντιγνωμία τῆς προηγούμενης πρότασης δηλώνει ἀπλῶς ὅτι εἶναι ἀδύνατη μία καθαρή αἴσθηση μέ τό νόημα πού τήν καταλαβαίνει ὁ ἀντίγνωμος. Ἡ χαιντεγγερλιανή ἀπάντηση περιέχεται μέσ στή θέση γιά τήν προτεραιότητα τῶν πρόχειρων ὄντων. Ὁ Χάιντεγγερ θά πῆ παρακάτω ὅτι μία καθαρή αἴσθηση, ἀκόμα καί ἂν παραδεχτοῦμε πῶς εἶναι μπορετή, δέν θά εἶναι παρά στερητική μορφή τῆς ἀρχέγονης θέασης.]

ἐρμηνευση, συνεπῶς καί ἡ δομή «ὡς». Ἡ ἀπλή θέαση τῶν πιό κοντινῶν μας πραγμάτων³ κατά τό πάρε-δῶσε μαζί τους ἐνέχει τόσο ἀρχέγονα τή δομή τῆς ἐρμηνευσης, ὥστε θά χρειαστή μία ἀλλαγὴ στάσης ἀπέναντί τους γιά μιὰ ἀπαλλαγμένη ἀπό τό «ὡς» σύλληψη. Τό γεγονός ὅτι κατά τήν καθαρὴ ἐνατένιση ἀπλῶς καί μόνο ἔχουμε κάτι μπροστά μας, φανερῶνει ὅτι δέν κατανοῦμε πιά αὐτό τό κάτι⁴. Αὐτή ἡ ἀπαλλαγμένη ἀπό τό «ὡς» σύλληψη εἶναι στερητικὴ μορφή τῆς ἀπλᾶ κατανοητικῆς θέασης· δέν εἶναι πιό ἀρχέγονη ἀπό αὐτήν, παρά παράγωγό της. Τό ὅτι ὄντικά παραμένει τό «ὡς» ἀνέκφραστο, δέν πρέπει νά μᾶς παραπλανήσῃ στό νά παραβλέψουμε ὅτι αὐτό εἶναι ἡ ἀπριορική ὑπαρκτικὴ σύσταση τῆς κατανόησης.

150 Μά, [θά ἀντιτείνης,] ἂν ἤδη κάθε αἴσθησις [Wahrnehmen] προχειρῶν ὀργάνων εἶναι κατανοητικο-ἐρμηνευτικὴ καί ἐπιτρέπη νά συναντᾶται ὄλο περίσκεψη κάτι ὡς κάτι, δέν σημαίνει τοῦτο ὅτι ἀρχικά ἔχουν βιωθῆ ἀπλῶς παρευρισκόμενα ὄντα, καί μόνο ἐκ τῶν ὑστέρων ἐκλαμβάνονται ὡς πόρτα, ὡς σπίτι;¹ Τοῦτο θά ἦταν παρανόησις τῆς ἰδιόμορφης διανοητικῆς λειτουργίας τῆς ἐρμηνευσης. Ἡ ἐρμηνευσις δέν κουκουλῶνει μέ μία «σημασία» κάποιο γυμνό παρευρισκόμενο ὄν, κι' οὔτε τοῦ ἐπικολλάει μία ἀξία· στά ὄντα πού συναντῶνται ἐνδόκοσμα ὑπάρχει ἐκάστοτε ἤδη μία διανοητικὴ χάρη στήν κατανόησις τοῦ κόσμου σύμπλεξι, κι' αὐτὴ ἡ σύμπλεξι ἐξωτερικεύεται μέ τήν ἐρμηνευσι².

3. [Ἐδῶ ὁ Χάιντεγκερ παρουσιάζεται κάπως ἀσυνεπῆς πρὸς τήν ὀρολογία του, ὀνομάζοντας τὰ πρόχειρα ὄντα Dinge = πράγματα.]

4. [Das Nur-noch-vor-sich-Haben von etwas liegt vor im reinen Anstarren als Nicht-mehr-verstehen.]

Σελ. 150

1. [Ὅταν παραδεχώμαστε ὅτι κάθε αἴσθησις προχειρῶν ὄντων εἶναι ἤδη ἐρμηνευσις, δέν παραδεχώμαστε ὅτι ἡ ἀντίληψις καθαρὰ παρευρισκόμενων ὄντων – τὰ ὁποῖα θά παρῆχαν τό «θέμα» ἢ τό «ἀντικείμενο» αὐτῆς τῆς ἐρμηνευσης – ὀφείλει μολταῦτα νά προηγήται καί νά θεμελιώη τήν αἴσθησις προχειρῶν ὄντων; Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἀντιγνωμία παραβλέπει ὅσα δείχτηκαν ἤδη στίς §§13 ὡς 18 ἀνω στούς τρόπους ἀνακάλυψης τῶν παρευρισκόμενων καί πρόχειρων ὄντων. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

2. [... durch die Auslegung herausgelegt wird. Ὁ Χάιντεγκερ ὑποδηλώνει τό γεγονός ὅτι ἐτυμολογικά θεωρούμενη ἡ λέξις Auslegung (= ἐρμηνεία) σημαίνει ἔκθεσις, ἐξωτερικεύσις (herauslegen). Δές τήν 1η σημείωσις τῆς σελ. 149.]

Τά πρόχειρα ὄντα κατανοοῦνται πάντα ἤδη μέ βάση ἓνα σύνολο συμπλέξεων. Αὐτό τό σύνολο δέν χρειάζεται νά ἔχη συλληφθῆ ρητά μέ θεματική ἐρμῆνευση. Ἄκόμα καί ἂν ἔχη λάβει χώρα κατά διεξοδικό τρόπο μία τέτοια ἐρμῆνευση, τό σύνολο τῶν συμπλέξεων δέν ἀργεῖ νά ἐπιστρέψῃ στήν ἀρρητη κατανόηση. Κι' ἴσα-ἴσα μέσα σ' αὐτό τόν τρόπο [Modus] χρησιμεύει τό συμπλεκτικό σύνολο ὡς οὐσιαστικό θεμέλιο τῆς καθημερινῆς, περιεσκευεμένης ἐρμῆνευσης. Αὐτή ἡ ἐρμῆνευση θεμελιώνεται ἐκάστοτε σέ μία *προγενέστερη κατοχή* [Vorhabe]. Ὡς ἰδιοποίηση τῆς κατανόησης ἡ ἐρμῆνευση κινεῖται μέσα στό κατανοητικό εἶναι πρὸς ἓνα ἤδη κατανοημένο σύνολο συμπλέξεων. Ἡ ἰδιοποίηση ὄσων κατανοήθηκαν ἀλλά δέν ξεδιπλώθηκαν ἀκόμα πραγματώνει τό ξεδίπλωμα πάντα κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἄποψης [Hinsicht], ἡ ὁποία ἐντοπίζει τήν κατεύθυνση βάσει τῆς ὁποίας [im Hinblick worauf] θά ἐρμηνευτοῦν ὄσα ἔχουν κατανοηθῆ. Ἡ ἐρμῆνευση θεμελιώνεται πάντα σέ μία *προγενέστερη θέαση* [Vorsicht], ἡ ὁποία καθορίζει τή σκοπιά, κάτω ἀπό τήν ὁποία θά ἐρμηνευτοῦν ὄσα ἔχουν ἀποκτηθῆ μέ προγενέστερη κατοχή. Ὅσα κρατοῦνται μέσ στήν προγενέστερη κατοχή καί ἔχουν μῆ μέσ στό πρίσμα μιᾶς προγενέστερης θέασης [«vorsichtig» anvisiert], μέσω τῆς ἐρμῆνευσης ἐννοιολογοῦνται [wird... begrifflich]. Ἡ ἐρμῆνευση μπορεῖ τότε νά ἀντλήσῃ ἀπό τό ἴδιο τό ὑπό ἐρμῆνευση ὄν τήν ἐννοιολόγηση [Begrifflichkeit] πού τοῦ ἀρμόζει, ἢ καί νά τό στριμώξῃ μέσα σέ ἔννοιες στίς ὁποῖες ἀντιτάσσεται τό εἶδος τοῦ εἶναι του. Ὅπως καί ἂν ἔχη – ἡ ἐρμῆνευση ἔχει ἐκάστοτε ἤδη ἀποφασίσει, εἴτε τελεσίδικα εἴτε μέ ἐπιφύλαξη, γιά μία ὀρισμένη ἐννοιολόγηση· θεμελιώνεται σέ μία *προγενέστερη ἐννόηση* [Vorgriff].

Ὅποτε ἐρμηνεύουμε κάτι ὡς κάτι, ἡ ἐρμῆνευση θεμελιώνεται οὐσιαστικά σέ προγενέστερη κατοχή, θέαση καί ἐννόηση [Vorhabe, Vorsicht und Vorgriff]. Ἡ ἐρμῆνευση δέν εἶναι ποτέ ἀπροϋπόθετη σύλληψη ἐνός προκείμενου [eines Vorgegebenen]. Ὅταν μία εἰδική, συγκεκριμένη ἐρμῆνευση μέ τό νόημα ἀκριβολόγως ἐρμηνείας κειμένου καυχιέται ὅτι παραμένει πιστή σέ «ὄ,τι εἶναι γραμμένο», αὐτό πού «εἶναι γραμμένο» δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπό τήν αὐτόνοητη, ἀνεξέταστη, ἔτοιμη γνώμη [Vormeinung] τοῦ ἐρμηνευτῆ. Κι' αὐτή ἡ ἔτοιμη γνώμη ὑπάρχει ἀναπόφευκτα σέ κάθε ἐρμηνευτική προσέγγιση, ὡς κάτι πού ἔχει ἤδη ἐγκατασταθῆ μέ τήν ἐρμῆνευση σάν τέτοια, ἔχει δηλαδή δοθῆ ἀπό πρῖν [ist vorgegeben] μέ προγενέστερη κατοχή, θέαση καί ἐννόηση.

Πώς πρέπει νά νοήσουμε τό χαρακτήρα αὐτοῦ τοῦ «προγενέστερου»; Ἀρκεῖ νά τό ὀνομάσουμε μορφικά «αργισιό»; Γιατί αὐτή ἡ δομή ἰδιοποιεῖται τήν κατανόηση, αὐτήν πού ἐπισημάνσαμε ὡς θεμελιώδες ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό τοῦ ἔδωνά-Εἶναι; Ποιά σχέση ἔχει αὐτή ἡ δομή τοῦ «προγενέστερου» μέ τή δομή «ὡς», ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τά ἐρμηνευόμενα σάν τέτοια; Τό φαινόμενο τῆς δομῆς «ὡς» δέν πρέπει προφανῶς νά κομματιασθῆ σέ πληθώρα στοιχείων. Ἀλλά τοῦτο ἀποκλείει μία ἀρχέγονη Ἀναλυτική του; Θά παραδεχτοῦμε ὅτι αὐτά τά φαινόμενα εἶναι ἔσχατα; Τότε θά παρέμενε τό ἐρώτημα: γιατί; Μήπως ἡ δομή τοῦ «προγενέστερου» πού χαρακτηρίζει τήν κατανόηση καί ἡ δομή «ὡς» πού χαρακτηρίζει τήν ἐρμηνευση εἶναι ὑπαρκτικο-ὄντολογικά συναφεῖς μέ τό φαινόμενο τῆς προβολῆς; Καί μήπως μᾶς ἀνάγει τοῦτο σέ μία ἀρχέγονη ὄντολογική σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι;

Πρὶν ἀπαντήσουμε σ' αὐτά τά ἐρωτήματα, γιά τά ὁποία ἡ ὠστόσο προετοιμασία εἶναι ἐλάχιστα ἐπαρκῆς, πρέπει νά ἐρευνηθῆ κατά πόσο ἡ δομή τοῦ «προγενέστερου» τῆς κατανόησης καί ἡ δομή «ὡς» τῆς ἐρμηνευσης ἀπαρτίζουν ἓνα ἐνιαῖο φαινόμενο, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἔγινε ἀφθονη χρήση μέσ στή φιλοσοφική Προβληματική, χωρίς ἡ τόσο καθολική χρησιμοποίηση νά ἔχη στεριωθῆ πάνω σέ ἀρχέγονη ὄντολογική ἐξήγηση¹.

Μέσ στό προβάλλειν [=σχεδιάζειν] τῆς κατανόησης τά ὄντα ἔχουν διανοιγῆ μέσ στή δυνατότητά τους. Ὁ χαρακτήρας τῆς δυνατότητας ἀντιστοιχεῖ ἐκάστοτε μέ τό εἶδος τοῦ Εἶναι τῶν ὄντων πού κατανόηθηκαν. Τά ἐνδόκοσμα ὄντα ἔχουν προβληθῆ πάνω στόν κόσμο, δηλαδή πάνω σέ ἓνα σύνολο σημαντικότητας, στό σύστημα παραπομπῶν τῆς ὁποίας ἔχει προσδεθῆ ἐκ τῶν προτέρων ἡ βιομέριμα ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἄν κάποια ἐνδόκοσμα ὄντα ἔχουν ἀποκαλυφθῆ χάρις στή σχέση τους μέ τό Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι - ἔχουν δηλαδή κατανοηθῆ -, λέμε ὅτι ἔχουν νόημα. Ἄν ἐκληφθῆ αὐστηρά, δέν ἔχει κατανοηθῆ τό νόημα, παρά τά ὄντα ἢ τό Εἶναι. Νόημα εἶναι αὐτό μέσ στό ὁποιο διατηρεῖται ἡ δυνατότητα κατανόησης κάτινος. Ὅ,τι μπορεῖ νά ἀρθρωθῆ χάρις στήν κατανοητική διάνοιξη, τό ὀνομάζουμε νόημα. Ἡ ἐννοια τοῦ νόηματος περι-

Σελ. 151

1. [Προφανῆς ὑπαινιγμός στή «Λογική» τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἀριστοτέλη καί τῶν διαδόχων τους. Δέξ §33, σελ. 158 κ.έξ.]

λαμβάνει τό μορφικό πλαίσιο αὐτῶν πού ἰδιάζουν ἀναγκαῖα σέ ὄσα ἀρθρώνει ἡ κατανοητική ἐρμηνευση. *Νόημα εἶναι ὁ δομημένος ἀπό προγενέστερη κατοχή, θέαση καί ἐννόηση ὀρίζοντας κάθε προβολῆς*², μέ δάση τόν ὁποῖο κάτι γίνεται καταληπτό ὡς κάτι. Ἐφόσον ἡ κατανόηση καί ἡ ἐρμηνευση ἀπαρτίζουν ὑπαρκτικά τό εἶναι τοῦ ἐδωνά, τό νόημα πρέπει νά νοηθῆ ὡς τό μορφικό ὑπαρκτικό πλαίσιο τῆς διανοικτότητας πού χαρακτηρίζει τήν κατανόηση. Τό νόημα εἶναι ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό τοῦ ἐδωνά-εἶναι καί ὄχι ἰδιότητα πού προσκολλᾶται στά ὄντα, πού βρίσκεται «πίσω» τους [= πέρα ἀπό αὐτά], ἢ πού αἰωρεῖται κάπου «μεταξύ». Νόημα «ἔχει» μόνο τό ἐδωνά-εἶναι, στό μέτρο πού ἡ διανοικτότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι μπορεῖ νά «γεμίξη» ἀπό τά ὄντα πού μποροῦν νά ἀποκαλύπτονται χάρη σ' αὐτήν³. *Μόνο τό ἐδωνά-εἶναι μπορεῖ συνεπῶς νά εἶναι πλήρης νοήματος [sinnvoll] ἢ στερημένο νοήματος [sinnlos].* Τοῦτο σημαίνει: μπορεῖ νά ἔχη ἰδιοποιηθῆ χάρη στήν κατανόηση τό εἶναι του καί τά ὄντα πού διανοίγονται μαζί μέ τό εἶναι του, ἢ νά ἔχη στερηθῆ τήν κατανόησή τους.

- 152** Ἐν διατηρήσει κατανοῦ αὐτή τῆ ριζικά ὄντολογικο-ὑπαρκτική ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας «νόημα», τότε θά πρέπει νά θεωρήσει ὡς *μῆ-νοηματικά* [unsinniges], δηλαδή ὡς οὐσιαστικά ξένα πρὸς κάθε νόημα, ὄλα τά ὄντα πού δέν εἶναι ἐδωνά-εἶναι. Τό «μῆ-νοηματικός» δέν περιέχει ἐδῶ καμμία ἀξιολόγηση, παρά ἐκφράζει ἓνα ὄντολογικό χαρακτήρα. *Καί μόνο ὄσα εἶναι μῆ-νοηματικά μποροῦν νά εἶναι παράλογα [widersinnig]*¹. Κάποια παρευρισκόμενα

2. [Woraufhin des Entwurfs. Κυριολεκτώντας θά λέγαμε: αὐτό πάνω στό ὁποῖο προβάλλει ἡ προβολή.]

3. [Sinn «hat» nur das Dasein, sofern die Erschlossenheit des In-der-Welt-seins durch das in ihr entdeckbare Seiende «erfüllbar» ist. Ἡ δυσνόητη αὐτή πρόταση θέλει ἴσως νά πῆ ὅτι αὐτό πού διανοίγεται, δηλαδή ἀνοίγεται, στή συνέχεια μέλλει νά γεμίσει, καθώς ἀνακαλύπτονται ὄλοένα καί περισσότερα περιεχόμενα. Οἱ γάλλοι μεταφραστές ὑποθέτουν ὅτι ἡ ἐννοια τοῦ «γεμίματος» εἶναι ὑπαινιγμός στό Χοῦσσεργλ.]

Σελ. 152

1. [Ἐξ προσεχτῆ ἡ ἐτυμολογική καί νοηματική σχέση μεταξύ τῶν: πλήρης νοήματος (sinnvoll), στερημένος νοήματος (sinnlos), μῆ-νοηματικός (unsinnig), παράλογος (widersinnig), βαθυστόχαστος (tiefsinnig), ἔλλειψη νοήματος (Sinnlosigkeit).]

όντα, ὡς ὄντα πού συναντώνται μέσ στό ἐδωνά-Εἶναι, μορεῖ νά κινούνται ἐνάντια στό Εἶναι του, ὅπως π.χ. τά φυσικά φαινόμενα πού ξεσποῦν καί καταστρέφουν.

Κι' ὅταν θέτουμε τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι, ἡ ἐρευνά μας δέν γίνεται βαθυστόχαστη [tiefsinnig], κι' οὔτε ξεκαλιζει κάτι πού στέκει πέρα ἀπό τό Εἶναι, παρά ρωτᾷ γι' αὐτό τοῦτο τό Εἶναι, στό μέτρο πού στέκει μέσ στή δυνατότητα νά κατανοηθῆ ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι. Τό νόημα τοῦ Εἶναι δέ μορεῖ ποτέ νά ἐρθῆ σέ ἀντίθεση πρὸς τά ὄντα ἢ πρὸς τό Εἶναι ὡς «θεμέλιο» [=αἴτιο· στό κείμενο: «Grund»] πού στηρίζει τά ὄντα· γιατί τό «θεμέλιο» μόνον ὡς νόημα εἶναι προσιτό, ἀκόμα κι' ἂν αὐτό τοῦτο εἶναι μία ἄβυσσος [Abgrund] ἔλλειψης νοήματος [Sinnlosigkeit].

Ὡς διανοικτότητα τοῦ ἐδωνά, ἡ κατανοήση ἀφορᾷ πάντα τό σύνολο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Μέ κάθε κατανόηση τοῦ κόσμου ἔχει συν-κατανοηθῆ ἡ ὑπαρξη, καί ἀντίστροφα. Ἐξω ἀπό τοῦτο, κάθε ἐρμηνευσῆ κινεῖται μέσ στήν ἐπισημασμένη δομή τοῦ «προγενέστερου». Κάθε ἐρμηνευσῆ πού σκοπεύει νά συνεισφέρει κατανόηση, πρέπει νά ἔχῃ ἤδη κατανοήσῃ αὐτό πού πρόκειται νά ἐρμηνεύσῃ. Αὐτό τό γεγονός τό πρόσεξαν ἀπό παλιά, ἀλλά μόνον μέσ στήν περιοχῆ παράγωγων τρόπων κατανόησης κι' ἐρμηνεύσης, μέσ στή φιλολογικῆ ἐρμηνεία. Αὐτῆ ἀνήκει στήν τάξη τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης. Μία τέτοια γνώση ἀπαιτεῖ τήν αὐστηρότητα τῆς θεμελιωτικῆς δικαίωσης. Ἡ ἐπιστημονικῆ ἀπόδειξη δέν ἐπιτρέπεται νά προϋποθέτῃ αὐτό πού προτίθεται νά θεμελιώσῃ. Ἄλλ' ἂν ἡ ἐρμηνευσῆ κινῆται ἐκάστοτε ἤδη μέσα σέ ὅσα κατανόησε καί τρέφεται ἀπό αὐτά, πῶς θά μορέσῃ τότε νά παράσῃ ἐπιστημονικά ἀποτελέσματα χωρίς νά κινήθῃ μέσα σέ κύκλο, ἰδίως ἂν ἡ προϋποτιθέμενη κατανόηση κινῆται μέσ στίς κοινές γνώσεις γιά τόν ἀνθρωπο καί τόν κόσμο; Ἄλλὰ ὁ κύκλος σύμφωνα μέ τούς πύο στοιχειώδεις κανόνες τῆς Λογικῆς εἶναι *circulus vitiosus* [κύκλος ἐλαττωματικός, «φαῦλος κύκλος»]. Ἐτσι ὅμως τό ἔργο τῆς ἱστοριολογικῆς ἐρμηνεύσης ἀποκλείεται α *riori* ἀπό τήν περιοχῆ τῆς αὐστηρῆς γνώσης. Ἄν δέν τήν καθάρουν ἀπό τό γεγονός αὐτοῦ τοῦ κύκλου μέσ στήν κατανόηση, ἡ Ἱστοριολογία θά πρέπει νά συγκατανεύσῃ σέ λιγώτερο αὐστηρῆς δυνατότητες γνώσης. Συνήθως ἐπιτρέπουν στήν Ἱστοριολογία νά ὑποκαθιστᾷ ὡς ἓνα σημεῖο αὐτό τό ἐλάττωμα, ἐπικαλούμενοι τήν «πνευματικῆ σημασία» τῶν «ἀντικειμένων» τῆς. Ἄλλ' ἀκόμα καί κατά τῆ γνώμη τῶν ἱστοριολόγων ἰδεῶδες θά ἦταν ὁμολογουμένως ἂν μοροῦσε ὁ κύκλος νά ἀποφευχθῆ, κι'

ὑπῆρχε ἐλπίδα νά γραφτῆ κάποτε μία Ἱστοριολογία πού δέν θά ἐξαρτιόταν ἀπό τήν ἀποψη τοῦ παρατηρητῆ, ὅπως τάχα δέν ἐξαρτιέται ἡ γνώση τῆς φύσης.

153 Ἄλλ' ἂν θεωρήσουμε αὐτό τόν κύκλο ὡς *vitiosum* κι' ἀναζητήσουμε τρόπους νά τόν ἀποφύγουμε, ἔστω κι' ἂν τόν «νιώσουμε» ἀπλῶς σάν ἀναπόφευκτη ἀτέλεια, θά ἔχουμε παρεξηγήσει ὀλωσδιόλου τήν κατανόηση. Σκοπός δέν εἶναι νά ἐξομοιωθῆ ἡ κατανόηση καί ἡ ἐρμηνευση μέ ἓνα ὀρισμένο ἰδεῶδες γνώσης, τό ὀποῖο δέν εἶναι παρά ἓνα παράγωγο εἶδος κατανόησης, πού παραπλανήθηκε μέσ στό νόμιμο μέλημα τοῦ νά συλληφθοῦν τά παρευρισκόμενα ὄντα μέσ στήν οὐσιαστική τους ἀκαταληπτότητα. Ἡ ἐκπλήρωση τῶν θεμελιωδῶν συνθηκῶν γιά τή δυνατότητα ἐρμηνευσης ἐγκτεται ἀντίθετα στό νά μήν παραγνωριστοῦν ἀπό μιᾶς ἀρχῆς οἱ οὐσιαστικές προϋποθέσεις γιά τήν ἐπίτευξη ἐρμηνευσης. Ἀποφασιστικό δέν εἶναι τό νά βγοῦμε ἀπό τόν κύκλο, παρά νά μποῦμε μέσα του μέ τό σωστό τρόπο. Αὐτός ὁ κύκλος τῆς κατανόησης δέν εἶναι ἓνας κύκλος, μέσ στόν ὀποῖο κινεῖται ὀποιαδήποτε μορφή γνώσης, παρά ἐκφράζει τήν ὑπαρκτική δομή τοῦ «προγενέστερου» αὐτοῦ τούτου τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Ὁ κύκλος δέν ἐπιτρέπεται νά ὑποβιδασθῆ σέ κάτι *vitiosum*, ἢ ἔστω ἀπλῶς ἀνεκτό. Μέσα του κρύβεται μία θετική δυνατότητα τοῦ πιό ἀρχέγονου γνωρίζειν, καί τότε μόνο ἔχει ἀδραχτῆ γνήσια αὐτή ἡ δυνατότητα, ἂν ἡ ἐρμηνευση ἔχη καταλάβει ὅτι πρῶτο, ἀδιάκοπο κι' ἔσχατο μέλημά της εἶναι νά μήν ἐπιτρέπεται στήν προγενέστερη κατοχή, θέαση καί ἐννόηση νά παρουσιάζονται ἐκάστοτε μέ ἐξάρσεις ἢ λαϊκές ἀντιλήψεις, παρά νά ἐξασφαλίζεται τό ἐπιστημονικό θέμα μέ ἐπεξεργασία βασιζόμενη σ' αὐτά ταῦτα τά Πράγματα. Μιά καί ἡ κατανόηση σύμφωνα μέ τό ὑπαρκτικό της νόημα εἶναι αὐτή ταῦτη ἡ δυνατότητα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι γιά Εἶναι, οἱ ὄντολογικές προϋποθέσεις κάθε ἱστοριολογικῆς γνώσης ὑπερβαίνουν ριζικά τήν ἰδέα τῆς αὐστηρότητας τῶν πιό ἀκριβολόγων ἐπιστημῶν. Τά Μαθηματικά δέν εἶναι αὐστηρότερα [strenger] ἀπό τήν Ἱστοριολογία, παρά μόνο στενώτερα [enger], γιατί εἶναι πιό στενά τά οὐσιώδη ὑπαρκτικά τους θεμέλια. Ὁ «κύκλος» τῆς κατανόησης ἰδιάζει στή δομή τοῦ νοήματος, φαινόμενο πού ἔχει τίς ρίζες του στήν ὑπαρκτική σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, στήν ἐρμηνευτική κατανόηση. Τό ὄν, πού ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι νοιάζεται γιά τό ἴδιο του τό Εἶναι^[87], ἔχει, ὄντολογικά, κυκλική δομή. Ἄν ὅμως λάθης ὑπόψη ὅτι ὁ «κύκλος» ὄντολογικά ἰδιάζει στό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς παρεύρεσης, θά πρέπη

νά αποφυγής νά χαρακτηρίσης μέ αυτό τό φαινόμενο οντολογικά τό έδωνά-Εΐναι.

§33. *Ἡ απόφανση ὡς παράγωγος τρόπος τῆς ἐρμηνεύσεως*

Κάθε ἐρμηνεύση θεμελιώνεται στήν κατανόηση. Αυτό πού ἔχει διαρθρωθῆ χάρη στήν ἐρμηνεύση καί ἔχει προσχεδιασθῆ ἤδη μέσ στήν κατανόηση γενικά ὡς κάτι διαρθρώσιμο, εἶναι τό νόημα.

154 Ἐφόσον ἡ απόφανση (ἡ «κρίση») θεμελιώνεται στήν κατανόηση κι' εἶναι παράγωγη μορφή πραγμάτωσης τῆς ἐρμηνεύσεως, «ἔχει» κι' αὐτή νόημα. Ἀλλ' αὐτό τό νόημα δέ μπορεῖ νά ὀρισθῆ ὡς κάτι πού ἐπισυμβαίνει «σέ» μία κρίση παράλληλα πρός τήν ἐκφορά τῆς κρίσεως. Τό νά ἐπισυναφθῆ ἐδῶ μία ρητή ἀνάλυση τῆς απόφανσης, θά χρησιμεύσῃ πολλαπλᾶ.

Ἄφενός μποροῦμε νά παρουσιάσουμε, κατά ποιόν τρόπο τροποποιεῖται μέσ στήν απόφανση ἡ δομή «ὡς», αὐτό τό συγκροτητικό στοιχείο τῆς κατανόησης καί τῆς ἐρμηνεύσεως. Ἔτσι ἡ κατανόηση καί ἡ ἐρμηνεύση θά διασαφηνιστοῦν πληρέστερα. Ἐκτός τούτου ἡ ἀνάλυση τῆς απόφανσης ἔχει μία ἐξαιρετική θέση μέσ στήν Προβληματική τῆς θεμελιώδους Ὀντολογίας, γιατί κατά τήν ἀποφασιστική ἐκκίνηση τῆς ἀρχαίας Ὀντολογίας ὁ λόγος* λειτουργήσῃ ὡς μοναδικός ὁδηγός γιά τήν πρόσβαση στά αὐθεντικά ὄντα καί γιά τόν καθορισμό τοῦ Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων. Τέλος, ἡ απόφανση ἴσχυσε ἀπό παλιά ὡς πρωταρχικός καί αὐθεντικός «τόπος» τῆς ἀλήθειας. Τό φαινόμενο τῆς ἀλήθειας εἶναι τόσο στενά συζευγμένο μέ τό πρόβλημα τοῦ Εἶναι, ὥστε ἡ παρούσα ἔρευνα θά ἀντιμετωπίσῃ ἀναγκαστικά παρακάτω τό πρόβλημα τῆς ἀλήθειας¹. ἐξάλλου ἡ ἔρευνά μας βρῖσκεται ἤδη μέσ στή διάσταση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος, ἔστω κι' ἂν ὄχι ρητά. Ἡ ἀνάλυση τῆς απόφανσης θά συνεισφέρῃ στό νά προετοιμασθῆ ἡ Προβληματική τῆς ἀλήθειας.

Θά ἀποδώσουμε τώρα τρεῖς σημασίες στόν ὄρο *ἀπόφανση*, πού ἀντλοῦνται ἀπό τά φαινόμενα πού ὑπαινίσσεται αὐτή ἡ λέξη, συνάπτονται μεταξύ τους, καί μέ τήν ἐνότητά τους περιβάλλουν τήν πλήρη δομή τῆς απόφανσης.

1. Ἀπόφανση σημαίνει πρωταρχικά *δείξιμο* [Aufzeigung]. Συναν-

τοῦμε ἔτσι τὸ ἀρχέγονο νόημα τοῦ λόγου* ὡς ἀποφάνσεως*: ἐπι-
 τρέπω νὰ ἰδωθοῦν τὰ ὄντα ἀφ' ἑαυτῶν². Μὲ τὴν ἀπόφανση: «Τὸ
 σφυρί εἶναι ὑπερβολικὰ βαρὺ», αὐτὸ πού ἀποκαλύπτεται στὴ
 θέαση δέν εἶναι ἓνα «νόημα», παρὰ ἓνα ὄν κατὰ τὸν τρόπο τῆς
 προχειρότητάς του. Ἔστω κι' ἂν αὐτὸ τὸ ὄν δέν εἶναι μὲς στοῦ
 δελιηκεῖς τοῦ χειριοῦ ἢ τοῦ ματιοῦ, τὸ δεῖξιμό του ἐννοεῖ τὸ ἴδιο
 τὸ ὄν καὶ ὄχι καμμία σκέτη παράστασή [bloße Vorstellung] του –
 οὔτε κατὰ ἀπλῶς καὶ μόνον παριστάμενο [bloß Vorgestelltes] κι'
 οὔτε καμμία ψυχικὴ κατάσταση αὐτοῦ πού ἐκφέρει τὴν ἀπόφανση,
 τὸ πῶς αὐτὸς παριστάνει [sein Vorstellen] τὸ ὄν.

2. Ἀπόφανση σημαίνει ἐπίσης *κατηγορήση* [Prädikation]. Ἀπο-
 δίδουμε ἓνα «κατηγορήμα» [«Prädikat»] σὲ ἓνα «ὑποκειμένο», κι'
 ἔτσι τοῦτο *καθορίζεται*³ μέσω ἐκείνου. Μὲ αὐτὴ τὴ σημασία, αὐτὸ
 πού παρουσιάζεται χάρη στὴν ἀπόφανση δέν εἶναι τὸ κατηγορήμα,
 παρὰ «αὐτὸ τοῦτο τὸ σφυρί». Κι' ὁμως αὐτὸ πού παρέχει τὴν
 ἀπόφανση, δηλαδή αὐτὸ πού καθορίζει, ἔγκειται στοῦ «ὑπερβολικὰ
 βαρὺ». Αὐτὸ πού παρουσιάζεται μὲ τὴ δευτέρη σημασία τῆς ἀπό-
 155 φανσης, τὸ καθοριζόμενο σάν τέτοιο, εἶναι στενωτέρω ὡς πρὸς τὸ
 περιεχόμενο, ἂν συγκριθῆ πρὸς αὐτὸ πού παρουσιάζεται μὲ τὴν
 πρώτη σημασία. Κάθε κατηγορήση εἶναι ὅ,τι εἶναι μόνον ὡς δεῖξι-
 μο. Ἡ δευτέρη σημασία τῆς ἀπόφανσης θεμελιώνεται στὴν πρώτη.
 Τὰ στοιχεῖα μὲ τὰ ὁποῖα ἀρθρώνεται τὸ κατηγορεῖν, τὸ ὑποκειμένο
 καὶ τὸ κατηγορήμα, ἀναφύονται μὲς στοῦ δεῖξιμο. Τὸ καθορίζειν
 δέν εἶναι ὁ πρῶτος ἀνακαλύπτων· ὡς τρόπος τοῦ δεῖξιματος, δέν
 κατορθώνει παρὰ νὰ *περιορίζη* ἀρχικὰ τὴ θέαση σ' αὐτὸ πού δεί-
 χνεται – στοῦ σφυρί – σάν τέτοιο, ἔτσι ὥστε χάρη σ' αὐτὸ τὸ ρητὸ
περιορισμό τοῦ βλέμματος νὰ γίνῃ τὸ φανερό *ρητὰ* φανερό μὲς
 στὸν καθορισμένο του χαρακτήρα. Τὸ καθορίζειν ὀπισθοχωρεῖ ἀρ-
 χικὰ κατὰ ἓνα βῆμα ἀντίκρου στοῦ ἤδη φανερό – ἀντίκρου στοῦ ὑπερ-
 βολικὰ βαρὺ σφυρί. Ἡ ἐγκαθίδρυση τοῦ ὑποκειμένου ἀνοίγει τὸ
 διάφραγμα [blendet... ab] σὲ «αὐτὸ ἐδῶνὰ τὸ σφυρί», ἔτσι ὥστε μὲ
 τὸν περιορισμό πού πραγματώνει τὸ διάφραγμα [Entblendung] νὰ
 ἰδῶθῃ τὸ φανερό μὲς στὸν καθορισμό πού τὸ καθορίζει¹. Ἡ ἐγκα-

2. [Δές §7 B]

3. [Δές σελ. 79, σημ. 3.]

θίδρυση τοῦ ὑποκειμένου, ἡ ἐγκαθίδρυση τοῦ κατηγορήματος καί ἡ ἐπισύναψη τῶν δύο τούτων εἶναι πέρα γιά πέρα «ἀποφαντικές» [«aporphantisch»] μέ τό αὐστηρό νόημα τῆς λέξης.

3. Ἀπόφανση [Aussage] σημαίνει *κοινοποίηση* [Mitteilung], λεκτική ἐξωτερίκευση [Heraussage]. Ἔτσι νοούμενη ἔχει ἄμεση σχέση μέ τήν ἀπόφανση μέσ στήν πρώτη καί δεύτερη σημασία. Ἐδῶ ἐπιτρέπεται σέ κάποιον νά συνθεαθῇ τό ὄν πού δείχνεται κατά τόν τρόπο τοῦ καθορισμοῦ. Ἐπιτρέποντας τή συνθέση μοιραζόμαστε μέ [teilen mit] τόν Ἄλλο τό ὄν πού δείχνεται μέσ στόν καθορισμένο του χαρακτήρα. Αὐτό πού «μοιράζεται»² εἶναι τό κοινό, θεώμενο *Εἶναι* πρὸς τό δειχνόμενο· αὐτό τό Προσεῖναι πρέπει νά νοηθῇ ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, μέσα δηλαδή σ' ἐκεῖνο τόν κόσμο, μέ βάση τόν ὁποῖο συναντιέται τό δειχνόμενο ὄν. Σ' αὐτή τήν ὑπαρκτικά ὡς κοινοποίηση [Mit-teilung] νοούμενη ἀπόφανση ἰδιάζει μία λεκτική ἐξωτερίκευση [Ausgesprochenheit]. Αὐτό πού παρουσιάζεται χάρη στήν ἀπόφανση ὡς κοινοποιούμενο, μπορεῖ ὁ ἀποφαινόμενος καί τό «μοιράζεται» μέ τούς Ἄλλους, ἔστω κι' ἂν αὐτοί δέν ἔχουν μέσ στό βεληνεκές τοῦ χειριοῦ ἢ τοῦ ματιοῦ τό ὄν πού δείχνεται καί καθορίζεται. Αὐτό πού παρουσιάζεται χάρη στήν ἀπόφανση μπορεῖ νά εἰπωθῇ καί παραπέρα. Ὁ κύκλος αὐτῶν πού συμμερίζονται [mit-einanderteilen] τή θέα του εὐρύνεται. Ἄλλά κατ' αὐτή τήν παραπέρα λεκτική μετάδοση τό δειχνόμενο μπορεῖ ξανά νά ἀποκρυβῇ, ἀκόμα κι' ἂν αὐτή ἡ γνώση, πού προκύπτει μέ τό πού ἀκούμε νά λένε, ἐννοῖ ἐξακολουθητικά αὐτό τοῦτο τό ὄν, καί δέν ἀρκῆται νά «καταφάσκη» σέ ἕνα «νόημα πού θεωρεῖται ἐγκυρο». Ἀκόμα καί τό ὅτι ἀκούμε νά λένε, εἶναι ἕνα μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι καί ἕνα Εἶναι πρὸς ὅσα ἀκούγονται.

Δέν πρόκειται νά ἐξετασθῇ ἐδῶ ἐκτεταμένα ἡ θεωρία περί τῆς «κρίσης», ἡ ὁποία εἶναι σήμερα βασικά προσανατολισμένη πρὸς τό φαινόμενο τοῦ «κύρους» [«Geltung»]. Θά ἀρκεστοῦμε νά ἀναφερ-

ἐνα ὀρισμό σέ ἕνα δεδομένο «ὑποκείμενο», παρά ἀντίθετα ἐγκαθιδρύει αὐτό τοῦτο τό «ὑποκείμενο», τό ὁποῖο προσκολλάται σέ μία ἤδη ἀπό πρῖν πραγματωμένη ἐρμηνευση· κι' ἀκριδέστερα τό ἀπομονώνει ἀπό τήν ὀλική ἀρθρωση τῆς προγενέστερης ἐρμηνευσης.]

2. [Ἡ γερμανική λέξη mitteilen (κοινοποιῶ) συσχετίζεται ἐδῶ χάρη στό δεύτερο συνθετικό τῆς μέ ἕνα «μοίρασμα». Teilen σημαίνει πράγματι: μοιράζω, διανέμω.]

θοῦμε στήν τολλαπλή προβληματικότητα τοῦ φαινομένου τοῦ «κύρους», πού ἀπό τόν Lotze κι' ἐδῶ ἀρέσκονται νά τό θεωροῦν ὡς ἀρχέγονο καί μὴ ἀναγώγιμο φαινόμενο. Αὐτό τό ρόλο τόν ὀφείλει μόνο στό ὅτι δέν ἔχει διασαφηνιστῆ ὄντολογικά. Ἡ «Προβληματική» πού ἐγκαταστάθηκε γύρω ἀπό αὐτή τήν εἰδωλοποιημένη λέξη δέν εἶναι λιγώτερο ἀδιευκρίνιστη. Τό κύρος θεωρεῖται ἀφενός ὡς «μορφή» τῆς πραγματικότητας πού ἰδιάζει στό περιεχόμενο τῆς κρίσης, στό μέτρο πού αὐτό τό περιεχόμενο παραμένει ἀμετάβλητο ἀντίθετα πρὸς τό μεταβλητό «ψυχικό» γίνεσθαι τοῦ κρίνειν. Ἄν ἀναλογιστῆς πῶς χαρακτηρίσαμε τή σημερινή κατάσταση τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι, στήν εἰσαγωγή τῆς παρούσας πραγματείας, δέν θά σοῦ γεννηθῆ ἡ ἐλπίδα νά χαρακτηρίσουμε τό «κύρος», ὅσο τό θεωροῦν ὡς «ιδεῶδες Εἶναι», ὡς ὄντολογικά ἰδιαίτερα σαφές. Κύρος ἀφετέρου σημαίνει ταυτόχρονα τό κύρος τοῦ νοήματος τῆς κρίσης, πού ἰσχύει γιά τό «ἀντικείμενο» πού αὐτή ἡ κρίση νοεῖ, κι' ἔτσι παίρνει τή σημασία τῆς «ἀντικειμενικῆς ἐγκυρότητας» καί γενικά τῆς ἀντικειμενικότητας. Τό νόημα πού «ἰσχύει» ἔτσι γιά [von] τά ὄντα καί πού «ἰσχύει» καθ' ἑαυτό «ἄχρονα», «ἰσχύει» ἐπιπλέον γιά [für] καθέναν πού κρίνει λογικά. Τό «κύρος» σημαίνει τώρα ὑποχρεωτικότητα, «καθολική ἐγκυρότητα». Ἄν ἐπιπλέον τυχαῖν νά ὑπερασπίζεται κάποιος μία «κριτική» γνωσιοθεωρία, σύμφωνα πρὸς τήν ὁποία τό ὑποκείμενο δέν βγαίνει πράγματι πρὸς τό ἀντικείμενο, τότε θεμελιώνεται ἡ ἐγκυρότητα ὡς κύρος τοῦ ἀντικειμένου, ἀντικειμενικότητα, πάνω στήν ἰσχύουσα ὑπόσταση τοῦ ἀληθινοῦ (!) νοήματος¹. Οἱ τρεῖς αὐτές σημασίες πού κατέχει τό «κύρος», ὡς τρόπος τοῦ Εἶναι τοῦ ιδεώδους, ὡς ἀντικειμενικότητα καί ὡς ὑποχρεωτικότητα, δέν εἶναι μόνο καθ' ἑαυτές ἀδιευκρίνιστες, παρά καί διαρκῶς συγγέονται μεταξύ τους. Ἄς εἴμαστε προσεκτικοί στή μέθοδο, κι' ἄς μὴν ἐκλέγουμε τέτοιες γυαλιστερές ἔννοιες ὡς ὁδηγό τῆς ἐρμηνείας. Ἐμεῖς δέν περιορίζουμε τήν ἔννοια τοῦ νοήματος στό νά σημαίνει τό περιεχόμενο τῆς κρίσης, παρά τό ἐννοοῦμε ὡς τό ὑπαρκτικό φαινόμενο πού ἐπισημάναμε, μέσ στό ὁποῖο γίνεται ὄρατό τό μορφικό πλαίσιο ὅσων μποροῦν νά διανοίγονται χάρη στήν κατανόηση καί νά ἀρθρώνωνται χάρη στήν ἐρμηνεία.

157 *Αν συνθέσουμε τις τρεις σημασίες της «ἀπόφανσης», τις οποίες αναλύσαμε παραπάνω, σέ μία ένιαία θέαση τοῦ πλήρους φαινομένου, θά προκύψῃ ὁ ὀρισμός: Ἡ ἀπόφανση εἶναι δείξιμο πού καθορίζει καί κοινοποιεῖ. Μένει νά ρωτήσουμε: μέ ποιό δικαίωμα θεωροῦμε τήν ἀπόφανση ὡς τρόπο ἐρμηνεύσης; *Αν πράγματι εἶναι κάτι τέτοιο, τότε πρέπει νά ἀντικρύσουμε μέσα του τίς οὐσιαστικές δομές τῆς ἐρμηνεύσης. Τό δείξιμο πού χαρακτηρίζει τήν ἀπόφανση πραγματώνεται πάνω στή βάση ὄσων, μέσ στήν κατανόηση, ἔχουν ἤδη διανοιγῆ ἢ περιεσκευμμένα ἀποκαλυφτῆ². Ἡ ἀπόφανση δέν εἶναι κανένας μετέωρος σχετισμός, πού θά μποροῦσε ἀφ' ἑαυτοῦ του νά διανοιξῆ ὄντα, παρά θεμελιώνεται πάντα ἤδη στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. *Ὅσα φανερώσαμε πρωτύτερα³ σέ σχέση πρός τό γνωρίζειν τόν κόσμο, δέν ἰσχύουν λιγώτερο γιά τήν ἀπόφανση. Κάθε ἀπόφανση ἔχει ἀνάγκη ἀπό μία προγενέστερη κατοχῆ διανοιγμένων ὄντων, τά ὁποῖα στή συνέχεια δείχνει κατά τόν τρόπο τοῦ καθορίζειν. Ἐκτός τούτου, καθορίζοντας ἔχεις εὐθύς ἔξαρχῆς λάβει μία κατευθυντικά προσανατολισμένη ἀποψη, σέ σχέση πρός [Hinblicknahme auf] ὄσα μέλλεις νά παρουσιάσῃς μέσω τῆς ἀπόφανσης. Τό πρός τά πού [Woraufhin] αὐτῆς τῆς προγενέστερης θέασης τοῦ δεδομένου ὄντος ἀναλαμβάνει τήν καθοριστική λειτουργία κατά τήν πραγμάτωση τοῦ καθορισμοῦ¹. Ἡ ἀπόφανση ἔχει ἀνάγκη ἀπό μία προγενέστερη θέαση, χάρις στήν ὁποία τό κατηγορήμα, πού πρόκειται νά διακριθῆ καί νά ἀποδοθῆ, τρόπον τινά χαλαρώνει ὡς πρός τόν ἄρρητο ἐγκλεισμό του μέσα στό ὄν. Ὡς κοινοποιούμενος καθορισμός, ἡ ἀπόφανση χαρακτηρίζεται ἀπό τό ὅτι τά δειχνόμενα ἀρθρώνονται σημασιακά· ἡ ἀπόφανση κινεῖται λοιπόν μέσα σέ μία ὀρισμένη ἐννοιολόγηση: «Τό σφυρί εἶναι βαρύ», «Τό βάρος ἰδιάζει

2. [Ἡ ἔκφραση «ἔχουν διανοιγῆ» (sind erschlossen) ταιριάζει στήν περίπτωση πού ἡ ἀπόφανση ἀναφέρεται σέ ἕνα ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό, ἡ ἔκφραση «ἔχουν ἀποκαλυφτῆ» (sind entdeckt) ταιριάζει στήν περίπτωση πού ἡ ἀπόφανση ἀναφέρεται σέ μία κατηγορία ἢ σέ ἕνα ἐνδόκοσμο ὄν. Δές τή 2η σημ. τῆς σελ. 85.]

³. Δές §13, σελ. 59 κ.έες.

Σελ. 157

1. [Woraufhin das vorgegebene Seiende anvisiert wird, das übernimmt im Bestimmungsvollzug die Funktion des Bestimmenden.]

στό σφυρί». «Τό σφυρί έχει τήν ιδιότητα τοῦ βάρους». Ἡ προγενέστερη ἐννόηση, πού συνυπάρχει πάντα μέσ στό ἀποφαίνεσθαι, παραμένει ὡς ἐπί τό πλεῖστο ἀπαρατήρητη, γιατί ἡ γλώσσα ἐμπεριέχει ἐκάστοτε ἤδη μία διαμορφωμένη ἐννοιολόγηση. Ἡ ἀπόφανση, ὅπως καί ἡ ἐρμηνευστική γενικά, ἔχει ἀναγκαστικά τά ὑπαρκτικά της θεμέλια σέ μία προγενέστερη κατοχή, θέαση καί ἐννόηση.

Γιατί ὅμως πρέπει ἡ ἀπόφανση νά θεωρηθῆ ὡς παράγωγος τρόπος τῆς ἐρμηνεύσεως²; Τί τροποποιεῖται μέ τήν ἀπόφανση; Μποροῦμε νά παρουσιάσουμε τήν τροποποίηση ἀνατρέχοντας σέ κάποιες ὀριακές περιπτώσεις ἀποφάνσεων, πού λειτουργοῦν στή Λογική ὡς γνώμονες καί παραδείγματα τῶν πιό «ἀπλῶν» φαινομένων ἀπόφανσης. Πάντα ἤδη καί πρὶν ἀπό κάθε ἀνάλυση ἡ Λογική ἔχει κατανοήσει «λογικά» τί λαβαίνει ὡς θέμα της μέ τήν κατηγορική [kategorisch] ἀποφαντική πρόταση, γιά παράδειγμα: «Τό σφυρί εἶναι βαρῦ». Ἀπαρατήρητα ἔχει ἤδη προϋποτεθῆ ὡς «νοήμα» τῆς πρότασης: Τό πράγμα πού λέγεται σφυρί ἔχει τήν ιδιότητα τοῦ βάρους. Κατά τήν διομερινώδη περίσκεψη δέν ὑπάρχουν «ἀρχικά» τέτοιες ἀποφάνσεις. Σίγουρα ὅμως αὐτή ἡ περίσκεψη ἔχει τούς δικούς της τρόπους ἐρμηνεύσεως, πού δίνουν κάποια τέτοια μορφή στή «θεωρητική κρίση» πού ἀναφέραμε: «Τό σφυρί εἶναι ὑπερβολικά βαρῦ», ἢ καί πιό ἀπλά: «Ἵπερβολικά βαρῦ», «φέρε τό ἄλλο σφυρί». Ἡ ἀρχέγονη ἐρμηνευστική δέν πραγματώνεται μέ καμμία θεωρητική ἀπόφανση, παρά μέ τόν περιεσκευμένο καί διομερινώδη παραμερισμό ἢ τήν ἀντικατάσταση τοῦ ἀκατάλληλου ἐργαλείου, «χωρίς νά σπαταλιῶνται λέξεις». Ἀπό τό ὅτι λείπουν οἱ λέξεις, δέν πρέπει νά συμπεραθῆ ὅτι λείπει καί ἡ ἐρμηνευστική. Ἐξάλλου ἡ περιεσκευμένα ἐκφραζόμενη ἐρμηνευστική δέν εἶναι ἀναγκαῖα ἤδη ἀπόφανση μέ τό νόημα πού τήν ὀρίσαμε. *Μέσω ποιῶν ὑπαρκτικο-ὄντολογικῶν τροποποιήσεων προκύπτει ἡ ἀπόφανση ἀπό τήν περιεσκευμένη ἐρμηνευστική;*^[88]

Τό ὄν πού διατηρεῖται μέσ στήν προγενέστερη κατοχή, τό σφυρί

2. [Μπορεῖ κάποιος νά μῆ στόν πειρασμό νά θεωρήσῃ ὅτι ὁ Χάιντεγγερ χαρακτηρίζει ὡς ἀπόφανση ὅ,τι συνήθως ὀνομάζουμε ἐρμηνευστική, ὅτι θεωρεῖ ὡς ἐρμηνευστική ὅ,τι συνήθως ὀνομάζουμε κατανόηση, καί ὅτι κρατάει τή λέξη «κατανόηση» γιά μία προγενέστερη θέαση ἢ προβολή, γιά τήν ὁποία ὅλοι συμφωνοῦμε νά δεχοῦμε ὅτι προηγείται κάθε «ἀληθινῆς» κατανόησης. Εἶναι προφανές ὅτι αὐτή ἡ ἐρμηνευστική θά ἀποτελοῦσε φοβερή ἀπλοῦστευση. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

γιά παράδειγμα, είναι αρχικά πρόχειρο ως δογανό. Ἐάν αὐτό τό δν γίνῃ «ἀντικείμενο» ἀπόφανσης, ἀμέσως μόλις ἀρχίζουμε τήν ἀπόφανση πραγματώνεται δίχως ἄλλο μία μεταβολή στήν προγενέστερη κατοχή. Τό πρόχειρο δν, μέ τό ὅποιο [Womit] εἶχαμε πάρε-δώσε ἐκτελώντας ἕνα ἔργο, μεταβάλλεται σ' αὐτό «περί τοῦ ὁποίου» [«Worüber»] μιλά ἡ ἀπόφανση. Ἡ προγενέστερη θέαση τείνει ἔτσι πρὸς κάτι παρευρισκόμενο στά πρόχειρα δντα¹. Μέσω αὐτῆς τῆς ἀποψησ² καί γιά αὐτήν ἀποκρύβονται τά πρόχειρα δντα ὡς πρόχειρα. Ἐνακαλύπτοντας ἔτσι τήν παρεύρεση κι' ἐπικαλύπτοντας τήν προχειρότητα ἐπιτρέπουμε νά καθοριστοῦν τά παρευρισκόμενα δντα πού ἔτσι συναντῶνται, ὡς πρὸς τόν τρόπο τῆς παρεύρεσῆς τους. Μᾶς ἀνοίγεται τότε ἡ πρόσβαση πρὸς τίς ἰδιότητες. Τό κάτι, ὡς τό ὅποιο καθορίζει ἡ ἀπόφανση τά παρευρισκόμενα δντα, ἀντλείται ἀπό [aus] τά παρευρισκόμενα δντα ὡς παρευρισκόμενα. Ἡ δομή «ὡς» τῆς ἐρμῆνευσης τροποποιεῖται. Κατά τήν ἰδιοποίηση ὄσων ἔχουν κατανοηθῆ τό «ὡς» δέν δένεται πιά μέ ἕνα σύνολο συμπλέξεων. Ὅσον ἀφορᾷ τίς δυνατότητές του νά ἀρθρῶση ἕνα σύστημα παραπομπῶν, ἔχει ἀποκοπή ἀπό τή σημαντικότητα, ἡ ὁποία συγκροτεῖ τήν περιβαλλοντικότητα. Τό «ὡς» συμπίεζεται μέσ στό ὁμοίομορφο ἐπίπεδο τῶν ἀπλῶς παρευρισκόμενων δντων. Ὑποβιβάζεται σέ μία δομή, ἡ ὁποία καθορίζει σύμφωνα μέ τίς προοπτικές μιᾶς καθαρῆς θέασης παρευρισκόμενων δντων. Αὐτή ἡ ἰσοπέδωση τοῦ ἀρχέγονου «ὡς» τῆς ὄλο περίσκεψη ἐρμῆνευσης σέ ἕνα «ὡς» πού καθορίζει τήν παρεύρεση, εἶναι τό χαρακτηριστικό προνόμιο τῆς ἀπόφανσης. Μόνον ἔτσι ἀποκτᾷ ἡ ἀπόφανση τή δυνατότητα νά δείχνῃ μέσω μιᾶς καθαρῆς ἐνατένισης.

Ἡ ἀπόφανση δέ μπορεῖ λοιπόν νά ἀρνηθῆ ὅτι ὄντολογικά κατάγεται ἀπό τήν κατανοητική ἐρμῆνευση. Τό ἀρχέγονο «ὡς» πού χαρακτηρίζει τήν περιεσκεμμένα κατανοητική ἐρμῆνευση (ἐρμηνεία*) θά τό ὀνομάσουμε ὑπαρκτικο-ἐρμηνευτικό «ὡς», γιά νά τό διακρίνουμε ἀπό τό ἀποφαντικό «ὡς» τῆς ἀπόφανσης.

Ἐνάμεσα στήν ἐρμῆνευση πού θρῖσκεται ἀκόμα ἐξ ὀλοκλήρου

Σελ. 158

1. [Νά λοιπόν τί θεμελιώνει τήν ἐγκαθίδρυση – δηλαδή τήν ἀπομόνωση – ἐνός «ὑποκειμένου» μιᾶς κατηγορήσεως.]

2. [Hin-sicht. Ὁ Χάιντεγκερ ἐπιμένει στόν κινητικό χαρακτήρα, πού δηλώνεται καί μέ τό ρῆμα «τείνει» (zielt auf) τῆς προηγούμενης πρότασης.]

μές στή διομεριμνώδη κατανόηση, καί στήν ἔσχατα ἀντίθετη περί-
πτωση μιᾶς θεωρητικῆς ἀπόφανσης γιά παρευρισκόμενα ὄντα,
ὑπάρχουν ἕνα σωρό ἐνδιάμεσες βαθμίδες: ἀποφάνσεις γιά συμ-
βάντα μέσ στό περιβάλλον, περιγραφές πρόχειρων ὄντων, «ἀνταπο-
κρίσεις», ρεπορτάζ «γεγονότων», περιγραφές περιστατικῶν, ἀφη-
γήσεις συμβάντων. Ὁλ' αὐτά δέ μποροῦν νά ἀναχθοῦν σέ θεωρητι-
κές ἀποφαντικῆς προτάσεις, χωρίς οὐσιαστική διαστρέβλωση τοῦ
νοήματός τους. Καί αὐτά, ὅπως καί οἱ θεωρητικῆς ἀποφάνσεις,
ἔχουν τήν ἀρχέγονη πηγὴ τους στήν ὄλο περισκεψη ἐρμήνευση.

Μέ τήν πρόοδο τῆς γνώσης γιά τή δομὴ τοῦ λόγου* δέ μποροῦσε
νά μὴ φανερωθῆ μέ μιὰ κάποια μορφή αὐτό τό φαινόμενο τοῦ
ἀποφαντικοῦ «ὡς». Ὁ τρόπος κατὰ τόν ὁποῖο ἐγινε ἀρχικά θεατό
δέν εἶναι τυχαῖος, μά καί δέν παρέλειψε νά ἐπιδράσῃ στήν κατο-
πινὴ ἱστορία τῆς Λογικῆς.

159 Γιά τή φιλοσοφικὴ θεώρηση αὐτός τοῦτος ὁ λόγος* εἶναι ὄν, καί,
σύμφωνα μέ τόν προσανατολισμό τῆς ἀρχαίας ὄντολογίας, ὄν πα-
ρευρισκόμενο. Ἀπαρχῆς παρευρισκόμενες, δηλαδή συναπαντήσιμες
ὅπως καί τὰ πράγματα, εἶναι οἱ λέξεις, καί τοῦτο ἰσχύει γιά κάθε
λεκτικό σύνολο μέ τό ὁποῖο ἐκφράζεται ὁ λόγος*. Αὐτὴ ἡ πρώτη
ἐρευνα πάνω στή δομὴ τοῦ ἔτσι παρευρισκόμενου λόγου* θρῖσκει
μια *συμπαρέυρεση* πολλῶν λέξεων. Ποιὸ εἶναι τό θεμέλιο τῆς ἐν-
ότητας αὐτοῦ τοῦ σύν; Τοῦτο ἐγκτεται, καθὼς διείδε ὁ Πλάτων,
στό ὅτι ὁ λόγος* εἶναι πάντα *λόγος τινός*. Λαβαίνοντας ὑπόψη
τό ὄν πού φανερώνει ὁ λόγος*, οἱ λέξεις συντίθενται σέ ἕνα λε-
κτικό σύνολο. Ὁ Ἀριστοτέλης τό εἶδε ριζικώτερα: κάθε λόγος* εἶ-
ναι ταυτόχρονα σύνθεσις* καί διαίρεισις* [= χωρισμός], ὄχι μόνο
τό ἕνα – ὅπως θά ἦταν μία «καταφατικὴ κρίση» – ἢ μόνο τό ἄλλο
– ὅπως θά ἦταν μία «ἀρνητικὴ κρίση». Κάθε ἀπόφανση, εἴτε
καταφάσκει εἴτε ἀρνεῖται, εἴτε ἀληθινὴ εἴτε ψευδής, εἶναι ἰσαρχέ-
γωνα σύνθεσις* καί διαίρεισις*. Τό δεῖξιμο εἶναι ταυτόχρονα σύν-
αψη καί ἀποσύνδεση. Ἀλλά ὁ Ἀριστοτέλης δέν προχώρησε τήν
ἀνάλυσή του ὡς τό πρόβλημα: ποιὸ φαινόμενο μέσ στή δομὴ τοῦ
λόγου* εἶναι αὐτό πού ἐπιτρέπει μά καί ἀπαιτεῖ νά χαρακτηριστῇ
κάθε ἀπόφανση ὡς σύνθεσις* καί διαίρεισις*;

Αὐτό πού ἐμελλε νά ἐπιτευχθῆ φαινομενικά μέ τίς μορφικῆς δο-
μές τοῦ «συνάπτειν» καί τοῦ «χωρίζειν», ἀκριβέστερα μέ τήν ἐν-
ότητα τούτων, εἶναι τό φαινόμενο τοῦ «κάτι ὡς κάτι». Σύμφωνα μέ
αὐτὴ τή δομὴ κατανοοῦμε κάτι μέ ἀναφορὰ σέ κάτι [auf etwas hin],
συνθέτοντας τὰ δύο τοῦτα ἔτσι, ὥστε αὐτὴ ἡ *κατανοητικὴ ἀντιπα-*

ράθεση αποσυνθέτει και ταυτόχρονα συνθέτει αρθρώνοντας έρμη-
νευτικά. *Αν τό φαινόμενο του «ώς» παραμείνη επικαλυμμένο και
προπαντός μείνη κρυμμένο τό αρχέγονο ύπαρκτικό του πήγασμα
άπό τό έρμηνευτικό «ώς», τότε τό φαινομενολογικό ξεκίνημα του
Αριστοτέλη γιά μιá ανάλυση του λόγου έκφυλίζεται σέ επιπόλαιη
«θεωρία περί τής κρίσης», σύμφωνα πρός τήν όποία οί κρίσεις εί-
ναι σύναψη ή χωρισμός παραστάσεων και έννοιών.

Ή σύναψη και ό χωρισμός μπορούν άφετέρου νά μορφικοποιη-
θούν άκόμα περισσότερο ως «σχετισμός». Ή κρίση διαλύεται λογι-
στικά [logistisch] σέ σύστημα συσχετισμών, μεταβάλλεται σέ αντι-
κείμενο ύπολογισμών, αλλά όχι σέ θέμα όντολογικής έρμηνείας. Ή
δυνατότητα και ή άδυνατότητα του νά κατανοήσουμε αναλυτικά τή
σύνθεση* και τή διαίρεση*, τό σχετισμό στίς κρίσεις γενικά, είναι
δεμένη στενά μέ τήν έκάστοτε κατάσταση τής θεμελιώδους όντολο-
γικής Προβληματικής.

Πόσο βαθιά επέδρασε ή όντολογική Προβληματική στό νά έρμη-
νευτή ό λόγος*, κι' αντίστροφα πόσο αξιόλογος υπήρξε ό αντίκτυ-
πος τής έννοιας «κρίση» στήν όντολογική Προβληματική, φανερώ-
νει τό φαινόμενο του *συνδεδεικτοῦ ρήματος* [Copula]. 'Ο «δεσμός»
160 αὐτός φανερώνει ότι αρχικά ή συνθετική δομή θεωρείται ως αυτο-
νόητη, και ότι δέν έπαψε νά διατηρηή αὐτή τήν όδηγητική λειτουργ-
γία μέσ στήν έρμηνεία τής άπόφανσης. *Αλλ' άν οί μορφικές έν-
νοιες «σχετισμός» και «σύναψη» δέ μπορούν νά συνεισφέρουν τί-
ποτα φαινομενικά στήν *Εμπράγματη δομική ανάλυση του λόγου*,
τότε τό φαινόμενο πού νοούνταν μέ τόν όρο «συνδεδεικτό ρήμα»
[Copula] δέν έχει σέ τελευταία ανάλυση καμία σχέση μέ δεσμό ή
σύναψη. Τό «είναι» [«ist»] και ή έρμηνεία του, είτε αὐτό τό «εί-
ναι» έχει έκφραστή λεκτικά είτε έχει υποδηλωθῆ μέ τή ρηματική
κατάληξη, όφείλει νά εισαχθῆ, άν άληθεύη ότι οί άποφάνσεις και ή
κατανόηση του Είναι είναι ύπαρκτικο-όντολογικές δυνατότητες αὐ-
του τούτου του έδωνά-Είναι, μέσ στό σύνολο τών προβλημάτων τής
ύπαρκτικής *Αναλυτικής. Ή επεξεργασία του έρωτήματος γιά τό
Είναι (δέξ μέρος I, διαίρεση 3)¹ θά συναντήση ξανά αὐτό τό
ιδιόρρυθμο φαινόμενο του Είναι μέσα στό λόγο*.

- Προσωρινά ήταν άρκετό πού δείχτηκε ότι ή άπόφανση είναι

φαινόμενο παραγωγο από τήν ἐρμῆνευση καί τήν κατανόηση, καί συνεπῶς ἔγινε σαφές ὅτι ἡ «Λογική» τοῦ λόγου* ἔχει τίς ρίζες τῆς στήν ὑπαρκτική Ἀναλυτική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Μαθαίνοντας συνάμα ὅτι ὁ λόγος* ἐρμηνεύτηκε κατά τρόπο ὄντολογικά ἀνεπαρκή, λάβαμε ὀξύτερη ἐπίγνωση τοῦ πόσο λίγο ἀρχέγονη εἶναι ἡ μεθοδολογική βάση πάνω στήν ὁποία στηρίζεται ἡ ἀρχαία Ὀντολογία. Ὁ λόγος* διώνεται ἐκεῖ ὡς κάτι παρευρισκόμενο, σάν τέτοιο ἐρμηνεύεται, ὅμοια καί τά ὄντα πού δείχνει αὐτός ἔχουν τό νόημα παρεύρεσης. Καί αὐτό τό νόημα τοῦ Εἶναι δέν διαφοροποιεῖται ἀπό ἄλλες δυνατότητες τοῦ Εἶναι, ἔτσι ὥστε μαζί του συγχωνεύεται τό Εἶναι μέ τό νόημα τοῦ μορφικοῦ «κάτι-Εἶναι», χωρίς νά μπορέση νά ἐπιτευχθῆ καν μία καθαρή περιοχιακή [regionale] τους διάκριση^[89].

§34. Ἐδωνά Εἶναι καί ὀμιλία. Ἡ γλώσσα

Τά θεμελιώδη ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά πού συγκροτοῦν τό Εἶναι τοῦ ἔδωνά, δηλαδή τή διανοικτότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, εἶναι ἡ εὕρεση καί ἡ κατανόηση. Ἡ κατανόηση ἐμπεριέχει τή δυνατότητα τῆς ἐρμῆνευσης, δηλαδή τῆς ἰδιοποίησης αὐτῶν πού ἔχουν κατανοηθῆ. Ἐφόσον ἡ εὕρεση εἶναι ἰσαρχέγονη μέ τήν κατανόηση, διατηρεῖται μέσα σέ μιὰ κάποια κατανόηση. Ὅμοια ἀντιστοιχεῖ στήν εὕρεση καί κάποια δυνατότητα ἐρμῆνευσης. Μέ τήν ἀπόφανση ἔγινε ὄρατό ἕνα ἀκραῖο παράγωγο τῆς ἐρμῆνευσης. Ἡ διαλεύκανση τῆς τρίτης σημασίας τῆς ἀπόφανσης, ὡς κοινοποίησης (λεκτικῆς ἐξωτερίκευσης), μᾶς ὀδήγησε στήν ἔννοια² τοῦ λέγειν καί τοῦ ὀμιλεῖν, τήν ὁποία σκόπιμα ἀφήσαμε ὡς τώρα ἀνεξέταστη. Τό γεγονός ὅτι μόλις τώρα γίνεται ἡ γλώσσα θέμα μας, ὑποδείχνει ὅτι αὐτό τό φαινόμενο ἔχει τίς ρίζες του στήν ὑπαρκτική σύσταση τῆς διανοικτότητας τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. *Τό ὑπαρκτικο-ὄντολογικό θεμέλιο τῆς γλώσσας εἶναι*

161 *ἡ ὀμιλία.* Κάναμε ἤδη ἐκτεταμένη χρήση αὐτοῦ τοῦ φαινομένου μέσ στήν ὡς τώρα ἐρμηνεία τῆς εὕρεσης, τῆς κατανόησης, τῆς ἐρμῆνευσης καί τῆς ἀπόφανσης· παραλείψαμε μολαταῦτα νά τό ὑποβάλλουμε σέ θεματική ἀνάλυση.

Ἡ ὀμιλία εἶναι ὑπαρκτικά ἰσαρχέγονη μέ τήν εὕρεση καί τήν

2. [Τό κείμενο γράφει Begriff, «ἔννοια». Ἴσως πρόκειται γιά τυπογραφικό λάθος, κι' ἔπρεπε νά γράφη Bereich, «περιοχή». (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

κατανόηση¹. "Ό,τι είναι καταληπτό, έχει πάντα ήδη ἀρθρωθῆ, πρὶν ἀκόμα τὸ ἰδιοποιηθῆ ἢ ἐρμῆνευσι. Ἡ ὁμιλία εἶναι ἡ ἀρθρωση αὐτῶν πού εἶναι καταληπτά. Νά γιατί θρῖσκεται ἡδη στά θεμέλια τῆς ἐρμῆνευσης καί τῆς ἀπόφανσης. Αὐτό πού ἀρθρώνεται μέσ στήν ἐρμῆνευσι, συνεπῶς καί πιό ἀρχέγονα ἡδη μέσ στήν ὁμιλία, τὸ ὀνομάσαμε νόημα. Αὐτό πού ἔχει δομηθῆ μέσ στήν ἀρθρωση τῆς ὁμιλίας, θά τὸ ὀνομάσουμε σύνολο σημασιῶν. Τοῦτο μπορεῖ νά διαλυθῆ σέ σημασίες. Οἱ σημασίες, ὡς αὐτό πού ἀρθρώθηκε ἀπό ὅσα μποροῦν νά ἀρθρωθοῦν, σχετίζονται πάντα μέ ἓνα νόημα [sind sinnhaft]. "Ἄν ἡ ὁμιλία, ἡ ἀρθρωση τοῦ ἔδωνά ὡς κάτι καταληπτοῦ, εἶναι ἀρχέγονο ὑπαρκτικό χαρακτηριστικό τῆς διανοικτότητας, καί ἡ διανοικτότητα συγκροτῆται πρωταρχικά ἀπό τὸ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τότε πρέπει καί ἡ ὁμιλία νά ἔχη οὐσιαστικά ἓνα ἰδιότυπα κοσμικό εἶδος τοῦ Εἶναι. Στό μέτρο πού εἶναι καταληπτό καί κατά τόν τρόπο τῆς εὐρεσης, τὸ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἐκφράζεται μέ τήν ὁμιλία. Τό σύνολο σημασιῶν αὐτῶν πού εἶναι καταληπτά μπαίνει σέ λόγια. Μέ τίς σημασίες αὐξάνουν καί τά λόγια. Εἶναι ὅμως λαθεμένο νά νομίσης ὅτι λέξεις-πράγματα ἐφοδιάζονται μέ σημασίες.

Ἐξωτερικευόμενη λεκτικά, ἡ ὁμιλία εἶναι γλώσσα². Αὐτή ἡ λεκτική ὀλότητα, μέσ στήν ὁποία ἡ ὁμιλία ἔχει ἓνα δικό της «κοσμικό» Εἶναι, μᾶς προσφέρεται ὡς ἐνδόκοσμο ὄν κατά τόν τρόπο τῆς προχειρότητας. Ἡ γλώσσα μπορεῖ νά θρυμματισθῆ σέ παρευρισκόμενα λέξεις-πράγματα. Ἡ ὁμιλία εἶναι ὑπαρκτικά γλώσσα, ἐπειδή τὸ ὄν, τοῦ ὁποίου αὐτή ἀρθρώνει τῆ διανοικτότητα σημασιακά, ἔχει τὸ εἶδος τοῦ Εἶναι ἑνός ριγμένου, ἐξαρημένου ἀπό τόν «κόσμο» μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι⁹⁰].

Ὡς ὑπαρκτική σύσταση τῆς διανοικτότητας τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ὁμιλία εἶναι συγκροτητική τῆς ὑπαρξῆς του. Στήν ὁμιλία ἀνήκουν ὡς δυνατότητες τὸ ἀκούειν καί τὸ σιωπᾶν. Μόνο μέ αὐτά τά φαινόμενα γίνεται ὀλότελα σαφές, τὸ πῶς ἡ ὁμιλία λειτουργεῖ ὡς συγκροτητικό στοιχείο τῆς ὑπαρκτικότητας τῆς ὑπαρξῆς. Πρώτᾳ ὅμως θά πρέπει νά ἐπεξεργαστοῦμε τῆ δομῆ τῆς ὁμιλίας σάν τέτοιας.

Ἡ ὁμιλία εἶναι ἡ «σημαίνουσα» ἀρθρωση ὄσων εἶναι καταληπτά στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, μέ τὸ ὁποῖο εἶναι ἀχώριστο τὸ Συ-

Σελ. 161

1. [Αὐτό τὸ ἐδάφιο μᾶς φαίνεται ὅτι δικαιώνει τὸ σχόλιο πού προτείναμε στή 2ῃ σημείωσι τῆς σελ. 133. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

2. [Die Hinausgesprochenheit der Rede ist die Sprache.]

162 νείναι, καί διατηρεῖται ἐκάστοτε σέ ἕναν ὀρισμένο τρόπο τῆς βιομεριμνώδους συναλληλίας. Αὐτή μιᾶ συναινώντας ἢ ἀρνούμενη, προκαλώντας, προειδοποιώντας, συνιστώντας, ἀγορεύοντας, ἐκφραζόμενη, συνδιαλεγόμενη, ἀποφαινόμενη³. Ἡ ὀμιλία εἶναι ὀμιλία γιά κάτι. Τό *γιά-τό-ὄποιο* τῆς ὀμιλίας δέν ἔχει ἀναγκαῖα, καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο διόλου τό χαρακτήρα τοῦ θέματος [= ὑποκειμένου] μιᾶς ἀπόφανσης πού καθορίζει. Ἐπίσης καί ἕνας πού διατάζει, δίνει διαταγή γιά-, τό ἴδιο καί ἕνας πού εὐχεται ἢ πού συνιστᾷ. Ἡ ὀμιλία ἔχει ἀναγκαῖα αὐτό τό δομικό στοιχεῖο, μιά καί συμμετέχει στή συγκρότηση τῆς διανοικτότητας τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, καί ἡ δομή τῆς ἔχει φτιαχτή κατά τό πρότυπο αὐτῆς τῆς θεμελιώδους σῆμασης τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Αὐτό γιά τό ὄποιο μιᾶς, πάντα μέσα σέ κάποια ὄρια καί μέ ὀρισμένη προοπτική ἀπευθύνεται σέ κάποιον¹. Σέ κάθε ὀμιλία ὑπάρχουν *λεγόμενα*, πού εἶναι οἱ κουβέντες μέ τίς ὁποῖες εὐχασαι, ρωτᾶς, ἐκφράζασαι γιά... Χάρη σ' αὐτά τά λεγόμενα ἡ ὀμιλία κοινοποιεῖται.

Τό φαινόμενο τῆς *κοινοποίησης*, καθὼς ἤδη δηλώθηκε κατά τήν ἀνάλυση τῆς ἀπόφανσης, πρέπει νά ἐννοηθῆ μέ ὄντολογικά εὐρύνσημα. Μία ὀρισμένου εἶδους «κοινοποίηση», μία εἰδοποίηση γιά παράδειγμα, εἶναι ἐπιμέρους περίπτωση τῆς ὑπαρκτικά θεμελιακά νοούμενης κοινοποίησης. Χάρη σ' αὐτή τήν τελευταία συγκροτεῖται ἡ ἀρθρωση τῆς χαρακτηριζόμενης ἀπό κατανόηση συναλληλίας. Ἡ κοινοποίηση πραγματώνει μία συμμετοχή στή συνεύρεση² καί στήν κατανόηση τοῦ Συνεῖναι. Ὅταν κοινοποιούμε, ποτέ δέν «ἐκτελοῦμε μεταφορές» [Transport] βιωμάτων, π.χ. γνωμῶν ἢ ἐπιθυμιῶν, ἀπό τά κατάβαθα ἑνός ὑποκειμένου στά κατάβαθα ἑνός ἄλλου. Τό ἐδωνά-Συνεῖναι εἶναι οὐσιαστικά πάντα ἤδη φανερό μέσ στή συνεύρεση καί στήν κοινή κατανόηση. Χάρη στήν ὀμιλία τό Συνεῖναι

3. [Μετέφρασα ἐλεύθερα. Τό κείμενο λέει: Dieses ist redend als zu- und absagen, auffordern, warnen, als Aussprache, Rücksprache, Fürsprache, ferner als «Aussagen machen» und als reden in der Weise des «Redenhaltens». Ἐάν προσεχτοῦν οἱ ἐτυμολογικές συνάφειες τῶν λέξεων αὐτῆς τῆς ἀπόφασης.]

Σελ. 162

1. [Das Beredete der Rede ist immer in bestimmter Hinsicht und in gewissen Grenzen «angeredet».]

2. [Mitbfindlichkeit].

κοινωνᾶται ρητά, δηλαδή εἶναι ἤδη, ἀλλ' ἂν δέν ἔχη κοινωνηθῆ, εἶναι ὡς κάτι πού δέν τό ἀδραξες καί δέν τό ἰδιοποιήθηκες.

Κάθε ὁμιλία γιά..., πού χάρη στά λεγόμενά της κοινοποιεῖ, ἔχει ταυτόχρονα τό χαρακτήρα τοῦ ἐκφράζεσθαι. Μιλώντας, τό ἐδωνά-Εἶναι ἐκφράζεται [spricht sich aus], ὄχι γιατί εἶναι ἀρχικά ἀπομονωμένο ὡς κάτι «ἐσωτερικό» σ' ἀντίθεση πρὸς κάτι ἐξωτερικό, παρά γιατί ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι χάρη στήν κατανόηση εἶναι ἤδη «ἔξω». Τά ἐκφραζόμενα εἶναι ἀκριβῶς τό ἔξω-Εἶναι [Draußensein]^[91], δηλαδή ὁ ἐκάστοτε τρόπος τῆς εὔρεσης (τῆς διάθεσης), γιά τήν ὁποία δείχτηκε ὅτι ἀφορᾶ τήν πλήρη διανοικτότητα τοῦ Ἐνεῖναι. Τό Ἐνεῖναι καί ἡ εὔρεση παρουσιάζονται μέσ στήν ὁμιλία χάρη στόν τονισμό, στήν ἀλλοίωση τοῦ τόνου, στό ρυθμό τῆς ὁμιλίας, στό «ἄξάν». Ἡ κοινοποίηση τῶν ὑπαρκτικῶν δυνατοτήτων τῆς εὔρεσης, δηλαδή ἡ διάνοιξη τῆς ὑπαρξης, μπορεῖ νά γίνη αὐτούσιος σκοπός τοῦ ποιητικοῦ λόγου.

Ἡ ὁμιλία εἶναι ἡ σημασιακή ἄρθρωση ὧν εἶναι καταληπτά στό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι μέσ στήν εὔρεσή του. Συγκροτητικά στοιχεῖα τῆς ὁμιλίας εἶναι: αὐτό γιά τό ὁποῖο μιλάμε, τά λεγόμενα σάν τέτοια, ἡ κοινοποίηση καί ἡ παρουσίαση³. Αὐτά δέν εἶναι ιδιότητες πού μποροῦν ἄπλῶς νά συρραφοῦν ἰδωμένες ἐμπειρικά στή γλώσσα, παρά εἶναι ὑπαρκτικά χαρακτηριστικά, πού ἔχουν τή ρίζα τους

163 στήν ὄντολογική σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Μόνο βάσει αὐτῶν γίνεται ὄντολογικά μπορετή ἡ γλώσσα. Στή γεγονική γλωσσική μορφή μιάς ὀρισμένης ὁμιλίας μερικά ἀπό αὐτά τά στοιχεῖα μπορεῖ νά λείπουν, ἢ νά μένουν ἀπαράτηρητα. Τό ὅτι συχνά δέν φανερώνονται ξεκάθαρα, μᾶς ἐπιτρέπει νά διακρίνουμε κάποια ὀρισμένα εἶδη ὁμιλίας, τά ὁποῖα ὁμως, κατά τό μέτρο πού ἀνήκουν σ' αὐτήν, εἶναι ὅπως ὅποτε μέσ στήν ὁλότητα τῶν δομῶν πού ἀναφέραμε.

Οἱ προσπάθειες πού ἔγιναν, γιά νά συλληφθῆ ἡ «οὐσία τῆς γλώσσας», εἶχαν πάντα λάβει προσανατολισμό πρὸς κάποιο ἀπό αὐτά τά στοιχεῖα, καί συνελάμβαναν τή γλώσσα μέ ὁδηγό τίς ἰδέες τῆς «ἐκφρασης», τῆς «συμβολικῆς μορφῆς», τῆς κοινοποίησης ὡς «ἀπόφανσης», τῆς «παρουσίασης» βιωμάτων, ἢ τῆς «διαμόρφωσης» τῆς ζωῆς. Ἄλλ' ἀκόμα κι' ἂν μέλλαμε νά συνάψουμε συγκριτικὰ αὐτά τά ποικίλα καθοριστικά κομμάτια, δέν θά πετυχαίναμε διόλου ἓνα ἐπαρκῆ ὀρισμό τῆς γλώσσας. Ἀποφασιστικό παραμένει, νά ἐπεξεργαστοῦμε πρῶτύτερα τό ὄντολογικο-ὑπαρκτικό σύνολο τῆς

3. [Bekundung. Δέξ μερικῆς γραμμῆς παραπάνω.]

δομής της όμιλίας, πάνω στό θεμέλιο της 'Αναλυτικής του έδωνά-Είμαι.

Ή συνάφεια της όμιλίας πρός τήν κατανόηση καί τήν καταληπτότητα θά γίνη σαφής, άν ιδωθή μιá ύπαρκτική δυνατότητα πού ιδιάζει στό όμιλείν: τό άκούειν. Δέν είναι τυχαίο, πού λέμε: «Δέν κατάλαβα», όταν τύχη νά μήν άκούσουμε «καλά». Τό άκούειν είναι συγκροτητικό στοιχείο του όμιλείν. Κι' όπως ή γλωσσική έκπομπή ήχων θεμελιώνεται στην όμιλία, όμοια καί ή άκουστική αντίληψη θεμελιώνεται στό άκούειν. Τό άκούειν είναι ή ύπαρκτική άνοιχτότητα [Offensein] του έδωνά-Είμαι ως Συνείναι γιά τούς ΎΑλλους. Τό άκούειν συγκροτεί μάλιστα τήν πρωταρχική καί αυθεντική άνοιχτότητα του έδωνά-Είμαι γιά τή δυνατότητα του πιό δικού του Είμαι, ως άκουσμα της φωνής του φίλου, τόν όποιο κάθε έδωνά-Είμαι έχει πλάι του. Τό έδωνά-Είμαι άκούει [hört], έπειδή κατανοεί. Ός κατανοητικό μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι μέ τούς ΎΑλλους, τό έδωνά-Είμαι είναι προσδεμένο [«hörig»] στό έδωνά-Συνείναι καί στόν ίδιο του τόν έαυτό, καί τούς άνήκει [zugehörig] χάρη σ' αυτή τήν πρόσδεση [Hörigkeit]. Τό άμοιβαίο άκούειν, χάρη στό όποιο διαμορφώνεται τό Συνείναι, παρουσιάζεται κατά τούς μπορετούς τρόπους της ευπείθειας, της συναίνεσης, ή κατά τούς στερητικούς τρόπους της παρακοής, της απείθειας, της άπήφησης, της άποστροφής.

Ένεκα αυτής της ύπαρκτικά πρωταρχικής δυνατότητας νά άκούμε, είναι μπορετό κάτι σάν τήν άκρόαση [Hörchen], ή όποία φαινομενικά είναι ακόμα πιό άρχέγονη από αυτό πού ή Ψυχολογία όρίζει συνήθως ως άκοή - τήν αίσθηση τόνων καί τήν αντίληψη ήχων. Ή άκρόαση έχει επίσης τό είδος του Είμαι του άκούειν πού κατανοεί. 'Αρχικά» δέν άκούμε ποτέ συγκεχυμένους θορύβους ή συμπλέγματα ήχων, παρά τό αυτοκίνητο πού φρενάρει, τή μοτοσυκλέττα πού κορνάρει. Άκούμε τή φιλαρμονική πού παρελαύνει, τό όρειο άνεμο, τό δρυοκολάπτη πού χτυπάει, τή φωτιά πού τρίζει.

164 Χρειάζεται πολύ έπιτηδευμένη καί περίπλοκη πνευματική διαμόρφωση, γιά νά «άκούσης» ένα «καθαρό θόρυβο». Τό ότι άρχικά άκούμε μοτοσυκλέττες κι' αυτοκίνητα, είναι τό φαινομενικό τεκμήριο του ότι τό έδωνά-Είμαι ως μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι διαμένει εκάστοτε ήδη παράπλευρα στό πρόχειρα ένδόκοσμα όντα, καί αρχικά διόλου παράπλευρα σέ «έντυπώσεις», των όποίων ή όχλοδοή θά έπρεπε πρώτα νά όργανωθή, γιά νά γίνη βατήρας άπ' όπου θά πηδήξη τό ύποκείμενο, γιά νά αριβάρη τελικά σέ κάποιο «κόσμο». Τό έδωνά-Είμαι, του όποίου ουσιαστικός χαρακτήρας είναι ή κατα-

νόηση, είναι αρχικά παράπλευρα σέ ὄσα κατανόηση.

Μά καί κατά τό ρητό ἄκουσμα τῆς ὁμίλιας τοῦ ἄλλου, ἀπαρχῆς κατανοοῦμε τά λεγόμενα, ἀκριθέστερα, εἶμαστε ἤδη ἐκ τῶν προτέρων μαζί μέ τόν ἄλλο παράπλευρα στό ὄν γιά τό ὅποιο γίνεται λόγος. Ἀντίθετα, δέν ἀκοῦμε ἀρχικά τήν ἐκπομπή παραγόμενων ἤχων. Ἀκόμα κι' ὅταν ἡ ὁμίλια εἶναι ἀσαφῆς ἢ σέ ξένη γλώσσα, ἀπαρχῆς ἀκοῦμε ἀκατανόητες λέξεις, κι' ὄχι μία πολλαπλότητα τῶν δεικνυμένων.

Ἄληθεύει ὅτι κατά τό «φυσικό» ἄκουσμα αὐτῶν γιά τά ὅποια γίνεται λόγος, μποροῦμε ταυτόχρονα νά προσέχουμε τόν τρόπο μέ τόν ὅποιο λέγονται, τό «λεκτικό», ἀλλά καί πάλι μόνο χάρις σέ μία προηγούμενη κατανόηση τῶν λεγομένων· γιατί μόνο ἔτσι ὑπάρχει δυνατότητα νά ἐκτιμήσουμε τόν τρόπο ὅσον λέγονται ὡς πρός τό ἄν ταιριαζῆ ἢ ὄχι μέ τό θέμα τῆς ὁμίλιας.

Ὅμοια καί ὁ ἀντίλογος ὡς ἀπάντηση προκύπτει κατευθεῖαν ἀπό τήν κατανόηση αὐτῶν γιά τά ὅποια γίνεται λόγος, κατανόηση ἢ ὅποια ἔχει ἤδη «κοινωνηθῆ» χάρις στό Συνεῖναι.

Μόνον ὅπου ἔχει δοθῆ ἡ ὑπαρκτική δυνατότητα τοῦ ὁμιλεῖν καί τοῦ ἀκούειν, μπορεῖ κάποιος νά ἀκροασθῆ. Αὐτός πού «δέν μπορεῖ νά ἀκούσῃ» καί γι' αὐτό «πρέπει νά ὑποφέρῃ»¹, εἶναι ἴσως ἰκανός καλότατα νά ἀκροάζεται, ἀκριβῶς γι' αὐτό καί «πρέπει νά ὑποφέρῃ». Τό νά πιάνῃ ἀπλῶς τό αὐτί σου τά δλόγυρα [Das Nuh-hegum-högen] εἶναι στερητική μορφή τοῦ κατανοητικοῦ ἀκούειν. Καί τό ὁμιλεῖν καί τό ἀκούειν θεμελιώνονται στήν κατανόηση. Αὐτή δέν προκύπτει οὔτε μέ τό νά λές πολλά οὔτε καί μέ τό νά ἀκοῦς ὄλα ὄσα διαδίδονται [Hegumhögen]. Μόνον ὅποιος ἤδη κατανοεῖ μπορεῖ νά στήσῃ αὐτί [zuhögen].

Τό ἴδιο ὑπαρκτικό θεμέλιο ἔχει καί μία ἄλλη οὐσιαστική δυνατότητα τῆς ὁμίλιας, ἡ σιωπή. Ὅταν σέ μία κουβέντα κάποιος σιωπᾷ, μπορεῖ νά σοῦ «δώσῃ νά καταλάβῃς», νά συνεισφέρῃ δηλαδή στό νά διαμορφώσῃς μία κατανόηση, πολύ πιό αὐθεντικά ἀπό αὐτόν πού δέν θά λάψῃ νά λή. Τό νά λές πολλά γιά κάτι δέν ἐγγυᾶται οὔτε τόσο δά, ὅτι ἔτσι προοδεύει ἡ κατανόηση. Ἀντίθετα: ὅταν μιλάς ἐκτεταμένα, ἐπικαλύπτεις καί μόνο κατ' ἐπίφαση διασαφηνί-

1. [Ὁ συγγραφέας ὑπαινίσσεται τῇ γερμανικῇ παροιμίᾳ: Wer nicht hören kann, muß fühlen. (= Ὅποιος δέν μπορεῖ ν' ἀκούσῃ, πρέπει νά ὑποφέρῃ.)]

ζεις ὄσα κατανόησες, γιατί τὰ καθιστᾶς ἀκατανόητα κἀνοντάς τα τετριμμένα. Ἄλλὰ τό νά σωπαίνης δέν σημαίνει νά εἶσαι ἄλαλος. Αντίθετα ὁ ἄλαλος ἔχει τήν τάση νά «μιλήσῃ». Ἔνας ἄλαλος ὄχι **165** μόνο δέν ἀπέδειξε ὅτι μπορεῖ νά μείνῃ σιωπηλός, παρά τοῦ λείπει ὀλωδιόλου ἢ δυνατότητα νά ἀποδείξῃ κάτι τέτοιο. Κι' ὅποιος εἶναι συνηθισμένος ἀπό τή φύση του νά μιᾶ λίγο, δέν εἶναι περισσότερο ἰκανός ἀπό τόν ἄλαλο νά δείξῃ ὅτι σωπαίνει, ἢ ὅτι μπορεῖ νά σωπαίῃ. Ὅποιος δέ λέει ποτέ τίποτα, δέ μπορεῖ καί νά σωπάσῃ κατά τή δεδομένη στιγμή. Ἡ αὐθεντική σιωπή εἶναι μπορετή μόνο μέσ στή γνήσια ὁμιλία. Γιά νά μπορῇ νά σωπάσῃ, τό ἔδωιά-Εἶναι πρέπει νά ἔχῃ κάτι νά πῆ^[92], πρέπει δηλαδή νά ἔχῃ στή διάθεσή του μιᾶ αὐθεντική καί πλούσια διανοικτότητα τοῦ ἑαυτοῦ του. Τότε ἡ σιωπηλότητα φανερώνει, καί βάζει κάτω τήν «ἀερολογία». Ἡ σιωπηλότητα ὡς τρόπος τοῦ ὁμιλεῖν ἀρθρώνει τόσο ἀρχέγονα ὄσα εἶναι καταληπτά στό ἔδωιά-Εἶναι, ὥστε ἀπό αὐτήν πηγάζει τό νά μπορῆς νά ἀκοῦς γνήσια καί νά ἔχῃς διάφανη συναλληλία.

Ἐπειδὴ ἡ ὁμιλία εἶναι συγκροτητικό στοιχεῖο τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωιά, δηλαδή τῆς εὔρεσης καί τῆς κατανόησης, κι' ἐπειδὴ ἔδωιά-Εἶναι σημαίνει: μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τό ἔδωιά-Εἶναι ὡς ὁμιλητικό Ἐνεῖναι ἔχει πάντα ἤδη ἐκφραστή [hat sich ausgesprochen]. Τό ἔδωιά-Εἶναι ἔχει γλώσσα [Sprache]. Εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ Ἕλληνες, πού ἀφιερώνονταν ἄφθονα καθημερινά στήν κουβέντα, καί ταυτόχρονα «εἶχαν μάτια» νά δοῦν, τόσο στήν προφιλοσοφική ὄσο καί στή φιλοσοφική ἐρμηνευσή τοῦ ἔδωιά-Εἶναι καθόριζαν τήν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου ὡς *ζῶον, λόγον ἔχον*^[93]; Ἡ μεταγενέστερη ἐρμηνευσή αὐτοῦ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μέ τό νόημα τοῦ animal rationale [λογικοῦ ζῶου], σίγουρα δέν εἶναι «λαθεμένη», ἀλλ' ἐπικαλύπτει τό φαινομενικό ἔδαφος, ἀπ' ὅπου προέκυψε αὐτός ὁ ὀρισμός τοῦ ἔδωιά-Εἶναι. Ὁ ἀνθρωπος φανερώνεται ὡς ὄν πού μιλάει. Τοῦτο δέ σημαίνει ὅτι ἰδιάζει σ' αὐτόν ἡ δυνατότητα φωνητικῆς ἐκφρασεως, παρά ὅτι αὐτό τό ὄν εἶναι κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε ἀποκαλύπτει¹ τόν κόσμο καί τό ἴδιο τό ἔδωιά-Εἶναι. Οἱ

Σελ. 165

1. Γ' Ἄς παρατηρηθῇ μιᾶ ἐξαίρεση στόν ὀρολογικό κανόνα, ὁ ὅποιος ἀγγέλθηκε στή σελ. 85, σύμφωνα μέ τόν ὅποιο οἱ ἔθνοιες «ἀποκαλύψῃ» καί «ἀποκαλύπτεσθαι» σχετίζονται μόνο μέ τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα· αὐτή ἡ ἐξαί-

Ἕλληνες δὲν εἶχαν λέξη γιὰ τὴ «γλώσσα»· κατανοοῦσαν «ἀπαρχῆς» αὐτὸ τὸ φαινόμενο ὡς ὁμιλία. Ἄλλὰ ἐπειδὴ ὁ λόγος* στὴ φιλοσοφικὴ σκέψη παρουσιάζεται βασικά ὡς ἀπόφανση, αὐτὸ τὸ λόγο* ἔλαβαν ὡς ὄδηγό τους γιὰ νὰ ἐπεξεργαστοῦν τίς θεμελιώδεις δομές τῶν μορφῶν καὶ τῶν συστατικῶν τῆς ὁμιλίας. Ἡ Γραμματικὴ ἔψαξε νὰ βρῆ τὸ θεμέλιό της μὲ τὴ «Λογικὴ» αὐτοῦ τοῦ λόγου*. Ἄλλ' αὐτὴ θεμελιώνεται στὴν Ὀντολογία τῶν παρευρισκόμενων ὄντων. Οἱ πιὸ θεμελιώδεις «κατηγορίες τῆς σημασίας» πού μεταβιβάστηκαν στὴν κατοπινὴ Γλωσσολογία καὶ πού παραμένουν ὡς ριζικὸ κριτήριό καὶ σήμερα ἀκόμα, ἔχουν προσανατολιστῆ πρὸς τὴν ὁμιλία ὡς ἀπόφανση. Ἄν ἀντίθετα λάβουμε αὐτὸ τὸ φαινόμενο μὲς στὴ ριζικὴ ἀρχεγονωσὴν καὶ εὐρύτητα ἐνός ὑπαρκτικοῦ χαρακτηριστικοῦ, θὰ προκύψῃ ἡ ἀναγκαιότητα μιᾶς μετάθεσης τῆς Γλωσσολογίας πάνω σὲ πιὸ ἀρχέγονα ὄντολογικὰ θεμέλια. Τὸ νὰ ἀπελευθερωθῆ ἡ Γραμματικὴ ἀπὸ τὴ Λογικὴ, ἀπαιτεῖ προτιότερα μίᾳ θετικῆς κατανόησης τῆς ἀπριορικῆς θεμελιώδους δομῆς τῆς ὁμιλίας γενικά ὡς ὑπαρκτικοῦ χαρακτηριστικοῦ· αὐτὴ ἡ ἀπελευθέρωση δὲ

166 μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων μὲ βελτιώσεις καὶ συμπληρώσεις ὧσων μᾶς παραδόθηκαν. Λαβαίνοντας τοῦτο ὑπόψη, πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τίς θεμελιώδεις μορφές μιᾶς μορφετῆς σημασιακῆς διάρθρωσης ὄλων αὐτῶν πού μποροῦν νὰ κατανοηθοῦν, καὶ νὰ μὴν περιοριστοῦμε στὰ ἐνδόκοσμα ὄντα πού γνωρίζουμε μὲ θεωρητικὴ παρατήρηση καὶ ἐκφράζουμε μὲ προτάσεις. Ἡ Σημασιολογία [Bedeutungslehre] δὲν θὰ προκύψῃ ἀφ' ἑαυτῆς, μὲ τὸ νὰ κάνουμε ἐκτενὴ σύγκριση ὅσο τὸ δυνατό περισσότερων καὶ πιὸ ἀπόμακρων γλωσσῶν. Ἀκόμα πιὸ ἀνεπαρκές θὰ εἶναι νὰ παραλάβουμε τὸ φιλοσοφικὸ ὀρίζοντα μὲς στὸν ὁποῖο προβληματίστηκε ὡς πρὸς τὴ γλώσσα ὁ W. von Humboldt. Ἡ Σημασιολογία ἔχει τίς ρίζες της στὴν Ὀντολογία τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Ἡ προκοπὴ της καὶ ἡ παρακμὴ της ἐξαρτιῶνται ἀπὸ τὰ πεπρωμένα αὐτῆς τῆς Ὀντολογίας¹.

ρηση εἶναι ἐντούτοις ἐπιφανειακὴ, μίᾳ καὶ ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται ἐδῶ στὴν ἀρχαία Ὀντολογία, ἡ ὁποία εἶχε ἀκριβῶς τάση νὰ νοῆ τὸν κόσμο καὶ τὸ ἔδωνά-Εἶναι κατὰ τὸν τρόπο τοῦ Εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Σελ. 166

1. Πάνω στὴ Σημασιολογία δὲς Ἐδ. Χοῦσερλ, Λογικὲς ἔρευνες, τόμ. 2, 1η καὶ 4η-6η ἔρευνα. Ἐπιπλέον τὴν ἀκόμα πιὸ ριζικὴ σύλληψη τῆς Προβληματικῆς στό: Ἰδέες I, δ.π., §§123 κ.ἑς, σελ. 225 κ.ἑς.

Τελικά ή φιλοσοφική έρευνα πρέπει να αποφασίση να ρωτήση, ποιό είδος του Εΐναι άρμόζει γενικά στη γλώσσα. Εΐναι ή γλώσσα ένδόκοσμα πρόχειρο όργανο, ή μήπως έχει τό είδος του Εΐναι του έδωνά-Εΐναι, ή μήπως τίποτε από αυτά; Τίνος είδους εΐναι τό Εΐναι της γλώσσας, ώστε να έχη τή δυνατότητα να εΐναι «νεκρή»; Τί σημαίνει όντολογικά: μία γλώσσα γεννιέται και πεθαίνει; Κατέχουμε μία Γλωσσολογία, και τό Εΐναι των όντων που έχει για θέμα της εΐναι σκοτεινό· ακόμα και ό όρίζοντας για ένα τέτοιο έρευνητικό έρώτημα εΐναι άποκρυμμένος. Εΐναι τυχαίο ότι αρχικά και ως επί τό πλείστο οί σημασίες εΐναι «κοσμικές», προσχεδιασμένες από τή σημαντικότητα του κόσμου, συχνά μάλιστα βασικά «χωρικές», ή μήπως τό γεγονός τουτο εΐναι ύπαρκτικο-όντολογικά άναγκαίο, κι' άν ναί γιατί; Ή φιλοσοφική έρευνα θα πρέπει να παραιτηθή από τή «Φιλοσοφία της γλώσσας», άν σκοπεύη να άναζητήση «αυτά ταυτα τά Πράγματα» και να άναπτύξη μία έννοιολογικά ξεκάθαρη Προβληματική.

Ή παρούσα έρμηνεία της γλώσσας απέβλεπε μόνο στό να παρουσιάση τόν όντολογικό «τόπο» αυτού του φαινομένου μέσα στην όντολογική σύσταση του έδωνά-Εΐναι, και προπαντός στό να προετοιμάση τήν παρακάτω άνάλυση, όπου λαβαίνοντας ως οδηγό ένα θεμελιώδες είδος του Εΐναι της όμίλιας, σε συνάφεια προς άλλα φαινόμενα, θα επιχειρήσουμε να φέρουμε σε φώς όντολογικά ακόμα πιο άρχέγονα τήν καθημερινότητα του έδωνά-Εΐναι.

Β. Τό καθημερινό Εΐναι του έδωνά και ή κατάπτωση του έδωνά-Εΐναι

Μέ τήν άναδρομή στις ύπαρκτικές δομές της διανοικτότητας του μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι, ή έρμηνεία μας έχασε ως ένα σημείο από τά μάτια της τήν καθημερινότητα του έδωνά-Εΐναι. Ή **167** άνάλυση πρέπει τώρα να ξανακερδίση αυτό τό φαινομενικό όρίζοντα, του όποιου εΐχε άρχίσει τή θεματική εξέταση. Τίθεται τό έξής έρώτημα: ποιά εΐναι τά ύπαρκτικά χαρακτηριστικά της διανοικτότητας του μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι, στό μέτρο που αυτό ως καθημερινό διατηρείται μέσ στό είδος του Εΐναι των πολλών; Ίδιάζει στους πολλούς κάποια ειδική εϋρεση, κάποια ιδιαίτερη κατανόηση, όμίλια ή έρμηνευση; Τό να άπαντήσουμε σ' αυτά τά έρωτήματα γίνεται πολύ πιεστικό, άν θυμίσουμε ότι αρχικά και ως επί τό πλείστο τό

έδωνά-Είμαι άπορροφάται στους πολλούς και δεσποτεύεται από αυτούς. Δέν είναι τό έδωνά-Είμαι, ώς ριγμένο μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι, άπαρχής ριγμένο και μέσ στην κοινή γνώμη των πολλών; Και τί σημαίνει αυτή ή κοινή γνώμη, άλλο από την ειδική διανοικτότητα των πολλών;

Άν ή κατανόηση πρέπει νά νοηθή πρωταρχικά ώς ή δυνατότητα του έδωνά-Είμαι για Είμαι, τότε από την άνάλυση της κατανόησης και της έρμηνευσης πού ιδιάζουν στους πολλούς πρέπει νά μάθουμε, ποιές δυνατότητες του Είμαι του έχει διανοίξει και ιδιοποιηθή τό έδωνά-Είμαι ώς πολλοί. Άλλ' αυτές οι δυνατότητες φανερώνουν τότε μία ουσιαστική όντολογική τάση της καθημερινότητας. Κι' όταν τελικά αυτή ή τάση έξηγηθή μέ όντολογική έπάρεια, θά πρέπει νά άποκαλύψη ένα άρχέγονο είδος του Είμαι του έδωνά-Είμαι, έτσι ώστε μέ βάση τούτο νά μπορέση νά συλληφθή ως προς την ύπαρκτική του συγκρότηση τό ήδη άγγελμένο φαινόμενο του ριξίματος.

Άρχικά άπαιτείται νά γίνη όρατή μέσα σέ όρισμένα φαινόμενα ή διανοικτότητα των πολλών, δηλαδή τό καθημερινό είδος του Είμαι της όμιλίας, της θέασης και της έρμηνευσης. Σέ σχέση προς αυτά τά φαινόμενα δέν είναι ίσως περιττό νά παρατηρήσουμε ότι ή έρμηνεία μας έχει σκοπό καθαρά όντολογικό, και όχι μόνο άπέχει από κάθε ήθικολόγα κριτική του καθημερινού έδωνά-Είμαι, μά ούτε κι' έχει φιλοδοξίες «Φιλοσοφίας της κουλτούρας».

§35. Η άερολογία

Η έκφραση «άερολογία» δέν θά χρησιμοποιηθή έδω μέ δυσφημιστική σημασία. Όρολογικά σημαίνει ένα θετικό φαινόμενο, πού συγκροτεί τό είδος του Είμαι της κατανόησης και της έρμηνευσης του καθημερινού έδωνά-Είμαι. Η όμιλία ως έπί τό πλείστο έκφράζεται, κι' έχει πάντα ήδη έκφραστή· είναι γλώσσα. Μά τότε σέ όσα έχουν έκφραστή ένυπάρχει έκάστοτε ήδη κατανόηση κι' έρμηνευση. Η γλώσσα [Sprache] ως κάτι έκφραζόμενο [Ausgesprochenheit] έμπεριέχει μία έγκαθιδρυμένη έρμηνευση της κατανόησης του έδωνά-Είμαι. Αυτή ή έγκαθιδρυμένη έρμηνευση¹ δέν είναι διόλου

1. [Ausgelegtheit. Άκριδέστερα: τό γεγονός ότι κάτι έχει ήδη έρμηνευτή.]

σκέτα παρευρισκόμενη, όπως δέν είναι καί ἡ γλώσσα· τό Εἶναι τους ἔχει τό χαρακτήρα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Σ' αὐτή τήν ἐγκαθιδρυμένη ἐρμηνευση τό ἔδωνά-Εἶναι ἔχει παραδοθῆ ἀρχικά καί μέσα σέ κάποια ὄρια ἀδιάκοπα², αὐτή κατευθύνει καί κατανέμει τίς δυνατότητες τῆς κατά μέσον ὄρο κατανόησης καί τῆς εὐρεσης πού ἰδιάζει σ' αὐτήν. Κάθε ἐκφραζόμενο διατηρεῖ μέσ στό σύνολο τῶν διαρθρωμένων σημασιακῶν συναφειῶν του μία κατανόηση τοῦ διανοιγμένου κόσμου, κι' ἰσαρχέγονα μέ αὐτήν μία κατανόηση τοῦ ἔδωνά-Συνεῖναι Ἐλλων καί τοῦ Ἐνεῖναι πού ἰδιάζει σ' αὐτόν πού ἐκάστοτε ἐκφράζεται. Ἡ μέσα σέ ὅσα ἐκφράζονται ἤδη κατατεθημένη κατανόηση ἀφορᾷ τόσο τήν ἐκάστοτε κατορθωμένη καί παραδεδομένη ἀνακάλυψη τῶν ὄντων, ὅσο καί τήν ἐκάστοτε κατανόηση τοῦ Εἶναι καί τίς ὅποιες δυνατότητες καί ὀρίζοντες γιά μία καινούρια ἐρμηνευση καί ἐννοιολογική ἄρθρωση. Ἄλλά πέρα ἀπό ἓνα σκέτο ὑπαινιγμό γιά τό γεγονός αὐτῆς τῆς ἐγκαθιδρυμένης ἐρμηνευσης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρέπει τώρα νά ἀναζητήσουμε τό ὑπαρκτικό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς ὁμιλίας πού ἐκφράζεται κι' ἐκφράζει τόν ἑαυτοῦ [ausgesprochene und sich aussprechende Rede]. Ἄν τούτη δέν μπορεῖ νά νοηθῆ ὡς κάτι παρευρισκόμενο, ποιό εἶναι τό Εἶναι τῆς καί τί μᾶς μαθαίνει τοῦτο γιά τό καθημερινό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι;

Ἡ ἐκφραζόμενη [sichaussprechende] ὁμιλία εἶναι κοινοποίηση. Ὀντολογικά εἰδωμένη ἀποβλέπει στή συμμετοχή τοῦ ἀκροατῆ στό διανοιγμένο Εἶναι πρὸς αὐτά γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος.

Ἡ γλώσσα πού μιλιέται ἀπό αὐτόν πού ἐκφράζεται, εἶναι ἤδη κατά μέσον ὄρο καταληπτή· νά γιατί ἡ κοινοποιούμενη ὁμιλία μπορεῖ ἐκτεταμένα νά κατανοηθῆ, ἔστω κι' ἂν ὁ ἀκροατής δέν βρεθῆ μέσα σέ ἓνα ἀρχέγονα κατανοητικό Εἶναι πρὸς αὐτά γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος. Δέν κατανοοῦνται τόσο τά ὄντα, γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος, παρὰ δίνεται προσοχή ἤδη μόνο στά λεγόμενα σάν τέτοια. Τά λεγόμενα κατανοοῦνται, αὐτό γιά τό ὁποῖο γίνεται λόγος ἀπάνω-κάτω μόνο κι' ἐπιπόλαια. Οἱ συνομηλητές νοοῦν τά ἴδια, γιατί κατανοοῦν τά λεγόμενα μέσα στόν ἴδιο μέσον ὄρο.

Τό ἀκούειν καί τό κατανοεῖν ἔχουν προσκολληθῆ εὐθύς ἐξαρχῆς στά λεγόμενα σάν τέτοια. Ἡ κοινοποίηση δέν «κοινωνᾷ» τό πρωταρχικό Εἶναι πρὸς τά ὄντα γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος· ἡ συναλ-

2. [Δές §5, σελ. 15 κ.ἑς, §6, σελ. 20 κ.ἑς.]

ληλία [Miteinandersein] κινείται μές στή συνομιλία [Miteinanderreden] καί διομεριμῶ γιά τά λεγόμενα σάν τέτοια. Αὐτό πού νοιάζει τή συναλληλία, εἶναι «κουβέντα νά γίνεται». Τό ὅτι εἰπώθηκε, τό dictum, τό ρητό – αὐτά στέκονται τώρα ἐγγύηση γιά τή γνησιότητα καί τήν ταιριαχτότητα τῆς ὁμιλίας καί τῆς κατανόησής της. Κι' ἐπειδή ἡ ὁμιλία ἔχει χάσει τό πρωταρχικό εἶναι πρὸς τά ὄντα γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος ἢ ποτέ δέν τό κατόρθωσε, δέν κοινοποιεῖται κατὰ τόν τρόπο τῆς ἀρχέγονης ἰδιοποίησης αὐτῶν τῶν ὄντων, παρά διαβιβάζοντας κι' ἐπαναλαμβάνοντας τά ἴδια λόγια¹. Τά λεγόμενα σάν τέτοια βγαίνουν σέ εὐρύτερους κύκλους καί παίρνουν χαρακτήρα αὐθεντίας. Ἔτσι ἔχει τό Πράγμα, μιά καί πολλοί τό λένε. Μέσα σέ μία τέτοια ἐπανάληψη καί διαβίβαση, ὅπου ἡ ἔλλειψη θεμελιῶν πού ὑπάρχει ἤδη ἀπό μιᾶς ἀρχῆς ἐπιδεινώνεται σέ πλήρη ἀνεδαφικότητα, συγκροτεῖται ἡ ἀερολογία. Καί μάλιστα αὐτή δέν περιορίζεται σέ προφορική ἐπανάληψη, παρά ἐπεκτείνεται καί στό

169 γραπτό λόγο ὡς «ἀερογραφία» [«Geschreibe»]. Ἐδῶ ἡ ἐπανάληψη δέν βασίζεται τόσο σέ ὅσα ἄκουσε νά λένε. Τρέφεται μέ τό ἐπιπόλαιο διάβασμα. Ἡ κατὰ μέσον ὄρο κατανόηση τοῦ ἀναγνώστη δέν θά μπορέσει ποτέ νά ἀποφασίσει ποιά ἀντλήθηκαν καί κατακλήθηκαν ἀρχέγονα καί ποιά ἀπλῶς ἐπαναλαμβάνονται. Κι' ἀκόμα περισσότερο: ἡ κατὰ μέσον ὄρο κατανόηση οὔτε κἀν ἐπιθυμεῖ μία τέτοια διάκριση κι' οὔτε τήν ἔχει ἀνάγκη, μιά καί, ἔ δά, καταλαβαίνει τά πάντα.

Ἡ ἀνεδαφικότητα τῆς ἀερολογίας δέν τήν ἐμποδίζει νά εἰσβάλῃ στήν κοινή γνώμη, παρά τήν εὐνοεῖ. Ἡ ἀερολογία εἶναι ἡ δυνατότητα νά καταλαβαίνης τό κάθε τι, χωρίς προηγουμένως νά τό ἔχης ἰδιοποιηθῆ. Μία τέτοια ἰδιοποίηση θά μπορούσε νά καταποντίσει τήν ἀερολογία· καί αὐτή πάντα φυλάγεται ἀπό ἕνα τέτοιον κίνδυνο. Ἡ ἀερολογία, τήν ὁποία ὁ καθένας μπορεῖ νά μαζέψῃ ἀπό τό δρόμο, ὄχι μόνο ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ὑποχρέωση γνήσιας κατανόησης, παρά διαμορφώνει μιά ἀδιαφοροποίητη καταληπτότητα, γιά τήν ὁποία δέν ἔχει μείνει τίποτα κρυφό.

Σελ. 168

1. [auf dem Wege des Weiter- und Nachredens. Μετέφρασα κάπως ἐλεύθερα. Οἱ λέξεις εἶναι στό κείμενο ὑπογραμμισμένες, προφανῶς γιά νά ὑποδηλωθῇ ἡ κοινή ἐτυμολογική τους προέλευση ἀπό τό Reden (= ὁμιλεῖν) καί ὁ μεταγενέστερος, ὑστερότερος (weiter-, nach-) χαρακτήρας τους.]

Ἡ ὁμιλία, πού ἰδιάζει στήν οὐσιαστική σύσταση τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι καί συναπαρτίζει τή διανοικτότητά του, ἔχει τή δυνα-τότητα νά μεταβληθῆ σέ ἀερολογία, καί σάν τέτοια νά μὴ διατηρῆ ἀνοιχτό τό μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι, γιά νά τό προικίσῃ μέ μιὰ δι-αρθρωμένη κατανόηση, παρά νά τό κλειδώνῃ καί νά ἐπικαλύπτῃ τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα. Γιά κάτι τέτοιο, δέν χρειάζεται νά κἀνῃ σκόπιμη ἀπάτη. Τό εἶδος τοῦ εἶναι τῆς ἀερολογίας δέ μεταποιεῖ συνειδητά κάτι σέ κάτι ἄλλο. Τό ὅτι κάτι λέγεται ἀνεδαφικά κι' ἔπειτα διαβι-βάζεται, εἶναι ἀρκετό γιά νά διαστρέψῃ τή διάνοιξη σέ ἔγκλειση. Γιατί τὰ λεγόμενα κατανοοῦνται ἀρχικά πάντα ὡς «λέγοντα», δη-λαδῆ ὡς ἀποκαλυπτικά. Συνεπῶς ἀπό τή φύση τῆς ἢ ἀερολογία εἶναι ἔγκλειση, μιὰ καί παραλείπει νά ἐπιστρέψῃ στό ἔδαφος αὐ-τῶν γιά τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος.

Αὐτή ἡ ἔγκλειση ἐπιδεινώνεται, ἀπό τό ὅτι ἡ ἀερολογία, μέ τήν ὁποία τάχα κατορθώθηκε ἡ κατανόηση αὐτῶν γιά τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος, ἀποθαρρύνει κάθε καινούρια ἀναζήτησι καί κάθε ἀντιπα-ραβολή, καί μέ χαρακτηριστικό τρόπο τίς καταπιέζει καί τίς καθυ-στερεῖ.

Μέσ στό ἐδωνά-εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη ριζώσει αὐτή ἡ ἐγκαθι-δριμένη ἐρμῆνευση τῆς ἀερολογίας. Μαθαίνουμε ἀπαρχῆς πολλά κατ' αὐτό τόν τρόπο, καί πολύ λίγα ξεπερνοῦν μιὰ τέτοια κατά μέσον ὄρο κατανόηση. Ἀπό αὐτή τήν καθημερινή ἐρμῆνευση, μέσ στήν ὁποία ἀπαρχῆς ἀνατρέφεται, τό ἐδωνά-εἶναι δέν θά μπορέσῃ ποτέ νά ἀπαλλαγῇ. Μέσα σ' αὐτήν, μέ βάση αὐτήν καί ἐνάντια πρὸς αὐτήν πραγματώνεται κάθε γνήσια κατανόηση, ἐρμῆνευση καί κοινοποίηση, κάθε ἐπαναποκάλυψη καί νέα ἰδιοποίηση. Ποτέ δέν τυχαίνει νά σταθῇ τό ἐδωνά-εἶναι ἀνέπαφο κι' ἀδιάφθορο ἀπό αὐτή τήν ἐγκαθιδρυμένη ἐρμῆνευση, μπρὸς στό λεύτερο τοπιό ἐνός «κόσμου» καθ' ἑαυτόν, γιά νά θεᾶται ἀπλῶς ὅσα συναντᾶ. Ἡ κυ-ριαρχία τῆς δημόσιας ἐρμῆνευσης ἔχει μάλιστα ἤδη ἀποφασίσει γιά

170 τίς δυνατότητες τῆς διάθεσης, δηλαδή γιά τό θεμελιῶδες εἶδος μέ τό ὁποῖο τό ἐδωνά-εἶναι μπορεῖ νά ἀφορᾶται ἀπό τόν κόσμον. Οἱ πολλοὶ προσχεδιάζουν τήν εὕρεση, καθορίζουν τί θά δῆς καί πῶς θά τό δῆς.

Ἡ ἀερολογία πού ἐγκλείει κατὰ τόν τρόπο πού περιγράψαμε, εἶ-ναι τό εἶδος τοῦ εἶναι τῆς ξερριζωμένης κατανόησης τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ἀλλά δέ λαβαίνει χώρα ὡς παρευρισκόμενη κατάστασι σέ ἓνα παρευρισκόμενο ὄν, παρά ἔχοντας ξερριζωθῆ ὑπάρκτικᾶ, ἡ κατανόηση τοῦ ἐδωνά-εἶναι ἐξακολουθεῖ νά ξερριζώνεται ἀδιάκο-

πα. Αυτό οντολογικά σημαίνει: Τό έδωνά-Εΐναι πού διατηρείται μέσ στην αερολογία, εΐναι ώς μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι αποκομμένο από τό πρωταρχικό κι' αρχέγονα γνήσιο Εΐναι πρός τόν κόσμο, πρός τό έδωνά-Συνεΐναι, πρός αυτό τοϋτο τό 'Ενεΐναι. Διατηρείται μετέωρο, έστω κι' αν εξακολουθη άκόμα κι' έτσι νά εΐναι Παρεΐναι στόν «κόσμο», Συνεΐναι μέ τούς 'Άλλους καί Εΐναι πρός τόν έαυτό του. 'Άλλά μόνο ένα όν, τοϋ όποίου ή διανοικτότητα έχει συγκροτηθη από όμιλία, ή όποία άρθρώνεται πάνω στην εϋρεση καί στην κατανόηση, δηλαδή ένα όν πού χάρη σ' αυτή τήν οντολογική σύσταση εΐναι τό έδωνά του, εΐναι δηλαδή «μέσ-στόν-κόσμο» – μόνο ένα τέτοιο όν έχει τήν οντολογική δυνατότητα αυτού τοϋ ξερριζώματος· ξερριζώμα πού όχι μόνο δέν εκμηδενίζει τό έδωνά-Εΐναι, παρά αντίθετα εΐναι ή πιό καθημερινή καί πιό σκληροτράχηλη πραγματικότητά του.

'Η κατά μέσον όρο εϋθύς εξαρχής έγκαθιδρυμένη έρμίνευση εΐναι αυτονόητη καί σίγουρη γιά τόν έαυτό της· μά κάτω από τήν προστασία αυτού τοϋ αυτονόητου καί σίγουρου χαρακτήρα παραμένει αποκρυμμένη στό έκάστοτε έδωνά-Εΐναι ή άνεσιτιότητα, μέσ στην όποία τοϋτο παρασέρνεται μέ αυξανόμενη άνεδαφικότητα.

§36. 'Η περιέργεια¹

'Όταν αναλύαμε τήν κατανόηση καί τή διανοικτότητα τοϋ έδωνά γενικά, αναφερθήκαμε στό *lumen naturale* [φυσικό φώς], καί όνομάσαμε τή διανοικτότητα τοϋ 'Ενεΐναι *φωτισμό* τοϋ έδωνά-Εΐναι², χάρη στόν όποίο γίνεται μορετό αυτό πού λέμε θέαση. 'Η θέαση νοήθηκε μέ αναφορά στό θεμελιώδες είδος κάθε χαρακτηριστικής διάνοιξης τοϋ έδωνά-Εΐναι, μέ αναφορά στην κατανόηση, μέ τό νόημα τής γνήσιας ιδιοποίησης εκείνων τών όντων, πρός τά όποία τό έδωνά-Εΐναι μπορεί νά σχετίζεται σύμφωνα μέ τίς οϋσιαστικές οντολογικές του δυνατότητες.

'Η θεμελιώδης σύσταση τής θέασης φανερώνεται μέσα σέ μία

Σελ. 170

1. [Μιά καί ή αερολογία συγκροτεί τόν καθημερινό τρόπο όμιλίας καί γλώσσας, ή περιέργεια νοείται ώς ή καθημερινή εκδήλωση τής κατανόησης. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

2. [Δές παραπάνω, στή σελ. 133.]

ιδιόμορφη ὄντολογική τάση τῆς καθημερινότητας πρὸς τὸ «βλέπειν». Δηλώνουμε αὐτὴ τὴν τάση μὲ τὸν ὄρο *περιέργεια* [Neugier], ὄρος τοῦ ὁποῖου ἡ χρῆση δὲν ἔχει περιοριστὴ, χαρακτηριστικά, στὴν ὄραση, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν τάση πρὸς μίαν ιδιόμορφη ἀντιληπτική συνάντηση τοῦ κόσμου. Θὰ ἐρμηνεύσουμε αὐτὸ τὸ φαινόμενο μὲ οὐσιαστικά ὑπαρκτικο-ὄντολογική πρόθεση, κ' ὄχι μὲ στενεμένο προσανατολισμὸ πρὸς τὴ γνῶση. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἤδη μὲς στὴν ἑλληνική Φιλοσοφία ἡ γνῶση νοεῖται μὲ βάση τὸν «πόθο νὰ δοῦμε». Ἡ πραγματεία πού στέκεται πρώτη μὲς στὴ συλλογὴ τῶν ὄντολογικῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀρχίζει μὲ τὴν πρόταση: Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει*¹. Στὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἐνυπάρχει οὐσιαστικά ἡ μέριμνα γιὰ βλέπειν. Ἔτσι εἰσάγεται μίαν ἔρευνα, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸ πῆγασμα τῆς ἐπισημονικῆς ἀναζήτησης τῶν ὄντων καὶ τοῦ εἶναι τους ἀπὸ τὸ βλέπειν, αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ἡ ἑλληνική ἐρμηνεία τῆς ὑπαρκτικῆς γένεσης τῆς ἐπιστήμης δέν εἶναι τυχαία. Μέσα σ' αὐτὴν πετυχαίνεται ρητὴ κατανόηση αὐτοῦ πού εἶχε σκιαγραφηθῆ μὲς στὴν πρόταση τοῦ Παρμενίδη: *τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστίν τε καὶ εἶναι*². εἶναι εἶναι ὅ,τι φανερώνεται μὲ τὴν καθαρὴ ἐποπτικὴ ἀντίληψη, καὶ μόνο αὐτὸ τὸ βλέπειν ἀνακαλύπτει τὸ εἶναι. Ἀρχέγονη καὶ γνήσια ἀλήθεια ἐγκεῖται στὴν καθαρὴ ἐποπτεία. Αὐτὴ ἡ θέση παραμένει ἀπὸ τότε τὸ θεμέλιο τῆς δυτικῆς Φιλοσοφίας. Αὐτὴ στάθηκε ἡ κινητήρια δύναμη τῆς ἐγγελιανῆς Διαλεκτικῆς, καὶ τὸ θεμέλιο πάνω στὸ ὁποῖο αὐτὴ ἡ Διαλεκτικὴ ἔγινε μορφετή³.

Αὐτὴ τὴν ἀξιοσημείωτη προτεραιότητα τοῦ «βλέπειν» ὑπογράμμισε προπαντὸς ὁ Αὐγουστίνος, σὲ συνάφεια μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς

Σελ. 171

1. Μετὰ τὰ Φυσικά Α1, 980a 21. [Ἐνῶ ἡ πρόταση τοῦ Ἀριστοτέλη ἐρμηνεύεται συνήθως: «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῆ φύσης τους ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν», ὁ Χάιντεγκερ ἐκλαμβάνει τὸ «εἰδέναι» μὲ τὸ νόημα τοῦ: βλέπω, καὶ συσχετίζει τὸ «ὀρέγονται» μὲ τὴ μέριμνα.]

2. [Δέξ §6, σελ. 25 κ.έ. · §7, σελ. 33 · §12, σελ. 59, καὶ §21, σελ. 96.]

3. [Γιὰ νὰ καταλάβουμε αὐτὴ τὴ θέση τοῦ Χάιντεγκερ πάνω στὸ στοχασμὸ τοῦ Ἐγγέλου, μίαν θέση πού σὲ πρῶτο βλέμμα ἐκπλήσσει, θὰ πρέπει νὰ ἀνατρέξουμε στὸ δοκίμιό τοῦ Χάιντεγκερ «Ἡ ἐγγελιανὴ ἔννοια τῆς ἐμπειρίας», στὰ Holzwege (1950). (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

concupiscentia [φιληδονίας]⁴. Ad oculos enim videre proprie pertinet, τό βλέπειν ιδιάζει κυρίως στά μάτια. Utimur autem hoc verbo etiam in ceteris sensibus cum eos ad cognoscendum intendimus. Ἄλλά χρησιμοποιουῦμε τή λέξη «βλέπω» καί γιά τίς ἄλλες αἰσθήσεις, ὅταν τίς ἀφιερώνουμε στό νά μάθουμε. Neque enim dicimus: audi quid rutillet; aut, olfac quam niteat; aut, gusta quam splendeat; aut, palpa quam fulgeat: videri enim dicuntur haec omnia. Γιατί δέ λέμε: ἄκου πῶς λάμπει, ἢ μύρισε πῶς γυαλίζει, ἢ γεύσου πῶς φέγγει, ἢ ψηλάφησε πῶς ἀστράφτει, παρὰ λέμε γιά ὄλ' αὐτά: δές· λέμε ὅτι ὄλα αὐτά βλέπονται. Dicimus autem non solum, vide quid luceat, quod soli oculi sentire possunt, δέ λέμε ὁμως μόνο: δές πῶς λάμπει τοῦτο, γιά ὅσα μόνο τά μάτια μποροῦν νά ἀντιληφθοῦν, sed etiam, vide quid sonet; vide quid oleat; vide quid sapiat; vide quam durum sit. Λέμε ἐπίσης: δές πῶς ἠχεῖ τοῦτο, δές πῶς εὐωδιάζει, δές τί γεύση πού ἔχει, δές πόσο σκληρό εἶναι. Ideoque generalis experientia sensuum concupiscentia sicut dictum est oculorum vocatur, quia videndi officium in quo primatum oculi tenent, etiam ceteri sensus sibi de similitudine usurpant, cum aliquid cognitionis explorant. Νά γιατί ἡ ἐμπειρία πού μᾶς δίνουν οἱ αἰσθήσεις γενικά δηλώνεται ὡς «ἠδονή τῶν ματιῶν»· γιατί ὅταν ἀποβλέπουν σέ μία γνώση, οἱ ἄλλες αἰσθήσεις βάσει μιᾶς κάποιας ὁμοιότητας ἀναλαμβάνουν τή λειτουργία τοῦ βλέπειν – λειτουργία τῆς ὁποίας τήν προτεραιότητα ἔχουν τά μάτια.

172 Πῶς ἐξηγεῖται αὐτή ἡ τάση γιά σκέτη ἀντίληψη; Ποιά ὑπαρκτική σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι γίνεται καταληπτή χάρη στό φαινόμενο τῆς περιέργειας;

Τό μέγ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἀπορροφᾶται ἀρχικά στό βιομεριμνῶμενο κόσμο. Ἡ βιομέριμνα καθοδηγεῖται ἀπό τήν περίσκεψη, ἡ ὁποία ἀνακαλύπτει τά πρόχειρα ὄντα καί τά διατηρεῖ μέγ στον ἀποκαλυμμένο χαρακτήρα τους. Σέ κάθε εἰσφορά ἢ δραστηριότητα, ἡ περίσκεψη ἀνοίγει τό δρόμο τοῦ διαδήματος, παρέχει τά μέσα τῆς διεξαγωγῆς, τή βολική εὐκαιρία, τήν ταιριαχτή στιγμή. Ἡ βιομέριμνα μπορεῖ νά ἀναπαυτῆ, μέ τό νόημα τοῦ νά διακόψη τήν ἐκτέλεση ἢ νά τήν ἀποπερατώση. Κατά τήν ἀνάπαυση ἡ βιομέριμνα δέν ἐξαφανίζεται, σίγουρα ὁμως ἡ περίσκεψη ἀπελευθερώνεται, καί δέν δένεται πιά μέ τόν κόσμο τῆς δουλειᾶς. Κατά τήν ἀνάπαυση ἡ

4. Confessiones lib. X, cap. 35.

μέριμνα αφήνεται στη λευτερωμένη περίσκεψη. Ἡ ὄλο περίσκεψη ἀνακάλυψη τοῦ κόσμου τῆς δουλειᾶς ἔχει τὸν ὄντολογικὸ χαρακτήρα τῆς ἀπο-μάκρυνσης. Ἡ λευτερωμένη περίσκεψη δὲν ἔχει πιά κάποιο πρόχειρο ὄν, πού νά τὴν ἀπασχολήσῃ στό νά τό πλησιάσῃ. Ὡς οὐσιαστικά ἀπο-μακρυντική, ἡ περίσκεψη πρέπει νά παράσῃ στὸν ἑαυτὸ τῆς νέες δυνατότητες ἀπο-μάκρυνσης. Πού σημαίνει ὅτι φεύγει ἀπὸ τὰ ἄμεσα πρόχειρα ὄντα, καὶ τείνει πρὸς ἓνα μακρινὸ καὶ ξένο κόσμο. Ἡ μέριμνα νοιάζεται πιά γιὰ τὴ δυνατότητα νά δῆ τὸν «κόσμο» ἀναπαυτικά καὶ ἀπλανῶς ἀπλῶς καὶ μόνο ὡς πρὸς τὴν καθαρὴν του ὄψιν¹. Τό ἔδωνά-Εἶναι ἐρευνᾷ τὰ μακρινά, μόνο καὶ μόνο γιὰ νά τὰ πλησιάσῃ ὡς πρὸς τὴν ὄψιν τους. Τό ἔδωνά-Εἶναι ἀφήνει νά παρασέρνεται ἀπὸ μόνη τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου· μέ αὐτὸ τό εἶδος τοῦ Εἶναι ζητᾷ νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τό Παρεῖναι στά ἄμεσα καὶ καθημερινά πρόχειρα ὄντα².

Ἄλλὰ ἡ λευτερωμένη περιέργεια φροντίζει νά βλέπῃ, ὄχι γιὰ νά κατανοήσῃ ὅσα βλέπει, δηλαδή γιὰ νά ἐρθῇ σέ ἓνα Εἶναι πρὸς αὐτά, παρὰ ἀπλῶς γιὰ νά βλέπῃ. Ἀναζητᾷ τό καινούριο, μόνο καὶ μόνο γιὰ νά πηδήξῃ ἀπ' αὐτὸ ξανά σέ κάτι καινούριο. Ἡ μέριμνα γι' αὐτὸ τό βλέπειν δέ νοιάζεται νά συλλάβῃ θεωρητικά καὶ νά βρεθῇ γνωσιακά μέσ στήν ἀλήθεια, τό μόνο πού τὴν ἐνδιαφέρει, εἶναι ἡ δυνατότητα νά ἐγκαταλειφθῇ στὸν κόσμο. Ἐτοί ἡ περιέργεια χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ ὀνικανότητα νά παραμένῃ [Unverweilen] παράπλευρα στά πιά κοντινά. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ζητᾷ τὴν ἀνάπαυλα τῆς θεωρητικῆς παραμονῆς [Verweilen], παρὰ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἔξαψη μέσω τοῦ πάντα καινούριου καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν συναντώμενων ὄντων. Μ' αὐτὴ τὴν ἀσotάθειά της ἡ περιέργεια πασχίζει γιὰ τὴ διαρκὴ δυνατότητα *διασκορπισμοῦ*. Ἡ περιέργεια δὲν

Σελ. 172

1. [Aussehen. Δέξ §29, σελ. 138. Ὁ Χάιντεγκερ ὑπογραμμίζει τὴ λέξη, προφανῶς γιὰ νά ὑποδείξῃ τό ἐτυμολογικὸ τῆς νόημα, νοούμενο ἴσως ὡς: ἔξωτερική (aus) ἴση (sehen).]

2. [Δέξ σελ. 61, σ. 1. Τοῦτο ἀποπέλει στό νά τονισθῇ ὅτι ἡ παρατήρηση τοῦ συγγραφέα, σύμφωνα πρὸς τὴν ὁποία οἱ περιγραφές τοῦ παρόντος Β μέρους τοῦ κεφαλαίου δὲν περιέχουν καμμιά «δυσφημιστικὴ σημασία» (δέξ σελ. 167), δὲν εἶναι μάταιη. Ὁ ῥόλος τῆς περιέργειας ὅπως καὶ τῆς ἀερολογίας καὶ τῶν φαινομένων πού θά ἀναλυθοῦν στίς §§37, 38, κ.έξ, εἶναι ἀναμφίβολα θετικὸς. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

έχει καμμία σχέση με την ὄλο θαυμασμό θεώρηση τῶν ὄντων – μέ τό θαυμάζειν*. Δέ νοιάζεται νά φτάση μέσω τῆς ἀπορίας στήν κατανόηση τοῦ ὅτι δέν κατανοεῖ: πασχίζει γιά μία μάθηση, ἀλλά μόνο καί μόνο γιά νά ἔχη μάθει. Τά δύο συγκροτητικά στοιχεῖα τῆς περιέργειας, ἡ ἀνικανότητα νά παραμένῃ μέσ στό περιβάλλον τῆς

173 βιομέριμνας καί ὁ διασκορπισμός μέ ὄλοένα νέες δυνατότητες, θεμελιώνουν τό τρίτο οὐσιαστικό χαρακτηριστικό αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, τήν *ἔλλειψη διαμονῆς* [Aufenthaltslosigkeit]. Ἡ περιέργεια εἶναι παντοῦ καί πουθενά. Αὐτός ὁ τρόπος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἀποκαλύπτει ἕνα νέο εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ καθημερινοῦ ἐδωνά-Εἶναι, μέσ στό ὅποιο αὐτό τό ὄν διαρκῶς ξερριζώνεται.

Ἡ ἀερολογία κατευθύνει ἀκόμα καί τούς δρόμους τῆς περιέργειας, λέει τί πρέπει νά ἔχῃ διαβάσει καί νά ἔχῃ δῆ. Ὅντας παντοῦ καί πουθενά, ἡ περιέργεια ἔχει παραδοθῆ στήν ἀερολογία. Αὐτοί οἱ δύο καθημερινοί τρόποι τῆς ὀμίλιας καί τῆς θέασης δέν εἶναι μέσ στήν ξερριζωτική τους τάση ἀπλῶς παρευρισκόμενοι ὁ ἕνας δίπλα στόν ἄλλο, παρά *καθένας* ἀπό αὐτούς παρασέρνει τόν ἄλλο¹. Ἡ περιέργεια, γιά τήν ὅποια τίποτα δέ μένει κρυφό, καί ἡ ἀερολογία, πού ὄλα τά κατανόησε, παρέχουν στό ἐδωνά-Εἶναι πού εἶναι κατ' αὐτό τόν τρόπο τήν ἐγγύηση μιᾶς δῆθεν «ζωντανῆς ζωῆς». Ἀλλά μέ αὐτό τό «δῆθεν» φανερώνεται ἕνα τρίτο φαινόμενο, πού χαρακτηρίζει τή διανοικτότητα τοῦ καθημερινοῦ ἐδωνά-Εἶναι.

§37. Ἡ ἀμφισημαντότητα

Ὅταν μέσ στήν καθημερινή συναλληλία συναντᾶς κάτι πού εἶναι προσιτό στόν καθένα, καί γιά τό ὅποιο καθένας μπορεῖ νά πῆ ὅτι-δήποτε, γρήγορα γίνεται ἀδύνατο νά ἀποφασισθῆ τί διανοίχτηκε μέ γνήσια κατανόηση καί τί ὄχι. Αὐτή ἡ ἀμφισημαντότητα δέν ἐκτείνεται μόνο στόν κόσμο, παρά καί στή συναλληλία σάν τέτοια, ἀκόμα καί στό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι πρὸς τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό.

Τό κάθε τι μοιάζει σά νά ἔχῃ γνήσια κατανοηθῆ, γνήσια ἀδραχτῆ καί εἰπωθῆ, κ' ὁμως κατά βάθος δέν ἔχει· ἡ πάλι μοιάζει σά νά

Σελ. 173

1. [Δές σελ. 170, σημ. 1.]

μήν ἔχη, κι' ὁμως κατά βάθος ἔχει. Ἡ ἀμφισημαντότητα δέν ἀφορᾷ μόνο τήν κατοχή ἢ τή διαχείριση αὐτῶν πού εἶναι προσιτά στή χρήση καί στήν ἀπόλαυση, παρά ἔχει ἐγκατασταθῆ ἤδη μέσ στήν κατανόηση ὡς δυνατότητα γιά εἶναι, μέσ στόν τρόπο προβολῆς καί μέσ στήν ἐμφάνιση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ὅχι μόνο γνωρίζει καί σχολιάζει καθέννας ὅ,τι ὑπάρχει κι' ὅ,τι λαβαίνει χώ-ρα², παρά καί ξέρει καθέννας νά πῆ ἀκόμα καί τί θά ἔπρεπε νά γίνη, ὅλα ὅσα δέ συντελέστηκαν ἀκόμα, κι' ὁμως «ἴσα-ἴσα τοῦτα» θά ἔπρεπε νά εἶχαν συντελεστή. Καθέννας ἔχει πάντα ἤδη ἀπό πρῖν διαισθανθῆ καί ψυχανεμιστῆ, ὅσα καί οἱ ἄλλοι διαισθάνονται καί ψυχανεμίζονται. Αὐτό τό ψυχανέμισμα, πού σίγουρα βασίζεται σέ διαδόσεις – γιατί ὁποῖος «ψυχανεμίστηκε» κάτι γνήσια, δέ μιλάει γι' αὐτό –, εἶναι ἓνας ὑπουλός τρόπος, μέ τόν ὁποῖο ἡ ἀμφισημαντό-τητα παρουσιάζει δυνατότητες στό ἐδωνά-εἶναι, πού τήν ἴδια ὥρα κιόλα καταπνίγονται κάτω ἀπό τή δύναμή της.

174 Κι' ἂν ὑποθεθῆ πῶς ὅ,τι οἱ πολλοί προαισθάνθηκαν καί ψυχανε-μίστηκαν γίνεται κάποια μέρα πραγματικότητα, ἡ ἀμφισημαντότητα ἔχει ἤδη μεριμνήσει νά νεκρωθῆ ἀμέσως κάθε ἐνδιαφέρον γιά ὅσα πραγματοποιήθηκαν. Γιατί αὐτό τό ἐνδιαφέρον ὑπάρχει μόνο κατά τόν τρόπο τῆς περιέργειας καί τῆς ἀερολογίας, μόνο ὅσο διατηρεῖται ἡ δυνατότητα μᾶς κοινῆς προαίσθησης πού δέν ὑποχρεώνει κανένα. Ἀκόμα κι' ὅσοι θέλουν νά εἶναι μέσ στό παιχνίδι, ὅσο εἶ-ναι ἀρκετό ἀπλῶς νά προαισθάνεσαι, ἀρνοῦνται νά ἀκολουθήσουν, μόλις χρειαστῆ νά συνεργήσουν γιά νά πραγματοποιῆ αὐτό πού εἶ-χαν προαισθανθῆ. Γιατί τότε τό ἐδωνά-εἶναι πιέζεται νά ἐπι-στρέψῃ στόν ἑαυτό του. Ἡ ἀερολογία καί ἡ περιέργεια χάνουν τή δύναμή τους, καί ξέρουν νά ἐκδικοῦνται γι' αὐτό. Ἀντιμετωπίζον-τας τήν πραγμάτωση αὐτῶν πού συν-προαισθάνθηκαν, ἡ ἀερολογία βεβαιώνει πρόθυμα ὅτι αὐτά θά μπορούσες κι' ἐσύ νά τά εἶχες κά-νει – μήπως κι' ἐσύ δέν τά εἶχες προαισθανθῆ; Τελικά ἡ ἀερολογία ἀγανακτεῖ κιόλας, γιατί ὅσα προαισθάνθηκε καί διαρκῶς ἀπαιτοῦ-σε, τώρα πράγματι συμβαίνουν. Γιατί ἔτσι βέβαια ἔχασε τήν εὐκαι-ρία νά ἐξακολουθῆ νά προαισθάνεται.

Ἄλλά δταν τό ἐδωνά-εἶναι ἀρχίσῃ μέσα στή σιωπή νά πραγμα-τώνῃ αὐτοπροαίρετα ἢ ἔστω νά ἀποτυγχάνῃ γνήσια, ὁ χρόνος του εἶναι ἄλλος χρόνος, εἰδωμένος δημόσια οὐσιαστικά βραδύτερος

2. [was vorliegt und vorkommt. Ἄς παρατηρηθῆ τό κοινό πρόθεμα.]

ἀπό τό χρόνο τῆς ἀερολογίας, ἡ ὁποία «ζῆ ταχύτερα». Γιατί πρό πολλοῦ ἡ ἀερολογία θά ἔχη στραφή πρὸς κάτι ἄλλο, πρὸς τόν πιό τελευταῖο νεωτερισμό. Αὐτό πού εἶχες πρωτότερα διαισθανθῆ καί τώρα πραγματώθηκε, ἔφτασε πολύ ἄργά ὡς πρὸς αὐτό τό νεωτερισμό. Ἡ ἀερολογία καί ἡ περιέργεια φροντίζουν μέ τήν ἀμφισημαντότητά τους νά ἔχη ἀπαρχαιωθῆ τό γνήσια δημιουργημένο καί τό καινούριο, ἀμέσως μόλις ἀναδυθῆ στή δημοσιότητα. Τότε μόνο θά λευτερωθῆ τοῦτο γιά τίς θετικές του δυνατότητες, ὅταν θά ἔχη ἀποδῆ ἀτελέσφορη ἡ ἀερολογία πού τό ἐπικάλυπτε, καί θά ἔχη σθηστῆ τό «κοινό» ἐνδιαφέρον.

Ἡ ἀμφισημαντότητα τῆς δημόσια ἐγκαθιδρυμένης ἐρμῆνευσης ὑποκρίνεται ὅτι αὐθεντικό γίγνεσθαι εἶναι τό νά μιλάη ἐκ τῶν προτέρων καί νά διαισθάνεται ὄλο περιέργεια, ἐνῶ σφραγίζει ὡς ἀσημαντο ἐπακόλουθο κάθε πραγμάτωση καί ἐνέργεια. Ὡς κατανόηση κατά τόν τρόπο τῶν πολλῶν, ἡ κατανόηση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι κατά τίς προβολεές τῆς ἀδιάκοπα σφάλλει ὡς πρὸς τίς γνήσιες ὄντολογικές δυνατότητες τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι πάντα ἀμφισήμαντο μέσ στή δημόσια διανοικτότητα τῆς συναλληλίας, ὅπου ἡ πιό φωνακλάδικη ἀερολογία καί ἡ πιό ἐπινοητική περιέργεια «βρίσκονται στά πράγματα», ὅπου ἡ καθημερινά τό κάθε τι συμβαίνει – καί κατά βάθος τίποτα.

Αὕτη ἡ ἀμφισημαντότητα παρέχει πάντα στήν περιέργεια ὅ,τι τούτη ζητᾶ, καί δίνει στήν ἀερολογία τήν ψευδαίσθηση ὅτι τούτη ἀποφασίζει γιά ὅλα.

Ἄλλ' αὐτό τό ὄντολογικό εἶδος τῆς διανοικτότητας τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἐξουσιάζει καί τή συναλληλία σάν τέτοια. Ὁ Ἄλλος εἶναι ἀρχικά «ἐδωνά» μέ βάση ὅσα ἀκουσαν γι' αὐτόν, ὅσα διηγοῦνται καί ξέρουν γι' αὐτόν. Ἡ ἀερολογία γλυστράει ἀπαρχῆς μέσ στήν ἀρχέγονη συναλληλία. Καθένας προσέχει πρῶτα-πρῶτα τόν Ἄλλο, γιά νά δῆ πῶς θά συμπεριφερθῆ, τί θά πῆ στήν τάδε περίπτωση. Ἡ συναλληλία τῶν πολλῶν δέν εἶναι διόλου τετελεσμένη, ἀδιάφορη γειννίαση, παρά εἶναι τεταμένη, ἀμφισήμαντη ἀλληλοπροσοχή, μυστικό ἀλληλοκρυφάκουσμα. Κάτω ἀπό τή μάσκα τῆς ἀλληλεγγύης [Füreinander] ὁ καθένας εἶναι στραμμένος ἐνάντια στόν ἄλλο [Gegeneinander].

Ἐδῶ πρέπει νά παρατηρήσουμε, ὅτι ἡ ἀφισημαντότητα δέν προκύπτει ἀπό ρητή πρόθεση μεταμπίσεως ἢ διαστρέβλωσης, δέν προκαλεῖται ἀπό τό ἀτομικό ἐδωνά-Εἶναι. Ὑπάρχει ἤδη στή συναλληλία ὡς *ριγμένη* συναλληλία μέσα σ' ἕναν κόσμο. Δέν εἶναι ὁμως

δημόσια γνωστή, και πολλοί θά υπερασπιστούν τόν *ἑαυτό τους*, διαμφισθητώντας *ὅτι ἀληθεύει αὐτή ἡ ἐρμηνεία τοῦ ὄντολογικοῦ εἴδους τῆς ἐγκαθιδρυμένης ἐρμηνεύσης τῶν πολλῶν. Θά ἦταν παρερμηνεία, ἂν ἡ ἐξήγηση πού δώσαμε σ' αὐτά τά φαινόμενα ζητοῦσε ἐπικύρωση μέσ στή συγκατάνευση τῶν πολλῶν.*

Τά φαινόμενα τῆς ἀερολογίας, τῆς περιέργειας καί τῆς ἀμφισημαντότητας παρουσιάστηκαν κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε φάνηκε κίόλα *ὅτι ὑπάρχει κάποια ὄντολογική συνάφεια μεταξύ τους. Πρέπει νά συλλάβουμε τώρα ὑπαρκτικο-ὄντολογικά τό εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῆς τῆς συνάφειας. Τό θεμελιῶδες εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς καθημερινότητος θά κατανοηθῆ μέσ στόν ὀρίζοντα τῶν ὡς τώρα εἰδωμένων ὄντολογικῶν δομῶν τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.*

§38. Ἡ κατάπτωση¹ καί τό ρίξιμο

Ἡ ἀερολογία, ἡ περιέργεια καί ἡ ἀμφισημαντότητα χαρακτηρίζουν τόν τρόπο μέ τόν ὅποιο τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι καθημερινά τό «ἐδωνά» του, δηλαδή ἡ διανοικτότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ὡς ὑπαρκτικοί καθορισμοί, αὐτά τά χαρακτηριστικά δέν εἶναι ἀπλῶς παρευρισκόμενα μέσ στό ἐδωνά-Εἶναι, παρά συναπαρτίζουν τό Εἶναι του. Χάρη σ' αὐτά καί στήν ὄντολογική τους συνάφεια ἀποκαλύπτεται ἕνα² θεμελιῶδες εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς καθημερινότητος, τό ὅποιο θά ὀνομάσουμε *κατάπτωση* τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.

Σελ. 175

1. [Ἡ «κατάπτωση» (Verfallen) ἀντιστοιχεῖ στό «καθημερινό» πεδίο μέ τήν εὔρεση, χωρίς ἐντούτοις νά συγγέται μέ αὐτήν. Τοῦτο πιστοποιεῖται ἀπό τό *ὅτι παραλληλίζονται, ἤδη στόν τίτλο τῆς παραγράφου, ἡ «κατάπτωση» καί τό «ρίξιμο» (Geworfenheit). Εἶναι πάντως ἀξίωσημείωτο ὅτι κατ' αὐτό τόν τρόπο «τό θεμελιῶδες εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς καθημερινότητος» (δές τό τέλος τῆς προηγούμενης παραγράφου) συσχετίζεται μέ τήν *εὔρεση*, ἐνώ ἀντίθετα ἡ *κατανόηση* ὀφείλει νά κυριαρχῆ τό ἀθθεντικό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]*

2. [Μολονότι ἐδῶ τό κείμενο μιλάει μόνο γιά «ἕνα» θεμελιῶδες εἶδος, ὅσα ἀκολουθοῦν μάς κάνουν νά σκεφτοῦμε ὅτι αὐτό τό εἶδος εἶναι τό μόνο θεμελιῶδες εἶδος, ὅπως ἄλλωστε ἔχει εἰπωθῆ καί παραπάνω, στήν τελευταία φράση τῆς §37. Ὅσα παρατηρήσαμε στήν προηγούμενη σημείωση ἐξηγοῦν ἴσως τό δισταγμό τοῦ συγγραφέα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

Ὁ ὄρος δέν ἐκφράζει καμμιά ἀρνητική ἀξιολόγηση, παρά σημαίνει: τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλεῖστο παρά-πλευρα στόν «κόσμο» τῆς βιομέρινας. Αὐτή ἡ ἀπορρόφηση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται ὡς ἐπί τό πλεῖστο ἀπό τό ὅτι τοῦτο ἔχει χαθῆ μέσ στήν κοινή γνώμη τῶν πολλῶν. Τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει πάντα ἤδη ἀπαρχῆς ἀφ' ἑαυτοῦ του, μέσ στή δυνατότητα νά εἶναι ὁ ἑαυτός του, ἐκπέσει καί καταπέσει στόν «κόσμο». Ἡ καταλεπτω-κότητα στόν «κόσμο» σημαίνει ἀπορρόφηση στή συναλληλία, στό μέτρο πού αὐτή καθοδηγεῖται ἀπό ἀερολογία, περιέργεια καί ἀμφισημαντότητα. Χάρη στήν ἐρμηνεία τῆς κατάπτωσης, αὐτό πού ὀνομάσαμε ἀναυθεντικότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι³ μπορεῖ τώρα νά καθοριστῆ ὀξύτερα. Ἄλλ' ἀναυθεντικότητα καί μή-αυθεντικότητα δέ σημαίνει διόλου μηδαμινότητα, σά μέ αὐτό τόν τρόπο τοῦ Εἶναι νά ἔχανε τό ἐδωνά-Εἶναι ὀλωσδιόλου τό Εἶναι του¹. Ἀναυθεντικότητα δέ σημαίνει διόλου κάτι σάν ὄχι-πιά-μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, παρά ἀντίθετα ἀπαρτίζει ἕνα πολύ χαρακτηριστικό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, πού ἔχει θελχτῆ ὀλοκληρωτικά ἀπό τόν «κόσμο» καί ἀπό τό ἐδωνά-Συνεῖναι ἄλλων, συνυπάρχοντας μέ τούς πολλούς. Τό ὅτι δέν εἶναι αὐτό-τοῦτο [Das Nicht-es-selbst-sein] λειτουργεῖ ὡς θετική δυνατότητα ἐκείνου τοῦ ὄντος, πού ἀπορροφᾶται οὐσιαστικά μέ τή βιομέριμνά του μέσα σέ ἕναν κόσμο. Τό ὅτι δέν εἶναι πρέπει νά νοηθῆ ὡς ἄμεσο εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, μέσ στό ὁποῖο τό ἐδωνά-Εἶναι διατηρεῖται ὡς ἐπί τό πλεῖστο.

Ἡ καταλεπτωκότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν πρέπει λοιπόν νά ἐκληφθῆ ὡς «πτώση» ἀπό κάποια καθαρότερη καί ἀνώτερη ἀρχική κατάσταση. Μιάς τέτοιας ὄντικά δέν ἔχουμε ὄχι ἀπλῶς καμμιά ἐμπειρία, παρά καί ὄντολογικά μᾶς λείπει κάθε δυνατότητα ἡ ὀδηγητικό νῆμα ἐρμηνείας.

Ἀφ' ἑαυτοῦ του ὡς γεγονικοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τό ἐ-

3. Δέξ §9, σελ. 42 κ.έξ.

1. [Μετέφρασα ἐλεύθερα. Τό κείμενο λέει: Un- und nichteigentlich bedeutet aber keineswegs «eigentlich nicht», als ginge das Dasein mit diesem Seinsmodus überhaupt seines Seins verlustig.]

δωνά-Εἶναι ὡς καταπτωτικό ἔχει ἤδη ξεπέσει. Καί δέν ἔχει καταπέσει σέ ἓνα κάποιο ὄν, πού πρωτοσυναντᾶ ἢ πού δέν συναντᾶ κατά τήν πορεία τοῦ Εἶναι του, παρά ἔχει καταπέσει στόν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Εἶναι του². Ἡ κατάπτωση εἶναι ὑπαρκτικός καθορισμός τοῦ ἴδιου τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, καί δέν τό καθορίζει ὡς κάτι παρευρισκόμενο, δέν ὑπαινίσσεται παρευρισκόμενους σχετισμούς μέ κάποιο ὄν ἀπό τό ὁποῖο τό ἐδωνά-Εἶναι «κατάγεται» ἢ μέ τό ὁποῖο ἦρθε ἐκ τῶν ὑστέρων σέ κάποιο *commercium* [πάρε-δῶσε]³.

Θά εἶχες ἐπίσης παρερμηνεύσει τήν ὄντολογικ-ὑπαρκτική δομή τῆς κατάπτωσης, ἂν ζητούσες νά τῆς ἀποδοθῆ τό νόημα κακιᾶς καί ἀξιοκατάκριτης ὄντικῆς ιδιότητος, ἀπό τήν ὁποία ἴσως θά μπορούσαν νά ἀπαλλαγοῦν κάποια προοδευμένα στάδια τῆς ἀνθρώπινης κουλτούρας.

Οὔτε ὅταν πρωτοαναφέραμε τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὡς θεμελιώδη σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, οὔτε ὅταν χαρακτηρίζαμε τά συγκροτητικά δομικά του στοιχεῖα, δέν ἀναλύσαμε φαινομενικά τό εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῆς τῆς ὄντολογικῆς *σύστασης*. Περιγράψαμε βέβαια τά μπορετά θεμελιώδη εἶδη τοῦ Ἐνεῖναι, τή διομέριμνα καί τήν ἀνθρωπομέριμνα. Ἀφέθηκε ὅμως ἀνεξέταστο τό ἐρώτημα γιά τό καθημερινό εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῶν τῶν τρόπων ὑπαρξῆς. Φανερώθηκε ἐπίσης ὅτι τό Ἐνεῖναι εἶναι κάθε ἄλλο παρά μιά ἀπλῶς θεωρητική ἢ πρακτική ἀντιμέτωπη στάση, δηλαδή συμπαρέυρεση ἑνός ὑποκείμενου κι' ἑνός ἀντικείμενου. Ἴσως ὅμως ἔχει παραμείνει ἢ ψευδαίσθηση ὅτι τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι λειτουργεῖ ὡς ἀκαμπτο πλαίσιο, μέσ στό ὁποῖο διαδραματίζονται οἱ πιθανοί σχετισμοί τοῦ ἐδωνά-Εἶναι μέ τόν κόσμον του, χωρίς νά ἀγγίζουν τό ἴδιο τό «πλαῖσιο» ὡς πρός τό Εἶναι του. Ἄλλ' αὐτό τό δῆθεν «πλαῖσιο» συμμετέχει σ' αὐτό τοῦτο τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Μέ τό φαινόμενο τῆς κατάπτωσης φανερόνεται ἓνας ὑπαρκτικός τρόπος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι.

Ἡ ἀερολογία διανοίγει στό ἐδωνά-Εἶναι ἓνα κατανοητικό Εἶναι πρός τόν κόσμον του, πρός Ἄλλους καί πρός τόν ἑαυτό του, ἀλλά

2. Γ' Ἄς προσεχθῆ ὅτι στό ἐξῆς γίνεται λόγος γιά τόν κόσμον χωρίς εἰσαγωγικά, κι' ὄχι πιά γιά τόν «κόσμον», ὅπως στήν ἀρχή τῆς §38.]

3. [Αὐτή ἢ διτλή ὑπόθεση ἀφορᾶ τό προπατορικό ἀμάρτημα καί τό προσωπικό ἀμάρτημα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

κατά τρόπο πού αυτό τό Εἶναι πρὸς... ταλαντεύεται μέσ στό κενό. Ἡ περιέργεια διανοίγει τό κάθε τι, ἀλλά κατά τρόπο πού τό Ἐνεῖναι εἶναι παντοῦ καί πουθενά. Ἡ ἀμφισημαντότητα δέν ἀποκρῦβει τίποτα στήν κατανόηση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, μόνο καί μόνο ὁμως γιά νά ἐξασθενίζη τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι μέσ στό ξερίζωμα τοῦ νά εἶναι παντοῦ καί πουθενά.

Μόνο μέ τήν ὄντολογική διευκρίνιση τοῦ μέσα σ' αὐτά τά φαινόμενα διαφαινόμενου εἶδους τοῦ Εἶναι τοῦ καθημερινοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, πετυχαίνουμε ὑπαρκτικά ἐπαρκή καθορισμό τῆς θεμελιώδους σύστασης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Ποιά δομή φανερώνει ἡ «κινητότητα»¹ τῆς κατάπτωσης;

177 Ἡ ἀερολογία καί ἡ μέσα τῆς περιλαμβανόμενη δημόσια ἐγκαθιδρυμένη ἐρμήνευση συγκροτοῦνται μέσ στή συναλληλία. Δέν εἶναι ἀποσπασμένα ἀπό τή συναλληλία προϊόντα, δι' ἑαυτά παρευρισκόμενα ἐνδόκοσμα. Κι' οὔτε μποροῦν νά ἐξατμιστοῦν σέ κάποια «γενικότητα», πού, ἐπειδή οὐσιαστικά δέν ἰδιάζει σέ κανένα, «στ' ἀλήθεια» δέν εἶναι τίποτα καί λαβαίνει χώρα μόνο στό μεμονωμένο ἔδωνά-Εἶναι πού μιλάει. Ἡ ἀερολογία εἶναι τό εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῆς ταύτης τῆς συναλληλίας, καί δέν προκύπτει ἀπό εἰδικές περιστάσεις πού ἐπιδρῶν «ἀπ' ἔξω» στό ἔδωνά-Εἶναι. Ἄλλ' ἂν αὐτό τοῦτο τό ἔδωνά-Εἶναι χάρη στήν ἀερολογία καί στή δημόσια ἐγκαθιδρυμένη ἐρμήνευση παρέχη στόν ἑαυτό του τή δυνατότητα νά χάση τόν ἑαυτό του μέσ στους πολλούς καί νά καταπέση στήν ἀνεδαφικότητα, τοῦτο σημαίνει: τό ἔδωνά-Εἶναι βάζει τόν ἑαυτό του σέ ἀδιάκοπο πειρασμό [Versuchung] γιά κατάπτωση. Καθ' ἑαυτό τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι *προκλητικό* [versucherisch].

Ἐχοντας ἤδη γίνει κατ' αὐτό τόν τρόπο πειρασμός στόν ἴδιο τῆς τόν ἑαυτό, ἡ δημόσια ἐγκαθιδρυμένη ἐρμήνευση σφιχτοκρατᾷ τό ἔδωνά-Εἶναι μέσ στήν καταπεπρωκότητά του. Ἡ ἀερολογία καί ἡ ἀμφισημαντότητα, πού ἔχουν δῆ τό κάθε τι κι' ἔχουν τό κάθε τι κατανόηση, διαμορφώνουν τήν ὑπόνοια δι' αὐτή ἡ διανοικτότητα, τήν ὁποία τό ἔδωνά-Εἶναι ἔχει στή διάθεσή του ὅταν αὐτές τό κυριαρχοῦν, μπορεῖ νά τοῦ ἐγγυηθῇ τή σιγουριά, γνησιότητα καί πληρότητα ὄλων τῶν δυνατοτήτων τοῦ Εἶναι του. Ἡ αὐτοβεβαιότητα καί ἡ ἀταραξία τῶν πολλῶν διαδίδουν τήν ἰδέα δι' εἶσαι

ἐπαρκῆς καί δέν ἔχεις ἀνάγκη τήν μέσα σέ αὐθεντική εὗρεση κατανόηση. Τό ὅτι τάχα οἱ πολλοί διάγουν μία πλήρη καί γνήσια «ζωή», παρέχει *καθησύχαση* στό ἐδωνά-Εἶναι, βεβαιώνοντάς το ὅτι «ὄλα πᾶνε καλά» κι' ὅτι ὄλες οἱ πόρτες εἶναι ἀνοιχτές. Τό καταπιωτικό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι προκαλεῖ καί ταυτόχρονα *καθησυχάζει* τόν ἑαυτό του.

178 Κι' ὁμως αὐτή ἡ *καθησύχαση* μέσ στό ἀναυθεντικό Εἶναι δέν παρακινεῖ σέ στασιμότητα καί ἀπραξία, παρά ὀδηγεῖ σέ ἀχαλίωτη κινητοποίηση. Ἡ καταλεπτοκότητα στόν «κόσμο» δέν ἐπαναπαύεται. Ἡ προκλητική *καθησύχαση* *αὐξάνει* τήν κατάπτωση. Λαβαίνοντας εἰδικά ὑπόψη τήν ἐρμηνεύση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, ἴσως νομίσης τώρα πῶς ἂν κατανοήση τίς πιό ξένες κουλουριές καί τίς «συνθέση» μέ τή δική του, θά μπορέση τό ἐδωνά-Εἶναι νά διαφωτιστή τέλεια καί γνήσια ὡς πρὸς τόν ἑαυτό του. Ἡ πολυμερῆς περιέργεια καί τό ἀνικανοποίητο «νά τά μάθω ὄλα» δίνουν τήν ψευδαίσθησι μᾶς καθολικῆς κατανόησης τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Κατά βάθος ὁμως παραμένει ἀκαθόριστο καί ἀνερώτητο τό τί σ' ἀλήθεια πρέπει νά κατανοηθῆ. Κι' οὔτε κατανοήθηκε ὅτι αὐτή ταύτη ἡ κατανόηση εἶναι μία δυνατότητα γιά Εἶναι, πού θά μπορέση νά λευτερωθῆ μόνο μέσ στό *πιό δικό σου* ἐδωνά-Εἶναι. Συγκρίνοντας τόν ἑαυτό του μέ τά πάντα, *καθησυχασμένο* καί «κατανοώντας» τά πάντα, τό ἐδωνά-Εἶναι παρακινεῖται πρὸς μία ἀποξένωση, μέσ στήν ὁποία τοῦ ἀποκρύβεται ἡ δυνατότητα γιά τό *πιό δικό του* Εἶναι. Τό καταπιωτικό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὡς προκλητικό καί *καθησυχαστικό* εἶναι ταυτόχρονα *ἀποξενωτικό*.

Ἄλλ' αὐτή ἡ ἀποξένωση δέ μπορεῖ νά σημαίνει ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι ἀποσπᾶται γεγονικά ἀπό τόν ἑαυτό του· ἀντίθετα ἡ ἀποξένωση τό ὀδηγεῖ σέ ἓνα εἶδος τοῦ Εἶναι πού κόπτεται γιά τήν πιό ὑπερβολική αὐτοανάλυση [*Selbstzergliederung*], πού πειραματίζεται μέ ὄλες τίς δυνατότητες ἐξήγησης, κι' ἔχει ἀναπτύξει ἤδη ἀμέτρητες «χαρακτηρολογίες» καί «τυπολογίες». Αὐτή ἡ ἀποξένωση *στερεῖ* ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι κάθε αὐθεντική δυνατότητα, ἀκόμα καί ἂν σάν τέτοια γνήσιου καταποντισμοῦ. Δέ μετατρέπει ὁμως τό ἐδωνά-Εἶναι σέ ὄν πού δέν εἶναι αὐτό τοῦτο, παρά τό σπρώχνει πρὸς τήν ἀναυθεντικότητά του, πρὸς ἓνα *δικό του* μπορετό εἶδος τοῦ Εἶναι. Ἡ προκλητική καί *καθησυχαστική* ἀποξένωση τῆς κατάπτωσης ὀδηγεῖ μέ τήν κινητότητά της στό νά *περιπλακῆ* τό ἐδωνά-Εἶναι *μέσα του*.

Τά φαινόμενα πού παρουσιάσαμε, ἡ προκλητικότητα, ἡ *καθησύ-*

χαση, ή αποξένωση και τό περιπλέκεσθαι χαρακτηρίζουν τό ιδιόμορφο είδος του Είναί τής κατάπτωσης. Αὐτή τήν «κινητότητα» του έδωνά-Είναί μέσ στό δικό του Είναί θά τήν ονομάσουμε *γκρεμίσμα* [Absturz]. Τό έδωνά-Είναί γκρεμίζεται άφ' έαυτοῦ του πρὸς αὐτό τοῦτο [aus ihm selbst in es selbst], πρὸς τήν άνεδαφικότητα και μηδαμινότητα πῆς άνανθεντικῆς καθημερινότητας. Ἐλλά ή δημόσια έγκαθιδρυμένη έρμηνευση του άποκρύβει αὐτό τό γκρέμισμα, και μάλιστα του τό έρμηνεύει σάν «άνοδο» και «συγκεκριμένη ζωή».

Ἡ κίνηση του γκρεμίσματος πρὸς και μέσ [in die und in der] στην άνεδαφικότητα του άνανθεντικού Είναί των πολλῶν άποσπᾶ [reißt... los] άδιάκοπα τήν κατανόηση άπό τήν προβολή άθθεντικών δυνατοτήτων, και τήν παρασύρει [reißt... hinein] στην καθυσχαση, μέ τόν ίσχυρισμό ότι κατέχει τά πάντα και μπορεί νά πετύχη τά πάντα. Αὐτή ή άδιάκοπη άπόσπαση άπό τήν άθθεντικότητα, πού όμως προσποιείται πάντα πώς είναι άθθεντικότητα, συνδυασμένη μέ τόν παρασυρμό στους πολλούς χαρακτηρίζει τήν κινητότητα τής κατάπτωσης ὡς *στροβίλισμα*.

- 179** Ἡ κατάπτωση δέν καθορίζει μόνο ύπαρκτικά τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναί. Τό στροβίλισμα φανερώνει άκόμα τό χαρακτήρα τής ρίψης [Wurf] και τής κινητότητας πού ιδιάζει στό ρίξιμο [Geworfenheit], τό όποιο μπορεί νά επιβληθῆ στό έδωνά-Είναί μέσ στην εύρεσή του. Τό ρίξιμο δέν είναι οὔτε ένα «έτοιμο-παράδοτο» συμβάν, οὔτε ένα τετελεσμένο γεγονός¹. Στή γεγονότητά του ιδιάζει τό ότι *όσο* τό έδωνά-Είναί είναι, παραμένει μέσ στή ρίψη και στροβιλίζεται μέσ στην άνανθεντικότητα των πολλῶν. Τό ρίξιμο, χάρη στό όποιο γίνεται δρατή ή γεγονότητα ὡς φαινόμενο, ιδιάζει στό έδωνά-Είναί, τό όποιο μέσα στό Είναί του νοιάζεται για τό ἴδιο τοῦτο Είναί. Τό έδωνά-Είναί ύπάρχει γεγονικά.

Ἐλλά παρουσιάζοντας τήν κατάπτωση, δέν εκθέσαμε ένα φαινόμενο πού σαφῶς *αντιφάσκει* πρὸς τόν όρισμό, μέ τόν όποιο γνωστοποιήσαμε τή μορφική ιδέα τής ύπαρξης; Μπορεί τό έδωνά-Είναί νά νοηθῆ ὡς ὄν, τό όποιο μέσα στό Είναί του νοιάζεται για τή δυνατότητα για Είναί, άν αὐτό τό ὄν ἴσα-ἴσα κατά τήν καθημε-

Σελ. 179

1. [Die Geworfenheit ist nicht nur nicht eine «fertige Tatsache», sondern auch nicht ein abgeschlossenes Faktum.]

ρινότητά του *ἔχη χάσει τόν ἑαυτό του, καί «ζή» καταπτωτικά μα-
κριά ἀπό αὐτόν;* Ἄλλά ἡ κατάπτωση στόν κόσμο τότε μόνο εἶναι
φαινομενική «ἀπόδειξη» ἐνάντια στήν ὑπαρκτικότητα τοῦ ἔδωνά-
Εἶναι, ἄν τό ἔδωνά-Εἶναι θεωρηθῆ ὡς ἀπομονωμένο ἐγώ-
ὑποκείμενο, ὡς ἑαυτός-σημεῖο ἀπό τό ὁποῖο τό ἔδωνά-Εἶναι ἀπο-
μακρύνεται². Τότε ὁ κόσμος θά εἶναι ἀντικείμενο. Ἡ κατάπτωση
στόν κόσμο θά πρέπη τότε νά ἐρμηνευτῆ ὄντολογικά ὡς παρεύρεση
κατά τόν τρόπο ἐνδόκοσμων ὄντων. Ἄν ὁμως διατηρήσουμε κατά
νοῦ ὅτι ἡ σύσταση τοῦ Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι εἶναι, καθώς γνω-
στοποιήθηκε, τό *μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι*, τότε γίνεται φανερό ὅτι ἡ
κατάπτωση ὡς *εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτοῦ τοῦ Ἐνεῖναι* εἶναι ἀντίθετα ἡ
πιό στοιχειώδης ἀπόδειξη ὑπέρ τῆς ὑπαρκτικότητας τοῦ ἔδωνά-
Εἶναι. Κατά τήν κατάπτωση δέ νοιαζόμαστε γιά ἄλλο ἀπό τή δυ-
νατότητα γιά *μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι*, ἔστω κι' ἄν κατά τόν τρόπο
τῆς ἀναυθεντικότητας. Τό ἔδωνά-Εἶναι *μπορεῖ* νά καταλέφτη, μόνο
ἐπειδή νοιάζεται γιά τό μέσα σέ κατανόηση καί εὕρεση
μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἀντίστροφα ἡ *ἀυθεντική* ὑπαρξη δέν εἶναι
κάτι πού αἰωρεῖται ὑπεράνω τῆς καταπτωτικῆς καθημερινότητας,
παρά ὑπαρκτικά εἶναι ἀπλῶς τροποποιημένο ἄδραγμά της³.

Κι' οὔτε παρέχει τό φαινόμενο τῆς κατάπτωσης κάτι σά μία «νυ-
χτερινή θέα»⁴ τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, μιά ιδιότητα πού λαβαίνει χώρα
ὄντικά καί λειτουργεῖ ὡς ἀντίβαρο στήν ἀκακή ἀποψη αὐτοῦ τοῦ
ὄντος. Ἡ κατάπτωση ἀποκαλύπτει μία *οὐσιαστική* ὄντολογική
δομή τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, κι' ὄχι μόνο δέν ὀρίζει τή νυχτερινή του
πλευρά, παρά συγκροτεῖ ὅλες τίς ἡμέρες του μέσ στήν καθημερινό-
τητά τους.

Ἡ ὑπαρκτικο-ὄντολογική μας ἐρμηνεία δέν ἐκφέρει λοιπόν καμ-

2. [Ἡ «ὑπαρκτικότητα» δηλώνει ἐδῶ γιά πρώτη φορά μία ἔννοια ὄχι
ἀπλῶς μορφική: μοιάζει νά εἶναι ἰσοδύναμη μέ τήν «ἀυθεντικότητα», ὅπως
μερικές γραμμές πιό πάνω ἡ «γεγονότητα» μοιάζει νά ἰσοδυναμῆ μέ τήν
«ἀναυθεντικότητα».]

3. [Ἡ προσέγγιση ἀφενός τῆς εὕρεσης καί τῆς γεγονότητας στήν ἀναυ-
θεντικότητα, ἀφετέρου τῆς κατανόησης καί τῆς ὑπαρκτικότητας στήν ἀυ-
θεντικότητα τῆς ὑπαρξης, θέλουν νά δηλώσουν τή *δομική* «συνύπαρξη» αὐ-
τῶν τῶν δύο τρόπων τοῦ Εἶναι σέ κάθε ἔδωνά-Εἶναι.]

4. [Πιθανός ὑπαινιγμός στή διάκριση ἀνάμεσα σέ μία πρωινή θέα
(Tagesansicht) καί σέ μία νυχτερινή θέα (Nachtansicht) τῆς φύσης (τῶν
πραγμάτων), ἔτσι καθώς τήν ἀνέπτυξε ὁ Fechner*.]

μία όντική απόφανση περί τής «διαθοροῦς τής ανθρωπίνης φύσης», όχι γιατί λείπουν τά αναγκαία αποδεικτικά μέσα, παρὰ γιατί ή Προβληματική αυτής τής έρημνείας προηγείται κάθε απόφανσης περί διεφθορμένου ή αδιάθορου χαρακτήρα. Η κατάπτωση είναι όντολογική έννοια κίνησης. Μέ αυτήν δέν αποφασίζεται όντικά άν ό άνθρωπος. είναι «πιωμένος από άμαρτία»¹, άν βρίσκεται στή status corruptionis [κατάσταση διαθοροῦς], άν παραμένη στή status integritatis [κατάσταση άκεραιότητας], ή άν βρίσκεται σέ ένδιάμεσο στάδιο, στή status gratiae [κατάσταση χάριτος]. Η πίστη και ή «κοσμοθεωρία», στό μέτρο πού αποφαίνονται τούτο ή τό άλλο, κι' όταν αποφαίνονται κάτι για τό έδωνά-Είναι ως μέσ-τόν-κόσμον-Είναι, θά χρειάζεται νά έπιστρέφουν στίς ύπαρκτικές δομές πού παρουσιάσαμε, άν διόλου οί αποφάνσεις τους έγείρουν άξίωση έννοιολογικής κατανόησης².

Τό όδηγητικό έρώτημα αυτού του κεφάλαιου αναφερόταν στό Είναι του έδωνά. Θέμα ήταν ή όντολογική συγκρότηση τής διανοικτότητας πού ιδιάζει ούσιαστικά στό έδωνά-Είναι. Τό Είναι αυτής τής διανοικτότητας συγκροτείται μέσα σέ εύρεση, κατανόηση και όμιλία. Τό καθημερινό της είδος του Είναι χαρακτηρίζεται από άερολογία, περιέργεια και άμφισημαντότητα. Αυτές μέ τή σειρά τους φανερώνουν τήν κινητότητα τής κατάπτωσης, μέ τά ούσιαστικά χαρακτηριστικά τής προκλητικότητας, τής καθυσύχασης, τής αποξένωσης και του περιπλέκεσθαι.

Μέ αυτή τήν άνάλυση απέλευθερώσαμε τό σύνολο τής ύπαρκτικής σύστασης του έδωνά-Είναι ως προς τά κύρια χαρακτηριστικά, και πετύχαμε τό φαινομενικό έδαφος για νά έρμηνεύσουμε συγκεκριαλαιοτικά τό Είναι του έδωνά-Είναι ως μέριμνα.

Σελ. 180

1. [Λούθηρος.]

2. [Αναμφίβολα δέν πρόκειται έδώ για τήν ύπαρκτική κατανόηση, παρὰ για τόν τύπο κατανόησης πού προσφέρεται από τήν Θεολογία.]

Κεφάλαιο Έκτο

Ἡ μέριμνα ὡς εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι

§39. *Τό ἐρώτημα γιά τήν ἀρχέγονη ὀλότητα τοῦ δομικοῦ συνόλου τοῦ ἐδωνά-εἶναι*

Τό μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι εἶναι μιὰ ἀρχέγονα καί ἀδιάκοπα *σύνολη* δομή. Στά προηγούμενα κεφάλαια (διαίρεση 1η, κεφ. 2-5) αὐτή ἡ δομή διευκρινίστηκε φαινομενικά ὡς σύνολο, καί πάντα πάνω σέ τέτοια βάση ἀναλύθηκε στά συγκροτητικά της στοιχεῖα. Ἡ ἀρχική³ θεώρηση τοῦ συνόλου αὐτοῦ τοῦ φαινόμενου ἔχασε τώρα τήν κενότητα τοῦ πρώτου γενικοῦ προσχέδιου. Κι' ὁμως ἡ φαινομενική *πολλαπλότητα* τῆς σύστασης τοῦ δομικοῦ συνόλου καί τοῦ καθημερινοῦ εἶδους τοῦ εἶναι του εὐκόλα μπορεῖ νά ἐμποδίση τήν *ἐνιαία* φαινομενολογική θεώρηση τοῦ συνόλου σάν τέτοιου. Ἐπιπλέον αὐτή ἡ ἐνιαία θεώρηση πρέπει νά διατηρηθῆ κάτω ἀπό τό

181 βλέμμα μας πολύ περισσότερο τώρα, πού θά θέσουμε τό ἐρώτημα, στό ὁποῖο κορυφώνεται ὀλόκληρη ἡ προκαταρκτική θεμελιώδης ἀνάλυση τοῦ ἐδωνά-εἶναι: *πῶς πρέπει νά ὀριστῆ ὑπαρκτικο-ὄντολογικά ἡ ὀλότητα τοῦ δομικοῦ συνόλου πού παρουσιάσαμε;*

Τό ἐδωνά-εἶναι ὑπάρχει γεγονικά. Ἐρωτᾶται κατά πόσο ἡ ὑπαρκτικότητα καί ἡ γεγονότητα ἔχουν ὄντολογική ἐνότητα, ἢ κατά πόσο ἡ γεγονότητα ἰδιάζει οὐσιαστικά στήν ὑπαρκτικότητα¹. Ἐξαιτίας τῆς εὗρεσης, ἡ ὁποία ἰδιάζει στό ἐδωνά-εἶναι οὐσιαστικά, τοῦτο ἔχει ἓνα εἶδος τοῦ εἶναι, χάρη στό ὁποῖο φέρεται μπρός στόν ἑαυτό του, καί αὐτός τοῦ διανοίγεται ὡς πρὸς τό ὅτι εἶναι ριγμένος. Ἄλλά τό ριξιμο εἶναι τό εἶδος τοῦ εἶναι ἐνός ὄντος πού εἶναι οἱ δυνατότητές του, κατά τρόπο μάλιστα πού αὐτό τό ὄν κατανοεῖ τόν ἑαυτό του μέσα σ' αὐτές καί βάσει αὐτῶν, προβαλλό-

3. Δές §12, σελ. 52 κ.ἑς.

1. [εἶναι αὐτόνητο ὅτι στό ἴδιο μέτρο θά μπορούσε νά προταθῆ τό ἐρώτημα, κατά πόσο ἰδιάζει ἡ ὑπαρκτικότητα στή γεγονότητα.]

μενο πάνω τους. Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι, στό όποίο ιδιάζει έξ-ίσου άρχέγονα τόσο τό Παρείναι σέ πρόχειρα όντα όσο και τό Συνείναι μέ Άλλους, εΐναι έκάστοτε ένεκα του έαυτου του. Άλλά ό έαυτός εΐναι άρχικά και ώς επί τό πλείστο άναυθεντικός, έαυτός των πολλών. Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι εΐναι πάντα ήδη καταπε-σμένο. *Ή κατά μέσον όρο καθημερινότητα του έδωνά-Εΐναι* μπορεί συνεπώς νά καθοριστή ώς καταπτωτικό και διανοιγμένο, ριγμένο και προβλητικό [geworfen-enitwerfend] μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι, τό όποίο όντας παράπλευρα στόν «κόσμο» και συνόντας μέ Άλλους νοιάζεται γι' αυτή ταύτη τή δυνατότητα, νά εΐναι τό πιό δικό του Εΐναι.

Θά κατορθώσουμε νά συλλάβουμε αυτό τό δομικό σύνολο τής καθημερινότητας του έδωνά-Εΐναι μέσ στήν όλότητά του; Μπορεί τό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι νά άναδυθή τόσο ένιαία, ώστε από αυτό νά γίνη καταληπτή ή ούσιαστική ίσαρχεγονωσύνη των δομών πού παρουσιάσαμε, μαζί και οι ύπαρκτικές δυνατότητες παραλλαγής τους; Ύπάρχει κανένας δρόμος, πού θά μās έπιτρέψη νά προσε-γίσουμε αυτό τό Εΐναι ώς φαινόμενο, μέ βάση τήν ύπαρκτική Άναλυτική πού πραγματώσαμε ώς τώρα;

Άπό άρνητική άποψη εΐναι άναμφισβήτητο: Ή όλότητα του δο-μικού συνόλου δέ μπορεί νά πλησιασθή μέ συνοικδομίαση των στοιχείων. Γιά κάτι τέτοιο θά χρειαζόμασταν οικοδομικό σχέδιο. Τό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι, τό όποίο όντολογικά φέρει τό δομικό σύνολο σάν τέτοιο, θά μās γίνη προσιτό, άν στρέψουμε τό βλέμμα μέσω αυτού του συνόλου πρós ένα άρχέγονα ένιαίο φαινόμενο, τό όποίο ένυπάρχει ήδη μέσ στό σύνολο κατά τέτοιον τρόπο, ώστε θε-μελιώνει όντολογικά κάθε δομικό στοιχείο ώς πρός τή δομική του δυνατότητα. Ή συγκεφαλαιωτική έρμηνεία δέ μπορεί λοιπόν νά εΐ-ναι συγκεντρωτική άθροιση των στοιχείων πού πετύχαμε ώς τώρα. Τό έρώτημα γιά τόν θεμελιώδη ύπαρκτικό χαρακτήρα του έδωνά-Εΐναι εΐναι ούσιαστικά διαφορετικό από τό έρώτημα γιά τό Εΐναι ενός παρευρισκόμενου όντος. Ή καθημερινή περιβαλλοντική έμπει-ρία, πού παραμένει στραμμένη και όντικά και όντολογικά πρός τά ένδόκοσμα όντα, δέν εΐναι ικανή νά προσφέρει στήν όντολογική άνάλυση τό έδωνά-Εΐναι όντικά άρχέγονα. Όμοια και ή έμμελής αντίληψη [Wahrnehmung] διωμάτων στερείται όντολογικά έπαρ-κοϋς όδηγοϋ. Τό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι δέν πρέπει άφετέρου νά έπιτευχθή μέ παραγωγή [deduziert werden] από κάποια ιδέα περι- του άνθρώπου. Μās έπιτρέπει ή ώς τώρα έρμηνεία του έδωνά-

Είναι νά συμπεραψουμε, ποιαν οντικο-όντολογική πρόσβαση πρὸς τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἀπαιτεῖ αὐτὸ τὸ ὄν ἀφ' ἑαυτοῦ του ὡς μόνη κατάλληλη;

Ἡ ὄντολογικὴ δομὴ τοῦ ἐδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται ἀπὸ κατανόηση τοῦ Εἶναι. Ὄντας, τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἔχει διανοιγῆ στὸν ἑαυτὸ του μὲς στὸ Εἶναι του. Τὸ εἶδος τοῦ Εἶναι αὐτῆς τῆς διανοικτότη-
τας συγκροτεῖται ἀπὸ εὕρεση καὶ κατανόηση. Ὑπάρχει στὸ ἐδωνά-Εἶναι κάποια κατανοητικὴ εὕρεση, χάρη στὴν ὁποία τὸ ἐδωνά-Εἶναι διανοίγεται κατὰ ἐξαιρετικὸ τρόπο στὸν ἑαυτὸ του;

Ἄν ἡ ὑπαρκτικὴ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἐδωνά-Εἶναι σκοπεύη νά διατηρήσῃ ριζικὴ διαύγεια ὡς πρὸς τὴ θεμελιακο-όντολογικὴ τῆς λειτουργία, γιὰ νά κυριαρχήσῃ στὸ προσωρινὸ τῆς μέλημα, τὴν παρουσίαση τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, πρέπει νά ἀναζητήσῃ μιά ἀπὸ τίς *πιο μακροβόλες καὶ πιο ἀρχέγονες* δυνατότητες διάνοιξης, ἢ ὁποία ἐνυπάρχει σ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐδωνά-Εἶναι. Ὁ τρόπος τῆς διάνοιξης, χάρη στὸν ὁποῖο τὸ ἐδωνά-Εἶναι φέρεται μπρὸς στὸν ἑαυτὸ του, πρέπει νά εἶναι τέτοιος, ὥστε χάρη σ' αὐτὸν νά γίνεται προσιτὸ κάπως *ἀπλοποιημένο*¹ τὸ ἐδωνά-Εἶναι. Μὲ ὅσα θά ἔχουν ἔτσι διανοιγῆ, θά πρέπει τότε νά ἐρθῇ στοιχειωδῶς σέ φῶς ἡ δομικὴ ὁλότητα τοῦ Εἶναι πού ζητᾶμε.

Θά ληφθῇ ὡς βάση τῆς ἀνάλυσης τὸ φαινόμενο τῆς *ἀγωνίας*, μιά καὶ αὐτὴ ἢ εὕρεση ικανοποιεῖ αὐτές τίς μεθοδολογικὲς ἀπαιτήσεις. Ἡ ἐπεξεργασία αὐτῆς τῆς θεμελιώδους εὕρεσης καὶ ὁ ὄντολογικὸς χαρακτηρισμὸς ὅσων διανοίγονται μέσα σ' αὐτὴν, παίρνει ὡς ἀφετηρία τὸ φαινόμενο τῆς κατάρπτωσης καὶ διακρίνει τὴν ἀγωνία ἀπὸ τὸ συγγενικὸ φαινόμενο τοῦ φόβου, τὸ ὁποῖο ἀναλύσαμε παραπάνω. Ἡ ἀγωνία, ὡς ὄντολογικὴ δυνατότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, μαζί μὲ τὸ μέσα τῆς διανοιγόμενου ἐδωνά-Εἶναι παρέχει τὸ φαινομενικὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ρητὴ σύλληψη τῆς ἀρχέγονης ὁλότητος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Τὸ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἀποκαλύπτεται ὡς *μέριμνα*. Ἡ ὄντολογικὴ ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ θεμελιώδους ὑπαρκτικοῦ φαινομένου ἀπαιτεῖ τὴ διάκρισή του ἀπὸ φαινόμενα πού θά μπορούσαν ἀρχικὰ νά ταυτιστοῦν μὲ τὴ μέριμνα. Τέτοια φαινόμενα εἶναι ἡ θέληση, ἡ ἐπιθυμία, ἡ ροπὴ καὶ ἡ ὄρμη. Ἡ μέριμνα δέ

Σελ. 182

1. [vereinfacht. Θέλει νά πῇ: ὄχι συνθεμένο ἀπὸ πολλὰ μέλη, παρά μέ
ἐνιαία δομῆ. Δέξ σελ. 196 καὶ 200.]

μπορεί να επιτευχθῆ μέ παραγωγή [abgeleitet werden] από αυτά, γιατί ἴσα-ἴσα αὐτά θεμελιώνονται στή μέριμνα.

Ἡ ὄντολογική ἐρμηνεία τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ὡς μέριμνας, ὅπως καί κάθε ὄντολογική ἀνάλυση, μέ ὅσα κατορθώνει θρῖσκεται μακριά ἀπ' ὅσα εἶναι προσιτά στήν προοντολογική κατανόηση τοῦ Εἶναι, πόσο μάλλον στήν ὄντική γνώση τῶν ὄντων. Δέν πρέπει νά μᾶς ἐκπλήσση τό ὅτι ὁ κοινός νοῦς, πού λαβαίνει ὑπόψη του ὅσα ὄντικά μόνο ξέρει, παραξενεύεται γιά ὅσα μαθαίνουμε ὄντολογικά.

183 Κι' ὁμως ἤδη τό ὄντικό ξεκίνημα τῆς ὄντολογικῆς ἐρμηνείας πού ἐπιχειροῦμε ἐδῶ – ἡ ὁποία θέλει νά νοήση τό ἔδωνά-Εἶναι ὡς μέριμνα –, μπορεῖ νά φανῆ ἐξεζητημένο κι' ἐπινοημένο θεωρητικά, γιά νά μή μιλήσουμε γιά τή βιαιότητα πού θά μπορούσες νά διακρίνης στό ὅτι παραμερίσαμε τόν παραδεδομένο καί δοκιμασμένο ὀρισμό τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπαιτεῖται λοιπόν μία προοντολογική ἐπικύρωση τῆς ὑπαρκτικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ὡς μέριμνας. Αὐτή θά ἐπιτευχθῆ, ἂν δείξουμε ὅτι ἀμέσως μόλις τό ἔδωνά-Εἶναι ἐκφράστηκε γιά τόν ἑαυτό του, τόν ἐρμήνευσε ὡς μέριμνα (*cura*), ἔστω κι' ἂν μόνο προοντολογικά.

Ἡ Ἀναλυτική τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ἡ ὁποία ἐμβαθύνει ὡς τό φαινόμενο τῆς μέριμνας, σκοπεύει νά προετοιμάσῃ τή θεμελιακο-ὄντολογική Προβληματική, δηλαδή τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι γενικά. Γιά νά ἐπιστήσουμε ρητά τήν προσοχή, μέ βάση ὅσα πετύχαμε ὡς τώρα, στό νά ὑπερβαθῆ τό εἰδικό μέλημα μᾶς ὑπαρκτικο-ἀprioρικῆς Ἀνθρωπολογίας, πρέπει μέ ἀναδρομή νά συλλάβουμε διορατικώτερα ἐκεῖνα τά φαινόμενα, τά ὁποία ἔχουν στενή συνάφεια μέ τό ὀδηγητικό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι. Πρόκειται γιά τούς ἤδη ἐξηγημένους τρόπους τοῦ Εἶναι: τήν προχειρότητα καί τήν παρεύρεση, πού καθορίζουν ἐνδόκοσμα ὄντα πού δέν εἶναι ἔδωνά-Εἶναι. Ἐπειδή ὡς τίς μέρες μας ἡ ὄντολογική Προβληματική κατανόησε βασικά τό Εἶναι μέ τό νόημα παρεύρεσης («ρεαλιστικότητα», πραγματικότητα τοῦ «κόσμου»), ἐνῶ τό Εἶναι τοῦ ἔδων. Εἶναι παρέμεινε ὄντολογικά ἀκαθόριστο, εἶναι ἀναγκαῖα μία διερεύνηση τοῦ ὄντολογικοῦ δεσμοῦ, πού συνάπτει τή μέριμνα, τήν κοσμικότητα, τήν προχειρότητα καί τήν παρεύρεση (ρεαλιστικότητα). Αὐτό θά μᾶς ὀδηγήσῃ στό νά καθορίσουμε ὀξύτερα τήν ἔννοια τῆς *ρεαλιστικότητας*, μέσ στό πλαίσιο μᾶς ἐξέτασης τῶν γνωσιολογικῶν ἐρωτημάτων πού ἔθεσε ὁ Ρεαλισμός καί ὁ Ἰδεαλισμός μέ προσανατολισμό πρὸς τήν ἰδέα τῆς ρεαλιστικότητας.

Τά ὄντα εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἐμπειρία, τή γνώση καί τή

σύλληψη, μέσω των οποίων διανοίγονται, αποκαλύπτονται και καθορίζονται. 'Αλλά τό Εΐναι «είναι» μόνο μέσα στην κατανόηση^[94] εκείνων των όντων, στῶν οποίων τό Εΐναι ιδιάζει κάτι σάν κατανόηση τοῦ Εΐναι. Τό Εΐναι μπορεῖ λοιπόν νά μήν ἔχη νοηθῆ ἐννοιολογικά [unbegriffen], ὄχι ὅμως καί νά μήν ἔχη ὀλωσδιόλου κατανοηθῆ [unverstanden]. Στήν ὄντολογική Προβληματική συνάπτονταν ἀπό παλιά τό *Εΐναι καί ἡ ἀλήθεια*, ἄν δέν ταυτίζονταν ἐντελῶς. Τοῦτο φανερώνει ὅτι τό Εΐναι καί ἡ κατανόηση^[95] ἀναγκαῖα συνάπτονται, ἔστω κι' ἄν αὐτή ἡ συνάφεια παραμένη ἴσως κρυμμένη ὡς πρός τά ἀρχέγονά της θεμέλια. Γιά νά προετοιμάσουμε ἐπαρκῶς τό ἐρώτημα γιά τό Εΐναι, χρειάζεται νά διευκρινιστῆ ὄντολογικά τό φαινόμενο τῆς ἀλήθειας. Αὐτό θά ἐπιτευχθῆ ἀρχικά πάνω στό ἔδαφος ὅσων πετύχαμε μέ τήν παραπάνω ἐρμηνεία τῶν φαινομένων τῆς διανοικτότητας καί τοῦ ἀποκαλύπτεσθαι, τῆς ἐρμηνεύσης καί τῆς ἀπόφασης.

184 Ἡ προκαταρκτική θεμελιώδης ἀνάλυση τοῦ ἐδωνά-Εΐναι θά περατωθῆ λοιπόν μέ τά ἀκόλουθα θέματα: Ἡ θεμελιώδης εὔρεση τῆς ἀγωνίας ὡς ἐξαιρετική διανοικτότητα τοῦ ἐδωνά-Εΐναι (§40)· τό Εΐναι τοῦ ἐδωνά-Εΐναι ὡς μέριμνα (§41)· ἐπικύρωση τῆς ὑπαρκτικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἐδωνά-Εΐναι ὡς μέριμνας μέ ἓνα προοντολογικό τεκμήριο πού μᾶς παρέχει τό ἐδωνά-Εΐναι αὐτοερμηνευόμενο (§42)· ἐδωνά-Εΐναι, κοσμικότητα καί ρεαλιστικότητα (§43)· ἐδωνά-Εΐναι, διανοικτότητα καί ἀλήθεια (§44).

§40. Ἡ θεμελιώδης εὔρεση τῆς ἀγωνίας ὡς ἐξαιρετική διανοικτότητα τοῦ ἐδωνά-Εΐναι

Μία ὄντολογική δυνατότητα τοῦ ἐδωνά-Εΐναι μέλλει νά μᾶς διανοίξῃ ὄντικά τό ἐδωνά-Εΐναι ὡς ὄν. Μία τέτοια διάνοιξη εἶναι μπορετή μόνο χάρις στή διανοικτότητα πού ιδιάζει στό ἐδωνά-Εΐναι, διανοικτότητα πού θεμελιώνεται σέ εὔρεση καί κατανόηση. Μέ ποιό νόημα εἶναι ἡ ἀγωνία ἐξαιρετική εὔρεση; Πῶς ὀδηγεῖται μέσα της τό ἐδωνά-Εΐναι μέσω τοῦ δικοῦ του Εΐναι πρό αὐτοῦ τούτου, ἔτσι ὥστε νά μποροῦμε νά καθορίσουμε φαινομενολογικά τό μέσ στήν ἀγωνία διανοιγόμενο ὄν σάν τέτοιο ὡς πρός τό Εΐναι του, ἢ ἔστω νά προετοιμαστοῦμε ἐπαρκῶς γι' αὐτό τόν καθορισμό;

Σκοπεύοντας νά εἰσδύσουμε στό Εΐναι τῆς ὀλότητος τοῦ δομικοῦ συνόλου, θά λάβουμε ὡς ἀφετηρία τίς συγκεκριμένες ἀναλύσεις τῆς κατάρπωσης, τίς ὁποῖες πραγματώσαμε παραπάνω. Ἡ ἀπορρόφηση

στούς πολλούς και στον «κόσμο» της βιομέριμνας φανερώνει *Είμαι* *εξ* *εσά* *φυγή* του έδωνά-Είμαι μπρός από τον ίδιο του τον έαυτό – τον έαυτό ως δυνατότητα αυθεντικής έαυτότητας. Αυτό τό φαινόμενο της φυγής του έδωνά-Είμαι *μπρός από τον ίδιο του τον έαυτό και από τήν αυθεντικότητά του, μοιάζει όμως πολύ λίγο κατάλληλο* νά χρησιμεύσει ως φαινομενικό έδαφος για τήν παρακάτω έρευνα. Γιατί μέ αυτή τή φυγή τό έδωνά-Είμαι *ίσα-ίσα δέν οδηγείται* μπρός στον έαυτό του. Αυτή ή αποστροφή¹ οδηγεί *μακριά* από τον έαυτό του, σέ αντίστοιχία προς τήν χαρακτηριστική τάση της κατάπτωσης. Άλλά έρευνώντας τέτοια φαινόμενα πρέπει νά φυλαχτούμε, μήπως συγχέοντας χαρακτηρίσουμε όντικο-ύπαρξιακά αντί νά έρμηνεύσουμε όντολογικο-ύπαρξιακά, ή παραβλέψουμε τίς θετικές φαινομενικές βάσεις πού παρέχει ό όντικο-ύπαρξιακός χαρακτηρισμός στήν όντολογικο-ύπαρξιακή έρμηνεία.

Άπό ύπαρξιακή άποψη, ή αυθεντικότητα της έαυτότητας σίγουρα αποκρύβεται και άπωθείται μέ τήν κατάπτωση· άλλ' αυτή ή άπόκρυψη είναι *άπλως στερητική μορφή* διανοικτότητας, διανοικτότητα πού φανερώνεται ως φαινόμενο στό γεγονός ότι ή φυγή του έδωνά-Είμαι είναι φυγή *πρό* του έαυτού του. Φεύγοντας πρό του έαυτού του, τό έδωνά-Είμαι αντιμετωπίζει *ίσα-ίσα* τον έαυτό του. Μόνον *εφόσον* τό έδωνά-Είμαι έχει οδηγηθή όντολογικά μπρός στον έαυτό του ούσιαστικά *χάρη* στή διανοικτότητα πού τό

185 χαρακτηρίζει, *μπορεί* νά φεύγει *πρό* τούτου. Κατ' αυτή τήν καταπτωτική αποστροφή *άσφαλώς* δέν συλλαμβάνει θεωρητικά αυτό πρό του όποιου φεύγει, και δέν τό μαθαίνει ούτε καν όταν στρέφεται *πρός* αυτό. Σίγουρα όμως κατά τήν αποστροφή *άπό* τον έαυτό του, αυτός του έχει διανοιγή. Η ύπαρξιακο-όντική αποστροφή, έχοντας χαρακτήρα διανοικτότητας, παρέχει ως φαινόμενο τή δυνατότητα νά συλληφθή ύπαρξιακο-όντολογικά αυτό πού αποφεύγεται. Άν ή φαινομενολογική έρμηνεία στραφή *πρός* αυτό, «μακριά από» τό όποιο στρέφεται όντικά ή αποστροφή, άνοίγεται ή δυνατότητα νά κατανοηθή και νά έννοιολογηθή αυτό πού αποφεύγεται.

Προσανατολίζοντας έτσι τήν άνάλυση προς τό φαινόμενο της κατάπτωσης, δέ χάνουμε ριζικά κάθε έλπίδα του νά μάθουμε όντο-

1. [Abkehr. Δές στίς σελ. 135 κ.έ., όπου ό όρος μεταφράζεται και: αποφυγή.]

λογικά κάτι για τό μέσ στην κατάπτωση διανοιγόμενο έδωνά-Είμαι. Αντίθετα, εδώ ή έρμηνεία παραδίδεται σέ όσο γίνεται λιγώτερο τεχνητή αυτοεξέταση του έδωνά-Είμαι· γιατί πραγματώνει μόνο την εξήγηση αυτών, πού τό ίδιο τό έδωνά-Είμαι διανοίγει όντικά. Η δυνατότητα νά κατανοήσουμε τό Είμαι του έδωνά-Είμαι συμβαδίζοντας κι' ακολουθώντας το έρμηνευτικά βάσει μιās εύρεσης αυξάνεται κατά τό μέτρο της άρχεγονωσύνης του φαινομένου, πού θά επιλεγή μεθοδολογικά ως διανοικτική εύρεση. "Ότι ή άγωνία είναι πράγματι ένα άρχέγονο φαινόμενο, είναι άρχικά ένας άπλός ισχυρισμός.

Γιά νά αναλύσουμε την άγωνία δέν είμαστε έντελώς άπροετοιμαστοι. Παραμένει βέβαια άκόμα σκοτεινό, τό πώς αυτή συνάπτεται όντολογικά μέ τό φόβο. Όλοφάνερα αυτά τά φαινόμενα είναι συγγενικά. Τοῦτο μās τό δηλώνει τό γεγονός ότι ως επί τό πλείστο δέν μπόρεσαν νά τά ξεχωρίσουν, κι' όνόμασαν άγωνία ό,τι είναι φόβος, και φόβος όνομάστηκε ό,τι έχει τό χαρακτήρα της άγωνίας. Θά επιχειρήσουμε νά προσεγγίσουμε βαθμαία τό φαινόμενο της άγωνίας.

Τήν κατάπτωση του έδωνά-Είμαι μέσ στους πολλούς και μέσ στον «κόσμο» της βιομέριμνας την όνομάσαμε «φυγή» πρό του έαυτού του. Άλλά ούτε κάθε όπισθοχώρηση πρό..., ούτε κάθε άποστροφή από... είναι αναγκαία φυγή. Η θεμελιωμένη στό φόβο όπισθοχώρηση μπρός άπ' ό,τι διανοίγει ό φόβος, μπρός από τό άπειλητικό, έχει τό χαρακτήρα της φυγής. Η έρμηνεία του φόβου ως εύρεσης φανέρωσε: αυτό μπρός στό όποιο φοβώμαστε είναι κάποιο βλαβερό ένδόκοσμο όν, πού βάσει μιās όρισμένης περιοχής όντας ήδη κοντά πλησιάζει, μπορεί όμως και νά μή φτάση. Κατά την κατάπτωση τό έδωνά-Είμαι άποστρέφεται τον έαυτό του. Αυτό πρό του όποιου όπισθοχωρεί, πρέπει βέβαια νά έχει τό χαρακτήρα άπειλής· νά όμως πού είναι ένα όν, τό όποιο έχει τό είδος του Είμαι του όντος πού όπισθοχωρεί: είναι αυτό τοῦτο τό έδωνά-Είμαι. Αυτό πρό του όποιου όπισθοχωρεί, δέ μπορεί νά έκληφθή ως κάτι «φοβερό», γιατί τά «φοβερά» συναντώνται πάντα ως ένδόκοσμα όντα. Η μόνη άπειλή πού μπορεί νά είναι «φοβερή», και ή όποία ανακαλύπτεται μέσα στό φόβο, προέρχεται πάντα από ένδόκοσμα όντα.

Συνεπώς ή άποστροφή στην όποία επιδίδεται ή κατάπτωση, δέν είναι φυγή πού θεμελιώνεται σέ φόβο ένδόκοσμων όντων. Μιά έτσι θεμελιωμένη μορφή φυγής δέν αρμόζει διόλου στην άποστροφή, γιατί ή άποστροφή ίσα-ίσα στρέφεται πρός τά ένδόκοσμα όντα, μιά

καί απορροφᾶται σ' αὐτά. Ἡ ἀποστροφή στήν ὁποία ἐπιδίδεται ἡ κατάπτωση θεμελιώνεται ἀντίθετα στήν ἀγωνία, πού ἀπό μέρους της καθιστᾶ τό φόβο μορετό¹.

Γιά νά κατανοηθῆ αὐτή ἡ κουθέντα γιά τήν καταπτωτική φυγή τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρό τοῦ ἑαυτοῦ του, πρέπει νά θυμηθοῦμε ὅτι τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι θεμελιώδης σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Αὐτό μπρός στό ὁποιο ἀγωνιοῦμε εἶναι τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι σάν τέτοιο. Κατά τί διαφέρει μέσ στή διάσταση τῶν φαινομένων αὐτό μπρός στό ὁποιο ἀγωνιοῦμε, ἀπό ἐκεῖνο μπρός στό ὁποιο φοβώμαστε; Αὐτό μπρός στό ὁποιο ἀγωνιοῦμε δέν εἶναι ἐνδόκοσμο ὄν. Ἐνεκα τούτου δέ μπορεῖ οὐσιαστικά νά ὑπάρχη σ' αὐτό σύμπλεξη. Ἡ ἀπειλή δέν ἔχει τό χαρακτήρα μιᾶς ὀρισμένης βλαβερότητας, πού ἀφορᾶ αὐτό πού ἀπειλεῖται ὡς πρός κάποια εἰδική γεγονική δυνατότητα γιά Εἶναι. Αὐτό μπρός στό ὁποιο ἀγωνιοῦμε εἶναι ὄλωσδιόλου ἀκαθόριστο. Αὐτή ἡ ἀκαθοριστία ὄχι μόνο ἀφήνει γεγονικά ἀναποφάσιστο, ποιό ἐνδόκοσμο ὄν ἀπειλεῖ, παρά σημαίνει ὅτι ἡ ἀπειλή δέν προέρχεται διόλου ἀπό τά ἐνδόκοσμα ὄντα. Κανένα πρόχειρο ἢ παρευρισκόμενο ἐνδόκοσμο ὄν δέν παίζει τό ρόλο αὐτοῦ, μπρός στό ὁποιο ἀγωνιοῦμε. Ἡ ἐνδόκοσμα ἀποκαλυπτόμενη συμπλεκτική ὄλότητα τῶν πρόχειρων καί παρευρισκομένων ὄντων σάν τέτοια εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντη· καταποντίζεται· ὁ κόσμος γυμνώνεται ὄλωσδιόλου ἀπό σημαντικότητα. Ὅταν ἀγωνιοῦμε, δέ συναντᾶμε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, στό ὁποιο ὡς κάτι ἀπειλητικό θά μοροῦσε νά ὑπάρχη σύμπλεξη.

Ἡ ἀγωνία δέν «βλέπει» συνεπῶς ἓνα ὀρισμένο «ἐδῶ» ἢ «ἐκεῖ»,

Σελ. 186

1. [Ἡ ἀγωνία συγκροτεῖ τή συνθήκη γιά τή δυνατότητα κάθε φόβου, γιατί ἀκριβῶς αὐτή – καί μόνο αὐτή, καθώς ὑπονοεῖ τό κείμενο – εἶναι ἡ ρίζα τῆς κατάπτωσης. Συνεπῶς ἡ κατάπτωση, ἡ ὁποία μᾶς ὠθεῖ νά ἀποφύγουμε τό ἀντικείμενο τῆς ἀγωνίας, ρίχνει τό ἔδωνά-Εἶναι μέσ στόν «κόσμο» τῆς καθημερινῆς του βιομέρμνας. Ἀπό τό ἄλλο μέρος τό νά ἀναδυθῆ ὁ φόβος εἶναι δυνατό, μόνο μέσα σ' αὐτή τήν ἀπορρόφηση μέσα στόν «κόσμο». Πρέπει συνεπῶς νά συμπεράνουμε ὅτι ὁ φόβος εἶναι μέ παράγωγο μόνο νόημα μία εὔρεση: σέ τελευταία ἀνάλυση δέν εἶναι εὔρεση, παρά στό μέτρο πού, θραύοντας τήν ἄμεση καί καθημερινή σχέση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μέ τό περιβάλλον του, ὁ φόβος εἶναι ἰκανός νά ἐπαναφέρῃ τό ἔδωνά-Εἶναι μέσ στήν ἀγωνία, νά κἀνῃ τόπο σ' αὐτήν, πού εἶναι ἡ θεμελιώδης εὔρεση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

ἀπ' ὅπου πλησιάζει τὸ ἀπειλητικό. Αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο ἀγωνιοῦμε, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ ἀπειλητικό δέν εἶναι *πουθενά*. «Δέν ξέρομε» τί εἶναι αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο ἀγωνιοῦμε. Ἄλλὰ τὸ «πουθενά» δέν σημαίνει τίποτα, παρὰ ἐνυπάρχει μέσα του ἡ περιοχὴ σάν τέτοια, ἐνυπάρχει διανοικτότητα τοῦ κόσμου σάν τέτοιου, ἢ ὁποῖα παρέχεται στοῦ οὐσιαστικά χωρικό Ἐνεῖναι. Οὔτε λοιπόν μπορεῖ τὸ ἀπειλητικό νά πλησιασῇ, ὄντας ἤδη κοντά, ἀπὸ μία ὀρισμένη διεύθυνση· εἶναι ἤδη «ἐδωνά» – κι' ὅμως *πουθενά*· εἶναι τόσο κοντά, ὥστε σέ συνθλίβει καί σοῦ κόβει τὴν ἀναπνοή – κι' ὅμως *πουθενά*.

187 Μὲ αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο ἀγωνιοῦμε γίνεται φανερό ἓνα «τίποτα καί *πουθενά*»². Ἡ ἐναντιότητα τοῦ ἐνδόκοσμου «τίποτα καί *πουθενά*» ὡς φαινόμενου σημαίνει: *αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο ἀγωνιοῦμε εἶναι ὁ κόσμος σάν τέτοιος*. Ἡ τέλεια ἔλλειψη σημαντικότητας, πού μαρτυρεῖται στοῦ «τίποτα καί *πουθενά*», δέν σημαίνει ἀπουσία τοῦ κόσμου, παρὰ σημαίνει ὅτι τὰ ἐνδόκοσμα ὄντα εἶναι καθ' ἑαυτά τόσο τέλεια ἀσήμαντα, ὥστε ἔνεκα αὐτῆς τῆς *ἔλλειψης σημαντικότητας* τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων δέν ὑπάρχει ἄλλο πού νά μᾶς νοιάξῃ, παρὰ ὁ κόσμος μέσ στὴν κοσμικότητά του.

Αὐτὸ πού σέ καταπιέζει δέν εἶναι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, μά οὔτε ὅλα μαζί τὰ παρευρισκόμενα ὄντα ὡς ἄθροισμα, παρὰ ἡ *δυνατότητα* πρόχειρων ὄντων σάν τέτοιων, δηλαδή αὐτός τοῦτος ὁ κόσμος. Ὅταν ἡ ἀγωνία κοπάσῃ, τότε ἡ καθημερινή κουβέντα συνηθίζει νά λέῃ: «στ' ἀλήθεια δέν ἦταν τίποτα». Αὐτὴ ἡ κουβέντα ἀκριβολογεῖ ὄντικά ὡς πρὸς τὸ τί ἦταν. Ἡ καθημερινή ὀμιλία ἀφοσιώνεται σέ διομερίμνα καί σχολιασμό τῶν πρόχειρων ὄντων. Ἄλλ' αὐτὸ μπρὸς στοῦ ὁποῖο ἀγωνιοῦμε δέν εἶναι κανένα ἐνδόκοσμα πρόχειρο ὄν. Κι' ὅμως αὐτὸ τὸ «κανένα πρόχειρο», τὸ ὁποῖο μόνο ἡ καθημερινή περιεσκεμμένη ὀμιλία κατανοεῖ, δέν εἶναι ἐντελῶς τίποτα. Τὸ τίποτα τῆς προχειρότητας θεμελιώνεται στοῦ πιὸ ἀρχέγονο «κάτι»^[96], στὸν *κόσμο*. Ἄλλὰ ὄντολογικά ὁ κόσμος *ιδιάζει* οὐσιαστικά στοῦ *Εἶναι* τοῦ *ἐδωνά-Εἶναι* ὡς μέσ-στόν-κόσμον-*Εἶναι*. Ἄν συνεπῶς τὸ

2. Ἦ Ὁ Χάιντεγκερ δέν συσχετίζει ρητὰ αὐτὸ τὸ «τίποτα καί *πουθενά*» πού φανερώνεται μέσ στὴν ἀγωνία, μέ τὸ «παντοῦ καί *πουθενά*» ὅπου βρισκεται ἡ περιέργεια (δές σελ. 173), οὔτε μέ τὸ χάσιμο τοῦ ἑαυτοῦ του, πού χαρακτηρίζει τὸ *ἐδωνά-Εἶναι* μέσ στὴν κατάπτωση (δές σελ. 175). *Εἶναι* ἐντούτοις προφανές ὅτι αὐτὰ τὰ φαινόμενα συγγενεύουν.]

τίποτα – δηλαδή ο κόσμος σάν τέτοιος – φανερώνεται νά είναι αυτό, μπρός στό όποιο αγωνιούμε, τούτο σημαίνει: αυτό μπρός στό όποιο αγωνιούμε είναι αυτό τούτο τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι^[97].

Τό αγωνιάν διανοίγει ἀρχέγονα καί στά ίσα τόν κόσμο ως κόσμο. Δέν ἀρχίζουμε μέ τό νά στοχαζώμαστε κάνοντας ἀφαίρεση από τά ἐνδόκοσμα ὄντα καί ἀναλογιζόμενοι ἀπλῶς καί μόνο τόν κόσμο, μπρός στόν όποιο τότε προκύπτει ἀγωνία, παρά ἡ ἀγωνία ὡς τρόπος τῆς εὕρεσης διανοίγει δλόπρωτα τόν κόσμο ὡς κόσμο. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι κατά τήν ἀγωνία ἀποκτιέται ἡ ἔννοια τῆς κοσμικότητας τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀγωνία δέν είναι μόνο ἀγωνία μπροστά..., παρά ὡς εὕρεση είναι καί ἀγωνία γιά... Αὐτό γιά τό όποιο αγωνιούμε δέν είναι ἕνα ὀρισμένο εἶδος τοῦ Εἶναι ἢ δυνατότητα τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ἡ ἴδια ἡ ἀπειλή είναι δά ἀκαθόριστη, συνεπῶς δέ μπορεῖ νά εἰσβάλη ἀπειλητικά στήν τάδε ἢ στή δείνα γεγονικά συγκεκριμένη δυνατότητα γιά Εἶναι. Αὐτό γιά τό όποιο αγωνιούμε είναι αὐτό τούτο τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Μέ τήν ἀγωνία καταποντίζονται τά περιβαλλοντικά πρόχειρα ὄντα, καί γενικά τά ἐνδόκοσμα ὄντα. Ὁ «κόσμος» δέ μπορεῖ πιά νά προσφέρει τίποτα, ἀκόμα λιγότερο τό ἐδωνά-Συνεῖναι Ἄλλων. Ἐτσι ἡ ἀγωνία ἀφαιρεῖ ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι τή δυνατότητα νά κατανοῇ καταπτωτικά τόν ἑαυτό του μέ βάση τόν «κόσμο» καί τή δημόσια ἐγκαθιδρυμένη ἐρμήνευση. Ἡ ἀγωνία ξαναρίχνει τό ἐδωνά-Εἶναι σ' ἐκεῖνο, γιά τό όποιο τούτο ἀγωνιά, στή δυνατότητά του γιά αὐθεντικό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἐξατομικεύει τό ἐδωνά-Εἶναι γιά τό πιό δικό του μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, τό όποιο κατανοεῖ τόν ἑαυτό του οὐσιαστικά προβάλλοντάς τον πάνω σέ δυνατότητες. Αὐτό γιά τῷ όποιο αγωνιούμε, διανοίγει λοιπόν τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς δυνατότητα, καί μάλιστα ὡς κάτι πού μπορεῖ νά είναι ἀποκλειστικά ἀφ' ἑαυτοῦ του ὡς ἐξατομικευμένο μέσ στήν ἐξατομίκευση¹.

Ἡ ἀγωνία φανερώνει στό ἐδωνά-Εἶναι τό Εἶναι πρὸς τή δυνατότητα γιά τό πιό δικό του Εἶναι, δηλαδή ὅτι είναι ἐλεύθερο γιά τήν ἐλευθερία νά ἐκλέξη καί νά ἀδράξῃ τόν ἑαυτό του. Ἡ ἀγωνία φέρ-

188

Σελ. 188

1. [vereinzelt in der Vereinzelung. Ἐς προσεχτή ἢ πιθανή παρερμήνευση: δέν πρόκειται γιά ἀπομόνωση (isolement, ὅπως μεταφράζουν οἱ γάλλοι), παρά γιά τό γεγονός ὅτι ὁ ἀνθρωπος γίνεται ἄτομο, προσωπικότητα.]

νει τό ἐδωνά-Εἶναι μπρός στήν ἐλευθερία γιά... (propensio in... [ροπή πρὸς]) τήν ἀύθεντικότητα τοῦ Εἶναι του ὡς δυνατότητα, πού τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι πάντα ἤδη. Ἄλλ' αὐτό τό Εἶναι εἶναι συνάμα ἐκεῖνο, στό ὁποῖο τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει παραδοθῆ ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι.

Αὐτό γιά τό ὁποῖο ἀγωνιοῦμε, ἀποκαλύπτεται ὅτι εἶναι τό ἴδιο μέ αὐτό, μπρός στό ὁποῖο ἀγωνιοῦμε: τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἡ ταυτότητα αὐτοῦ γιά τό ὁποῖο καί αὐτοῦ μπρός στό ὁποῖο ἀγωνιοῦμε ἐκτείνεται μάλιστα ἀκόμα καί ὡς αὐτό τοῦτο τό ἀγωνιᾶν. Γιατί τοῦτο, ὡς εὕρεση, εἶναι θεμελιώδες εἶδος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι². Τό ὅτι τό διαθοίγειν ταυτίζεται ὑπαρκτικά μέ τά διανοιγόμενα, κατά τρόπο μάλιστα, ὥστε μέσα σ' αὐτά νά διανοίγεται ὁ κόσμος ὡς κόσμος, τό Ἐνεῖναι ὡς δυνατότητα γιά ἐξατομικευμένο, καθάρῳ, ριγμένο Εἶναι, κάνει σαφές ὅτι μέ τό φαινόμενο τῆς ἀγωνίας ἔγινε θέμα τῆς ἐρμηνείας μας μία ἐξαιρετική εὕρεση. Ἡ ἀγωνία ἐξατομικεύει κι' ἔτσι διανοίγει τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς «solus ipse» [μόνος αὐτός]. Ἄλλ' αὐτός ὁ ὑπαρκτικός «Σολιψισμός» δέν ἐκτοπίζει διόλου ἓνα ἀπομονωμένο ὑποκείμενο-πράγμα στήν ἀκακή κενότητα μιᾶς χωρῖς κόσμου παρεύρεσης, παρά ἀντίθετα ὁδηγεῖ τό ἐδωνά-Εἶναι μέ ἔσχατο νόημα μπρός στόν κόσμο του ὡς κόσμο, συνεπῶς καί μπρός στόν ἑαυτό του ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι.

Ἡ καθημερινή ὀμίλια καί ἐρμηνευση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι μᾶς χορηγοῦν τήν πιό ἀπροκατάληπτη μαρτυρία ὅτι ἡ ἀγωνία ὡς θεμελιώδης εὕρεση διανοίγει καταπῶς εἴπαμε. Ἡ εὕρεση, ὅπως εἴδαμε παραπάνω³, κάνει φανερό ὅτι «εἶμαι ἔτσι». Ὅταν ἀγωνιῶ, εἶμαι ἀνέστιος⁴. Μέ τοῦτο ἐκφράζουμε σέ πρῶτο πλάνο τήν ἰδιόμορφη ἀκαθοριστία τῆς κατάστασης, στήν ὁποία βρισκεται τό ἐδωνά-

2. [Θέλει νά πῆ ὅτι ἡ ἀγωνία εἶναι πάντοτε ἀγωνία πρὸ τῆς ἀγωνίας, καί μολαταῦτα ἀγωνία γιά τήν τύχη τῆς ἀγωνίας: «φόβος», μήπως πάση νά νοιώθῃ αὐτό τό συναίσθημα. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

3. [Δές §29, σελ. 134.]

4. [unheimlich. Αὐτή ἡ λέξη ὡς ἐπίθετο λέγεται στά γερμανικά γιά κάθε τι πού προκαλεῖ φόβο, πού ἀνησυχεῖ ἢ προκαλεῖ φρίκη. Ὁ Χάιντεγκερ μέ τίς ἐπόμενες προτάσεις στρέφει ὁμως τήν προσοχή στήν ἐτυμολογική της (un-heimlich), ὁπότε ἡ λέξη ὡς ἐπίθετο παίρνει τό νόημα: στερημένος ἀπό τό οἰκεῖο περιβάλλον, ξένος πρὸς τά ὄντα τῆς συνηθισμένης διαμονῆς. Τό ἀποδίδουμε λοιπόν: ἀνέστιος.]

Είναι όταν αγωνιά: τό τίποτα καί πουθενά. Ἄνεσιότητα σημαίνει όμως ταυτόχρονα ὅτι τό ἔδωνά-Εἶναι δέν εἶναι «στόν τόπο του». Ὅταν πρωτοαναφέραμε ὡς φαινόμενο τή θεμελιώδη σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι καί διασαφηνίσαμε τό ὑπαρκτικό νόημα τοῦ Ἐνεῖναι σέ διάκριση ἀπό τήν κατηγοριακή σημασία τῆς «ἐνδότητος», καθορίσαμε τό Ἐνεῖναι ὡς: κατοικῶ σέ..., εἶμαι ἐξοικειωμένος μέ...⁵ Αὐτός ὁ χαρακτήρας τοῦ Ἐνεῖναι διασαφηνίστηκε ἀργότερα πῶς συγκεκριμένα χάρις στήν καθημερινή κοινή γνώμη τῶν πολλῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσάγουν στήν κατά μέσον ὄρο καθημερινότητα τοῦ

189 ἔδωνά-Εἶναι μιά καθησυχασμένη αὐτοβεβαιότητα, μιά αὐτονόητη οἰκειότητα¹. Ἀντίθετα ἡ ἀγωνία ἀποτραβάει τό ἔδωνά-Εἶναι ἀπό τήν καταπτωτική ἀπορρόφησή του στόν «κόσμο». Ἡ καθημερινή ἐξοικείωση καταρρέει. Τό ἔδωνά-Εἶναι ἐξατομικεύεται, ἀλλά ἐξατομικεύεται ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Τό Ἐνεῖναι εἰσδύει στόν ὑπαρκτικό «τρόπο» τῆς ἀνοικιότητος. Τίποτ' ἄλλο δέ θέλαμε νά ποῦμε μιλώντας γιά «ἀνεσιότητα».

Μποροῦμε τώρα πιά νά δοῦμε μέσ στή διάσταση τῶν φαινομένων, τί ἀποφεύγει ἡ κατάπτωση ὡς φυγή. Δέν φεύγει πρό ἐνδόκοσμων ὄντων, παρά ἴσα-ἴσα πρός αὐτά, ὡς ἐκεῖνα τά ὄντα, ἀνάμεσα στό ὅποια μπορεῖ νά κατοική μέ καθησυχασμένη οἰκειότητα ἡ βιομέριμνα, χαμένη μέσ στούς πολλούς. Ἡ καταπτωτική φυγή πρός τήν οἰκειότητα τῆς κοινῆς γνώμης εἶναι φυγή πρό τῆς ἀνοικιότητος, δηλαδή τῆς ἀνεσιότητος πού ἐνυπάρχει στό ἔδωνά-Εἶναι ὡς ριγμένο, μέσ στό Εἶναι του παραδομένο στόν ἑαυτό του μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Αὐτή ἡ ἀνεσιότητα καταδιώκει ἀδιάκοπα τό ἔδωνά-Εἶναι, κι' ἀπειλεῖ, ἔστω κι' ἂν ὄχι ρητά, τήν καθημερινή ἀπώλειά του μέσ στούς πολλούς. Αὐτή ἡ ἀπειλή μπορεῖ γαγονικά νά συμβαδίξει μέ τήν πλήρη σιγουριά καί ἐπάρκεια, οἱ ὁποῖες χαρακτηρίζουν τήν καθημερινή βιομέριμνα. Ἡ ἀγωνία μπορεῖ νά ἀναδυθῆ μέσ ἀπό τίς πῶς ἀκακес καταστάσεις. Κι' οὔτε ἔχει ἀνάγκη ἀπό σκοτάδι, ὅπου ὁμολογουμένως εἶναι εὐκολώτερο νά νοιώσης ἀνέσιος. Γιατί ἂν στό σκοτάδι εἶναι πῶς τονισμένο τό ὅτι δέ βλέ-

5. Δές §12, σελ. 53 κ.έες.

1. Δές §27, σελ. 126 κ.έες.

πεις «τίποτα», έντούτοις εκεί μέσα ό κόσμος είναι *ακόμα* και μάλιστα *έντονώτερα* «έδωνά».

Ήν έρμηνεύουμε ύπαρκτικο-όντολογικά τήν άνεσιτιότητα του έδωνά-Είναι ως απειλή, πού άνταμώνει τό έδωνά-Είναι άφ' έαυτού του, δέν ύποστηρίζουμε μέ τούτο, ότι πάντα ήδη κατά τήν άγωνία ή άνεσιτιότητα έχει κατανοηθή μέ αυτό τό νόημα. Τό καθημερινό είδος, μέ τό όποιο τό έδωνά-Είναι κατανοεί τήν άνεσιτιότητα, είναι ή καταπτωτική άποστροφή, ή όποία άποκρύβει τήν άνοικειότητα. Κι' όμως ή καθημερινότητα αυτής τής φυγής φανερώνει ως φαινόμενο ότι ή άγωνία ως θεμελιώδης εύρεση χαρακτηρίζει ούσιαστικά τή σύσταση του μέσ-στόν-κόσμον-Είναι, σύσταση ύπαρκτική κι' όχι ποτέ παρευρισκόμενη, πού είναι πάντα κατά ένα τρόπο του γεγονικού έδωνά-Είναι, δηλαδή μέσα σέ εύρεση. Τό καθησυχασμένο κι' έξοικειωμένο μέσ-στόν-κόσμον-Είναι είναι τρόπος τής άνεσιτιότητας του έδωνά-Είναι, κι' όχι αντίστροφα. *Ή άνοικειότητα^[98] πρέπει νά νοηθή ύπαρκτικο-όντολογικά ως πιό άρχέγονο φαινόμενο.*

Και μόνο επειδή ή άγωνία καθορίζει άπαρατήρητα πάντα ήδη τό μέσ-στόν-κόσμον-Είναι, μπορεί τούτο, ως Παρείναι στόν «κόσμο» μέσα σέ διομέριμνα και εύρεση, νά γεύεται φόβο. Ό φόβος είναι άγωνία καταπεσμένη στόν «κόσμο», άναυθεντική και κρυβόμενη σάν τέτοια από τόν ίδιο της τόν έαυτό.

190 Ήλλωστε είναι γεγονός ότι και ή διάθεση τής άνεσιτιότητας ύπαρξιακά ως επί τό πλείστο δέν κατανοείται. Ήκτός τούτου ή «αύθεντική» άγωνία είναι σπάνια, μιά και επικρατεί ή κατάπτωση και ή κοινή γνώμη. Συχνά οί συνθήκες πού καθορίζουν τήν άγωνία είναι «βιολογικές». Τό γεγονός τής άγωνίας μέσ στή γεγονότητά του είναι *όντολογικό* πρόβλημα, κι' όχι μόνο ως προς τήν όντική του αίτία κι' εξέλιξη. Βιολογικό ξεσπασμα άγωνίας είναι μπορετό, μόνον επειδή τό έδωνά-Είναι μέσα στή ρίζα του Είναι του κατέχεται από άγωνία.

Ήκόμα σπανιότερες κι' από τό ύπαρξιακό γεγονός τής αύθεντικής άγωνίας είναι οί άπόπειρες νά έρμηνευτή αυτό τό φαινόμενο ως προς τήν ύπαρκτικο-όντολογική του συγκρότηση και λειτουργία. Οί αίτίες για τούτο θρίσκονται ένμέρει στή γενική παραμέληση τής ύπαρκτικής Ήναλυτικής του έδωνά-Είναι, ειδικώτερα όμως στήν παραγνώριση του φαινόμενου τής εύρεσης¹. Ήλλά ή

Σελ. 190

1. Δέν είναι τυχαίο ότι τά φαινόμενα τής άγωνίας και του φόβου, πού

σπανιότητα του φαινομένου της αγωνίας δέ μπορεί να τό στερηθή από την αρμοδιότητά του, να αναλάβη *θεμελιώδη* μεθοδολογική λειτουργία στην ύπαρκτική 'Αναλυτική. 'Αντίθετα, ή σπανιότητα του φαινομένου δείχνει ότι τό *έδωνά-Είμαι*, τό όποιο ώς πρός την αυθεντικότητά του παραμένει ώς επί τό πλείστο στόν ίδιο του τόν *έαυτό επικαλυμμένο* από τή δημόσια *έγκαθιδρυμένη έρμήνευση* τών πολλών, μπορεί να διανοιγή μέ *άρχέγονο νόημα* *χάρη σ' αυτή τή θεμελιώδη εϋρεση*.

191 *Είμαι* *άσφαλώς* χαρακτηριστικό κάθε *εϋρεσης* ότι διανοίγει *έκάστοτε* τό *πλήρες μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι* ώς πρός όλα τά συγκροτητικά του στοιχεία – τόν *κόσμο*, τό *'Ενείμαι*, τόν *έαυτό*. 'Αλλά στην *άγωνία* *ένυπάρχει* ή *δυνατότητα* *μιάς* *έξαιρετικής* *διάνοιξης*, γιατί ή *άγωνία* *έξατομικεύει*. Αυτή ή *έξατομίκευση* *άποτραβά* τό *έδωνά-Είμαι* από την *κατάπτωσή* του, *καί* του *κάνει* *φανερές* την *αυθεντικότητα* *καί* την *άναυθεντικότητα* ώς *δυνατότητες* του *Είμαι* του. Αυτές οί *θεμελιώδεις* *δυνατότητες* του *έδωνά-Είμαι*, πού *είναι* *έκάστοτε* *δικό* μου^[99], *φανερώνονται* μέσ στην *άγωνία* *καθώς* *είναι* *καθ' έαυτές*, *χωρίς* να *έχουν* *μασκαρευτή* μέ *ένδόκοσμα* *όντα*, *στά*

διατηρήθηκαν *πέρα* για *πέρα* *άξεχώριστα*, *εισέδυσαν* *δχι* *μόνον* *όντικά* *μά* *καί*, *μολονότι* *μέσα* *σέ* *πολύ* *στενά* *δρια*, *όντολογικά*, *στόν* *ορίζοντα* *της* *χριστιανικής* *Θεολογίας*. Τοϋτο *συνέβαινε* *πάντα*, *δποτε* *τό* *άνθρωπολογικό* *πρόβλημα* *του* *Είμαι* *του* *άνθρώπου* *πρός* *τό* *Θεό* *κέρδιζε* *προτεραιότητα*, *καί* ή *Προβληματική* *καθοδηγούνταν* *άπό* *φαινόμενα* *δπως* ή *πίστη*, ή *άμαρτία*, ή *άγάπη*, ή *μετάνοια*. *Δές* *τή* *θεωρία* *του* *Αύγουστίνου* *για* *τόν* *timor castus* *καί* *servilis*, ή *όποία* *αναλύεται* *συχνά* *στά* *έξηγητικά* *του* *βιβλία* *καί* *στά* *γράμματα*. *Γιά* *τό* *φόβο* *δές* *De diversis quaestionibus octoginta tribus* *qu. 33: de metu*, *qu. 34: utrum non aliud amandum sit, quam metu carere*. *qu. 35: quid amandum sit.* (Migne, *Patrol. Latinae VII*, 23 *κ. έξς.*)

'Ο *Λούθηρος* *πραγματεύτηκε* *τό* *πρόβλημα* *του* *φόβου* *δχι* *μόνο* *μέσ* *στην* *παραδοσιακή* *συνάφεια* *μιάς* *έρμηνείας* *της* *roenitentia* *καί* *της* *contritio*. *μά* *καί* *στό* *σχόλιό* *του* *πάνω* *στή* *Γένεση*, *μολονότι* *δχι* *σέ* *έννοιολογικό* *έπίπεδο*, *παρά* *μέ* *σκοπό* *τήν* *έποικοδόμηση*: *δές* *Enarrationes in genesin cap. 3.* *Werke* (Erl. *Ausg.*) *Exegetica opera latina*, *tom. I*, 177 *κ. έξς.*

Αυτός *πού* *προχώρησε* *περισσότερο* *στην* *άνάλυση* *του* *φαινομένου* *της* *άγωνίας*, *μά* *καί* *πάλι* *μέσ* *στή* *θεολογική* *συνάφεια* *μιάς* *«ψυχολογικής»* *παρουσίασης* *του* *προβλήματος* *του* *προπατορικού* *άμαρτήματος*, *είναι* *ό* *S. Kierkegaard*. *Δές*: *'Η έννοια της άγωνίας*, 1844. *Ges. Werke* (Diederichs). *τόμ. 5.* [*Έλληνικά* *μεταφράστηκε* *άπό* *τό* *Γ. Τζαβάρα*, *έκδόσεις* *«Δωδώνη»*, *'Αθήνα* 1971, 228 *σελ.*]

όποια προσκολλάται τό ἐδωνά-Εἶναι ἀρχικά καί ὡς ἐπί τό πλείστο.

Σέ ποιό μέτρο πετύχαμε μέ αὐτή τήν ὑπαρκτική ἐρμηνεία τῆς ἀγωνίας μία φαινομενική βάση, ὥστε νά ἀπαντήσουμε στό ὀδηγητικό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι τῆς ὀλότητας τοῦ δομικοῦ συνόλου τοῦ ἐδωνά-Εἶναι;

§41. Τό Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέριμνα

Μέ τό σκοπό νά συλλάβουμε τήν ὀλότητα τοῦ δομικοῦ αὐτοῦ συνόλου ὄντολογικά, πρέπει ἀρχικά νά ρωτήσουμε: μπορεῖ τό φαινόμενο τῆς ἀγωνίας καί ὅσα διανοίγονται μέ αὐτό, νά μᾶς δώσουν ἰσαρχέγονα τό σύνολο τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς φαινόμενο, ἔτσι ὥστε τό δλέμμα πού ζητᾶ τήν ὀλότητα νά λάβῃ ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ του χάρη σ' αὐτό τό δεδομένο; Τό σύνολο αὐτῶν πού προσφέρει ἡ ἀγωνία, μπορεῖ μορφικά νά συνοψιστῆ ὡς ἐξῆς: τό ἀγωνιᾶν ὡς εὐ-ρεση εἶναι ἓνας τρόπος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι· αὐτό γιά τό ὁποῖο ἀγωνιοῦμε εἶναι ἡ δυνατότητα γιά μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Τό πλήρες φαινόμενο τῆς ἀγωνίας φανερώνει λοιπόν τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς γεγονός ὑπάρχον μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Τά θεμελιώδη ὄντολογικά χαρακτηριστικά αὐτοῦ τοῦ ὄντος εἶναι ὑπαρκτικότητα, γεγονότητα καί καταπελτωκότητα. Αὐτοί οἱ ὑπαρκτικοί ὄρισμοί δέν εἶναι κομμάτια πού ἀνήκουν σέ κάτι σύνθετο, ἓνα ἀπό τά ὁποῖα θά μπορούσε κάποτε-κάποτε νά λείπῃ, παρά εἶναι συνυφασμένα μέσα σέ μία ἀρχέγονη συνάρτηση, ἡ ὁποία ἀπαρτίζει τήν ὀλότητα τοῦ δομικοῦ συνόλου πού ζητᾶμε. Χάρη στήν ἐνότητα τῶν ὄντολογικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τούς ὁποίους ἀπαριθμήσαμε, μπορεῖ νά συλληφθῆ ὄντολογικά τό Εἶναι του σάν τέτοιο. Πῶς πρέπει νά χαρακτηριστῆ αὐτή ἡ ἐνότητα;

Τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἓνα ὄν, τό ὁποῖο μέσα στό Εἶναι του νοιάζεται γιά τό ἴδιο τοῦτο Εἶναι. Ἡ ἔκφραση «νοιάζεται» διευκρινίστηκε μέ τήν ὄντολογική σύσταση τῆς κατανόησης ὡς προβαλλόμενου Εἶναι πρὸς τήν δυνατότητα γιά τό πιό δικό του Εἶναι. Αὐτή ἡ δυνατότητα γιά Εἶναι εἶναι ἐκεῖνο, ἔνεκα τοῦ ὁποίου τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε καθῶς εἶναι. Τό ἐδωνά-Εἶναι ἔχει ἐκάστοτε ἤδη μέσ στό Εἶναι του συσχετίζει τόν ἑαυτό του μέ μία δυνατότητά του. Τό ὅτι εἶναι ἐλεύθερο γιά τήν δυνατότητα τοῦ πιό δικοῦ του Εἶναι, συνελῶς γιά τήν δυνατότητα αὐθεντικότητας καί ἀναυθεντικότητας, φανερώνεται μέ ἀρχέγονο καί στοιχειωδῶς συγκεκριμένο χαρακτήρα μέσα στήν ἀγωνία. Ἄλλά τό Εἶναι πρὸς τήν δυνατότητα

για τὸ πῶς δικό του εἶναι σημαίνει ὄντολογικά: τὸ ἐδωνά-εἶναι μέσα στὸ εἶναι του ἐκάστοτε ἤδη προηγείται τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὸ ἐδωνά-εἶναι εἶναι πάντα ἤδη πέρα κι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του [ist... «über sich hinaus»], ὄχι ἐπειδὴ σχετίζεται μὲ ἄλλα ὄντα, τὰ ὅποια τοῦτο δὲν εἶναι, παρὰ ὡς εἶναι πρὸς τὴ δυνατότητα γιὰ εἶναι, πού εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο. Αὐτὴ τὴν ὄντολογικὴ δομὴ τοῦ οὐσιώδους «νοιάζεται» θὰ τὴν ὀνομάσουμε *προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-εἶναι* τοῦ ἐδωνά-εἶναι.

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ δομὴ ἀφορᾷ τὸ σύνολο τῆς σύστασης τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Τὸ προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-εἶναι δὲν σημαίνει κάτι σὰ μία ἀπομονωμένη τάση ἐνός «ὑποκείμενου» πού δὲν ἔχει κόσμο, παρὰ χαρακτηρίζει τὸ μὲς-στόν-κόσμον-εἶναι. Ἄλλὰ τὸ μὲς-στόν-κόσμον-εἶναι χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι, παραδομένο στὸν ἑαυτό του, εἶναι ἐκάστοτε ἤδη ριγμένο μέσα σέ ἓνα κόσμο. Τὸ ὅτι τὸ ἐδωνά-εἶναι εἶναι ἐγκαταλειμμένο στὸν ἑαυτό του φανερῶνεται ἀρχέγονα καὶ συγκεκριμένα μὲς στὴν ἀγωνία. Τὸ προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-εἶναι, ἂν συλληφθῆ πληρέστερα, σημαίνει: *προηγούμενο-τοῦ-ἤδη-μέσα-σέ-ἓνα-κόσμον-ὄντος-ἑαυτοῦ-του*. Ἀμέσως μὸλις φανερῶνεται ὡς φαινόμενο ἢ οὐσιαστικὰ ἐνιαία αὐτὴ δομὴ, διευκρινίζονται κι' ὅσα παρουσιάστηκαν παραπάνω¹ κατὰ τὴν ἀνάλυση τῆς κοσμικότητας. Ἐκεῖ προέκυψε: τὸ παραλεπτικό σύνολο τῆς σημαντικότητας, ἢ ὅποια σὰν τέτοια συγκροτεῖ τὴν κοσμικότητα, εἶναι ριζωμένο σέ ἓνα οὐ ἔνεκα. Τὸ ὅτι τὸ σύνολο τῶν παραπομπῶν, οἱ πολλαπλές σχέσεις τοῦ «γιά-νά», εἶναι δεμένες μὲ αὐτό, γιὰ τὸ ὅποιο νοιάζεται τὸ ἐδωνά-εἶναι, δὲν σημαίνει καμμιά συγχώνευση ἐνός παρευρισκόμενου «κόσμου» ἀντικειμένων μὲ ἓνα ὑποκείμενο. Ἐκφράζει ἀντίθετα ὡς φαινόμενο τὴν ἀρχέγονα σύνολη σύσταση τοῦ ἐδωνά-εἶναι, τοῦ ὁποίου ἡ ὀλότητα ἀναδύεται τώρα ρητὰ ὡς προηγούμενο-τοῦ-ἤδη-ἐνόντος-ἑαυτοῦ-του. Μὲ ἄλλη ἐκφραση: τὸ ὑπάρχειν εἶναι πάντα γεγονικό. Ἡ ὑπαρτικότητα εἶναι καθορισμένη οὐσιαστικὰ ἀπὸ γεγονότητα.

Κι ἀκόμα: τὸ γεγονικό ὑπάρχειν τοῦ ἐδωνά-εἶναι δὲν εἶναι μόνο, κατὰ τρόπο γενικό κι' ἀδιαφοροποίητο, μία ριγμένη δυνατότητα γιὰ μὲς-στόν-κόσμον-εἶναι, παρὰ ἔχει ἐπίσης πάντα ἤδη ἀπορροφηθῆ στὸν κόσμον τῆς βιομέρινας. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ καταπτατικό εἶναι παράπλευρα σέ... [=Παρεῖναι] ἀγγέλλεται ρητὰ ἢ ὄχι, καταννημένη ἢ ὄχι, ἢ φυγὴ πρὸ τῆς ἀνεσιότητος· αὐτὴ ἡ ἀνεσιότητα, ὅπως καὶ ἡ λανθάνουσα ἀγωνία, παραμένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο ἐπικαλυμμένη, γιατί ἡ κοινὴ γνώμη τῶν πολλῶν καταπιέζει κά-

θε ανοικειότητα. Στο προηγούμενο-του-ἤδη-μέσα-σέ-ένα-κόσμον-
δντος-ἑαυτοῦ-του συμπεριλαμβάνεται οὐσιαστικά τό καταπτωτικό
Εἶναι παράπλευρα στά βιομεριμνώμενα πρόχειρα ἐνδόκοσμα ὄντα.

Ἡ μορφικά ὑπαρκτική ὀλότητα τοῦ ὄντολογικοῦ δομικοῦ συν-
όλου τοῦ ἔδωνά-Εἶναι πρέπει συνεπῶς νά συλληφθῆ μέ τήν παρα-
κάτω δομή: Τό Εἶναι τοῦ ἔδωνά-Εἶναι σημαίνει: προηγούμενο-
του-ἤδη-ἐνόντος- (στόν-κόσμο-) ὡς ὄντος παράπλευρα (σέ ἐνδόκο-
σμα συναντώμενα ὄντα)-ἑαυτοῦ-του¹. Αὐτό τό Εἶναι εἶναι ὁμόλογο
μέ τή σημασία τοῦ ὄρου *μέριμνα* [Sorge], ὄρος πού χρησιμοποιεῖται
καθαρά ὄντολογικο-ὑπαρκτικά. Αὐτή ἡ σημασία δέν περιλαμβάνει
καμία ὄντικά νοούμενη τάση τοῦ Εἶναι, ὅπως τή σκοτούρα [Be-
sorgnis] ἢ τήν ἀμεριμνησία [Sorglosigkeit].

193 Ἐπειδή τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι εἶναι οὐσιαστικά μέριμνα,
μπορέσαμε στίς παραπάνω ἀναλύσεις μας νά συλλάβουμε τό Εἶναι
παράπλευρα στά πρόχειρα ὄντα ὡς *βιομέριμνα*, καί τή συνύπαρξη
μέ τό ἐνδόκοσμα συναντώμενο ἔδωνά-Συνεῖναι Ἄλλων ὡς *ἀνθρω-
πομέριμνα*¹. Τό Εἶναι παράπλευρα σέ... εἶναι βιομέριμνα, γιατί ὡς
τρόπος τοῦ Ἐνεῖναι καθορίζεται ἀπό αὐτή τή θεμελιώδη δομή – τή
μέριμνα. Ἡ μέριμνα δέν χαρακτηρίζει ἀπλῶς καί μόνο τήν ὑπαρ-
κτικότητα, ὡς κάτι ἀποκομμένο ἀπό τή γεγονότητα καί τήν κατά-
πτωση, παρά περιλαμβάνει τήν ἐνότητα αὐτῶν τῶν ὄντολογικῶν
χαρακτηριστικῶν. Μέριμνα δέν σημαίνει λοιπόν πρωταρχικά κι'
ἀποκλειστικά ἕναν ἀπομονωμένο σχετισμό τοῦ ἐγώ μέ τόν ἑαυτό
του. Ἡ ἔκφραση «αὐτομέριμνα» [= «μέριμνα γιά τόν ἑαυτό μας»,
στό κείμενο: «Selbstsorge»] σ' ἀναλογία πρός τά: βιομέριμνα κι' ἀν-
θρωπομέριμνα θά ἦταν ταυτολογία. Μέριμνα δέ μπορεῖ νά σημαίνει
κάποιον εἰδικό σχετισμό μέ τόν ἑαυτό σου, γιατί αὐτός χαρακτηρί-
στηκε ἤδη ὄντολογικά ὡς προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-Εἶναι·
ἀλλά σ' αὐτό τόν ὄρισμό *συμπεριλαμβάνονται* καί τά ἄλλα δύο δο-

Σελ. 192

1. [Sich-vorweg-schon-sein-in-(der-Welt-) als Sein-bei (innerweltlich begeg-
nendem Seienden).]

Σελ. 193

1. [Δές παραπάνω, στίς σελ. 121 καί 131.]

μικά στοιχεία τῆς μέριμνας, τό ἤδη-Ἐνεῖναι καί τό Εἶναι παρά-
πλευρα σέ...

Στό προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-Εἶναι ὡς Εἶναι πρὸς τὴ δυνα-
τότητα γιά τό πιά δικό του Εἶναι ἐνυπάρχει ἡ ὑπαρκτικο-
ὄντολογική συνθήκη τῆς δυνατότητας μιάς ἐλευθερίας γιά αὐθεντι-
κές ὑπαρξιακές δυνατότητες. Ἡ δυνατότητα γιά Εἶναι εἶναι αὐτό,
ἔνεκα τοῦ ὁποίου [worum-willen] τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι καθὼς εἶναι
γεγονικά. Στό μέτρο ὁμως πού αὐτό τό Εἶναι πρὸς τὴ δυνατότητα
γιά Εἶναι χαρακτηρίζεται ἀπό ἐλευθερία, *μπορεῖ* τό ἐδωνά-Εἶναι
νά σχετίζεται ἀκόμα κι' ἀθέλητα [unwillentlich= ὄχι ἔνεκα τινός]
μέ τίς δυνατότητές του, *μπορεῖ* νά εἶναι ἀναυθεντικό, καί *εἶναι* ἀρ-
χικά καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστο ἀναυθεντικό. Τό αὐθεντικό οὐ ἔνεκα
παραμένει ἀνάδραχτο, ἡ προβολή τῆς δυνατότητας γιά ἑαυτότητα
ἔχει ἐγκαταλειφθῆ στήν ἐξουσία τῶν πολλῶν. Στό προηγούμενο-
τοῦ-ἑαυτοῦ-του Εἶναι ὁ «ἑαυτός» γιά τόν ὁποῖο μιλάμε εἶναι λοι-
πόν ἐκάστοτε ὁ ἑαυτός τῶν πολλῶν. Ἀκόμα καί μέσ στήν ἀναυθεν-
τικότητα τό ἐδωνά-Εἶναι παραμένει οὐσιαστικά προηγούμενο τοῦ
ἑαυτοῦ του, ὁμοια ὅπως καί ἡ καταπτωτική φυγή τοῦ ἐδωνά-Εἶναι
πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ του φανερώνει τὴν ὄντολογική σύσταση ἑνός ὄν-
τος, τό ὁποῖο *νοιάζεται* γιά τό *Εἶναι* του.

Ἡ μέριμνα ὡς ἀρχέγονη δομική ὄλότητα προηγεῖται ὑπαρκτικο-
ἀπριορικά, θρῖσκεται δηλαδή πάντα ἤδη μέσα σέ κάθε γεγονικό
σχετισμό καί κατάσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Αὐτό τό φαινόμενο δέν
ἐκφράζει λοιπόν κατά κανέναν τρόπο προτεραιότητα τοῦ «πρακτι-
κοῦ» σχετισμοῦ σέ σχέση πρὸς τόν θεωρητικό. Ὁ καθαρά ἐποπτι-
κός καθορισμός ἑνός παρευρισκόμενου ὄντος δέν ἔχει λιγώτερο τό
χαρακτήρα τῆς μέριμνας ἀπ' ὅσο μία «πολιτική πράξη» ἢ μία ψυ-
χαγωγική ἀπόλαυση. Ἡ «θεωρία» καί ἡ «πράξη» εἶναι ὄντολογικές
δυνατότητες ἑνός ὄντος, τοῦ ὁποίου τό *Εἶναι* πρέπει νά καθορισθῆ
ὡς μέριμνα.

Ἡ ὄλότητα τοῦ φαινομένου τῆς μέριμνας οὐσιαστικά δέ *μπορεῖ*
νά διασπασθῆ· νά γιατί εἶναι καταδικασμένη κάθε προσπάθεια νά
ἀναχθῆ ἡ μέριμνα σέ ἐπὶ μέρους ἐνέργειες ἢ τάσεις, ὅπως στή θέ-
194 ληση καί στὸν πόθο ἢ στήν ὀρμή καί στή ροπή¹, ἢ νά συναρμολο-
γηθῆ ἀπό αὐτές.

Ἡ θέληση καὶ ὁ πόθος ἔχουν τίς ρίζες τους ὄντολογικά ἀναγκαῖα στό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέρηματα· δέν εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνο ὄντολογικά ἀδιαφοροποίητα βιώματα, πού λαβαίνουν χώρα μέσα σέ ἓνα ὀλότελα ἀκαθόριστο ὡς πρὸς τὸ ὄντολογικὸ του νόημα «ρεῦμα». Τὸ ἴδιο ἰσχύει γιὰ τὴ ροπή καὶ τὴν ὀρμή. Θεμελιώνονται κι' αὐτές στή μέρηματα, στό μέτρο πού μποροῦν νά δειχτοῦν καθαρά [reip] μέσα στό ἐδωνά-Εἶναι. Αὐτὸ δέν ἀποκλείει ὅτι ἡ ροπή καὶ ἡ ὀρμή συγκροτοῦν ὄντολογικά ἀκόμα καὶ ὄντα πού ἀπλῶς «ζοῦν». Ἀλλὰ ἡ θεμελιώδης ὄντολογικὴ σύσταση τοῦ «ζῶ» εἶναι ξεχωρὸ πρόβλημα, καὶ πρέπει νά ἀναζητηθῆ μόνο μέ ἀναγωγικά στερητικὸ τρόπο², μέ βάση τὴν Ὀντολογία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι.

Ἡ μέρηματα εἶναι ὄντολογικά «πρωτύτερη» ἀπὸ τὰ παραπάνω φαινόμενα, τὰ ὁποῖα θέβαια μποροῦν πάντα μέσα σέ ὀρισμένα ὄρια νά «περιγραφοῦν» ταιριαχτά, χωρὶς νά χρειάζεται νά εἶναι ὀρατὸς ἢ καὶ ἀπλῶς οἰκείος ὁ πλήρης ὄντολογικὸς ὀρίζοντας. Γιὰ τὴν παρούσα ἔρευνα, πού ἀνήκει στή θεμελιώδη Ὀντολογία καὶ δέν ἐπιδιώκει νά ἀναπτύξῃ μία θεματικὰ ἐξαντλητικὴ Ὀντολογία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, κι' ἀκόμα λιγώτερο μία συγκεκριμένη Ἀνθρωπολογία, θά πρέπει νά ἐπαρκέσῃ ἡ παρακάτω ὑπόδειξη τοῦ πῶς αὐτὰ τὰ φαινόμενα θεμελιώνονται ὑπαρκτικά στή μέρηματα.

Ἡ δυνατότητα γιὰ Εἶναι, ἔνεκα τῆς ὁποίας τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι, ἔχει τὸ ὄντολογικὸ εἶδος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. Περιέχει συνεπῶς ὄντολογικά ἓνα σχετισμὸ μέ ἐνδόκοσμα ὄντα. Ἡ μέρηματα εἶναι πάντα, ἔστω κι' ἂν μόνο στερητικά, βιομέριμα κι' ἀνθρωπομέριμα. Ἡ θέληση ἀδράχνει ἓνα ὄν πού ἔχει κατανοηθῆ, ἔχει δηλαδή προβληθῆ πάνω στίς δυνατότητές του, ὡς κάτι πού πρέπει νά τύχῃ βιομέριμας ἢ πού μέ τὴν ἀνθρωπομέριμα μέλλει νά ὀδηγηθῆ στό Εἶναι του. *Νά γιατί* κάθε θέληση [Wollen] εἶναι δεμένη μέ κάτι τὸ ὁποῖο θέλουμε [Gewolltes], καὶ τὸ ὁποῖο ἔχει ἤδη καθορισθῆ μέ βάση κάτι, ἔνεκα τοῦ ὁποίου θέλουμε [aus einem Worum-willen]. Συγκροτητικά στοιχεῖα τῆς ὄντολογικῆς δυνατότητας τῆς θέλησης εἶναι: ἡ προγενέστερη διανοικτότητα αὐτοῦ ἔνεκα τοῦ ὁποίου θέλουμε (προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-Εἶναι), ἡ διανοικτότητα ὄντων πού προσφέρονται στή βιομέριμα (ὁ κόσμος ὡς τὸ μέσα στό ὁποῖο τοῦ ἤδη-Εἶναι), καὶ ἡ κατανοητικὴ αὐτοπροβολή τοῦ ἐδωνά-Εἶναι πάνω σέ μία δυνατότητα-γιά-Εἶναι πρὸς μία δυνατότητα τοῦ ὄντος

2. [Δές σελ. 50, σημ. 1.]

τό όποιο θέλουμε. Μές στό φαινόμενο τής θέλησης διαφαίνεται ή όλότητα τής μέριμνας ώς θεμέλιο τής θέλησης.

195 Ἡ κατανοητική αὐτοπροβολή τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ώς γεγονική εἶναι ἐκάστοτε ἤδη παράπλευρα σέ ἕνα ἀποκαλυμμένο κόσμο. Ἐπό αὐτόν – καί ἀρχικά σύμφωνα μέ τήν ἐγκαθιδρυμένη ἐρμηνευση τῶν πολλῶν – λαβαίνει τίς δυνατότητές τής. Αὐτή ή ἐρμηνευση ἔχει εὐθύς ἐξαρχῆς περιορίζει τίς δυνατότητες ἐκλογῆς στήν περιφέρεια τοῦ οἰκείου, τοῦ ἐφικτοῦ, τοῦ ὑποφεροῦ – τοῦ ταιριαχοῦ καί τοῦ κόσμου. Αὐτή ή ἰσοπέδωση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μέ ὅσα εἶναι καθημερινά καί ἀρχικά διαθέσιμα θολώνει ταυτόχρονα τή δυνατότητα σάν τέτοια. Ἡ κατά μέσον ὄρο καθημερινότητα τής βιομέριμνας γίνεται τυφλή γιά τή δυνατότητα, καί ἐφησυχάζει στά ἀπλῶς «πραγματικά». Αὐτή ή ἐφησύχηση δέν ἀποκλείει μία εὐρεία δραστηριότητα βιομέριμνας, ἀντίθετα τή διεγείρει. Δέν θέλουμε τότε θετικές καί νέες δυνατότητες, παρά ὅσα εἶναι διαθέσιμα μεταβάλλονται κατά τακτά καί ὄργανωμένα διαστήματα κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε προκύπτει ή ἐπίφαση ὅτι κάτι γίνεται.

Αὐτή ή ἐφησυχασμένη κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῶν πολλῶν «θέληση» δέν ἐξαλείφει ἐντούτοις τό Εἶναι πρὸς τή δυνατότητα γιά Εἶναι, παρά ἀπλῶς τό παραλλάσσει. Τό Εἶναι πρὸς τίς δυνατότητες φανερώνεται τότε ὡς ἐπί τό πλεῖστο ὡς σκέτος πόθος. Ποθώντας, τό ἔδωνά-Εἶναι προβάλλει τό Εἶναι του πάνω σέ δυνατότητες, πού ὄχι μόνο παραμένουν ἀνάδραχτες κατά τή βιομέριμνα, μά καί πού ή ἐκπλήρωσή τους ποτέ δέν ζυγίστηκε κι' οὔτε προσδοκάται. Ἐντίθετα: ὅταν τό προηγούμενο-τοῦ-ἑαυτοῦ-του-Εἶναι κυριαρχῆ κατά τόν τρόπο τοῦ σκέτου πόθου, οἱ γεγονικές δυνατότητες γίνονται ἀκατανόητες. Ὅταν ὁ κόσμος προβάλλεται πρωταρχικά ὡς κόσμος πόθων, τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἔχει χαθῆ ὄλο ἀδράνεια μέσα σέ ὅσα εἶναι διαθέσιμα, κατά τρόπο ὁμως ὥστε ὅσα εἶναι διαθέσιμα, μία καί εἶναι τά μόνα πρόχειρα ὄντα, δέν ἐπαρκοῦν ποτέ σέ σύγκριση μέ ὅσα ποθοῦνται. Ὁ πόθος εἶναι ὑπαρκτική παραλλαγή τής κατανοητικῆς αὐτοπροβολῆς, ή ὄποια, καταπεσμένη στό ρίξιμο, ἀπλῶς ἐπιρρέπει στίς δυνατότητες. Μία τέτοια ἐπιρρέπεια ἀποκρῦβει τίς δυνατότητες· ὅ,τι ἐμφανίζεται μέσ στους πόθους αὐτῆς τής ἐπιρρέπειας θεωρεῖται ὡς ὁ «πραγματικός κόσμος». Ὁ πόθος ὄντολογικά προϋποθέτει μέριμνα.

Ὅταν ἐπιρρέπουμε¹, κυριαρχοῦμαστε ἀπό τό ἤδη-Παρεῖναι. Τό

1. Ἐποδίδουμε ὡς «ἐπιρρέπω» τό ρῆμα nachhängen καί ὡς «ἐπιρρέ-

προηγούμενο-του-ἤδη-ἐνόντος-ἑαυτοῦ-του ἔχει ἀντίστοιχα παραλλαγή. Ἡ καταπτωτική ἐπιρρέπεια φανερώνει τὴ ροπή τοῦ ἐδωνά-Εἶναι νά ἀφεθῆ στὴ ροή τῆς «ζωῆς» τοῦ κόσμου, μὲς στὸν ὁποῖο τοῦτο εἶναι. Ἡ ροπή ἔχει τὸ χαρακτήρα μιᾶς ἐπιδιώξεως γιὰ... [Ausseins auf...] Τὸ προηγούμενο-του-ἑαυτοῦ-του-Εἶναι ἔχει χαθὴ σέ ἓνα «ἀπλῶς-πάντα-ἤδη-Παρεῖναι». Τὸ «πρὸς-κάτι» [«Hin-zu»] τῆς ροπῆς ἀφήνεται νά παρασυρθῆ ἀπὸ αὐτό, στὸ ὁποῖο ἡ ροπή ἐπιρρέπει. Ἄν τὸ ἐδωνά-Εἶναι τρόπον τινά βουλιάξῃ μέσα σέ μία ροπή, τότε δέν ἔχουμε ἀπλῶς μία ροπή, παρά παραλλάσσεται ἢ πλήρης δομὴ τῆς μέριμνας. Ὀλοτέλα τυφλό, τὸ ἐδωνά-Εἶναι θέτει ὅλες τίς δυνατότητες στὴν ὑπηρεσία τῆς ροπῆς.

Ἀντίθετα ἡ ὁρμή «νά ζήσης» εἶναι ἓνα «πρὸς-κάτι» πού παράγει ἀφ' ἑαυτοῦ του τὴν παρώθηση. Εἶναι «πρὸς κάτι πάση θυσίᾳ». Ἡ ὁρμή [Drang] πασχίζει νά ἐκτοπίσῃ [verdrängen] ὅλες τίς ἄλλες δυνατότητες. Κι' ἐδῶ τὸ προηγούμενο-του-ἑαυτοῦ-του-Εἶναι εἶναι ἀναυθεντικό, ἔστω κι' ἂν ἡ ἐπίθεση τῆς ὁρμῆς προέρχεται ἀπὸ τὸν ἴδιον αὐτὸν πού ὀρμαίει². Ἡ ὁρμή μπορεῖ νά παρασέρῃ τὴν ἐκάστοτε εὔρεση καὶ κατανόηση. Ἄλλὰ τότε τὸ ἐδωνά-Εἶναι δέν εἶναι **196** διόλου καὶ δέν εἶναι ποτέ «σκέτη ὁρμή», στὴν ὁποία προστίθενται συχνά-πυκνά ἄλλες τάσεις πού προσπαθοῦν νά κυριαρχήσουν καὶ νά καθοδηγήσουν, παρά ὡς παραλλαγή τοῦ πλήρους μὲς-στὸν-κόσμον-Εἶναι εἶναι πάντα ἤδη μέριμνα.

Μὲς στὴν καθαρὴ ὁρμὴ ἡ μέριμνα δέν ἔχει ἀκόμα ἀπελευθερωθῆ, κι' ὅμως εἶναι ἡ μέριμνα αὐτὴ πού ἐπιτρέπει ὄντολογικά στὸ ἐδωνά-εἶναι νά εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ του ἀφορμισμένο [Bedrängstein]. Στὴ ροπή ἀντίθετα ἔχει πάντα ἤδη προσδεθῆ ἡ μέριμνα. Ἡ ροπή καὶ ἡ ὁρμή εἶναι δυνατότητες πού ἔχουν τὴ ρίζα τους στὸ ρίζιμο τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ἡ ὁρμή «νά ζήσης» δέν εἶναι νά ἐκμηδενίζεται ἢ ροπή νά ἀφεθῆς στὴ ροή τῆς «ζωῆς» τοῦ κόσμου δέν εἶναι νά ἐξολοθρευεῖται. Ἄλλὰ ἐπειδὴ – κι' αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη αἰτία – καὶ οἱ δύο αὐτές θεμελιώνονται ὄντολογικά στὴ μέριμνα, εἶναι νά παραλλάσσονται ὄντικο-ὑπαρξιακά ἀπὸ τὴν αὐθεντικὴ μέριμνα.

Μέ τὸν ὄρο «μέριμνα» ἔχουμε κατὰ νοῦ ἓνα θεμελιῶδες

πεια» τὸ ρηματικὸ οὐσιαστικὸ Nachhängen. Ἄς προσεχτῆ ἡ ἐτυμολογικὴ καὶ νοηματικὴ συνάφεια πρὸς τὴ λέξη Hang, τὴν ὁποία ἀποδίδουμε ὡς «ροπή».)

2. [Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μία γνήσια ὁρμή, πού συγκροτεῖ ἓνα ἀναυθεντικὸ τρόπο ὑπαρξῆς.]

ύπαρξτικο-όντολογικό φαινόμενο, τοῦ ὁποῖου μολαταῦτα ἡ δομή δέν εἶναι ἀπλή. Ἡ ὄντολογικά στοιχειώδης δλότητα τῆς δομῆς τῆς μέριμνας δέ μπορεῖ νά ἀναχθῆ σέ κάποιο ὄντικο «πρῶτο στοιχείο», ὅπως δέ μπορεῖ καί τό εἶναι νά «ἐξηγηθῆ» μέ βάση ὄντα. Τελικά θά φανερωθῆ ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ εἶναι γενικά δέν εἶναι διόλου «ἀπλή», ὅπως δέν εἶναι καί τό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Καθουίζοντας τῆ μέριμνα ὡς προηγούμενο-τοῦ-ἤδη-ἐνόντος-, ὡς ὄντος παρά-πλευρα σέ...-ἑαυτοῦ-του κάναμε σαφές ὅτι αὐτό τό φαινόμενο περιέχει μία δομική διάρθρωση. Ἄλλά δέν εἶναι τοῦτο φαινομενικό σημάδι ὅτι πρέπει νά προωθήσουμε ἀκόμα περισσότερο τό ὄντολογικό ἐρώτημα, ὥστε νά παρουσιασθῆ ἕνα ἀκόμα πιό ἀρχέγονο φαινόμενο, πού νά ὑποβαστᾶ ὄντολογικά τήν ἐνότητα καί δλότητα τῶν πολλαπλῶν δομῶν τῆς μέριμνας; Πρίν ἐξετάσουμε αὐτό τό ἐρώτημα¹, θά χρειασθῆ νά ἐπιστρέψουμε καί νά ἰδιοποιηθοῦμε ὀξύτερα ὅσα ἐρμηνεύσαμε ὡς τώρα ἀποβλέποντας στό ὄντολογικά θεμελιώδεις ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ εἶναι γενικά. Κι' ἀκόμα πρωτύτερα πρέπει νά φανερώσουμε ὅτι τό ὄντολογικά «καινούριο» αὐτῆς τῆς ἐρμηνείας εἶναι ὄντικά παμπάλαιο. Ἐρμηνεύοντας τό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι ὡς μέριμνα δέν τό συμπιέζουμε κάτω ἀπό μία ἐπινοημένη ἰδέα, παρά ἀνάγουμε ὑπαρξτικά σέ ἔννοια κάτι πού ἔχει ἤδη διανοιγῆ ὄντικο-ὑπαρξιακά.

§42. *Ἐπικύρωση τῆς ὑπαρξτικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἐδωνά-εἶναι ὡς μέριμνας μέ ἕνα προοντολογικό τεκμήριο πού μᾶς παρέχει τό ἐδωνά-εἶναι αὐτοερμηνυόμενο*

197 Στίς παραπάνω ἐρμηνείες, πού δόγησαν τελικά στήν παρουσίαση τῆς μέριμνας ὡς εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι, ὄλο τό ἐνδιαφέρον μας στρεφόταν στό νά πετύχουμε τά ταιριαχτά [angemessen] ὄντολογικά θεμέλια ἐκείνου τοῦ ὄντος, πού εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, καί πού τό ὀνομάζουμε «ἄνθρωπο». Πρός τοῦτο ἦταν ἀναγκαῖο νά ἀποδεσμευθῆ ἐξαρχῆς ἡ ἀνάληψη ἀπό τήν κατεῦθυνση τοῦ παραδεδομένου, ἀλλά ὄντολογικά ἀδιασάφητου καί ριζικά προβληματικοῦ ξεκινήματος, καθὼς αὐτό μᾶς παρουσιάζεται στόν παραδοσιακό ὀρισμό τοῦ ἀνθρώ-

Σελ. 196

1. [Αὐτό τό ἐρώτημα θά ἐξετασθῆ στή δεύτερη διαίρεση τοῦ παρόντος ἐργου.]

που¹. "Αν μετρηθῆ με τα μετρα αὐτοῦ τοῦ ὀρισμοῦ [An dieser gemessen], ἢ ὑπαρκτικο-ὄντολογικὴ ἐρμηνεία μπορεῖ νά παραξενέψῃ, ιδίως ἂν ἡ «μέριμνα» νοηθῆ ἀπλῶς ὄντικά ὡς σκοτούρα ἢ δυσχέρεια. Γι' αὐτό θά παραθέσουμε τώρα ἓνα προοντολογικὸ ντοκουμέντο, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποδεικτικὴ δύναμη εἶναι βέβαια «ἀπλῶς καὶ μόνο ἱστορικὴ».

"Ας συλλογιστοῦμε ὁμως ὅτι σ' αὐτό τὸ ντοκουμέντο τὸ ἐδωνά-Εἶναι ἐκφράζεται γιὰ τὸν ἑαυτό του «ἀρχέγονα», ἀνεπηρέαστο ἀπὸ θεωρητικὲς ἐρμηνεῖες καὶ χωρὶς νά ἀποβλέπῃ σέ καμμιά τέτοια. "Ας λάβουμε ἀκόμα ὑπόψῃ ὅτι τὸ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἱστορικότητα, γεγονὸς βέβαια πού πρέπει νά δειχθῆ ὄντολογικά². 'Αλλ' ἂν τὸ ἐδωνά-Εἶναι εἶναι στὰ βάρη τοῦ Εἶναι τοῦ «ἱστορικό», τότε μία κατάθεση πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἱστορία του καὶ ἀνάγεται σ' αὐτήν, κ' ἐπιπλέον προηγεῖται κάθε ἐπιστήμης, κατέχει ἰδιαίτερο βάρος, ἔστω κ' ἂν ὄχι καθαρὰ ὄντολογικά³. 'Η κατανόηση τοῦ Εἶναι, πού ἐνυπάρχει στὸ ἐδωνά-Εἶναι, ἐκφράζεται προοντολογικά. Τὸ ντοκουμέντο πού παραθέτουμε θά πρέπει νά κἀν σαφές ὅτι ἡ ὑπαρκτικὴ μας ἐρμηνεία δέν εἶναι ἀπλή ἐπινόηση, παρὰ ὡς ὄντολογικὴ «κατασκευή» ἔχει τὸ θεμέλιό της καὶ μέσα σέ τοῦτο τὰ στοιχειωδῶς προδιαγραμμένα της χαρακτηριστικά.

'Η παρακάτω αὐτοερμηνευσὴ τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς «μέριμνας» ἔχει κατατεθῆ σέ ἓνα ἀρχαῖο μῦθο⁴:

Σελ. 197

1. [Ὁ Χάιντεγκερ δέ θέλει νά πῆ ὅτι ἀρνεῖται τὸ περιεχόμενο τοῦ παραδοσιακοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀμφισβητεῖ πέρα γιὰ πέρα ὅτι αὐτὸς ὁ ὀρισμὸς παρέχει μιά ἀφετηρία, πόσο μᾶλλον μιά ἀφετηρία ταιριαχτὴ σέ μιά Ὀντολογία περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀκόμα περισσότερο σέ μιά Ὀντολογία ἐγγένει. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

2. [Δές τὸ 5ο κεφάλαιο τῆς δευτέρης διαίρεσης τοῦ παρόντος ἔργου.]

3. [Τὸ «ὄντολογικὸ» ἀντιτίθεται ἐδῶ πρὸς τὸ «προοντολογικὸ». Εἶναι σαφές ὅτι τὸ ἀναφερόμενο τεκμήριο ἔχει προοντολογικὸ νόημα. 'Αφορὰ τὸ Εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ κάθε ἐπεξεργασία μᾶς ρητῆς γνώσης γι' αὐτὸ τὸ Εἶναι.]

4. Ὁ συγγραφέας συνάντησε τὸ προοντολογικὸ αὐτὸ τεκμήριο τῆς ὑπαρκτικο-ὄντολογικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέριμνας στὸ ἀρθρο τοῦ K. Burdach, Ὁ Φάουστ καὶ ἡ μέριμνα (Deutsche Vierteljahrschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte, τόμ. I, 1923, σελ. 1 κ.ἑξ.). Ὁ Burdach δείχνει ὅτι ὁ Γκαίτε παρέλαβε ἀπὸ τὸ Herder αὐτὸ τὸ μῦθο τῆς Cuga, πού μᾶς παραδόθηκε ὡς 220ός μῦθος τοῦ Ὑγίνου, καὶ τὸν δια-

Cura cum fluvium transiret, videt cretosum lutum
 sustulitque cogitabunda atque coepit fingere.
 dum deliberat quid iam fecisset, Jovis intervenit.
 rogat eum Cura ut det illi spiritum, et facile impetrat.
 cui cum vellet Cura nomen ex sese ipsa imponere,
 Jovis prohibuit suumque nomen ei dandum esse dictitat.
 dum Cura et Jovis disceptant, Tellus surrexit simul
 suumque nomen esse volt cui corpus praebuerit suum.
 sumpserunt Saturnum iudicem, is sic aecus iudicat:
 «tu Jovis quia spiritum dedisti, in morte spiritum,
 tuque Tellus, quia dedisti corpus, corpus recipito,
 Cura enim quia prima finxit, teneat quamdiu vixerit.
 sed quae nunc de nomine eius vobis controversia est,
 homo vocetur, quia videtur esse factus ex humo».

«Όταν κάποτε ή «Μέριμνα» διάβαινε ένα ποτάμι, είδε χῶμα άργιλ-
 λῶδες· έλαβε σκεφτικά ένα κομμάτι, κι' άρχισε νά του δίνη μορφή.
 Όταν έπιασε μετά νά συλλογίζεται τί είχε πλάσει, πλησίασε ό Δίας. Ή
 «Μέριμνα» τόν παρακάλεσε νά παράσχη πνεύμα στό χῶμα πού μορφο-
 ποίησε, κι' ό Δίας εύχαρίστως παρέσχε. Άλλά όταν αυτή θέλησε νά
 άπονεύμη στό πλάσμα της τό όνομά της, ό Δίας τής τό άπαγόρευσε, κι'
 άπαίτησε νά δοθῆ τό δικό του. Ένώ ή «Μέριμνα» κι' ό Δίας μάλλοναν,
 όρθώθηκε ή Γῆ (Tellus), κι' ήθελε νά δοθῆ τό δικό της όνομα στό πλά-
 σμα, έφόσον αυτή του είχε προσφέρει μέρος από τό κορμί της. Ζήτησαν
 από τόν Κρόνο νά διαιτητεύση, κι αυτός άποφάσισε τά άκόλουθα, πού
 φαίνονται δίκαια: «Μιά κι' έδωσες, Δία, τό πνεύμα, άς λάβης τό πνεύμα
 του όταν πεθάνη· μιά και του χάρισες τό σώμα, Γῆ, τό σώμα άς λάβης.
 Άφου όμως ή «Μέριμνα» πρώτη διαμόρφωσε αυτό τό όν, άς τό κατέχη
 όσο είναι ζωντανό. Άλλά επειδή διαφωνείτε για τό όνομα, άς όνομαστή
 «homo» [άνθρωπος], μιά και φτιάχτηκε από humus (γη).»

Αυτό τό προοντολογικό ντοκουμέντο είναι ιδιαίτερα σημαντικό, όχι
 μόνο γιατί ή «μέριμνα» έμφανίζεται έδώ ως αυτή στήν όποία τό ανθρώ-
 πινο έδωνά-Είναι άνήκει «ισόβια», παρά και γιατί προβάλλει ή προτε-
 ραιότητα τής «μέριμνας» σέ συνάφεια προς τή γνωστή άντίληψη, πού

σκεύασε για τό δεύτερο μέρος του «Φάουστ». Δές ειδικά σελ. 40 κ.έες. Τό
 κείμενο πού δίνεται έδώ άρθηκε από τόν F. Bücheler (Rheinisches
 Museum, τόμ. 41, 1886, σελ. 5)· ή (γερμανική) μετάφραση είναι του
 Burdach, δ.π., σελ. 41 κ.έ.

θεωρεῖ τόν ἄνθρωπο ὡς σύνθεση σώματος (γῆς) καί πνεύματος. *Cura prima* fīnit: στή μέριμνα ἔχει αὐτό τό ὄν τήν ἀρχέγονη πηγῆ τοῦ εἶναι του. *Cura tepeat, quamdiu vixerit*: Δέν θά ἀποσπᾶται τό ὄν ἀπό αὐτή τήν πηγῆ, παρά θά διατηρηῆται μέσα της, καί θά κυριαρχῆται ἀπό αὐτήν ὅσο «εἶναι μέσ στον κόσμο». Τό «μές-στόν-κόσμον-εἶναι» ἔχει τόν ὄντολογικό χαρακτήρα της «μέριμνας». Αὐτό τό ὄν παίρνει τό ὄνομα «homo» ὄχι γιατί λαβαίνεται ὑπόψη τό εἶναι του, παρά γιατί συνίσταται ἀπό *humus*. Τήν ἀπόφαση γιά τό πού πρέπει νά εἰδωθῆ τό «ἀρχέγονο» εἶναι αὐτοῦ τοῦ πλάσματος τήν παίρνει ὁ Κρόνος, δηλαδή ὁ «χρόνος»¹. Ὁ προσηγορικός ὀρισμός της οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, πού ἐκράζεται μέ αὐτό τό μῦθο, ἔφερε λοιπόν δίχως ἄλλο σέ φῶς τό εἶδος τοῦ εἶναι πού διακατέχει τή χρονική διαβίωση τοῦ ἀνθρώπου μέσ στον κόσμο.

Ἡ ἱστορία της σημασίας της ὄντικῆς ἔννοιας «cura» [μέριμνα] ἐπιτρέπει νά διείδουμε κι' ἄλλες θεμελιώδεις δομές τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Ὁ Burdach¹ ἐπισύρει τήν προσοχή στό διπλό νόημα τοῦ ὄρου «cura», ὁ ὁποῖος δέν σημαίνει μόνο «ἀγωνιώδης προσπάθεια», ἀλλά καί «φροντίδα», «ἀφοσίωση». Ἔτσι ὁ Σενέκας γράφει στήν τελευταία του ἐπιστολή (Ep. 124): «Ἀπό τίς τέσσερις φύσεις πού ὑπάρχουν (δέντρο, ζῶο, ἄνθρωπος, Θεός), διακρίνονται οἱ δύο τελευταίες, οἱ μόνες προικισμένες μέ λογική, κατά τό ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἀθάνατος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος θνητός. Ἡ ἀγαθότητα τοῦ ἑνός, δηλαδή τοῦ Θεοῦ, τελειοῦται ἀπό τή φύση του· τοῦ ἄλλου, τοῦ ἀνθρώπου, ἀπό τή μέριμνα (*cura*): *unius bonum natura perficit, dei scilicet, alterius cura, hominis.*»

Ἡ *perfectio* [τελειότητα] τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή τό νά γίνῃ ὁ ἄνθρω-

Σελ. 198

1. Δές τό ποίημα τοῦ Herder: Τό παιδί της μέριμνας (*Suphan XXIX, 75*).

Σελ. 199

1. Ὁ.π., σελ. 49. Ἦδη στους Στωικούς ἡ μέριμνα* ἦταν ἐγκαθιδρυμένος ὄρος. Ἐπανερχεται στήν Καινή Διαθήκη· στή Βουλγάτα ὁ ὄρος εἶναι *solicitudo*. Ἡ «μέριμνα», ἔτσι καθώς θεάθηκε στήν παραπάνω Ἀναλυτική τοῦ ἐδωνά-εἶναι, ἀποκαλύφθηκε στό συγγραφέα σέ συνάφεια πρὸς τίς προσπάθειές του νά ἐρμηνεύσῃ τήν αὐγουστίνεια – δηλαδή ἑλληνο-χριστιανική – Ἀνθρωπολογία μέ βάση τίς θεμελιώδεις ἀρχές πού ἐγκαθιδρύθηκαν μέ τήν Ὀντολογία τοῦ Ἀριστοτέλη.

πος ὅ,τι μπορεῖ νά εἶναι χάρη στήν ἐλευθερία του γιά τίς πιά δικές του δυνατότητες (χάρη στήν προβολή), εἶναι «ἐπίτευγμα» τῆς «μέριμνα...». Ἰσαρχέγονα ὁμως ἡ «μέριμνα» καθορίζει τό θεμελιώδες εἶδος αὐτοῦ τοῦ ὄντος, σύμφωνα πρός τό ὅποιο τοῦτο ἔχει παραδοθῆ στόν κόσμο τῆς βιομέριμνας (ρίξιμο). Τό «διπλό νόημα» τῆς «cura» σημαίνει μία θεμελιώδη σύσταση μέ τήν οὐσιαστικά διπλή δομή² τῆς ριγμένης προβολῆς³.

Σέ σύγκριση μέ αὐτή τήν ὄντικῆ ἐρμήνευση, ἡ ὑπαρκτικο-ὄντολογικῆ ἐρμηνεία δέν εἶναι ἀπλῶς μία θεωρητικο-ὄντικῆ γενίκευση. Τοῦτο θά σήμαινε ὅτι ὄντικά ὄλοι οἱ σχετισμοί τοῦ ἀνθρώπου εἶναι «περίφροντες» [*«sorgenvoll»*] καί πραγματώνονται μέ ἀφοσίωση σέ κάτι. Ἡ γενίκευσή μας εἶναι ἀπριορικο-ὄντολογικῆ. Δέν ἀναφέρεται σέ διαρκῶς ἀναδυόμενες ὄντικές ιδιότητες, παρά σέ μία ὄντολογικῆ σύσταση, ἡ ὁποία στέκει ἐκάστοτε ἤδη ὡς θεμέλιο. Αὐτή ἡ σύσταση πρωτοκαθιστᾶ ὄντολογικά δυνατό, τό νά χαρακτηριστῆ αὐτό τό ὄν ὄντικά ὡς cura. Ἡ ὑπαρκτικῆ συνθήκη τῆς δυνατότητας «βιοτικῆς μέριμνας» [*«Lebenssorge»*] καί ἀφοσίωσης πρέπει νά νοηθῆ μέ ἀρχέγονο, δηλαδή ὄντολογικό νόημα, ὡς μέριμνα.

200

Ἡ ὑπερβασιακῆ «γενικότητα» τοῦ φαινομένου τῆς μέριμνας καί ὄλων τῶν θεμελιωδῶν ὑπαρκτικῶν χαρακτηριστικῶν εἶναι ἐξᾶλλου ἀρκετά εὐρεία γιά νά σταθῆ ὡς θεμέλιο, πάνω στό ὅποιο κινεῖται *κάθε* ὄντικο-κοσμοθεωρητικῆ ἐρμήνευση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, εἴτε κατανοεῖ τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς «βιοτικῆ μέριμνα» καί ἀνάγκη, εἴτε ὀλωσδιόλου ἀντίθετα.

Ἄν οἱ ὑπαρκτικές δομές παρουσιάζωνται ὄντικά «κενές» καί «γενικές», εἶναι ὄντολογικά καθορισμένες καί πλήρεις. Τό σύνολο τῆς σύστασης τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέν εἶναι λοιπόν ἀπλό μέσ στήν ἐνότητά του, παρά φανερώνει μία δομική διάρθρωση, ἡ ὁποία ἐκφράζεται μέ τήν ὑπαρκτικῆ ἔννοια τῆς μέριμνας.

Ἡ ὄντολογικῆ ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἀνήγαγε τήν προοντολογικῆ αὐτοερμήνευση αὐτοῦ τοῦ ὄντος ὡς «μέριμνας» στήν ὑπαρκτικῆ

2. [Πρόκειται γιά τό διπλό νόημα πού προκύπτει ἀπό τό ἀμοιβαῖο γεγονός ὅτι ἡ προβολή (ἡ κατανόηση, ἡ ὑπαρκτικότητα) ἰδιαίεει στό ρίξιμο (στήν εὐρεση, στή γεγονότητα) καί τό ρίξιμο στήν προβολή. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

3. [des geworfenen Entwurfs. Ἡ ἐπιμο ἕψη αὐτῶν τῶν λέξεων, πού προέρχονται ἀπό τά ρήματα werfen καί entwerfen, τίς δηλώνει ὡς σημασιακά ἀντίθετες. Αὐτή τήν ἀντίθεση ἔχει κατά νοῦ ὁ Χάιντεγγερ διαν τίς ἀντιπαράθετῆ. Δές σελ. 145, σημ. 1.]

έννοια της μέριμνας. Ἄλλά ἡ Ἀναλυτικὴ τοῦ ἔδωνά-Εἶναι δέν ἀποβλέπει σέ ὄντολογικὴ θεμελίωση τῆς Ἀνθρωπολογίας, ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι θεμελιακοοντολογικός. Αὐτὸς καθόρισε ἄρρητα τὴν πορεία τῶν ὡς τώρα σκέψεων, τὴν ἐκλογή τῶν φαινομένων καὶ τὰ ὄρια μὲς στὰ ὁποῖα προχώρησε ἡ ἀνάλυση. Λαβαίνοντας ὁμως ὑπόψη τὸ ὀδηγητικὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τοῦ Εἶναι καὶ τὴν ἐπεξεργασία του, ἡ ἔρευνά μας πρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ τῶρα ρητὰ ὅσα πέτυχε ὡς ἐδῶ. Ἄλλά κάτι τέτοιο δέ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ μὲ ἐπιπόλαιη συγκεφαλαίωση ὄσων συζητήθηκαν. Πρέπει ἀντίθετα, ὅσα ἀναφέραμε χοντροκομμένα ἀρχίζοντας τὴν ὑπαρκτικὴ Ἀναλυτικὴ¹, νὰ ὀξυνθοῦν, μὲ τὴ βοήθεια ὄσων πετύχαμε, σέ διεισδυτικότερη κατανόηση τοῦ προβλήματος.

§43. Ἐδωνά-Εἶναι, κοσμικότητα καὶ ρεαλιστικότητα

Τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τοῦ Εἶναι μπορεῖ νὰ τεθῇ, μόνο ἂν ὑπάρχει κάτι σὰ μιά κατανόηση τοῦ Εἶναι. Ἡ κατανόηση τοῦ Εἶναι εἶναι χαρακτηριστικὴ τοῦ ὄντος, πού ὀνομάζουμε ἔδωνά-Εἶναι. Ὅσο πῶς ταιριαχτά κι' ἀρχέγονα μπορέσαμε νὰ ἐξηγήσουμε αὐτὸ τὸ ὄν, τόσο πῶς σίγουρα θὰ κατορθώσουμε νὰ ἐπεξεργαστοῦμε περαιτέρω τὸ θεμελιακοοντολογικὸ πρόβλημα.

Κατὰ τὴν ἐπιδίωξη τοῦ μελήματος μᾶς προκαταρκτικῆς ὑπαρκτικῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι παρουσιάστηκε ἡ ἐρμηνεία τῆς κατανόησης, τοῦ νοήματος καὶ τῆς ἐρμηνεύσης. Ἡ ἀνάλυση τῆς διανοικτότητας τοῦ ἔδωνά-Εἶναι φανέρωσε ἐπιπλέον, ὅτι χάρις σ' αὐτὴν τὸ ἔδωνά-Εἶναι, σύμφωνα πρὸς τὴ θεμελιώδη σύσταση τοῦ μὲς-στόν-κόσμον-Εἶναι, ἔχει ἀποκαλυφθῇ ἰσαρχέγονα ὡς πρὸς τὸν κόσμον, τὸ Ἐνεῖναι καὶ τὸν ἑαυτό. Μὲς στὴ γηγονικὴ διανοικτότητα τοῦ κόσμου ἔχουν ἀκόμα συναποκαλυφθῇ ἐνδόκοσμα ὄντα. Τοῦτο συνελάγεται: τὸ Εἶναι αὐτῶν τῶν ὄντων πάντα ἤδη κατὰ κάποιον τρόπο κατανοεῖται, ἔστω κι' ἂν δέν ἀνάγεται σέ ἐπίπεδο ταιριαχτῆς ὄντολογικῆς ἐννοίας. Ἡ **201** προοντολογικὴ κατανόηση τοῦ Εἶναι περιλαμβάνει βέβαια ὅλα τὰ ὄντα πού ἔχουν διανοιγῇ οὐσιαστικά στὸ ἔδωνά-Εἶναι· ἀλλά ἡ κατανόηση τοῦ Εἶναι δέν ἔχει ἀκόμα ἀρθρωθῇ ἀντίστοιχα πρὸς τοὺς ποικίλους τρόπους τοῦ Εἶναι.

Φανερώθηκε ἐπίσης ὅτι ἡ κατανόηση, σέ συμφωνία πρὸς τὸ εἶδος τοῦ

Είναι της κατάπτωσης, έχει αρχικά και ως επί το πλείστο έκτραπη σέ κατανόηση του «κόσμου». 'Ακόμα κι' όταν δέν πρόκειται μόνο γιά όντική έμπειρία, παρά και γιά όντολογική κατανόηση, ή έρμήνευση του Είναι προσανατολίζεται αρχικά πρós το Είναι τών ένδόκοσμων όντων^[100]. 'Ετσι υπερεπηδάται τό Είναι τών αρχικά πρόχειρων όντων, και τά όντα νοούνται ως σύνολο παρευρισκόμενων πραγμάτων (res).. Τό Είναι παίρνει τό νόημα *ρεαλιστικότητας*¹. 'Η ύποστασιακότητα γίνεται ό θεμελιώδης προσδιορισμός του Είναι. Σ' αντίστοιχία πρós αυτή τήν έκτροπή τής όντολογικής κατανόησης, ή όντολογική έρμήνευση του έδωνά-Είναι καταντάει μέσ στόν όρίζοντα αυτής τής έννοιας του Είναι. Τό έδωνά-Είναι, όπως και κάθε άλλο όν, θεωρείται ως *ρεαλιστικά παρευρισκόμενο*. 'Ετσι τό Είναι γενικά άποκτά τό νόημα *ρεαλιστικότητας*^[101]. 'Η έννοια τής ρεαλιστικότητας έχει συνεπώς μία ιδιόμορφη προτεραιότητα μέσ στην όντολογική Προβληματική. Αύτή ή προτεραιότητα έκτρέπει τό δρόμο πρós μία γνήσια ύπαρκτική 'Αναλυτική του έδωνά-Είναι, μά και τή θέαση του Είναι τών ένδόκοσμων αρχικά πρόχειρων όντων. Τελικά ή όντολογική Προβληματική στρέφεται πρós λαθεμένη κατεύθυνση. Οί υπόλοιποι τρόποι του Είναι καθορίζονται άρνητικά και στερητικά σέ σχέση πρós τή ρεαλιστικότητα.

'Οχι μόνο ή 'Αναλυτική του έδωνά-Είναι, παρά και ή έπεξεργασία του έρωτήματος γιά τό νόημα του Είναι γενικά πρέπει λοιπόν νά άπομακρυνθή άπό τό μονόπλευρο προσανατολισμό πρós τό Είναι μέ τό νόημα ρεαλιστικότητας. Θά χρειαστή νά δειχτή: ή ρεαλιστικότητα δέν είναι μόνον ένα είδος του Είναι *ανάμεσα* σέ άλλα, παρά έχει όντολογικά μία όρισμένη σχέση θεμελίωσης πρós τό έδωνά-Είναι, τόν κόσμο και τήν προχειρότητα. Γιά νά δειχτή τούτο πρέπει νά έξετασθή σέ βάθος τό *πρόβλημα τής ρεαλιστικότητας*, οί συνθήκες και τά όριά του.

Κάτω άπό τόν τίτλο «πρόβλημα τής ρεαλιστικότητας» είναι μαζεμένα ποικίλα έρωτήματα: 1. Κατά πόσο ύφίστανται όντα πού τάχα υπερβαίνουν τή συνειδησή μας; 2. Κατά πόσο αύτή ή ρεαλιστικότητα του «έξω κόσμου» μπορεί έπαρκώς νά *άποδειχτή*; 3. Σέ ποιό μέτρο αυτά τά όντα, άν διόλου ύφίστανται, μπορούν νά γνωσθούν ως πρós τό καθ' έαυτό-Είναι τους; 4. Τί σημαίνει γενικά τό νόημα αυτού του όντος, τής ρεαλιστικότητας; 'Η παρακάτω έξέταση του προβλήματος τής ρεαλιστικότητας πραγματεύεται, παίρνοντας ύπόψη τής τό θεμελιακοοντολογικό

202 ἐρώτημα, τρία σημεία: α) Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς πρόβλημα τοῦ εἶναι τοῦ «ἔξω κόσμου» καί τῆς δυνατότητας νά ἀποδειχθῇ αὐτός ὁ «ἔξω κόσμος» · β) Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς ὄντολογικό πρόβλημα · γ) Ρεαλιστικότητα καί μέρος.

α) Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς πρόβλημα τοῦ εἶναι τοῦ «ἔξω κόσμου» καί τῆς δυνατότητας νά ἀποδειχθῇ αὐτός ὁ «ἔξω κόσμος»

Ἀπό τά ἐρωτήματα πού ἀπαριθμήσαμε πάνω στή ρεαλιστικότητα πρῶτο στή σειρά εἶναι τό ὄντολογικό ἐρώτημα: τί σημαίνει, γενικά, ρεαλιστικότητα; Ὅσο ὁμως μᾶς ἔλειπε μία καθαρή ὄντολογική Προβληματική καί Μεθοδολογία, αὐτό τό ἐρώτημα, ἄν διόλου διατυπωνόταν ρητά, καταδαπανιόταν ἀναπόφευκτα στήν ἐξέταση τοῦ «προβλήματος τοῦ ἔξω κόσμου» · γιατί ἡ ἀνάλυση τῆς ρεαλιστικότητας εἶναι μορετή μόνο πάνω στό θεμέλιο κατάλληλης πρόσβασης στά ρεαλιστικά ὄντα. Ἀλλά ὡς εἶδος σύλληψης τῶν ρεαλιστικῶν ὄντων ἴσχυε ἀνέκαθεν τό ἐποπτικό γνωρίζειν. Τοῦτο θεωρεῖται ὡς συμπεριφορά τῆς ψυχῆς, τῆς συνείδησης. Στό μέτρο πού ἡ ρεαλιστικότητα χαρακτηρίζεται ὡς κάτι καθ' ἑαυτό καί ἀνεξάρτητο, τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τῆς ρεαλιστικότητας συνδέεται μέ τό ἐρώτημα: κατά πόσο εἶναι μορετή ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ρεαλιστικῶν ὄντων «ἀπό τή συνείδηση», ἢ κατά πόσο εἶναι μορετή ἡ ὑπέρβαση τῆς συνείδησης στή «σφαίρα» τῶν ρεαλιστικῶν ὄντων. Ἡ δυνατότητα μιᾶς ἐπαρκοῦς ὄντολογικῆς ἀνάλυσης τῆς ρεαλιστικότητας ἐξαρτᾶται ἀπό τό πόσο ἐκεῖνο, ἀπό τό ὁποῖο θά πρέπη νά ὑφίσταται ἡ ἀνεξαρτησία, ἐκεῖνο τό κάτι πού πρόκειται νά ὑπερβαθῆ, ἔχει διασαφηνιστῆ ὡς πρός τό εἶναι του. Μόνον ἔτσι μορεῖ νά συλληφθῆ ὄντολογικά καί τό εἶδος τοῦ εἶναι τοῦ ὑπερβαίνειν. Καί τελικά πρέπει νά σιγουρευτοῦμε γιά τό πρωταρχικό εἶδος πρόσβασης στά ρεαλιστικά ὄντα, ἀπαντώντας ἀποφασιστικά στό ἐρώτημα, κατά πόσο τό γνωρίζειν μορεῖ διόλου νά ἀναλάβῃ αὐτή τή λειτουργία¹.

Αὐτές οἱ ἐρευνες, πού προηγοῦνται κάθε μορετοῦ ὄντολογικοῦ ἐρωτήματος γιά τή ρεαλιστικότητα, πραγματώθηκαν μέσ στήν παραπάνω ὑπαρκτική Ἀναλυτική. Σύμφωνα μέ αὐτήν, τό γνωρίζειν εἶναι παράγωγος τρόπος πρόσβασης στά ρεαλιστικά ὄντα. Τοῦτα εἶναι κατ' οὐ-

Σελ. 202

1. [Αὐτή ἡ παράγραφος εἶναι σαφῆς ὑπαινιγμός στά χουσερλιανά πρόβλήματα περὶ τῆς «φαινομενολογικῆς συγκρότησης».]

σίαν προσιτά μόνον ὡς ἐνδόκοσμα ὄντα. Κάθε πρόσβαση σέ τέτοια ὄντα εἶναι ὄντολογικά θεμελιωμένη στή θεμελιώδη σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, στό μές-στόν-κόσμον-Εἶναι· αὐτό μέ τή σειρά του ἔχει τήν ἀκόμα πιά ἀρχέγονη ὄντολογική σύσταση τῆς μέριμνας (προηγούμενο τοῦ ἤδη μέσα σέ κόσμον ὄντος – ὡς ὄντος παράπλευρα σέ ἐνδόκοσμα ὄντα – ἑαυτοῦ του).

203

Τό ἐρώτημα, ἄν διόλου ὑφίσταται κόσμος καί κατά πόσο μπορεῖ νά ἀποδειχτῇ τό Εἶναι του, ὡς ἐρώτημα πού τίθεται ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μές-στόν-κόσμον-Εἶναι – κι' ἀπό ποιόν ἄλλο θά μπορούσε νά τεθῆ; – δέν ἔχει νόημα. Ἐπιπλέον, εἶναι ἐπιβαρυμένο μέ δισημαντότητα. Γιατί ὁ κόσμος ὡς τό μές στό ὁποῖο [das Worin] τοῦ Ἐνεῖναι, καί ὁ «κόσμος» ὡς ἐνδόκοσμο ὄν, ὡς αὐτό παράπλευρα στό ὁποῖο [das Wobei] ἀπορροφᾶται ἢ βιομέριμνα, συγχέονται ἢ δέν διακρίνονται διόλου. Ἀλλά ὁ κόσμος ἔχει διανοιγῆ οὐσιαστικά *μαζί μέ τό Εἶναι* τοῦ ἐδωνά-Εἶναι· ὁ «κόσμος» ἔχει ἐπίσης ἐκάστοτε ἤδη ἀποκαλυφτῇ μαζί μέ τή διανοικτότητα τοῦ κόσμου. Τοῦτο δέν ἀποκλείει, ὅτι ἴσα-ἴσα τά ἐνδόκοσμα ὄντα μέ τό νόημα τῶν ρεαλιστικῶν, ἀπλῶς καί μόνο παρευρισκόμενων ὄντων, μποροῦν νά παραμένουν ἐπικαλυμμένα. Γιατί τά ρεαλιστικά ὄντα μποροῦν νά ἀποκαλυφτοῦν μόνο πάνω στό θεμέλιο ἐνός ἤδη διανοιγμένου κόσμου. Καί μόνο πάνω σ' αὐτό τό θεμέλιο μποροῦν τά ρεαλιστικά ὄντα νά παραμένουν ἀκόμα *κρυμμένα*. Θέτουν τό ἐρώτημα γιά τή «ρεαλιστικότητα» τοῦ «ἔξω κόσμου», χωρίς προηγούμενη διασάφηση τοῦ *φαινόμενου τοῦ κόσμου* σάν τέτοιου. Τό «πρόβλημα τοῦ ἔξω κόσμου» προσανατολίστηκε πάντα πρός τά ἐνδόκοσμα ὄντα (τά πράγματα καί τά ἀντικείμενα). Νά γιατί αὐτές οἱ συζητήσεις τούς παρέσυραν σέ μία Προβληματική, πού ὄντολογικά εἶναι σχεδόν ἀδιέξοδη.

Στήν «Ἀναίρεση τοῦ Ἰδεαλισμοῦ» τοῦ Καντίου¹ φανερώνεται πόσο περιέπλεξαν τά ἐρωτήματα, πόσο ἀνακάτωσαν αὐτά πού θέλουν νά ἀποδείξουν μέ αὐτά πού ἀποδείχονται καί μέ τά μέσα πού χρησιμοποιοῦν γιά τήν ἀπόδειξη. Ὁ Κάντιος ὀνομάζει «σκάνδαλο τῆς Φιλοσοφίας καί γενικά τοῦ ἀνθρώπινου λόγου»², τό ὅτι δέν ὑπάρχει ἀκόμα

Σελ. 203

1. Δές τήν «Κριτική τοῦ καθαροῦ λόγου», 2η ἐκδοση, σελ. 274 κ.έξ, κι' ἐπιπλέον τίς διορθωτικές προσθήκες στόν πρόλογο τῆς 2ης ἐκδοσης, σελ. XXXIX, σημ. Ἐπίσης: Οἱ παραλογισμοί τοῦ καθαροῦ λόγου, δ.π., σελ. 399 κ.έξ, εἰδικά σελ. 412.

2. Ὁ.π., Πρόλογος, σημ.

πειστική απόδειξη για την «ύπαρξη [Dasein] τῶν ἔξω μας πραγμάτων», ἀπόδειξη πού θά δώση τέλος σέ κάθε Σκεπτικισμό. Ὁ ἴδιος προτείνει μιά τέτοια ἀπόδειξη, καί μάλιστα ὡς θεμελίωση τοῦ θεωρήματος: «Ἡ σκέτη, ἀλλά ἐμπειρικά καθορισμένη συνείδηση τῆς ὑπαρξῆς μου ἀποδείχνει τήν ὑπαρξη τῶν μέσα στό χῶρο ἔξω μου ἀντικειμένων»³.

Πρέπει ἀπαρχῆς νά σημειωθῆ ῥητά ὅτι ὁ Κάντιος χρησιμοποιεῖ τόν ὄρο «ύπαρξη» [«Dasein»] γιά νά δηλώσῃ ἐκείνο τό εἶδος τοῦ εἶναι, τό ὁποῖο στήν παρούσα ἔρευνα ὀνομάσαμε «παρέυρεση». «Συνείδηση τῆς ὑπαρξῆς μου» σημαίνει γιά τόν Κάντιο: συνείδηση τῆς παρέυρεσῆς μου, μέ τό καρτεσιανό νόημα. Ὅταν ὁ Κάντιος χρησιμοποιῆ τόν ὄρο «ύπαρξη», ἔχει κατά νοῦ τόσο τήν παρέυρεση τῆς συνείδησης ὅσο καί τήν παρέυρεση τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἀπόδειξη γιά τήν «ύπαρξη τῶν ἔξω μου πραγμάτων» στηρίζεται στό γεγονός ὅτι στήν οὐσία τοῦ χρόνου ἐνυπάρχουν ἰσαρχέγονα καί ἡ μεταβολή καί ἡ σταθερότητα. Ἡ παρέυρεσή μου, δηλαδή ἡ δοσμένη στήν ἐσωτερική αἴσθηση παρέυρεση μιᾶς πολλαπλότητας παραστάσεων, εἶναι παρευρισκόμενη μεταβολή. Ἄλλά ὁ χρονικός καθορισμός προϋποθέτει ἕνα ὄν σταθερά παρευρισκόμενο. Αὐτό ὁμως δέ μπορεῖ νά εἶναι «μέσα μας», «γιατί ἴσα-ἴσα μόνο μέσω αὐτοῦ τοῦ σταθεροῦ θά μπορέσῃ νά καθορισθῆ ἡ μέσ στό χρόνο ὑπαρξή μου»⁴. Νά γιατί ἀναγκαῖα μαζί μέ τήν ἐμπειρικά ἐγκαταστημένη «μέσα μου» παρευρισκόμενη μεταβολή, ἔχει συνεγκατασταθῆ ἐμπειρικά κι' ἕνα παρευρισκόμενο σταθερό ὄν «ἔξω μου». Αὐτό τό σταθερό ὄν εἶναι ἡ συνθήκη γιά τή δυνατότητα τῆς παρέυρεσης τῶν «μέσα μου» μεταβολῶν. Ἡ ἐμπειρία τοῦ μέσ-στό-χρόνον-εἶναι τῶν παραστάσεων ἐγκαθιστᾶ «μέσα μου» κάτι μεταβλητό, καί ἰσαρχέγονα κάτι σταθερό «ἔξω μου».

Σίγουρα αὐτή ἡ ἀπόδειξη δέν εἶναι αἰτιολογικό συμπέρασμα, συνελπῶς δέν ἐπιδαρύνεται μέ τά μειονεκτήματα ἑνός τέτοιου συμπεράσματος. Ὁ Κάντιος δίνει τρόπον τινά μιά «ὄντολογική ἀπόδειξη» μέ δάση τήν ιδέα ἑνός χρονικοῦ ὄντος. Ἀρχικά μοιάζει, σάν νά ἔχη ἐγκαταλείψει ὁ Κάντιος τό καρτεσιανό ξεκίνημα ἀπό ἕνα ἀπομονωμένο δεδομένο ὑποκείμενο. Ἄλλ' αὐτό εἶναι ἀπλῶς ἐπίφαση. Ἦδη τό ὅτι ὁ Κάντιος ἀπαιτεῖ μιά ἀπόδειξη γιά τήν «ύπαρξη τῶν ἔξω μου πραγμάτων», φανερώνει ὅτι λαβαίνει ὡς κείμενο τῆς Προβληματικῆς τό ὑποκείμενο, ὀνομάζοντάς το «μέσα μου». Καί πράγματι ἡ ἀπόδειξη διεξάγεται μέ

3. Ὁ.π., σελ. 275.

4. Ὁ.π., σελ. 275.

ἀφετηρία τῆς ἐμπειρικά δοσμένες «μέσα μου» μεταβολές. Γιατί μόνο «μέσα μου» ἔχει βιωθῆ ὁ «χρόνος», καί πάνω σ' αὐτόν στηρίζεται ἡ ἀπόδειξη. Ὁ χρόνος χρησιμεύει ὡς βατήρας, γιά νά πηδήξῃ ἡ ἀπόδειξη στό «ἔξω μου». Ἐπιπλέον ὁ Κάντιος τονίζει: «Ὁ προβληματικός [Ἰδεαλισμός], πού... ἀρκεῖται στό νά δείχνῃ τό ἀδύνατο τοῦ νά ἀποδειχτῆ μέ ἄμεση ἐμπειρία μία ὑπαρξή ἔξω ἀπό τή δική μας, εἶναι συντετός καί σύμφωνος πρός τό ὑγιές φιλοσοφικό εἶδος σκέψης· ἀπέχει ἀπό κάθε ἀποφασιστική κρίση, ἄν δέν ἔχῃ βρῆ ἑπαρκή ἀπόδειξη»¹.

Ἄλλ' ἀκόμα κι' ἄν εἶχε ἐγκαταλείψει τήν ὄντικῃ προτεραιότητα τοῦ ἀπομονωμένου ὑποκείμενου καί τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, θά ἐξακολουθοῦσε νά διατηρῆ ὄντολογικά τή στάση τοῦ Καρτέσιου. Ὁ Κάντιος ἀποδεικνύει – γιά νά συγκατανέψουμε μία στιγμῆ στή νομιμότητα τῆς ἀπόδειξης καί τῶν βάσεων της – ὅτι τά μεταβλητά ὄντα καί τά σταθερά ὄντα εἶναι ἀναγκαῖα συμπαρευρισκόμενα. Ἄλλ' αὐτή ἡ συνταξινόμηση δύο παρευρισκόμενων ὄντων δέ σημαίνει κιόλα ὅτι τό ὑποκείμενο καί τό ἀντικείμενο εἶναι συμπαρευρισκόμενα. Μά ἀκόμα κι' αὐτό ἄν ἀποδεικνυόταν, θά παρέμενε σκοτεινό τό ὄντολογικά ἀποφασιστικό σημεῖο: ἡ θεμελιώδης σύσταση τοῦ «ὑποκείμενου», τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι. *Ἡ συμπαρέυρεση φυσικῶν καί ψυχικῶν ὄντων εἶναι καί ὄντικά καί ὄντολογικά ὄλωσδιόλου διαφορετική ἀπό τό φαινόμενο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι.*

Ὁ Κάντιος προϋποθέτει – μέ τό δίκιο του γεγονικά, ἀλλά σφαλερά ἀπό τή σκοπιά τῆς ἀποδεικτικῆς του τάσης – τή διαφορά καί τή συνάφεια τοῦ «μέσα μου» πρός τό «ἔξω μου». Ἐξάλλου δέν ἔχει δειχτῆ πῶς ὅ,τι διαπιστώνεται γιά τή συμπαρέυρεση τῶν μεταβλητῶν καί τῶν σταθερῶν ὄντων μέ βάση τό χρόνο, ἀληθεύει καί γιά τή σχέση τοῦ «μέσα μου» πρός τό «ἔξω μου». Ἄλλ' ἄν ὁ Κάντιος εἶχε δῆ τήν ὁλότητα τῆς διαφορᾶς καί τῆς συνάφειας ἀνάμεσα στό «ἐντός» καί στό «ἐκτός», ὁλότητα πού στήν ἀπόδειξή του προϋποτίθεται, κι' ἄν εἶχε νοῆσει ὄντολογικά, ὅσα συμπεριλαμβάνονται μέσα σ' αὐτή τήν προϋπόθεση, θά κατέρρεε ἡ δυνατότητα τοῦ νά θεωρηθῆ ὡς ἐκκρεμῆς καί ἀναγκαῖα ἡ ἀπόδειξη γιά τήν «ὑπαρξή τῶν ἔξω μου πραγμάτων».

Τό «σκάνδαλο τῆς Φιλοσοφίας» δέν ἐγκεῖται στό ὅτι ἀκόμα ἐκκρεμῆ αὐτή ἡ ἀπόδειξη, παρά στό ὅτι τέτοιες ἀποδείξεις προσδοκοῦνται κι' ἐπιχειροῦνται ξανά καί ξανά. Τέτοιες προσδοκίες, προθέσεις καί ἀπαι-

τήσεις προκύπτουν από οντολογικά ανεπαρκή θεώρηση *έκεινον*, «έξω» και ανεξάρτητα από το όποιο σκοπεύουν να αποδείξουν ότι υπάρχει ένας παρευρισκόμενος «κόσμος». Δέν είναι οί αποδείξεις [Beweise] αυτό που αποκαλύπτεται ανεπαρκές, παρά *ανεπαρκώς προσδιορισμένο* είναι τό είδος του Είναι του όντος που αποδείχνει [beweisend] κι' άπαιτεί αποδείξεις [beweisheischend]. Έτσι μαζί μέ τήν απόδειξη [Nachweis] ότι δύο παρευρισκόμενα όντα είναι αναγκαστικά συμπαρευρισκόμενα, μπορεί νά προκύψη ή έπίφαση ότι τάχα κάτι αποδείχτηκε [sei erwiesen], ή ότι μπορεί τάχα νά αποδειχτή [sei beweisbar] κάτι για τό έδωνά-Είναι ως μέσ-στόν-κόσμον-Είναι. Τό σωστά κατανοούμενο έδωνά-Είναι αντιτάσσεται πρός τέτοιες αποδείξεις, γιατί μέσα στό Είναι του έκάστοτε ήδη *είναι*, όσα οί ύστερογενείς αποδείξεις θεωροϋν αναγκαίο νά του διαδηλώσουν.

Άν τύχη νά συμπεράνης ότι μία και είναι άδύνατο νά αποδειχτή ή παρεύρεση τών έξω μας πραγμάτων, πρέπει συνεπώς «νά τό αναθέσουμε στην *πίστη*»¹, σημαίνει ότι δέν έχεις υπερεθή τή διαστροφή του προβλήματος. Γιατί έχει παραμείνει μέσα σου ή προκατάληψη ότι κατά βάθος τό ιδεώδες θά ήταν νά θρεθ ή απόδειξη. Περιοριζόμενος σέ μία «πίστη στή ρεαλιστικότητα του έξω κόσμου», ακόμα κι' άν σέ μία τέτοια πίστη αποδώσης ρητά τό «δίκιο» της, δέν κάνεις παρά νά καταφάσκης στην άναρμοστη τοποθέτηση του προβλήματος. Λαβαίνεις ριζικά μέρος στην άπαιτηση απόδειξης, έστω κι' άν τό έπιχειρήσ από άλλο δρόμο κι' όχι μέ τήν ικανοποίηση μιās αύστηρης απόδειξης².

206 Άκόμα κι' άν σκόπευες νά επικαλεστής τό ότι τό ύποκείμενο πρέπει νά προϋποθέτη, και ασύνειδα πάντα ήδη προϋποθέτει ότι ό «έξω κόσμος» είναι παρευρισκόμενος, δέν θά είχες άλλο στήριγμα από τό κατασκεύασμα ενός άπομονωμένου ύποκείμενου. Τό φαινόμενο του μέσ-στόν-κόσμον-Είναι θά μπορούσες έξίσου λιγοστά νά τό συναντήσης,

Σελ. 205

1. Ό.π., Πρόλογος, σμ.

2. Δές W. Dilthey, «Εισφορές στή λύση του ερωτήματος για τήν πηγή της πίστης μας στή ρεαλιστικότητα του έξω κόσμου και στό δικιο αυτής της πίστης» (1890), *Gesammelte Schriften*, τόμ. V, 1, σελ. 90 κ. ές.

Άπό τήν άρχή κιόλα αυτής της διατριβής λείει ό Dilthey ξεκάθαρα: «Γιατί άν ύπάρχη για τόν άνθρωπο μία γενικά ισχύουσα αλήθεια, τότε σύμφωνα πρός τή μέθοδο που πρότεινε πρώτος ό Καρτέσιος, τό σκέπτεσθαι πρέπει νά άνοιξη ένα δρόμο, που θά τό όδηγήσει από τά γεγονότα της συνείδησης πρός τήν έξωτερική πραγματικότητα», ό.π., σελ. 90.

δοσολιγοστά συναντιέται και μέ την απόδειξη της συμπαρεύρεσης φυσικών και ψυχικών όντων. Μέ κάτι τέτοιες προϋποθέσεις τό *έδωνά-Είναί* φτάνει πάντα ήδη «πολύ άργά»· γιατί έφόσον κάνει αυτή την προϋπόθεση ως *δν* – και πώς άλλως θά μπορούσε; –, *ως δν* είναι έκαστοτε ήδη μέσα σέ ένα κόσμο. «Πρωτύτερο» από κάθε προϋπόθεση ή σχετισμό του *έδωνά-Είναί* είναι τό «*a riogigi*» της όντολογικής σύστασης πού έχει τό είδος του *Είναί* της μέριμνας.

Τό *νά πιστεύης* στη ρεαλιστικότητα του «έξω κόσμου», σωστά ή λαθεμένα, τό *νά αποδείχνης* αυτή τή ρεαλιστικότητα, επαρκώς ή άνεπαρκώς, *νά τήν προϋποθέτης*, ρητά ή όχι – όλ' αυτά τά διαθήματα, μή έχοντας διασαφηνίσει πλήρως τό *έδαφός τους*, προϋποθέτουν ένα ύποκείμενο πού αρχικά *δέν έχει κόσμο*, ή πού είναι άδέβαιο για τόν κόσμο του, και πού κατά βάθος *δέν ζητά παρά νά εξασφαλίση ένα κόσμο*. Τό μέσα-σέ-ένα-κόσμον-Είναί *έκλαμβάνεται* τότε εύθύς εξαρχής ως διατεθειμένο *νά νοή*, *νά εικάζη*, *νά σιγουρεύεται*, *νά πιστεύη* – συμπεριφορές πού είναι πάντα ήδη παράγωγοι τρόποι του *μέσ-στόν-κόσμον-Είναί*.

Τό «*πρόβλημα της ρεαλιστικότητας*», δηλαδή τό *ερώτημα κατά πόσο είναι παρευρισκόμενος ένας έξω κόσμος* κι' άν αυτός μπορη *νά αποδειχτή*, φανερώνεται ως κάτι *άδύνατο*, *όχι* γιατί οί συνέπειές του *όδηγούν σέ άπορίες* [Arogien] πού *δέν έχουν διέξοδο*, παρά γιατί τό *ίδιο τό δν*, πού είναι θέμα αυτού του προβλήματος, *τρόπον τινά άπορρίπτει* μία τέτοια *ερωτηματοθεσία*. Τό *ζήτημα δέν είναι νά αποδείξουμε* ότι είναι ή *πώς είναι κάποιος παρευρισκόμενος «έξω κόσμος»*, παρά *νά δείξουμε* γιατί τό *έδωνά-Είναί* ως *μέσ-στόν-κόσμον-Είναί* έχει τήν τάση *νά έκμηδενίζη αρχικά «γνωσιολογικά» τόν «έξω κόσμο»*, για *νά προδη μετά στην απόδειξή του*. 'Η *αίτία* για τούτο *ένυλάρχει* στην κατάπτωση του *έδωνά-Είναί*, ή όποία *έκτρέπει* τήν πρωταρχική κατανόηση του *Είναί* *προσανατολιζόντάς* την πρός τό *Είναί* ως *παρέυρεση*. 'Αν αυτός ό *όντολογικός προσανατολισμός* θέτη ένα «*κριτικό*» *ερώτημα*, *βρίσκει* ως *αρχικά* και *μοναδικά σίγουρο παρευρισκόμενο δν* ένα *σκέτο «έσωτερικό»*. Μετά τό *θρυμματισμό* του *αρχέγονου φαινόμενου* του *μέσ-στόν-κόσμον-Είναί*, τό *άπομονωμένο ύποκείμενο* – τό *μόνο άπομεινάρι* – γίνεται τό *θεμέλιο*, πάνω στό όποίο *διεξάγεται* ή *συναρμολόγησή* του μέ *έναν «κόσμο»*.

Στήν παρούσα *εξευνα* *δέ* *μπορούν* *νά σχολιαστούν* *έκτεταμένα* οί *άλλεπάλληλες προσπάθειες* *νά λυθή* τό «*πρόβλημα της ρεαλιστικότητας*», *τίς όποιες* *έκαμαν* *όλες* οί *παραλλαγές* του *Ρεαλισμού* και του *Ίδεαλισμού* και οί *θεωρίες* πού *μεσολαβοούν* *ανάμεσά* τους [deren Vermitt-

207 lungen). Σίγουρα ένας πυρήνας γνήσιας ἀναζητήσεως βρίσκεται σέ όλες αὐτές· κι' ὁμως θά ἦταν λαθεμένο, ἂν ἤθελες νά πετύχης τή στέρια λύση τοῦ προβλήματος ἀπαριθμώντας τά ἐκάστοτε σωστά. Ἐναγκαία εἶναι ἀντίθετα ἡ ριζική ἐπίγνωση ὅτι οἱ ποικίλες γνωσιολογικές κατευθύνσεις δέν ἀπατήθηκαν τόσο ὡς γνωσιολογικές, ὅσο γιατί παραμέλησαν ὀλωσδιόλου τήν ὑπαρκτική Ἐναλυτική τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, κι' ἔνεκα τούτου δέν πέτυχαν οὔτε κἀν τό ἔδαφος γιά μία Προβληματική βασισμένη πάνω στά φαινόμενα. Κι' αὐτό τό ἔδαφος δέ μπορεῖ νά ἐπιτευχθῆ μέ ἐκ τῶν ὑστέρων φαινομενολογικές βελτιώσεις τῶν ἐννοιῶν «ὑποκείμενο» καί «συνείδηση»^[102]. Δέ μπορεῖς νά πετύχης ἔτσι τήν ἐγγύηση ὅτι ἔχεις κατορθώσει νά θέσης τό ἐρώτημα ταιριαχτά.

Μαζί μέ τό ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ἔχουν ἐκάστοτε ἤδη διανοιγῆ ἐνδόκοσμα ὄντα. Αὐτή ἡ ὑπαρκτικο-ὄντολογική ἀπόφαση μοιάζει νά συμφωνῆ μέ τή θέση τοῦ *Ρεαλισμοῦ* ὅτι ὁ ἔξω κόσμος εἶναι ρεαλιστικά παρευρισκόμενος. Στό μέτρο πού αὐτή ἡ ὑπαρκτική ἀπόφαση δέν ἀρνεῖται τήν παρεύρεση ἐνδόκοσμων ὄντων, συμφωνεῖ ὡς πρὸς τό συμπέρασμα – τρόπον τινά δοξογραφικά [doxographisch] – μέ τή θέση τοῦ *Ρεαλισμοῦ*. Διαφέρει ὁμως ριζικά ἀπό κάθε *Ρεαλισμό*, κατὰ τό ὅτι ὁ *Ρεαλισμός* ἰσχυρίζεται πῶς ἡ ρεαλιστικότητα τοῦ «κόσμου» ὄχι μόνο χρειάζεται νά ἀποδειχθῆ, παρὰ εἶναι καί δυνατό νά ἀποδειχθῆ. Ἡ ὑπαρκτική ἀπόφαση ἀρνεῖται καί τά δύο τούτα. Ἄλλ' αὐτό πού χωρίζει ὀλότελα τήν ὑπαρκτική ἀπόφαση ἀπό τό *Ρεαλισμό*, εἶναι ὅτι αὐτός στερεῖται ὄντολογικῆς κατανόησης, κι' ὁμως ἐπιχειρεῖ νά ἐξηγήσῃ τή ρεαλιστικότητα ὄντικά μέσω ρεαλιστικῶν συναφειῶν αἰτιότητας ἀνάμεσα σέ ρεαλιστικά ὄντα¹.

Συγκρινόμενος πρὸς τό *Ρεαλισμό* ὁ *Ἰδεαλισμός*, ἔστω κι' ἂν εἶναι τόσο ἀντίθετος^[103] κι' ἀταίριαχος ὡς πρὸς τά συμπεράσματά του, πλεονεκτεῖ ριζικά, ἀρκεῖ νά μὴν παρεξηγηθῆ τόν ἑαυτό του μέ τή μορφή τοῦ «ψυχολογικοῦ» Ἰδεαλισμοῦ. Ὅταν ὁ Ἰδεαλισμός τονίζῃ ὅτι τό *Εἶναι* καί ἡ ρεαλιστικότητα εἶναι μόνο «μέσ στή συνείδηση», τοῦτο

Σελ. 207

1. [Ὅπως στήν ἐπόμενη παράγραφο ξεχωρίζει ὁ συγγραφέας ἕνα «ψυχολογικό» Ἰδεαλισμό ἀπό ἕνα μὴ ψυχολογικό Ἰδεαλισμό, ἔκρινε ὠφέλιμο νά ξεχωρίσῃ ἕνα αἰτιολογικό *Ρεαλισμό* ἀπό ἕνα μὴ αἰτιολογικό *Ρεαλισμό*, ἕνα *Ρεαλισμό* πού ἰσχυρίζεται ὅτι δείχνει τήν ὑπαρξή τῆς ρεαλιστικότητος, ἀπό ἕναν «ἄμεσο» *Ρεαλισμό* (L. Noël), ὁ ὁποῖος ἀρνεῖται νά δείξῃ κάτι τέτοιο. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

έκφράζει τήν κατανόηση τοῦ γεγονότος ὅτι τό Εἶναι δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθῆ μέσωσ ὄντων. Στό μέτρο ὁμοῦσ πού ὁ Ἰδεαλισμός ἀφῆνει ἀδιευκρίνιστο τί σημαίνει ὄντολογικά αὐτή ἡ κατανόηση τοῦ Εἶναι, ἢ πῶσ αὐτή εἶναι μπορετή, κι' ὅτι αὐτή ἰδιάζει στήν ὄντολογική σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι^[104], χτίζει τήν ἐρμηνεία τῆσ ρεαλιστικότητας μέσ στό κενό. Τό ὅτι τό Εἶναι δέ μπορεῖ νά ἐξηγηθῆ μέσωσ ὄντων καί τό ὅτι ἡ ρεαλιστικότητα εἶναι μπορετή μόνο μέσ στήν κατανόηση τοῦ Εἶναι, δέ μᾶσ ἀπαλλάσσει ἀπό τό νά θέσοῦμε τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι τῆσ συνείδησης, τῆσ *res cogitans*. Μόνον ἐπειδή τό Εἶναι εἶναι «μέσ στή συνείδηση», μπορεῖ δηλαδή καί κατανοεῖται ἀπό τό ἐδωνά-Εἶναι, κατορθώνει τό ἐδωνά-Εἶναι νά κατανοήσ καί νά ἀναγάγῃ σέ ἔννοιεσ ὄντολογικά χαρακτηριστικὰ καθῶσ: ἀνεξαρτησία, «καθ' ἑαυτό» καί γενικά ρεαλιστικότητα. Μόνον ἔνεκα τούτου εἶναι προσιτά στήν περισκεψη, ὡσ ἐνδόκοσμοσ συναντώμενα, «ἀνεξάρτητα» ὄντα.

Ἄν ὁ ὄροσ Ἰδεαλισμός σημαῖν τήν κατανόηση ὅτι τό Εἶναι δέ μπορεῖ ποτέ νά ἐξηγηθῆ μέσωσ ὄντων^[105], παρὰ γιά κάθε ὄν τό Εἶναι εἶναι ἐκάστοτε ἡδῆ τό «ὑπερβασιακό», τότε ὁ Ἰδεαλισμός εἶναι ἡ μόνη σωστή δυνατότητα φιλοσοφικῆσ Προβληματικῆσ. Τότε ὁ Ἀριστοτέλεσ δέν ἦταν λιγώτερο ἰδεαλιστής ἀπ' ὄσο ὁ Κάντιοσ. Ἄλλ' ἂν Ἰδεαλισμός σημαῖν τήν ἀναγωγή κάθε ὄντοσ σέ ἕνα ὑποκείμενο ἢ σέ μία συνείδηση, τά ὁποῖα χαρακτηρίζονται μόνο ἀπό τό γεγονός ὅτι παραμένουν ἀκαθόριστα ὡσ πρὸσ τό Εἶναι τοῦσ καί καθορίζονται τό πολύ-πολύ ἀρητικὰ μέ τήν ἀποφυγή τοῦ νά θεωρηθοῦν ὡσ πράγματα, αὐτόσ ὁ Ἰδεαλισμός δέν εἶναι λιγώτερο ἀφελῆσ μεθοδολογικά ἀπό τόν πιό χοντροκομμένο Ρεαλισμό¹.

Μένει ἀκόμα ἡ δυνατότητα, νά τοποθετηθῆ ἡ Προβληματική τῆσ ρεαλιστικότητας πρὶν ἀπό κάθε παραδοχή αὐτῆσ ἢ ἐκείνησ τῆσ ἀποψῆσ, μέ τῆ θέση: κάθε ὑποκείμενο εἶναι ὅ,τι εἶναι μόνο γιά ἕνα ἀντικείμενο, καί ἀντίστροφα. Ἄλλὰ μέ αὐτό τό μορφικό ξεκίνημα τά μέλη πού συσχετίζονται, ὅπωσ καί ὁ ἴδιοσ ὁ συσχετισμός, παραμένουν ὄντολογικά ἀκαθόριστα. Κι' ὁμοῦσ κατὰ βάθοσ τό σύνολο τοῦ συσχετισμοῦ νοεῖται ἀναγκαῖα ὡσ «κατὰ κάποιον τρόπο» ὄν, λαβαίνεται ἄρα ὑπόψη μία ὀρισμένη ἰδέα πρὸσ τοῦ Εἶναι. Ἀκόμα κι' ἂν εὐθύσ ἐξαρχῆσ ἐξασφαλιστῆ τό ὑπαρκτικο-ὄντολογικό ἔδαφοσ μέ τήν παρουσίαση τοῦ μέσ-

1. [Εἶναι φανερό ὅτι ὄλο αὐτό τό χωρίο καθορίζει τῆ στάση τοῦ Χάιντεγγερ ἀπέναντι στή χουσερλιανῆ ἔννοια τοῦ Ἰδεαλισμοῦ.]

στόν-κόσμον-Εἶναι, ἀποδείχεται ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι αὐτός ὁ συσχετισμός εἶναι σχέση μορφικοποιημένη καί ὄντολογικά ἀδιαφοροποίητη.

Ἐξετάζοντας τίς ἄρρητες προϋποθέσεις ὧσων ἐπιχείρησαν νά λύσουν ἀπλῶς «γνωσιολογικά» τό πρόβλημα τῆς ρεαλιστικότητας, φανερώσαμε ὅτι αὐτό τό πρόβλημα πρέπει νά ἐπαναχθῆ μέσ στήν ὑπαρκτική Ἀναλυτική τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, ὡς πρόβλημα ὄντολογικό².

209 β) Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς ὄντολογικό πρόβλημα

Ἄν μέ τόν ὄρο ρεαλιστικότητα^[106] ἐννοῆται τό Εἶναι τῶν ἐνδόκοσμα παρευρισκόμενων ὄντων (res) – καί δέν ἐννοῆται τίποτ' ἄλλο –, τοῦτο γιά τήν ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ τρόπου τοῦ Εἶναι σημαίνει: τά ἐνδόκοσμα ὄντα θά μπορέσουν νά νοηθοῦν ὄντολογικά, μόνο ἂν διευκρινιστῆ τό φαινόμενο τῆς ἐνδοκοσμικότητας. Ἄλλ' αὕτη θεμελιώνεται στό φαινόμενο τοῦ κόσμου, πού μέ τή σειρά του, ὡς οὐσιαστικό δομικό στοιχεῖο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, ἰδιάζει στή θεμελιώδη σύσταση τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι πάλι συνδέεται ὄντολογικά μέ τή δομική ὁλότητα τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τήν ὁποία χαρακτήρισамε ὡς μέριμνα. Ἐτσι ὁμως ἐπισημάναμε τά θεμέλια καί τοὺς ὀρίζοντες, τῶν ὁποίων ἡ διευκρίνιση πρωτοκαθιστᾶ μορφετή τήν ἀνάλυση τῆς ρεαλιστικότητας. Καί μόνο μέσα σ' αὕτη τή συνάφεια μπορεῖ νά κατανοηθῆ ὄντολογικά ὁ χαρακτήρας τοῦ καθ' ἑαυτό. Μέ προσανατολισμό

2. Ἀκολουθώντας τό Scheleg, ὁ Nicolai Hartmann θεμελίωσε πρόσφατα τήν ὄντολογικά προσανατολισμένη Γνωσιολογία του πάνω στή θέση ὅτι τό γνωρίζειν εἶναι «σχέση τοῦ Εἶναι». Δές τά: «Βασικά στοιχεῖα μιᾶς Μεταφυσικῆς τῆς γνώσης», 2η συμπληρωμένη ἔκδοση, 1925. – Ἄλλά καί ὁ Scheleg καί ὁ Hartmann μέ ὁμοιο τρόπο, παρ' ὄλες τίς διαφορές τῆς φαινομενολογικῆς ἀφετηρίας τους, παραγνωρίζουν ὅτι ἡ «Ὄντολογία» μέσ στόν παραδοσιακό θεμελιώδη προσανατολισμό της ἀποτυγχάνει ὡς πρὸς τό ἐδωνά-Εἶναι, κ' ὅτι ἴσα-ἴσα ἡ «σχέση τοῦ Εἶναι» πού περιλαμβάνεται μέσ στό γνωρίζειν (δές παραπάνω, σελ. 59 κ. ἔξες) καθιστᾶ ἀναγκαῖα μία θεμελιώδη ἀναθεώρηση αὐτῆς τῆς Ὄντολογίας κ' ὄχι ἀπλῶς κριτική της βελτίωση. Ἐπειδή ὑποτιμᾶ τό βεληνεκές ἐνός ὄντολογικοῦ ξεκινήματος, πού δέν ἔχει διασαφηνίσει τή «σχέση τοῦ Εἶναι», ὁ Hartmann στριμώχνεται μέσα σέ ἕνα «κριτικό Ρεαλισμό», ὁ ὁποῖος κατά βάθος εἶναι ὀλωσδιόλου ξένος πρὸς τό ἐπίπεδο τῆς Προβληματικῆς του. Γιά τόν τρόπο πού ὁ Hartmann ἐκλαμβάνει τήν Ὄντολογία, δές: «Πῶς εἶναι δυνατή μία κριτική Ὄντολογία;», Festschrift für Paul Natorp, 1924, σελ. 124 κ. ἔξες.

πρός αυτή τή συνάφεια προβλημάτων έρμηνεύσαμε στίς προηγούμενες αναλύσεις τό Εΐναι τών ένδόκοσμων όντων¹.

Σίγουρα ή ρεαλιστικότητα τών ρεαλιστικών όντων μπορεί νά χαρακτηριστη φαινομενολογικά μέσα σέ κάποια όρια χωρίς ρητή ύπαρτικο-όντολογική βάση. Αυτό έπιχείρησε ό Dilthey στήν πραγματεία πού άναφέραμε παραπάνω². Ίσχυρίζεται ότι διώνουμε τά ρεαλιστικά όντα μέ πρόσκρουση και θέληση, και ότι ή ρεαλιστικότητα είναι *άντίσταση*, άκριβέστερα άντιστέκεσθαι³. Ή αναλυτική έπεξεργασία του φαινόμενου τής άντίστασης είναι ή θετική είσφορά αυτής τής πραγματείας, και ή καλύτερη συγκεκριμένη επικύρωση τής ιδέας μäs «περιγραφικής και άνατομικής Ψυχολογίας». Άλλά ή γνωσιολογική Προβληματική τής ρεαλιστικότητας τόν έμποδίζει νά έπεξεργαστη σωστά τήν άνάλυση του φαινόμενου τής άντίστασης. Τό «άξιωμα περί τής φαινομενικότητας»⁴ δέν έπιτρέπει στό Dilthey νά έρμηνεύση όντολογικά τό Εΐναι τής συνείδησης. «Μέσα στήν ίδια συνείδηση», γράφει, «άναδύονται ή θέληση και ή άναχαίτισή της»⁵. Τό είδος του Εΐναι αυτής τής «ανάδυσης», τό νόημα του Εΐναι του «μέσα», ή όντολογική σχέση τής συνείδησης μέ τά ρεαλιστικά όντα – όλ' αυτά πρέπει νά καθοριστούν όντολογικά. Τό ότι τούτο δέν έγινε, έγκνεται τελικά στό ότι ό Dilthey θεώρησε τή «ζωή», πέρα από τήν όποία δέ μπορεί βέβαια κανένας νά πάη, όντολογικά άδιαφοροποιήτα⁶. Μά όντολογική έρμηνεία του

Σελ. 209

1. Δές προπάντων §16, σελ. 72 κ. ές: 'Ο κοσμικός χαρακτήρας του περιβάλλοντος έτσι καθώς φανερώνεται στα ένδόκοσμα όντα· §18, σελ. 83 κ. ές: Σύμπληξη και σημαντικότητα. Ή κοσμικότητα του κόσμου· §29, σελ. 134 κ. ές: Τό έδωνά-Εΐναι ως εϋρεση. – Για τό καθ' έαυτό τών ένδόκοσμων όντων δές σελ. 75 κ. έ.

2. [Δές στή σελ. 205, τή 2η σημείωση.]

3. [Realität ist Widerstand, genauer Widerständigkeit.]

4. [Δές «Είσοφορές», δ.π. σελ. 90: «Τό άνώτατο άξιωμα τής Φιλοσοφίας είναι τό άξιωμα τής φαινομενικότητας [Phänomenalität]: σύμφωνα μέ αυτό όλα όσα ύπάρχουν [ist da] για μένα, στέκουν κάτω από τήν γενικώτατη συνθήκη [Bedingung] ότι είναι γεγονός τής συνείδησής μου· άκόμα και κάθε έξωτερικό πράγμα μου έχει δοθη ως μία συνάφεια γεγονότων ή διαδικασιών τής συνείδησης· τό άντικείμενο, τό πράγμα ύπάρχει [ist da] μόνο για μία συνείδηση και μέσα σέ μία συνείδηση».]

5. Δές «Είσοφορές» δ.π. σελ. 134.

6. [Δές σελ. 46: «Φιλοσοφία τής ζωής» – Έκφραση πού λέει όσα τό «Βε-τανική τών φυτών», και τήν σημ. 3 τής ίδιας σελίδας.]

210 ἔδωνά-Εἶναι δέν σημαίνει ὄντική ἀναγωγή σέ κάποιο ἄλλο ὄν. Τό ὅτι ὁ Dilthey ἀνασκευάστηκε γνωσιολογικά, δέ μπορεῖ νά μᾶς ἐμποδίση ἀπό τό νά κάνουμε καρποφόρα χρήση τῆς θετικῆς συνεισφορᾶς τῶν ἀναλύσεων του – μιᾶς συνεισφορᾶς, ἡ ὁποία ἴσα-ἴσα δέν κατανοήθηκε ἀπό αὐτούς πού τόν ἀνασκεύασαν.

Πρόσφατα ὁ Scheler συναίνεσε μέ τήν ἐρμηνεία πού ἔδωσε ὁ Dilthey στή ρεαλιστικότητα¹. Πρόκειται γιά μία «βουλησιακή θεωρία περί τῆς ὑπαρξης [Dasein]». Ἡ ὑπαρξη ἐδῶ νοεῖται μέ τό Καντιανό νόημα ὡς παρέρρευση. Τό «Εἶναι τῶν ἀντικειμένων ἐμφανίζεται ἅμεσα μόνο μέσ στό σχετισμό μέ τά ἔνστικτα καί μέ τή θέληση». Ὁ Scheler ὄχι μόνο τονίζει, καθῶς καί ὁ Dilthey, ὅτι ἡ ρεαλιστικότητα δέν ἐμφανίζεται ποτέ πρωταρχικά στό σκέπτεσθαι καί στό συλλαμβάνειν θεωρητικά, παρά καί ἐπιμένει ἀκόμα ὅτι ἡ γνώση δέν εἶναι κρίνειν, κι' ὅτι τό γνωρίζειν εἶναι «σχέση τοῦ Εἶναι».

Βασικά καί γι' αὐτή τή θεωρία ἰσχύουν ὅσα ἤδη εἰπώθηκαν γιά τήν ὄντολογική ἄοριστία τῶν θεμελίων στό Dilthey. Κι' οὔτε μπορεῖ ἡ θεμελιώδης ὄντολογική ἀνάλυση τῆς «ζωῆς» νά παρεμβληθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς ὑποδομή. Ἡ τέτοια θεμελιώδης ἀνάλυση ὑπόκειται καί καθορίζει τήν ἀνάλυση τῆς ρεαλιστικότητας, τήν πλήρη ἐξήγηση τοῦ ἀντιστέκεσθαι καί τῶν φαινομενικῶν του προϋποθέσεων. Συναντοῦμε ἀντίσταση, ὅταν δέ μποροῦμε νά διέλθουμε, ὅταν ἐμποδιζώμαστε στή θέληση νά διέλθουμε. Ἄλλά μαζί μέ αὐτή τή θέληση ἔχει ἤδη διανοιγῆ αὐτό, πρὸς τό ὅποιο [wogauf... aus] τείνει τό ἔνστικτο καί ἡ θέληση. Ἡ ὄντική ἄοριστία αὐτοῦ τοῦ «σκοποῦ» [Wogaufhin] δέν πρέπει ὄντολογικά νά παραβλεφθῆ ἢ νά θεωρηθῆ μηδαμινή. Ἡ τάση πρὸς κάτι [Das Aussein auf...], ἡ ὁποία προσκρούει σέ ἀντίσταση, καί πού εἶναι ἡ μόνη πού μπορεῖ νά «προσκορούη», εἶναι ἤδη *παράπλευρα* σέ μία συμπλεκτική ὁλότητα. Ἄλλά ὁ ἀποκαλυπτόμενος χαρακτήρας αὐτῆς τῆς ὁλότητας θεμελιώνεται στή διανοικτότητα τοῦ συστήματος τῶν παραπομ-

Σελ. 210.

1. Δές τή διάλεξη τοῦ Scheler, «Οἱ μορφές τοῦ γνωρίζειν καί ἡ μόρφωση», 1925, σσμ. 24 καί 25. Σημείωση κατά τή διόρθωση τοῦ παρόντος βιβλίου: Πρόσφατα ἐμφανίστηκε ἡ συλλογή τῶν πραγματειῶν «Οἱ μορφές τοῦ γνωρίζειν καί ἡ κοινωνία», 1926, μέσ στήν ὁποία ὁ Scheler ἐξέδωσε τήν πρό πολλοῦ ὑποσχεμένη μελέτη «Γνώση κι' ἐργασία» (σελ. 233 κ. ἔς). Ἡ 4η διαίρεση αὐτῆς τῆς πραγματείας (σελ. 455) ἐκθέτει λεπτομερέστερα τή «βουλησιακή θεωρία τῆς ὑπαρξης [Daseins]», τήν ὁποία συνοδεύει μιά ἀξιολόγηση καί κριτική τοῦ ἔργου τοῦ Dilthey.

πῶν τῆς σημαντικότητας. Ἡ ἐμπειρία τῆς ἀντίστασης, δηλαδή ἡ ἀνακάλυψη αὐτοῦ πού ἀντιστέκεται σέ μία προσπάθεια, εἶναι ὄντολογικά μπορετὴ μόνο ἔνεκα τῆς διανοικτότητας τοῦ κόσμου. Τό ἀντιστέκεσθαι χαρακτηρίζει τό εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων. Οἱ ἐμπειρίες ἀντίστασης καθορίζουν γεγονικά ἀπλῶς τὴν ἔκταση καὶ τὴν κατεύθυνση τῆς ἀποκάλυψης τῶν ὄντων πού συναντῶνται ἐνδόκοσμα. Δέν εἶναι τό ἄθροισμα τῶν ἐμπειριῶν αὐτῶν, ἐκεῖνο πού ὀδηγεῖ στὴ διάνοιξη κόσμου, παρὰ τοῦτο τὴν προϋποθέτει. Τό «ἀντί» καὶ τό «ἐνάντια» εἶναι ὄντολογικά μπορετά, μόνο χάρη στό διανοιγμένο μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι.

- 211** Κι' οὔτε βιώνεται ἡ ἀντίσταση μέσα σέ μία θέληση ἢ σέ ἓνα ἐνστικτο πού «ἀναδύονται» κατὰ τρόπο ἀνεξάρτητο. Καὶ τό ἐνστικτο καὶ ἡ θέληση εἶναι παραλλαγές τῆς μέριμνας. Μόνο ὄντα αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ εἶναι μποροῦν νά προσκρούσουν σέ κάποιο ἐνδόκοσμο ὄν πού ἀντιστέκεται. Ἐάν λοιπὸν ἡ ρεαλιστικότητα χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀντιστέκεσθαι, πρέπει νά παρατηρήσουμε αὐτά τὰ δύο σημεῖα: πρῶτο, διὰ αὐτὸ εἶναι μόνο ἓνα χαρακτηριστικὸ τῆς ρεαλιστικότητας ἀνάμεσα σέ ἄλλα· δεύτερο, διὰ τό ἀντιστέκεσθαι προϋποθέτει ἀναγκαῖα ἓναν ἤδη διανοιγμένο κόσμο. Ἡ ἀντίσταση χαρακτηρίζει τὸν «ἔξω κόσμο», ἂν αὐτὸς ἐκληφθῇ μέ τό νόημα τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, ἀλλὰ ποτέ μέ τό νόημα τοῦ κόσμου. Αὕτῃ ταύτῃ ἢ «συνείδηση τῆς ρεαλιστικότητας» εἶναι τρόπος τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι. Κάθε «Προβληματικὴ τοῦ ἔξω κόσμου» ἀνάγεται ἀναγκαῖα σ' αὐτὸ τό θεμελιώδες ὑπαρκτικὸ φαινόμενο.

Ἐάν τό «*cogito sum*» ἐπρόκειτο νά χρησιμεύσει ὡς ἀφετηρία τῆς ὑπαρκτικῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἐδωνά-εἶναι, θὰ ἦταν ἀναγκαῖο ὄχι μόνο νά ἀντιστραφῇ, μὰ καὶ νά ξαναελεγχθῇ τό περιεχόμενο τοῦ ὄντολογικά καὶ μέσ στὴ διάσταση τῶν φαινομένων. Ἡ πρώτη ἀπόφαση θὰ ἦταν τότε: «*sum*», ἀλλὰ μέ τό νόημα: εἶμαι-μέσα-σέ-ἓνα-κόσμο. Ὡς τέτοιον ὄν, «εἶμαι» μέσ στὴ δυνατότητα τοῦ εἶναι πρὸς ποικίλους σχετισμούς (*cogitationes*), ὡς τρόπους τοῦ εἶναι παράπλευρα σέ ἐνδόκοσμα ὄντα. Ἀντίθετα ὁ Καρτέσιος λέει: οἱ *cogitationes* εἶναι παρευρισκόμενες, καὶ μέ αὐτὲς συμπαρευρισκόμενο εἶναι ἓνα *ego* ὡς *res cogitans* πού δέν ἔχει κόσμο.

γ) Ρεαλιστικότητα καὶ μέριμνα

Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς ὄντολογικὸς ὁρος συσχετίστηκε μέ ἐνδόκοσμα ὄντα. Ἐάν χρησιμεύσει στό νά δηλώνη αὐτὸ τό εἶδος τοῦ εἶναι γενικά, τότε ἡ προχειρότητα καὶ ἡ παρεύρεση θὰ λειτουργοῦν ὡς τρόποι ρεαλι-

στικότητα. Ἐν ὅμως ἀφήσης σ' αὐτή τή λέξη τήν παραδοσιακή^[107] τῆς σημασία, τότε θά σημαίνει τό εἶναι μέ τό νόημα τῆς καθαρῆς παρεύρεσης πραγμάτων. Ἡ «φύση» πού μᾶς «περιβάλλει» εἶναι σίγουρα ἐνδόκοσμο ὄν, δέν ἔχει ὅμως οὔτε τό εἶδος τοῦ εἶναι τῶν προχείρων ὄντων, κι' οὔτε τῶν παρευρισκόμενων ὄντων κατά τόν τρόπο τοῦ «φυσικοῦ ἐμπράγματος». Ἀσχετα ἀπό τό πῶς μπορεῖ νά ἐρμηνευτῆ αὐτό τό εἶναι τῆς «φύσης», ὅλοι οἱ τρόποι τοῦ εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων εἶναι θεμελιωμένοι ὄντολογικά στήν κοσμικότητα τοῦ κόσμου, συνεπῶς καί στό φαινόμενο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι. Ἀπό αὐτά προκύπτει ἡ ἐπίγνωση: ἡ ρεαλιστικότητα οὔτε ἔχει προτεραιότητα ἀνάμεσα στούς τρόπους τοῦ εἶναι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων, κι' οὔτε μπορεῖ αὐτό τό εἶδος τοῦ εἶναι νά χαρακτηρίσῃ ταιριαχτά ὄντολογικά τόν κόσμο ἢ τό ἐδωνά-εἶναι.

Μέσ στήν τάξη τῶν ὄντολογικῶν θεμελιῶν καί τῆς μπορετῆς κατηγοριακῆς καί ὑπαρκτικῆς παρουσίας ἡ ρεαλιστικότητα ἀνάγεται στό
212 φαινόμενο τῆς μέριμνας. Τό ὅτι ἡ ρεαλιστικότητα θεμελιώνεται ὄντολογικά στό εἶναι τοῦ ἐδωνά-εἶναι, δέν σημαίνει ὅμως ὅτι μποροῦν νά ὑπάρχουν ρεαλιστικά ὄντα, ἔτσι καθώς εἶναι καθ' ἑαυτά, μόνον ὅταν καί ὅσο ὑπάρχει ἐδωνά-εἶναι.

Ἄλλά μόνον ὅσο τό ἐδωνά-εἶναι εἶναι, δηλαδή μόνον ὅσο εἶναι ὄντικά μπορετή μία κατανόηση τοῦ εἶναι, ὑπάρχει¹ εἶναι. Ἐν δέν ὑπάρχη [existiert] ἐδωνά-εἶναι, τότε δέν ὑπάρχει [«ist»] οὔτε «ἀνεξαρτησία» οὔτε καί «καθ' ἑαυτό». Αὐτά δέ θά μποροῦν τότε οὔτε νά κατανοηθοῦν οὔτε νά μείνουν ἀκατανόητα. Τότε καί τά ἐνδόκοσμα ὄντα οὔτε θά μποροῦν νά ἀποκαλυφτοῦν, οὔτε καί θά μποροῦν νά παραμένουν κρυμμένα. Τότε δέν θά μπορῆ νά λεχθῆ οὔτε ὅτι τά ὄντα εἶναι, οὔτε καί ὅτι δέν εἶναι. Ἄλλά τώρα, ὅσο ὑπάρχει κατανόηση τοῦ εἶναι, συνεπῶς καί κατανόηση τῆς παρεύρεσης, ἐπιτρέπεται νά λεχθῆ ὅτι καί τότε τά ὄντα θά ἐξακολουθοῦν νά εἶναι.

Σελ. 212

1. [...] «gibt es» Sein. Στό γράμμα του «Γιά τόν Οὐμανισμό», 1947, ὁ Χάιντεγκερ ἐπιμένει ὅτι ἡ ἔκφραση «es gibt» χρησιμοποιεῖται ἐδῶ ἐσκεμμένα, καί ὅτι θά ἔπρεπε νά ἐκληφθῆ κατά γράμμα ὡς «αὐτό δίνει». Γράφει: «Γιατί "αὐτό" πού ἐδῶ "δίνει" εἶναι αὐτό τοῦτο τό εἶναι. Ἄλλά τό "δίνει" ὀρίζει τήν οὐσία τοῦ εἶναι, τό ὁποῖο δίνει, χορηγεῖ τήν ἀλήθεια του». Προσθετεῖ ἐπίσης ὅτι τό «es gibt» χρησιμοποιήθηκε γιά νά ἀποφευχθῆ ἡ ἔκφραση «τό εἶναι εἶναι», γιατί τό ρῆμα «εἶναι» χρησιμοποιεῖται σέ ὄντα καί ὄχι στό εἶναι.]

Καθώς αναφέραμε, τό Εἶναι (ὄχι τὰ ὄντα) ἐξαρτᾶται ἀπό τήν κατανόηση τοῦ Εἶναι, δηλαδή ἡ ρεαλιστικότητα (ὄχι τὰ ρεαλιστικά ὄντα) ἐξαρτᾶται ἀπό τή μέριμνα. Τοῦτο κατοχυρώνει τήν περαιτέρω Ἀναλυτική τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ἀπό κάθε ἀκριτη, κι' ὅμως ἐπανελημμένα ἐπιβαλλόμενη ἐρμηνεία τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, πού παίρνει ὡς ὀδηγητικό της νῆμα τήν ἰδέα τῆς ρεαλιστικότητας. Μόνον ὁ προσανατολισμός πρὸς τή θετικά ὄντολογικά ἐρμηνευμένη ὑπαρκτικότητα παρέχει τήν ἐγγύηση ὅτι κατὰ τή γεγονική πορεία τῆς ἀνάλυσης τῆς «συνείδησης» ἢ τῆς «ζωῆς» δέν ἔχει ληφθῆ ὡς βάση κάποιο, ἔστω κι' ἀδιάφορο, νόημα ρεαλιστικότητας.

Τό ὅτι ὄντα τοῦ εἶδους τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι δέ μποροῦν νά νοηθοῦν μέ βάση τή ρεαλιστικότητα καί τήν ὑποστασιακότητα, τό ἐκφράσαμε μέ τή θέση: *ἡ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ὑπαρξη*. Ἄλλ' ἂν ἐρμηνεύσαμε τήν ὑπαρκτικότητα ὡς μέριμνα καί τή διακρίναμε ἀπό τή ρεαλιστικότητα, τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι πῆρε τέλος ἡ ὑπαρκτική Ἀναλυτική· ἀναδύθηκαν μόνον ὀξύτερα οἱ περιπλοκές τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι, γιά τούς μπορετούς του τρόπους, καί γιά τό νόημα τέτοιων παραλλαγῶν: μόνο ἂν ὑπάρχη [ist] κατανόηση τοῦ Εἶναι, εἶναι προσιτά τὰ ὄντα ὡς ὄντα· μόνο ἂν ὑπάρχουν [ist] ὄντα μέ τό ὄντολογικό εἶδος τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, εἶναι μπορετή ὡς ὄν ἡ κατανόηση τοῦ Εἶναι.

§44. Ἐδωνά-Εἶναι, διανοικτότητα καί ἀλήθεια

Ἀπό πολύ παλιά ἡ Φιλοσοφία συνέδεσε τήν ἀλήθεια μέ τό Εἶναι^[108]. Ὁ Παρμενίδης, ὁ πρῶτος πού ἀνακάλυψε τό Εἶναι τῶν ὄντων, «ταυτίζε» τό Εἶναι μέ τήν ἀντιληπτική κατανόηση τοῦ Εἶναι: *τό γάρ αὐτό νοεῖν ἐστίν τε καί εἶναι*². Ὁ Ἀριστοτέλης, σκιαγραφώντας τήν ἱστορία τῆς ἀνακάλυψης τῶν ἀρχῶν³, τονίζει ὅτι οἱ πρῖν ἀπό αὐτόν φιλόσοφοι, ὀδηγημένοι ἀπό «αὐτά ταῦτα τὰ Πράγματα», πιέστηκαν σέ ὀλοένα καί περισσότερη ἀναζήτηση: *αὐτό τὸ πρᾶγμα ὠδοποίησεν αὐτοῖς καί συνήνάγκασε ζητεῖν*¹. Τό ἴδιο γεγονός ἐπισημαίνει μέ τίς λέξεις: *ἀναγκαζόμενος δ' ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις*² – δηλαδή ὅτι (ὁ Παρμενίδης)

213

2. Diels, Fragm. 5.

3. Μετά τὰ Φυσικά Α.

Σελ. 213.

1. Ὁ.π., 984a 18 κ. ἔ.

2. Ὁ.π., 986b 31.

αναγκάστηκε να ακολουθήσει όσα του δείχτηκαν καθ' έαυτά. Σέ ένα άλλο εδάφιο παρατηρεί ότι αυτοί έρευνούσαν *úp' αυτης της αληθείας αναγκαζόμενοι*³. 'Ο 'Αριστοτέλης χαρακτηρίζει αυτές τις έρευνες: *φιλοσοφείν περί της αληθείας*⁴, ή και: *άποφαινέσθαι περί της αληθείας*⁵. Αυτή ταυτη ή Φιλοσοφία καθορίζεται ως *έπιστήμη τις της αληθείας*⁶. Χαρακτηρίζεται όμως και ως *έπιστήμη, ή θεωρεί τó δν ή δν*⁷, έπιστήμη πού παρατηρεί τά δντα ως δντα, δηλαδή ως προς τó Είναί τους.

Τί σημαίνει εδώ «έρευνάν περί της αληθείας», έπιστήμη περί της αληθείας; Είναί σ' αυτές τις έρευνες ή αλήθεια θέμα μέ τó νόημα μιās Γνωσιοθεωρίας ή μιās θεωρίας περί της κρίσης; 'Ολοφάνερα όχι, γιατί «αλήθεια» σημαίνει τó ίδιο ό,τι και «Πράγμα» [*Sache*], αυτό πού δείχνεται [=δείχνει τόν έαυτό του]. 'Αλλά τί σημαίνει ή έκφραση «αλήθεια», άν όρολογικά μπορη νά δηλώνη τόσο τó «δν» όσο και τó «Είναί»;

'Αν ή αλήθεια έχη δικαιοματικά άρχέγονη σχέση μέ τó Είναί, τότε τó φαινόμενο της αλήθειας εισέρχεται μέσ στην περιφέρεια[¹⁰⁹] της Προβληματικής της θεμελιώδους 'Οντολογίας. 'Αλλά τότε δέν πρέπει νά έχη ήδη συναντηθή αυτό τó φαινόμενο μέσ στην προκαταρκτική μας θεμελιώδη άνάλυση, μέσ στην 'Αναλυτική του έδωνά-Είναί; Ποιά όντικο-όντολογική σχέση έχη ή «αλήθεια» μέ τó έδωνά-Είναί και μέ τó όντικό χαρακτηρισικό του έδωνά-Είναί πού όνομάσαμε κατανόηση του Είναί; Μπορεί νά δείχτη ή αίτία του γεγονότος ότι άναγκαία τó Είναί συμβαδίζει μέ την αλήθεια και ή αλήθεια μέ τó Είναί, μέ βάση την κατανόηση του Είναί;

214 Αυτά τά έρωτήματα δέν πρέπει νά παραμεριστούν. 'Επειδή τó Είναί πράγματι «συμβαδίζει» μέ την αλήθεια, τó φαινόμενο της αλήθειας υπήρξε ήδη θέμα των παραπάνω ανάλυσεων, έστω κι' άν όχι ρητά μέ αυτό τόν τίτλο. 'Αποβλέποντας στό νά όξύνουμε τó πρόβλημα του Είναί, είναί τώρα καιρός νά περιχαρλώσουμε ρητά τó φαινόμενο της αλήθειας και νά έντοπίσουμε τά προβλήματα πού περιλαμβάνει. Για κάτι τέτοιο, δέν θά πρέπει νά συναθροίσουμε όσα προηγουμένως διακρίναμε. 'Η έρευνα θά πρέπει νά κάνη καινούρια έξόρμησι[¹¹⁰].

3. 'Ο.π., 984b 10.

4. 'Ο.π., 983b 2, δές και 988a 20.

5. 'Ο.π., a1, 993b 17.

6. 'Ο.π., 993b 20.

7. 'Ο.π., Γ 1, 1003a 21.

Ἡ ἀνάλυση θά ξεκινήσει ἀπό τήν *παραδοσιακή ἔννοια τῆς ἀλήθειας* καί θά ἐπιχειρήσει νά διαλευκάνη τά ὄντολογικά της θεμέλια (α). Μέ βάση αὐτά τά θεμέλια θά γίνη ὁρατό τό ἀρχέγονο φαινόμενο τῆς ἀλήθειας. Θά δειχτῆ τότε ὅτι ἀπό αὐτό τό φαινόμενο κατάγεται, εἶναι συνεπῶς *παράγωγό του*, ἡ παραδοσιακή ἔννοια τῆς ἀλήθειας (β). Ἡ ἐρευνά μας θά κάμῃ σαφές ὅτι τό ἐρώτημα γιά τήν «οὐσία» τῆς ἀλήθειας περιλαμβάνει ἀναγκαῖα τό ἐρώτημα γιά τό εἶδος τοῦ *Εἶναι* τῆς ἀλήθειας. Συνάμα θά πρέπη νά διαφωτιστῆ τό ὄντολογικό νόημα τῆς ἔκφρασης «ὑπάρχει ἀλήθεια», καθώς καί τό εἶδος τῆς ἀναγκαιότητας, τό ὁποῖο μᾶς ὑποχρεώνει νά προϋποθέσουμε ὅτι ὑπάρχει ἀλήθεια (γ).

α) *Ἡ παραδοσιακή ἔννοια τῆς ἀλήθειας καί τά ὄντολογικά της θεμέλια*

Τρεῖς θέσεις χαρακτηρίζουν τήν παραδοσιακή ἀντίληψη γιά τήν οὐσία τῆς ἀλήθειας καί τή γνώμη πού ἔχουν γιά τόν πρῶτο της ὀρισμό: 1. Ὁ «τόπος» τῆς ἀλήθειας εἶναι ἡ ἀπόφανση (ἡ κρίση). 2. Ἡ οὐσία τῆς ἀλήθειας ἔγκειται στή «συμφωνία» τῆς κρίσης μέ τό ἀντικείμενό της. 3. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ πατέρας τῆς Λογικῆς, ὄχι μόνο ἀπένειμε τήν ἀλήθεια στήν κρίση ὡς ἀρχέγονό της τόπο, μά καί καθιέρωσε τόν ὀρισμό τῆς ἀλήθειας ὡς «συμφωνίας».

Δέν σκοπεύουμε νά παράσχουμε ἐδῶ τήν ἱστορία τῆς ἔννομιας τῆς ἀλήθειας, ἱστορία πού θά μπορούσε νά παρουσιαστῆ μόνο πάνω στό θεμέλιο μιᾶς ἱστορίας τῆς Ὀντολογίας. Ἀλλά ὡς εἰσαγωγή στήν ἀνάλυσή μας θά ἀναφέρουμε κάποια ἤδη γνωστά χαρακτηριστικά.

Ὁ Ἀριστοτέλης λέει: *παθήματα τῆς ψυχῆς τῶν πραγμάτων ὁμοιώματα*¹ – τά «διώματα» τῆς ψυχῆς, τά νοήματα* («παραστάσεις») εἶναι ἑξομοιώσεις μέ τά πράγματα. Αὐτή ἡ ἀπόφαση, πού δέν προτείνεται διόλου ὡς ρητός ὀρισμός τῆς οὐσίας τῆς ἀλήθειας, ἔγινε αἰτία νά ἀναπτυχθῆ ἡ μεταγενέστερη διατύπωση τῆς οὐσίας τῆς ἀλήθειας ὡς *adaequatio intellectus et rei* [ἑξομοίωση τῆς νόησης μέ τό πράγμα]. Ὁ Θωμᾶς Ἀκινάτης², πού παραπέμπει γι' αὐτό τόν ὀρισμό στόν Avicenna, ὁ ὁποῖος μέ τή σειρά του τόν πῆρε ἀπό τό «Βιβλίον τῶν ὀρισμῶν» πού ἔγραψε τό 10ο αἰῶνα ὁ Isaaq Israeli, χρησιμοποιοῖ γιά τήν *adaequatio*

Σελ. 214

1. de interpr. 1, 16a 6.

2. Δέξ Quaest. disp. de veritate qu. I, art. 1.

(έξομοίωση) και τούς όρους *correspondentia* (άντιστοιχία) και *convenientia* (συμφωνία).

215 Ἡ νεοκαντιανή Γνωσιολογία τοῦ 19ου αἰώνα χαρακτηρίσει συχνά αὐτό τόν ὀρισμό τῆς ἀλήθειας ὡς ἔκφραση ἑνός μεθοδολογικά καθυστερημένου καί ἀφελοῦς Ρεαλισμοῦ, καί τόν θεώρησε ἀσυμβίβαστο πρὸς ὅσα ἀνέταμε ἡ «Κοπερνίκεια στροφή» τοῦ Καντίου. Παραβλέπουν ἔτσι, ἂν καί τό πρόσεξε ἤδη ὁ Brentano, ὅτι καί ὁ Κάντιος εἶχε παραμείνει πιστός σ' αὐτή τήν ἔννοια τῆς ἀλήθειας, σέ σημεῖο πού οὔτε κἀν τήν ἔθεσε ὑπὸ συζήτησης: «Τό παλιό καί περίφημο ἐρώτημα, μέ τό ὁποῖο ὑπέθεταν ὅτι μποροῦν νά στριμώξουν ὄσους ἀσχολοῦνται μέ τή Λογική..., εἶναι τοῦτο: *τί εἶναι ἀλήθεια*; Ἡ ἐξήγηση τῆς λέξης ἀλήθεια, ὅτι εἶναι δηλαδή ἡ συμφωνία τῆς γνώσης μέ τό ἀντικείμενό της, γίνεται ἐδῶ¹ δεκτὴ καί προϋποτίθεται...»².

«Ἄν ἡ ἀλήθεια συνίσταται στή συμφωνία μιᾶς γνώσης μέ τό ἀντικείμενό της, τότε αὐτό τό ἀντικείμενο πρέπει νά διακριθῆ ἀπό ἄλλα· γιατί μία γνώση εἶναι ψευδῆς, ἂν δέν συμφωνῆ μέ τό ἀντικείμενο στό ὁποῖο ἀναφέρεται, ἔστω κι' ἂν περιέχῃ κάτι πού θά μποροῦσε νά ἰσχύῃ γιά ἄλλα ἀντικείμενα»³. Καί στήν εἰσαγωγή τῆς «Ἑπερβασιακῆς Διαλεκτικῆς» λέει ὁ Κάντιος: «Ἡ ἀλήθεια καί ἡ ἐπίφραση δέν εἶναι μέσ στό ἀντικείμενο, στό μέτρο πού τοῦτο ἐποπτεύεται, παρὰ μέσ στήν κρίση πού ἐκφέρουμε γι' αὐτό τό ἀντικείμενο, στό μέτρο πού τοῦτο νοεῖται»⁴.

Σίγουρα αὐτός ὁ χαρακτηρισμός τῆς ἀλήθειας ὡς «συμφωνίας» (*adaequatio*, ὁμοίωσις*) εἶναι πολύ γενικός καί κενός. Κι' ὅμως θά ἔχῃ

Σελ. 215

1. [Νεώτεροι μελετητές βλέπουν ἐδῶ μία παρεξήγηση, τῆς ὁποίας ἔχουν πέσει θύματα καί ὁ Ἐγγελοσ, καί ὁ Brentano καί ὁ Χάιντεγγερ. Μέ αὐτό τό «ἐδῶ», ἰσχυρίζονται οἱ μελετητές, ὁ Κάντιος ἴσα-ἴσα δέν ἔννοεῖ τό δικό του ἔργο, παρὰ τούς σκεπτικιστές, οἱ ὁποῖοι ἔθεταν τό ἐρώτημα γιά τήν ἀλήθεια σέ ὄσους ἀσχολοῦνταν μέ τή Λογική· ὁ Κάντιος, λένε, κάθε ἄλλο παρὰ δέχεται καί προϋποθέτει τήν ἔννοια τῆς ἀλήθειας ὡς συμφωνίας, ἔννοια ἡ ὁποία ἀνήκει στή μορφική Λογική, μιά καί ἀκριβῶς σ' αὐτό τό ἐδάφιο εἰσάγει ὁ Κάντιος τήν ὑπερβασιακή Λογική. Δές τό ἄρθρο τοῦ G. Praus: *Zum Wahrheitsproblem bei Kant*, στὸν τόμο *G. Praus (Hrsg.): Kant. Zur Deutung seiner Theorie von Erkennen und Handeln*, Κόλν 1973, σελ. 73-89.]

2. Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ λόγου, 2η ἔκδ., σελ. 82.

3. Ὁ.π., σελ. 83.

4. Ὁ.π., σελ. 350.

κάποια δικαίωση, αν διατηρηθῆ χωρίς νά ζημιώνη τίς πιά ποικιλόμορφες ἐρμηνείες τῆς γνώσης, ἢ ὅποια φέρει δά αὐτό τό διακριτικό κατηγορημα. Θά ἀναζητήσουμε τώρα τά θεμέλια αὐτοῦ τοῦ «σχετισμοῦ». *Τί προϋποτίθεται ἄρρητα, όταν γίνεται παραδεκτό αὐτό τό σύνολο σχέσεων – adaequatio intellectus et rei; Ποιόν ὄντολογικό χαρακτήρα ἔχει αὐτό πού προϋποτίθεται;*

Τί ἐννοεῖ ὁ ὄρος «συμφωνία»; Ἡ συμφωνία κάτινος μέ κάτι ἔχει τό μορφικό χαρακτήρα τοῦ σχετισμοῦ κάτινος μέ κάτι. Κάθε συμφωνία, συνεπῶς καί ἡ «ἀλήθεια», εἶναι σχετισμός. Ἄλλά κάθε σχετισμός δέν εἶναι συμφωνία. Ἐνα σῆμα δείχνει τό δειχνόμενο. Τό δείχνειν εἶναι σχετισμός, ἀλλά δέν εἶναι συμφωνία τοῦ σήματος καί τοῦ δειχνόμενου. Κι' ἀφετέρου κάθε συμφωνία δέν εἶναι convenientia, ἔτσι καθῶς αὐτή νοεῖται μέσ στον ὀρισμό τῆς ἀλήθειας. Ὁ ἀριθμός 6 συμφωνεῖ μέ τό **216** 16-10. Αὐτοῖ οἱ ἀριθμοὶ συμφωνοῦν· εἶναι ἴσοι ὡς πρός τήν ποσότητα. Ἡ ἰσότητα εἶναι ἕνας ἀπό τούς τρόπους τῆς συμφωνίας. Ἡ δομή τῆς συμφωνίας χαρακτηρίζεται ἀπό ἕνα «ὡς πρός». Τί εἶναι αὐτό, ὡς πρός τό ὅποιο συμφωνεῖ τό κατά τήν adaequatio σχετιζόμενο; Διευκρινίζοντας τό «σχετισμό τῆς ἀλήθειας» πρέπει νά παρατηρήσουμε καί τήν ἰδιωτυπία τῶν μελῶν τοῦ σχετισμοῦ. Ὡς πρός τί συμφωνοῦν ἡ intellectus καί ἡ res; Σύμφωνα μέ τό εἶδος τοῦ εἶναι τους καί μέ τό οὐσιαστικό τους περιεχόμενο, μᾶς παρέχουν κάτι ὡς πρός τό ὅποιο νά μποροῦν νά συμφωνήσουν; Ἄν ἡ intellectus καί ἡ res ἀποκλείεται νά εἶναι ἴσες, μιά καί δέν εἶναι τοῦ ἴδιου εἶδους, μήπως τότε εἶναι ὅμοιες; Ἄλλά ἡ γνώση θά πρέπει βέβαια ἔτσι νά «παρέχη» τό Πράγμα, ὅπως αὐτό εἶναι. Ἡ «συμφωνία» ἔχει τό Σχετισμικό χαρακτήρα: «ἔτσι-ὀπως». Κατά ποιόν τρόπο εἶναι αὐτός ὁ σχετισμός μπορετός ὡς σχετισμός μεταξύ intellectus καί res; Ἀπό αὐτά τά ἐρωτήματα γίνεται σαφές: γιά νά διαφωτιστῆ ἡ δομή τῆς ἀλήθειας δέν εἶναι ἀρκετό νά προϋποθέσουμε ἀπλῶς αὐτό τό σύνολο σχέσεων, παρά πρέπει νά ἀναζητήσουμε ἐκεῖνη τή δομή τοῦ εἶναι, ἢ ὅποια ὑποδοσῶν αὐτό τό σύνολο σάν τέτοιο.

Χρειαζέται πρός τοῦτο νά θέσουμε ἐπί τάπητος τῆ «γνωσιολογική» Προβληματική πάνω στό σχετισμό ὑποκείμενου-ἀντικείμενου, ἢ μπορεῖ ἢ ἀνάλυσή μας νά περιοριστῆ στό νά ἐρμηνεύσῃ τήν «ἐμμενή συνείδηση τῆς ἀλήθειας», παραμένοντας συνεπῶς «μέσα στή σφαῖρα» τοῦ ὑποκείμενου; Ἀληθινή σύμφωνα μέ τή γενική γνώμη εἶναι ἡ γνώση. Ἄλλά ἡ γνώση εἶναι κρίνειν. Ὅσον ἀφορᾷ τήν κρίση, πρέπει νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στό κρίνειν ὡς *ρεαλιστική* ψυχική διαδικασία καί σ' αὐτό πού κρίνεται ὡς ἕνα *ιδεῶδες* περιεχόμενο. Γιά τό τελευταῖο τοῦτο λέγεται πῶς εἶναι «ἀληθινό». Ἀντίθετα ἡ ρεαλιστική ψυχική διαδिका-

σία ή ύφίσταται ή δέν ύφίσταται. Αυτό πού στέκει μέσ στό σχετισμό της συμφωνίας είναι συνελώς τό ιδεώδες περιεχόμενο της κρίσης. Άρα αυτός ό σχετισμός άφορά ένα δεσμό ανάμεσα στό ιδεώδες περιεχόμενο της κρίσης και σέ ένα ρεαλιστικό πράγμα ώς αυτό *περί του οποίου* κρίνουμε. Είναι ή συμφωνία σύμφωνα πρός τό είδος του Είναι της ρεαλιστική ή ιδεώδης, ή τίποτε από τά δύο; *Πώς πρέπει νά έκληφθῆ όντολογικά ό σχετισμός ανάμεσα σέ ένα ιδεώδες όν και σέ ένα όν ρεαλιστικά περιεχομένου;* Ό τέτοιος σχετισμός σίγουρα ύφίσταται, και ύφίσταται μέσ στις γεγονικές μας κρίσεις όχι μόνο ώς σχετισμός ανάμεσα στό περιεχόμενο της κρίσης και στό ρεαλιστικό αντικείμενο, παρά κι' ανάμεσα στό ιδεώδες περιεχόμενο και στή ρεαλιστική ενέργεια του κρίνουν. Και δέν ύφίσταται όλοφάνερα πío «ένδόμυχα» στήν τελευταία περίπτωση;¹

Ή μήπως δέν έχουμε δικαίωμα νά άναζητήσουμε τό όντολογικό νόημα του σχετισμού ανάμεσα στά ρεαλιστικά και στά ιδεώδη όντα (τή μέθεξη*); Κι' όμως ό σχετισμός πρέπει νά ύφίσταται. Τί σημαίνει όντολογικά αυτό τό «ύφίστασθαι» [Bestand];

217 Γιατί νά μήν είναι νόμιμο ένα τέτοιο έρώτημα; Είναι τυχαίο, ότι αυτό τό πρόβλημα έμεινε στάσιμο έδω και πάνω από δύο χιλιάδες χρόνια; Μήπως ή διαστρέβλωση του έρωτήματος έγκειται ήδη μέσ στό **ξεκίνημα**, μέσ στον όντολογικά άδιασάφητο διαχωρισμό του ρεαλιστικού από τό ιδεώδες;

Και όσον άφορά τήν «πραγματική» ενέργεια του κρίνουν, δέν είναι όλωσιόδουλο άδικαίωτος ό διαχωρισμός της ρεαλιστικής πραγμάτωσης της κρίσης από τό ιδεώδες περιεχόμενο; Δέν θραύεται ή πραγματικότητα του γνωρίζει και του κρίνουν σέ δύο τρόπους του Είναι, σέ δύο «στρώματα», πού δέ μπορούν ποτέ νά συρραφούν, ώστε νά βρεθῆ τό είδος του Είναι του γνωρίζει; Δέν έχει δίκιο ό Ψυχολογισμός όταν αντίσασεται σ' αυτό τό διαχωρισμό, έστω κι' άν ό ίδιος δέν διαφωτίζη όντολογικά τό είδος του Είναι του σκέπτεσθαι, κι' ούτε τό θεωρητικό πρόβλημα;

Άνατρέχοντας στό διαχωρισμό ανάμεσα στην πραγμάτωση της κρίσης και στό περιεχόμενό της, δέν προοδεύουμε στό έρώτημα για τό είδος

Σελ. 216

1. [Είναι πράγματι σαφές ότι ή ενέργεια του κρίνουν δέ μπορεί νά είναι άδιάφορη πρός τό νόημα πού εκφράζει. όφείλει και αυτή νά προσανατολίζεται και νά συγκροτηθεί σύμφωνα πρός τό ιδεώδες περιεχόμενο πού παρουσιάζει. (Σημ. τ. γαλ. μετ.)]

του Εἶναι τῆς adaequatio, παρά κάνουμε μόνο σαφές πόσο ἀπαραίτητο εἶναι νά διαφωτιστῆ τό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ γνωρίζειν. Ἡ ἀναγκαία πρὸς τοῦτο ἀνάλυση πρέπει νά ἐπιχειρήσῃ ταυτόχρονα νά φέρῃ σέ θέα τό φαινόμενο τῆς ἀλήθειας, φαινόμενο πού χαρακτηρίζει τή γνώση. Πότε ἡ ἀλήθεια γίνεται ὡς φαινόμενο ρητῆ μέσ στό γνωρίζειν; Ὅταν τό γνωρίζειν πιστοποιητῆι ὡς ἀληθινό. Πιστοποιούμενο κατοχυρώνει τήν ἀλήθεια του. Ἄρα ὁ σχετισμός τῆς συμφωνίας πρέπει νά γίνῃ ὁρατός μέσ στή συνάφεια τοῦ φαινομένου τῆς πιστοποίησης.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι κάποιος μέ τήν πλάτη γυρισμένη στόν τοῖχο ἐκφέρει τήν ἀληθινή ἀπόφανση: «Ἡ εἰκόνα στόν τοῖχο κρέμεται λοξά». Αὐτή ἡ ἀπόφανση πιστοποιεῖται, ὅταν αὐτός πού τήν ἐξέφερε στραφῆ κι' ἐπαληθεύσῃ ἀντιληπτικά [wahrgenimmt] ὅτι ἡ εἰκόνα στόν τοῖχο κρέμεται λοξά. Τί πιστοποιεῖται μ' αὐτή τήν πιστοποίηση; Ποιό εἶναι τό νόημα τῆς ἐπικύρωσης τῆς ἀπόφανσης; Διαπιστώνεται ἄραγε κάποια συμφωνία τῆς γνώσης ἢ ὅσων γνωρίζουμε μέ τό πράγμα πού κρέμεται στόν τοῖχο; Ναι καί ὄχι, ἐξαρτᾶται ἀπό τό κατά πόσο ἐρμηνεύουμε ταιριαχτά μέσ στή διάσταση τῶν φαινομένων τό τί σημαίνει ἡ ἔκφραση «ὄσα γνωρίζουμε». Ἄν αὐτός πού ἐκφέρει τήν ἀπόφανση κρῖνῃ μὴ βλέποντας τήν εἰκόνα, παρά ἀπλῶς φέροντάς τη στό νοῦ του [vorstellend], μέ τί σχετίζεται; Μὲ «παραστάσεις» [«Vorstellungen»]; Ἄσφαλῶς ὄχι, ἂν παράσταση σημαίνῃ ἐδῶ μία ψυχική διαδικασία. Κι' οὔτε σχετίζεται μέ παραστάσεις μέ τό νόημα τοῦ περιεχομένου τῶν παραστάσεων [des Vorgestellten], ἂν μέ αὐτό νόησης μία «εἰκόνα» τοῦ ρεαλιστικοῦ πράγματος πού βρῖσκεται στόν τοῖχο. Ἀντίθετα ἡ ἀπόφανση πού ἐκφέρεται μέ βάση μία «ἀπλή παράσταση» σχετίζεται σύμφωνα μέ τό πιό θαθῦ της νόημα μέ τή ρεαλιστική εἰκόνα στόν τοῖχο. Αὐτὴν νοεῖ καί τίποτ' ἄλλο. Κάθε ἐρμηνεία πού παρεμβάλλει ἐδῶ κάτι ἄλλο, τό ὁποῖο τάχα νοεῖς ὅταν ἐκφέρῃς μιὰ ἀπόφανση μέ βάση μιὰ ἀπλή παράσταση, νοθεύει τό φαινομενικό γεγονός αὐτοῦ, περί τοῦ ὁποῖου ἀποφαινέσαι. Τό ἀποφαινέσθαι εἶναι ἓνα Εἶναι πρὸς αὐτό τοῦτο τό πράγμα πού εἶναι [zum seienden Ding selbst]. Καί τί πιστοποιεῖται μέ τήν ἀντιληπτική ἐπαληθεύση [Wahrnehmung]; Τίποτ' ἄλλο παρά ὅτι τοῦτο εἶναι αὐτό τοῦτο τό ὄν, πού νοοῦσες ἐκφέροντας τήν ἀπόφανση. Πιστοποιεῖται ὅτι τό ἀποφαινόμενο Εἶναι πρὸς ὅσα νοεῖς ἀποφαινόμενος εἶναι δεῖξιμο τοῦ ὄντος· πιστοποιεῖται ὅτι τό Προσεῖναι ἀποκαλύπτει τό ὄν πρὸς τό ὁποῖο σχετίζεται. Πιστοποιεῖται ἡ ἀποκαλυπτικότητα¹ τῆς ἀπόφανσης. Μὲ

218

Σελ. 218

1. [Entdeckend-sein. Ἄλλοῦ τό γράφει Entdeckendsein ἢ entdeckend-sein.]

τήν πραγμάτωση μιᾶς τέτοιας πιστοποίησης τό γνωρίζειν ἔξακολουθεῖ νά σχετίζεται ἀποκλειστικά μέ αὐτό τοῦτο τό ὄν. Τρόπον τινά στό ἴδιο τοῦτο ὄν διαδραματίζεται ἡ ἐπικύρωση. Τό ἴδιο ὄν πού νοοῦσες φανερόνεται ἔτσι ὅπως εἶναι καθ' ἑαυτό, ἀποκαλύπτεται δηλαδή ὅτι εἶναι αὐτό τοῦτο ἔτσι, καθώς δείχτηκε μέ τήν ἀπόφανση. Δέν συγκρίνονται παραστάσεις, οὔτε ἀνάμεσα τους οὔτε σέ σχετισμό πρὸς τό ρεαλιστικό πράγμα. Δέν πιστοποιεῖται συμφωνία τοῦ γνωρίζειν μέ τό ἀντικείμενό του ἢ ἀκόμα κάποιου ψυχικοῦ ὄντος μέ κάποιο φυσικό· ἀλλά οὔτε συμφωνία ἀνάμεσα στά «συνειδησιακά περιεχόμενα». Πιστοποιεῖται ἀποκλειστικά τό ἀποκαλύπτεσθαι αὐτοῦ τούτου τοῦ ὄντος, αὐτό τό ὄν ὡς ἀποκαλυπτόμενο. Τό ἀποκαλύπτεσθαι ἐπικυρώνεται μέ τό ὅτι αὐτό πού νοοῦσες ἀποφαινόμενος, δηλαδή τό ἴδιο τό ὄν, φανερόνεται ὅτι εἶναι αὐτό τοῦτο. Ἐπικύρωση σημαίνει: τό ὄν δείχεται καθώς εἶναι αὐτό τοῦτο². Ἡ ἐπικύρωση πραγματώνεται, ἐπειδή τό ὄν δείχεται. Τό νά δειχτῆ τό ὄν εἶναι μπορετό, μόνο ἂν τό ἀποφαινόμενο κι' ἐπικυρούμενο γνωρίζειν εἶναι, σύμφωνα μέ τό ὄντολογικό του νόημα, ἀποκαλυπτικό εἶναι πρὸς αὐτά ταῦτα τά ρεαλιστικά ὄντα.

Ἡ ἀπόφανση [Aussage] ἀληθεύει, σημαίνει: ἀποκαλύπτει τό ὄν καθ' ἑαυτό. Ἐκφράζει [sagt aus], δείχνει, ἐπιτρέπει νά ἰδῶθῆ (ἀπόφανσις*) τό ὄν ὡς ἀποκαλυπτόμενο. Τό ἀληθεύειν (ἀλήθεια) τῆς ἀπόφανσης πρέπει νά ἐννοηθῆ ὡς ἀποκαλυπτικότητα. Ἡ ἀλήθεια δέν ἔχει λοιπόν διόλου τῆ δομῆ μιᾶς συμφωνίας ἀνάμεσα στό γνωρίζειν καί στό ἀντικείμενο μέ τό νόημα μιᾶς ἑξομολώσης ἑνός ὄντος (ὑποκείμενου) μέ ἕνα ἄλλο (ἀντικείμενο).

Τό ἀληθεύειν ὡς ἀποκαλυπτικότητα εἶναι μέ τῆ σειρά του ὄντολογικά

2. Γιά τήν ιδέα τῆς πιστοποίησης ὡς «ταύτισης» δές Χοῦσσερλ, Λογικές ἔρευνες, τόμος II, μέρος 2, ἔρευνα VI. Γιά τήν «προφάνεια καί ἀλήθεια» δές δ.π., §36-39, σελ. 115 κ. ἔς. Οἱ συνηθισμένες παρουσιάσεις τῆς φαινομενολογικῆς θεωρίας περὶ τῆς ἀλήθειας περιορίζονται σέ ὅσα εἰπώθηκαν στά κριτικά Προλεγόμενα (τόμ. 1), καί μνημονεύουν τῆ συνάφεια αὐτῆς τῆς θεωρίας μέ τῆ θεωρία τοῦ Bolzano γιά τήν πρόταση. Ἄλλά οἱ θετικές φαινομενολογικές ἐρμηνεῖες, πού διαφέρουν ριζικά ἀπό τῆ θεωρία τοῦ Bolzano, ἀφέθηκαν ἀνεξέταστες. Ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος ἔξω ἀπό τό ρεῦμα τῆς φαινομενολογικῆς ἔρευνας δέχτηκε αὐτές τίς ἔρευνες θετικά, ἦταν ὁ E. Lask, τοῦ ὁποῖου ἡ «Λογική τῆς Φιλοσοφίας» (1911) ἐπηρεάστηκε ἰσχυρά τόσο ἀπό τήν ἕκτη ἔρευνα (Περὶ αἰσθησιακῶν καί κατηγοριακῶν ἐποπτειῶν, σελ. 128 κ. ἔς), ὅσο ἐπηρεάστηκε καί ἡ θεωρία του περὶ τῆς κρίσης (1912) ἀπό τίς παραγράφους πού ἀναφέραμε περὶ προφάνειας καί ἀλήθειας.

μπορετό μόνο πάνω στη βάση του μέσ-στόν-κόσμον-Είμαι. Τό τελευταίο αυτό φαινόμενο, πού είναι, καθώς είδαμε, θεμελιώδης σύσταση του έδωνά-Είμαι, είναι τό θεμέλιο του άρχέγονου φαινομένου της αλήθειας. Αυτό τό φαινόμενο θά τό μελετήσουμε τώρα διεισδυτικώτερα.

δ) Τό άρχέγονο φαινόμενο της αλήθειας και ό παράγωγος χαρακτήρας της παραδοσιακής έννοιας της αλήθειας.

Ἄληθεύειν (αλήθεια) σημαίνει άποκαλυπτικότητα. Μά δέν είναι αυτός ένας ύψιστος αυθαίρετος όρισμός της αλήθειας; Μέ τέτοιους δίαιους έννοιακούς όρισμούς πετυχαίνεται ίσως ή έξάλειψη της ιδέας της συμφωνίας από τήν έννοια της αλήθειας. Μά ένα τόσο άμφίβολο κέρδος δέν θά έχη σάν τίμημα, νά έκμηδενιστή ή παλιά «καλή» παράδοση; Ἄλλά ό επιφανειακά αυθαίρετος όρισμός μας περιέχει άπλώς και μόνο τήν αναγκαία έρμηνεία όσων διαισθάνθηκε άρχέγονα μά και κατανόησε προφαινομενολογικά ή πιό παλιά παράδοση της άρχαίας Φιλοσοφίας. Τό άληθεύειν του λόγου* ως άποφάνσεως* είναι τό άληθεύειν* κατά τόν τρόπο του άποφαινέσθαι*: έπιτρέπω νά ιδωθούν τά όντα – δγάζοντάς τα από τήν κρυπτότητά τους – μέσ στην άκρυπτότητά τους (άποκαλύπτεσθαι)¹. Ἡ αλήθεια*, τήν όποία ό Ἄριστοτέλης έξισώνει στά παραπάνω έδάφια μέ τό πράγμα* και τά φαινόμενα*, σημαίνει «αυτά ταυτά τά Πράγματα», αυτά πού δείχνονται, τά όντα κατά τόν τρόπο του άποκαλύπτεσθαι. Κι' είναι τυχαίο ότι σε ένα από τά άποσπάσματα του Ἡράκλειτου², τά πιό παλιά φιλοσοφικά χωρία πού πραγματεύονται ρητά τό λόγο*, διαφαίνεται τό φαινόμενο της αλήθειας μέ τό νόημα του άποκαλύπτεσθαι, της άκρυπτότητας; Στο λόγο* και σ' αυτόν πού τόν μιλά και τόν κατανοεί, αντιπαραβάλλονται οι άσύνετοι. Ὁ λόγος* είναι *φράζων όκως έχει*: λέει κατά ποιόν τρόπο είναι τά όντα. Ἀντίθετα στους άσύνετους λανθάνει*, παραμένουν κρυμμένα όσα κάνουν· έπιλανθάνονται*, λησμονοῦν, δηλαδή γι' αυτούς τά όντα καταποντίζονται ξανά μέσ στην κρυπτότητα. Στο λόγο* ιδιάζει λοιπόν ή άκρυπτότητα, ή ά-λήθεια*³. Ἡ μετάφραση αυτής της λέξης ως «Wahrheit» [γερμανικά:

Σελ. 219

1. [Δές §7 Β και Γ.]

2. Δές *Diels*, Ἄποσπάσματα τών Προσωκρατικών, Ἡράκλειτου άπ. 1.

3. [Αυτή ή έτυμολογική μετάφραση του έλληνικού όρου «αλήθεια» ως *Unverborgenheit* (άκρυπτότητα) προτάθηκε για πρώτη φορά από τό Ν.

ἀλήθεια), πόσο μάλλον οἱ ἐννοιολογικοὶ καὶ θεωρητικοὶ καθορισμοὶ τῆς ἐπικαλύπτου τὸ νόημα τῆς προφιλοσοφικῆς κατανόησης, τὴν ὁποία ἔθεταν οἱ Ἕλληνες «αὐτονόητα» ὡς θεμέλιο τῆς ὀρολογικῆς χρησιμοποίησης τῆς λέξης ἀλήθεια*.

220 Ἡ ἀναδρομὴ σέ τέτοια ἀποδεικτικά στοιχεῖα πρέπει νά φυλαχτῆ ἀπὸ τὸν ἀνεμπόδιοτο μυστικισμό τῶν λέξεων· κι' ὁμως τελικὰ ἡ ἀσχολία τῆς Φιλοσοφίας εἶναι νά προφυλάσῃ τὴ δύναμη τῶν πιὸ στοιχειωδῶν λέξεων, μὲς στίς ὁποῖες ἐκφράζεται τὸ ἐδωνά-Εἶναι, ἀπὸ τὸν κοινὸ νοῦ, ποῦ τίς ἰσοπεδώνει ὡς τὴν ἀκαταληπτότητα, ἡ ὁποία στὴ συνέχεια λειτουργεῖ σάν πηγὴ κατ' ἐπίφραση προβλημάτων.

Ἄσα ἐκθέσαμε παραπάνω¹ τρόπον τινὰ μέ δογματικὴ ἐρμηνεῖα γιὰ τὸ λόγο* καὶ τὴν ἀλήθεια* πιστοποιοῦνται τώρα ὡς φαινόμενα. Ὁ «ὀρισμός» τῆς ἀλήθειας, τὸν ὁποῖο προτείνουμε, δέν ἀπορρίπτει τὴν παράδοση, παρὰ τὴν ἰδιοποιεῖται ἀρχέγονα· καὶ θὰ τὸ πετύχῃ ἀκόμα περισσότερο, ἂν μπορέσουμε νά δείξουμε ὅτι καὶ πῶς ξεκινώντας ἀπὸ τὸ θεμέλιο τοῦ ἀρχέγονου φαινομένου τῆς ἀλήθειας κατόρθωσε ἡ θεωρία [Theorie] νά φτάσῃ στὴν ἰδέα τῆς συμφωνίας.

Ὁ «ὀρισμός» τῆς ἀλήθειας ὡς ἀποκαλύπτεσθαι καὶ ἀποκαλυπτικότητος δέν εἶναι μία σκέτη ἐξήγησις τῆς λέξης, παρὰ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀνάλυσις ἐκείνων τῶν σχετισμῶν τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, τοὺς ὁποῖους συνηθίζουμε ἀρχικὰ νά ὀνομάζουμε «ἀληθινούς».

Τὸ ἀληθεύειν ὡς ἀποκαλυπτικότητα εἶναι ἕνας τρόπος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Ἄσα καθιστοῦν μπορετὸ αὐτὸ τὸ ἀποκαλύπτειν, πρέπει ἀναγκαῖα νά ὀνομαστοῦν μέ νόημα ἀκόμα πιὸ ἀρχέγονο «ἀληθινά». *Τὰ ὑπαρκτικο-ὄντολογικά θεμέλια αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀποκαλύπτειν πρωτοφανερῶν τὸ πιὸ ἀρχέγονο φαινόμενο τῆς ἀλήθειας.*

Τὸ ἀποκαλύπτειν εἶναι ἕνας τρόπος τοῦ Εἶναι τοῦ μὲς-στόν-κόσμον-Εἶναι. Ἡ περιεσκεμμένη, μὰ καὶ ἡ θεωρητικὴ βιομέριμνα ἀποκαλύπτουν ἐνδόκοσμα ὄντα. Αὐτὰ εἶναι ὅσα ἀποκαλύπτονται. Εἶναι «ἀληθινά» μέ δεῦτερο νόημα. Πρωταρχικὰ «ἀληθινό», δηλαδή ἀποκα-

Hartmann, δὲς τὸ ἔργο του: *Platos Logik des Seins*, Giessen 1909, σελ. 239, σμ. 1.]

λυπτικό, είναι τό έδωνά-Εΐναι. Ἐλήθεια μέ δεύτερο νόημα δέν σημαί-
νει άποκαλυπτικότητα παρά άποκαλύπτεσθαι.

Ἡ παραπάνω άνάλυση τής κοσμικότητας τοῦ κόσμου καί τών ένδό-
κοσμων όντων φανέρωσε: τό άποκαλύπτεσθαι τών ένδόκοσμων όντων
θεμελιώνεται στή διανοικτότητα τοῦ κόσμου. Ἐλλά ή διανοικτότητα
εΐναι τό θεμελιώδες εΐδος τοῦ έδωνά-Εΐναι, εΐδος σύμφωνα πρός τό
όποιο τό έδωνά-Εΐναι εΐναι τό έδωνά του. Ἡ διανοικτότητα συγκροτεΐ-
ται άπό εϋρεση, κατανόηση καί όμιλία, κι' άφορά ίσαρχέγονα τόν κό-
σμο, τό Ἐνεΐναι καί τόν έαυτό. Ἡ δομή τής μέριμνας ώς προηγούμενο
τοῦ – ήδη μέσα σέ ένα κόσμον όντος – ώς όντος παράπλευρα σέ ένδόκο-
σμα όντα – έαυτοῦ του, έμπεριέχει τή διανοικτότητα τοῦ έδωνά-Εΐναι.
*Μαζί μέ αὐτήν καί μέσω αὐτῆς υπάρχει [ist] άποκαλύπτεσθαι, συνεπώς
221 γογο φαινόμενο τής αλήθειας.* Ὅσα παρουσιάσαμε παραπάνω άναφε-
ρόμενοι στήν ύπαρκτική συγκρότηση τοῦ έδωνά¹ καί στό καθημερινό
Εΐναι τοῦ έδωνά² δέν άφορούσαν άλλο άπό τό πιό άρχέγονο φαινόμενο
τῆς αλήθειας. Στό μέτρο πού τό έδωνά-Εΐναι οὐσιαστικά εΐναι ή δια-
νοικτότητά του, στό μέτρο πού διανοίγει καί άποκαλύπτει ώς διανοι-
γμένο, εΐναι οὐσιαστικά «αλήθινό». *Τό έδωνά-Εΐναι εΐναι «μές στήν
αλήθεια».* Αὐτή ή άπόφανση έχει όντολογικό νόημα. Δέν έννοεΐ ότι όν-
τικά τό έδωνά-Εΐναι έχει πάντα ή έστω περιπτωσιακά εΐσαχθή «σέ δλη
τήν αλήθεια», παρά ότι ή ύπαρκτική του σύσταση χαρακτηρίζεται άπό
διανοικτότητα τοῦ πιό δικού του Εΐναι

Ἐναλογιζόμενοι όσα πετύχαμε παραπάνω μποροῦμε μέ τούς ακό-
λουθους όρισμούς νά άποδώσουμε τό πλήρες ύπαρκτικό νόημα τῆς
πρότασης «τό έδωνά-Εΐναι εΐναι μές στήν αλήθεια»:

1. Ἡ όντολογική σύσταση τοῦ έδωνά-Εΐναι χαρακτηρίζεται οὐσια-
στικά άπό *διανοικτότητα γενικά*. Αὐτή περιλαμβάνει τό σύνολο τῆς όν-
τολογικῆς δομῆς, ή όποία φανερώθηκε μέ τό φαινόμενο τῆς μέριμνας.
Ἡ μέριμνα δέν άφορά μόνο τό μές-στόν-κόσμον-Εΐναι, μά καί τό Εΐναι
παράπλευρα σέ ένδόκοσμα όντα. Τό άποκαλύπτεσθαι τών ένδόκοσμων
όντων εΐναι ίσαρχέγονο μέ τό Εΐναι τοῦ έδωνά-Εΐναι καί τή διανοικτό-
τητά του.

2. Ἡ όντολογική σύσταση τοῦ έδωνά-Εΐναι χαρακτηρίζεται άπό τό

Σελ. 221

1. Δές σελ. 134 κ. ές.

2. Δές σελ. 166 κ. ές.

ρίζιμο, πού είναι μάλιστα συγκροτητικό στοιχείο της διανοικτότητας του έδωνά-Είναι. Χάρη σ' αυτό αποκαλύπτεται ότι τό έδωνά-Είναι είναι εκάστοτε ήδη, ως δικό μου έδωνά-Είναι και τούτο τό έδωνά-Είναι, μέσα σέ έναν όρισμένο κόσμο και μέσα σέ μία όρισμένη περιφέρεια όρισμένων ενδόκοσμων όντων. 'Η διανοικτότητα είναι ουσιαστικά γεγονι-κή.

3. 'Η όντολογική σύσταση του έδωνά-Είναι χαρακτηρίζεται από τήν προβολή [= τό προβαλλόμενο σχέδιο]: τό διανοικτικό Είναι πρós τή δυνατότητά του για Είναι. 'Ως κατανοητικό, τό έδωνά-Είναι *μπορεί* νά κατανοητόν έαυτό του μέ βάση τόν «κόσμο» και τούς Άλλους ή μέ βάση τή δυνατότητα για τό πιό δικό του Είναι. 'Η δυνατότητα για τό πιό δικό του Είναι σημαίνει: τό έδωνά-Είναι διανοίγεται στόν έαυτό του μέσ στή δυνατότητα και ως δυνατότητα για τό πιό δικό του Είναι. Αυτή ή *αύθεντική* διανοικτότητα φανερώνει τό φαινόμενο τής πιό άρχέγονης αλήθειας κατά τόν τρόπο τής αύθεντικότητας. 'Η πιό άρχέγονη και μάλιστα πιό αύθεντική διανοικτότητα, μέσ στήν όποία τό έδωνά-Είναι ως δυνατότητα για Είναι μπορεί νά είναι, είναι ή *αλήθεια τής ύπαρξης*. Αυτή θά μπορέση νά καθοριστή ύπαρκτικο-όντολογικά μόνο σέ συν-άρφεια μέ τήν άνάλυση τής αύθεντικότητας του έδωνά-Είναι³.

4. 'Η όντολογική σύσταση του έδωνά-Είναι χαρακτηρίζεται από τήν *κατάπτωση*. 'Αρχικά και ως επί τό πλείστο τό έδωνά-Είναι έχει χαθή στόν «κόσμο» του. 'Η κατανόηση, ως προβολή πάνω στίς δυνατότητες του Είναι, έχει παρεκτραπή σέ κατάπτωση. 'Η άπορρόφηση μέσ στούς πολλούς σημαίνει τήν κυριάρχηση τής δημόσια έγκαθιδρυμένης έρμήνευσης. "Όσα έχουν άποκαλυφτή και διανοιγή, έχουν μασκαρευτή κι' έγκλειστή από τήν άερολογία, τήν περιέργεια και τήν άμφισημαντότητα. Τό Είναι πρós τά όντα δέν έχει έξαλειφτή, αλλά έχει ξερριζωθή. Τά όντα δέν έχουν όλωσδιόλου άποκρυβή, παρά ίσα-ίσα έχουν άποκαλυφτή, αλλά συνάμα μασκαρευτή. Δείχονται, αλλά κατά τόν τρόπο τής έπίφασης. "Όμοια και όσα προηγουμένως άποκαλύφθηκαν: ξαναποντίζονται, μασκαρεύονται κι' άποκρύβονται. *Μιά και τό έδωνά-Είναι είναι ουσιαστικά καταπτωτικό, σύμφωνα μέ τήν όντολογική του σύσταση είναι μέσ στήν «ανάληθεια»*. Αυτός ό όρος, όπως και ή έκφραση «κατάπτωση», χρησιμοποιείται έδώ όντολογικά. 'Από τήν ύπαρκτικο-άνάλυτική τους χρήση πρέπει νά απομακρυνθή κάθε όντικά άρνητική «άξιολόγηση». 'Η *γεγονότητα* του έδωνά-Είναι χαρακτηρίζεται από

3. [Δές τό 2ο κεφάλαιο τής δεύτερης διαίρεσης.]

ἐγκλειστο κι' ἐπικαλυπτόμενο χαρακτήρα. Τό πλήρες ύπαρκτηκο-
όντολογικό νόημα τῆς πρότασης: «τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι μέσ στήν ἀλή-
θεια» περιλαμβάνει ἰσαρχέγονα: «τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι μέσ στήν ἀνα-
λήθεια». Ἄλλά μόνο στό μέτρο πού τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι διανοιγμένο,
εἶναι καί ἐγκλειστο· καί μόνο στό μέτρο πού μαζί μέ τό ἐδωνά-Εἶναι
ἔχουν πάντα ἤδη ἀποκαλυφτῆ ἐνδόκοσμα ὄντα, ἔχουν αὐτά τά ὄντα, μιᾶ
καί μποροῦν νά συναντῶνται ἐνδόκοσμα, ἐπικαλυφτῆ (ἀποκρυβῆ) ἤ
μασκαρευτῆ.

Νά γιατί τό ἐδωνά-Εἶναι οὐσιαστικά πρέπει νά ἰδιοποιῆται ρητά ὅσα
ἔχει ἤδη ἀποκαλύψει, ἐνάντια στήν ἐπίφαση καί στό μασκάρεμά τους,
καί νά σιγουρευεῖται ξανά καί ξανά γιά τό ὅτι ἔχουν ἀποκαλυφτῆ. Κάθε
ἀποκάλυψη κάτι καινούριου δέν πραγματώνεται ποτέ μέ βάση τήν
πλήρη κρυπτότητα, παρᾶ μέ βάση ὅσα ἔχουν ἀποκαλυφτῆ κατά τόν
τρόπο τῆς ἐπίφασης. Τά ὄντα μοιάζουν σάν..., ἔχουν δηλαδή ἤδη κατά
κάποιον τρόπο ἀποκαλυφτῆ, κι' ὅμως εἶναι ἀκόμα μασκαρεμένα.

Ἡ ἀλήθεια (τό ἀποκαλύπτεσθαι) πρέπει κάθε φορά νά ἀποσπᾶται
ἀπό τά ὄντα. Τά ὄντα ἀρπάζονται ἀπό τήν κρυπτότητα. Τό ἐκάστοτε
γεγονικό ἀποκαλύπτεσθαι εἶναι πάντα *ληστεία*. Εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ
Ἕλληνες ἐκφράζονται γιά τήν οὐσία τῆς ἀλήθειας μέ *στερητική* ἔκφραση
(ἀ-λήθεια*); Ὅταν ἐκφράζεται τό ἐδωνά-Εἶναι κατ' αὐτό τόν τρόπο,
δέν γνωστοποιεῖ μιᾶ ἀρχέγονη κατανόηση τοῦ Εἶναι τοῦ ἑαυτοῦ του,
τήν ἔστω κι' ἄν προοντολογική μονάχα κατανόηση ὅτι τό νά εἶσαι μέσ
στήν ἀναλήθεια εἶναι οὐσιαστικό χαρακτηριστικό τοῦ μέσ-στόν-
κόσμον-Εἶναι;

Ἡ θεά τῆς ἀλήθειας, πού ὁδηγεῖ τόν Παρμενίδη, τοῦ παρουσιάζει
δύο δρόμους, τό δρόμο τοῦ ἀποκαλύπτειν καί τό δρόμο τοῦ ἀποκρύ-
βειν· τοῦτο δέν σημαίνει ἄλλο, ἀπό τό ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι εἶναι πάντα
ἤδη μέσ στήν ἀλήθεια καί μέσ στήν ἀναλήθεια. Ὁ δρόμος τοῦ ἀποκαλύ-
223 πτειν πετυχαίνεται μόνο μέ *κρίνειν λόγω* – μέ κατανοητικό διαχωρι-
σμό τῶν δύο δρόμων καί ἐκλογή τοῦ ἑνός¹.

Ἡ ὑπαρκτηκο-όντολογική συνθήκη γιά νά χαρακτηριστῆ τό μέσ-

Σελ. 223

1. Πρῶτος ὁ Karl Reinhardt, μέσ στό ἔργο του: Ὁ Παρμενίδης καί ἡ
ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας (1916) κατανόησε κι' ἔλυσε τό χιλιόδου-
λεμένο πρόβλημα τοῦ πῶς συνάπτονται τά δύο μέρη τοῦ παρμενίδειου
ποιήματος, ἔστω κι' ἄν δέν παρουσίασε ρητά τό ὄντολογικό θεμέλιο καί τήν
ἀναγκαιότητα τῆς σχέσης μεταξύ ἀλήθειας* καί δόξας*.

στόν-κόσμον-Εἶναι ἀπό «ἀλήθεια» καί «ἀναλήθεια», ἔγκειται σ' ἐκείνη τήν ὄντολογική σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι^[11], τήν ὁποία ἐπισημάναμε ὡς *ριγμένη προβολή*. Αὐτή εἶναι συγκροτητικό στοιχεῖο τῆς δομῆς τῆς μέριμνας.

Ἀπό τήν ὑπαρκτικο-ὄντολογική μας ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου τῆς ἀλήθειας προέκυψε: 1. Ἡ ἀλήθεια μέ τό πιό ἀρχέγονο νόημα εἶναι ἡ διανοικτότητα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι, στήν ὁποία περιλαμβάνεται τό ἀποκαλύπτεσθαι τῶν ἐνδόκοσμων ὄντων. 2. Τό ἔδωνά-Εἶναι εἶναι ἰσαρχέγονα μέσ στήν ἀλήθεια καί μέσ στήν ἀναλήθεια.

Μές στόν ὀρίζοντα τῆς παραδοσιακῆς ἐρμηνείας τοῦ φαινομένου τῆς ἀλήθειας τότε μόνο θά μπορέσουμε νά ἀποκτήσουμε πλήρη ἐπίγνωση αὐτῶν τῶν προτάσεων^[12], ἄν φανερωθῇ: 1. Ἡ ἀλήθεια πού νοεῖται ὡς συμφωνία ἔχει τήν καταγωγή της στή διανοικτότητα καί τοῦτο μέσω μιᾶς ὀρισμένης τροποποίησης [Modifizierung] τῆς διανοικτότητας. 2. Αὐτό τοῦτο τό εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς διανοικτότητας φέρνει τό βλέμμα ἀπαρχῆς μέσ στήν παράγωγη παραλλαγή [Modifikation] της, ἔτσι ὥστε αὐτή ἡ παραλλαγή καθοδηγεῖ τή θεωρητική ἐξήγηση τῆς δομῆς τῆς ἀλήθειας.

Ἡ ἀπόφανση καί ἡ δομή της, τό ἀποφαντικό ὡς, εἶναι θεμελιωμένες στήν ἐρμηνευστική καί στή δομή της, στό ἐρμηνευτικό ὡς, καί περαιτέρω στήν κατανόηση, δηλαδή στή διανοικτότητα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι. Ἡ ἀλήθεια ἰσχύει ὡς διακριτικό χαρακτηριστικό τῆς ἔτσι παραγόμενης ἀπόφανσης. Οἱ ρίζες τῆς ἀλήθειας τῆς ἀπόφανσης βρῖσκονται λοιπόν στή διανοικτότητα τῆς κατανόησης². Πέρα ὁμως ἀπό αὐτή τή γνωστοποίηση τοῦ ἀπό πού κατάγεται ἡ ἀλήθεια τῆς ἀπόφανσης πρέπει τώρα νά δεῖξουμε *ρητά* τόν παράγωγο χαρακτήρα τοῦ φαινομένου τῆς *συμφωνίας*.

Τό Εἶναι παράπλευρα σέ ἐνδόκοσμα ὄντα, ἡ βιομέριμνα, εἶναι ἀποκαλυπτική. Ἡ ἀλήθεια ἡ διανοικτότητα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι χαρακτηρίζεται οὐσιαστικά ἀπό τήν ὁμλία³. Τό ἔδωνά-Εἶναι ἐκφράζεται· ἐκφράζει **224** τόν *ἑαυτό* του, ὡς ἀποκαλυπτικό Εἶναι πρὸς ὄντα. Καί σάν τέτοιο ἐκφράζεται ἐκφέροντας ἀποφάνσεις γιά τά ὄντα πού ἀποκάλυψε. Ἡ ἀπόφανση κοινοποιεῖ τά ὄντα ὡς ἀποκαλυπτόμενα. Τό ἔδωνά-Εἶναι πού προσλαμβάνει τήν κοινοποίηση εἰσέρχεται ἀντιληπτικά στό ἀπο-

2. Δές παραπάνω §33, σελ. 154 κ. ἔες: Ἡ ἀπόφανση ὡς παράγωγος τρόπος τῆς ἐρμηνεύσεως.

3. Δές §34, σελ. 160 κ. ἔες.

καλυπτικό Είναι προς τὰ σχολιαζόμενα ὄντα. Ἡ ἐκφραζόμενη ἀπόφανση περιλαμβάνει μέσα σ' αὐτό περί τοῦ ὁποίου κάνει λόγο τὸ ἀποκαλύπτεσθαι τῶν ὄντων. Τὸ ἀποκαλύπτεσθαι διαφυλάσσεται μέσα σέ ὅσα ἐκφράζονται. Ὅσα ἐκφράζονται μεταβάλλονται τρόπον τινά σέ ἐνδόκοσμα πρόχειρα ὄντα, πού μπορεῖ κάποιος νά τὰ δεχτῆ καί νά τὰ μεταδώσῃ λεκτικά. Χάρη σ' αὐτὴ τὴ διατήρηση τοῦ ἀποκαλύπτεσθαι, ὅσα ἐκφράζονται καί γίνονται πρόχειρα ἔχουν καθ' ἑαυτὰ μία σχέση μέ τὰ ὄντα, γιά τὰ ὁποῖα ἔκαμε λόγο ἢ ἀπόφανση. Τὸ ἀποκαλύπτεσθαι εἶναι πάντα ἀποκαλύπτεσθαι κάτινος. Ἀκόμα καί κατὰ τὴν παραπέρα μετάδοση τὸ ἐδωνά-Εἶναι πού μεταδίδει εἰσέρχεται σέ ἕνα Είναι πρὸς αὐτὰ ταῦτα τὰ ὄντα περί τῶν ὁποίων κάνει λόγο. Τότε ὁμως εἶναι καί θεωρεῖ ὅτι εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ μιά ἀρχέγονη ἀναπραγμάτωση τοῦ ἀποκαλύπτειν.

Τὸ ἐδωνά-Εἶναι δέν χρειάζεται νά ἔρθῃ μέ «ἀρχέτυπη» ἐμπειρία πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μέ αὐτὰ ταῦτα τὰ ὄντα, κι' ὁμως παραμένει μέσα σέ ἕνα Είναι πρὸς αὐτά. Σέ εὐρεία ἔκταση δέν ἰδιοποιούμεστε τὸ ἀποκαλύπτεσθαι μέ ἐκάστοτε δική μας ἀποκαλυπτικὴ ἐνέργεια, παρά μέ τὴν ἀκρόαση ὄσων λέγονται. Ἡ ἀπορρόφηση σέ ὅσα λέγονται ἰδιαίξει στό εἶδος τοῦ Είναι τῶν πολλῶν. Ὅσα ἐκφράζονται σάν τέτοια ἀναλαμβάνουν τὸ Είναι πρὸς τὰ ὄντα πού ἀποκαλύφθηκαν χάρι στὴν ἀπόφανση. Ἄν ὁμως χρειαστῆ νά ἰδιοποιηθοῦμε ρητὰ αὐτὰ τὰ ὄντα ὡς πρὸς τὸ ἀποκαλύπτεσθαι τους, ἢ ἀπόφανση θά πρέπη νά πιστοποιηθῆ ὡς ἀποκαλυπτικὴ. Ἀλλὰ ἡ ἐκφραζόμενη ἀπόφανση εἶναι ἕνα πρόχειρο ὄν, πού μάλιστα, μιά καί διαφυλάσσει τὸ ἀποκαλύπτεσθαι, ἔχει καθ' ἑαυτὴν μία σχέση μέ τὰ ἀποκαλυπτόμενα ὄντα. Γιά νά πιστοποιηθῆ τώρα ἡ ἀποκαλυπτικότητά της, ἀρκεῖ νά πιστοποιηθῆ ὅτι ἡ ἀπόφανση πού διαφυλάσσει τὸ ἀποκαλύπτεσθαι σχετίζεται μέ αὐτὰ τὰ ὄντα. Ἡ ἀπόφανση εἶναι ἕνα πρόχειρο ὄν. Τὰ ὄντα μέ τὰ ὁποῖα σχετίζεται ὡς ἀποκαλυπτικὴ, εἶναι ἢ πρόχειρα ἐνδόκοσμα ὄντα ἢ παρευρισκόμενα. Αὐτὴ ταύτη ἡ σχέση παρουσιάζεται τότε σάν κάτι παρευρισκόμενο. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ σχέση ἔγκειται στό ὅτι τὸ ἀποκαλύπτεσθαι πού διαφυλάσσεται μέσ στὴν ἀπόφανση εἶναι πάντα ἀποκαλύπτεσθαι κάτινος. Ἡ κρίσις «περιέχει κάτι, πού ἰσχύει γιά τὰ ἀντικείμενα» (Κάντιος). Ἄλλὰ ἡ σχέση [Bezug] ἀποκτᾷ τώρα τὸ χαρακτηριστὸν παρεύρεσης, μιά καί μεταβάλλεται σέ σχετισμὸ [Beziehung] μεταξύ ὄντων παρευρισκόμενων. Τὸ ἀποκαλύπτεσθαι κάτινος μεταβάλλεται σέ παρευρισκόμενη ὁμοφωνία [Gemäßheit] ἐνός παρευρισκόμενου ὄντος, τῆς ἐκφραζόμενης ἀπόφανσης, μέ κάποιον ἄλλο παρευρισκόμενο, τὸ ὄν γιά τὸ ὁποῖο γίνεται λόγος. Καί ἂν ἡ ὁμοφωνία θεωρηθῆ ἀπλῶς καί μόνο ὡς σχετισμὸς μεταξύ πα-

ρευρισκόμενων ὄντων. ἐννοηθῆ δηλαδή τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τῶν μελῶν τοῦ σχετισμοῦ χωρὶς διάκριση ὡς κάτι ἀπλῶς παρευρισκόμενο, τότε ἡ σχέση φανερώεται ὡς παρευρισκόμενη συμφωνία [Übereinstimmen] δύο παρευρισκόμενων ὄντων.

225 *Μέ τὸ πού ἐκφράζεται ἡ ἀπόφανση, τὸ ἀποκαλύπτεσθαι τῶν ὄντων μεταβαίνει στό εἶδος τοῦ εἶναι τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων. Στό μέτρο ὁμως τώρα πού μέσα σ' αὐτό τὸ ἀποκαλύπτεσθαι ὡς ἀποκαλύπτεσθαι κάτι νος διατηρεῖται μία σχέση μέ κάτι παρευρισκόμενο, τὸ ἀποκαλύπτεσθαι (ἡ ἀλήθεια) μεταβάλλεται σέ παρευρισκόμενο σχετισμό μεταξύ παρευρισκόμενων ὄντων (intellectus καί res).*

Τὸ θεμελιωμένο στή διανοικτότητα τοῦ ἐδωνά-εἶναι ὑπαρκτικό φαινόμενο τοῦ ἀποκαλύπτεσθαι μεταβάλλεται σέ παρευρισκόμενη ιδιότητα, πού ἐνέχει ἀκόμα τὸ χαρακτήρα σχέσης· ἔτσι ἀποσυντίθεται σέ παρευρισκόμενο σχετισμό. Ἡ ἀλήθεια ὡς διανοικτότητα καί ἀποκαλυπτικό εἶναι πρὸς ἀποκαλυπτόμενα ὄντα μεταβάλλεται σέ ἀλήθεια ὡς συμφωνία μεταξύ παρευρισκόμενων ἐνδόκοσμων ὄντων. Δείχτηκε ἔτσι ὁ ὄντολογικὰ παράγωγος χαρακτήρας τῆς παραδοσιακῆς ἔννοιας τῆς ἀλήθειας.

Ἄλλ' αὐτὸ πού λαβαίνει χώρα ὡς ἔσχατο μέσ στήν τάξη τῶν ὑπαρκτικο-ὄντολογικῶν θεμελιῶν, ὄντικο-γεγονικά ἰσχύει ὡς πρῶτο καί ἄμεσο. Ἡ ἀναγκαιότητα αὐτοῦ τοῦ γεγονότος θεμελιώνεται μέ τὴ σειρά της στό εἶδος τοῦ εἶναι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐδωνά-εἶναι. Κατὰ τὴ βιομεριμνωδῆ ἀπορροφήσῃ του τὸ ἐδωνά-εἶναι κατανοεῖ τὸν ἑαυτό του μέ βάση τὰ ὄντα πού συναντῶνται ἐνδόκοσμα. Τὸ ἀποκαλύπτεσθαι πού ἰδιάζει στό ἀποκαλύπτειν ἀνταμώνεται ἀρχικά ἐνδόκοσμα μέσα στά ἐκφραζόμενα. Ἄλλὰ δέν συναντᾶται μόνο ἡ ἀλήθεια ὡς παρευρισκόμενο ὄν, παρά γενικά ἡ κατανόηση τοῦ εἶναι κατανοεῖ ἀρχικά ὅλα τὰ ὄντα ὡς παρευρισκόμενα. Ἡ πρώτη ὄντολογικὴ περίσκεψη πάνω στήν «ἀλήθεια» πού συναντᾶται ἀρχικά ὄντικά, κατανοεῖ τὸ λόγο* (τὴν ἀπόφανση) ὡς *λόγον τινός* (ὡς ἀπόφανση γιὰ κάτι, ὡς ἀποκαλύπτεσθαι κάτινος), ἀλλὰ ἐρμηνεύει τὸ φαινόμενο ὡς ὄν παρευρισκόμενο καί σέ σχέση πρὸς τὴ μπορετὴ του παρεύρεση. Ἄλλὰ μί καί ἡ παρεύρεση ἔχει ἐξομοιωθῆ μέ τὸ νόημα τοῦ εἶναι γενικά, τὸ ἐρώτημα, κατὰ πόσο αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ εἶναι τῆς ἀλήθειας καθὼς καί ἡ ἀρχικά συναντώμενη δομὴ τοῦ εἶναι ἀρχέγονα ἢ ὄχι, δέ μπορεῖ κἀν νὰ ζωντανέψη. Ἡ ἀρχικά κυρίαρχη κατανόηση τοῦ εἶναι, τὴν ὁποία ἔχει τὸ ἐδωνά-εἶναι, καί ἡ ὁποία ἀκόμα ὡς σήμερα δέν ἔχει ριζικά καί ὑπερβληθῆ, ἐπικαλύπτει τὸ ἀρχέγονο φαινόμενο τῆς ἀλήθειας.

Ταυτόχρονα ὁμως δέν πρέπει νὰ παραβλεφθῆ ὅτι ἐνῶ αὐτὴ ἡ ἀρχικὴ

κατανόηση του Εΐναι πρωτοδιαμορφώθηκε επιστημονικά από τους Έλληνες και χάρη σ' αυτούς κυριάρχησε, ήταν συνάμα σ' αυτούς ζωντανή ή άρχεγονη, έστω κι' αν προοντολογική κατανόηση της αλήθειας, πού μάλιστα τήν υπερασπίστηκαν – τουλάχιστον ο 'Αριστοτέλης¹ – ένάντια στην επικάλυψή της από τήν 'Οντολογία.

226 'Ο 'Αριστοτέλης δέν υπερασπίστηκε ποτέ τή θέση ότι ο άρχεγονος «τόπος» τής αλήθειας εΐναι ή κρίση. Λέει αντίθετα ότι ο λόγος* εΐναι εκείνος ο τρόπος του Εΐναι του έδωνά-Εΐναι, πού μπορεί ή νά άποκαλύπτει ή νά επικαλύπτει. Αϋτή ή διπλή δυνατότητα εΐναι τό κατεξοχήν χαρακτηριστικό του άληθεύειν του λόγου*: ο λόγος* εΐναι εκείνος ο σχετισμός, πού μπορεί και νά επικαλύπτει. Κι' επειδή ο 'Αριστοτέλης δέν ύποστήριξε ποτέ τήν παραπάνω θέση, δέν έφτασε ποτέ και στό νά «έπεκτείνει» τήν έννοια τής αλήθειας από τό λόγο* ώς τό καθαρό νοεΐν*¹. 'Η «αλήθεια» τής αισθήσεως* και τής θέασης των «ιδεών» εΐναι τό άρχεγονο άποκαλύπτειν. Και μόνο επειδή ή νόησις* πρωταρχικά άποκαλύπτει, μπορεί και ο λόγος* ώς διανοεΐν* νά λειτουργή άποκαλυπτικά.

'Οχι μόνον εΐναι λαθεμένο νά άποδίδουμε στον 'Αριστοτέλη τή θέση ότι ο γνήσιος «τόπος» τής αλήθειας εΐναι ή κρίση, παρά και ώς προς τό περιεχόμενο της αϋτή ή θέση εΐναι παραγνώριση της δομής τής αλήθειας. Δέν εΐναι ή άπόφανση πρωταρχικός «τόπος» τής αλήθειας, παρά αντίστροφα, ώς τρόπος ιδιοποίησης του άποκαλύπτεσθαι και ώς τρόπος του μές-στόν-κόσμον-Εΐναι ή άπόφανση θεμελιώνεται στό άποκαλύπτειν, ή έστω στή διανοικτότητα του έδωνά-Εΐναι. 'Η πιό άρχεγονη αλήθεια εΐναι ο «τόπος» τής άπόφανσης και ή οντολογική συνθήκη τής δυνατότητας, νά εΐναι οί άποφάνσεις άληθινές ή λαθεμένες (άποκαλυπτικές ή επικαλυπτικές).

'Η αλήθεια, νοούμενη μέ τό πιό άρχεγονο νόημα, ιδιάζει στή θεμελιώδη σύσταση του έδωνά-Εΐναι. 'Η αλήθεια εΐναι ύπαρκτικό χαρα-

Σελ. 225

1. Δές 'Ηθικ. Νικομ. Ζ και Μετά τά Φυσικά Θ 10.

Σελ. 226

1. [Δέν πρόκειται γιά «έπέκταση» τής έννοιας τής αλήθειας ώς τήν καθαρή αντίληψη, γιατί άκριβώς ή καθαρή αντίληψη συμπηγνύει κατά τόν 'Αριστοτέλη τόν «άρχεγονο τόπο» τής αλήθειας.]

κτηριστικό. Έτσι όμως σκιαγραφήσαμε ήδη την απάντηση στο ερώτημα για τό είδος του Εΐναι τής ἀλήθειας καί στο ερώτημα για τό νόημα τής ἀναγκαιότητας του νά προϋποθέσουμε ότι «ύπάρχει [es gibt] ἀλήθεια».

γ) Τό είδος του Εΐναι τής ἀλήθειας καί ή προϋπόθεση τής ἀλήθειας

Τό έδωνά-Εΐναι, μά καί συγκροτείται από διανοικτότητα, εΐναι ούσιαστικά μέσ στην ἀλήθεια. Ή διανοικτότητα εΐναι ούσιαστικό είδος του Εΐναι του έδωνά-Εΐναι. *Ή ἀλήθεια «ύπάρχει»* [*gibt es*] *μόνο στο μέτρο που ύπάρχει* [ist] *έδωνά-Εΐναι, καί όσο ύπάρχει* [ist] *έδωνά-Εΐναι*. Τά όντα έχουν τότε μόνο αποκαλυπτή καί επί τόσο χρόνο διανοιγή, όσο ύπάρχει έδωνά-Εΐναι. Οί νόμοι του Νεύτωνα, ή αρχή τής αντίφρασης, κάθε ἀλήθεια γενικά εΐναι ἀληθινή, μόνο όσο ύπάρχει έδωνά-Εΐναι. Όταν ακόμα δέν ύπήρχε έδωνά-Εΐναι, δέν ύπήρχε ἀλήθεια, κι ούτε θά ύπάρχει ἀλήθεια, όταν θά πάψη νά ύπάρχει έδωνά-Εΐναι. Γιατί ή ἀλήθεια ως διανοικτότητα, αποκάλυψη κι' αποκαλύπτεσθαι *δέ μπορεί* σέ μία τέτοια περίπτωση νά ύπάρχει. Πρίν ανακαλυφτοϋν οί νόμοι του Νεύτωνα, δέν ήσαν «ἀληθινοί»· αυτό δέ συνεπάγεται πώς ήσαν λαθεμένοι, ή ακόμα ότι θά γίνουν λαθεμένοι όταν όντικά δέν θά εΐναι **227** πιά μπορετό τό αποκαλύπτεσθαι. Κι' ακόμα λιγώτερο συνεπάγεται αυτός ό «περιορισμός» μία μείωση του ἀληθεϋειν αυτών των «ἀληθειών».

Τό ότι πρίν από τό Νεύτωνα οί νόμοι του δέν ήσαν ούτε ἀληθινοί ούτε λαθεμένοι, δέν σημαίνει ότι πρίν από αυτόν δέν ύπήρχαν τά όντα που αποκαλύφθηκαν καί παρουσιάστηκαν μέ αυτούς τους νόμους. Μέσω του Νεύτωνα οί νόμοι έγιναν ἀληθινοί, καί μαζί τους κάποια όντα έγιναν καθ' έαυτά προσिता στο έδωνά-Εΐναι. Μέ τό αποκαλύπτεσθαι των όντων, αυτά φανερώνονται ίσα-ίσα ως τά όντα που ήσαν ήδη από πρίν. Τό νά αποκαλύπτη κατ' αυτό τον τρόπο, εΐναι τό είδος του Εΐναι τής «ἀλήθειας».

Τό ότι ύπάρχουν «αιώνιες ἀλήθειες» τότε μόνο θά αποδειχτή έπαρκώς, όταν μπορέση κάποιος νά αποδείξει ότι έδωνά-Εΐναι ύπήρχε καί θά ύπάρχει σέ όλη τήν αιωνιότητα. Όσο εκκρεμεί μία τέτοια απόδειξη, αυτή ή πρόταση παραμένει φανταστική εΐκασία, που δέν κερδίζει καμμία νομιμότητα μέ τό ότι τήν «πιστεύουν» από κοινού οί φιλόσοφοι.

Μιά καί τό είδος του Εΐναι τής ἀλήθειας έχει ούσιαστικά τό χαρακτηρισά του έδωνά-Εΐναι, κάθε ἀλήθεια εΐναι σχετική προς τό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι. Μήπως αυτή ή σχετικότητα σημαίνει ότι κάθε ἀλήθεια εΐναι «υποκειμενική»; Άν έρμηνεύσης τό «υποκειμενική» ως «ἀφημένη στην ευαρέσκεια του υποκειμένου», τότε σίγουρα όχι.

Γιατί τό αποκαλύπτειν, σύμφωνα μέ τό πιό βαθύ του νόημα, απομακρύνει τό αποφαίνεσθαι από τήν «ύποκειμενική» εὐαρέσκεια και φέρνει τό αποκαλυπτικό ἐδωνά-Εἶναι πρόσωπο πρός πρόσωπο μέ αὐτά ταῦτα τά ὄντα. Καί μόνον ἐπειδή ἡ «ἀλήθεια» ὡς αποκαλύπτειν εἶναι εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, μπορεῖ νά απομακρύνεται ἀπό τήν εὐαρέσκεια τούτου. Ἀκόμα και τό «γενικό κύρος» τῆς ἀλήθειας ἔχει τίς ρίζες του στό ὅτι τό ἐδωνά-Εἶναι μπορεῖ νά αποκαλύπτει καθ' ἑαυτά τά ὄντα και νά τά λευτερώνη. Μόνον ἔτσι μποροῦν αὐτά τά ὄντα καθ' ἑαυτά νά εἶναι δεσμευτικά γιά κάθε μπορετή ἀπόφαση – δηλαδή γιά κάθε παρουσίασή τους. Βλάπτεται ἔστω και τόσο δά ἡ σωστά νοούμενη ἀλήθεια, ἀπό τό ὅτι εἶναι ὄντικά μπορετή μόνο μέσα στό «ύποκείμενο», κι' ἀπό τό ὅτι ἐμφανίζεται κι' ἐξαφανίζεται μαζί μέ τό Εἶναι τούτου;

Μέ βάση τό ὑπαρκτικά νοούμενο εἶδος τοῦ Εἶναι τῆς ἀλήθειας μπορεῖ τώρα νά κατανοηθῆ και τό νόημα τοῦ νά «προϋποθέσουμε τήν ἀλήθεια». *Γιατί πρέπει νά προϋποθέσουμε ὅτι ὑπάρχει ἀλήθεια;* Τί σημαίνει «προϋποθέτω»; Τί ἐννοοῦμε μέ τό «πρέπει»; Τί σημαίνει «ὑπάρχει ἀλήθεια»; Προϋποθέτουμε τήν ἀλήθεια, ἐπειδή, ὄντας μέσ στό εἶδος τοῦ Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι, εἴμαστε «μέσ στήν ἀλήθεια». Δέν τήν προϋποθέτουμε ὡς κάτι «ἔξω» και «πάνω» ἀπό μᾶς, μέ τό ὁποῖο σχετιζόμαστε ὅπως και μέ ἄλλες «ἀξίες». Δέν προϋποθέτουμε ἐμεῖς τήν ἀλήθεια, παρά^[113] αὐτή καθιστά μπορετό **228** ὄντολογικά, νά μποροῦμε νά εἴμαστε ἔτσι, ὥστε νά «προϋποθέτουμε» κάτι. Μόνο μέ βάση τήν ἀλήθεια καθίσταται μπορετή κάθε προϋπόθεση.

Τί σημαίνει «προϋποθέτω»; Σημαίνει: νοῶ κάτι ὡς θεμέλιο τοῦ Εἶναι κάποιου ἄλλου ὄντος. Μία τέτοια ἐννόηση τῶν ὄντων ὡς πρός τίς σχέσεις τοῦ Εἶναι τους εἶναι μπορετή μόνον ἔνεκα τῆς διανοικτότητας, δηλαδή τῆς αποκαλυπτικότητας τοῦ ἐδωνά-Εἶναι. Προϋποθέτω τήν «ἀλήθεια» σημαίνει λοιπόν ὅτι τῆ νοῶ ὡς κάτι, ἔνεκα τοῦ ὁποῖου ὑπάρχει τό ἐδωνά-Εἶναι. Ἀλλά τό ἐδωνά-Εἶναι – σύμφωνα μέ τή σύσταση τοῦ Εἶναι του ὡς μέριμνας – εἶναι πάντα ἤδη προηγούμενο τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἶναι ὄν, τό ὁποῖο μέσα στό Εἶναι του νοιάζεται γιά τή δυνατότητα τοῦ πιό δικοῦ του Εἶναι. Τό Εἶναι και ἡ δυνατότητα-γιά-Εἶναι τοῦ ἐδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι χαρακτηρίζονται οὐσιαστικά ἀπό τή διανοικτότητα και τό αποκαλύπτειν. Τό ἐδωνά-Εἶναι νοιάζεται γιά τή δυνατότητά του γιά μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι, πού συμπεριλαμβάνει τήν περιεσκεμμένα αποκαλυπτική διομέριμνα τῶν ἐνδόκοσμων ὄν-

των. Στην οντολογική σύσταση του έδωνά-Εΐναι ως μέριμνας, στό γεγονός ότι προηγείται [voigwegsein] του έαυτού του, έγκειται τό πιό αρχέγονο «προϋποθέτειν» [«voraussetzen»]. Μιά και τό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι χαρακτηρίζεται από αυτό τό προϋποθέτειν έαυτόν, πρέπει νά προϋποθέσουμε και «εμάς» ως χαρακτηριζόμενους από διανοικτότητα. Αυτό τό «προϋποθέτειν», πύ κείται μέσα στό Εΐναι του έδωνά-Εΐναι, δέν σχετίζεται μέ όχι έδωνά-Εΐναι όντα, πού υπάρχουν επίσης γύρω του, παρά αποκλειστικά μέ τόν έαυτό του. Ή προϋποτιθέμενη αλήθεια, μέ άλλη έκφραση: τό «υπάρχει»¹ μέ τό όποιο καθορίζουμε τό Εΐναι της, έχει τό είδος του Εΐναι, μέ άλλη έκφραση: τό νόημα του Εΐναι, αυτού τούτου του έδωνά-Εΐναι. Τήν προϋπόθεση αλήθειας πρέπει νά τήν «κάνουμε», γιατί αυτή εΐναι «καμωμένη» ήδη μαζί μέ τό Εΐναι μας.

Πρέπει νά προϋποθέσουμε τήν αλήθεια. Ή αλήθεια πρέπει ως διανοικτότητα του έδωνά-Εΐναι νά υπάρχει, όπως και τό ίδιο τό έδωνά-Εΐναι ως έκάστοτε δικό μου πρέπει νά υπάρχει. Τούτο προκύπτει από τό ότι τό έδωνά-Εΐναι εΐναι ουσιαστικά ριγμένο στόν κόσμο. Αποφάσισε ποτέ ελεύθερα αυτό τούτο κάποιο έδωνά-Εΐναι και θά μπορέση ποτέ νά αποφασίση, κατά πόσο θέλει νά εισέλθη στό «έδωνά-Εΐναι» ή όχι; «Καθ' έαυτό» εΐναι όλωσδιόλου άκατανόητο γιατί τά όντα πρέπει νά έχουν αποκαλυφτή, γιατί ή αλήθεια και τό έδωνά-Εΐναι πρέπει νά υπάρχουν. Ή συνηθισμένη προσπάθεια νά άναιρεθή ό Σκεπτικισμός, ό όποίος άρνεΐται τό Εΐναι της αλήθειας ή τή δυνατότητα νά γνωσθί τούτη, παραμένει μεσοδρομΐς. Τό μορφικό της επιχείρημα δείχνει άπλως και μόνο ότι όταν εκφέρεται μία κρίση, έχει προϋποτεθί ή αλήθεια. Πρόκειται γιά τήν υπόδειξη του ότι στην άπόφαση ιδιάζει «αλήθεια», ότι τό δείχνειν σύμφωνα μέ τό νόμά του εΐναι αποκαλύπτειν. Έτσι όμως αφήνεται άδιευκρίνιστο τό γιατί πρέπει νά εΐναι έτσι τούτο, πού έγκειται τό όντολογικό θεμέλιο γι' αυτή τήν αναγκαία όντολογική συνάφεια μεταξύ άπόφασης και αλήθειας. Έξίσου όλότελα σκοτεινό παραμένει και τό είδος του Εΐναι της αλήθειας, καθώς και τό νόημα του προϋποθέτειν και του όντολογικού του θεμέλιου μέσ στό

229 έδωνά-Εΐναι. Παραγνωρίζεται επιπλέον τό γεγονός ότι ακόμα και

Σελ. 228

1. [«es gibt». Δές τήν 1η σημείωση τής σελ. 212.]

δταν κανέννας δέν κρύνη, ή αλήθεια ήδη προϋποτίθεται, στό μέτρο πού υπάρχει έδωνά-Εΐναι.

Ένας σκεπτικιστής δέ μπορεί νά άναιρεθή, όπως δέ μπορεί νά «άποδειχτή» καί τό Εΐναι τής αλήθειας. Ό σκεπτικιστής, άν εΐναι γεγονικά, κι' άρνήται τήν αλήθεια, δέν χρειάζεται καν νά άναιρεθή. Στο μέτρο πού εΐναι, κι' έχει μέσα σ' αυτό τό Εΐναι κατανοήσει τόν έαυτό του, έχει εξαλείψει τό έδωνά-Εΐναι, μαζί του καί τήν αλήθεια, μέσ στην άπελπισία τής αυτοκτονίας. Η άναγκαιότητα τής αλήθειας δέ μπορεί νά άποδειχτή, γιατί τό έδωνά-Εΐναι δι' έαυτό δέ μπορεί νά στυλωθή μέ άποδείξεις. Όπως δέν έχει δειχτή ότι υπάρχουν «αΐώνιες αλήθειες», έτσι δέν έχει δειχτή καί ότι ύπηρεξε ποτέ – κι' αυτό κατά βάθος τό πιστεύουν οί άναιρέσεις του Σκεπτικισμού, έστω κι' άν τόσο πασχίζουν – ένας «πραγματικός» σκεπτικιστής. Άλλά ίσως ύπηρεξαν πολύ περισσότεροι σκεπτικιστές, άπ' όσο θά ήθελαν νά τό παραδεχτούν όσοι έπιχείρησαν νά τουμπάρουν τό «Σκεπτικισμό» μέ άκακο, μορφικο-διαλεκτικό τρόπο.

Δίπλα-δίπλα μέ τό έρώτημα γιά τό Εΐναι τής αλήθειας καί τήν άναγκαιότητα του νά προϋποτεθή, όπως καί μέ τό έρώτημα γιά τήν ούσία τής γνώσης, συνηθίζουν νά ξεκινούν μέ ένα «ιδεώδες ύποκείμενο». Η ρητή ή καί άρρητη αίτία τούτου εγκείται στή – δικαιωμένη βέβαια, αλλά πού πρέπει νά θεμελιωθή όντολογικά – άπαίτηση, νά έχη γιά θέμα τής ή Φιλοσοφία τό «άπριόρι», κι' όχι «έμπειρικά γεγονότα» σαν τέτοια. Άλλά ίκανοποιεί αυτή τήν άπαίτηση τό ξεκίνημα μέ ένα «ιδεώδες ύποκείμενο»; Δέν είναι τό τέτοιο ύποκείμενο φαντασιοκοπική έξιδανίκευση; Μέ τήν έννοια ενός τέτοιου ύποκείμενου δέν χάνουμε ίσα-ίσα τό άπριόρι του πραγματικού ύποκείμενου, του έδωνά-Εΐναι; Δέν ιδιάζει στό άπριόρι του γεγονικού ύποκείμενου, δηλαδή στή γεγονότητα του έδωνά-Εΐναι, τό έξής χαρακτηριστικό, ότι εΐναι ίσαρχέγονα μέσ στην αλήθεια καί μέσ στην άναλήθεια;

Οί ιδέες ενός «καθαρού έγώ» καί μιās «συνείδησης γενικά» όχι μόνο δέν περιλαμβάνουν τό άπριόρι τής «πραγματικής» ύποκειμενικότητας, μά και ύπερπηδούν τά όντολογικά χαρακτηριστικά τής γεγονότητας καί τής σύστασης του Εΐναι του έδωνά-Εΐναι, ή δέν τά βλέπουν διόλου. Η άπόπεμψη μιās «συνείδησης γενικά» δέν σημαίνει άρρηση του άπριόρι, όπως δέν έγγυάται καί τό ξεκίνημα μέ ένα έξιδανικευμένο ύποκείμενο τήν Έμπράγματα θεμελιωμένη άπριорικότητα του έδωνά-Εΐναι.

Η εΐκασία ότι υπάρχουν «αΐώνιες αλήθειες», όπως καί τό άνα-

κάτωμα της πάνω στά φαινόμενα θεμελιωμένης «ιδανικότητας» του έδωνά-Είναι με ένα έξιδανικευμένο άπολυτο ύποκείμενο, άνήκουν σ' εκείνα τά ύπόλοιπα χριστιανικής Θεολογίας μέσ στή φιλοσοφική Προβληματική, πού άκόμα δέ λένε νά άποδιωχτούν ριζικά.

Τό Είναι της άλήθειας στέκει σέ άρχέγονη συνάρτηση με τό έδωνά-Είναι. Καί μόνον έπειδή τό έδωνά-Είναι ύπάρχει, συγκροτούμενο από διανοικτότητα, δηλαδή από κατανόηση, μπορεί νά κατανοηται κάτι σάν τό Είναι, είναι μοροετή μία κατανόηση του Είναι.

Είναι - όχι όντα - ύπάρχει [«gibt es»], μόνο στο μέτρο πού ύπάρχει [ist] άλήθεια. Καί ή άλήθεια ύπάρχει, μόνο στο μέτρο πού ύπάρχει και όσο ύπάρχει έδωνά-Είναι. Τό Είναι και ή άλήθεια «είναι» [«sind»] ίσαρχέγονα. Τί σημαίνει: τό Είναι «είναι» [«ist»], όπου τό Είναι πρέπει νά διακριθί από κάθε όν^[14]; Θά μοροέση νά τεθί συγκεκριμένα αυτό τό έρώτημα, μόνον άφού διευκρινιστή τό νόημα του Είναι και τό βεληνεκές της κατανόησης του Είναι. Μόνο τότε θά μοροέσουν νά αναλυθούν άρχέγονα όσα ιδιάζουν στην έννοια μιάς έπιστήμης του *Είναι σάν τέτοιου*, των δυνατοτήτων και παραλλαγών του. Καί με άντιδιαστολή από αυτή την έπιστημονική έρευνα και από την άλήθεια της θά μοροέση νά καθοριστή όντολογικά ή έπιστημονική έρευνα ως άποκάλυψη *όντων* και ή άλήθεια της.

Άκόμα έκκρεμεί ή άπάντηση στο έρώτημα για τό νόημα του Είναι. Τί συνεισέφερε ή ως τώρα πραγματωμένη θεμελιώδης άνάλυση του έδωνά-Είναι στην έπεξεργασία αυτού του έρωτήματος; Παρουσιάζοντας τό φαινόμενο της μέριμνας διευκρινίσαμε τή σύσταση του Είναι εκείνου του όντος, στού όποιου τό Είναι ιδιάζει κατανόηση του Είναι. Ταυτόχρονα τό Είναι του έδωνά-Είναι διαχωρίστηκε από τούς τρόπους του Είναι (τήν προχειρότητα, την παρεύρεση, τή ρεαλιστικότητα), πού χαρακτηρίζουν όντα όχι του τύπου του έδωνά-Είναι. Διασαφηνίστηκε αυτή ταύτη ή κατανόηση, κι' αυτή ή διασάφηση μās έξασφάλισε τή μεθοδολογική διαλεύκανση της κατανοητικής κι' έρμηνευτικής πορείας προς την έρμηνεία του Είναι.

Άν πράγματι με τή μέριμνα πετύχαμε την άρχέγονη σύσταση του Είναι του έδωνά-Είναι, τότε θά πρέπει αυτή νά σταθί ως θεμέλιο για νά αναθί σέ έννοια ή κατανόηση του Είναι, ή όποία ένυπάρχει στή μέριμνα, νά μοροέση δηλαδή νά περιχαρακωθί τό νόημα του Είναι. Άλλά διανοίχτηκε *πράγματι* με τό φαινόμενο της μέρι-

μνας ή πιά άρχέγονη ύπαρκτικο-όντολογική σύσταση τοῦ έδωνά-Εΐναι; Παρέχει ή δομική πολλαπλότητα πού ένυπάρχει στό φαινόμενο τής μέριμνας τήν πιά άρχέγονη όλότητα τοῦ Εΐναι τοῦ γεγονικου έδωνά-Εΐναι; Έφερε διόλου σέ θέα ή ως τώρα έρευνα τό έδωνά-Εΐναι ως όλότητα;

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Παραθέτουμε τούς κυριώτερους όρους του παρόντος πρώτου μέρους του «Είναι και χρόνος» (1) στά γερμανικά, έτσι καθώς αποδόθηκαν (2) στην αγγλική, (3) στή γαλλική και τέλος (4) στην παρούσα ελληνική μετάφραση του έργου. Αυτό τό γλωσσάρι καταρτίστηκε μέ βάση αντίστοιχους πίνακες, τούς όποιους παραθέτει ή αγγλική και ή γαλλική μετάφραση.

1. <i>Abstand</i> 2. distance 3. distance 4. απόσταση	1. <i>Aussage</i> 2. assertion 3. énoncé, énonciation 4. απόφαση
1. <i>Abständigkeit</i> 2. distanciality 3. distancement 4. απόστασθαι	1. <i>Ausrichtung</i> 2. directionality 3. orientation 4. προσανατολισμός
1. <i>Absturz</i> 2. downward plunge 3. chute 4. γκρέμισμα	1. <i>aussprechen</i> 2. express. speak out 3. exprimer 4. εκφράζω
1. <i>Abträglichkeit</i> 2. detrimentality 3. nuisance, caractère nuisible 4. βλαβερότητα	1. <i>Bedeutsamkeit</i> 2. significance 3. significabilité 4. σημαντικότητα
1. <i>Alltäglichkeit</i> 2. everydayness 3. quotidienneté, banalité quotidienne 4. καθημερινότητα	1. <i>Bedingung</i> 2. condition 3. condition 4. συνθήκη
1. <i>Angst</i> 2. anxiety, dread 3. angoisse 4. αγωνία	1. <i>Befindlichkeit</i> 2. state-of-mind 3. sentiment de la situation 4. εύρεση
1. <i>Aufdringlichkeit</i> 2. obtrusiveness 3. importunité 4. έντονητικότητα	1. <i>benommen</i> 2. fascinated 3. absorbé 4. απορροφημένος
1. <i>Aufenthalt</i> 2. dwelling, sojourn 3. demeure 4. διαμονή	1. <i>Beruhigung</i> 2. tranquillity 3. contentement, apaisement 4. καθησύχαση
1. <i>Aufsässigkeit</i> 2. obstinacy 3. persévération 4. εναντιότητα	1. <i>berühren</i> 2. touch 3. toucher 4. θίγω
1. <i>aufweisen</i> 2. exhibit, point out, point to 3. montrer 4. δείχνω, παρουσιάζω	1. <i>Besorgen</i> 2. concern 3. préoccupation 4. βιομέριμα

1. *Bestand* 2. content, stock, subsistence 3. consistance 4. ύφή, ύπόσταση
1. *Bewandtnis* 2. involvement 3. finalité 4. σύμπλεξη
1. *Beziehung* 2. relation 3. relation 4. σχετισμός, σχέση
1. *Charakter* 2. character 3. caractère, type 4. χαρακτήρας
1. *Dasein* 2. Dasein 3. être-là 4. έδωνά-Είμαι
1. *Da-sein* 2. Being-there 3. être-là 4. έδωνά-Είμαι
1. *Drang* 2. urge 3. impulsion 4. όρμή
1. *durchschnittlich* 2. average 3. ordinaire, moyen 4. κατά μέσον όρο
1. *echt* 2. genuine 3. authentique 4. γνήσιος
1. *eigenst* 2. ownmost, most its own 3. inaliénable 4. ό πιο δικός, άναλλοτρώτος
1. *eigentlich* 2. authentic, real, properly 3. authentique 4. αυθεντικός, ίσα-ίσα
1. *Eigenschaft* 2. property 3. propriété 4. ιδιότητα
1. *entdecken* 2. discover, uncover 3. découvrir 4. ανακαλύπτω, αποκαλύπτω
1. *Entdecktheit* 2. discoveredness 3. découverte 4. αποκαλύπτεσθαι
1. *Ent-fernung* 2. de-severance 3. é-loignement 4. απομάκρυνση
1. *Entwurf* 2. projection 3. pro-jet 4. προβολή
1. *erkennen* 2. know, cognize, recognize 3. connaître 4. γνωρίζω
1. *Erlebnis* 2. Experience 3. impression, Erlebnis 4. δίωμα
1. *Erscheinung* 2. appearance, apparition 3. indication phénoménale, annonce phénoménale 4. εμφάνιση
1. *erschliessen* 2. disclose, infer 3. explorer, pénétrer, révéler 4. διανοίγω
1. *Erschlossenheit* 2. disclosedness 3. révélation, ouverture 4. διανοικτότητα
1. *Existenz* 2. existence 3. existence 4. ύπαρξη
1. *existenzial* 2. existential 3. existential 4. ύπαρκτηικός
1. *existenziell* 2. existentiell 3. existentiel 4. ύπαρξιακός
1. *explizieren* 2. explain 3. expliciter 4. έξηγώ
1. *faktisch* 2. factual 3. facticiel 4. γεγονικός
1. *Faktizität* 2. facticity 3. facticité 4. γεγονότητα
1. *formal* 2. formal 3. formel, formaliste 4. μορφικός
1. *freigeben* 2. free 3. délivrer 4. άπελευθερώνω
1. *Furcht* 2. fear 3. peur 4. φόδος
1. *furchtbar* 2. fearsome 3. qui fait peur 4. φοβερός
1. *Fürsorge* 2. solicitude, welfare work 3. assistance 4. άνθρωπομέριμα

1. *Ganzheit* 2. totality 3. tout, totalité, unité de la totalité 4. δλότητα, σύνολο
1. *Gegend* 2. region 3. les entours 4. περιοχή
1. *Gegenstand* 2. object 3. objet 4. αντικείμενο
1. *Gegenwart* 2. Present 3. présent 4. παρόν
1. *gegenwärtigen* 2. make present 3. présenter 4. παρουσιάζω
1. *Gehalt* 2. content 3. contenu 4. περιεχόμενο
1. *Geltung* 2. validity 3. valeur, validité 4. ισχύς, αξία
1. *genuin* 2. genuine 3. originel, authentique 4. γνήσιος
1. *Gerede* 2. idle talk 3. bavardage 4. άερολογία
1. *Geschichte* 2. history 3. histoire 4. ιστορία
1. *Geschichtlichkeit* 2. historicity 3. historicité 4. ιστορικότητα
1. *Geworfenheit* 2. thrownness 3. déréllection, être-jeté 4. ρίξιμο
1. *gleichursprünglich* 2. equi-primordial, with equal primordiality 3. originel au même titre, d'égale originalité, contemporain 4. ισαρχέγονος
1. *Grund* 2. ground, base, reason, bottom 3. fondement 4. αίτια, θεμέλιο
1. *Hang* 2. addiction 3. inclination 4. ροπή
1. *Historie* 2. historiology, History 3. recherche historique 4. Ίστοριολογία
1. *historisch* 2. historiological, Historical 3. qui appartient à la recherche historique 4. ιστοριολογικός
1. *horchen* 2. hearken 3. écouter 4. άκροώμαι
1. *hören* 2. hear, listen 3. ouir 4. άκούω
1. *hörig* 2. thrall to... 3. «attentif» 4. προσδεμένος
1. *In-der-Welt-sein* 2. Being-in-the-world 3. être-au-monde 4. μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι
1. *innerweltlich* 2. within-the-world 3. intramondain 4. ένδόκοσμος, ένδοκοσμικός
1. *In-sein* 2. Being-in 3. être-à... 4. Ένεΐναι
1. *Interpretation* 2. Interpretation 3. interprétation 4. έρμηνεία
1. *jeweils* 2. in every case, on each occasion, always, any, sometimes 3. à chaque fois 4. έκάστοτε
1. *Lichtung* 2. clearing 3. lumière 4. φωτισμός
1. *das Man* 2. the «they» 3. le «on» 4. οί πολλοί
1. *Mitdasein* 2. Dasein-with 3. coexistence 4. έδωνά-Συνεΐναι
1. *Mitsein* 2. Being-with 3. être-avec-autrui 4. Συνεΐναι
1. *Mitwelt* 2. with-world 3. monde commun 4. κοινός κόσμος

1. *möglich* 2. possible 3. possible
4. πιθανός, δυνατός, μπορε-
τός
1. *Möglichkeit* 2. possibility 3.
possibilité 4. δυνατότητα
1. *nachhängen* 2. hanker 3.
rêvasser 4. επιρρέπω
1. *Nachsicht* 2. forbearance 3.
indulgence 4. άνοχή
1. *Nähe* 2. closeness 3. proxi-
mité 4. έγγύτητα, γειτόνια-
σμα
1. *Neugier* 2. curiosity 3. curio-
sité 4. περιέργεια
1. *öffentlich* 2. public 3. public
4. δημόσιος
1. *Öffentlichkeit* 2. publicness 3.
public, opinion publique,
publicité 4. κοινή γνώμη, δη-
μοσιότητα
1. *Ort* 2. locus, location, loca-
tive, place 3. lieu 4. τόπος
1. *Platz* 2. place 3. place, en-
droit 4. θέση
1. *Raum-geben* 2. give space 3.
donner lieu, concession 4.
χωροδοσία
1. *Räumlichkeit* 2. spatiality 3.
spatialité 4. χωρικότητα
1. *Realität* 2., Reality 3. réalité
4. ρεαλιστικότητα
1. *Rede* 2. talk, discourse 3. di-
scours 4. όμιλία, κουθέντα
1. *Richtung* 2. direction, direct,
movement, field 3. direction
4. κατεύθυνση
1. *Rücksicht* 2. regard, consid-
erateness 3. égard 4. διακρι-
τικότητα
1. *Sache* 2. thing, matter, affair
3. chose, objet 4. Πράγμα
1. *sachlich* 2. objective 3. ob-
jectif 4. Έμπρόγματος
1. *Satz* 2. proposition, sentence,
principle 3. proposition 4.
πρόταση
1. *Schein* 2. semblance, illusion,
seem 3. apparence 4. επί-
φαση
1. *Sein* 2. Being 3. être 4. Είμαι
1. *Sein bei* 2. Being alongside 3.
être auprès de... 4. Παρείμαι
1. *Seinkönnen* 2. potentiality-
for-Being 3. savoir-être,
pouvoir-être 4. δυνατότητα
γιά Είμαι
1. *Sein zu...* 2. Being towards
3. être-à-l'égard-de..., être-
«relatif»-à... 4. Είμαι προς
1. *Selbst* 2. Self 3. soi 4. έαυτός
1. *Selbstsein* 2. Being-one's-
Self, Being-its-Self 3. être-
soi-même, ipséité 4. έαυτό-
τητα
1. *Sicht* 2. sight 3. vue 4. θέαση
1. *Sinn* 2. meaning, sense 3.
sens 4. νόημα
1. *Sorge* 2. care 3. souci 4. μέ-
ριμνα
1. *Sprache* 2. language 3. langa-
ge, langue 4. γλώσσα
1. *Stelle* 2. position 3. lieu 4.
θέση
1. *Stimmung* 2. mood 3. humeur,
disposition d' humeur 4. διά-
θεση
1. *temporal* 2. Temporal 3.
temporal 4. Χρονικός

1. *Temporalität* 2. Temporality
3. «temporalité» 4. Χρονικό-
τητα
1. *übereinstimmen* 2. agree 3.
correspondre, s' accorder,
être adéquat 4. συμφωνώ
1. *überspringen* 2. pass over 3.
passer inaperçu, passer à
côté, perdre de vue 4. υπερ-
πηδῶ
1. *Umgang* 2. dealings 3. usage,
commerce, praxis 4. δοσο-
ληψία
1. *Umkreis* 2. range 3. environs
4. περιφέρεια
1. *Umsicht* 2. circumspection 3.
prévoyance 4. περίσκεψη
1. *Umwelt* 2. environment 3.
monde ambiant 4. περιβάλ-
λον
1. *das Umwillen* 2. the «for-
the-sake-of» 3. l' «en vue
de», ce en vue de quoi 4. τό
ού ἕνεκα
1. *das Um-zu* 2. the «in-order-
to» 3. l'être-pour... 4. τό
γιά-νά
1. *unheimlich* 2. uncanny 3.
étranger 4. άνέστος
1. *ursprünglich* 2. primordial 3.
originel, originaire 4. άρχέγο-
νος
1. *verdecken* 2. conceal, cover
up 3. masquer, cacher, couv-
rir, recouvrir 4. έπικαλύπτω
1. *verfallen* 2. fall, deteriorate
3. succomber, déchoir 4.
καταπέφτω
1. *Verfallen* 2. falling 3.
- déchéance 4. κατάπτωση
1. *Verfassung* 2. constitution,
constitutive state, state 3.
constitution 4. σύσταση
1. *vergegenwärtigen* 2. envisage
3. rendre présent 4. αναλογί-
ζομαι
1. *sich verhalten* 2. behave,
comport, relate, inhibit 3. se
comporter, se rapporter 4.
σχετίζομαι
1. *Verhältnis* 2. relationship, re-
lation 3. relation 4. σχέση
1. *verhüllen* 2. to veil, to con-
ceal 3. dissimuler 4. έπικα-
λύπτω, άποκρύβω
1. *verschliessen* 2. close off 3.
masquer, fermer 4. έγκλείω
1. *Verständnis* 2. understanding
3. compréhension 4. κατα-
νόηση
1. *verstehen* 2. understand 3.
comprendre 4. κατανοώ
1. *Verständigkeit* 2. common
sense 3. savoir-faire 4. κοι-
νός νοός
1. *verstellen* 2. disguise, obstruct
3. détourner 4. μασκαρεύω
1. *Verstimmung* 2. bad mood 3.
aigreur 4. κακοχεφία
1. *vorausspringen* 2. leap ahead
3. devancer 4. προκαταλαμ-
βάνω
1. *vorgängig* 2. previous, preli-
minary, prior, beforehand,
first 3. préalable, préalable-
ment 4. εκ των προτέρων,
προγενέστερος
1. *Vorgriff* 2. fore-conception 3.

- anticipation 4. προγενέστερη
ἐννόηση
1. *Vorhabe* 2. fore-having 3. acquis préalable 4. προγενέστερη κατοχή
1. *vorhanden* 2. present-at-hand 3. subsistant 4. παρευρισκόμενος
1. *Vorhandenheit* 2. presence-at-hand 3. subsistance 4. παρεύρεση
1. *vorkommen* 2. occur, come before us 3. survenir 4. ἐπισυμβαίνει
1. *vorläufig* 2. provisional 3. provisoire 4. προδρομικός, προσωρινός
1. *Vorsicht* 2. fore-sight 3. vue préalable 4. πρόβλεψη, προγενέστερη θέαση
1. *Vorstellung* 2. representation 3. représentation 4. παράσταση
1. *Vor-Struktur* 2. fore-structure 3. structure d' anticipation 4. δομή του «προγενέστερου»
1. *Welt* 2. world 3. monde 4. κόσμος
1. *weltlich* 2. worldly, after the manner of the world, in a worldly way 3. mondain 4. κοσμικός
1. *Weltlichkeit* 2. worldhood 3. mondanéité 4. κοσμικότητα
1. *Weltmässigkeit* 2. worldly character 3. mondanéité intrinsèque, mondanéité caractéristique 4. κοσμικός χαρακτήρας
1. *Wesen* 2. essence 3. essence 4. οὐσία
1. *wesentlich* 2. essential 3. essentiel 4. οὐσιαστικός
1. *widersinnig* 2. absurd 3. contraire au sens 4. παρόλογος
1. *Widerständigkeit* 2. character of resisting 3. résistentialité 4. ἀντιστέκεσθαι
1. *das Wovor* 2. that in the face of which 3. ce devant quoi, ce face à quoi 4. αυτό πρό του οποίου
1. *das Wozu* 2. the «towards-which», the «for-which» 3. ce pour quoi, destination 4. ἐκείνο για τό οποίο
1. *Zeichen* 2. sign 3. signe 4. σήμα
1. *zeigen* 2. show, indicate 3. signaler, montrer 4. δείχνω, φανερώνω
1. *zeitlich* 2. temporal 3. temporel 4. χρονικός
1. *Zeitlichkeit* 2. temporality 3. temporalité 4. χρονικότητα
1. *Zeug* 2. equipment, item of equipment 3. outil 4. όργανο
1. *Zeugganzes, Zeugganzheit* 2. equipmental totality, totality of equipment 3. complexe d' outils, ensemble d'outils 4. σύνολο όργάνων
1. *zuhanden* 2. ready-to-hand 3. disponible 4. πρόχειρος
1. *Zuhandenheit* 2. readiness-to-hand 3. disponibilité 4. προχειρότητα
1. *zumeist* 2. for the most par-

ty, mostly 3. le plus souvent	χῆς
4. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο	1. <i>Zu-sein</i> 2. to be 3. avoir-à-
1. <i>zunächst</i> 2. proximally, in	être 4. τὸ νά εἶναι
the first instance, first, right	1. <i>Zweideutigkeit</i> 2. ambiguity
now, 3. de prime abord, ori-	3. ἐquivoque 4. ἀμφισημαν-
ginairement 4. ἀρχικά, ἀπαρ-	τότητα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

Ο παρακάτω πίνακας περιέχει βασικές έννοιες του «Είναι και χρόνος», έτσι καθώς έχουν αποδοθή στη μετάφρασή μας. Σε παρένθεση βρίσκεται η αντίστοιχη γερμανική λέξη ή έκφραση. Για να δοθηθῆ ὁ ἀναγνώστης στὴν κατανόηση τῶν βασικῶν αὐτῶν ἐννοιῶν, ἀναγράφονται ἐπίσης οἱ παράγραφοι καὶ οἱ σελίδες τοῦ παρόντος πρώτου μέρους τοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος», μὲς στίς ὁποῖες ἡ ἐκάστοτε ἔννοια ἀναλύεται. Μὲ τό φῶς τῶν παραγράφων καὶ σελίδων, στίς ὁποῖες παραπέμπουμε γιὰ κάθε ἔννοια, μπορεῖ νά κατανοηθῆ καὶ κάθε ἄλλο χωρίο, πού περιέχει αὐτὴ τὴν ἔννοια. Ὁ παρῶν πίνακας σχηματίστηκε ἐξολοκλήρου μὲ βάση τό βιβλίο: *H. Feick, Index zu Heideggers «Sein und Zeit», Tübingen 1968²*. Οἱ σελίδες στίς ὁποῖες γίνεται παραπομπή, ἀναφέρονται στή γερμανική, στερεότυπη σελίδωση, ἡ ὁποία βρίσκεται στό ἀριστερό περιθώριο τοῦ κειμένου μας.

ἀγωνία (Angst) — §40
σελ. 182, 186-8, 191

ἀερολογία (Gerede) — §§ 35, 37, 38
σελ. 167, 169, 170, 175

αἰσθήσεις (Sinne)
σελ. 96-8, 107, 137, 147

αἰωνιότητα (Ewigkeit)
σελ. 18-9, 227, 229

ἀκρυπτότητα (Unverborgenheit) — §44 β,γ
σελ. 33, 219-223

ἀλήθεια* — §§7B, 44
σελ. 33-4, 212-3, 219-220, 222

ἀλήθεια (Wahrheit) — §44

ἀλήθεια ὡς ἀκρυπτότητα (Wahrheit als Unverborgenheit) — §446
σελ. 219-220

ἀλήθεια ὡς βεβαιότητα (Wahrheit als Gewißheit) — §21
σελ. 24, 95, 100, 136, 206

ἀλήθεια ὡς συμφωνία, ὁρθότητα (Wahrheit als Übereinstimmung.
Richtigkeit) — §44α
σελ. 33, 62, 214, 215-9, 223-5

ἀμφισημαντότητα (Zweideutigkeit) — §37
σελ. 173-5, 177

ἀναλήθεια (Unwahrheit) — §44
σελ. 221-3, 229

Ἀναλυτική-ἀνάλυση (Analytik-Analyse)
σελ. 131

Ἀναλυτική καί τό ἐρώτημα γιά τό εἶναι (Analytik und Seinsfrage)
σελ. 12, 14-5, 37, 39, 45, 86, 183, 200

Ἀναλυτική, ὑπαρκτική (Analytik, existenziale) — §§ 4, 5, 9, 10,
11, 25, 28, 39
σελ. 13-5, 45, 130-1, 139-140, 199-200

ἀναυθεντικότητα (Uneigentlichkeit) — §§ 25-27, 30, 35-38

Ἀνθρωπολογία (Anthropologie) — §10
σελ. 16, 17, 24-5, 45, 48-50, 131, 183, 194, 200

ἀνθρωπομέριμνα (Fürsorge) — §26
σελ. 121-2

ἀνοιχτότητα (Offenheit)
σελ. 137, 163

ἀντίληψη (Vernehmen) — §21
σελ. 33-4, 61-2, 94, 96, 97-8

αἴξια (Wert)

σελ. 68, 99-100, 150

ἀπελευθέρωση (Freigabe) — §18

σελ. 83-6, 110-1, 118, 122-3, 144

ἀποδόμηση (Destruktion) — §6

σελ. 19-23, 26, 219-220

ἀποκαλύπτεσθαι (Entdecktheit) — §44α, 6

σελ. 218, 220-3, 226-7

ἀπο-μάκρυνση (Ent-fernen) — §23

σελ. 105-8, 110

ἀποξένωση (Entfremdung) — §38

σελ. 177-8

ἀπόφανση (Aussage) — §§ 7B, 33, 44α, 6

ἀπόφανση ὡς παράγωγος τρόπος τῆς ἐρμῆνευσης (Aussage als abkünftiger Modus der Auslegung) — §33

ἀπόφανση ὡς τόπος τῆς ἀλήθειας μέσ στήν παραδοσιακή Φιλοσοφία (Aussage als Ort der Wahrheit in der traditionellen Philosophie) — §§7B, 44α, 6

αὐθεντικότητα (Eigentlichkeit)

σελ. 42-3, 53, 122, 130, 144, 163, 179, 187-8, 191, 193, 221

αὐτοαπώλεια, αὐτολησμονιά (Selbstverlorenheit, Selbstvergessenheit) — §§25, 27, 38

σελ. 42, 115-6, 125, 128-9, 175-6, 179, 189, 193

«αὐτογνωσία» («Selbsterkenntnis»)

σελ. 119, 144, 146

Βιολογία (Biologie)

σελ. 49-50, 58

διομέριμνα (Besorgen) — §§15, 16, 26

σελ. 56-7, 67, 69, 76, 85, 107-8, 119, 124-5, 141, 175, 193-4

βίωμα (Erlebnis)

σελ. 119, 136

γεγονότητα (Faktizität) — §§38-41

σελ. 56, 145, 179, 181, 191-2, 221-2

γεγονότητα και ύπαρκτικότητα (Faktizität und Existenzialität)

σελ. 181, 191-2, 221, 2

γλώσσα (Sprache) — §§34, 35

σελ. 38-9, 87, 160-1, 165-6

γνώση, θεωρητική (Erkennen, theoretisches) — §§13, 21, 32, 33, 44α

σελ. 61-2, 65, 138, 153, 202, 217-9

Γνωσιολογία, παραδοσιακή (Erkenntnistheorie, traditionelle) — §§13, 21, 43, 44α

σελ. 58-61, 155-6, 206-8

Γραμματική (Grammatik)

σελ. 38-9, 119-120, 165-6

δείξιμο, δείχνειν (Zeigen) — §§ 7,17

σελ. 28, 34-5, 82, 213, 215, 218-9, 222, 227

διανοικτότητα (Erschlossenheit) — §§28, 29, 31, 34, 40, 44

σελ. 75, 86-7, 123-4, 132-7, 139, 143, 145-8, 161-2, 167, 170, 182, 188, 190-1, 203, 220-3, 226-7, 230

δυνατότητα (Möglichkeit) — §31

σελ. 38, 42-3, 86, 127, 143-5, 162, 176, 187-8, 193, 195

ἐαυτός (Selbst)—§§25, 40-41

σελ. 12, 115-6, 130, 188

«ἐγώ» («Ich»)—§25

σελ. 42, 115-7, 129, 179

ἔδωνά (Da)—§§28, 29, 31
σελ. 132-5, 137, 139, 143, 145-7, 170, 220-1

ἔδωνά-Εἶναι ὡς μέριμνα (Dasein als Sorge)—§41

ἔδωνά-Εἶναι ὡς Συνεῖναι (Dasein als Mitsein)—§§25-27

ἔδωνά-Εἶναι ὡς μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι (Dasein als In-der-Welt-
sein)—§§12, 18

ἔδωνά-Εἶναι καί μηδέν (Dasein und Nichts)
σελ. 186-7

ἔδωνά-Συνεῖναι (Mittasein)—§§25-27
σελ. 114, 118, 121, 123

Ἐθνολογία (Ethnologie)
σελ. 21, 50-1

Εἶναι καί χρόνος (Sein und Zeit)—§§5, 6
σελ. 17-9, 23-6

Εἶναι καί ἀλήθεια (Sein und Wahrheit)—§§28, 44
σελ. 154, 183, 212-3, 230

Εἶναι τοῦ ἔδωνά (Sein des Da)—§§28, 29, 31
σελ. 132-5, 137, 139, 142-3, 145-8, 160, 165, 220-1

Εἶναι τῶν ὄντων, Εἶναι ὡς (Sein des Seienden, Sein als)
σελ. 6-9, 37, 201

Εἶναι ὡς Εἶναι (Sein als Sein, Sein überhaupt, Sein als solches,
Sein selbst)
σελ. 17, 19, 27, 37, 146

Εἶναι ὡς ἐνότητα τῆς ἀναλογίας (Sein als Einheit der Analogie)
σελ. 3, 93

Εἶναι ὡς παρούρεση (Sein als Vorhandensein)—§21

σελ. 114-5, 157-160, 203, 206, 211, 225

Εἶναι ὡς παρουσία (Sein als Anwesenheit)

σελ. 25-6

Εἶναι ὡς ρεαλιστικότητα (Sein als Realität)—§43

σελ. 201, 211

Εἶναι ὡς transcendens (Sein als transcendens)

σελ. 3, 38

Εἶναι ὡς ὑποστασιακότητα (Sein als Substantialität)—§§19-21, 43

σελ. 114

ἐλευθερία (Freisein, frei, Freiheit)—§§40, 41

σελ. 122, 144, 188, 191-3

ἐνδοκοσμικότητα, ἐνδόκοσμα ὄντα (Innerweltlichkeit, Innerweltliches)—§§15-18, 43

σελ. 72, 83, 209, 211-2

ἐνδότητα (Inwendigkeit)—§12

σελ. 53-6, 101

Ἐνεῖναι (In-sein)—§§12, 13, 28, 29, 31, 34, 38

σελ. 54, 56, 132-3, 137, 141, 143, 176, 179, 188-9, 202-3

ἐπικάλυψη (Verdecken, Verstellen)—§44⁶

σελ. 35-6, 127, 129, 130, 169-170, 175, 177, 222-3, 225

ἐπιστήμη (Wissenschaft)

σελ. 9-11, 45, 50

ἐπίφαση (Schein)—§7A

σελ. 28-30, 138, 222

ἔργο (Werk)

σελ. 69-71, 117

ἐρμηνευση, περιεσκεμμένη (Auslegung, umsichtige)—§§32, 33

ἐρμηνευση, ὑπαρκτικο-ὄντολογική (Auslegung, existenzial-ontologische)—§7Γ

σελ. 37-8, 39, 67, 230

Ἐρμηνευτική (Hermeneutik)

σελ. 37-8

ἐρώτημα γιὰ τό Εἶναι (Frage nach dem Sein)—§§1-5, 8, 44

εὔρεση-διάθεση (Befindlichkeit-Stimmung)—§§29, 30, 40

σελ. 136-9, 148, 162

ζωή (Leben)

σελ. 46, 50, 194, 196

ζῶον λόγον ἔχον

σελ. 25, 165

θέληση-θέλειν (Wille-Wollen)—§41

σελ. 194-5, 210-11

θεματοποίηση-θεματικός (Thematisierung-thematisch)

σελ. 9, 16, 23-5, 27, 67, 69, 75-6, 83, 111-3, 145, 150

θεμελιώδης Ὀντολογία (Fundamentalontologie)—§§4, 5, 7Γ, 9, 10

σελ. 7, 11-5, 37-9, 183, 200, 230

θεμελιῶδες ἐρώτημα (Fundamentalfrage)

σελ. 5, 8-9, 11, 13, 16-22, 26-7, 93, 160

θεοί (Götter)

σελ. 222

Θεολογία (Theologie)

σελ. 10, 48-9, 190, 229

Θεός (Gott)

σελ. 10, 24, 49

θέση (Platz)—§§22-24

- ίσαρχεγονωσύνη* (Gleichursprünglichkeit)
σελ. 13, 110, 114, 131, 133, 137, 141-3, 146, 159, 161, 168, 181,
191, 199, 200, 220, 223, 230
- ίστορία του Είναί* (Geschichte des Seins)—§§1, 2, 3, 6
σελ. 1-9, 11, 19-26
- Ίστοριολογία* (Historie)
σελ. 20
- καθ' έαυτό* (An-sich)—§§16, 18, 43
σελ. 9, 69, 71, 74-6, 80, 87-8, 106, 116, 118, 169, 201-2, 207, 209,
212
- καθημερινότητα* (Alltäglichkeit)—§§9, 26, 27, 35-8
- καθημερινότητα και δυνατότητα* (Alltäglichkeit und Möglichkeit)
σελ. 167, 173-5, 178, 193
- καθημερινότητα και πολλοί* (Alltäglichkeit und Man)—§27
σελ. 114, 125, 127-8, 167, 175
- κατανόηση* (Verstehen)—§§31-32, 44
σελ. 86-7, 123-5, 142-8
- κατανόηση του Είναί* (Seinsverständnis)
σελ. 1, 17-9, 23-6
- κατάπτωση* (Verfallen)—§§25-27, 35-38
σελ. 175-6
- κατηγορία* (Kategorie)
σελ. 44-5, 54, 88
- κόσμος, κοσμικότητα του κόσμου* (Welt, Weltlichkeit der Welt)—§§14-18
σελ. 64-6, 72, 76, 83-7, 123, 143, 186-7, 202-3
- κουλτούρα* (Kultur)
σελ. 50-1, 176, 178

κρύψιμο, κρυπτότητα (Verbergung, Verborgenheit)
σελ. 35-6, 170, 178, 219, 222-3

κύκλος (Zirkel, circulus vitiosus)
σελ. 7-8, 152-3

λησμονιά τοῦ εἶναι (Seinsvergessenheit)—§§1, 6, 7Γ
σελ. 1-2, 21-2, 24-5, 35-6, 94

Λογική (Logik)—§33
σελ. 10-11, 128-9, 157-9, 165-6

Λογιστική (Logistik)
σελ. 159

λόγος*—§§7B, 33, 446
σελ. 25-6, 32-4, 37, 44-5, 48, 58-9, 154, 158-160, 165, 219-220,
225-6

Μαθηματικά, φυσικομαθηματικές ἐπιστήμες (Mathematik, mathematische Naturwissenschaften)
σελ. 9-10, 95-6, 100-1, 111-12

μακρότητα/ἐγγύτητα (Ferne/Nähe)
σελ. 15-6, 105, 107

μέριμνα (Sorge)—§§39-44
σελ. 57, 121-2, 191-2, 196, 230

μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι (In-der-Welt-sein)—§§12-18, 22-27
σελ. 53-4, 57-8, 62, 64, 76, 86-7, 110-1, 118, 136-7, 161-2, 176

μεταξύ (Zwischen)
σελ. 132

μηδέν (Nichts)—§40
σελ. 186-8

νοεῖν*, διανοεῖν*
σελ. 25-6, 33, 44, 58-9, 61-2, 96, 147, 171, 226

νόημα (Sinn)—§32

σελ. 1, 151-3, 156, 161

ξερίζωμα (Entwurzelung)—§§35-38

σελ. 169-170, 172-4, 177, 221-2

ὁμιλία (Rede)—§§7B, 34-35

σελ. 32, 160-1, 163, 165

ὁμιλία καί σημαντικότητα (Rede und Bedeutsamkeit)—§34

σελ. 161-2, 165, 167-8

ὄντικο-ὄντολογικός (ontisch-ontologisch)

σελ. 12-3, 15-6, 43-4, 63-4, 74, 84-5, 94-5, 116, 120, 135, 179-182, 184-5, 199-200, 221

Ὀντολογία, ἡ ὡσπώρα (Ontologie, bisherige)—§§6, 19, 20, 21, 43α, 6, 44α

σελ. 2, 3, 8, 11, 21-2, 44-5, 63-8, 89-101, 129-132, 147, 154-6, 158-160, 165-6, 170-1, 183, 201-210, 212-9, 225-6

Ὀντολογία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὡσπώρα (Ontologie des Menschen, bisherige)

σελ. 14, 21, 22, 24-5, 54-5, 58-9, 65, 95, 98, 114, 128, 130, 132, 147, 165, 201, 203-211, 229

ὄργανο (Zeug)—§§15-18

σελ. 67-71, 73-5, 77-9, 81, 102-3

οὐσία*, παρονσία*

σελ. 25-6, 89-90

οὐσία ὡς «οὐσία» τοῦ ἐδωνά-Εἶναι (Wesen als «Wesen» des Daseins)

σελ. 12, 42

παράδοση (Tradition)—§6

σελ. 20-3

παραπομπή (Verweisung)—§§15-18, 32
σελ. 68-71, 74-84, 87, 110

παράσταση (Vorstellung)
σελ. 62, 154, 217-8

παραχώρηση (Einräumen)— §24
σελ. 111

παρέυρεση, παρενρισκόμενα ὄντα (Vorhandenheit, Vorhandenes)—§21
σελ. 42, 49, 61, 70-1, 75, 88, 99-100, 157-8, 160, 211

παρέυρεση-προχειρότητα (Vorhandenheit-Zuhandenheit)
σελ. 61, 70-5, 80-1, 83, 88, 98-101, 149-150, 157-8, 211

παρουσία, τό Εἶναι ὡς παρουσία (Anwesenheit, Sein als Anwesenheit)
σελ. 25-6

περιβάλλον (Umwelt)—§§15-16, 22-23, 26
σελ. 57-8, 66-7, 70-1, 75-6, 80, 104, 113, 129, 158

περιοχή (Gegend)—§§22-24
σελ. 104, 186

περίσκεψη (Umsicht)—§§15-17, 22-23, 31-33
σελ. 69-71, 74-5, 79, 80, 88, 110-1, 137-8, 141, 148-9, 172

Περσωναλισμός (Personalismus)
σελ. 47

πίστη (Glaube, Glauben)
σελ. 10, 180, 227

πνεῦμα (Geist)
σελ. 46, 48-9, 56, 89, 117

πολλοί (Man)—§§25-27, 35-38

σελ. 114, 126-130, 184, 189, 222

πράγμα (Ding)

σελ. 67-8, 74, 81, 83, 99-100, 130

πραγματικότητα (Wirklichkeit)

σελ. 38, 143, 183, 195

προβολή (Entwurf)—§§31, 41

σελ. 145-8, 151, 174, 181, 221-3

προβολή και ἐρμηνευση (Entwurf und Auslegung)— §32

προοντολογικός (vorontologisch)

σελ. 12-3, 15-7, 68, 86, 130, 182-3, 200-1, 222

προσανατολισμός (Ausrichtung)—§23

πρόσωπο (Person)

σελ. 46-8, 114

προϋπόθεση (Voraussetzung)— §44γ

σελ. 7-8, 64, 150, 152, 206, 227-9

προφανές, προφάνεια (evident, Evidenz)

σελ. 59, 115, 136, 218

προχειρότητα, πρόχειρα ὄντα (Zuhandenheit, Zuhandenes)— §§15-18, 22

σελ. 67-76, 83-5, 87-8, 100, 102-4, 111, 138, 144, 148-150, 187

ρεαλιστικότητα (Realität)—§43

σελ. 201

ρίξιμο (Geworfenheit)—§§29, 31, 38

σελ. 135, 144-5, 179, 181, 221, 228

σήμα (Zeichen)—§17

σελ. 76-83, 215

σημαντικότητα (Bedeutsamkeit)—§§18, 31
σελ. 87, 123, 129, 143, 161, 186-7

σιωπή (Schweigen)—§34
σελ. 161, 164-5

σύμπλεξη, άδεια σύμπλεξης (Bewandtnis. Bewenden-lassen)—§18
σελ. 84-7, 144, 148

Συνεῖναι (Mitsein)—§§25-27
σελ. 118, 120-1, 123, 125, 163

σῶμα (Leib)
σελ. 108, 117

τόπος (Ort)
σελ. 166, 226

ύπαρκτικά χαρακτηριστικά (Existenzialien)
σελ. 44-5, 54, 57, 64, 87-8, 106, 110-1, 118-121, 123, 125, 129-
130, 134, 137, 139, 142-8, 151-2, 160-3, 196, 199-200, 226

ύπαρκτικότητα (Existenzialität)
σελ. 12-5, 44, 132-3, 143, 145, 162, 175, 179, 181-2, 191-3, 199-
200, 220-3, 226-8

ύπαρξη (Existenz)—§§9, 12, 18, 28, 40-41, 44β, γ

ύπαρξη ως «ούσία» τοῦ έδωνά-Εἶναι (Existenz als «Wesen» des Daseins)
σελ. 42

ύπαρξη ως όντολογικός τρόπος (Existenz als Seinsweise)
σελ. 42-3, 143, 175-6, 181, 193

ύπαρξη ως όντολογική σχέση (Existenz als Seinsverhältnis)
σελ. 12-3, 44, 52-3, 123, 133, 179, 193, 212

ύπαρξιακός-ύπαρκτικός (existenziell-existenzial)
σελ. 12-3, 184-5

ὑποκείμενο, ὑποκειμενικότητα (Subjekt, Subjektivität)—§§13, 25, 43α

σελ. 22, 24, 46, 60, 62, 109, 111-4, 116, 119, 132, 179, 188, 204, 206, 208, 229

ὑποκείμενον*

σελ. 34, 46

ὑπόσταση, ὑποστασιακότητα (Substanz, Substanzialität)— §§15, 19-21

σελ. 22, 67-8, 88-90, 92, 94, 98, 114, 201, 212

«ὑπόσταση» τοῦ ἀνθρώπου («Substanz» des Menschen)—§25

σελ. 117, 212

φαινόμενο (Phänomen)—§7

σελ. 37

Φαινομενολογία (Phänomenologie)—§7

σελ. 37-8

φόβος (Furcht)—§30

σελ. 185-6, 189

φυγή, ἀποστροφή, ἀποφυγή (Flucht, Abkehr, Ausweichen)—§§29, 35-38, 40

σελ. 184-6, 189

φύση (Natur)

σελ. 63, 65, 70-1, 112, 211

φωτισμός (Lichtung)—§§28, 29, 31

σελ. 132-3, 147, 170

Χριστιανισμός (Christentum)

σελ. 48-9, 190, 199, 229

χρονικότητα (Zeitlichkeit)

σελ. 17, 19

χρόνος (Zeit)—§§5-6
σελ. 17-19, 23-7

χωρικότητα (Räumlichkeit)—§§22-24

χῶρος (Raum)—§24
σελ. 110-3

χῶρος καί κόσμος (Raum und Welt)
σελ. 111-3, 132

χῶρος ὡς *a priori* (Raum als *a priori*)
σελ. 111

«ὡς», τό ἑρμηνευτικό καί ἀποφάντικό «ὡς» (Als-Struktur, hermeneutisches und apophantisches Als)— §§32, 33, 44b
σελ. 148-151, 154, 157-9, 223

ΞΕΝΟΙ ΟΡΟΙ

animal rationale
σελ. 48, 165

a priori
σελ. 4, 11, 41, 45, 50, 53, 65, 85, 110-1, 115, 131, 149-150, 165-6, 193, 199, 206, 229

cogito sum
σελ. 24-5, 45-6, 211

copula
σελ. 159-160

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

Οί αριθμοί πού βρίσκονται δίπλα στους γερμανικούς όρους παραπέμπουν στίς σελίδες τής γερμανικῆς σελίδωσης, ἡ ὁποία βρίσκεται στό ἀριστερό περιθώριο τοῦ κειμένου μας. Ἡ παραπομπή ἔχει καθαρὰ ἐνδεικτικό χαρακτήρα.

- ἄβυσσος Abgrund: 152
ἄγγελος Sichmelden: 29
ἄγωνία Angst: 182, 184
ἄδεια σύμπλεξης Bewendenlassen: 84
ἀδιακρισία Rücksichtslosigkeit: 123
ἀδιαφορία Gleichgültigkeit: 121
ἀδιαφοροποίητος indifferent: 43
ἀδιαφοροποίητος χαρακτήρας Indifferenz: 43
ἀδιάφορος gleichgültig: 121
ἀερογραφία Geschreibe: 169
ἀερολογία Gerede: 165, 167
ἀθέλητα unwillentlich: 193
ἀθεωρητικός atheoretisch: 59
ἀθροιστικός summativ: 125
αἴσθηση Wahrnehmen: 149
αἰτία Grund: 34
ἀκαθοριστία Unbestimmtheit: 188
ἀκούειν Hören: 161
ἀκρόαση Horchen: 163
ἄληθεια Wahrheit: 154, 213
ἀληθεύειν Wahrsein: 218
ἄλληλεγύη Füreinander: 175
ἄλληλοδιαφορία Einander-
nichts-angehen: 122
ἄλμα Sprung: 60
ἀμεριμνησία Heiterkeit: 57,
Sorglosigkeit: 192
ἄμεσος nächst: 66
ἀμεσότητα Unmittelbare: 3, Zu-
nächst: 43
ἀμηχανία Verlegenheit: 1
ἀμοιβαία γνωριμία Sichkennen-
lernen: 124
ἀμοιβαία γνώση Sichkennen:
124
ἀμφισημαντότητα Doppeldeu-
tigkeit: 90, Zweideutigkeit:
173
ἀναγκαιότητα Notwendigkeit:
2,4
ἀναγώγιμος reduzibel: 99
ἀνάγωγος irreduktibel: 125
ἀναλογία Analogie: 3
Ἄναλυτική Analytik: 13, 14
ἀναπαράσταση Darstellung: 29
ἀνάπτυξη Ausbildung: 148
ἀνασκόπηση Reflexion: 48, 115,
136
ἀνασκοπικός reflektiv: 115

- ἀνασύλωση Rekonstruktion: 99
 ἀναυθεντικότητα Uneigentlichkeit: 43
 ἀνεδαφικότητα Bodenlosigkeit: 178
 ἀνέστιος unheimlich: 188
 ἀνεσιότητα Unheimlichkeit: 189
 Ἀνθρωπολογία Anthropologie: 17, 45, 183
 ἀνθρωπομέριμα Fürsorge: 121, 131, 193
 ἀνοικιότητα Un-zuhause: 189
 ἀνοιχτότητα Offensein: 163
 ἀνοχή Nachsicht: 123
 ἀντανάκλαση Rückstrahlung: 16
 ἀντικαθιστῶ einspringen: 122
 ἀντικειμενικός objektiv: 64
 ἀντικειμενοποίηση Objektivierung: 48, 82
 ἀντιληπτικός vernehmend: 62
 ἀντίληψη Vernehmen: 25, 61, Wahrnehmung: 181
 ἀντίσταση Widerstand: 209
 ἀντιστέκεσθαι Widerständigkeit: 209, 211
 ἀξία Wert: 80
 ἀπάθεια Ungestimmtheit: 134
 ἀπελευθέρωση Freigabe: 110
 ἀποβλεπτικός intentional: 48
 ἀπόδειξη Beweis, Nachweis: 205
 ἀποδημία Fortsein: 121
 ἀποδόμηση Destruktion: 19
 ἀποκαλυπτικότητα Entdeckendsein: 219
 ἀποκαλύπτεσθαι Entdecktheit: 85, 219, 222
 ἀποκαλύπτω entdecken: 33
 ἀποκαλύψιμος entdeckbar: 85
 ἀποκαλυψιμότητα Entdeckbarkeit: 87
 ἀποκοσμοποίηση Entweltlichung: 65, 112
 ἀπο-μάκρυνση Ent-fernung: 105, 108
 ἀποξενωτικός entfremdend: 178
 ἀποπροσωποποίηση Entpersonalisierung: 48
 ἀπορία Aporie: 206
 ἀποστασιακά abstandmäßig: 107
 ἀπόστροφή Abkehr: 163, 184, 186
 ἀποσύνδεση Trennen: 159
 ἀποτύπωμα Rückzeichen: 78
 ἀπόφαση Aussage: 62, 76, 115, 149, 153
 ἀποφαντικός aphanistisch: 158
 ἀποφυγή Ausweichen: 135
 ἀποχή Sichenthalten: 61
 ἀποψη Standpunkt: 19, Aspekt: 44
 ἀπριорικός apriorisch: 11, 85, vorgängig: 10, 41
 ἀπριорικότητα Apriorität: 111
 ἀπριорισμός Apriorismus: 50
 ἀπροχειρότητα Unzuhandenheit: 73
 ἄρνητικός negativ: 22
 ἄρρητος unausdrücklich: 61
 ἀρχέγονος ursprünglich: 22
 ἀρχέτυπος originär: 37, 62
 ἀρχή Prinzip: 110
 ἀρχικά zunächst: 6, 16, 62
 ἀσάφεια Undurchsichtigkeit: 44
 ἀσχετώσῃ Fremdheit: 121
 ἀσχολία Besorgung: 106
 αὐθεντικός eigentlich: 42, 122
 αὐθεντικότητα Eigentlichkeit: 43

- αὐθύπαρτος eigenständig: 62, 67, 125
 αὐτοδόσιμο Selbstgebung: 115
 αὐτοερμήνευση Selbstauslegung: 116
 αὐτονόητος selbstverständlich: 93
 αὐτοπροβολή Sichentwerfen: 194
 αὐτό-τοῦτο Selbiges: 114
 ἀφίστασθαι Abständigkeit: 126
 ἄχρονος unzeitlich: 18
 βαθυστόχαστος tiefsinnig: 152
 βεληνεκές Tragweite: 107
 Βιολογία Biologie: 45, 49, 58
 Βιολογισμός Biologismus: 58
 βιομέριμνα Besorgen: 57, 193
 βιομεριμνώδης besorgend: 111
 δίωμα Erleben: 47, Erlebnis: 46
 βλαβερότητα Abträglichkeit: 83
 Βοτανική Botanik: 46
 γεγονικός faktisch: 7, 8
 γεγονός Faktum: 56
 γεγονότητα Faktizität: 56, 135, 222
 γειτόνευση Nebeneinander: 68
 γειτόνιασμα Nähe: 105
 γενεαλογία Genealogie: 11
 γένος Gattung: 3, 128
 γιά-κάτι Wozu: 84
 γιά-τό-όποιο Dazu: 84
 γίγνεσθαι Geschehen: 19
 γκρέμισμα Absturz: 178
 γλώσσα Sprache: 160, 165, 167
 Γλωσσολογία Sprachwissenschaft: 166
 γνώμονας Maxime: 27
 γνωρίζειν Erkennen: 59, 100
 γνωρίζων erkennend: 60
 γνώση Erkenntnis: 34
 Γνωσιοθεωρία Erkenntnistheorie: 59, 213
 γνωσιολογικός erkenntnistheoretisch: 206
 δεδομένο Gegebenheit: 115
 δείξιμο Aufzeigung: 154, Sichzeigen: 29, 35
 δειχνόμενο, τό das Sichzeigende: 31, 35
 δημόσιος öffentlich: 71
 διάθεση Stimmung: 134
 διακριτικότητα Rücksicht: 123, 146
 Διαλεκτική Dialektik: 25
 διαμονή Aufenthalt: 61
 διανοικτότητα Erschlossenheit: 38, 75, 212
 διάνοιξη Erschließen: 129
 διασάφηση Freilegung: 15
 διασκορπισμός Zerstreuung: 129, 172
 διαστατικότητα Dimensionalität: 103
 διάφανος durchsichtig: 20
 διαφοροποιημένος differenziert: 50
 διαφοροποιημένος χαρακτήρας Differenz: 43
 διαφωτισμός Aufklärung: 113
 διέλευση Durchgang: 36
 διερεύνηση Erschliessung: 67
 διορατικότητα Durchsichtigkeit: 146
 διοσημία Vorzeichen: 78
 διπλότυπο Dublette: 124
 διφορούμενο Äquivokation: 94

- δοξογραφικός doxographisch: 23, 98, 207
- δόσιμο Gebung: 115
- δοσοληψία Umgang: 67
- δύνασθαι Möglichkeit: 143-5
- δυνατότητα Möglichkeit: 11, 38, 143
- δυνατότητα για Εἶναι Seinkönnen: 145, 173
- ἐαυτός Selbst: 114
- ἐαυτότητα Selbstsein: 41, 126, 131
- ἐγγύτητα Nähe: 102, 105
- ἐγκαθιδρυμένη ἐρμηνευση Ausgelegtheit: 167
- ἐγκλειση Verschließen: 169
- ἐγκυρότητα Gültigkeit: 156
- ἐγώτητα Ichheit: 116
- ἐδωνά Da: 134
- ἐδωνά-Εἶναι Dasein: 7
- ἐδωνά Εἶναι Da-sein: 134, 142
- ἐδωνά-Συνεῖναι Mitdasein: 114, 117, 176
- Ἔθνολογία Ethnologie: 51
- ἐκκρεμῶ ausstehen: 144
- ἐκτατότητα Ausgedehntheit: 68
- ἐκφράζεσθαι Sichaussprechen: 162
- ἐλεύθερος γιά frei für: 122
- ἐλλειπτικός defizient: 20, 57
- ἐλλειπτικότητα Defizienz: 61
- ἔλλειψη νοήματος Sinnlosigkeit: 152
- ἐμμένεια Immanenz: 60
- ἐμμενής immanent: 9
- ἐμπειρία Empirie: 50
- ἐμπειρικός empirisch: 162
- Ἐμπράγματα θεμελιωμένος sachgregründet: 229
- ἐμπράγατο Dinglichkeit: 46
- Ἐμπράγατο Sachheit: 35
- Ἐμπράγατο περιεχόμενο Sachhaltigkeit: 77, Sachgehalt: 113
- Ἐμπράγατος sachlich: 11, 21, sachhaltig: 12, 14, 27, pragmatisch: 68
- ἐμπράγατος dinglich: 47
- ἐμπραγάτωση Verdinglichung: 46
- ἐμφάνιση Erscheinung: 29
- ἐναίσθηση Einfühlung: 124, 125
- ἐνατένιση Hinsehen: 61, 138
- ἐνδειξη Indikation: 29
- ἐνδοκοσμικός innerweltlich: 132
- ἐνδόκοσμος innerweltlich: 56
- ἐνδότητα Inwendigkeit: 56, 132
- Ἐνεῖναι In-sein: 41, 53, 58, 130
- ἐννοια Begriff: 8
- ἐννοιολόγηση Begrifflichkeit: 16, 39, 150
- ἐννοιολογικός begrifflich: 180
- ἐνορατικός intuitiv: 37
- ἐνότητα Einheit: 47
- ἐνοχλητικότητα Aufdringlichkeit: 73
- ἐνσημο Merkzeichen: 78
- ἐξάρτηση Angewiesenheit: 87, 137
- ἐξατομίκευση Individuation: 38
- ἐξεικόνιση Abschilderung: 64
- ἐξοικείωση Vertrautheit: 86, 104
- ἐξυπηρετικότητα Dienlichkeit: 78, 83
- Ἐξω-Εἶναι Draußensein: 162
- ἐξωτερικεύεσθαι Sichhoffenbaren: 124
- ἐξωχρονικός zeitlos: 18

- έπαγωγικός deduktiv: 11
 επανάληψη Wiederholung: 2, 3
 έπηρεασμός Affektion: 137
 επίγνωση Einsicht: 19, 56
 επικάλυπτο verdecken: 33
 επικάλυψη Verdecken: 34, Ver-
 deckung: 35
 επιρρέπεια Nachhängen: 195
 επισκόπηση Übersicht: 79
 Έπιστημολογία Wissenschafts-
 theorie: 45
 επισυμβαίων vorkommend: 81
 επίφαση Schein: 29
 έποπτεία Anschauung: 31, 96,
 171
 εργαλείο Werkzeug: 69
 έργο Werk: 69
 έρμηνεία Interpretation: 39, 41
 έρμηνευση Auslegung: 16, 37,
 39, 148
 Έρμηνευτική Hermeneutik: 37
 έρμηνευτικός hermeneutisch:
 158
 έρμητισμός Verschließen: 124
 έρωτηματοθεσία Fragestellung:
 4, 9
 έτσι-Είναι So-sein: 42
 ευθύνη Verantwortlichkeit: 127
 ευρεση Befindlichkeit: 133, 140
 θέαση Sicht: 146, Sehen: 149
 θέληση Wollen: 194
 θεματικός thematisch: 2, 16, 124
 θεμέλιο Grund: 152, Fundament:
 219
 θεμελιώδης fundamental: 41
 θεμελιωμένος fundiert: 34, 71
 θέση Platz: 102
 θετικός positiv: 23
 θεωρία Theorie: 193
 Ίδεαλισμός Idealismus: 183, 207
 ιδεώδης ideal: 216
 ιδιότητα Eigenschaft: 42, 56
 ίσαρχέγονος gleichursprünglich:
 13
 ίσαρχεγονωσύνη Gleichursprin-
 glichkeit: 131
 ίσοπέδωση Einebnung: 127
 ιστορία Geschichte: 19
 ιστορικός geschichtlich: 39
 ιστορικότητα Geschichtlichkeit:
 10, 19
 Ίστοριογραφία Geschichtsschrei-
 bung: 16
 Ίστοριολογία Historie: 10
 ιστοριολογικός historisch: 10,
 39, 45
 ίσχύς Geltung: 80, 99
 καθαρός rein: 110, 194
 καθ' έαυτόν an sich: 71
 καθημερινότητα Alltäglichkeit:
 16
 καθισύχαση Beruhigung: 177
 καθολικός universal: 26
 καθολικότητα Universalität: 38
 καθορισμός Bestimmtheit: 79
 κακοκεφία Verstimmung: 134,
 136
 καταληπτότητα Verständlichkeit:
 4, 86
 κατάληψη Einnehmen: 107
 κατανοείν Verstehen: 87
 κατανόηση Verstehen: 133, 142
 κατανοητικός verstehend: 124
 καταπεπρωκότητα Verfallenheit:
 176
 καταπέφτω verfallen: 21

κατάπτωση Verfallen: 134, 166, 175
καταπτωτικός verfallend: 181, 222
κατάσταση του Εΐναι Seins-stand: 62
κατηγορημα Prädikat: 94
κατηγορηση Prädikation: 154
κατηγορία Kategorie: 3, 11, 16, 44
κατηγοριακός kategorial: 16, 54
κατηγορικός kategorisch: 157
κινητότητα Bewegtheit: 134
κοινή γνώμη Öffentlichkeit: 127
κοινοποίηση Mitteilung: 155, 162
κοινός κόσμος Mitwelt: 118
κοινός νους Verständigkeit: 147
κοινότυπος vulgär: 31
Κοινωνιολογία Soziologie: 51
κοσμικοποίηση Verweltlichung: 65
κοσμικός weltlich: 161
κοσμικός χαρακτήρας Welt-mäßigkeit: 72
κοσμικότητα Weltlichkeit: 41, 53, 65, 72
κοσμοϊστορία Weltgeschichte: 20
κοσμοϊστορικός weltgeschichtlich: 19
κόσμος Welt: 57, 63
κουλτούρα Kultur: 21
κρίση Urteil: 32, 153
κρυμμένος verborgen: 35
κύκλος Zirkel: 152
κύρος Geltung: 155
λεκτική εξωτερίκευση Heraussage: 155, Ausgesprochenheit:

155

Λογική Logik: 165
λογικό Vernunft: 34
λογιστικός logistisch: 159
λόγος Vernunft: 22
μακρότητα Entferntheit: 103
μεθοδολογικός methodisch: 36
μέθοδος Methode: 15, 27, 69
μέλημα Aufgabe: 15, 37
μέριμνα Sorge: 41, 57, 182, 192
«μέσα» Inheit: 53
μέσος ὁρος Durchschnittlichkeit: 43, 127
μές-στόν-κόσμον-Εΐναι In-der-World-sein: 41, 56
μές-στό-χώρον-Εΐναι Im-Raum-sein: 56
μή-ἔνδεια Unbedürftigkeit: 92
μή-θεματικός unthematisch: 31
μή-νοηματικός unsinnig: 152
μημονική διατήρηση Behalten: 62
μονιμότητα τοῦ ἑαυτοῦ Ständigkeit des Selbst: 117
μονιμότητα χωρίς ἑαυτό Unselbständigkeit: 117
μορφή Gestalt: 46, Form: 31, Aussehen: 138
μορφικοποίηση Formalisierung: 22, 77
μορφικός formal: 5, 27, 29, 52
μπορετός möglich: 1, 11, 39
νατουραλιστικός naturalistisch: 47
νόημα Sinn: 1
νοῦς Gemüt: 25
ἔγνοιαισία Sorglosigkeit: 57
ἔξικίνημα Ausgang: 36, Ἀνsatz: 43

- οἰκείος bekannt: 58
 οἰκειότητα Zuhause-sein: 188
 ὀμλία Rede: 160, 223
 ὀμοφωνία Gemäßheit: 224
 ὄντικός ontisch: 11
 ὄντολογία Ontologie: 35
 ὄντολογικός ontologisch: 11, 57
 ὀργανική ὀλότητα Zeuganzheit: 82
 ὀργανικός χαρακτήρας Zeugcharakter: 81, 82
 ὀργανικότητα Zeughaftigkeit: 68
 ὀργανο Zeug: 68, 70, 78, 82
 ὀρίζοντας Horizont: 1, 39, Worin: 86
 ὀρμή Drang: 195
 ὀρολογικός terminologisch: 75
 οὐ ἔνεκα Worum-Willen: 84, 147
 οὐσία Wesen: 41, Essenz: 117
 οὐσιαστικός essentiell: 117, wesentlich: 130
 ὄψη Aussehen: 61
 πάθος Affekt: 139
 παραβλέπω überspringen: 43
 παραγωγή Derivation: 18
 παράγωγο Derivat: 18
 παράγωγος abkünftig: 133, 157, fundiert: 59
 παραλλαγή Modifikation: 62, 130, 140, 223
 παράλογος widersinnig: 152
 παραμονή Verbleib: 92
 παραπέμπεσθαι Verwiesenheit: 84
 παράπλευρα-σέ Wobei: 107
 παραπομπή Verweisung: 68, 76
 παράσταση Vorstellung: 62, 154, 217, Vorstellen: 139
 παραχώρηση Einräumen: 111
 παρελθόν Vergangenheit: 20
 παρούρηση Vorhandenheit: 7, 25, 42, 55
 παρευρισκόμενος vorhanden: 55, 75, 80
 Παρεῖναι Sein bei: 54, 55, 107
 παρόν Gegenwart: 25, Gegenwart: 26
 παρουσία Anwesenheit: 25, 26, Zugesein: 75
 παρουσίαση Hervorbringung: 30, Gegenwärtigen: 26
 πειρασμός Versuchung: 177
 πείσμα Aufsässigkeit: 74
 περί, τό Umhafte: 101, 103, Um-uns-herum: 103
 περιβάλλον Umwelt: 57, 66, 70
 περιβαλλοντικός umweltlich: 66, 76, 119
 περιβαλλοντικότητα Umweltlichkeit: 66
 περιγραφή Beschreibung: 64, 117
 περίγυρα Umherum: 66
 περιέργεια Neugier: 170
 περιεχόμενο Inhalt: 78
 περιέχον Worin: 110
 περιοχειακός regional: 160
 περιοχή Gegend: 103
 περίσκεψη Umsicht: 69, 108, 123
 περισκεμμένος umsichtig: 80
 περιφέρεια Bezirk: 9
 περσοναλιστικός personalistisch: 47
 πιθανός möglich: 43
 πνεῦμα Geist: 22, 46
 πόθος Wünschen: 195
 ποιότητα Qualität: 98

- πολλαπλότητα Mannigfaltigkeit: 56
- πολλοί Man: 113, 126, 167
- Πράγμα Sache: 27, 34, 95, 213
- πράγμα Ding: 67
- πραγματικός tatsächlich: 56
- πραγματικότητα Wirklichkeit: 38, Tatsächlichkeit: 56
- πράξη Praxis: 193
- πρόβλεψη Vorsicht: 80
- Προβληματική Problematik: 19, 100
- προβληματικότητα Fragwürdigkeit: 155
- προβλητικός entwerfend: 181
- προβολή Entwurf: 145
- προγενέστερη έννοση Vorgriff: 150
- προγενέστερη θέαση Vorsicht: 150
- προγενέστερη κατοχή Vorhabe: 150
- προγενέστερος vorgängig: 8, 86
- προδρομικός vorläufig: 8, 12, 14, 16
- προκατάληψη Vorurteil: 2, 3
- προκαταρκτικός vorbereitend: 17, 41
- προκατηγορηματικός vorprädikativ: 149
- προκλητικός versucherisch: 177
- προνομοῦχος vorzüglich: 79
- προοντολογικός vorontologisch: 12
- προπορευόμενος produktiv: 10
- προσανατολισμός Ausrichtung: 105, 108, Orientierung: 101, 110
- πρόσβαση Zugang: 36
- προσδεμένος hörig: 163
- πρόσδεση Hörigkeit: 163
- προσδιόριση Bestimmen: 62
- Προσεῖναι Sein zu: 108, 155
- πρός-κάτι Hin-zu: 195
- προσποιητός versteilt: 35
- προσχέδιο Vorzeichnung: 52
- προσωπικότητα Personalität: 47
- πρόσωπο Person: 22, 46
- προσωρινός vorläufig: 14, 16, 17, 27
- προσωρινή έννοια Vorbegriff: 28
- προτρέχω vorausspringen: 122
- προϋπόθεση Voraussetzung: 226
- προϋποθέτω voraussetzen: 61
- προφαινομενολογικός vorphänomenologisch: 51
- προφανές Evidenz: 136
- προφανής evident: 59
- προχειρότητα Zuhandenheit: 69, 71
- πρωταρχικός primär: 38
- πρωτογονισμός Primitivität: 50
- πρωτόγονος primitiv: 51
- Ρεαλισμός Realismus: 183, 207
- ρεαλιστικός real: 94, 216
- ρεαλιστικότητα Realität: 7, 128, 183, 201
- ρητός ausdrücklich: 2, 5, 79, 148
- ριγμένος geworfen: 144
- ρίζικοποίηση Radikalisierung: 15
- ρίξιμο Geworfenheit: 135, 175
- Ρομαντισμός Romantik: 65
- ροπή Hang: 195
- σήμα Zeichen: 76, 78
- σημαίνειν Be-deuten: 87
- σημαντικότητα Bedeutsamkeit: 83, 87
- σήμαντρο Kennzeichen: 78

- Σημασιολογία Bedeutungslehre: 166
- σημείο διάκρισης Diskrimen: 26, 40
- σκληρότητα Härte: 91
- σκοτούρα Besorgnis: 192
- στερητική μορφή Privation: 184
- στοιχειώδης elementar: 20
- στροβίλισμα Wirbel: 178
- συγκεκριμενοποίηση Konkretion: 26
- συγκεκριμένος konkret: 1
- συγκεντρωτικός aufsammelnd: 181
- συγκεφαλαιωτικός zusammenfassend: 181
- συγκρότηση Konstitution: 47, 134
- συγκροτητικός konstitutiv: 5, 66, 111
- συγκροτῶ konstituieren: 12
- σύμβολο Symbol: 29
- συμπαρέυρεση Zusammenvorhandensein: 56, 159, Zusammenvorkommen: 121
- σύμπλεξη Bewandtnis: 83
- σύμπτωμα Symptom: 29, Anzeichen: 78
- συμφωνία Übereinstimmung: 33, 215, 223
- συναλληλία Miteinandersein: 120, 124, 165
- σύναψη Verbinden: 159
- συνδετικό ρήμα Copula: 159
- συνείδηση Bewußtsein: 46, 62, 229
- Συνεῖναι Mitsein: 41, 114, 117
- συνέπεια Konsequenz: 206
- συνεύρεση Mitbefindlichkeit: 162
- συνθήκη Bedingung: 11, 21
- συνομιλία Miteinanderreden: 168
- συνοχή Aufbauzusammenhang: 76
- συνύπαρξη Beisammen: 33
- σύσταση Verfassung: 54, 176
- συσχετισμός Korrelation: 208
- σχέση Bezug: 224
- Σχέση Relation: 88
- σχετικοποίηση Relativierung: 22
- σχετισμός Beziehen: 77, 159, Beziehung: 77, 224
- σχῆμα Gestalt: 91
- σχηματισμός Schematismus: 23
- Σχολαστικισμός Scholastik: 25
- σχολαστικός scholastisch: 22
- ταυτότητα Identität: 130
- τίποτα Nichts: 186
- τόπος Ort: 33
- τρόμαγμα Erschrecken: 142
- τρόμος Grauen: 142
- τροπικός modal: 53
- τροπικότητα Modalität: 59
- τροποποίηση Modifizierung: 223, Modifikation: 18, 29
- τρόπος Modus: 18
- ύλικότητα Materialität: 68
- ύπαρκτικός existenzial: 12, 16, 56
- ύπαρκτικότητα Existenzialität: 12, 181
- ύπαρκτικό χαρακτηριστικό Existenzial: 44, 45, 54
- ύπαρξη Existenz: 12, 38, 42, Dasein: 203
- ύπαρξιακός existenziell: 12, 16
- ύπέρβαση Transzendenz: 49, 61
- ύπερβασιακός transzendental: 11, 22, 31

- υπερβατικά χαρακτηριστικά
 Transzendentien: 14
 υπερβατικός transzendent: 3, 38
 υπερεκτίμηση Überschätzung: 26
 υπερπηδῶ überspringen: 65
 υπερχρονικός überzeitlich: 18
 υποκατάστατο Surrogat: 125
 υποκειμενικός subjektiv: 64
 υποκειμενικότητα Subjektivität
 24
 υποκείμενο Subjekt: 22
 υπόσταση Bestand: 7, Substanz:
 46, 90, 117
 υποστασιακός substanzuell: 47,
 87, 94
 υποστασιακότητα Substanzialität:
 63, 90
 ὑποτέλεια Botmäßigkeit: 126
 υποχρεωτικότητα Verbindlichkeit:
 156
 «ὑφίστασθαι» Bestand: 216
 φαινομενικός phänomenal: 37,
 40, 43
 φαινόμενο Phänomen: 23, 63,
 Erscheinung: 23
 Φαινομενολογία Phänomenologie:
 27, 34
 φαινομενολογικός phänomenologisch:
 7
 φανερό Offenbare: 28
 φαντασιοκοπικός phantastisch:
 229
 φοβερό Furchtbare: 140
 φοβία Furchtsamkeit: 141
 φόβος Furcht: 140
 φυγή Flucht: 44
 φυσικό ἐμπράγματο Naturdinglichkeit:
 100
 φωτισμένος χαρακτήρας Gleichtheit:
 147
 φωτισμός Lichtung: 133, 170
 χειριστικότητα Handlichkeit: 69
 χρησιμοποίηση Gebrauch: 70
 χρησιμότητα Verwendbarkeit:
 70, 83
 χρηστικός gebrauchend: 69
 Χρονικός temporal: 19, 26
 χρονικός zeitlich: 18
 Χρονικότητα Temporalität: 19,
 23
 χρονικότητα Zeitlichkeit: 17
 χρόνος Zeit: 17
 χωρικοποίηση Verräumlichung:
 108
 χωρικός räumlich: 66, 110
 χωρικότητα Räumlichkeit: 56,
 101
 χωροδοσία Raum-geben: 111
 χώρος Raum: 102, 110, 112
 Ψυχολογία Psychologie: 45, 49

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ο παρακάτω πίνακας σχηματίστηκε με βάση την αγγλική μετάφραση του «Εἶναι καὶ χρόνος», σελ. 588-9, καὶ τὸ ἔργο *H. Feick*, *Index zu Heideggers «S.u.Z.»*, σελ. 115. Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν στὶς σελίδες τῆς γερμανικῆς ἐκδόσης, πού βρίσκονται στὸ ἀριστερὸ περιθώριο τοῦ κειμένου μας.

<i>Aristoteles</i> : 2, 3, 10, 14, 18, 25,
26, 32, 33, 39, 40, 93, 138-
140, 159, 170, 171, 199,
208, 212-4, 219, 225, 226	<i>Meditations</i> : 24, 98
<i>De anima</i> : 14	<i>Principia Philosophiae</i> : 90-4,
96, 97
<i>De interpretatione</i> : 32, 214	<i>Diels, H.</i> : 212, 219
<i>Ethica Nicomachea</i> : 32, 225	<i>Dilthey, W.</i> : 46, 47, 205, 209,
210
<i>Metaphysica</i> : 3, 32, 39, 138,
171, 212, 213, 225	<i>Goethe</i> : 197
<i>Rhetorica</i> : 138, 140	<i>Grimm, J.</i> : 54
<i>Augustinus</i> : 43, 44, 139, 171,
190, 199	<i>Hartmann, N.</i> : 208
<i>Confessiones</i> : 43, 44, 171	<i>Hegel</i> : 2, 3, 22, 171
<i>Contra Faustum</i> : 139	<i>Heidegger</i> : 38, 51, 72, 199
<i>De diversis quaestionibus octoginta tribus</i> : 190	<i>Heraklit</i> : 219
<i>Avicenna</i> : 214	<i>Herder, J. G. von</i> : 197, 198
<i>Baer, K. von</i> : 58	<i>Humboldt, W. von</i> : 119, 166
<i>Becker, O.</i> : 112	<i>Husserl</i> : 38, 47, 50, 51, 77, 166,
218
<i>Bergson, H.</i> : 18, 26, 47	<i>Ideen</i> : 47, 77
<i>Bolzano, B.</i> : 218	<i>Logische Untersuchungen</i> :
38, 77, 166, 218
<i>Brentano, F.</i> : 215	<i>Philosophie als strenge Wis-
senschaft</i> : 47
<i>Bücheler, F.</i> : 197	<i>Hyginus</i> : 197
<i>Burdach, K.</i> : 197, 199	<i>Israeli, I.</i> : 214
<i>Cajetan, T.</i> : 93	<i>Kant</i> : 4, 10, 23, 24, 26, 30, 31,
40, 51, 94, 101, 109, 110,
145, 203-5, 208, 210, 215,
224
<i>Calvin, J.</i> : 49	<i>Kritik d. r. Vernunft</i> : 23, 30,
31, 51, 94, 203-5
<i>Cassirer, E.</i> : 51	<i>Was heißt: sich im Denken</i>
<i>Descartes</i> : 22, 24, 25, 40, 45,
46, 66, 89-101, 203, 204,
205, 211	

- orientieren?:* 109
Kierkegaard: 190
Lask, E.: 218
Lotze, R.H.: 99, 155
Luther, M.: 10, 190
Newton, I.: 226, 227
Parmenides: 14, 25, 100, 171,
212, 213, 222, 223
Pascal: 4, 139
Plato: 1, 2, 3, 6, 10, 25, 32, 39,
159
Parmenides: 39
Sophistes: 1, 6
Reinhardt, K.: 223
Scheler, M.: 47, 48, 116, 139,
208, 210
Seneca: 199
Suarez, F.: 22
Thomas v. Aquin: 3, 14, 214
Thukydides: 39
Wolff, Chr.: 28
Zwingli, H.: 49

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΚ- ΦΡΑΣΕΩΝ

Οί αριθμοί παραπέμπουν στις σελίδες της γερμανικής έκδοσης, που βρίσκονται στο άριστερό περιθώριο του κειμένου μας.

ἀγαθόν: 29	λόγος: 25, 32-4, 37, 44, 48, 59, 154, 158-160, 165, 219-220, 222-3, 225-6
ἄγνοειν: 33	μέθεξις: 216
αἴσθησις: 14, 33, 96, 226	μέριμνα: 194
ἄληθες, ἀλήθεια, ἀληθεύειν: 33, 219, 220, 222, 223	μῆ ὄν: 138
ἄνθρωπος: 48	μῦθος: 6
ἄπο: 32	νοεῖν, νόημα, νόησις: 14, 25-6, 33, 43, 59, 96, 171, 214, 226
ἀποφαίνεσθαι, ἀπόφανσις: 32-4, 154, 218-9	ὁμοίωμα: 214
ἀρχή: 212	ὄν, ὄντα: 1, 3, 14, 138
γένος: 3	ὀρέγομαι: 171
γίγαντομαχία περὶ τῆς οὐσίας: 2	οὐσία: 2, 25-6, 90
δηλοῦν: 32	πάθημα, πάθος: 138, 214
διαγωγή: 138	παρουσία: 25
διαίρεσις: 159	πράγμα: 68, 214, 219
διανοεῖν: 96, 226	πράξις: 68
δόξα: 223	ῥαστώνη: 138
εἰδέναι: 171	συν- 33
εἶδος: 61	σύνθεσις: 33-4, 159
εἶναι: 171	συνωνύμως: 93
ἐπιλανθάνομαι: 219	ὑποκείμενον: 34, 46
ἐρμηγεύειν, ἐρμηγεία: 37, 158	φα-: 28
εὐχή: 32	φαίνα, φαίνεσθαι, φαινόμενον: 28-9, 32
ζῶον λόγον ἔχον: 25, 48, 165	φαντασία: 33
θαυμάζειν: 172	φράζων ὅπως ἔχει: 219
ἴδια: 33	φωνή: 33
καθόλου: 3	φῶς: 28
κατηγορεῖσθαι, κατηγορία: 44-5	ψεύδεσθαι: 33
κρίνειν λόγῳ: 222-3	ψυχή: 14, 214
λανθάνω: 219	
λέγειν: 25-6, 34, 43	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ «SEIN UND ZEIT»

1. *Sonzai to Jikan*. Μεταφρασμένο από τόν Sanehito Terajima. Tôkyô 1939/40
2. *El ser y el tiempo*. Μεταφρασμένο από τόν José Gaos. Mexico 1951, σελ. LII και 510· 2η έκδοση 1962, σελ. 479
3. *Essere e tempo*. Μεταφρασμένο από τόν Pietro Chiodi. Milano 1953, σελ. 457
4. *Sonzai to Jikan*. Μεταφρασμένο από τόν Keikichi Matsuo. Tôkyô 1960, σελ. 467· 1966²
5. *Sonzai to Jikan*. Μεταφρασμένο από τόν Tsutomu Kuwaki. Tôkyô 1960· 1963²
6. *Being and Time*. Μετάφραση τῆς 7ης γερμανικῆς ἔκδοσης ἀπὸ τόν John Macquarrie καὶ τόν Edward Robinson. New York 1962, σελ. 589· 2η ἔκδοση, Oxford 1967
7. *Sonzai to Jikan*. Μεταφρασμένο ἀπὸ τοὺς Sadao Hosoya, Yutaka Kamei, Hiromu Funabashi. Tôkyô 1963
8. *L' Etre et le temps* [1ο μισό]. Μεταφρασμένο ἀπὸ τόν Rudolf Boehm καὶ τόν A.De Waelhens. Paris 1964, σελ. 325
9. *U to Toki*. Μεταφρασμένο ἀπὸ τόν Kôichi Tsujimura μετὰ τῆ βοήθεια τοῦ Hartmut Buchner, Tôkyô 1967
10. *Essere e tempo. L' essenza del fondamento*. Μεταφρασμένο ἀπὸ τόν Pietro Chiodi, Torino 1969, σελ. 700
11. *Sonzai to Jikan*. Μεταφρασμένο ἀπὸ τόν Tasuku Hara (Chuûô-Kôron). Tôkyô, Ὀκτ. 1971, σελ. 686
12. Μερικὴ μετάφραση, στὸ: *Qu' est-ce que la métaphysique?* Μεταφρασμένο μετὰ πρόλογο καὶ σημειώσεις ἀπὸ τόν Henry Corbin, 10η ἔκδοση Παρίσι 1951, σελ. 115-208 [1η ἔκδοση 1938]
13. Μερικὴ μετάφραση ἀπὸ τὸ «*Sein und Zeit*» στὰ Πολωνικά: §§4, 9, 44, 45-52. Μεταφρασμένο ἀπὸ τοὺς J. Polomski καὶ L. Kolakowski (*Antologia filozofii egzystencjalnej*, Warszawa 1965)
14. Μερικὴ μετάφραση ἀπὸ τὸ «*Sein und Zeit*»: *Výbor z díla Sein und Zeit*. Μεταφρασμένο ἀπὸ τόν Stanislav Vitek (*Antologie existencialismu, I*, Praha 1967, σελ. 25-135)
15. *Εἶναι καὶ χρόνος*. Μεταφρασμένο ἀπὸ τόν Ἀχιλλέα Βαγενά. Ἐκδόσεις Ἀναγνωστίδη, χωρὶς χρονολογία, σελ. 318

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ «SEIN UND ZEIT»

Sein und Zeit. Erste Hälfte [Edmund Husserl in Verehrung und Freundschaft zugeeignet. Todtnauberg i. Bad. Schwarzwald zum 8. April 1926] (Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung, 8, Halle 1927, σελ. XI και 438.)

᾽Ως ανάπτυπο Halle 1927. 2η ἀμετάβλητη ἔκδοση Halle 1929. 3η ἀμετάβλητη ἔκδοση Halle 1929. 4η ἀμετάβλητη ἔκδοση Halle 1935. 5η ἀμετάβλητη ἔκδοση [λείπει ἢ ἀφιέρωση στό Husserl] Halle 1941, σελ. VII και 438. 6η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1949. 7η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1953, σελ. XI και 437. 8η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1957. 9η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1961. 10η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1963. 11η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1967. 12η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1972. 13η ἀμετάβλητη ἔκδοση Tübingen 1976. Ἐκδοση τῶν Ἀπάντων Frankfurt am Main 1977.

Ἐπιμέρους ανάπτυπο μέ τόν τίτλο: Die Weltlichkeit der Welt. Ein Kapitel aus «Sein und Zeit» [= Ἡ κοσμικότητα τοῦ κόσμου. Ἐνα κεφάλαιο ἀπό τό «Εἶναι και χρόνος»] μέ εἰσαγωγή τοῦ H. Mörchen. Frankfurt a.M. 1959, σελ. 40 (=Texte für den Philosophieunterricht). 2η ἔκδοση Frankfurt a.M. 1964.

ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΑΝΤΙΤΥΠΟ ΤΗΣ ΚΑΛΥΒΑΣ»

Ὁ Χάιντεγκερ διατηροῦσε ἐπὶ πολλὰ χρόνια στὴν καλύβα τοῦ Todtnauberg ἓνα ἀντίτυπο τῆς δεύτερης ἐκδοσης (1929) τοῦ «Εἶναι καὶ χρόνος», σὸ ὁποῖο ἔδωκε ὁ ἴδιος τὴν ὀνομασία «ἀντίτυπο τῆς καλύβας» (Hüttenexemplar). Σὲ διάφορες ἐποχές ἀπὸ τὸ 1929 ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ Χάιντεγκερ ἔγραψε μερικά σχόλια στὰ περιθώρια αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Αὐτὰ τὰ σχόλια δημοσιεύτηκαν τὸ 1977 σὸ 2ο τόμο τῶν ἙΑπάντων τοῦ συγγραφέα μετὰ ἀπὸ δική του ὑπόδειξη. – Οἱ σελίδες ἀναφέρονται στὴ γερμανικὴ σελίδωση, πού βρίσκεται σὸ ἀριστερὸ περιθώριο τοῦ κειμένου μας.

Σελ. 3

1) τὸ ὄντας, ἢ ὄντ-ότητα [das Seiend, die Seiendheit].

Σελ. 4

2) ὄχι! παρά: μέ τὴ βοήθεια τέτοιας ἐννοιολογίας δέ μπορεῖ νά ληφθῆ ἀπόφαση γιὰ τὸ Εἶναι.

Σελ. 7

3) Ἄκόμα ἢ συνηθισμένη ἔννοια καὶ ὄχι ἀκόμα καμμία ἄλλη.

4) Δύο διαφορετικὰ ἐρωτήματα ἀραδιασμένα ἐδῶ τὸ ἓνα πᾶνω σὸ ἄλλο· παρερμηνεύσιμο, προπάντων σὲ σχέση πρὸς τὸ ρόλο τοῦ ἐδῶνά-Εἶναι.

5) Παρερμηνεύσιμο. Τὸ ἐδῶνά-Εἶναι εἶναι παραδειγματικό, ἐπειδὴ φέρνει τὸ παράδειγμα [Bei-spiel= παρά+παιχνίδι], τὸ ὁποῖο μέσα στὴν οὐσία του ὡς ἐδῶνά Εἶναι [Da-sein] (διαφυλάσσοντας τὴν ἀλήθεια τοῦ Εἶναι) παίξει πρὸς ἑαυτὸν [zu-spielt] καὶ παρ' ἑαυτῶ [bei-spielt] τὸ Εἶναι - σὸ παιχνίδι τῆς ἀπήχησης [Anklang].

6) Ἐδῶνά Εἶναι [Da-sein]: ὡς ἐμμενῆς παραμονὴ [Hineingehaltenheit] μέσα σὸ τίποτα τοῦ Εἶναι, διατηρούμενο ὡς σχέση.

7) Ἄλλά τό νόημα τοῦ εἶναι δέν προκύπτει ἐρμηνευτικά [wird nicht abgelesen] ἀπό αὐτό τό ὄν.

Σελ. 8

8) δηλαδή εὐθύς ἐξαρχῆς.

9) Πάλι ὅπως στή σελίδα 9 ἐπάνω μία οὐσιώδης ἀπλοποίηση, καί μολαταῦτα ἔχει νοηθῆ τό σωστό. Τό ἐδωνά-εἶναι δέν εἶναι μία περίπτωση ὄντων γιά τήν μέσω παράστασης ἀφαίρεση τοῦ εἶναι, αἰγούρα ὁμως ὁ τόπος τῆς κατανόησης τοῦ εἶναι.

Σελ. 12

10) Τό εἶναι ὁμως ἐδῶ ὄχι μόνο ὡς εἶναι τοῦ ἀνθρώπου (ὑπαρξῆς). Αὐτό γίνεται σαφές ἀπ' ὅσα ἀκολουθοῦν. Τό μέσ-στόν-κόσμον-εἶναι περιέχει ἐν ἑαυτῷ τή σχέση τῆς ὑπαρξῆς μέ τό εἶναι ὡς ὀλότητα: κατανόηση τοῦ εἶναι.

11) Ἐκεῖνο

12) ὡς δικό του [als seinem eigenen]

13) Συνεπιῶς δέν πρόκειται γιά Φιλοσοφία τῆς ὑπαρξῆς.

Σελ. 15

14) δηλαδή ἐδῶ μέ βάση τά παρευρισκόμενα ὄντα.

Σελ. 17

15) καθόλου*, καθ' αὐτό*

Σελ. 29

16) σ' αὐτή τήν περίπτωση

Σελ. 35

17) Ἀλήθεια τοῦ εἶναι.

Σελ. 37

18) Τό Εΐναι – όχι κανένα γένος, όχι τό Εΐναι γιά τά όντα ενγγέ-
νει· τό ‘γενικά’ [‘überhaupt’]= καθόλου* = μέσ στην όλότητα του:
Εΐναι τών όντων· τό νόημα τής διαφοράς.

Σελ. 38

19) transcendens άσφαλώς όχι – παρ’ όλη τή μεταφυσική άντήχηση
– μέ τό σχολαστικό νόημα και μέ τό νόημα του έλληνικού-
πλατωνικού κοινόν*, παρά υπέρβαση ώς τό έκστατικό [das Ekstati-
sche] – χρονικότητα – Χρονικότητα· αλλά ‘όρίζοντας’! Τό Εΐναι
έχει υπερονόσει [‘überdacht’] τά όντα. Άλλά υπέρβαση μέ βάση
τήν άλήθεια του Εΐναι: τό συμβάν [=Ereignis= ιδιοποίηση, ταυτό-
τητα].

20) “Υπαρξη” μέ τό νόημα τής θεμελιώδους Όντολογίας, δηλαδή
μέσ στο σχετισμό πρός τήν άλήθεια του Εΐναι, και μόνον έτσι!

21) δηλαδή όχι υπερθασιακο-φιλοσοφική κατεύθυνση του κριτικού
Καντιανού Ίδεαλισμού.

Σελ. 39

22) στην πραγματικότητα: πραγμάτωση τής έμμονής [Inständigkeit]
μέσ στο έδωνά.

23) Η χαρακτηριζόμενη από υπέρβαση [transzendenzhafte] διαφο-
ρά.

‘Η υπέρβαση του όρίζοντα σαν τέτοιου.

‘Η επιστροφή στην καταγωγή.

‘Η παρουσία μέ βάση αυτή τήν καταγωγή.

Σελ. 41

24) Μόνο αυτό στο παρόν δημοσιευμένο τμήμα.

25) Δές πάνω σέ τοϋτο τήν παράδοση του καλοκαιρινού έξάμηνου
του 1927 που δόθηκε στο Μαρβούργο (Τά θεμελιώδη προβλήματα
της Φαινομενολογίας).

26) εκάστοτε ‘έγώ’.

27) Άλλ’ αυτό είναι ιστορικό μέσ-στόν-κόσμον-Εΐναι.

Σελ. 42

28) Ποιό απ' όλα; Τό νά εἶναι τό ἐδωνά κι' ἐκεῖ μέσα νά ὑφίσταται τό Εἶναι γενικά.

29) στό ὅτι πρέπει νό εἶναι· καθορισμός!

30) τό Εἶναι 'τοῦ' ἐδωνά, 'τοῦ': genitivus objectivus [= γενική ἀντικειμενική].

31) δηλαδή τό ὅτι εἶναι ἐκάστοτε δικό μου [Jemeinigkeit] σημαίνει ὅτι ἔχει παραδοθῆ στόν ἑαυτό του [Übereignetheit].

Σελ. 43

32) καλύτερα: τῆς κατανόησης πού ἔχει γιά τό Εἶναι.

Σελ. 45

33) Οὔτε τόσο δά δέν ἀπέβλεπαν στό ἐδωνά-Εἶναι.

Σελ. 46

34) ὄχι!

35) Ὁχι μόνο τοῦτο, παρά τό ἐρώτημα γιά τό Εἶναι εἶναι ὀλοκληρωτικά καί οὐσιαστικά ἀνεπαρκές.

Σελ. 47

36) Ἀλλά δλα ὡς πρός τό σκοπό καί τά ἐπιτεύγματα ἀλλιῶτικα, ἀπ' ὅ,τι ἐπιθυμοῦνται καί πετυχαίνονται ἐδῶ.

Σελ. 52

37) Καθόλου! Γιατί ἡ ἔννοια τοῦ κόσμου δέν ἔγινε κἀν ἔννοια.

Σελ. 54

38) Τό Εἶναι εἶναι καί ἀπαρέμφατο τοῦ 'εἶναι': τά ὄντα εἶναι.

39) Ἄλλὰ ὄχι τοῦ εἶναι γενικά κι' ἀκόμα αὐτοῦ τούτου τοῦ εἶναι – κατεξοχήν.

Σελ. 57

40) Ἐδῶ ἐξιώνονται τό νά εἶσαι ἄνθρωπος [Mensch-sein] καί τό ἐδωνά εἶναι [Da-sein].

Σελ. 58

41) Γίνεται ἐδῶ διόλου δικαιωματικά λόγος γιά 'κόσμο'; Ἀπλῶς καί μῦνο δόσιμο ἑνός γιά-νά [Umgebung]! Σ' αὐτό τό δόσιμο [Gebe] ἀντιστοιχεῖ τό ἔχειν [Habe]. Τό ἐδωνά εἶναι δέν 'ἔχει' ποτέ κόσμο.

42) Ἀσφαλῶς! Μέ τά μέτρα τοῦ εἶναι [seinsmäßig] δέν εἶναι δά καθόλου!

43) Μία ἀναδρομική ἐξήγηση [Rückdeutung].

Σελ. 60

44) Ἀσφαλῶς ὄχι! Τόσο λίγο, ὥστε ἤδη μέ τήν συμπαράθεσή τους ἀκόμα καί ἡ ἄρνηση εἶναι μοιραία.

Σελ. 61

45) Ὅταν παραβλέπουμε [Durch Ab-sehen-von] δέν προκύπτει κιόλα ἡ ἐνατένιση [das Hinsehen] – αὐτή ἔχει δική της πηγὴ κι' ἔχει ὡς ἀναγκαῖο ἐπακόλουθο ἐκεῖνο τό παραβλέπειν· τό παρατηρεῖν [Betrachten] ἔχει τή δική του ἀρχεγονωσύνη. Ἡ θέαση τοῦ εἶδους* ἀπαιτεῖ ἄλλα.

Σελ. 65

46) Ἐνῶ τό ἐδωνά εἶναι εἶναι προσδεμένο στόν κόσμο [ἐτυμολογικός παραλληλισμός τῶν λέξεων weltzugehörig = ἀνήκων στόν κόσμο, καί welthörig = προσδεμένος στόν κόσμο].

47) Ἐδῶ ἡ 'φύση' νοεῖται Καντιανά μέ τό νόημα τῆς Φυσικῆς τῶν

νεώτερων χρόνων.

48) παρά αντίστροφα!

Σελ. 68

49) Γιατί; είδος* – μορφή* – ύλη*! αλλά με βάση την τέχνη*, πρόκειται συνεπώς για 'καλλιτεχνική' ἐρμήνευση! ἂν ἡ μορφή* δὲν νοῆται ὡς είδος*, ιδέα*!

Σελ. 71

50) Σίγουρα ὁμως μόνο [ὡς] τρόπος συνάντησης.

Σελ. 77

51) Θεμελιῶδες γιά τήν ἀπόδειξη τῆς δυνατότητας τῆς ἀξίωσης τῆς Λογιστικῆς [Logistik].

Σελ. 83

52) φωτιστή [gelichtet]

Σελ. 84

53) Ἐπιτρέπειν τό εἶναι. Δές «Ἡ οὐσία τῆς ἀλήθειας», ὅπου τό ἐπιτρέπειν τό εἶναι [ἔχει νοηθῆ] θεμελιωδῶς καί μέ μεγάλη εὐρύτητα ἀναφορικά πρὸς ὅποιοδήποτε ὄν!

Σελ. 85

54) Συνεπῶς νά οὐσιώνωνται μέσ στήν ἀλήθεια τους.

55) Στήν ἴδια παράγραφο γίνεται λόγος γιά τήν «προγενέστερη ἀπελευθέρωση» – δηλαδή (μιλώντας γενικά) τοῦ εἶναι γιά τή μορφή ἀποκάλυψη [Offenbarkeit] ὄντων. Ὁ «προγενέστερος» μέ αὐτό τό ὄντολογικό νόημα λέγεται λατινικά a priori, ἑλληνικά *πρότερον τῆ φύσει*, Ἀριστοτέλ. Φυσικά, Α Ι· ἀκόμα σαφέστερα: Μετά τά Φυσικά, Ε 1025b 29 *τό τί ἦν εἶναι*, 'αὐτό πού ἤδη ἦταν – νά

είναι, 'τό ἐκάστοτε ἤδη ἐκ τῶν προτέρων οὐσιωνόμενο', τό ὑπάρξαν, ὁ παρακείμενος. Τό ἑλληνικό ρῆμα εἶναι* δέν ἔχει παρακείμενο· αὐτό ὀνομάζεται ἐδῶ *ἦν εἶναι*. *Ὅχι ἓνα ὄντικά παρελθόν, παρά τό ἐκάστοτε πρωτύτερο, στό ὁποῖο παραπεμπόμαστε πισωγυρίζοντας [wir werden zurückverwiesen] μέ τό ἐρώτημα γιά τά ὄντα σάν τέτοια· ἀντί ἀπριορικός παρακείμενος θά μπορούσε νά ὀνομασθῆ: ὄντολογικός ἢ ὑπερβασιακός παρακείμενος (δές τήν Καντιανή θεωρία περί τοῦ σχηματισμοῦ).

Σελ. 87

- 56) Τό ἐδῶνά Εἶναι, μέσ στό ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος οὐσιώνεται [west].
57) Ἄλλά ὄχι ὡς ἐγωεϊδῆς πραγματική ἐνέργεια [ichhafte Tathandlung] ἑνός ὑποκειμένου, παρά: ἐδῶνά-Εἶναι καί Εἶναι.
58) Ἄναληθές. Ἡ γλώσσα δέν ἔχει ἐπιδομηθῆ [aufgestockt], παρά εἶναι ἢ ἀρχέγονη οὐσία τῆς ἀλήθειας ὡς ἐδῶνά.

Σελ. 88

- 59) Καλύτερα: ἡ κυριαρχία τοῦ κόσμου [das Walten der Welt. Ὁ Χάιντεγγερ συνάπτει ἐδῶ ἐτυμολογικά τό ρῆμα walten (=κυριαρχῶ, ὑπάρχω) μέ τή λέξη Welt (=κόσμος). Ἀντίστοιχα ἑλληνική ἐτυμολόγησι θά ἦταν: τό κοσμεῖν τοῦ κόσμου].

Σελ. 90

- 60) Ἄλλά ἐπίσης καί προπάντων τό ὄν*. *τό ὄν*: 1. τό ὄντως (ὄντως ὄν), 2. τά ὄντα.

Σελ. 93

- 61) σέ ἀνεξαίρετη σημασία.
62) καί ἐφυσῆχασε σέ μία καταληπτότητα. [Ὁ Χάιντεγγερ συνάπτει ἐδῶ τίς λέξεις selbstverständlich (= αὐτονόητο) καί Verständlichkeit (= καταληπτότητα). Ἡ λέξη Verständlichkeit σχετίζεται ὁμως μέ τίς λέξεις Verstand, Verständigung (= κοινός νοῦς), καί ἀκριβῶς τόν ἐφησυχασμό στόν κοινό νοῦ ἐπισημαίνει ἐδῶ ὁ Χάιντεγγερ.]

Σελ. 94

63) 'ρεαλιστικά' ιδιάζον στό 'Εμπράγματο, στό κάτι, πού μπορεῖ μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο νά μᾶς ἀφορᾷ.

64) μέ 'κάτι' ὡς περιεχόμενο [wasgehaltlich].

65) ὄντολογική διαφορά

Σελ. 96

66) παρὰ προσανατολισμός πρὸς τό μαθηματικό στοιχείο σάν τέτοιο, μάθημα* καί ὄν*.

Σελ. 98

67) κριτική στή Χουσερλιανή ἐποικοδόμηση τῶν 'Ὄντολογιῶν'! ὅπως καί γενικά ὅλη ἡ κριτική στόν Καρτέσιο ἔχει τοποθετηθῆ ἐδῶ καί μέ αὐτό τό σκοπό!

Σελ. 100

68) sic! ὅπου βέβαια 'καταληπτότητα' μέ δάση τήν κατανόηση ὡς προβολή καί αὐτή ὡς ἐκστατική χρονικότητα.

Σελ. 101

69) ὁ κόσμος συνεπῶς [εἶναι] καί χωρικός.

Σελ. 104

70) Ὁχι! ἴσα-ἴσα μία ιδιόμορφη καί ἄσχιστη ἐνότητα τῶν θέσεων!

Σελ. 105

71) Ἐπό πού [πηγάξει] ἡ μακρύτητα πού ἀπο-μακρύνεται;

72) Γειτόνιασμα καί παρουσία, οὐσιῶδες δέν εἶναι τό μέγεθος τῆς ἀπόστασης.

73) Τό ἀπο-μακρύνειν [εἶναι] ὀξύτερο ἀπ' ὅσο τό πλησίασμα.

74) Κατά ποιό μέτρο και γιατί; Τό Εΐναι ὡς μόνιμη παρουσία ἔχει προτεραιότητα, παρϐίναί ὡς περιμένειν [Gegenwärtigung].

Σελ. 109

75) Μέ βάση τό οἰκείο ἀνήκειν, τό ὁποῖο διατηρῶ ἐκ τῶν προτέρων [vorhalte] καί μετά μεταβάλλω.

Σελ. 116

76) Ἡ καί ἴσα-ἴσα γνήσια ἑαυτότητα [Selbstheit] σ' ἀντίθεση πρός τήν ἄθλια θεωρητικοποίηση τοῦ ἐγῶ [Ichlichkeit].

Σελ. 133

77) Ἀλήθεια* – ἀνοιχτότητα – φωτισμός, φῶς, φωτίζειν.

78) ἀλλά δέν παρᾶγει.

79) Τό ἐδωνά-Εΐναι ὑπάρχει [existiert] καί μόνο αὐτό· συνεπῶς ὑπαρξή [Existenz] [εΐναι] τό στέκεσθαι ἔξω [Ausstehen=ἐκκρεμεῖν] καί στέκεσθαι πρός τά ἔξω [Hinausstehen] μέσ στήν ἀνοιχτότητα τοῦ ἐδωνά: ἐκ-στατικότητα [Ek-sistenz].

Σελ. 134

80) ᾿ἄροσ': τό μεταφερτέο [das Zu-tragende]· ὁ ἄνθρωπος ἔχει παραδοθῆ, μεταβιβασθῆ [überantwortet, übereignet] στό ἐδωνά Εΐναι. Φέρω: ἀναλαμβάνω [τόν ἑαυτό μου] μέ βάση τό ἀνήκειν σ' αὐτό τοῦτο τό Εΐναι.

Σελ. 143

81) θεμελιωδῶς ὄντολογικά, δηλαδή μέ βάση τή σχέση πρός τήν ἀλήθεια τοῦ Εΐναι.

Σελ. 145

82) Ἀλλά ποιός εἶσαι ᾿ἐσύ'; ᾿Εκεῖνος, ὡς τόν ὁποῖο ἀπορρίπτουσαι

— ως εκείνος πού *γίνεσαι* [Der, als den du dich *loswirfst*. — als welcher du *wirst*].

Σελ. 146

83) Ἄλλά ὄχι ὡς ὑποκείμενο καί ἄτομο ἢ ὡς πρόσωπο.

Σελ. 147

84) Αὐτό πρέπει νά νοηθῆ ὡς ‘νοῦς’ [Verstand], διάνοια*, ἀλλά ὄχι ἢ ‘κατανόηση’ μέ βάση τό νοῦ.

85) Πῶς ‘κεῖται’ ἐκεῖ μέσα καί τί σημαίνει ἐδῶ εἶναι;

86) Δέν σημαίνει ὁμως: τό εἶναι ‘εἶναι’ ἀπό χάρη τῆς προβολῆς.

Σελ. 153

87) Ἄλλ’ αὐτό τό ‘ἴδιο του τό εἶναι’ ἔχει καθοριστῆ ἐν ἑαυτῷ μέσω τῆς κατανόησης τοῦ εἶναι, δηλαδή μέσω τοῦ ἐμμένειν [ἐτυμολογικός παραλληλισμός τῶν λέξεων Verstehen (=κατανόηση) καί Inne stehen (= ἐμμένειν)] μέσ στό φωτισμό τῆς παρουσίας, ὅπου οὔτε ὁ φωτισμός σάν τέτοιος οὔτε ἡ παρουσία σάν τέτοια γίνονται θέμα ἐπεξεργαζόμενο μέ παραστάσεις [Thema eines Vorstellens].

Σελ. 157

88) Κατά ποιό τρόπο μπορεῖ μέ μεταβολή τῆς ἐρμηνείας νά πραγματωθῆ ἡ ἀπόφανση;

Σελ. 160

89) Χοῦσσερλ

Σελ. 161

90) Τό ριζιμο εἶναι γιά τή γλώσσα οὐσιῶδες.

Σελ. 162

91) τό ἔδωνά· ἐκτίθεσθαι [Ausgesetztheit] ὡς ἀνοιχτή τοποθεσία [Stelle].

Σελ. 165

92) καί τό λεκτέο; (τό Εἶναι).

93) Ὁ ἄνθρωπος ὡς 'συλλέγων', συλλογή στό Εἶναι – οὐσιωνόμενος μέσ στήν ἀνοιχτότητα τῶν ὄντων (ἀλλ' αὐτά στό φόντο).

Σελ. 183

94) Ἄλλ' αὐτή ἡ κατανόηση ὡς ἀκούειν. Αὐτό ὁμως δέν σημαίνει ποτέ: τό 'Εἶναι' εἶναι ἀπλῶς καί μόνο 'ὑποκειμενικό', παρά τό Εἶναι (ὡς Εἶναι τῶν ὄντων) ὡς διαφορά 'μέσα' στό ἔδωνά Εἶναι ὡς ριγμένο τῆς (ρίψης).

95) συνεπῶς: τό Εἶναι καί τό ἔδωνά-Εἶναι.

Σελ. 187

96) Συνεπῶς δέν πρόκειται ἐδῶ γιά 'Μηδενισμό'.

97) ὡς καθοριστικό τοῦ Εἶναι σάν τέτοιου· τό πέρα γιά πέρα ἀνέλπιδο καί ἀσυμφιλίωτο [Unaustragbare] – ἐκπληκτικό. [Ὁ Χάιντεγγερ ὀρίζει τήν ὄντολογική ἑτερότητα μεταξύ ὄντων καί Εἶναι ὡς Austrag, ὄρος πού συγγενεῖ με τόν ἐγγελιανό ὄρο Versöhnung (= συμφιλίωση), δέξ Μ. Χάιντεγγερ, «Ἡ ὄντο-θεολογική σύσταση τῆς Μεταφυσικῆς» στόν τόμο «Ταυτότητα καί διαφορά» («Identität und Differenz», Pfullingen 1957⁴)].

Σελ. 189

98) (ἔλλειψη τοῦ χαρακτήρα: δικό μου) [(Enteignis). Αὐτός ὁ ὄρος γίνεται κατανοητός σέ συνάφεια πρός τόν ὄρο Er-eignis, δέξ Μ. Χάιντεγγερ, «Ἡ ἀρχή τῆς ταυτότητας» στόν τόμο «Ταυτότητα καί διαφορά».]

Σελ. 191

99) Όχι ἐγωιστικά, παρά ριγμένο ὡς ἀναληπτέο.

Σελ. 201

100) Ἐδῶ πρέπει νά διακριθοῦν: φύσις*, ἰδέα*, οὐσία*, substantia [ὑπόσταση] res [πράγμα], ἀντικειμενικότητα, παρεύρεση.

101) 'ρεαλιστικότητα' ὡς 'πραγματικότητα' καί realitas ὡς 'Ἐμ-πράγματο'· ἡ ἐνδιάμεση θέση [Mittelstellung] τῆς Καντιανῆς ἐν-νοιᾶς τῆς 'ἀντικειμενικῆς ρεαλιστικότητος'.

Σελ. 207

102) Ἄλμα μέσα [Einsprung] στό ἐδῶνά-Εἶναι.

103) δηλαδή πρὸς τὴν ὑπαρκτικο-ὄντολογικὴ ἐμπειρία.

104) ἐνῶ τὸ ἐδῶνά-Εἶναι [ιδιάζει] στὴν οὐσία τοῦ Εἶναι σάν τέ-τοιου.

Σελ. 208

105) Ὀντολογικὴ διαφορά.

Σελ. 209

106) Όχι ρεαλιστικότητα ὡς Ἐμπράγματο.

Σελ. 211

107) σημερινή

Σελ. 212

108) ἡ φύσις* [εἶναι] ἤδη ἐν ἑαυτῇ ἀλήθεια*, μιά καί *κρύπτεσθαι φιλεῖ*.

Σελ. 213

109) ὄχι ἀπλῶς [εἰσέρχεται μὲς στήν περιφέρεια], παρὰ [τοποθετεῖται] μὲς στή μέση.

Σελ. 214

110) Ἐδῶ εἶναι ὁ ἀληθινός τόπος τοῦ εἰσορμητικοῦ πηδήματος μέσα στό ἐδῶνά Εἶναι. [Ἐτυμολογική συσχέτιση τῶν λέξεων einsetzender Einsprung (= εἰσορμητικό πήδημα μέσα) μέ τή λέξη Ansatz (= ἐξόρμηση).]

Σελ. 223

111) τοῦ ἐδῶνά Εἶναι καί συνεπῶς τοῦ ἐμμένειν [Inständigkeit].

112) Αὐτό δέν θά γίνη ποτέ μέ αὐτό τόν τρόπο.

Σελ. 227

113) παρὰ ἡ οὐσία τῆς ἀλήθειας μᾶς θέτει μὲς στό πρότερο τοῦ ἀποδεχόμενου τήν πρόσκληση [des Zugesagten]! [Ἐτυμολογικό παιχνίδι μέ τίς λέξεις voraussetzen (= προϋποθέτω) καί setzen ins Voraus (=θέτω μὲς στό πρότερο).]

Σελ. 230

114) Ὀντολογική διαφορά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οί σελίδες, τίς όποιες σημαδεύουμε μέ ένα Χ., αναφέρονται στή σελίδωση του στερεότυπου γερμανικού κειμένου, ή όποία παρουσιάζεται στό άριστερό περιθώριο του κειμένου μας.

Περιεχόμενα	σελ.
Πρόλογος του μεταφραστή	5
Προοίμιο	9
	20

Παρουσίαση του ερωτήματος για τό νόημα του Είναι

Κεφάλαιο Πρώτο

Ή αναγκαιότητα, ή δομή καί ή προτεραιότητα του ερωτήματος για τό Είναι

§1. Ή αναγκαιότητα μιås ρητής επανάληψης του ερωτήματος για τό Είναι	X. 2	24
§2. Ή μορφική δομή του ερωτήματος για τό Είναι	X. 5	28
§3. Ή όντολογική προτεραιότητα του ερωτήματος για τό Είναι X. 8		34
§4. Ή όντική προτεραιότητα του ερωτήματος για τό Είναι ... X.11		39

Κεφάλαιο Δεύτερο

Τά δύο μελήματα κατά τήν επεξεργασία του ερωτήματος για τό Είναι. Μέθοδος καί διάγραμμα τής παρούσας έρευνας.

§5. Ή όντολογική ΄Αναλυτική του έδανά-Είναι ως διασάφηση του όρίζοντα για μιá έρμηνεία του νοήματος του Είναι γενικά	X.15	45
§6. Τό μέλημα μιås αποδόμησης τής ιστορίας τής ΄Οντολογίας . X.19		51
§7. Ή φαινομενολογική μέθοδος τής παρούσας έρευνας X.27		62
Α. Ή έννοια «φαινόμενο»	X.28	64
Β. Ή έννοια «λόγος»	X.32	69
Γ. Ή προσωρινή έννοια τής Φαινομενολογίας	X.34	73
§8. Σχεδιάγραμμα τής πραγματείας	X.39	80

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἔδωνά-Εἶναι μέ βάση τή χρονικότητα καί ἡ ἐξήγηση τοῦ χρόνου ὡς ὑπερδασιακοῦ ὀρίζοντα τοῦ ἐρωτήματος γιά τό Εἶναι

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΠΡΩΤΗ

Προκαταρκτική θεμελιώδης ἀνάλυση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι 82

Κεφάλαιο Πρῶτο

Παρουσίαση τοῦ μελήματος μιᾶς προκαταρκτικῆς ἀνάλυσης τοῦ ἔδωνά-Εἶναι

- § 9. Τό θέμα τῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι X.41 83
§10. Διαχωρισμός τῆς Ἀναλυτικῆς τοῦ ἔδωνά-Εἶναι ἀπό τήν Ἀνθρωπολογία, τήν Ψυχολογία καί τή Βιολογία X.45 89
§11. Ἡ ὑπαρκτική Ἀναλυτική καί ἡ ἐρμηνεία τοῦ πρωτόγονου ἔδωνά-Εἶναι. Οἱ δυσκολίες στό νά ἐπιτευχθῆ μία «φυσική ἔννοια τοῦ κόσμου» X.50 96

Κεφάλαιο Δεύτερο

Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι γενικά ὡς θεμελιώδης σύσταση τοῦ ἔδωνά-Εἶναι

- §12. Προσχέδιο τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι μέ βάση τόν προσανατολισμό πρός τό Ἐνεῖναι σάν τέτοιο X.52 100
§13. Παράδειγμα ἑνός παράγωγου τρόπου τοῦ Ἐνεῖναι: Τό γνωρίζειν τόν κόσμο X.59 111

Κεφάλαιο Τρίτο

Ἡ κοσμικότητα τοῦ κόσμου

- §14. Ἡ ἰδέα τῆς κοσμικότητας τοῦ κόσμου γενικά X.63 116
- A. Ἀνάλυση τῆς περιβαλλοντικότητας καί τῆς κοσμικότητας γενικά
- §15. Τό Εἶναι τῶν ὄντων πού συναντῶνται μέσ στό περιβάλλον X.66 121
§16. Ὁ κοσμικός χαρακτήρας τοῦ περιβάλλοντος ἔτσι καθώς φανεράνεται στά ἐνδόκοσμα ὄντα X.72 130
§17. Παραπομπή καί σήματα X.76 137
§18. Σύμπλεξη καί σημαντικότητα ἡ κοσμικότητα τοῦ κόσμου . X.83 146

**Β. Ἀντιπαράβολή τῆς ἀνάλυσης τῆς κοσμικότητας
πρὸς τὴν καρτεσιανή ἐρμηνεία τοῦ κόσμου**

§19. Ὁ ὄρισμός τοῦ «κόσμου» ὡς <i>res extensa</i>	X.89	157
§20. Τὰ θεμέλια τοῦ ὄντολογικοῦ ὁρισμοῦ τοῦ «κόσμου»	X.92	161
§21. Ἑρμηνευτικὴ ἐξέταση τῆς καρτεσιανῆς Ὀντολογίας τοῦ «κόσμου»	X.95	165

**Γ. Τό περὶ τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ χωρικότητα
τοῦ ἔδωνά-Εἶναι**

§22. Ἡ χωρικότητα τῶν πρόχειρων ἐνδόκοσμων ὄντων	X.102	174
§23. Ἡ χωρικότητα τοῦ μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι	X.104	178
§24. Ἡ χωρικότητα τοῦ ἔδωνά-Εἶναι καὶ ὁ χώρος	X.110	187

Κεφάλαιο Τέταρτο

*Τό μέσ-στόν-κόσμον-Εἶναι ὡς Συνεῖναι καὶ ἐαυτότητα.
Οἱ «πολλοί»*

§25. Τό ξεκίνημα τοῦ ὑπαρκτικοῦ ἐρωτήματος: ποίος εἶναι τὸ ἔδωνά-Εἶναι;	X.114	194
§26. Τό ἔδωνά-Συνεῖναι τῶν Ἄλλων καὶ τὸ καθημερινό Συνεῖ- ναι	X.117	199
§27. Ἡ καθημερινὴ ἐαυτότητα καὶ οἱ πολλοὶ	X.126	212

Κεφάλαιο Πέμπτο

Τό Ἐνεῖναι σάν τέτοιο

§28. Τό μέλημα μιᾶς θεματικῆς ἀνάλυσης τοῦ Ἐνεῖναι	X.130	220
--	-------	-----

Α. Ἡ ὑπαρκτικὴ σύσταση τοῦ ἔδωνά

§29. Τό ἔδωνά Εἶναι ὡς εὐρεση	X.134	226
§30. Ὁ φόβος ὡς τρόπος τῆς εὐρεσης	X.140	235
§31. Τό ἔδωνά Εἶναι ὡς κατανόηση	X.142	238
§32. Κατανόηση καὶ ἐρμηνευση	X.148	248
§33. Ἡ ἀπόφανση ὡς παράγωγος τρόπος τῆς ἐρμηνευσης ...	X.153	257
§34. Ἐδωνά Εἶναι καὶ ὁμίλια. Ἡ γλώσσα	X.160	266

**Β. Τό καθημερινό Εἶναι τοῦ ἔδωνά καὶ ἡ κατάπτωση
τοῦ ἔδωνά-Εἶναι**

§35. Ἡ ἀερολογία	X.167	275
§36. Ἡ περιέργεια	X.170	279
§37. Ἡ ἀμφισημαντότητα	X.173	283
§38. Ἡ κατάπτωση καὶ τὸ ρέξιμο	X.175	286

Κεφάλαιο Έκτο
Ἡ μέριμνα ὡς εἶναι τοῦ ἔδωνά-εἶναι

§39. Τό ἐρώτημα γιά τήν ἀρχέγονη δλότητα τοῦ δομικοῦ συν- όλου τοῦ ἔδωνά-εἶναι	X.180	294
§40. Ἡ θεμελιώδης εἴρεση τῆς ἀγωνίας ὡς ἐξαιρετική διανοι- κτότητα τοῦ ἔδωνά-εἶναι	X.184	298
§41. Τό εἶναι τοῦ ἔδωνά-εἶναι ὡς μέριμνα	X.191	308
§42. Ἐπικύρωση τῆς ὑπαρκτικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἔδωνά-εἶναι ὡς μέριμνας μέ ἓνα προοντολογικό τεκμήριο πού μᾶς πα- ρέχει τό ἔδωνά-εἶναι αἰτσοερμηνευόμενο	X.196	315
§43. Ἐδωνά-εἶναι, κοσμκότητα καί ρεαλιστικότητα	X.200	320
α) Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς πρόβλημα τοῦ εἶναι τοῦ «ἔξω κόσμου» καί τῆς δυνατότητας νά ἀποδειχτῆ αὐτός ὁ «ἔξω κόσμος»	X.202	322
β) Ἡ ρεαλιστικότητα ὡς ὄντολογικό πρόβλημα	X.209	330
γ) Ρεαλιστικότητα καί μέριμνα	X.211	333
§44. Ἐδωνά-εἶναι, διανοικτότητα καί ἀλήθεια	X.212	335
α) Ἡ παραδοσιακή ἔννοια τῆς ἀλήθειας καί τά ὄντολο- γικά τῆς θεμέλια	X.214	337
β) Τό ἀρχέγονο φαινόμενο τῆς ἀλήθειας καί ὁ παράγωγος χαρακτήρας τῆς παραδοσιακῆς ἔννοιας τῆς ἀλήθειας	X.219	343
γ) Τό εἶδος τοῦ εἶναι τῆς ἀλήθειας καί ἡ προϋπόθεση τῆς ἀλήθειας	X.226	352
Γλωσσάρι		359
Πίνακας ἐνοιῶν		366
Πίνακας ἑλληνικῶν ὄρων		381
Πίνακας κυρίων ὀ-ομάτων		391
Πίνακας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐκφράσεων		393
Μεταφράσεις τοῦ «Sein und Zeit»		394
Ἐκδόσεις τοῦ «Sein und Zeit»		395
Τά σχόλια τοῦ συγγραφέα ἀπό τό «ἀντίτυπο τῆς καλύδας» ...		396

Ο Μάρτιν Χάιντεγκερ γεννήθηκε τό 1889 στό Μελκίρτς, ένα χωριό στή Βάδη (Baden) τής Γερμανίας. Σπούδασε επί 4 ἐξάμηνα Θεολογία στό Πανεπιστήμιο τοῦ Freiburg, καί ἐγκατέλειψε τή Θεολογία τό 1911, γιά νά ἐπιδοθῆ στή σπουδή τής Φιλοσοφίας. Ἀνακηρύχθηκε διδάκτορας τής Φιλοσοφίας τό 1914, χάρις στή διατριβή «Ἡ θεωρία περί τής κρίσης στόν Ψυχολογισμό». Τόν ἀμέσως ἐπόμενο χρόνο ἐγκρίθηκε ἡ ἐπί ὕψηγεσία διατριβή του «Ἡ θεωρία τοῦ Duns Scotus περί κατηγοριῶν καί σημασίας». Διετέλεσε καθηγητής τής Φιλοσοφίας ἀπό τό 1923 ὡς τό 1928 στό Πανεπιστήμιο τοῦ Marburg καί τό 1928 ἀνακηρύχθηκε καθηγητής τής Φιλοσοφίας στό Πανεπιστήμιο τοῦ Freiburg, ἀπό ὅπου πῆρε σύνταξη τό 1952. Πέθανε στίς 26 Μαΐου τοῦ 1976.

Τό ἔργο του «Εἶναι καί χρόνος», καρπός πολύχρονης ἐρευνητικῆς καί διδακτικῆς δουλειᾶς, πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927 στόν 8ο τόμο τής ἐπετηρίδας «Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung», τήν ὁποία ἐξέδιδε ὁ Ἐντμουντ Χούσσερλ. Παραθέτουμε ἐδῶ ένα ἀπόσπασμα, στό ὁποῖο ὁ συγγραφέας συγκεφαλαιώνει περιεκτικά τή βαθυσήμαντη Εἰσαγωγή τοῦ ἔργου του (σελ. 39 τοῦ γερμανικοῦ κειμένου):

Τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι εἶναι τό πιό καθολικό καί τό πιό κενό· ταυτόχρονα ὁμως κεῖται μέσα του ἡ δυνατότητα νά ἐξατομικευτῆ ὀξύτατα στό ἐκάστοτε ἐδῶνά - Εἶναι [Dasein]. Ἄν μέλλουμε νά πετύχουμε τή θεμελιώδη ἔννοια τοῦ «Εἶναι» καί νά σκιαγραφήσουμε τήν ἀπαιτούμενη ὄντολογική ἐννοιολόγηση καί τίς ἀναγκαῖες παραλλαγές, χρειαζόμαστε ένα συγκεκριμένο ὁδηγό. Ἡ καθολικότητα τής ἐννοίας «Εἶναι» δέν ἀντιμάχεται τόν «ειδικευμένο» χαρακτήρα τής ἐρευνας· ἔχουμε δηλαδή τήν πρόθεση νά προχωρήσουμε πρὸς τήν ἔννοια τοῦ Εἶναι ἐρμηνεύοντας ένα εἰδικό ὄν, τό ἐδῶνά - Εἶναι, μέ τό ὁποῖο σκοπεύουμε νά προσπελάσουμε τόν ὀρίζοντα γιά τήν κατανόηση καί τή μορετῆ ἐρμῆνευση τοῦ Εἶναι. Ἄλλά τό ἴδιο τοῦτο ὄν, τό Ἐδῶνά - Εἶναι, εἶναι ἐν ἑαυτῷ «ἱστορικό», κι ἔτσι ἡ ὄντολογική του ἀκτινοσκόπηση θά μί· σέ «ἱστοριολογική» ἐρμηνεία.

960-248-158-7

